Reprinted and Published By
C P Saikia Secretary
Publication Board Assam Gauhati 3

First Published 1884
Reprint 1969

Printed By
S N Guha Ray at Sree Saraswaty Press Limited
32 Acharya Prafulla Chandra Road Calcutta 9

CONTENTS

ANUNDORAM BOROOAH

INTRODUCTION TO THIS EDITION

Several factors have weighed with the Publication Board, Assam, in undertaking to reprint the priceless works of the great Sanskrit scholar, Anundoram Borooah, which were first published about a hundred years ago. Our prime consideration has been the fact that Anundoram Borooah belonged to that pioneering and noble band of Indian scholars who had addressed themselves to the task of rehabilitating the glory and greatness of the Sanskrit language, Sanskrit literature and Sanskrit education. Secondly, the brilliance and profundity of the commentaries and criticisms written by him on a number of important Sanskrit books are almost without parallel in the whole range of Sanskrit literature. Thirdly, by reprinting his works we aspire to rediscover for lovers of Sanskrit all over the world a find of literary treasures which is now almost forgotten. Finally, we do hope that our endeavour will enable present generations of Indians to become acquainted with the achievements of one of the most eminent scholars of Assam and of the country as a whole who died at the early age of thirty-nine.

People of today cannot but marvel at Anundoram Borooah's stupendous creative genius which found its fulfilment within the span of a short life and which refused to be bogged down in the day-to-day problems of administration that he had to tackle in the capacity of a high official in the civil service of the British Government. The short biography included in the book would help readers to have an idea of the richness and vitality of his wonderful mind. In those days few Indians could aspire to a fame that extended beyond the frontiers of the country, and this was true especially for a man belonging to this remote corner of India. But Anundoram's deep devotion to literature and his great erudition had won for him the appreciation and

admiration of scholars from all over the world. The truth of this is amply borne out by the tributes which are included in the appendix of this book. Anundoram was the first graduate from Assam and the first and the only member of Indian civil service from this State.

Anundoram Borooah's entire life was dedicated to literary pursuits. In fact, the story of his brief life may be said to be a story of the love and devotion which inspired his studies of Sanskrit literature. Only a few others can rival him in the zeal that he brought to bear upon his efforts to restore Sanskrit literature to its rightful pre-eminent position. The noble faith that informed his pursuit of Sanskrit literature is clearly expressed in the following words quoted from the book, Mahāviracharita: "To me, Sanskrit is dearer than any other language. Its music has charms which no words can express. Its capability of representing every form of human thought in most appropriate language is probably not rivalled, certainly not surpassed, by any other language. Most touching scenes have been drawn in heart-rending words Most noble images have been clothed in most sublime language. Most terrific pictures have been couched in terror-producing expressions; and among the foremost to elevate the language and enrich the literature of ancient India stands the name of our poet Vaśyāvāk Kāśyapa Bhavabhuti Srikantha. His plays have been all translated into English, two by more than one writer, and it can be confidently predicted that before another hundred years, they will be rendered into almost every language of civilized Europe. May we hope that with the diffusion of Sanskrit, he will be as appreciated in the furthest corners of the world as he is on the banks of the Sipra and near the ruins of Vijayanagara."

There is hardly any scope for adding to what Anundoram Borooah himself has said about this book in his illuminating and comprehensive preface. The study of vocabulary was one of the most important scholastic pursuits of the ancient Sanskritists, and the existence of a large number of lexicons and word-books

of the Sanskrit language leaves testimony to the keenness of their lexicographical zeal. A branch of lexicography which claimed their special attention was the study of homonyms or words with varied meanings and connotations. In fact, every compiler of a dictionary would append to his work a list of vocabulary with diverse meanings with numerous illustrative references to their usages.

Although these works were undoubtedly products of erudite labour, they suffered from certain limitations which often put learners of Sanskrit at a disadvantage in their effort to master the language. None of these lexicons merits the description of a comprehensive thesaurus of Sanskrit homonyms. Not all the words with various meanings were incorporated in the vocabulary lists. There were also differences between the lexicons with regard to the definitions as well as the number of definitions of certain words. Again, some lexicographers borrowed their definitions from earlier works and had merely reproduced them verbatim. Further, faulty and incompetent transcription sometimes resulted in serious errors leading to a great deal of confusion about the meaning of some words. The arrangement in the lexicons was also not uniform. In some the arrangement followed the alphabetical order; in others the words beginning with the last letter of the alphabet were taken up first.

Anundoram Borooah's Nānārtha-Samgraha seeks to eliminate these shortcomings of the earlier dictionaries. The arrangement strictly follows the alphabetical order. The different definitions of the same word given in dictionary, which appeared to him most appropriate and acceptable, have been put first followed, where necessary, by other meanings given by other authors. The meanings are illustrated by quotations from the original works and assigned to their authors. It is apparent that this work of comparing different lexicons in order to choose the most appropriate meanings must have demanded a great deal of strenuous intellectual and physical labour.

In compiling Nānārtha-Samgraha Borooah drew upon the works of seven different lexicographers. They are: Amarasimha,

Haheśwara, Hemachandra, Halāyudha, Purusottamadeva, Hārāvali and Medinikāra Each of the twelve dictionaries prepared by these scholars forms the subject of a separate critical discussion in the preface to this book

Boroogh first started collecting materials for his book while he was in London He studied all the ancient Sanskrit classics available in the India office, the British Museum and Bodleian, the Oxford University Library Sometimes he even copied out the whole books for further study and research on his return to

achievements of Anundoram Borooah. In this connection, we refer to Dr. Bhuyan's memorable biography of Anundoram written in Assamese. The biographical sketch included in this book and the note on Anundoram in the Appendix have been re-produced from Dr. Bhuyan's book. We offer our grateful thanks to Srijuta Laksheswari Bhuyan, the wife of Dr. Bhuyan, and the publishers of the book, the Lawyer's Book Stall, Gauhati, for kindly permitting us to use the material.

With this enterprise will also remain associated the names of our Chief Minister, Sri Bimala Prasad Chaliha, and Sri Devkanta Borooah, the ex-Chairman of the Publication Board, Assam, who took a keen interest in the publication of the books by Anundoram Borooah.

Finally, a word of thanks is also due to Prof. Rajanikanta Dev Sarma, who carefully and conscientiously corrected the proofs, including errors of misprint of the original.

Gauhati-3
Assam
December 1, 1969

Chandra Prasad Saikia
Secretary
Publication Board, Assam

SHORT BIOGRAPHY OF ANUNDORAM BOROOAH

Introductory The latter half of the nineteenth century witnessed a glorious band of workers in the field of Sanskrit research in India This gifted brotherhood included among its members the late Sri R C Dutta, Raja Rajendralal Mitra, Swami Dayananda Saraswati, Pandit Indraji Bhavani, Sir Ramkrishna Gopal Bhandarkar and Sri Anundoram Borooah The last, by dint of his earnestness of purpose and his life long devotion to the cause of Sanskrit scholarship, has won an imperishable name in the annals of Indian Sanskrit research Thirty five or forty years ago no Indian *savant's* name had excited greater admiration and applause than Sri Borooah's, and this feeling was rightly echoed in the *Lahore Tribune* of those days,— "Sri Borooah's Sanskrit scholarship is as profound and accurate as it is extensive *We are proud of him as a nation, and we earnestly hope that our* brightest youths may follow his noble though very arduous path"

Sri Borooah was a member of the Indian Civil Service, and was for some years in charge of a heavy district in Bengal The scope of his work and the range of his scholastic investigations which he strenuously carried on in the midst of his busy official duties show him, to quote Prof Cecil Bendall's words in the *Trubner's Record*, 1889, "to have been a kindred spirit with administrators like Colebrooke and Burnell among the illustrious dead, and the small band of living workers like Grierson, Fleet and R C Temple"

Sri Borooah is a fine flower of western culture The profound erudition of the oriental scholar combined with the critical spirit of the west imparted to Sri Borooah's works a peculiar value and lustre As the greatest intellectual representative of the "benighted province of Assam", Sri Borooah is the glory of the Assamese, and Assam has not produced a greater man during the space of ninety-five years that she has come under British rule His name has been an example and an inspiration to thousands of the youths of Assam

Life Sri Anundoram Borooah B A., I C.S., Barrister at-Law, was born in May, 1850, at North Gauhati in the district of Kamrup, Assam This Kamrup forms at present only a fragment of the greater Kamrupa Empire of yore, hallowed by the names of Narakasur, Bhagadatta, Bana, Bhaskara-Varma, Naranarayan, Pratap Singha Swargadeo and Rudra Singha Swargadeo among her kings, Jongal Balahu, Gilaru and Lachit Phukon among her heroes and soliders, Usha, Rukmini, Behula, Joymati and Phuleswari Barkuanri among her women, Dak, Sankar Deva, Madhava Deva, Purusottam Vidyabagis and Anundoram Dhekial Phukon among her saints and litterateurs, and Momai Tamooli Barborooah and Rajmantri Purnananda Buragohain among her ministers and statesmen Anundoram belonged to the well known Majindar Borooah family of Assam His father,

an Assamese gentleman of the older type, was for some years a *Sadar Amin*, a post equivalent to modern Deputy Magistrateship

Through the efforts of his learned father Anundoram was initiated into the vast potentialities of the *Deva Bhasha* even during his childhood With the help of an erudite Sanskrit Pandit who was appointed to teach him Sanskrit, Anundoram mastered and got by heart the whole of the immortal lexicon *Amarkosh* before he was fourteen, at which age he also passed the Entrance Examination of the Calcutta University He read for the first Arts Examination in the Presidency College of Calcutta and there he had as his teachers the great educationists, Mahamahopadhyaya Mohes Chandra Nyayaratna, C I E in Sanskrit and Sir (then Sri) Gurudas Banerji in Mathematics Sri Boroorah had as his classmates the late Sri R C Dutt I C S, Sri B L Gupta I C S, and Sri Kartick Chandra Mitra M A, P R S and as his contemporary college friends the Right Honourable Sri Syed Amir Ali P C, Sir Surendranath Banerji Kt, and the poet Babu Nabin Chandra Sen Sir Gurudas Banerji has once fittingly remarked,—

The First year Class of the Presidency College of 1865 was a splendid one containing many very brilliant students, and Mr Borooah was unquestionably the brightest of this bright band of young students"

Anundoram stood sixth in the First Class in the F A Examination held in December 1866, securing the Duff scholarship in Mathematics and in January 1869 he stood third in the First Class in the B A Examination of the Calcutta University Emulated by the noble example of the glorious trio Sri Surendranath Banerji Sri Beharilal Gupta and Sri Ramesh Chandra Dutt who had left for England a few months ago, Sri Borooah made up his mind to proceed to England, and sat in the competitive examination for the State Scholarship tenable in England The Syndicate of the Calcutta University in their sitting of the 29th January, 1869, elected Sri Borooah to the scholarship Besides the state scholarship, Sri Borooah won by open competition the Gilchrist Scholarship as well, and the total value of these stipends amounted to £300/ a year

Sri Borooah proceeded to England in the spring of 1869 with Sri H Woodrow M A, sometime D P I of Bengal, who had taken a kindly interest in this young prodigy from Assam, and had introduced him to Lord Mayo, the then Viceroy and Governor General of India Sri Borooah joined one of the Civil Service coaching institutions in London, studied Science in the London University and Law in the Middle Temple His aptitude for scientific study was so great that Dr Carpenter, Professor of Zoology in the London University and Principal of the University College, London, once remarked, —' Mr Borooah was the most inquisitive student that I have ever come across ' Sri Borooah passed the I C S Examination in 1870, was called to the Bar in the subsequent year, and is said to have passed also the B Sc Examination of the London University He stood high in Mathematics in the Civil Service Examination During his stay in England Sri Borooah contracted intimacy with the late Sir Taraknath Palit Kt, D L (then Mr)

and it ceased only with the death of Sri Borooah It may be noted here that Sri Borooah was the first Assamese graduate, the first Assamese Barrister and the first Assamese Civilian, and that up to the present time no other *Assamese has been successful in the open competition for the I C S*

Sri Borooah returned to India in the autumn of 1872, and was appointed Assistant Commissioner of the Sibsagar District in his own province, Assam After a year of service in Assam Sri Borooah secured transfer to Bengal where he passed the remaining years of his life His short stay in Sibsagar was marked by his scholastic habits, and his independence of attitude for which he had occasional misunderstanding with his superiors His usual dress was the old fashioned aristocratic *chouga and chapkan* and he used to have a book by his side even in the court which he read in the intervals of his magisterial functions

Sri Borooah served as an Assistant Magistrate in several places in Bengal, and when after a prolonged agitation which had as its great patron and supporter Sir William Hunter, Indian Civilians were first entrusted with the charge of districts, Sri Borooah and Sri R C Dutt were eventually appointed District Magistrates and Collectors And as it is always the case, when Indians are given fair opportunities to prove their mettle they respond magnificently, Sri Borooah and Sri Dutt discharged their duties without any hitch or trouble, and thereby paved the path for the Indians in securing the highest responsible posts under the Government

Sri Borooah did not allow his literary zeal to be damped by the heavy responsibilities of a Magistrate s duties, there issued forth from his pen every year books after books, lexicons grammars, editions of old Sanskrit texts and compilations from old Sanskrit authors In 1881, Sri Borrooah projected the compilation of a comprehensive Grammar of the Sanskrit Language in twelve volumes, on one thousand pages each, and to be able to consult the oriental books and manuscripts of the British Museum, London he took two year s furlough from November 1881, and sailed for England He carried on his investigations in England, and in this undertaking his great helpers were Prof Cecil Bendall, the Keeper of Oriental Books in the British Museum Sri Nicholson, the Bodleian Librarian at Oxford, and Dr Reinhold Rost, the learned Librarian of the India Office After collecting sufficient materials Sri Borooah returned to India in October 1883

In 1885 Sri Borooah was appointed Fellow of the Calcutta University, and was attached to the Faculty of Arts Two years after he was placed for the second time in charge of the Noakhali District in Bengal, and there by his learning benevolence, sympathetic treatment of the people, and various acts of public utility Sri Borooah won the heart of the people Schools and markets were established in Sri Borooah's name, and tanks were dug in the interior parts of Bengal and named after him The learned *Burra Saheb* of Noakhali used to place at his gate always a man with a few baskets of rice, and any beggar would have his share at any hour of the day When Sri Borooah went out to the *Mofussil* he had with him an additional cart loaded

with provisions and food which he distributed among the needy folks as they clustered round to catch a glimpse of the Indian magistrate All these sounds romantic and legendary, but it was for this reason that Sri Borooah s name had spread an irresistible charm over the hearts of the people of Bengal Sri Borooah helped many poor students with books and money, and educated a meritorious Bengali student even in England He had a staff of erudite Sanskrit *Pundits* whom he paid handsomely This learned *congerie* of orthodox *Pundits* helped Sri Borooah in the Mechanical portions of his literary end eavours As an official too he won the trust and confidence of the Government

In the winter of 1888 Sri Borooah became ill A sudden attack of paralysis, aggravated by an ill advised sea bath disabled him, and he took leave for three months He went to Calcutta, lived at the Ballygunge resident of his old friend Sir Taraknath Palit and placed himself under the treatment of the best allopathic homeopathic and *Ayurvedic* physicians of the day But even their united efforts failed to cure that fell disease Sri Borooah passed away in the afternoon of the 19th January 1889

Literary Works Sri Borooah s literary career spread over a period of twelve years only, and considering the shortness of the period the character of his productions both in their qualitative and quantitative aspects was simply marvellous His *English Sanskrit Dictionary* appeared in three volumes between 1877 and 1880 and for many years it was the only work of its kind written by an Indian On the completion of this *magnum opus* Sri Borooah was congratulated from all quarters including among them the illustrious names of Lord Northbrooke Governor General of India and Prof F Max Muller To the second and third volumes of his Dictionary Sri Borooah prefixed two other original and useful works, viz his *Higher Sanskrit Grammar* and *Ancient Geography of India* respectively

This was followed by an edition of Bhavabhuti s *Mahaviracharitam* with Sri Borooah s lucid commentary in Sanskrit called *Janakirambhasya* after his beloved brother Janakiram Borooah Sri Borooah s next literary ventures were first a critical dissertation named, *Bhavabhuti and his place in Sanskrit literature*, which contained an exhaustive treatment of the *Ramaic* drama besides Bhavabhuti and his age, and secondly, *A Companion to the Sanskrit-reading under graduates of the Calcutta University*, being a few notes on the Sanskrit texts selected for the F A and B A Examinations Small though in bulk the latter books are an important contribution to Sanskrit scholarship Sri Borooah s comments were suggestive rather than detailed

The next literary enterprise of Sri Borooah was, to quote Mr R C Dutt s word a Sanskrit grammar of formidable size and erudition In 1881, Sri Borooah projected the compilation of *A Comprehensive Grammar of the Sanskrit Language, Critical Analytical and Historical* in twelve volumes of one thousand pages each Its object as described by Sri Borooah in a prospectus which was circulated among his friends, and lovers and promotors of Sanskrit culture —' was to simplify the rules of grammar as far as possible, to examine their historical growth and illustrate them fully from the existing

literature, both ancient and modern, and to offer a complete commentary on all the Vedas The first volume of the series, which was on Sanskrit Prosody, came out in 1882 under the somewhat eccentric title of Volume X. The next volume was on Letters and their changes, *Nanartha-Samgraha*, which came out in 1884 as Volume III of the series. The learned world was startled at the encyclopoedic character of Sri Borooah's great undertaking. Professor Max Muller wrote to Sri Borooah from Oxford,—"I confess I fell almost overwhelmed by the grandeur of it, but if only you carry out some portion of it, you will have done a very useful work.... It is a great undertaking and will require for its completion a long life, a long purse and long patience."

Sri Borooah did not live to complete this great literary project. The remaining years of his life were spent in publishing scholarly editions of *Saraswatikanthabharanam*, Amara's *Namalinganusasanam* with the commentary of Kiroswami, *Dhatukosh* and *Dhatuvrittisara*

Besides these Sanskrit works, Sri Borooah had arranged to compile a Dialectal Dictionary of the Bengali language, and had for this purpose negotiated with the Government of Bengal for its help and co-operation.

Sri Borooah was a Sanskrit poet of no mean order. In his edition of *Mahavira-charitam* he had added towards the end of each Act a few autobiographical verses in Sanskrit. These scattered lines, and his *Invocation* to the Sanskrit Muse prefixed to the second volume of his Dictionary, show how this eminent Indian Sanskritist had assimilated the rhythm and melody of the language of his forefathers.

Conclusion. Sri Borooah's useful career was cut short by his untimely death; but his indefatigable exertions on behalf of Sanskrit learning will always be an example to the rising generations of India His earnestness of purpose is best manifested in his confirmed bachelorhood. As a member of the Indian Civil Service, enjoying the highest emoluments and honour open to an Indian, Sri Borooah could have lived a life of ease and comfort. But Sri Borooah whose love of Sanskrit did not allow him to share his heart with any earthly object preferred to remain a bachelor; and when he was pressed by any friend to marry he would simply point to the vast array of books in his magnificent library and say,—"This is the darling of my life demanding from me my best energy and attention."

To Sri Borooah "Sanskrit is dearer than any other language. Its music has charms which no words can express. Its capability of representing every form of human thought in most appropriate language is probably not rivalled, certainly not surpassed by any other language." Sri Borooah always regretted that "Sanskrit research seemed yet to attract very few scholars," and he hoped "that the day is not distant when our countrymen will care more for our home literature than they do now for Shakespeare and Bacon, for Addison and Johnson."

Sri Borooah's broader outlook, his intense love of Sanskrit, and his realisation of the glorious past and the present decadence of the *Deva-Bhasha*

led him to neglect the more immediate demand of his own mother language and literature, viz Assamese, which could not well afford to spare a man of genius of Sri Borooah's calibre from its service, but on the other hand, it freed him from the provincial patriotism which sometime forces people to lose sight of the greater demands of our common mother India Sri Borooah used to say when any of his zealous countrymen tried to impress upon his mind the necessity of diverting his literary activities towards the cause of Assamese language and literature,—"whatever I do for our common mother India will be shared in due course by my own Assamese fellow-countrymen who form an essential factor of the greater Indian brotherhood "

Sri Borooah's passionate devotion to the cause of Sanskrit learning displaced all other ties from his mind He was extremely reserved and uncommunicative, and did not like to court ephemeral glory and reputation by playing to the gallery, or by making speeches at the slightest provocation As a silent and unpretentious worker, who maintained the lofty tenure of his mind and the steadfastness of his purpose in the midst of the career, Sri Borooah occupies a place of honour in the rank of the selfless servants of India What he could do had he not died at the age of thirty-nine reminds us of the measureless potentialities of the glorious 'might have-beens" of the world of which Sri Borooah is a remarkable example

Here we cannot resist the temptation of quoting the beautiful words of Sri Borooah's great contemporary, Sri Bolinarayan Borah—one of the pioneer Indian Civil Engineers from Cooper's Hill, England,—"Sri Borooah's singleness of purpose was his great characteristic The industry and application which it demanded made him lead a too sedentary life He sought little recreation, relief, change and variety He burnt his candle at both ends, had naturally to pay the inevitable penalty His life was a meteoric flash and blaze, which burnt up the substance in its lightning course, dazzling mankind for a moment and disappearing for ever from view "

PREFACE

1. In this volume, I intend to treat of letters and their changes. There is no grander subject for the student of science—none more interesting to the student of language. The immense power which man now wields over matter and force—which is daily astonishingly increasing and which has contributed so much to widen his material comforts is not a little due to the most wonderful medium of thought, which has enabled us to utilize the labours of our forefathers, to thoroughly test and fully and correctly store up our knowledge, and to accurately convey it to others. It is this invaluable inheritance which has unapproachably raised us above other animals. It is this inestimable boon which props up our social organization and makes it spiritual and God-reaching. Its influence is greater, greater the scale of civilization. In the most civilized countries, it directs our destinies and models our movements. What this language is—how it has grown and developed is necessarily of the deepest human interest and must command the sympathies of the most materialistic man.

2. Thanks to the disinterested labours of great western scholars, much progress has been made in the study of these profound questions. We have come to recognize resemblances even in the face of distant nationalities separated by forms, sounds, and systems and to form some idea of the different states of civilization in the different stages of human progress. But we have scarcely advanced beyond the threshold of the grand museum of philology—we have hardly formed even a rough idea of its outlines and the variety of its contents. We see लग् of Sanskrit is the same as लगना of Hindustani—lego of Latin and so on. But what is this लग्, through what stages (if any) it has passed and how has it come to possess the senses assigned to it—questions like these are utterly unsolved and we are completely shut out from the truths directly and indirectly underlying their solution.

3. It will be asked—what is the good of these enquiries ? Whether we can arrive at any definite results and if so whether we shall be gaining by such discoveries ? To the first objection, I reply that it is too hasty to prejudge a question. If workers have hitherto failed, it is partly due to the imperfect materials at their command and partly to filling up the long gaps by their own imagination. Their very errors ought to make us more cautious to draw more from facts and less from imagination. It is never easy to discover truths. But the honest searchers deserve as much sympathies as the fortunate discoverers, who have immensely profited by the labours of their predecessors The second objection is easily met If we can satisfactorily prove the evolution of any one language from the simplest elements of animal life, we prove the evolution of every language—we see more clearly the connection and inter-dependence of different languages and have a firmer grasp of human life—its origin, course, objects, and end. There are philosophers who see no good except in material comforts and who would, if they could, put down with a high hand all classical studies They forget that mind is the seat of all pleasure—that there are purer and loftier pleasures than matter can ever afford—and that so long as man and mind are constituted as they now are, knowledge will ever continue to be the most prolific source of human happiness.

4. For the most minute and impassioned study of these questions, no language is comparable to Sanskrit. From the earliest times, we have a long unbroken series of able grammarians devoting their whole attention to their thorough consideration. They trace back all words and expressions to roots and affixes, which do not altogether amount to three thousand. No better explanation could be given of grammatical compounds, which owe their origin after a language is formed and play such an important part in all the growing languages. In the literature of India, their influence has been so great that any superficial observer may conclude Sanskrit to be the most artificial language in the world. But it is only in the domain of thought that these inventions are principally to be met with. In all that concerns our household affairs—in all

that surrounds us in nature—in all the remnants of earliest thought, Sanskrit to be expressive must use primitive compounds which have withstood the wear and tear of ages and are still used with slight modifications in all the vernaculars of India. And the reason is obvious. Side by side with the few Sanskrit-cherishing people, there have been all along a vastly larger population clinging to the old names and associations, whose influence Sanskrit has never been able to shake off. The question of the origin and formation of the primitive words brings us at once to the question of the origin and nature of the so-called roots and affixes. Hindu grammarians are silent on these points. But no question is of more vital importance in the study of language.

5. Fortunately from the earliest times, long before the distinction of roots and affixes was made, we have on some of these points the calm speculations of the most meditative of our Vedic seers. Language was comparatively so transparent in those days, they had so exceptional advantages of studying the peculiarities of local speech, their views are put forward in such simple unbiassed and often hesitating way that one at once feels the utter absence of dogmatism in their views and the best way they shew us of approaching these questions. To Pānini and his forgotten predecessors is due the great credit of reducing the difficulties and apparent mysteries of language to a great minimum. To the still earlier philosophers is due the great credit of dissecting some of these fundamental forms and shewing up the simplest elements of which they are composed. Their views are based on the grand principle of diversity *of words from similarity of analogous sounds, which is so easy* to understand and so clearly seen in all the spoken dialects of the world. Man can modify but cannot upset nature. Pānini is theoretically supreme but not even he and his most enthusiastic followers have been able to shake off the influences of nature. The theory of these changes is tacitly recognized by them in the artificial, false etymologies of hundreds of pairs of words and is openly avowed and amply illustrated by some of the lexicographers who never question his authority. To understand the origin and development of language—to see

how man has risen from animal life with his noble endowments we should most patiently study the nature of these changes with all the light of written and unwritten literatures of India. We should carefully examine the theoretical exponents and professed registrars of words and minutely study not only the most copious and diversified literatures of our country but also the inexhaustible little-changing sacred repositories of popular speech. The journey is full of ups and downs and often lies over unbroken barren tracts, but the gorgeous panorama which awaits at the end and unveils our ignorance must excite the enthusiasm of the dullest soul.

6 One is appalled at the first sight of Sanskrit. There is no end of words—no end of roots—no end of new words that can be derived from every one of these roots But Pānini and other grammarians have reduced their original number to about three thousand. Older philologists have derived some of these roots from simpler roots. Examine the remainder by the test of analogous sounds and you will find that the original sounds are only about a hundred, about twenty being natural-human sounds—the animal expression of internal feelings and the rest imitative sounds formed on the analogy of the cries of birds and beasts and the noise of the motion of natural objects. There can be no end to imitative sounds. Every language shews constant additions from new experiences and new additions to our knowledge. The purely human sounds also receive large additions and modifications from these constant additions to our imitative sounds But their original diversity is extremely limited and sounds similar to those which explain the origin and development of Sanskrit—probably explain the origin and development of every language in the world. Different languages may have differently originated. But their origin must be as simple as that of Sanskrit.

7. The evidences on which these views are based are so vast and complicated that even under the most favourable circumstances, I cannot hope to give it a systematic shape for several years to come. Some of its departments are, however, broadly marked and capable of separate and independent treatment. In this part, I submit for the consideration of the

learned world the best direct and indirect lexicographical evidence we possess I shall shew in the body of my work the light they throw on the multiplicity of words from similarity of sounds and similarity of characters I shall corroborate the direct evidence by copious unmistakable citations from other authoritative writers But in all disputed points not admitting of direct demonstration, indirect and circumstantial evidence is more valuable, as entirely free from the prejudices and weaknesses from which even the most liberal minds are not free I accordingly earnestly invite the serious attention of my readers for the careful consideration of the most important inferences we are enabled to draw not only from the texts here put forward, but often from the mistakes and various readings which I have endeavoured to note

8 Sanskrit lexicography is broadly divisible into Vedic and general and special vocabularies The first is too important to be silently passed over It is the nucleus of the various Vedic commentaries and the best history of the growth of our earliest ideas It will have my earnest examination in the general introduction The other kosas either treat of names of things (नाममाला) or of words used in many senses (नानार्थकोष) Many of the important words of the former Kosas necessarily come under the latter Their other words are mostly either undisputed or unimportant I shall have *occasion to refer to* important words of this class under the rules of Panini and the greater part in the body of my work It is the नानार्थ or homonymous words as treated in our best Kosas that I now present before the public I do so partly for lexicographical *purposes to give in original the views of our highest authorities* But my principal object is historical, to shew how words and senses multiply A careful examination will shew that in every grammatical word, every sense is clearly traceable to the original idea or ideas conveyed by the root or the component parts of the word and wherever any sense is not so traceable, it is clearly due to mistakes of writing and in a few cases to misconception or misuse and very rarely to arbitrary use The same remarks apply to primitive and foreign words, although in such cases there is a greater veil over their history.

It will also reveal that many words are nothing but different forms of the same sounds or similar forms of different sounds. The former owe their origin to natural causes: the latter to clerical mistakes. I shall shew in the body of my work what use can be made of these materials.

9. I have selected for this purpose the following Kosas: (1) the Nānārtha Varga of Amara's Nāmalingānushāsana =A.=अ, (2) Vishva Prakāsha of Maheshvara=Viś.=वि., (3) Hema Candra's Anekārthasamgraha=Hem.=हे, (4) Anekārtha Kānda of Halāyudha's Abhidhāna Ratnamālā; (5) Nānārtha Varga of Purusottama Deva's Trikāndashesa=Tri.=त्रि, (6) Nānārtha of his Hārāvali=Har.=हा, (7) Medinikāra's* Nānārthashabdakosa=Med =मे, (8) Anekārthadhvanimanjarī (Nānārthadhvanimanjarī in Wilson, No. 249 in the Bodleian collection) of a Mahālaxanaka=Anek.=अने, and (9) Mātrkā Nighantu=Mat.=मा, I shall also give extracts from (10) Shāshvata=Shā =शा, (11) Ekāxara=Ekā.=ए, and (12) Avyaya=Avy.=अव्य Kosas Most of these are of high authority and Vishva, Hema, and Medini are the fullest Nānārtha Kosas we posses No other kosa older or later which I have been able to read in original or from second hand quotations can be compared to these in fulness of exposition Besides there are very few new facts to be gathered from other kosas, as they have been generally compiled not from the unlimited fields of Sanskrit literature but from the manuscripts of the older Kosas in all their mistakes. Extracts from some of these Kosas will be given in the notes, whenever there is anything new or interesting.

10. Amara is the oldest of those Kosas and of high authority all over India. Its Nānārtha Varga is not as full as in the special Nānārtha Kosa, but is of considerable importance in tracing back the senses of words. Its arrangement is simply by final consonants without any attempt at further classification

*The इ of मेदिनी is short under P vi 3 63 like Kālidāsa, Dharanidhara, etc. The Kosa is often called Medini, but Medini appears to be the more correct spelling "पद्शतगाथाकोपप्रणयनविरयातकौशलेनायम्। मेदिनिकरेण कोष प्राणकरसूनुना रचित ॥" Mallinātha always calls Dharani and not Dharani

The Avyayas or indeclinable words are placed in a separate class, arranged according to final consonants although not shown as such in the printed editions. No rule has been followed in arranging meanings so that it is often difficult to know without extraneous evidence which meanings refer to which words.

11. The next in age and by far the most complete Nānārtha Kosa is the Vishva Prakāsha generally known as Vishva Its arrangement is first by final consonants, divided into monosyllables, dissyllables, &c., ultimate consonants being regarded as a separate syllable, as e g. अर्चिन् under three syllables, यक्षराज् under four syallables, and so on. The final arrangement is by affixes, words with the same affix being always grouped together. The only difficulty in finding out a word is to find out the group to which it belongs The arrangement of significations is also much superior to Amara's as the first notice of a word always precedes the senses specified under it, there being only one or two apparently unintentional exceptions in the whole work. But the language is occasionally obscure—the genders of words are not generally stated in words—and accurate manuscripts are extremely rare.

12. Professor Horace Wilson has shewn Maheshvara belonged to the first half and Hema Candra to the second half of the twelfth century. The first has left us some account of himself and the date of his work Hema Candra's date is fixed by external evidence. The verse in Keshava's Kalpadru quoted in § 33.7. corroborates the view of that illustrious scholar. The arrangement in Hema Candra is quite different. The *first classification is by syllables, next by final consonants, and* lastly by initial letters more or less alphabetical. The language is not quite so obscure—the arrangement of interpretations is excellent—and the nominative is always used to indicate gender.

13. Professor Wilson was of opinion this Nānārtha is spurious and a mere transcript of Vishva. He wrote, "*finally with the exception of the arrangement which is peculiar to it, the second division of the Abhidhāna Chintāmani is precisely the same as the Vishva Kosa, following that in every word and*

interpretation, and repeating its obscurities and mistakes: one of these works must therefore be a transcript of the other, and as there is every reason to believe the originality of Maheshvara's work, it follows that the Nānārtha part of Hema Candra's vocabulary is borrowed from the Vishva."* It is difficult to understand whether this opinion was based on a careful comparison of the two texts or a mere cursory examination of some of the words treated in both. The arrangement is acknowledged to be different I have shewn how completely the two classifications differ. Maheshvara's idea of syllable is peculiar, as already described. Hema Candra's is strictly grammatical. Maheshvara follows the modern alphabet and regards क्ष as a different letter coming after ह. Hema Candra takes the grammatical view and brings it under क. The style is also entirely different. Hema Candra is as usual terse and vigorous. Maheshvara is prolix and profuse, indulging here and there in the most difficult metres, approached by Rabhasa and Dharani alone. There are hundreds of instances in which they disagree both as to words and interpretations and probably not a hundred cases in which they entirely agree. The use of the same uncommon expressions under a few difficult words seems to shew that Hema Candra had the use of the Vishva in compiling his Nānārtha. But it is impossible to regard the latter as a transcript of the former. I cannot also agree as to the spuriousness of Hema Candra's Nānārtha Samgraha. The style is the same as of the general section and every manuscript which ends in it concludes with the words 'अभिधानचिन्तामणौ नाममालाया सामान्यकाण्ड षष्ठ,' shewing by the use of the words सामान्यकाण्ड or general section, there is another section or sections to the work.

14. Halāyudha gives a full account of himself in the preface to his Brāhmana Sarvasva.* He belonged to the court of Laxmana Sena and was therefore a contemporary of Hema Candra. The first Laxmana Sena is, however, placed in the latter half of the 11th century, in which case Halāyudha would be anterior even to Maheshvara. His work is to some

*Preface to Dictionary first edition, p 32.

extent original, but very meagre. Its arrangement is quite arbitrary and among the indeclinables, the Nānārtha and Ekārtha words are mixed up, as e.g. "परित सर्वतो विष्वक् समन्ताच्च समन्तत" along with "प्रत्यक्षसदृशो साक्षात्". The wording is also bad, often conveying by implication what ought to be stated in plain words

15. Purusottama Deva is regarded in Bengal as a descendant of Halāyudha and cannot have flourished before the latter half of the 13th century. The internal evidence of his Varna Deshanā corroborates this view. Wilson regarded him as anterior to Maheshvara, but it was a mere surmise. His Trikanda Shesa is a supplement to Amara and is arranged exactly alike. His Hārāvalī is a collection of rare words and its Nānārtha part is divided into two sections—the first of half-verses containing 54 words and the second of feet containing 72 words. Both of these works are of considerable authority among our Pandits. But with the exception of one or two new words in the Hārāvalī, *not of any importance,* there is nothing* new in the Nānārtha sections of either of these Kosas. On the other hand, there are good many omissions of most important and difficult words. It may be argued from this that Purusottama preceded Maheshvara, but it only goes to show that he was not sufficiently acquainted with Vishva. Purusottama's Dvirūpa Kosa as will be shewn in † 35 appears to be entirely borrowed from Maheshvara's Shabdabheda and arguments might be adduced from his Varna Deshanā that he was generally acquainted with Vishva. Purusottma Deva ,must not, however, be confounded with another grammarian Purusottama Bhattācārya, the author of the Ratnamālā, who flourished in the 16th century.

---

*वात्स्ये स्यापितराजपण्डितपदः स्वेनानुरिम्बोज्ज्वलच्छत्रोमितमहामहम्त्वनु पद दत्वा नवे यौवने ।
परमं यौवनसोपयोग्यमगिनदमासालनारायण. श्रीमाल्लक्ष्मणसेनदेवनृपतिर्धर्माधिकार ददौ ॥१२॥

† As e. g., कुटपारल. This is nothing but पावन, which is better explained in the other Kosas पवन=पानस्थान is the literal sense. The General sections are however important, as reproducing the views of Vopālita and other old Kosakāras.

16. Medini's work succeeded the Koṣas described above, as they are all mentioned in it. He is himself quoted in the Pada Candrikā, whose date Colebrooke has fixed as 1431 A.D. Medini, therefore, must have flourished before the 15th century and I assign him to the latter half of the 14th century, as Purusottama Deva from the degree of his relationship to Halāyudha could not have flourished before the first half of that century. The work of Medini is as full as of Maheshvara and Hema Candra. There are some additions, but on the other hand there are some omissions. The arrangement of words is midway between Vishva and Hema Candra. They are arranged first according to the final consonants and next according to syllables as in Vishva, but the final arrangement is more or less alphabetical as in Hema Candra. Ultimate consonants are regarded as separate syllables as in Vishva and words like श्चिन् must be looked for under three syllables and so on. In one manuscript, words in क्ष are separately arranged after ह as in Vishva, but this may be due to recasting. The arrangement of interpretations is as good as in Hema Candra, the explanations never preceding and always continuing till a second word begins. The genders of words are often expressed in words, but this is not always an advantage as in the case of feminine words it is of much more importance to know the form of the stem. The language is not more perspicuous than of Hema Candra, as it teems with difficult and ambiguous terms. Medini names many other sources, but it is doubtful whether he knew them all personally. It is the custom among Hindu writers to refer to authorities noted by preceding writers of the same class and I have grounds to think Medini perhaps shared this failing to enhance the value of his work. With the exception of a few words and a few interpretations which are due to Medini himself,* every line of his work is clearly traceable to the Koṣas already described and specially to Vishva. Nine-tenths of his work are its mere reproduction

*Take for instance मघ=द्वीप, more correctly described as a people by a later writer. This apparently refers to the Mags, with whom in Medini's time communication appears to have been only by sea.

word per word or with the most immaterial changes. Some of the differences, as for *instance in* प्रतीहार *and* प्रतीहारी are due to Medini's desire to improve, but really his inability to understand his guide. I cannot for a moment compare him *with* Maheshvara either *in erudition, general ability,* or originality of mind, but he was probably sincere in his own estimation of Maheshvara when he called Vishva 'बहुदोष' or 'very faulty'.

17. Anekārtha or Nānārtha Dhvanimanjarī is a comparatively recent work with words arranged in three sections of verses, half-verses, and feet. It is to a great extent an original collection containing both new words and new meanings. Some of these meanings are the etymological senses of the words described, but are rarely to be met with in use. A few words are doubtful, although defensible. This Kosa has not been made much use of by the modern lexicographers *

18. The Mātrkā Kosa describes the letters of the medi*ae*val alphabet containing ॠ and ॡ after ओ and ऌ and क्ष after ह. It appears to be a very modern vocabulary probably of the seventeenth century and is based on the mystic literature of *the time and not of practical importance.* But *it vividly shews* the additions to our words and meanings from purely artificial inventions.

19. Of the three other Kosas from which extracts have been given, the Ekāksara Kosa and the Avyaya Kosa are very modern and unimportant. The first describes the meanings of the letters and a few monosyllables: the second of indeclinables. The Nānārtha Samuccaya of Shāshvata is a much older and *far more important Kosa. It is mentioned by Medini and its* name Nānārtha Samuccaya seems to have been borrowed by Dharani (§ 33.3), who is himself mentioned by Medini. Shāshvata must have, therefore, lived in or before the 12th century. The arrangement of words is by verses, half-verses, and feet. The language is generally perspicuous and as the words explained are often repeated over and over, the verses like

*Since the above was written, *I find the verse-section agrees much* with Gada Simha's Nānārtha Kosa Gada Simha is a well-known grammarian. His age would determine the age and obligations of this Xapanaka.

those of Anekārtha make a deep impression on the memory The Kosa has recently been edited by Professor Zacharoe of Greifswald But I have not drawn much from it, as there is not a single new word or new sense in this collection and it is useless to enlarge the already bulky size of this volume

20 My alphabetical arrangement of these Kosas is based on the following editions and manuscripts

(i) Vishva Prakasha Vis =Benares Edition Samvat 1930 Full of typographical errors and very unreliable Vis A =a copy belonging to Pandit Mukundarama Shastri All his Kosa manuscripts are complete written in excellent hand and accompanied with more or less marginal notes and except the Haravali are to a very great extent correct and reliable Vis B =an old but incomplete fragment belonging to another Benares Pandit The handwriting is bad but the text is pretty correct Vis C =the Benares College copy Written in very good hand and pretty correct Al though these three manuscripts belong all to Benares they are apparently of different families and differ in most material points I 1539 India Office 1539 (Colebrooke) Complete and very fair I 1937=India Office 1937 (Taylor) Does not contain Shabdabheda Prakasha Very fair I 246*c* India Office 246*c* belonging to the same family as I 1539 I 322*b*—India Office 322*b* Boldly written but not complete Several lacunae Vis O = Oxford no 415 apparently a copy made for Wilson from I 1539

(ii) Hema Candra Hem =Benares Edition Pretty correct as far as it goes but a few lines wanting here and there 1807=Calcutta edition of 1807 the Original of the Benares edition Hem A =Benares College manuscript has some lacunae but generally supplies the omissions in Hem Abruptly ends in the beginning of the Avyaya Section Written in excellent hand I 2053=Ind a Office 2053 Old reliable copy Wanting a page or two at the end I 2533=India Office 2533 Clearly written but very incomplete ending in the middle of the dissyllables in र Accompanied with division of words and their explanations in vernacular I 2698=India Office 2698 Belongs to the same family as the Calcutta and Benares Editions

(iii) Medini Med =Benares edition Full of mistakes 1807=Calcutta edition of 1807 the original of the Benares edition Med A = a copy belong ing to Pandit Mukundarama Shastri Med B =Pandit Somanatha Sharma s edition Careful but admittedly based on Wilson s Dictionary and not therefore always reliable Med C =the Benares College manuscript in

Bengali characters Probably copied from a copy with marginal quotations from Vishva, as some of the verses are exactly the same and differ from the readings of the first four I 2810=India Office 2810 Arranged for Sir Charles Wilkins I 2835=India Office 2835 With English explanations of good many meanings by Capt Fell

(iv) Amara A =Bombay edition of 1877 1807=Calcutta edition A A =a very old Bengali copy belonging to a Benares Pandit Amara is the Kosa most studied all over India and the disputed points have been noted by its principal commentators

(v) Trikānda Shesa Tri =Benares Edition 1807=Calcutta edition of 1807, the original of the Benares edition Very fair Tri A =a copy belonging to Pandit Mukundarāma Shastri I 993=India Office 993, belonging to *the same family as the printed editions I 1575=India Office 1575* Of a different family but with several lacunae

(vi) Hāravali Har =Benares edition 1807=Calcutta edition Har A =a copy belonging to Pandit Mukundarāma Shāstri I 1577c =India Office 1577c Of the same family as the printed editions Not one of these is wholly reliable

(vii) Halāyudha Hal =Benares edition Full of errors, but they are obvious India Office no 588 is not better There is also Aufrecht's edition

(viii) Anekartha Anek =Benares edition Anek A =Mukundarāma's copy Anek B =another Benares Pandit's copy I 2544=India Office 2544 Incomplete and not reliable Wilson no 249 in the Bodlean collection has *not been made much use of*

(ix) Mātṛka Mat =Benares edition Mat A =Mukundarāma Shāstri s copy I 2544=India Office 2544 None of these wholly reliable

(x) Shāshvata Sha =a full and pretty correct copy belonging to a Benares Pandit I have since compared with Prof Zachariae's edition and in the two or three cases of difference of readings, I stand by my original

(xi) Ekāxara Kosa Eka =*Benares edition Very fair*

(xii) Avyaya Koṣa Avy =Benares edition Full of mistakes But my references are very few

21. The first principle I have endeavoured to follow in editing these Kosas *is to strictly follow the exact views of the* authors so far as they can be ascertained from the works themselves In the principal centres of Sanskrit learning, transcripts are generally made by the writer class without the least knowledge of Sanskrit At Benares, for instance,

copying is considered the province of the ignorant and the most moderate Pandit will take it as an insult if he was offered such an employment. Even where Pandits do copy, they are liable to all the errors of ordinary copyists. It is accordingly most unsafe to base any definite conclusions even when manuscripts agree, much more when there is great difference in their readings. Since the days of* Wilson and Rādhākānta Dev, Kosas have not been much studied in the original transcripts. We owe a great deal to the German Dictionary and Tārānātha Tarkavācaspati's Vācaspatya for copious illustrations and other improvements. But as regards Kosas, the latter has added nothing new and the former has drawn only from the printed editions. As these are not always reliable, I have had to tread the whole ground anew but whether with success the public can alone judge. I have already explained the arrangement of the Kosas In most of them, the final consonants are clearly specified. We also generally know the initial consonants in Hema Candra and Medini and the form of the affixes in Vishva. In the Kosas, arranged according to verses, half-verses, and feet, we also know how far a word runs—what are its interpretations—and whether there have been any interpolations. I have steadily kept in view these principles to determine the forms of words and the lengths of their explanations.

22. A few illustrations will suffice. Vishva notices a word ग्रामीन in words ending in न, not ण Hence it must be ग्रामीन, whether the manuscripts write ग्रामीण or ग्रामीन. Medini also

---

*Although there are instances in which Wilson differs from the Shabdakalpadruma, there are so many coincidences of omission and commission that I am inclined to think the same Pandits worked for both Take for instance, प्रच्छहायन It is in all the Kosas, but not found in either. Take again रोड. It is in all the editions and transcripts of Medini, but not found in Wilson or Druma. Hundreds of similar instances will be found in my notes Kalpadruma is fuller and much more copious, but the foundation is the same. Both the works exhaustively treat Medini, but the same attention does not appear to have been paid either to Vishva or Hema Candra. In many ways, however, both of them have been of great assistance to me and I have the pleasure publicly to acknowledge it.

notices the same word in the same class in the same senses. There is stronger evidence in this case, as he notices also a word ग्रामीण in words ending in ण, which agrees with ग्रामीन only in the ordinary sense. ग्रामीण is noticed by Hema Candra in the ordinary sense in the general part 3.165 and ग्रामीण by Amara in the special sense in 2.4.94. ग्रामीण or ग्रामीन is not found in the Nānārtha portions of Hema Candra, Amara, and the other Kosas I have consulted. We have therefore the authority of both Vishva and Medini for a word ग्रामीण differing from ग्रामीण in all the special senses and I know of no evidence whatever for coupling ग्रामीण with the special senses of ग्रामीन. Yet ग्रामीन is altogether omitted in all our Sanskrit Dictionaries and is only noted as a rejected reading in the German Dictionary. It may be said ग्रामीन is grammatically wrong and ग्रामीण has therefore been substituted for ग्रामीन. But in that case this ought to have been definitely mentioned to enable us to know on whom the responsibility lies. ग्रामीण as a secondary (तद्धित) derivative is formed under IV. 2.94 and as no special mention is made of the dental न like आचार्यभोगीन under V.1.9, the commentators give only the former form under IV.2.94. But there are so many fictions connected with Pānini that he may be quoted to defend every form we meet. In this case, we are simply to say that ग्रामीन in these senses comes under क्षुभ्नादि (VIII.4.39) and the critics are shut up. Then again there can be a compound ग्रामीन with इन when the न will be dental under the general rules of Pānini. But these are grammatical arguments which have no force in historical discussions. If we wish to know what is grammar, we ought to rise above its technicalities and take into consideration all the unmistakable evidence whether favourable or hostile.

23. Next take the case of व and ब*. Here the lexicographers differ so much that it is most interesting to study their views to see the connection of the two sounds. Take for instance द्विजिह्व According to Amara, Vishva, and Medini, the final consonant

*I am glad to find that my views have the support of so great an authority as Purusottama Deva See the passage from his Varna Deshanā § 36 note.

is ब*. It is व only according to Hema Candra. We do not know anything about it either in the Hārāvalī or in the Anekārtha. There is no allusion to द्विजिह्व in any of our big dictionaries. Take again वर and other words derived from the same root. According to Hema Candra, it is व as he always puts them after the labials. According to Medini, it is ब, as he always puts them after words beginning in प and before words beginning in भ.† There is no root वृ or बृ in the Pāninean Dhātupāṭha according to Mādhava. But Vopadeva gives a root बृ different from वृ and in the same sense. In some cases, as for instance बक and बर्बर, the positive evidence of the kosas is all for spelling with ब not व and yet the analogous forms वक and वर्वर are alone met with in our modern dictionaries.

24. The next principle I have followed is to take the assistance of extraneous evidence, when the authorities themselves are not clear and such evidence is not opposed to their declared views. Take, for instance, अभिनिष्टान This word is spelt अभिनिष्ठान in most of the manuscripts and hence it is derived from स्था both in the Shabdakalpadruma and in Wilson's Dictionary. Our Pandits never admit their ignorance and are consequently never slow to invent etymologies and explanations without the least hesitation If they had been more candid, our labours would have been much narrowed. This spelling and this etymology have been followed in the second edition of the Kalpadruma and all the editions of Wilson, including that of Pandit Ram Jasan of Benares. Yet I have no hesitation in giving अभिनिष्टान for अभिनिष्ठान Pānini's viii. 3.86, and Vāmana's illustrations leave no doubt on the point. It has also the sanction of all the independent modern lexicographers. The German Dictionary has the indisputable credit of being the first to give the right spelling of the word and of

*u s. I. 154 does not at all clear the point as there is nothing in the Sūtra to shew whether it is ब or व. Yāska derives जिह्वा from हु or ह्वे but the spelling of ह्वे is disputed, some asserting ब and others व.

†In a few cases, Shabdakalpadruma notices the distinction and summarily dismisses Medini's views as wrong The subect deserves much more consideration.

noting अभिनिस्तान as an optional form. Dr. Goldstucker is more profuse on this word and questions the correctness of the form अभिनिस्तान. The present edition of Kāshikā openly applies optionally to the rule but Bhaṭṭoji seems to be opposed to it and this position has been taken up by Pandit Tārānātha Tarkavācaspati in his great lexicon. I shall have my say on this question when discussing that rule. As regards अभिनिष्ठान, there can of course be such a word, but it will be grammatically neuter and we know of no use of this word in the senses specified in the Kosas.

25. Where neither of these principles apply, I have compared the manuscripts and given the readings best supported by presumptive evidence. Take for instance हेरक This is the reading in Shabdakalpadruma and Wilson and it has been followed both by the German lexicographers and by Professor Monier Williams. I do not, however, find a single illustration of हेरक in any of these works. There is no such word in Childers' Pali Dictionary and I do not know how it is defended. हेतुक for हेरक is, however, found in several manuscripts. This reading has been noted in the German Dictionary. It explains the origin of the several senses specified and I know of its use in some of these senses. I also find that the Nāgarī तु is often written like र (तुवर is in several manuscripts spelt रवर) but I do not remember the opposite confusion of र with तु When we therefore find तु in some manuscripts and र in others for the same word, *it is proper to conclude that the proper spelling is* तु, *not* र Hence I give हेतुक, not हेरक I cannot say that there is no word हेरक, but until its existence and use are clearly proved, we *must be slow to admit it in our lists.*

26. Take another instance हिण्डन, where I agree about the word itself but not about its imports. Here under the senses, some manuscripts read लेखन and some सेवन. Shabdakalpadruma gives लेखन and Wilson renders it by 'writing.' This has been followed in the two succeeding lexicons. In the Dhātupātha, I read 'हिडि गत्यनादरयो' and as लेखन=writing can not be connected with either of these senses, I prefer सेवन which follows from them and is itself the origin of the sense रत. I am emboldened to do so as I do not find any evidence adduced

in support of the sense लेखन Even if this reading is correct, I very much doubt whether it stands here for writing, as लेखन is also used in other senses

27 Take a more difficult case of तुङ्गीश Manuscripts of Vishva give different readings—some 'पक्षीशो तार्क्ष्यकृष्णयो' joined to तुङ्गीश and others पक्षीशास्तार्क्ष्यकृष्णयो * In Medini and Hema Candra, there is no word पक्षीश and तुङ्गीश's meanings are restricted to the first two senses specified in Vishva I do not find पक्षीश in any Sanskrit Dictionary, but I find two more senses in Wilson under the authority of the Shabda Ratnāvali This is repeated both in the German Dictionary and in the Vacaspatya I find from the India Office copy that this is exactly correct, 'सूर्ये हिमकरेऽपि च being the second half of the verse But still the question is what has become of पक्षीश ? Has it been inadvertently omitted or the line in Vishva deliberately corrected by the light of the Shabda Ratnāvali ? If it is an inadvertent omission, I have nothing to say But if it is a deliberate correction, I must remind my readers that Mathuresha is a very modern writer and that it is far more likely that his line is based on some misreadings in Vishva In the present case, no lexicographer has yet been able to quote any illustrations in support of the extra senses and they do not readily flow from the etymology, while पक्षीश is unquestionably applied to Gadura as the chief of birds and to Krsna as the master of the bird Gadura

28 This by itself may not be convincing to our readers But the evidence I have already adduced shews how slow we ought to be to take for granted even what is found in what at first sight may appear our best authorities I adduce a better illustration Under A 3 5 42 the recent commentator Maheshvara writes कुवलं चोत्पले मुक्ताफलेऽपि बदरीफले। कुड्मले मुकुरे पुंसि न द्वयोर्नरवान्तर इति मेदिनी There can be no doubt he quotes the whole verse as applying to कुवल as there is no कुड्मल in A 3 5 42 and the second line would have been entirely omitted if he thought it did not apply to कुवल The second line is, however, generally read कुड्मलो मुकुरे and this is

*This last is the reading among others of India Office No 1539 I 1937 reads पक्षाश or पक्षाग

the view from Wilson downwards If we regard मुकुरे=मुकुले as is occasionally the case or substitute मुकुले for मुकुरे as generally found, the absurdity of Maheshvara's reading is apparent as कुड्मल is the same as मुकुल (कुड्मलो मुकुलोऽस्त्रियाम,' A 2.4 16, कुड्मले मुकुलम्' Hem IV 192) The fact of कुड्मल coming after कुवल is no reason to regard it as a sense, as Medini's arrangement is not strictly alphabetical and we find कुटिल after कुड्मल and so on

29 To understand all this clearly, we must remember how the Kosas have been compiled The first was necessarily an original collection founded on actual facts The Vedic Nighantu, for instance, contains words, most of which have been and all of which I believe can be traced back to the Vedas But that systematic and thorough examination, which we owe to modern science and European scholars, was unknown in those days People preferred their personal knowledge which was incomparably superior to ours to that tabular exhaustive classification which we consider indispensable in all such discussions Hence even in the Nighantu, although we cannot question the correctness of a single word inserted, the interpretations should be often received with great caution, as based on a few passages without copious comparison of all the passages bearing on such words Some of the mediaeval Kosas are also original collections containing grammatical words, whose existence we have no reason to doubt and popular words which are still found in the popular dialects But most of them are nothing but re-casting of *older* Kosas *without even* sufficient examination of manuscripts They stereotype a good many words, *which owe their origin simply to mistakes of* copying and *their* own misconceptions

30 Take for instance Medini's पावन and पाचन In the older Kosas Vishva and Hema Candra, we have only one word पावन But व and च resemble in Nāgarī and some of the manuscripts probably contained पाचन for पावन Or it may be Kara thought the older compilers were faulty and he wanted to improve on them Hence he introduces a different word पाचन in the place of the last two lines of Vishva's पावन with the addition of a new sense दशमूल्यादि Now पाचन=digestive is the medical term for दशमूल्यादि Here he is quite right पाचयितृ is the literal sense We

can have no objection to it. The senses अनल and हरितकी are defensible, but not in strict accordance with Hindu ideas, fire and myrobalans being regarded more as purifiers than as digesters. But how can the purifying expiations (प्रायश्चित्त) be regarded as digestive ? The two ideas have no connection whatever and until any clear instances can be brought forward to shew the application of पाचन to expiations, I must regard it as an invention and clear mistake of Medini. I admit many words and many senses owe their origin to mistakes and misconceptions and when these words and these senses are generally accepted, we are bound to admit them in our lists. But even in their case, we must thoroughly examine and if possible clearly trace up their origin if we have the least wish to successfully grapple the question of the origin of the primitive sounds.

31. Where the external evidence is clear but not convincing, I have not allowed it to outweigh the evidence of the manuscripts. Take for instance उदुम्बर Under A. 2.4.22, Maheshvara observes मेदिन्यां टवर्गतृतीयमध्यं त्रिकाण्डशेषेऽप्येवमेव It is quite true उदुम्बर is also spelt उडुम्बर The sounds are similar. The Nāgarī characters are also similar But there is nothing in Medini or Trikānḍa Shesa to shew that they are spelt with ड not द and in the Benares editions and some of the manuscripts they are clearly spelt with द not ड. Where the manuscripts have been my only guide, I have based my conclusions on individual considerations. As for instance झर्री, झल्लरी. This is the reading of a few manuscripts and also of Maheshvara under A. 3. 5. 10. as printed (there is nothing to shew what were his actual views). But a good many read झर्झरी, झिर्झरी. I prefer this reading as the word is imitative and the fuller forms are much more consonant to the genius of Sanskrit. But the rejected readings are all entered in the notes.

32. The difficulties of the Kosas are known only to those who have worked through them. The manuscripts are generally so corrupt that it is often difficult to distinguish the words from their imports and it is almost impossible to present a correct text of any of the great Nānārtha Kosas without comparison with corresponding passages in the cognate Kosas.

The alphabetical arrangement I have made, if correct, besides enabling us to compare the various Koṣas and see how far they are indebted to each other, entirely removes the above-mentioned difficulty. I have compared the words of my compilation with the first edition of Wilson's Dictionary and wherever I have differed from that distinguished scholar either in words or in interpretations, I have given my authorities in the notes and as far as possible shewn on what evidence his views were based.* I have not given the numbers of the verses, as the system of numbering is not uniform—most of the printed editions are not complete wanting verses here and there—and those who know the arrangement of the Kosas as already described will feel little difficulty in finding out the proper place of words.† Stems are shewn according to the views of the Kosakāras, e g. राज्ञी is separately shewn from राजन् as the latter will be found among the नान्त's and the former among the ञान्त's, प्राच् is twice shewn under Medini as it is twice given, once among the चान्त words and again under the चान्त indeclinables ‡ When words are differently spelled by different Kosakāras, they are separately shewn in their proper places except in the case of व and ब, which are shewn in the same place both to save space and specially to exhibit together the views of the different authors.§ If two or more words are described together, the passage is quoted under one of the words and references made to this word under the other

---

*In some of these cases as e g प्राप्ति and प्राप्ति, I have been anticipated by the German Dictionary, but I believe there are numerous cases in which I am not in one either with it or with the Vācaspatya

†In Hema Candra and Medini, one can find out words as easily as under the alphabetical system Amara's collection is small and has various alphabetical indices The printed Vishva and other copies differ in the arrangement of the verses The system followed by the Calcutta edition of Trikānda Shesa wholly differs from that of the Benares edition

‡I have added no mark to distinguish the two classes as *avyayas* must be obvious to the reader

§I have followed this system also in the case of a few vowels, which are optionally long and short under the general rules of grammar.

words.* Sometimes the same remark is made for more than one word in which case the remark is given under the word to which it properly appertains and an extract within brackets is given under the other words.†

33. The Kosakāras moreover use so many rare and ambiguous terms that it is not always easy to understand them even if we get a correct text of their works. Sometimes different Kosakāras use different synonymous terms and in such cases the Kosas are mutual commentaries. In many instances, however, they use the same expressions and it is by no means always easy to interpret them correctly. The great work of Wilson is generally reliable in such cases. Where I have differed, I have briefly noted the grounds or authorities on which I rely. In these notes, I have made the use of the following works:

(1) Shabda Ratnāvali (*a*) India Office 1512 Wanting a few pages in the beginning of the Nānārtha section (*b*) Oxford No 439 The general section (*c*) Oxford No 440 The Nānārtha section wanting a few pages at the end My quotations are chiefly from I 1512

Begins 2—8 'आसीत् क्ष्मातलमण्डले नृपकुले गर्भेषित श्रीयुर्नभूपाल शिलमानगान इति य कीर्तिप्रतापाज्ज्वल । मद्दोर्दण्डप्रतापवण्डदहनै व पाल्लगूर्यप्रभै प्रत्यर्थिक्षिति-पालकै (का) रणभुवि क्षोभाकुला शेरने ॥ तस्यैव (?) जगदेववीरतनुज ख्यातो जगन्मण्डले ईशानानमहीपति स्थिरमतिराज्ञाकरमो (करस्यो ?) स्मय । नृपेन्द्रोदशभूमिरैश्चिर-तर तीक्ष्णासुतम्भुभर्भ शीतैन प्रतिदेशपाल(न)विधौ सर्गेष्यमानोऽभवत् ॥ एतस्मादजनि प्रतापमिहिर सत्कीर्तिशोभ्युनिर्दलनधीर्वनिभूपति सुमहिम श्रीरामदेव स्वयम् । सूनावान-मनन्द एव नृपति श्रीमान् महीमण्डल शास्ति द्वादशभूमिपै पुनरिद भ्रूभङ्गमात्रे कृती ॥ तस्याभावतान सुधारसमयी सत्तान्यमन्नाविर्णीम् । नानातन्त्रविचारसारजनिता ज्ञान-प्रदानोज्ज्वलाम् । धीरश्रीमथुरेश एव तनुते श्रीशब्दरत्नावलीम्' Ends 'भूपश्रीमथानन्द एम्बि (?) रामनुज्ञातो निर जीवता श्रीमद्दुर्लभराय उज्ज्वलमति ( ) श्रीमदागांऽपि च । यास्या(स्या)-मर्थविभागत शितिपते श्रीशब्दरत्नावली नित्य सत्कृतिशोभना सुमथुरा यत्नेन निर्वाहिता ॥ शाकाब्दे रसदोषवाधव (सैन्धव)धरामाने पगनिर्जर कोऽन्येनार्मागत् म कौविदम-

(कृ)ता श्रीशब्दरत्नावलीम्' The last line is corrupt It probably refers to the date of the transcript and not of the work Colebrooke says it was composed in Shaka 1588=A D 1666 I have not seen this verse, but he cannot be far from the truth Shabdaratnavali is not quoted by Rayamukuta or Mallinātha, but is quoted by the more modern commentator Maheshvara in his Amara Viveka It is the best modern Kosa I have seen, both the general and the Nānartha parts being fuller than in most Kosas and generally reliable The arrangement of the Nanārtha part is like Medini's and the facts are a good deal borrowed from it The Nanartha part is called Nanarthashabda Nirūpana in Mitra's catalogue

(2) Nānārtha Samgraha of Ajaya Pala I 809 in Bengali characters and 0 427 in Nāgari characters It is a small Kosa and the arrangement is by initial letters but not otherwise alphabetical Begins- 'जयन्ति शम्भो पदपङ्कजाङ्कुरा नखाशवश्चन्द्रमरीचिकोमला। विनम्रदेवासुरमौलिषु श्रिय वहन्ति ये प्रस्फुटमालतीस्रज ॥ वीक्ष्य पूर्वकविग्रन्थानकाराद्यादिभि पदै। श्रमाद जयपालेन कृतो नानार्थसग्रह ॥' Ends 'इति श्रीअजयपालकृतो नानार्थसग्रह्' क्ष is placed in a separate class after ह Both the mss are incorrect and full of mistakes Ajaya is mentioned by Medini and quoted by Ujjvala Datta and others He must have therefore lived in or before the 13th century

(3) Nānārtha Samuccaya (or sāra) of Dharani Dasa I 1511 This is the only ms in Europe and by no means reliable Begins 'विशुद्धिज्ञानदेहाय भूतनाथाय वेधम। हिताय सर्वलोकाना नमस्त सर्ववेदिने ॥ यस्य ज्ञानदयासिन्धो पारा(परा)र्यैकफला गुणा। स चेन् करोतु कल्याण सर्ववित् परमेश्वर ॥ सा ते भवतु सुप्रि(प्री)ता वागयप्रनिपत्तये। हेनवे सवभूताना सर्वतुङ्गा सरस्वती ॥ दवदत्र प्रणम्यादौ सर्वज्ञ जगतो गुरुम्। समा (ह) त्यान्यनन्मानि क्रियने वान(सार)सग्रह ॥ पादै पादद्वये श्लोके श्लोकार्थसमुच्चय। एप कालेन वर्गेण कवि(वी)ना सुखहेतवे ॥ एकद्वित्रिचतुपञ्चषड्वर्णा क्रमशास्त्विह। शब्दा पादेषु त्वा(चा) र्धेषु श्लोकेषु सति सम्भवे ॥ क्वचिदेषा विपर्यासा लिङ्गार्थस्यानुरोधत। यथेष्ट (मागि)भोगिन्यार्थेषा विवरन्त्वया ॥ या नानार्थ समुद्दिष्ट आदावेव (आदावेवात्) सर्वत। स्पष्टाय लिङ्गभेदाय क्वचिदावृत्तिरिष्यते ॥',Ends 'इत्यनेकार्थसारोऽय समाप्ता (प्त) । पूर्वनानार्थाभिधानेभ्य सारमाकृष्य यत्नत। कृता धरणिदासेन वर्णानुक्रमसग्रह ॥ नववचनरजाभिर्गुणीमाग (गु)णाभिरुन्नतराशिनूनोगगदोषाविज्ञानि (दैतनराशिसूनो गङ्गदासाविज्ञानि)। परिहृति (परहृति)मति यानि स्वच्छयत्नायनात (स्वच्छयत्नो निताल्न) कृ (क) तयत्नगमाना सज्जनास्त जयति ॥ इति धरणिकोष समाप्त' It will be observed 'यस्य ज्ञानदयासिन्धो' and 'समाहृत्यान्यतन्त्राणि' are borrowed from Amara, 'वागर्थप्रतिपत्तये' from Raghuvamsha, and 'सर्वशुक्ला सरस्वती' from the Puranas The Nānārtha Samuccaya occurs also in Shishvata The arrangement is first by final letters and next into foot, half verse, and verse sections Words of two syllables with final consonants

are regarded as trisyllables as in Vishva and Medini and unlike the other Kosas, when a feminine word changes its final such as पक्षिणी, it is found along with the masculine stem such as पक्षिन् क्षान्त's are placed separately after हान्त's and अव्यय's after क्षान्त's The double arrangement does not facilitate the finding of words, unless one can guess to which sub sections they would belong Dharani seems to have been fully acquainted with Vishva He is not named by Keshava, but mentioned by Medini and later writers I would assign him to the 13th century

(4) Nama Linganushasana of Jaṭādhara I 217 भागीरथी जलमयी जगतामधीश मन्दोदरीरघुपती पितरौ च नत्वा। दिण्डीयविप्रकुलज स जटाधरोऽसावाचार्य एतदकरोदभिधानतन्त्रम्। श्रीचन्द्रशेखरगिरिप्रभवास्ति चाटि (चट्ट in the concluding verses ट्ट does not differ much from ट्ठ Hence चट्ठ in Aufrecht's catalogue) ग्रामे फणीतितटिनीनिकटेऽदसीये। उत्पत्तिभूमिरपि देवकडाभिधानो ग्रामोऽस्ति यस्य पितृभूमिरतिप्रसिद्ध ' It is arranged like Amara with a Nanārtha section in the third Kanḍa 'जटाधरस्त्वेरस्मिन् नामलिङ्गानुशासने। काण्डस्तृतीय पर्याप्त सामान्याख्य कविप्रिय ' Chittagong is called Caṭigrāma according to the Mahomedan derivation, from Caṭi=lamp or Caṭṭagrama according to the Hindu derivation, after which we have a temple of Caṭṭeshvari in the town Candrashekharagiri is locally known and is the same as the Sitakund range in Hunter's series Phani is apparently the Pheni and Devakada may be the modern Ramgar I fully agree with Wilson 'The vocabulary of Jaṭādhara, is for the most part a mere transcript of the Amara Kosa, and it is the impudent transcript, for the author acknowledges no authority he probably thought the remoteness of his position screened him from detection ' In Mitra's catalogue, this work is called Abhidhanatantra and it is described as a supplement to Amara The date of the work is not given, but as Jaṭādhara is now not known in Chittagong, it must be 150 to 200 years old

(5) Bhuriprayoga Kosa of Padmanābha Bhaṭṭa India Office no 2816= the Nanartha section alphabetically arranged Oxford no 436, wanting a few pages in the beginning This work is described in Mitra's catalogue, but it is not a commentary on Amara as stated therein It contains a few new words, but neither part is of much importance Padmanābha quotes Ujjvala Datta and is not mentioned by Rayamukuṭa As his followers date from the 17th century, he seems to have belonged to the 16th century His work is little studied and is not quoted in the Amara Viveka

(6) Nānārtha Ratnamālā Oxford 441-3 The author is styled Irugapa in the concluding description and by Wilson, but he is described Nirupama and Nirūpa in the introductory verses 'अस्ति श्रीमान् निरुपमदण्डनाथ प्रचण्डधी।

...मार हरिहराधीशो भुव. कूर्मादिदुर्वहम् । बुद्धया कुशाग्रमूच्याश्च यस्य विन्यस्य मोदते ॥ ...श्रीमन्निरुपदण्डेशो नात्यल्प नातिविस्तरम्'. If Nirupama, Dandanātha, and Dandesha are descriptive titles, the name of the author is Nirūpa. In Burnell's catalogue, I find a Nānārtha Ratnamālā by Dandinātha Bhāskara. But I cannot say whether it is this work. It appears to me of very little importance and the Oxford copies are full of mistakes. I consulted them simply because it *is one of Wilson's authorities. He surmises, the author belonged to the* second half of the 13th century.

Wilson also notes Shabdamālā as one of his authorities. It is a small Kosa *containing a Nānārtha section and seems to be a very inferior production.* Oxford 437 begins 'जगदीश हरि नत्वा श्रीरामेश्वरशर्मणा । शब्दार्णवादिकोषोत्थशब्दमाला वितन्यते.' Mitra notices another Shabdamālā by a Gopīnātha.

(7) Kalpadru of Keshava, Oxford 433 This is a Kosa of synonymous *words and treats of similar forms much more fully than any Kosa I have yet* seen. My quotations are not numerous as this is the only codex I have been able to consult and it is not very reliable. The introductory verses are 'कात्यवाचस्पतिव्याडिभागुर्यमरमङ्गला । साहसाङ्कमहेशादया विजयन्ते जिनान्तिमा. । समालोक्य मतान्येषा कल्पद्रुरखिलार्थदः । क्रियते केशवेनाय नामप्रकृतिबोधन:' Mahesha seems to refer to Maheshvara, the author of Vishva and Jina to Hemacandra. As Keshava is quoted by Mallinātha, these references to Maheshvara and Hemacandra shew he lived in the *13th* century A. D. The omission of his name in Medini is natural, as there is no Nānārtha section in the Kalapdru. There is a copy of this work in the Berlin library and another at Tanjore (Nāmakalpadruma in Burnell's catalogue). Buhler notices a Laghu Nighanṭu Sāra by a Keshava, but it must be a different work.

(8) Xira Svami's commentary on Amara. 2 to 4—"प्रदयाप्यमिसमुद्रो योऽर्थाभिरमरकोष एष बुधा: । उज्ज्वाटयते यथेच्छ गृह्णीध्व नामरत्नानि ॥ प्रकृति-प्रत्ययवाक्यैर्व्यस्तगमस्तैर्निरस्तनिगदाभ्याम् । इति सन्तुष्टः धविभिर्नाम्ना पारायण शुभं ॥ भग्ना ध्रभिधानवृत्तौ विवरीतारस्व यत्र विश्रान्ता. । नामानि तानि भट्टनु गहनमहो मध्यवसिता. स्म". Ends—"इति भट्टश्रीस्वाम्युन्प्रेक्षितेऽमरकोषोद्घट्टने नामान्यकाण्डस्तृतीय ." It will be *seen from* the second verse that the author claims his Nāma Pārāyana to be the first commentary on the Amara Kosa, his 'विवरीतार:' apparently referring to general commentators It is concise but probably the best commentary on Amara. Of 'नानातन्त्राणि,' he simply says 'ध्रभियानतन्त्राणि निद्धानुगामनानि च'. I. 2776 is one of the best written and most accurate codex procurable. Xira Svāmi is, I believe, quoted *in some of* Bhojarāja's works and must therefore be of the tenth century at the latest. Prof. Aufrecht, however, quotes a passage

work of the 17th century In Mitra's catalogue it is called Shāradi Sundari (5) *Bharata Sena Mallika's* Mugdha Bodhini (इति वैद्यहरिहरखानवंशोद्भवगौराङ्गमल्लिकात्मजश्रीभरतसेनकृतायाममरकोषटीकाया मुग्धबोधिन्या) This work is 100 to 150 years old It is much quoted in the Shabdakalpadruma Some erroneously call him Bharata Malla (मल्ली टीका in one copy) (6) Nayanananda's Kaumudi (incomplete विचार्य शब्दशास्त्राणि नयनानन्दशर्मणा। यत्नादमरकोषस्य कौमुदी परिलन्यत) There is a copy of it in the Paris Library (see the catalogue by Hamilton and Langles the author is called Nayanānanda Deva) (7) Amara Panjikā by Nārāyana *Vedāntavāgisha* श्रीनारायणपादपद्मयुलिण् नारायण श्रीनिधिर्यत्नेनामर पञ्जिका वितनुते सक्षेपत सत्कवि Ends—श्रीनारायणवेदान्तवागीशरचितायाममरकोषपञ्जिकाया (8) Shabdartha Sandipikā by Narāyana Vidyavinodācarya (तत्पुत्र प्रथितोऽभवत् कविवरो नारायणो नामनस्तेनेय क्रियते हिताय सुधिया शब्दार्थसन्दीपिका) (9) Nilakantha's Subodhini (इति श्रीनीलकण्ठशर्मविरचिताया सुबोधिन्या लिङ्गादिसंग्रहमदर्थप्रकाश) (10) Lokanatha's Padamanjari (incomplete) वागदैवतपरमूर्तेर्दमणभर्तुरादाय नुतम् (?)। श्रीलोकनाथशर्मा तनुते पदमञ्जरीमचिरात् (11) *Raghunātha Cakravarti's Trikānda Cintāmani (this is the name* in Mitra's catalogue the I O copy is incomplete) रघुनाथनामा। श्रीकृष्णवल्लभमहाशयसन्नियोगाद् धीरस्तनोति विमलामरकोषटीकाम् (12) Rāma (Rami?) nātha's Trikānda Viveka (incomplete) नि शेषलक्ष्मार वार वार विचार्य चिन्वान। अमरटीका (रमानाथ?) विद्यावाचस्पतिर्विदधे (13) Another Rāma or Ramānātha (complete, but no commencing and concluding verses) This is not the same as the preceding, as their explanations differ 12 धीरा धैर्यादिगुणान्वित शिष्या, 13 धीरा पण्डिता, etc. (14) *Shrīrāma Tarkavāgisha's* Amara Tikā (the author is often called simply Rāma (15) Rameshvara's Pradipamanjari (a few leaves wanting). नत्वा रमेशचरण श्रीरमेश्वरशर्मणा। रच्यतेऽमरकोषस्य टीका प्रदीपमञ्जरी Colebrooke calls Rāmāshrama (16) Vaisamya Kaumudi by Rāma Prasāda Tarkālamkāra (begin abruptly) (17) Laxmana's in Sanskrit *and Canarese* कर्णाटकाना बोधाय लक्ष्मणोऽह यथामति। नामलिङ्गामरकोषस्य भाषार्थ प्रकाशये

(10) My quotations are, however, chiefly from (18) Maheshvara's Amara Viveka as enlarged by Raghunātha Shāstri This has been printed in Bombay There is no preface to this work, but as it quotes from the Shabda Ratnāvali, it cannot be more than 100 to 150 years old It is chiefly based on Rāyamukuta

In Burnell's catalogue, I find (19) Tika Sarvasva by Sarvānanda. As Sarvānanda is one of Rāyamukuta's authorities, this work dates before the 15th century Ujjvala Datta's Sarvasva apparently refers to उणादिसर्वस्व

1 3 (20) Padavivrti by Lingaya Sari (21) Gurubalabodhini in Telugu Mitra notices (22) Budhamanoharā by Mahadeva This is probably the same as Vidvanmanohara in the Oude catalogue Colebrooke refers to (23) Vyakhyā Pradipa by Acyuta Upadhyāya, which I may have missed in the I O collection Among the authorities of Rayamukuṭa (24 to 31), Subhuti Candra, Sarvadhara, Abhinanda, Rājadeva Kalinga, Dravida, Haradatta, Madhava appear to be commentators on Amara Hadda or Haṭṭa Candra appears to be an independent Kosakara Kalinga and Dravida may be, however, descriptive and not proper names Hara and Madhava are also mentioned by Medini

(11) Two commentaries on Hema Candra's Samānya Kānda are noticed —Ballabha s in the Oude and Mahendra Suri s in Buhler's catalogue I had myself the use of a very old copy of the first (?) at Benares and have quoted from it in one or two places I was also told of a commentary on Medini as procurable but I had no occasion to refer to it Buhler notices a commentary on Halayudha Brief notes (not regular commentaries) on Trikānda Shesa and Haravali are procurable and to some extent printed I am not aware of any commentary on Vishva

(12) There are many other Kosas like the minor Kosas of my collection India Office 1495 is Nanartha Dhvani Manjari of Durga Simha 'अजयरद्रगङ्गाधरधरणिरत्नकोपानालोक्य। सक्षेपान्नानार्थध्वनिमञ्जरीयमभिहिता श्रीमद् दुर्गसिंहेन' The verses, however, agree more with Shashvata and Anekartha Mitra notices Anekartha Dhvani Manjari by Gada Simha The opening and concluding verses differ from my Kosas In a manuscript procured at Chittagong and made use of in the notes, I find the last verse agrees with the I O codex Durga Simha appears, therefore, to be a mistake for Gada Simha

India Office 1511 is Varnavidhana of Nandana Bhaṭṭacarya This treats of the letters of the alphabet beginning with अ and ending in क्ष and including ऋ and ॠ after औ and लृ (written लृ etc) after ह It is more copious than the Matrka Nighanṭu, but not of practical importance The following verses will illustrate the work अकार वर्तुल तार रामश्च हमवारणम्। मन्त्राद्य प्रणव सत्य विन्दु शक्तिस्त्रिदैवतम ॥ सर्वजीवोत्पादक च पञ्चदेव ध्रुव त्रिकम्। सावित्री त्रिशिख ब्रह्म त्रिगुण गुणजीवकम्॥ आदिवीज वेदसार वेदवीजमत परम्। पञ्चरश्मिस्त्रिकूटे च त्रितार भवनाग्रहृत्॥ गायत्रीबीजपञ्चाग्गी मन्त्रविद्याप्रभु प्रभु। अक्षर मातृवर्णाश्च नाहिवाहन (न ?)मोभदो॥ अ श्रीकण्ठ सुरेशश्च ललाट चैकमातृक। पूर्णोदरीसृष्टिमायी सारस्वतप्रियवद It is noticed in Mitra's catalogue Buhler notices an Ekaxara Namamala by Amara Simha (?) I cannot say whether it is the

same as my Ekāxara. Burnell notices also Nāma Mātrkā Nighantu by Varada Rāja and Varna Dīpikā. In the India Office, there are also Ekavarnārtha Samgraha, Varna Prakāsha Koṣa, the last a very old copy from Tippera.

(13) I have also quoted second-hand from the following Kosas: (1) Vyādi; (2) Vācaspati; (3) Bhāguri; (4) Rantideva; (5)Sāhasānka or Vikramāḍitya; (6) Shabdārnava; (7) Utpalinī; (8) Samsārāvarta (in one copy Samsārārnava); (9) Vopālita; (10) Rabhasa; (11) Rudra; (12) Rājashekhara; (13) Vaijayantī or Jādava; (14) Tārapāla; (15) Dāmodara; (16) Dharmadāsa (*apparently the same as Medini's Dharma*); (17) Amaramālā; (18) Durga; (19) Ratna Kosa; (20) Haṭṭa Cāndra; (21) Shabda Taranginī; (22) Mādhava; (23) Nāmamālā and (24) Govardhana Of these Jādava's Vaijayanī is noticed by Burnell, and Prthvidharācārya's Ratna Kosa by Buhler. Vopālita is probably the proper reading for गोपालित and वातपालित of some copies: 'इयममरदत्तवररुचिभागुरिगोपालितादिशास्त्रेभ्य.'. Hal.; 'योपिति वातप्रमीः समीरमृग इति गोपालितो वातपालितः, u. s. IV.I. Much of the Trikānda Shesa is said to be borrowed from Vopālita. Some of the quotations from Shabdārnava agree exactly with Hema Candra's Abhidhāna Cintāmani and the latter apparently owes much to the former. Durgādāsa's Shabdamahārnava under बृह बृहित करिगर्जाया शब्दमात्रेऽपि कथ्यते, probably refers to this Kosa. Dr. Rājendra Lāl Mitra, however, notices a very recent Shabdārnava by Kāshināth Basāk.

Durga of this list must not be confounded with Durga Simha already alluded to, as the work of the latter is a Nānārtha Kosa while that of the former is a Nāmamālā. Mādhava has been already noticed as one of the authorities of Rāyamukuṭa. He must not be confounded with the celebrated minister, and my quotations shew he was an independent Kosakāra as well Nāmamālā of my list probably refers to Bhoja's work noticed by Burnell. Our Govardhana is probably the author of the Nāmāvali noticed in the *Bikaneer catalogue*.

Most of the old Kosas have been much used by Keshava. The Kātya or Kātyāyanīya Kosa is also noticed in the printed Vararuci Kosa or more correctly Lingavisheṣavidhi: 'दृष्ट्वा जैमिनिकोपसूत्ररचना कात्यायनीय मत व्यासीय कविशङ्करप्रभृतिभिर्यद् भाषितं निश्चयात्। यच्चानन्दकविप्रवीररचित वद्ध च यद् दण्डिना यद् वात्स्यायनशास्वतादिकथित कुर्वेऽभिधानाद्भुतम्'. *It will be seen from this that* the author can not be the old Vararuci. Burnell notices an Aindra Nighanṭu by Vararuci, but whether it is the old Vararuci Kosa I can not say. This Nighanṭu may be the same as Indra Kosa noticed by Mitra Burnell notices Jaimini Nighanṭu, Shabdacintāmani by Vyāsa Viṭṭhalācarya, and Samya-

mun mamala by Shankara I do not remember meeting Ānanda Kosa Dandi Kosa and Vatsyayana Kosa in any of the catalogues although other works connected with these names are well known

Medini in addition to some of the names already noted mentions Shubhanka Gangadhara Vagbhata Vishvarupa and Candragomi Shubhanka may stand for Sahasanka Gangadhara is also mentioned by Durga Simha I am not aware of any general Kosa by Vagbhaṭa His Aṣṭanga has been printed and there is I believe a medical vocabulary by him Vishva rupa may be compared with Ruparatnakara mentioned by Ujjvala Datta Candra is one of the oldest grammarians and must not be confounded with Hatta Candra Subhuti Candra Kula Candra and others Gomi (गोमिन) is an honorof c t tle छात्रगोमी=छात्रोपासक u s IV 158 Medini refers to his Lingashastra or more properly Linganushasana from which Ujjvala Datta makes several quotations

Burnell notices (1) Shabda Ratnakara by Vamana Bhaṭṭa (2) Agastya Vyakaranokta Shabda Samgraha N ghantu (3) Rajakosa Nighaṇṭu (4) Prayukta Padamanjar by Kalidasa (5) Suprasiddha Padamanjari by Murari (6) Pada Candrika by Mayura (7) Nighaṇṭukaikadhaya of Balhi keya Mishra (8) Sanj vani (9) Kav janashevadl i (10) Sakalagrantha D p ka (11) Namasamgraha Nighaṇṭu by Bhargava icarya (12) Hanuman Nigl ar ṭu (13) Shabda Candrika by Vana Kavi (14) Balaprabodh ka by Natk ra (?) Kavi (15) G rvana Bhasa Bhusana by Trivikram carya (16) Kavi Darpana N ghaṇṭu by Rama (17) Shlesartl a Padasamgral a by Shuharsa (18) Shabda D pika (19) Bhuvana Prad p ka by Sarvabhauma Mishra (20) Shabdartha Nirnaya by Kavi Raxasa (21) Dasha D pa Nighaṇṭu by Vedantac rya (22) Sanmukha V rtti Nighaṇṭu (23) Kavi D p ka Nighaṇṭu by Vikramaditya (24) Kavij vana by Dharma Raja (25) Sarasashabdasarani (26) Shabdaratna Samanvaya (27) Shabdasara Nighaṇtu (28) Kavi Manjari by Ballabha (29) Shabdikavidvatkavi Pra n odaka by Venkaṭa (30) Deshya Nighaṇṭu by Raja Candra He also notices another Hema Candra But this is doubtful The Brhadabhidhana C nt mani of Aufrecht s catalogue is tl e same as tl e Abh dhana Cint mani with a few extra verses

In Mitra s catalogue I find (1) Deshiya Rajashekhara Kosa by Pancha nana Bhaṭṭacarya (2) Linga Prakasha by Sareshvara (3) Linganushasana T k a by Mukunda Sharma (probably a commentary on Amara) (4) Komala Kosa Samgraha by Tirtha Svam (5) Paras ka Prakasha by Vihari Krsna Dasa (6) Sh ghrabodhini Namamala by Pundarika Vitthala, (7) V jakosa

(8) Shiva Kosa, (9) Kalpataru Kosa, (10) Vaisnavābhidhāna by Devakī-Nandana Kavirāja, (11) Sārasvatābhidhāna, and (12) Unādi Kosa by Rāma Sharma. The last has been used by Rādhākānt Dev and Wilson The Unādi Kosā printed at Benares is different. Dr. Mitra makes much of Sārasvatābhidhāna. But it is a mere fragment, worthless, and very modern. A copy of this is in India Office (No. 1334) and I saw another copy probably at Oxford.

In the other catalogues, I find one (1) Padma Kosa in the Oude catalogue, (2-3) Mahākhandana and Sādhya Kosa in Buhler's catalogue, (4-5) Loka Prakāsha by Xemendra and Nāmasamgrahamālā by Appi (Āpya?) Dixita in Weber's catalogue, and (6-9) Asālati Prakāsha, Shiva kosa by Shiva Datta (probably the same as Mitra's Shiva Kosa), Shabda Candrikā by Cakrapāni Datta, and Shabdārtha Kalpataru by Venkata in Aufrecht's catalogue. I find nothing new in Bonn, Tubingen, and Westergaard's catalogues. Oppert's appears to me to be too clumsy for general use

In the India Office, there is a Shabda Sāgara or Shabdābdhitari by Govinda Sharma, son of Rūpa Nārāyana Cakravarti. It is an Unādi Kosa.

There are many special Kosas such as the Sarasvatī Nighanṭu (medical) published in Ceylon, and Grahābhidhāna, Naxatrābhidhāna noticed by Mitra. *Some of these special vocabularies such as the Rāja Nighanṭu have* been made use by Rādhākānt Dev and Wilson and I shall have to refer to them in other parts of my work.

Names of many other useful Kosas may be collected from various commentaries Under p I 2.36, Vāmāna quotes from Nānārtha Kosa, 'इच्छासहितयोराप छन्दो वेदे च छन्दसि'. This *is one of the oldest. It is not any of my* Kosas as a comparison will shew. It is not Dharani nor Ajaya, as the latter gives छन्दस् 'छन्द श्रुतौ गायत्र्यादौ' and छन्द 'छन्दः स्यादाशये वशे'. In the Mādhavīya Dhātu Vṛtti, I find Kriyā Nighanṭu or Imports of Verbs as e. g , under यत् X. 202 'यत्ने प्रश्ने निराकारे यातयेदप्युपस्कृतौ'. In the Dhātu Dīpikā after the Dhātu Nirnaya, similar quotations are ascribed to *Bhaṭṭa Malla* and *in* one place *his* work is called Shabdānuvṛtti (see घुर्). In the Kātantra Manoramā, it is in some places also styled Nānārtha. Ratneshvara in his commentary on the Sarasvatī Kanṭhābharana quotes form Deshīya kosa—a Sanskrit dictionary *of* Prākṛta words This is different from the printed Prākṛta Deshināmamālā. Aruna Datta, Sajjana, Bharata Mālā and other names might be added to this list. But it should be remembered that some names are due to errors, e g , Vijaya for Ajaya under A c. 2.1.15. (so probably Acala under u.s. 3.68).

D

I have excluded printed Kosas from this list. The most important special Kosas such as the Dhanvantari Nighaṇṭu have not yet been published.

34. A careful study of these Kosas will reveal how words multiply and significations grow. Exclude the foreign imports and eliminate the mistakes and misconceptions that have been great factors in enlarging the bounds of language and note in the case of coined words the inventions of men, every word with more than one signification will shew how one idea grows out of another and how the human intellect has developed. Examine the remaining words by the principle of analogous sounds, analyze them according to the principles of grammar, and again examine these elements by the principle of analogous sounds, the field of original sounds and original ideas will be narrowed within the smallest compass. If we patiently make these investigations, not taking for granted what we see in this or that authority however great or however old, taking into consideration whatever indisputable evidence we may procure whether from the highest or the obscurest sources, not giving up as utterly insoluble where we may not find out or may not see the intermediate links, it is not too much to anticipate that some hundred years hence we shall be able to prove satisfactorily how language is formed and how Sanskrit has grown step by step. I hope I shall be able to make a very small contribution to this noble work in examining the roots of the Sanskrit language.

35. Most of my Hindu readers, who still believe in the immutability of sounds and the divine origin of Sanskrit, will be perhaps shocked at the views here propounded. That they are not openly professed by our great grammatical authorities I readily admit. But it will be too much to say that they had no recognition among our Hindu philologists. The earliest speculations of our most revered seers do not openly avow but decidedly tend towards these views and the Dvirūpa Kosas of some of our most eminent lexicographers are nothing but a succinct exposition of multiplicity of words through similarity of sounds. There are many such Dvirūpa Kosas. Rādhākānt Dev and Wilson made use of Bhārata Sena's recent work. Purusottama Deva's work has been printed at

Benares. Burnell notices Dvirūpa Kosa by Shrīharsa and Trirūpa Kosa by Bilhana. I select the second part of Vishva Prakāsha entitled Shabdabheda Prakāsha. It is older than any of the preceding Kosas and of much more authority.

36. This part is not yet published. But it is found in all complete copies of Vishva as Vis A., Vis. C , I. 1539, I. 246c, Vis. O. It is also separately found, although some of these copies are doubtful.* Of the copies I have consulted, the first three are referable to different branches of the same family. Vis. O. appears to be an unrevised copy of I. 1539, as the same mistakes and some additional lacunae are found in it together with the transcriber's confounding in several places the Nāgarī letters क and ग्. This work is divided into four sections (1) the proper Shabdabheda corresponding to Dvirūpa Kosa of others, (2) Bakārabheda, (3) Sakārabheda corresponding to Ūsmaviveka of others, and (4) Lingaprakāsha. A comparison of the first part with Dvirūpa Kosa of Purusottama (I argue from the Benares edition and Benares copies) will clearly prove that the former is an impudent imitation of the latter. Most of the verses agree word for word, but while the Shabdabheda is fuller and systematic, the Dvirūpa Kosa begins abruptly and ends abruptly without any clear connection between some of the intermediate verses. This is the most important section of the Shabdabheda Prakāsha and I have endeavoured to corroborate the views of Vishva by copious citations from other kosakāras. The author's views in the other sections can not be authoritative, as our authorities differ a great deal on these points. But as these views are clearly expressed, we can easily compare them with other clearly-expressed views and deduce our own conclusions †

*E g Oxford No 249 is probably a plagiarism, as it is not attributed to Maheshvara—differs in some places both in the verses and their arrangement and ends abruptly Mitra notices Shabdabheda Prakāsha by Shiva (Shiva Dīna in the Oude catalogue), but the opening verses agree with Maheshvara's

† Of similar works, Purusottama Deva's Varna Deshanā has latterly obtained very high celebrity There are two fragments of this work in

37 I am indebted to the whole of my establishment for the preparation of this part in some shape or other But it will be injustice to myself if I were to deny the immense amount of time and labour that has cost me in carefully considering every particle of evidence connected with this vast subject In some cases, especially about the forms of words, the evidence is sometimes so contradictory that I have had to give the various views without being always able to pronounce a decided opinion In the Shabdabheda again, I have met words and forms whose correctness is doubtful but in which the copies

---

England—Ind a Office 1475 and I 1511 (called here Varna Viplava Nasha) I quote from the first श्रीपुरषोत्तमदेवस्य देशनय निगम्यताम। वर्णविप्लवनाशाय नृपाज्ञव गरीयसी ।। श्रन हि प्रयोगऽबहुदृश्वना श्रुतिसाधारण्यमात्रण गत्वा खुरक्षुरप्रादौ खकारक्षकारयो सिंहसिंघाणकादौ हकारघकारयो ययातिजोपादौ यकारजकारयो वनपूर्वाह्लादौ व(ण)कारनकारयो वदनाववदनादावोष्ठ्यद योष्ठ्यवकारयो केशवपादौ शकारषकारयो घूसरोपरादौ सकारषकारयो तथा गौडादिलिपिसाधारण्याद हिण्डीरगुडाकेशादौ हकारडकारयो भ्रान्तिय उपजायते तत्तदविवचनाय क्वचिद् धातुपारायण धातुवत्तिपूजादिषु प्रव्यक्तलिखनन प्रसिद्धोपदेशन धातुप्रत्ययोणादिव्याख्यालिखनन क्वचिदाप्तवचनन श्लपादिदशनन वर्णदेशनय मारभ्यते I am glad to find that the principles I have followed in determining the spelling of words have the support of such a dist ngu shed authority He writes तत्र चन्द्रगोमिकृतलिङ्गकारिकासु पवर्गान्तिप्रकरण पुंसि निम्बाक्षू [चुम्ब(?)] कदम्बा क्लीब कुटुम्ब पुक्लीबयोर्विम्ब स्त्रियामम्बाऽम्बिका चेति दर्शितम। श्रतएव निम्बादीना पवर्गान्तिनिश्चय । श्रमरसिंहादिशिष्टानामनकाथवर्गेऽपि पवर्गान्तिप्रकरण ग धवपूर्वकम्बुद्धिजिह्वा कलम्बनितम्बगाम्बप्रलम्बस्तम्बडिम्बकादम्बजम्बादय । श्रत एवौष्ठ्योपान्तत्वमेषाम It quotes among others from the Sparsha Karikas and Govardhaniya Unadi Vrtti and some of the quotations from the latter agree with Ujjvala Datta s It begins with a desultory discuss on of the derivation of a few words and ends with sect ons on the sibilants and य and ज Sakarabheda Jakarabheda and Vakarabheda noticed by Mitra appear to be parts of this work

Mitra also notices in Ūṣmaviveka by Gadasimha The verses given do not enable me to judge whether it is the same as quoted by the commentator Maheshvara Ujjvala Datta s quotation from Shakarabl eda under u s I 28 agrees with Maheshvara s from Ūsmav veka under A 50 but not with our Shabdabheda The Varnaviveka quoted by the same commentator appears to be a Koṣa illustrating in verse rare stems such as श्रायु for श्रायुस and rare forms such as श्रमिप for श्रामिप

agree and I have no positive evidence to condemn. In some cases, especially about the significations of words, the texts as I have found them appear to be faulty without ample materials for correcting them.* I am alone responsible for these and other imperfections. The great grammarian and lexicographer Purusottama Deva writes 'काव्यादीनामनन्तत्वात् शब्दादीना विशेषत । क्व कदा केन किं दृष्टमिति को वेदित क्षम'. It has been impossible to satisfactorily explain all the difficulties I have met That there will be many errors even in those parts I consider correct is more than probable. But it will be my greatest satisfaction if I have been able to add a few truths to our knowledge and to open up an endless field for the consideration of our countrymen. In addition to those scholars named in the 10th volume, I have the pleasant duty of expressing my obligations to Mr. Bendall, the keeper of Oriental books in the British Museum, to Mr. Nicholson, the Bodleian librarian at Oxford, and especially to Dr. Reinhold Rost, the learned and obliging librarian of the India Office, who has taken the greatest interest in my labours and has always warmly assisted me both by lending and finding out manuscripts and books for me.

London, June 6, 1883. A.B.

Since the above was in print, I have been favoured with Prof. Zachariæ's careful Beitrage zur Indischen Lexicographie (Greifswald—September 1883). I learn from it Mahendra Sūri's commentary on Hema Candra covers the Nānārtha section and the first verse is 'परमात्मानमानम्य निजानेकार्थसङ्ग्रहे । वक्ष्ये टीकामनेकार्थकैरवाकरकौमुदीम्'. In another Kānda, the commentator writes, 'श्रीहेमसूरिशिष्येण श्रीमन्महेन्द्रसूरिणा । भक्तिनिष्ठेन टीकेय तन्नाम्नैव प्रतिष्ठिता' This settles the genuineness of this part, which I have proved on other grounds. Prof. Zachariæ shews Mahendra quotes from the Vishva Prakāsha. This goes to corroborate

*There have been also errors in passing through the press It is parti-cularly requested that the corrections noted in the end are made before any use is made of the Kosas.

my assertion that Vishva preceded Hema Candra if Mahendra's statement that he was a disciple of Hema Candra is correct Ballabha's commentary preceded Mahendra's, as Ballabha is quoted by Mahendra Mahendra is also stated to quote from Mankha and Hugga, whose works I know only from second hand quotations Prof Zachariæ forcibly points out some of the mistakes in the Shabdakalpadruma, as e g under सग्राम सूद स्थिरदष्ट् but I must refer the reader for these to the original brochure I shall however make use of his mss in the notes which are not yet printed

Chittagong, Dec 9, 1883

ABBREVIATIONS

अ , A =अमर
अज , Aj =अजय
अने , Anek.=अनेकार्थध्वनिमञ्जरी
अव्य , Avy =अव्ययकोष
ए , Eka =एकाक्षर
के , Ka =केशव
ज , Jat =जटाधर
त्रि , Tri =त्रिकाण्डशेष
द , Dan =दण्डनाथ
ध , Dha =धरणि
मा , Mat =मातृका
मे , Med =मेदिनि (नी)
वि , Vis =विश्व

शब्द , Shab =शब्दरत्नावली
शब्दकल्प or Druma=शब्दकल्पद्रुम
शा , Sha =शाश्वत
स्वामी , Svami =क्षीरस्वामी
ह् , Hal =हलायुध
हा , Har =हारावली
हे , Hem.=हेमचन्द्र
B and R =German Dictionary
Taranātha, Vacaspatya, or
Vac =Tarnātha's Vacaspatya
W =Wilson's Dictionary

KOṢA ADDITIONS

अज—हरच्छागाच्युता अजाः, अने
अञ्जसा—सत्ये शीघ्रे तथाञ्जसा, ह.
अति—प्रकर्षे लङ्घनेऽप्यति, अ.
अन्त्य—स्यादन्त्योऽन्तभवेऽधमे, वि.
अभिरुप—अभिरूपो बुधे कान्ते, अने
अम्बर—अम्बरं नागभिद् गन्धद्रव्य च, त्रि
अर्ति—v. आर्ति
अलीक—असत्यविप्रियेऽलीके, अने
अववाद—v. अपवाद
आङ्—v. आ
उडुम्बर—v. उदुम्बर
उत—उताप्यर्थविकल्पयोः, अ
उररि— विस्तारेऽङ्गीकृतावूरी कथ्यते उररी तथा, ह.
कक्षावेक्षक—v. कक्ष्यावेक्षक.
कच्चित्—कच्चित् प्रश्नविकल्पयो , वि.
कम्—v. क.
काण्ड—प्रस्तावे सङ्घाते कुत्सायामायुधे काण्डम्, ह.
कुब्ज—v. कुब्ज.
कूट—कूटाख्याऽनृतचन्द्रायोघनमायोत्कटादिषु, अने.
गह्वर—ध्वनौ धने च दम्भे च गह्वरो (रं) गहनेऽपि च, अने.
चाल—चालश्छदिपि कम्पने, वि.
चास—चासः सुवर्णचूडे स्यात् प्रभेदे किष्कुपर्वणः, वि.
नागर—ना पिङ्गे नागर शुण्ठ्याम्, त्रि.
पक्षीश—पक्षीशस्तार्क्ष्यकृष्णयोः, वि.
परिवर्ह—परिवर्ह. परीवारे पार्थिवोचितवस्तुनि, हे.
परिवाह—परिवाहोऽम्बूच्छ्वासे राजार्हवस्तुनि, हे.
परीरण—अथ परीरणः। दण्डे कूर्मे पटशाटे, हे.

परीष्टि—परीष्टिः परिचर्यायां प्राकाम्येऽपि गवेषणे, वि. परीष्टिः परीक्षाप्रतिचर्ययोः, हे.

पर्ब(र्व)रीण—v. पर्परीण

पार्वती—पार्वती द्रुपदात्मजा। सल्लकी जीवनी गौरी, हे.

पुरस्तात्—प्राच्या पुरस्तात् प्रथमे पुरार्थेऽग्रत इत्यपि, अ.

प्रचेतस्—प्रचेतास्तु मुनौ हृष्टे स्यात् प्रतीचीपतावपि, वि. प्रचेता वरुणे मुनौ। हृष्टे, हे.

वञ्चथ—वञ्चथः पिककालयोः, हे.

विडाल—विडालो वृषदंशके। पक्षिभेदेऽक्षिगोले च, हे. (Mahendra).

विस्रम्भ—v. विश्रम्भ.

नानार्थसंग्रहः ।

अ—अशब्दः स्यादभावेऽपि स्वल्पार्थप्रतिषेधयोः । अनुकम्पायाञ्च तथा वासुदेवे त्वनव्ययम्, मे. अ स्वल्पार्थेऽप्यभावेऽपि, हे. अ स्यादभावे स्वल्पार्थे विष्णावेष त्वनव्ययः, वि. श्रीकण्ठः केशवश्चापि निवृत्तिश्च स्वरादिकः । अकारो मातृकाद्यश्च वात इत्यभिधीयते, मा

अः—अः स्याच्चैव महेश्वरः, ए. अनन्तश्च महासेनोऽनिरुद्धो रसवर्णकः । कन्यास्तननिभः सर्गो विसर्गश्चान्तिमः स्वरः, मा.

अं—अं स्याच्च परमं ब्रह्म, ए. अङ्कुरो व्योमरूपश्च प्रद्युम्नश्चन्द्रसंज्ञक. । अनुस्वारस्तथा बिन्दुरङ्कारश्च शिवोऽव्ययः, मा.

अंश—अंशो विभाजने प्रोक्त एकदेशेऽपि वस्तुनः, हे.

अंशु—अंशुः प्रभाकिरणयो र्ना, मे. अंशुर्लेशे रवौ रश्मौ, वि. अंशुः सूत्रादिसूक्ष्मांशे किरणे चण्डदीधितेः, हे.

अंशुक—अंशुकं श्लक्ष्णवस्त्रे स्याद् वस्त्रमात्रोत्तरीययो., मे. अंशुकं सूक्ष्मवस्त्रे स्याद् वस्त्रमात्रोत्तरीययोः, वि. अंशुकं सूक्ष्मवाससि । उत्तरीये वस्त्रमात्रेऽपि, हे.

अंशुमत्—अंशुमान् भास्करे शालपर्ण्यामंशुमती स्मृता, मे. अंशुमान् भास्करे शालपर्ण्यामंशुमती मता, वि.

अंस—अंसः स्कन्धे विभागे च, वि. अंसः स्कन्धे विभागे स्यात्, हे.

अंहति—अंहतिस्त्यागे रोगेऽप्युभे स्त्रियौ, मे. अंहतिस्त्यागरोगयोः, वि. हे.

अक—अकं पापदु.खयोः, मे. अकं पापे च दु.खे च, वि. अकं दुःखाघयोः, हे.

अकूपार—अकूपारः कूर्मराजे महोदधौ, मे अकूपारः समुद्रेऽपि कूर्मराजेऽपि कीर्तितः, वि. अकूपारः कूर्मराजसमुद्रयो., हे. अकूपार. कमठेऽम्बुधौ, त्रि.

अक्ष—अक्षो ज्ञातार्थशकटव्यवहारेषु पाशके । रुद्राक्षेन्द्राक्षयोः सर्पे विभीतकतरावपि ।। चक्रे कर्षे पुमान् क्लीबं तुत्थे सौवर्चलेन्द्रिये, मे. अक्षः कर्षे तुषे चक्रे शकटव्यवहारयोः । आत्मज्ञे पाशके चाक्ष तुत्थसौवर्चलेन्द्रिये, वि. अक्षो रथस्यावयवे व्यवहारे विभीतके । पाशके शकटे कर्षे ज्ञाने चात्मनि रावणौ । अक्षं सौवर्चले तुत्थे ऋपीके स्यात्, हे. अथाक्षमिन्द्रिये । ना द्यूताङ्गे कर्षचक्रे व्यवहारे कलिद्रुमे, अ. अक्षो विभीतको वृक्ष. पाशकोऽक्षोऽक्षमिन्द्रियम् । अक्षो रावणिरित्युक्तः

कृत्यमक्षन्तु निम्नगम्, अने. आचारे नयनादौ दूचतविशेषे तथावयवे। अक्षं विभीतकेऽपि प्रयुज्यते पञ्चसु प्राज्ञैः, ह.

अक्षत—अक्षतं न द्वयोः पण्डे लाजेषु त्रिष्वहिंसिते। यवेऽपि क्वचित्, मे. अक्षतं चापि लाजेषु तृतीयप्रकृतावपि। अहिंसितेऽपि च, वि. अक्षतं स्यादहिंसिते। पण्डे लाजेषु, हे. स्याल्लाजेऽपि चाक्षतम्, त्रि

अक्षमाला—अक्षमालाऽक्षसूत्रे स्यादरुन्धत्यामपि स्त्रियाम्, मे. अक्षमालाऽक्षमाला स्यादरुन्धत्यामपि स्मृता, वि. अक्षमाला त्वक्षसूत्रे वशिष्ठस्य च योषिति, हे.

अक्षर—अक्षरं ब्रह्मवर्णयोः पुंसि शङ्करे, मे. अक्षरं ब्रह्मवर्णयोः, वि. अक्षरं स्यादपवर्गे परमब्रह्मवर्णयोः। गगने धर्मतपसोरध्वरे मूलकारणे, हे. अक्षरन्तु मोक्षेऽपि, अ.

अक्षीव—अक्षीव वशिरे शिग्रौ नाऽमत्ते पुनरन्यवत्, मे. अक्षीवं वशिरे विद्यादमत्तेऽक्षीवमन्यवत्, वि. अक्षीव वशिरे मदवर्जिते, हे.

अग—अगः स्यान्नगवत् पृथ्वीधरपादपयोः पुमान्, मे. अगः शैले द्रुमे भानौ नगवत् पवनाशने, वि. अगः स्यान्नगवत्तरौ। शैले सरीसृपे भानौ, हे. शैलवृक्षौ नगावगौ, अ.

अगस्ति—अगस्तिः कुम्भयोनौ च वङ्गसेनतरौ पुमान्, मे. अगस्तिर्वङ्गसेने स्यादगस्तिः कुम्भसम्भवे, वि अगस्तिर्द्रुमुन्यो, हे.

अगस्त्य—अगस्त्यः कुम्भयोनौ स्यात् वङ्गसेनतरावपि, मे. अगस्त्यो मुनौ द्रुभेदे, हे.

अगाध—अगाधमतलस्पर्शे त्रिषु श्वभ्रे नपुंसकम्, मे. अगाधो विवरेऽस्थाघे, वि. अगाधोऽस्थाधरन्ध्रयोः, हे.

अगुरु—अगुरु क्लीव जोङ्गकशिंशपयोर्वाच्यवल्लघुनि, मे. अगुरुः स्यात् शिंशपाया जोङ्गकेऽपि लघुन्यपि, वि. अगुरुस्त्वगरौ लघौ। शिंशपायाम्, हे. वृक्षे लघुनि चागुरुः, त्रि.

अगौकस्—अगौकाः पुंसि शरभे पक्षिपञ्चास्ययोरपि, मे. अगौकाश्च नगौकाश्च शरभे सिंहपक्षिणोः, वि. नगौकोवदगौकसः। विहङ्गसिंहशरभाः, हे.

अग्नि—अग्निर्वैश्वानरेऽपि स्याच्चित्रकाख्यौषधौ पुमान्, मे.

अग्निमुख—भवेदग्निमुखो देवे विप्रे भल्लातके स्त्रियाम्, मे. अग्निमुखो द्विजे देवे भल्लाते चित्रके क्वचित्, वि. अग्निमुखो द्विजे। भल्लाते चित्रके देवेऽपि, हे.

अग्निशिख—अथाग्निशिखमुद्दिष्टं कुसुम्भे कुङ्कुमेऽपि च। लाङ्गलि-

क्याख्यौषधौ च विशल्यायाञ्च योषिति, मे. अग्निशिखा लाङ्गलिक्या कुङ्कुमेऽग्निशिखं मतम्, वि. अग्निशिखं तु कुङ्कुमे । अग्निशिखा लाङ्गलिक्याम्, हे.

अग्निहोत्र—अग्निहोत्रोऽग्निहविषो , मे , वि अग्निहोत्रोऽनले हव्ये, हे हविर्वह्नी चाग्निहोत्रौ, त्रि.

अग्र—अग्रं पुरस्तादुपरि परिमाणे पलस्य च । आलम्बने समूहे च प्रान्ते च स्यान्नपुसकम् । अधिके च प्रधाने च प्रथमे चाभिधेयवत्, मे. अग्रमालम्बने व्राते परिमाणे पलस्य च । प्रान्ते पुरस्तादधिके प्रधाने प्रथमोऽर्द्धयो:, वि. अग्र पुरः प्रथमेऽधिके । उपर्यालम्वने श्रेष्ठे परिमाणे पलस्य च । भिक्षाप्रकारे सङ्घाते प्रान्ते, हे. अग्रतः पुरोऽधिकमुपर्यग्राणि, अ. श्रेष्ठेऽप्यग्रः, त्रि. अग्र प्रधानमूर्ध्वञ्च पुरस्तादग्रमिष्यते । अग्रमभ्यधिके दृष्ट परिमाणे पलस्य च, शा.

अग्रजन्मन्—अग्रजन्मा द्विजे ज्येष्ठभ्रातरि ब्रह्मणि स्मृत:, मे, वि अग्रजन्माऽग्रजे विप्रे, हे, त्रि.

अग्रतस्—अग्रतः प्रथमे चाग्रे, मे अग्रतः प्रथमाग्रयो`, वि., हे प्राच्यां पुरस्तात् प्रथमे पुरार्थेऽग्रत इत्यपि, अ.

अघ—अघन्तु व्यसने दु.खे दुरिते च नपुसकम्, मे. अघन्तु व्यसने प्रोक्तमघं पातकदु खयो:, वि. अघं दुःखे व्यसनैनसो:, हे. अहोदु.खव्यसनेष्वघम्, अ. पापव्यसनयोरघम्, अने.

अङ्क—अङ्को रूपकभेदाङ्कचिह्नरेखाजिभूषणे । रूपकांशान्तिकोत्सङ्गस्थाने, मे. अङ्को भूयारूपकलक्ष्मसु । चित्राजौ नाटकाद्यंशे स्थाने क्रोडेऽन्तिकागसो`, हे. अङ्कः स्थानेऽन्तिके मन्तौ रूपकोत्सङ्गलक्ष्मसु । नाटिकादिपरिच्छेदे चित्रयुद्धे च भूषणे, वि. उत्सङ्गचिह्नयोरङ्कः, अ:. रूपकान्तिकयोश्चाङ्क`, त्रि. युयुत्सोत्सङ्गयोरङ्कः स्यादङ्को लेख्यलक्ष्मणो., अने.

अङ्कति—अङ्कतिः स्यादग्निहोत्रे ज्वलनाम्बुजयोनिषु, वि. अङ्कतिः पुंस्यग्निहोत्रिब्रह्मवह्निषु, मे. अङ्कतिर्वह्निवेधसो: । अग्निहोत्रिणि, हे.

अङ्कपाली—अङ्कपाली परीरम्भे धात्रीवेदिकयो. स्त्रियाम्, मे. अङ्कपाली स्मृता कोटचा धात्रिकापरिरम्भयो`, वि. अङ्कपाली परीरम्भे स्यात् कोटचामुपमातरि, हे.

अङ्कुर—अङ्कुरो. रुधिरे लोम्नि पानीयेऽभिनवोद्भिदि, मे. अङ्कुरो रुधिरे रोम्णि पानीयेऽभिनवोद्भिदि, वि. अङ्कुरो रोम्णि सलिले रुधिरेऽभिनवोद्गमे, हे. अङ्कुरो रोम्णि रुधिरे वारिण्यभिनोवद्भिदि, त्रि.

अङ्ग—अङ्गं गात्रे प्रतीकोपाययोः पुभूम्नि नीवृति, क्लीवैकत्वे त्वप्रधाने त्रिष्वङ्गवति चान्तिके, मे. अङ्गं गात्रान्तिकोपायप्रतीकेष्वप्रधानके । अङ्गा

देशविशेषे स्युरङ्ग सम्बोधनेऽव्ययम्, वि. अङ्गमन्तिकगात्रयोः। उपसर्जनभूते स्यादभ्युपायप्रतीकयोः। अङ्गो नीवृद्विशेषे स्यात्, हे. शरीरोपायप्रधानेष्वङ्गं पुभूम्नि नीवृति। सम्बोधनेऽङ्गाव्ययं स्यात्, अने. अङ्ग सम्बोधने हर्षे सङ्गमासूययोरपि, मे. अङ्ग सम्बोधने हर्षे पुनरर्थे च कीर्तितम्, वि. अङ्ग सम्बोधने हर्षे पुनरर्थे, हे. पुनरर्थेऽङ्ग भोऽर्थे च, त्रि. अङ्गेत्यामन्त्रणे, ह.

अङ्गज—अङ्गजं रुधिरेऽनङ्गकेशपुत्रगदेषु ना, मे. अङ्गजं रुधिरेऽनङ्गपुत्रकेशमदेऽङ्गजः, वि. अङ्गजो मन्मथे सुते। मदे केशे सुन्दरे च, हे. स्यादङ्गजः स्मरे केशे पुत्रे रक्ते नपुंसकम्, त्रि अङ्गजो मन्मथे पुत्रे शोणितं क्वचिदङ्गजम्, शा.

अङ्गद—अङ्गदः कपिभेदे ना केयूरे तु नपुंसकम्। अङ्गदा याम्यदिग्दन्तिहस्तिन्यामपि योषिति, मे. अङ्गदः कपिभेदे स्यात् केयूरेऽङ्गदमिष्यते। अङ्गदा याम्यदिग्दन्तिहस्तिन्या समुदाहृता, वि. अङ्गदस्तु वालिजे। अङ्गदन्तु केयूरं-स्यादङ्गदा याम्यदिग्गजी, हे. वामनेभ्या स्त्रिया क्लीबं केयूरे नाऽङ्गदः कपौ, त्रि.

अङ्गन—अङ्गनं प्राङ्गणे याने कामिन्यामङ्गना मता, मे, वि. अङ्गनं प्राङ्गणे यानेऽप्यङ्गना तु नितम्बिनी, हे.

अङ्गार—अङ्गारमुल्मुके न स्त्री पुलिङ्गस्तु महीसुते, मे. अङ्गारोऽलातभौमयोः, वि., हे. अलातेऽस्त्री कुजेऽङ्गारः, त्रि.

अङ्गारक—अङ्गारकः कुजेऽपि स्यादुल्मुकाशे कुरुण्टके। भवेदङ्गारिका चेक्षुकाण्डे किंशुककोरके, मे. अङ्गारकः कुजे विद्यादुल्मुकाशे कुरुण्टके। अङ्गारिकेक्षुकाण्डे स्यात् कोरके किंशुकस्य च, वि. अङ्गारक उल्मुकाशे महीपुत्रे कुरुण्टके। अङ्गारिका त्विक्षुकाण्डे किंशुकस्य च कोरके, हे.

अङ्गारिणी—अङ्गारिणी हसन्त्याञ्च भास्करत्यक्तदिश्यपि, मे., वि. अङ्गारिणी पुन.। भास्करत्यक्तदिग्वल्ल्योः, हे.

अङ्गारित—अङ्गारितन्तु दग्धे स्यात् पलाशकलिकोद्गमे। हसन्त्यां च लतामात्रे नदीभेदे च योषिति, मे. अङ्गारित पलाशीयकलिकोद्गमदग्धयोः, वि. अङ्गारितन्तु भस्मिते। पलाशकलिकोद्भेदे, हे.

अङ्गुलि(ली)—अङ्गुलिः करशाखायां कर्णिकायां गजस्य च, मे., हे., वि.

अङ्घ्रि—अङ्घ्रि र्ना पादमूलयोः, मे. अङ्घ्रिः पादद्रुमूलयोः, हे. अङ्घ्रिः स्यात् पादमूलयोः, त्रि. अङ्घ्रिः स्यात् पादबुध्नयोः, वि.

अचल—अचला वसुधायां स्यादचलः शैलकीलयोः, मे., वि. अचलस्तु गिरिकीलयोः। अचला भुवि, हे. शैलेऽचलोऽचला भूमौ, त्रि.

अच्युत—अच्युतस्तु हरौ पुंसि त्रिषु स्थिरे, मे. अच्युतस्तु स्थिरे स्यादगरुडध्वजे, वि. अच्युतो द्वादशस्वर्गे केशवाभ्रष्टयोरपि, हे.

अच्छ—अच्छः स्फटिकभल्लूकनिर्मलेष्वच्छमव्ययम्। आभिमुख्ये, मे, वि. अच्छो भल्लूके स्फटिकेऽमले। अच्छाऽभिमुख्येऽव्ययम्, हे. प्रसन्ने भल्लूकेऽप्यच्छ', अ.

अज—अजश्छागे हरिब्रह्मविधुस्मरनृपे हरे, मे. अजो हरौ हरे कामे विधौ छागे रघोः सुते, वि. अजश्छागे हरे विष्णौ रघुजे वेधसि स्मरे, हे. अजा विष्णुहरच्छागाः, अ. अजस्तु ब्रह्मविष्णुस्मरेष्वपि, त्रि.

अजित—अजितो ना हरौ त्रिषु। अनिर्जिते च, मे. अजितः कमलापतौ। अनिर्जिते च, वि. अजितस्तीर्थकृद्भेदे बुद्धे विष्णावनिर्जिते, हे.

अजिर—अजिरं प्राङ्गणे वाते विषये दर्दुरे तनौ। स्त्री चण्ड्याम्, मे. अजिरं प्राङ्गणे वाते विषये दर्दुरे तनौ, वि. अजिर दर्दुरे काये विषये प्राङ्गणेऽनिले, हे. अजिर विषये कायेऽपि, अ.

अञ्जन—अञ्जनं कज्जले चाक्तौ सौवीरे च रसाञ्जने। पुंसि ज्येष्ठादिग्गजयोरञ्जना वानरीभिदि। अञ्जनी लेप्यनार्यां च, मे. अञ्जनं कज्जले चाङ्क्ते सौवीरे च रसाञ्जने। अञ्जनो दिग्गजे ज्येष्ठयामञ्जनाप्यनिलस्त्रियाम्। अञ्जनी लेपनार्यां स्यात्, वि. अञ्जनं मसौ। रसाञ्जनेऽक्तौ सौवीरेऽथाञ्जनो दिङ्मतङ्गजे। अञ्जना हनुमन्मातर्यञ्जनी लेप्ययोषिति, हे.

अज्ञ—स्यादज्ञो जडमूर्खयोः, मे. अज्ञस्तु जडमूर्खयोः, वि. अज्ञस्त्रिषु जडे मूर्खे, त्रि.

अञ्जलि(ली)—अञ्जलिस्तु पुमान् हस्तसम्पुटे कुडवेऽपि च, मे. अञ्जली कुडवे विद्यादञ्जलि. करसम्पुटे, वि. अञ्जलिस्तु कुडवे करसम्पुटे, हे.

अञ्जसा—अञ्जसाशब्द आख्यातस्तत्त्वतूर्णार्थयोरपि, मे. अञ्जसा तत्त्वतूर्णयोः, वि. अञ्जसा शैघ्र्यतत्त्वयो', अव्य

अट्ट—अट्टं भक्ते चतुष्के क्षौमेऽत्यर्थे गृहान्तरे, मे. अट्टं भक्ते चतुष्के च क्षौमेऽत्यर्थे गृहान्तरे, वि. अट्टो हट्टाट्टालकयोर्भृशे। चतुष्कभक्तयोः, हे. अत्यर्थक्षौमयोरट्टः, त्रि.

अणि—अणिराणिवदक्षाग्रकीलाश्रिसीमसु द्वयो', मे. अणिराणिवदक्षाग्रकीले स्यादश्रिसीमयोः, वि. अणिराणिवदश्रौ स्यात् सीमन्यक्षाग्रकीलके, हे. किलप्रागग्राश्रिसीमासु स्यादाणिवदणिर्द्वयो', त्रि.

अणु—अणुर्व्रीहिविशेषे स्यात् पुंसि सूक्ष्मेऽभिधेयवत्, मे. अणुर्व्रीहिसूक्ष्मयोः, वि. अणुर्व्रीह्यल्पयोः, हे. सूक्ष्मे व्रीह्यन्तरेऽप्यणुः, त्रि. व्रीहावप्यणुरिष्यते, ह.

अणुक—अणुको निपुणाल्पयोः, मे, वि. अणुको निपुणेऽल्पे च, हे.

अण्ड—अण्डं मुष्के चे पेश्यां स्यात्, मे. अण्डं खगादिकोशे स्यान् मुष्के वीर्येऽपि च क्वचित्, वि. अण्ड पेशीकोशमुष्कयोः, हे. प्राण्यङ्गकोपयोरण्डम्, त्रि.

अण्डज—अण्डजो मृगनाभौ स्यात् सरटेऽह्नौ खगे झषे, मे. अण्डजः कृकलासे स्यात् खगे मीने भुजङ्गमे। कस्तूर्यामण्डजा प्रोक्ता, वि. अण्डजः स्यात्सरटेऽह्नौ खगे झषे। अण्डजा तु मृगीनाभौ, हे. अण्डजः खगमीनयोः, त्रि.

अण्डीर—अण्डीरः पुरुषे शक्ते, मे. वि. अण्डीरः शक्तनरयोः, हे., शक्तोऽपि पण्डश्चाण्डीरौ, त्रि.

अतस्—अतो भवेत् कारणापदेशनिर्देशयोरपि। पञ्चम्यर्थे, वि. अतो हेतोरपदेशवत्। निदेशे पञ्चम्यर्थे च, हे. अत इत्युच्यते हेतौ, ह.

अति—अतिशब्दः प्रशसायां प्रकर्षे लङ्घनेऽपि च। नितान्तासम्प्रतिक्षेप-वाचकोऽप्येष दर्शित, मे, वि.

अतिगण्ड—अतिगण्डो योगभेदे बृहद्गण्डे तु वाच्यवत्, मे.

अतिथि—अतिथि कुशपुत्रे स्यात् पुमानागन्तुके त्रिषु, मे. अतिथिः कुश-पुत्रेऽपि कोपे प्राघुणिकेऽपि च, वि. अतिथि. कुशनन्दने। गृहागते, हे. अतिथिः कुशपुत्रेऽपि, त्रि.

अतिबल—अथातिबलः प्रबले त्रिषु स्त्री त्वोषधीभिदि, मे. अतिबला बलाभेदे प्रबलेऽतिबलो मतः, वि. अतिबलः स्यात् प्रबलेऽतिबला तु बलाभिदि, हे.

अतिमुक्त—अतिमुक्तस्तु निःसङ्गे वासन्त्यां तिनिशेऽपि च, मे. अतिमुक्तस्तु निष्कले। वासन्तिकाया तिनिशे,हे. अतिमुक्तस्तु वासन्त्या तिनिशे निष्कलेऽपि च,वि.

अतिवेल—अतिमात्रेप्यतिवेलम्, ह

अतिसर्ज्जन—अथातिसर्जनं दाने वधेऽपि च नपुसकम्, मे. अतिसर्जनं वधदानयो., हे.

अत्यय—अत्ययोऽतिक्रमे दण्डे विनाशे दोषकृच्छ्रयोः, मे. अत्ययोऽतिक्रमे दोषे विनाशे दण्डकृच्छ्रयो', हे. अत्ययोऽतिक्रमे कृच्छ्रे दोषे दण्डेऽपि, अ. दोषे चागमे दण्डे च स्यादत्यय इति श्रुतिः, अने. अत्ययशब्दः प्राज्ञैः कृच्छ्रे चातिक्रमे च निर्दिष्ट', ह.

अत्याहित—अत्याहितं महाभीतौ जीवानपेक्षकर्मणि, मे, वि. अत्याहित महाभये जीवनिरपेक्षकर्मणि, हे. अत्याहित महाभीतिः कर्म जीवानपेक्षि च, अ.

अत्यूह—अत्यूहो नीलिकाया स्त्री कालकण्ठखगे पुमान्, मे. अत्यूहा नीलिकाया स्यादत्यूहश्चित्रमेखले, वि. अत्यूहश्चित्रमेखले। अत्यूहा तु नीलिकायाम, हे.

अथ—अथाथो सशये स्यातामधिकारे च मङ्गले। विकल्पानन्तरप्रश्न-कार्त्स्न्यारम्भसमुच्चये, मे अथोऽथ स्याता समुच्चये। मङ्गले सशयारम्भाधि-कारानन्तरेपु च। अन्वादेशे प्रतिज्ञाया प्रश्नसाकल्ययोरपि, हे अथो अथ च सप्रश्ने मङ्गलारम्भयोरपि। अनन्तरे च कार्त्स्न्ये च सशये च प्रकीर्तित, वि मङ्गला-नन्तरारम्भप्रश्नकार्त्स्न्येष्वथो अथ, अ अथानन्तरकल्याणसप्रश्नादिपु कथ्यते, ह

अथकिम्—अङ्गीकारेऽपि चाथकिम्, हा

अथर्वन्—अथर्वा ब्राह्मणे पुसि वेदे तु स्यान्नपुसक, मे अथर्वा ब्राह्मणे वेदे त्वथर्व परिकीर्त्तितम्, वि

अथो—अथ—अथो इति तथा प्रोक्त नानाभ्युपगमादिपु, ह

अदस्—अद परस्मिन्नत्र स्यात्, मे अद परस्मिन्नत्रापि, वि अदोऽत्र च परत्र च, हे

अदिति—अदितिर्भूदेवमात्रो (स्त्रिया), मे अदितिर्वसुधाया स्यात् अदिति-र्देवमातरि, वि अदितिर्भुवि। देवमातरि पार्वत्याम् ह

अद्धा—असशये भवेदद्धा, ह स्फुटेऽवधारणे तत्त्वे चाद्धा प्रोक्ता मनीपिभि, अव्य

अद्रि—अद्रि शैलद्रुमार्के ना, मे अद्रि शैलद्रुमार्केपु, वि अद्रिस्तु पर्वते। सूर्ये शाखिनि, हे अद्रयो द्रुमशैलार्का, अ अद्रि प्रोक्तो रवावपि, ह शैलोऽद्रि-रशुमानिन्द्र, अने

अधम—अधम स्याद्गर्ह्यहीने, मे अधम कुत्सिते न्यूने, वि अधमो न्यून-गर्ह्ययो, हे अधमौ न्यूनकुत्सितौ, अ

अधर—अधरस्तु पुमानोष्ठे हीनेऽनूर्द्ध्वे च वाच्यवत्, मे अधरो दन्तवसनेऽ-नूर्द्ध्वे हीनेऽधरोऽन्यवत्, वि अधरोऽनूर्द्ध्वहीनौष्ठेपु, हे अधस्तादपि चाधर, अ ओष्ठे नीचेऽपि चाधर, त्रि

अधि—अधि स्यादधिकारे चापीश्वरे च निगद्यते, मे

अधिक्षिप्त—अधिक्षिप्त प्रणिहिते कुत्सिते भर्त्सिते निपु, मे अधिक्षिप्त प्रणिहिते तथा निर्भर्त्सितेऽपि च, वि अधिक्षिप्तौ निहितभर्त्सितौ, हे

अधिवास—अधिवासो निवासे स्यात् सस्कारे धूपनादिभि, मे अधिवासो निवासे च सस्कारे धूपकादिभि, वि अधिवास स्यान्निवासे सस्कारे धूपनादिभि, हे अधिवासौ स्थानसस्क्रिये, त्रि

अधिष्ठान—अधिष्ठान पुरे चक्रे प्रभावेऽध्यासनेऽपि च, मे, वि अधिष्ठान प्रभावेऽध्यासने नगरचक्रयो, हे अधिष्ठान चक्रपुरप्रभावाध्यासनेष्वपि, अ

अधृष्य—अधृष्या तटिनीभेदे प्रगल्भे वाच्यलिङ्गकम्, मे. अधृष्यस्तु प्रगल्भे स्यात् अधृष्या निम्नगाभिदि, वि. अधृष्यः प्रगल्भके। अधृष्या निम्नगाभेदे, हे.

अध्यक्ष—अध्यक्षोऽधिकृते पुंसि स्यात् प्रत्यक्षेऽभिधेयवत्, मे. अध्यक्षोऽधिकृते प्रोक्तः प्रत्यक्षेऽध्यक्षमिष्यते, वि. अध्यक्षोऽधिकृते त्वक्षे, हे. प्रत्यक्षेऽधिकृतेऽध्यक्षः, अ. समक्षेऽधिकृतेऽध्यक्षः, अने.

अध्यारूढ़—अध्यारूढं समारूढेऽभ्यधिके चाभिधेयवत्, मे. अध्यारूढं समारूढेऽप्यधिके चापि भेद्यवत्, वि. अध्यारूढ समारूढेऽभ्यधिके, हे.

अध्यूढ—अध्यूढा कृतसापत्न्यनार्याम् अध्यूढ ईश्वरे, मे., वि. अध्यूढा कृतसापत्न्ययोपित्यध्यूढ ईश्वरे, हे.

अध्वन्—अध्वा ना पथि संस्थाने स्यादवस्कन्दकालयोः, मे. अध्वा वर्त्मनि संस्थाने स्यादवस्कन्दकालयोः, वि. अध्वा कालवर्त्मनोः। संस्थाने स्यादवस्कन्दे, हे. स्यादध्वा कालवर्त्मनोः, त्रि.

अध्वर—अध्वरः सावधाने स्यात् वसुभेदे क्रतौ पुमान्, मे. अध्वरो वसुभेदे स्यात् सावधाने क्रतावपि, वि.

अनघ—अनघो निर्मलापापमनोज्ञेष्वभिधेयवत्, मे अनघो निर्मलापापमनोज्ञेषु च भेद्यवत्, वि. अनघ. स्याद्गतपापे मनोज्ञे निर्मलेऽपि च, हे.

अनङ्ग—अनङ्गो मदनेऽनङ्गमाकाशमनसोरपि, मे. अनङ्गो मदनेऽनङ्गमाकाशमनसो. स्मृतम्, वि. अङ्गहीनेऽप्यनङ्ग खे चित्तेऽनङ्गस्तु मन्मथे, हे. अनङ्गः खे स्मरे पुमान्, त्रि.

अनन्त—अनन्ता च विशल्यायां शारिवादूर्वयोरपि। कणादुरालभापथ्यापार्वत्यामलकीषु च। विश्वम्भरागुडूच्यो. स्यात् अनन्तं सुरवर्त्मनि। अनन्तः केशवे शेषे पुमाननवधौ त्रिषु, मे. अनन्तः शेषविष्ण्वोः स्यादनन्तं सुरवर्त्मनि। अनन्तश्चाप्यनवधौ वाच्यवत् समुदाहृतः। अनन्ता शारिवादूर्वाविशल्यालाङ्गलीषु च। अनन्ता हैमवत्या च गुडूच्या च निरूप्यते, वि. अनन्तं खे निरवधावनन्तस्तीर्थकृद्धिदि। विष्णौ शेषेऽप्यनन्ता तु गुडूची भूर्दुरालभा। विशल्या लाङ्गली दूर्वा शारिवा हैमवत्यपि, हे. अप्यनन्तोऽनवधावपि, अ. शेषे विष्णावनन्तो ना गुडूचीदूर्वयोः स्त्रियाम्। क्लीवं खे, त्रि.

अनय—अनयस्तु विपद्दैवाशुभयोर्व्यसनेऽपि च, मे. अनयो व्यसने दैवे अशुभे चापदि स्मृतः, वि. अनयोऽशुभे दैवे स्यात् विपद्व्यसनयोरपि, हे. व्यसनान्यशुभं दैवं विपदित्यनयास्त्रयः, अ.

अनल—अनलो वसुभेदेऽग्नौ, मे. अनलो वसुदेवेऽग्नौ, वि. अनलोऽनिले। वसुदेवे वसौ वह्नौ, हे.

अनिमि(मे)ष—अनिमिषो मत्स्यदेवयोः, मे. अनिमिषः सुरे मत्स्ये, वि. सुरमत्स्यावनिमिषौ, अ. सुरमीनावनिमिषौ, अने. अनिमिषः सुरमत्स्ययोः, हे.

अनिरुद्ध—अनिरुद्ध उपानाये पुंसि चावन्धनेऽन्यवत्, मे. अनिरुद्ध उपानाये चरे चानर्गलेऽन्यवत्, वि. अनिरुद्धश्चरे पुष्पचापसूनावनर्गले, हे.

अनिल—अनिलो वसुवातयोः, मे., वि.

अनीक—अनीकोऽस्त्री रणे सैन्ये, मे., वि., त्रि अनीकं रणसैन्ययोः, हे.

अनीकस्थ—अनीकस्थो रणगते हस्तिशिक्षाविचक्षणे। राजरक्षिणि चिह्ने च वीरमर्दलकेऽपि च, मे. अनीकस्थो रणखले गजशिक्षाविचक्षणे। राजरक्षिषु चिह्ने च वीरमर्दलकेऽपि च, वि. अनीकस्थो रक्षिवर्गेऽप्युत्खले वीरमर्दले। चिह्ने गजशिक्षके च, हे.

अनीकिन्—अनीकिनी स्त्रियां सेनामात्रसेनाविशेषयोः, मे.

अनु—अनु हीने सहार्थे च पश्चात्सादृश्ययोरपि। लक्षणेत्थम्भूताख्यानभाग-वीप्सास्वनुक्रमे। आयामे च समीपे च, मे. अनु हीने सहार्थे च पश्चा-त्सादृश्ययोरपि। आयामे च समीपे च लक्षणादावनुक्रमे, वि. अनु लक्षणवीप्सेत्थं-भूतभागेषु सन्निधौ। सादृश्यायामहीनेषु पश्चादर्थसहार्थयोः, हे. पश्चा-त्सादृश्ययोरनु, अ.

अनुकर्ष—अनुकर्षो रथाधःस्थदारुण्यप्यवकर्षणे, मे. अनुकर्षोऽनुकर्षणे। अनुकर्षो रथस्याधःस्थिते दारुणि चेष्यते, वि. अनुकर्षोऽनुकर्षणे। रथस्याधो-दारुणि च, हे.

अनुतर्ष—अनुतर्षः सुरापानपात्रे तृष्णाभिलाषयोः, मे., वि. अनुतर्षो-ऽभिलाषे स्यात् तृषाचषकयोरपि, हे. अभिलाषोऽनुतर्षः स्यात् पानेच्छाऽपि, त्रि.

अनुत्तर—अनुत्तर त्रिषु श्रेष्ठे प्रतिजल्पविवर्जिते, मे. अनुत्तरः स्मृतः श्रेष्ठे प्रतिजल्पविवर्जिते, वि. अनुत्तर पुनः। निरुत्तरे च श्रेष्ठे च, हे. स्यादनुत्तरः। एषां विपर्यये श्रेष्ठे, अ. v. उत्तर. श्रेष्ठावाच्यावनुत्तरौ, त्रि.

अनुपम—भवेदनुपमा सुप्रतीकेभ्यां स्त्री निपूत्तमे, मे. अनुपमः सुन्दरे-ऽन्यवत्। सुप्रतीकस्य योषाया भवेदनुपमाऽपि च, वि. अनुपमन्तु भवेदपम्। उपमारहितेऽनुपमेभ्याम्, हे.

अनुबन्ध—अनुबन्धस्तु बन्धे स्यात् दोषोत्पादे विनश्वरे। मुख्यानुयायिनि बाले प्रकृतस्यानुवर्तने। अनुबन्धी तु हिक्कायां तृष्णायामपि योषिति, मे.

अनुबन्धः प्रकृत्यादौ दोषोत्पादे विनश्वरे। मुख्यानुयायिनि शिशौ प्रवृत्तस्य निवर्तने। अनुबन्धी च हिक्कायां तृष्णायामपि कथ्यते, वि. अनुबन्धः प्रयोगिणि। मुख्यानुयायिनि शिशौ प्रकृतस्यानुवर्तने। दोषोत्पादेऽनुबन्धी तु हिक्कायां तृष्यपि क्वचित्, हे. दोषोत्पादेऽनुबन्धः स्यात् प्रकृत्यादिविनश्वरे। मुख्यानुयायिनि शिशौ प्रकृतस्यानुवर्तने, अ., शा.

अनुभाव—अनुभावः प्रभावे स्यान्निश्चये भावबोधके, मे. अनुभावः प्रभावे स्यान्निश्चये भावसूचने, वि. अनुभावो भावसूचने। प्रभावे निश्चये, हे. अनुभावः प्रभावे च सता च मतिनिश्चये, अ.

अनुमति—अथानुमतिरूनेन्दुपूर्णिमानुज्ञयोरपि (स्त्रिया), मे. अनुमतिः स्यादूनेन्दुपूर्णिमानुज्ञयोरपि, वि. अनुमतिः स्यादनुज्ञापौर्णमासीविशेषयो., हे. पूर्णिमाभेदेऽनुमति. सम्मतावपि, त्रि.

अनुवासन—अथानुवासनं स्नेहवस्तिधूपनयोरपि, मे. स्यादनुवासनं स्नेहकर्म-धूपनयोरपि, वि. अनुवासनं। स्नेहने धूपने, हे.

अनुशय—भवेदनुशयो द्वेषे पश्चात्तापानुबन्धयोः मे., वि. अनुशयः पश्चात्तापे दीर्घद्वेषानुबन्धयो., हे अथानुशयो दीर्घद्वेषानुतापयोः, अ. द्वेषेऽप्यनुशयः स्मृतः, ह.

अनुषङ्ग—कारुण्येऽप्यनुषङ्गः स्यात्, ह.

अनुष्टुभ्—अनुष्टुप् स्यात् सरस्वत्यां छन्दोभेदे च योषिति, मे. वाणी-छन्दोऽप्यनुष्टुभौ, त्रि.

अनूक—अनूकं तु कुले शीले पुंसि स्याद् गतजन्मनि, मे. अनूकं तु कुले शीलेऽप्यनूको गतजन्मनि, वि. अनूकमन्वये। शीलेऽनूको गतजन्मनि, हे. शीलान्वयावनूके, अ. अनूकमन्वये शीले, ह.

अनूचान—अनूचानो विनीते स्यात् साङ्गवेदविचक्षणे, मे., वि. अनूचानः साङ्गवेदकोविदे विनयान्विते, हे. विनीते विप्रभेदे चानूचान., त्रि. अनूचानं वदन्त्यार्या विनयावनत रतम्। साङ्गे प्रवचनेऽधीतिद्विजोऽनूचानसंज्ञकः, शा.

अनूप—अनूपो महिषे चाम्बुप्रायदेशे तु वाच्यवत्, मे. अनूपं महिषे विद्याज्जलप्राये तु वाच्यवत्, वि अनूपस्तु सैरिभे जलप्राये, हे. सजले महिषेऽनूप., त्रि.

अनृत—अनृत कृषावसत्येऽपि, मे., वि. अनृत कर्षणेऽलीके, हे. कृषावसत्ये-ऽनृतम्, त्रि.

अनेडमूक—अनेडमूक उद्दिष्टः शठे वाक्श्रुतिवर्जिते, मे. अनेडमूकमिच्छन्ति वाक्यश्रुतिविवर्जिते, वि. (अन्धेऽप्यनेडमूकः स्यात्, अ.)

अन्त—अन्तः स्वरूपे नाशे ना न स्त्री शेपेऽन्तिके त्रिपु, मे. अन्तः प्रान्तेऽन्तिके नाशे स्वरूपेऽतिमनोहरे, वि. अन्तः स्वरूपे निकटे प्रान्ते निश्चयनाशयोः। अवयवेऽपि, हे.

अन्ततस्—अन्ततोऽवयवोत्प्रेक्षापञ्चम्यर्थेपु शासने, हे. अन्ततः प्रोक्तं पञ्चम्यर्थे च शासने। सभावनावयवयोरन्तत.पदमिष्यते, वि.

अन्तर्—अन्तः स्वीकारमध्ययोः, मे., हे. अन्तर्मध्ये तथा प्रीते स्वीकारार्थेऽपि दृश्यते, वि.

अन्तर—अन्तरमवकाशावधिपरिधानान्तर्धिभेदतादर्थ्ये। छिद्रात्मीयविनाबहिरवसरमध्यात्मसदृशेपु, मे. अन्तरं तु परीधाने भेदे रन्ध्रावकाशयोः। आत्मान्तर्धिविनात्मीयवहिर्मध्यावधिष्वपि। तादर्थ्येऽवसरे चोक्तम्, वि. अन्तरं रन्ध्रावकाशयोः। मध्ये विनार्थे तादर्थ्ये विशेपेऽवसरे विधौ। आत्मीयान्तःपरीधानान्तर्धिवाह्येपु, हे. अन्तरमवकाशावधिपरिधानान्तर्धिभेदतादर्थ्ये। छिद्रात्मीयविनाबहिरवसरमध्येऽन्तरात्मनि, अ. रन्ध्रे वस्त्रे विना मध्ये व्यवधानेऽन्तरात्मनि। वहिर्योगेऽवकाशे च विशेपेऽवसरेऽन्तरम्, अने. वस्तुमध्ये तथा छिद्रे व्यवधानेऽन्तरात्मनि। अवकाशे बहिर्योगे विशेपेऽवसरेऽन्तरम्, ह.

अन्तरा—अन्तराऽपि विनाऽर्थे स्यान्मध्यार्थनिकटार्थयोः, मे, वि अन्तरा पुनः। नानार्थे सन्निधौ मध्ये, हे.

अन्तरेण—अन्तरेण पदं विद्याद्विनामध्यार्थयोरपि, मे, वि अन्तरेणान्तर्विनार्थयोः, हे.

अन्तशय्या—अन्तशय्या मृतौ भूमिशय्यायां पितृकानने, मे., वि. अन्तशय्या भूशय्या पितृवनं मृतिः, हे.

अन्तावसायिन्—अन्तावसायी श्वपचे मुनिभेदे च नापिते, मे, वि. अन्तावसायी श्वपचे मुनौ, हे. अन्तावसायी चाण्डाले मुनिभेदे च नापिते, त्रि.

अन्तिक—अन्तिकं निकटे वाच्यलिङ्गं स्त्री सातलौषधौ। चुल्ल्यां ज्येष्ठभगिन्यां च नाट्योक्त्या कथ्यतेऽन्तिका, मे. अन्तिकं पुनः। पार्श्वेऽन्तिका तु चुल्ल्यां स्यात् सातलाख्यौषधेऽपि च। नाट्योक्तौ ज्येष्ठभगिनी अन्तिका प्रोच्यतेऽपि सा, हे. अन्तिकं निकटे चुल्ल्यामन्तिका सातलौषधे। तथा ज्येष्ठभगिन्याञ्च नाट्योक्तौ कीर्त्यतेऽन्तिका, वि. अन्तिकं निकटं चुल्लिर्नाट्योक्तौ चाग्रजाऽन्तिका, त्रि.

अन्तेवासिन्—अन्तेवासी शिष्ये स्याच्चाण्डाले प्रान्तगेऽपि च, मे. अन्तेवासी

भवेत् शिष्ये चाण्डाले प्रान्तगेऽपि च, वि. अन्तेवासी पुनरन्त्यजे। शिष्यप्रान्तगयोश्चापि, हे. अन्तेवासीति शिष्ये च नापितेऽपि तथा स्मृतः, अने.

अन्तर्गत—अन्तर्गतं विस्मृते स्यात् मध्यप्राप्ते च वाच्यवत्, मे. अन्तर्गतं विस्मृते स्यात् मध्यप्राप्ते च कथ्यते, वि. अन्तर्गतं पुनः मध्यप्राप्तविस्मृतयो., हे.

अन्त्य—अन्त्यस्तु पुंसि मुस्तायामन्तोद्भूतेऽधमे त्रिपु, मे. अन्त्यस्त्वन्तभवेऽधमे, हे.

अन्दू—अन्दूः स्त्रियां स्यान्निगडे प्रभेदे भूषणस्य च, मे. अन्दूः स्याद् बन्धनद्रव्ये प्रभेदे भूषणस्य च, वि. अन्दूः स्यान्निगडे भूषाभेदे, हे

अन्ध—अन्धः स्यात्तिमिरे दृष्टिहीनेऽन्धः समुदाहृतः, वि. अन्धोऽन्धकारेऽक्षिवर्जिते, हे. अन्धं तमस्यपि, अ अन्धः स्यात् तिमिरे क्लीवं चक्षुहीनेऽभिधेयवत्, मे.

अन्धिका—अन्धिका द्यूतभेदे च रजन्यामपि योषिति, मे. अन्धिका कैतवेऽपि स्यात् सर्पपीमिद्धयोरपि, हे. अन्धिका कैतवे मिद्धे शर्वर्यामपि कथ्यते, वि.

अन्न—अन्न भक्ते च भुक्ते स्यात्, मे स्यादन्नं भुक्तभक्तयोः, वि., त्रि. अन्नं भक्तेऽशिते, हे.

अन्य—अन्य· सदृशेतरयो·, मे, हे अन्यो भिन्नासमानयोः, वि. भिन्नासमानयोरन्यः, त्रि.

अन्यथा—अन्यथा वितथार्थे स्यात् अन्यथा च परार्थके, वि. अन्यथा पुनर्वितथे चापरार्थे च, मे.

अन्वासन—अन्वासनं स्नेहवस्तावुपास्तावनुशोचने, मे., वि. अन्वासनं स्नेहवस्तौ सेवायामनुशोचने, हे.

अन्वाहार्य—अन्वाहार्यममावस्याश्राद्धमिष्टेश्च दक्षिणा, हे.

अप—अप स्यादपकृष्टार्थे वर्जनार्थवियोगयो.। विपर्यये च विकृतौ चौर्ये निर्देशहर्पयो·, मे. अप स्यादपकृष्टार्थे वर्जनार्थवियोगयोः। विपर्ययेऽपि विकृतौ चौर्ये निर्देशहर्पयोः, वि. अप स्तेयेऽपकृष्टे वर्जने मुदि। विपर्यये वियोगे च निर्देशे विकृतावपि, हे.

अपचिति—भवेदपचितिः पूजाव्ययनिष्कृतिहानिपु। (स्त्रियां), मे. भवेदपचितिः पूजाक्षयहानिपु निष्कृतौ, वि अपचितिर्व्यये हानौ पूजायां निष्कृतावपि, हे. क्षयार्चयोरपचिति., अ.

अपत्य—अपत्यं पुत्रयोर्मतं, मे , वि.

अपदेश—अपदेशः पुमान् लक्ष्ये निमित्तव्याजयोरपि, मे. अपदेशः स्मृतो लक्ष्ये निमित्तव्याजयोरपि, वि. अपदेशस्तु कारणे। व्याजे लक्ष्ये, हे. पदे लक्ष्ये निमित्तेऽपदेशः स्यात्, अ.

अपभ्रंश—अपभ्रंशस्तु पतने भाषाभेदापशब्दयोः, मे. अपभ्रंशोऽपशब्दे स्याद्भाषाभेदावपातयोः, वि. अपभ्रंशो भाषाभेदापशब्दयोः। पतने च, हे. अपभ्रंशो दुष्पतने भाषाभेदापशब्दयो, त्रि. पतने स्यादपभ्रंशो भाषाभेदापशब्दयोः, शा.

अपर—अपर गजपश्चार्द्धे स्याज्जरायौ तु योषिति। इतरस्मिन्नपि तथाऽर्वाचीनेऽप्यन्यलिङ्गकः, मे. अपरं त्वधुनार्थे स्यात् पश्चाद्गात्रे च दन्तिनाम्। अर्वाचीनेऽपर प्राहुर्जरायौ चापरामपि, वि.

अपराजित—अपराजित ईशाजेप्टधन्तरे नाऽजिते त्रिपु। गिरिकर्णीजयादुर्गाशणपर्णीषु योषिति, मे. स्यादपराजितो विष्णौ श्रीकण्ठे चापराजिता। श्वेताजयन्तीदुर्गास्विनिर्जिते त्वभिधेयवत्, वि. अपराजितोऽच्युते हरे। अजितेऽपराजिता तु दुर्गा श्वेता जयन्त्यपि, हे.

अपलाप—अपलापः प्रेम्ण्यपह्नवे, मे., वि. अपलापस्तु प्रेमापह्नवयोः, हे.

अपवर्ग—स्यादपवर्गस्त्यागे मोक्षे कार्यावसानसाफल्ये, मे. अपवर्गस्त्यागमोक्षयोः। क्रियावसानसाफल्येऽप्यपवर्गः प्रयुज्यते, वि. अपवर्गस्त्यागमोक्षयोः। क्रियावसानसाफल्येऽपि, हे. अपवर्गस्त्यागमोक्षयोः, त्रि.

अपवर्जन—अपवर्जनं तु दाने निर्वाणत्यागयोरपि, मे. अपवर्जनं निर्वाणे परित्यागे विहापिते, हे.

अपवाद—अपवादस्तु निन्दायामाज्ञाविश्रम्भयोरपि, वि., मे. अपवादो तु निन्दाज्ञे, अ. अपवादस्तु निर्देशे निन्दाविश्रम्भयोरपि, हे.

अपष्ठु—अपष्ठुः पुंसि वाले च वामे स्यादन्यलिङ्गकः, मे. अपष्ठुः वालवामयोः, वि. अपष्ठु (अ) निरवद्ये स्यात् शोभमानेऽपि च स्मृतं, वि. अपष्ठु (अ) निरवद्ये च शोभनार्थे च दृश्यते, मे. अपष्ठु चारौ निर्दोषे च, हे.

अपसर्जन—अपसर्जनमाम्नाते परिवर्जनदानयोः, मे.

अपसव्य—अपसव्य त्रिलिङ्गन्तु दक्षिणप्रतिकूलयोः, मे. अपसव्यं दक्षिणप्रतिकूलयोः, वि. अपसव्यन्तु दक्षिणे। प्रतिकूले, हे.

अपह्नव—अपह्नवस्तु पुंलिङ्गः स्मृतः स्नेहापलापयोः, मे. अपह्नवोऽपलापे च स्नेहे चापह्नवो मतः, वि अपह्नवः स्नेहापलापयोः, हे.

अपाङ्ग—अपाङ्गस्त्वङ्गहीने स्यात् नेत्रान्ते तिलकेऽपि च, मे. अपाङ्गमङ्गहीने स्यात् नेत्रान्ते तिलकेऽपि च, वि. अपाङ्गो नेत्रान्तपुण्ड्रयोः, हे. अपाङ्गस्तिलकेऽपि च, अ.

अपाचीन—अपाचीनमपागर्थे विपर्यस्ते च वाच्यवत्, वि. अपाचीनं विपर्यस्तेऽपागर्थे, हे. v. अवाचीन.

अपान—अपानन्तु गुदे क्लीव पुंसि स्यात्तस्य मारुते, मे. अपानं तु गुदे प्रोक्तमपानस्तस्य मारुते, वि. अपानं गुदेऽपानस्तद्वायौ, हे.

अपावृत—अपावृतस्तु पिहिते स्वतन्त्रेऽपि च वाच्यवत्, मे. अपावृतः स्वतन्त्रे स्यात् पिहिते चाप्यपावृतः, वि. अपावृतोऽपरायत्ते पिहिते, हे.

अपि—अपि सम्भावनाप्रश्नशङ्कागर्हासमुच्चये। तथायुक्तपदार्थेऽपि कामकारक्रियासु च, मे. अपि सम्भावनाप्रश्नशङ्कागर्हासमुच्चये। तथायुक्तपदार्थेषु कामचारक्रियासु च, वि. अपि सम्भावनाशङ्कागर्हणार्हसमुच्चये। प्रश्ने युक्तपदार्थेषु क्रियाकारक्रियासु च, हे. गर्हासमुच्चयप्रश्नशङ्कासम्भावनास्वपि, अ.

अपोगण्ड—अपोगण्डस्तु बलिभे विकलाङ्गे शिशावपि, मे. अपोगण्डस्तु शिशुके विकलाङ्गेऽतिभीरुके, वि. अपोगण्डोऽतिभीरौ स्यात् किशोरविकलाङ्गयोः, हे.

अप्रतिरथ—भटे पुंस्यप्रतिरथ यात्रामङ्गलसाम्नि च, त्रि.

अब्ज—अब्जोऽस्त्री शङ्खे ना निचुले धन्वन्तरौ च हिमकिरणे। क्लीवं पद्मे, मे. अब्जो धन्वन्तरौ चन्द्रे निचुले शङ्खपद्मयोः। अब्ज स्यात्, वि. अब्जो धन्वन्तरौ चन्द्रे शङ्खेऽब्ज पद्मशङ्खयोः, हे. अब्जौ शङ्खशशाङ्कौ च, अ. पद्मधन्वन्तरी चाब्जौ, त्रि.

अब्द—अब्दः संवत्सरे वारिवाहमुस्तकयोः पुमान्, मे. अब्दः संवत्सरे मेघे गिरिभेदे च मुस्तके, वि. अब्दः संवत्सरे मेघे मुस्तके गिरिभिद्यपि, हे. अब्दौ जीमूतवत्सरौ, अ.

अब्धि—अब्धिर्ना सरसि वारिधौ, मे. अब्धिः समुद्रे सरसि, वि. अब्धिः सरसि सागरे, हे.

अभय—अभया स्त्री हरीतक्यामुशीरे च नपुंसकम्। निर्भये वाच्यलिङ्गः स्यात्, मे. अभय स्यादुशीरे च पथ्यायामभया स्त्रियाम्। निर्भये वाच्यवत् प्रोक्तं, वि. अभयमुशीराभीत्योरभया तु हरीतकी, हे

अभाव—अभावो मरणेऽसत्त्वे, मे. अभावः स्यादसत्तायामभावो निधनेऽपि च, वि. अभावः पुनर्मृतौ। असत्तायाम्, हे. मृतावसत्त्वे चाभावः, त्रि.

अभि—अभीत्यम्भूतकथने चाभिमुख्याभिलापयोः, मे. अभीत्यम्भूत-

कथनेऽप्यभि वीप्साभिमुख्ययो., वि. अभि वीप्सालक्षणयोरित्थम्भूताभिमुख्ययो:, हे.

अभिख्या—अभिख्या त्वभिधाने स्यात् शोभायाञ्च यशस्यपि, मे. अभिख्या कीर्तियशसोरभिख्या नामशोभयो:, वि. अभिख्या तु शोभायां कीर्तिसंज्ञयो, हे. अभिख्या नामशोभयो:, अ. स्यादभिख्या यशस्यपि, त्रि. अभिख्येति समाख्याता कीर्तौ कान्तौ च नामनि, अने.

अभिग्रह—अभिग्रहोऽभिग्रहणेऽभियोगेऽपि च गौरवे, मे. अभिग्रहोऽभियोगेऽभिग्रहणे गौरवेऽपि, वि. अभिग्रहस्तु गौरवे। अभियोगेऽभिग्रहणे, हे

अभिजन—भवेदभिजन: ख्यातौ जन्मभूम्यां कुलध्वजे। कुलेऽपि च पुमान्, मे. अभिजन: कुले ख्यातौ जन्मभूम्या कुलध्वजे, वि. अभिजन: कुले। कुलध्वजे जन्मभूमौ, हे. कुलेऽप्यभिजनो जन्मभूम्यामपि, अ. कुले ख्याते चाभिजन, त्रि.

अभिजात—अभिजात. कुलीने स्यात् न्याय्यपण्डितयोस्त्रिपु, मे. अभिजात: स्मृतो न्याय्ये कुलीनप्राप्तरूपयो, वि. अभिजात: कुलोद्भवे। न्याय्ये प्राज्ञे, हे. अभिजातस्तु कुलजे बुधे, अ. न्याय्ये कुलीनबुधयोरभिजातपदं विदु:, शा.

अभितस्—अभित: शीघ्रसाकल्यसम्मुखोभयतोऽन्तिके, मे, वि. अभितोऽभिमुखकार्त्स्न्ययो:। समयोभयत: शीघ्रे, हे. समीपोभयत: शीघ्रसाकल्याभिमुखेऽभित:, अ.

अभिनिष्टान—अभिनिष्टानोऽप्यक्षरमात्रेऽपि स्याद्विसर्जनीये च, मे अभिनिष्टानशब्दोऽपि विसर्जनीयेऽक्षरे मत., वि. अभिनिष्टानस्तु वर्णे विसर्गे, हे. वर्णमात्रे विसर्गे चाभिनिष्टान:, त्रि.

अभिनीत—अभिनीत त्रिपु न्याय्ये संस्कृतामर्षिणोरपि, मे. अभिनीतो भवेन्न्याय्ये संस्कृतामर्षिणोरपि, वि. अभिनीतस्तु न्याय्येऽमर्षिणि संस्कृते, हे. युक्तेऽतिसंस्कृतेऽमर्षिण्यभिनीत:, अ.

अभिपन्न—अभिपन्नोऽपराद्धेऽभिग्रस्ते चापद्गते त्रिपु, मे. अभिपन्नोऽपराद्धेऽभिद्रुते ग्रस्ते विपद्गते, वि. अभिपन्नोऽपराद्धोऽभिग्रस्तव्यापद्गतावपि, अ.

अभिमर—भवेदभिमरो युद्धे वधे स्वबलसाध्वसे, मे. अभिमरो वधे युद्धे तथा स्वबलस्वाध्वसे, वि. अभिमरो वधे। स्वबलसाध्वसे युद्धे, हे.

अभिमर्द—अभिमर्दस्तु पुंसि स्यात् अपमर्दे सम्पराये च, मे. अभिमर्दो रणमन्ययो:, वि अभिमर्द: मन्ययुद्धयो:, हे.

अभिमान—अभिमानोऽर्थादिदर्पे ज्ञाने प्रणयहिंसयो:, मे अभिमान. स्मृतो ज्ञाने वर्गे प्रणयहिंसयो:, वि. अभिमानस्त्वहङ्कृतौ। हिंसायां प्रणये ज्ञाने, हे.

अभिमानोऽर्थादिदर्पे ज्ञाने प्रणयहिंसयोः, अ. गर्वविज्ञप्तिहिसासु प्रणये चाभिमानवाक्, शा.

अभियुक्त—अभियुक्तः परैः रुद्धे तत्परेऽप्यभिधेयवत्, मे. अभियुक्तः परैः रुद्धे तथा स्यादतितत्परे, वि. अभियुक्तः परैः रुद्धे तत्परे, हे.

अभिरूप—अभिरूपो बुधे रम्ये, मे., वि. v. सुरूप.

अभिशस्ति—अभिशस्तिः स्मृता लोकापवादे प्रार्थनेऽपि च, वि. अभिशस्तिः पुनर्लोकापवादे प्रार्थनेऽपि च, हे. अभिशस्तिः प्रार्थनापवादयोश्च (स्त्रियां), मे. अभिशापप्रार्थनयोरभिशस्तिपदं विदु, शा.

अभिषङ्ग—अभिषङ्गः पुलिङ्गं पराभवाक्रोशशपथेषु, मे. अभिषङ्गस्तु शपथे स्यादाक्रोशे पराभवे, वि. अभिषङ्गः पराभवे। आक्रोशे शपथे च, हे. शापे त्वभिषङ्गः पराभवे, अ. शपथेऽप्यभिषङ्गः स्यात्, त्रि. ससर्गेऽभिभवे क्रोशेऽप्यभिषङ्गः प्रकीर्तितः, ह. आक्रोशशापाभिभवेष्वभिषङ्गपदं विदुः, शा.

अभिषव—भवेदभिषवः स्नाने मद्यसन्धानयज्ञयोः, मे, वि. अभिषवः क्रतौ मद्यसधानस्नानयोरपि, हे. यागे च मद्यसन्धाने स्नाने चाभिषवः पुमान्, त्रि.

अभिस्य(ष्य)न्द—अभिस्यन्दोऽतिवृद्धौ स्यात् आस्रावेऽक्षिगदेऽपि च, मे, वि. अभिस्यन्द आस्रावनेत्ररोगातिवृद्धिषु, हे.

अभिहार—अभिहारोऽभियोगे च चौर्ये सन्नहनेऽपि च, मे. अभिहारः सन्नहने चौर्यमद्यपयोरपि, हे अभिहारोऽभियोगे च चौर्ये सन्नहने, अ. अभिहारः सन्नाहे स्यादभियोगे परस्वहरणे च, ह.

अभीक—अभीकः कामुके क्रूरे निर्भये त्रिषु ना कवौ, मे. अभीकः कामुके क्रूरे कवौ च भयवर्जिते, वि. अभीको निर्भये कम्रे, हे. अभीकस्त्वभयकामिनोः, त्रि.

अभीक्ष्ण—अभीक्ष्णन्तु भृशे नित्यतद्युक्तक्रिययोस्त्रिषु, मे. अभीक्ष्णं तु तथा पौनःपुन्ये स्यात् सन्ततेऽपि च, वि. अभीक्ष्ण तु भृश नित्यं, हे. अभीक्ष्णन्तु भृशे नित्ये, त्रि. अभीक्ष्णम्(अ) मुहुरश्रान्ते शीघ्रप्रकर्षयोरपि, मे., वि. अभीक्ष्ण शीघ्रप्रकर्षयोः। पौनःपुन्ये सन्तते च, हे.

अभीषु—अभीषुः प्रग्रहे रश्मौ ना, मे. अभीषुः प्रग्रहे रश्मौ, वि., अ. अभीषुः प्रग्रहरोचिषोः, हे.

अभ्यागम—अभ्यागमो विरोधाभिघाताभ्युद्गमनान्तिके, मे. अभ्यागमोऽन्तिके घाते विरोधाभ्युद्गमाजिषु, वि. अभ्यागमः समरेऽन्तिके। घाते रोधेऽभ्युपगमे, हे. अभ्यागमो विरोधे च, त्रि.

अभ्यास—अभ्यासोऽभ्यसनेऽन्तिके, मे, वि योग्यायामन्तिकेऽभ्यास, त्रि

अभ्युपगम—अभ्युपगमस्तु पुंसि स्वीकारेऽन्तिकसमागमे च, मे अभ्युपगम स्वीकारे समीपागमनेऽपि च, वि अभ्युपगम समीपागमने स्वीकृतावपि, हे

अभ्र—अभ्र मेघे च गगने धातुभेदे च काञ्चने, मे अभ्र नभ स्वर्गवलाहकेषु, वि अभ्रन्तु त्रिदिवे गगनेऽम्बुदे, हे स्यादभ्र व्योममेघयो, त्रि उपर्यम्भोधरे स्वर्णे विदुरभ्र विपश्चित, अने

अभ्रमति—अथामति पुंसि हिमदीधितिकालयो मे अमति कालचन्द्रयो, वि अमति कालदण्डे च, हे

अमर—अमरस्त्रिदशेऽप्यस्थिसहारे कुलिशद्रुमे। स्त्री गुडूच्यमरावत्यो स्थूणादूर्वाजरायुषु, मे अमरस्त्रिदशेऽप्यस्थिसहारे कुलिशद्रुमे। दूर्वामरावती-स्थूणागुडूचीष्वमरा मता, वि अमर सुरे। स्नुहीवृक्षेऽस्थिसहारेऽप्यमरा त्वमरा-वती। स्थूणा दूर्वा गुडूची च, हे अमरा नाभिनालाया गुडूच्यामपि, त्रि

अमरपुष्प—अमरपुष्पस्तु केतके चूतकाशयो, हे

अमल—अमलन्त्वभ्रके क्लीव लक्ष्म्या स्त्री निर्मले त्रिषु, मे अमला लक्ष्म्याममल विशदेऽभ्रके, वि

अमा—अमाऽन्तिकसहार्थयो, मे अमा सहार्थान्तिकयो, वि स्यादमा सन्निधानेऽर्थे सहार्थे, हे सहार्थान्तिकयोरमा, ह

अमृत—अमृत यज्ञशेषे स्यात् पीयूषे सलिले घृते। अयाचिते च मोक्षे च ना धन्वन्तरिदेवयो। अमृता मागधीपथ्यागुडूच्यामलकीषु च, मे अमृत यज्ञशेषे स्यात् पीयूषे सलिले घृते। अयाचिते च मोक्षे च धन्वन्तरिसुपर्वणो ॥ स्याद-मृतोऽमृता पथ्यागुडूच्यामलकीषु च, वि अमृत यज्ञशेषेऽम्बुसुधामोक्षेष्वयाचिते। अन्नकाञ्चनयोर्जग्धौ स्वे स्वादुनि रसायने। घृते हृद्ये गोरसे चामृतो धन्वन्तरौ सुरे। अमृताऽमलकीपथ्यागुडूचीमागधीषु च, हे अप्सु च घृतामृते, अ मोक्ष सुधा यज्ञशेषोऽयाचित वारि चामृतम्। अमृता तु गुडूच्या स्यात् हरितक्यामलक्यपि, त्रि अमृत वारि विज्ञेय देवभोज्यन्तथामृतम्, अने

अमोघ—अमोघ सफले वाच्यवत् स्त्री पथ्याविडङ्गयो, मे अमोघ सफले-ऽमोघा पुन पथ्याविडङ्गयो, हे अमोघ सफलेऽमोघा विडङ्गाभययो स्मृता, वि

अम्बर—अम्बरे व्योमवाससी, अने अम्बर न द्वयोर्व्योम्नि सुगन्ध्यन्तर-वस्त्रयो, मे अम्बर वाससि व्योम्नि कार्पासे च सुगन्धके, वि अम्बरं व्योम-वस्त्रयो। कार्पासे सुरभिद्रव्ये हे अम्बर व्योम्नि वाससि, अ

अम्बरीष—अम्बरीष रणे भ्राष्ट्रे क्लीव पुंसि नृपान्तरे। नरकस्य प्रभेदे

च किशोरे भास्करेऽपि च ।। आम्रातकेऽनुतापे च, मे अम्बरीप रणे भ्राष्ट्रेऽप्यम्बरीपो नृपान्तरे। मार्तण्डे खण्डपरशौ आम्रातककिशोरयो, वि अम्बरीषो नृपे सूर्ये युधि भ्राष्ट्रकिशोरयो। आम्रातके खण्डपरशौ, हे

अम्बष्ठ—अम्बष्ठो देशभेदेऽपि विप्राद्वैश्यासुतेऽपि च। अम्बष्ठा चाम्ललोण्या स्यात् पाठायूथिकयोरपि, मे, वि अम्बष्ठो विप्रतो वैश्यातनये नीवृदन्तरे, हे अम्बष्ठा स्यादम्ललोण्या पाठायूथिकयोरपि। वैश्याद्विजन्मजेऽम्बष्ठ पाठायूथिकयो स्त्रियाम्, त्रि

अम्बिका—अम्बिका पार्वतीमात्रोर्धृतराष्ट्रस्य मातरि, मे अम्बिकोमापाण्डुमात्रोर्देवताभिदि मातरि, हे अम्बिका पार्वतीपाण्डुजनन्योरपि मातरि, वि गौर्या मातरि चाम्बिका, त्रि

अम्बुज—अम्बुजो निचुले पुंसि कमल तु नपुसकम्, मे निचुलेऽपि चाम्बुज, त्रि

अम्ल—अम्लो रसस्य भेदे स्यात् अम्ली चाङ्गेरिकौपधौ, मे अम्लो रसप्रभेदे स्यात् अम्ली चाङ्गेरिकौपधौ, वि अम्लो रसेऽम्लवेतसे, अम्ली चाङ्गेर्याम्, हे

अम्लान—अम्लानो महासहाया वाच्यलिङ्गस्तु निर्मले, मे अम्लानो भिण्टिकाभेदे वाच्यवन्निर्मले स्मृत, वि अम्लानस्त्वमले भिण्टीभेदे, हे

अम्लिका—अम्लिका तिन्तिडी चाम्लोद्गारचाङ्गेरिकासु च, मे, वि अम्लिका तिन्तिडीकाम्लोद्गारचाङ्गेरिकासु च, हे

अयन—अयन पथि भानोरप्युदग्दक्षिणतो गतौ, मे अयन पथि भानो स्यात् उदग्दक्षिणतो गतौ, वि अयन पथि गेहेऽर्कस्योदग्दक्षिणतो गतौ, हे

अयि—अयि प्रश्नानुनययोस्तथा सम्बोधनेऽपि च, मे अयि प्रश्नानुनययो, वि अयि प्रश्नेऽनुनये स्यात्, हे अयि प्रश्ने सानुनये, ह

अये—अये क्रोधे विषादे च सम्भ्रमे स्मरणेऽपि च, मे अये क्रोधविषादयो सम्भ्रमे स्मरणे च, हे अये क्रोधे विषादे च सम्भ्रमे स्मरणेऽपि च, वि

अयोग—अयोगो विधुरे कूटे विश्लेषे कठिनोद्यमे, मे, वि अयोग कठिनोद्यमे। विश्लेषे विधुरे कूटे, हे अयोगो विधुरेऽपि च, त्रि

अर—अर शीघ्रे च चक्राङ्गे शीघ्रगे पुनरन्यवत्, मे, वि अरो जिनेऽर चक्राङ्गे शीघ्रशीघ्रगयोरपि, हे

अरणि—अरणिर्वह्निमन्थे ना द्वयोर्निर्मन्थदारुणि, मे अरणिर्वह्निमन्थेऽपि स्मृतो निर्मन्थदारुणि, वि

अरत्नि—अरत्निर्ना सप्रकोष्ठतताङ्गुलिकरेऽपि च। कफोणावपि, मे. अरत्निः कफोणौ हस्ते सप्रकोष्ठतताङ्गुलौ, वि. अरत्नि· कूर्परे पाणौ सप्रकोष्ठ-तताङ्गुलौ, हे.

अरर—अररं छदकपाटयो, मे. अररं कपाटे छदनेऽपि च, वि.

अरविन्द—चक्रमप्यरविन्दं स्यादरविन्दं सरोरुहम्, अने.

अराल—अरालः कुटिले सर्जरसे समददन्तिनि, मे., वि. अराल· समदद्विपे। वक्रे सर्जरसे चाथ, हे. अराल सर्जवक्रयो·, त्रि.

अरिष्ट—अरिष्टो लशुने निम्बे फेनिले काककङ्कयो। अरिष्टमशुभे तक्रे सूतिकागार आसवे। शुभे मरणचिह्ने च, मे. अरिष्टो लशुने निम्बे फेनिले कङ्ककाकयोः। अरिष्ट सूत्यगारेऽन्तश्चिह्ने तक्रे शुभेऽशुभे, हे. अरिष्ट सूतिकागारे तक्रेऽपि च पुमास्त्वयम्। काके निम्बे च लशुने, त्रि. अरिष्टमशुभेऽपि निर्दिष्ट, ह. अरिष्टे तु शुभाशुभे, अ. अरिष्ट गृहमित्युक्तमरिष्टो वृषभासुर.। काक-निम्बावरिष्टौ च अरिष्टं क्षेममीरितम्, अने. अरिष्टः फेनिले निम्बे लशुने काक-कङ्कयोः। अरिष्ट सूतिकागारे तक्रे चिह्ने शुभाशुभे, वि

अरुण—अरुणोऽव्यक्तरागेऽर्के सन्ध्यारागेऽर्कसारथौ। नि शब्दे कपिले कुष्ठ-भेदे ना गुणिनि त्रिषु। अरुणाऽतिविषाश्यामामञ्जिष्ठात्रिवृतासु च, मे. अरुणो-ऽव्यक्तरागे स्यात् सन्ध्यारागेऽर्कसारथौ। नि शब्दे कपिले कुष्ठे द्रव्ये वाच्यवदिष्यते। अरुणाऽतिविषाश्यामामञ्जिष्ठात्रिवृतासु च, वि. अरुणोऽर्केऽनूरुपिङ्गयो.। सन्ध्या-रागे कुष्ठभेदे निःशब्दाव्यक्तरागयोः। अरुणा त्रिवृताश्यामामञ्जिष्ठातिविषासु च, हे. अरुणो भास्करेऽपि स्याद्वर्णभेदेऽपि च त्रिषु, अ. अरुणो भास्करेऽनूरौ मञ्जिष्ठाऽतिविषाऽरुणा। त्रिष्वारक्ते व्याकुलेऽपि, त्रि.

अरुष्कर—अरुष्करो व्रणकृति त्रिषु भल्लातके पुमान्, मे. अरुष्करो व्रणकृति भल्लाते चाप्यरुस्कर., वि. अरुष्कर. व्रणकरे भल्लातकफलेऽपि च, हे. व्रण-कार्यप्यरुष्करः, अ.

अरे—अरे प्राकृतयसूययो·, मे.

अर्क—अर्कोऽर्कपर्णे स्फटिके रवौ ताम्रे दिवस्पतौ, मे., वि. अर्को द्रुमेदे स्फटिके ताम्रे सूर्ये विडौजसि, हे. अर्कः स्फटिकसूर्ययोः, अ. ताम्रार्कपर्णयोश्चार्कः, त्रि. अर्कौ स्फटिकभास्करौ, अने.

अर्गट—अर्गटोऽन्तर्गलेऽर्गले, वि.

अर्गल—अर्गल त्रिषु कल्लोले दण्डेऽन्तरकपाटयोः, मे. स्यादर्गलन्तु कल्लोले दण्डे चान्तःकपाटयो., वि. स्यादर्गलं तु कल्लोले परिघेऽपि, हे.

अर्घ—अर्घः पूजाविधौ मूल्ये, मे., वि., हे. मूल्ये पूजाविधावर्घः, अ. अर्चनामूल्ययोरर्घः, ह.

अर्घ्य—अर्घ्यमर्घस्य योग्ये स्यात् अर्घार्थेऽपि च वाच्यवत्, मे. अर्घ्यमर्घार्थयोग्ययोः, वि. अर्घ्यमर्घार्थमर्घार्हे, हे.

अर्चा—अर्चा पूजाप्रतिमयो , मे , वि. अर्चा पूजा प्रतिमाऽपि च, हे. प्रतिमापूजयोरर्चा, त्रि.

अर्चिस्—अथार्चिर्मयूखशिखयोर्न ना, मे. अर्चिर्मयूखशिखयोः, वि., हे. ज्वालाभासौ न पुस्यर्चि , अ

अर्जुन—अर्जुन ककुभे पार्थे कार्तवीर्यमयूरयोः। मातुरेकसुतेऽपि स्यात् पुलिङ्गो धवलेऽन्यवत् ।। नपुसक तृणे नेत्रगदे चाप्यर्जुनी गवि। उपाया बाहुदानद्या कुट्टिन्यामपि च क्वचित्, मे अर्जुन ककुभे पार्थे कार्तवीर्यमयूरयोः। मातुरेकसुते च स्यादर्जुनो धवलेऽन्यवत् । अर्जुन तु तृणे नेत्रगदे चाप्यर्जुनी गवि। उपाया करतोयाया कुट्टन्यामपि च क्वचित्, वि अर्जुन तृणे सिते। नेत्ररोगेऽर्जुनः पार्थे हैहये ककुभद्रुमे। मातुरेकसुते चार्जुन्युषा गौ कुट्टनी सरित्, हे. अथ हैहये। पार्थे द्रुमे मयूरे ना अर्जुनस्त्रिषु पाण्डरे। अर्जुनी गव्युपायाञ्च, त्रि. शुक्लो वर्णोऽर्जुनो नाम पाण्डवोऽप्यर्जुनो मत । अर्जुनस्तृणजातिः स्यात् अर्जुनः ककुभो द्रुमः, अने.

अर्थ—अर्थो विषयार्थनयोर्धनकारणवस्तुषु। अभिधेये च शब्दाना निवृत्तौ च प्रयोजने, मे. अर्थः प्रकारे विषये वित्तकारणवस्तुषु। अभिधेयेऽपि शब्दाना निवृत्तौ च प्रयोजने, वि. अर्थो हेतौ प्रयोजने। निवृत्तौ विषये वाच्ये प्रकारद्रव्यवस्तुषु, हे. अर्थोऽभिधेयरैवस्तुप्रयोजननिवृत्तिषु, अ. स्यादर्थो विषयेऽपि च, त्रि. निवृत्तावभिधेयेऽर्थो धने प्रोक्तः प्रयोजने, अने. अभिधेयाभिप्रायप्रयोजनद्रव्यवाचकेष्वर्थः, ह.

अर्थपति—अर्थपति. पुलिङ्गो धनादिनाथे च नरनाथे, मे. अर्थपतिः कुवेरे स्यात् ईश्वरेऽर्थपतिस्तथा, वि

अर्थिन्—अर्थी पुमान् याचके स्यात् सेवके च विवादिनि, मे. अर्थी स्यात् याचके यज्ञे सेवके विवादिनि, वि. अर्थिनो याचकसेवकौ, हे.

अर्घ्य—अर्घ्यं शिलाजतुन्यर्घ्यो वुधे न्याय्ये च वाच्यवत्, मे. अर्घ्यं शिलाजतुन्यर्घ्यः मप्राघ्र्यें न्याय्यविज्ञयो', हे. आत्मवाननपेतोऽर्घ्यादर्घ्यौ', अ. अर्घ्यं शिलाजतुन्यर्घ्यो वुधे न्याय्ये तु वाच्यवत्, वि.

अर्दित—अर्दितं याचितेऽपि स्यात् वातव्याधौ च हिंसिते, मे. अर्दितं याचिते

ज्ञेय वातव्याधौ च हिंसिते, वि अर्दित तु वातव्याधौ हतेऽर्थिते, हे अर्थादित प्रार्थिते हते, त्रि

अर्ध—अर्ध समाशे खण्डे ना, मे अर्ध खण्डे समाशेऽर्धम्, वि अर्ध खण्डेऽर्धं समाशे च, हे खण्डे ना समभागेऽर्धम्, त्रि

अर्धचन्द्र—अर्धचन्द्रो नखक्षते। गलहस्ते बाणभेदे कृष्णत्रिवृति तु स्त्रिया, मे अर्धचन्द्रस्तु चन्द्रके। गलहस्ते बाणभेदेऽप्यर्धचन्द्रा त्रिवृद्भिदि, वि अर्धचन्द्रस्तु गलहस्तेन्दुखण्डयो। चन्द्रके बाणभेदे चार्धचन्द्रा त्रिवृताभिदि, हे गलहस्तेऽर्धचन्द्र, त्रि

अर्धपारावत—अर्धपारावतश्चित्रकण्ठे तित्तिरिपक्षिणि, वि, मे अर्धपारावतश्चित्रकण्टे स्यात् तित्तिरावपि, हे

अर्धेन्दु—अर्धेन्दुरर्धचन्द्रे स्यात् गलहस्तनखाङ्कयो। अर्धेन्दु स्यादतिप्रौढस्त्रीयोन्यगुलियोजने, मे अर्धेन्दुश्चन्द्रशकले गलहस्तनखाङ्कयो। अर्धेन्दु स्यादतिप्रौढस्त्रीगुह्याङ्गुलियोजने, वि अर्धेन्दु स्यादतिप्रौढस्त्रीगुह्याङ्गुलियोजने। गलहस्ते नखाङ्केऽर्ध चन्द्रे, हे

अर्भक—अर्भक कथितो बाले मूर्खेऽपि च कृशेऽपि च, मे अथार्भक। डिम्भे मूर्खे कृशे भ्रूणे, वि

अर्य—अर्य स्यात् स्वामिवैश्ययो, मे अर्य स्वामिनि वैश्ये च, वि स्यादर्य स्वामिवैश्ययो, हे, अ

अर्यमन्—अर्यमा तु पुमान् सूर्ये पितृदेवान्तरेऽपि च, मे अर्यमा सूर्यभक्ताया सूर्ये च पितृदैवते, वि अर्यमा पितृदैवते। तरणौ सूर्यभक्ताया, हे

अर्वत्—अर्वती कुम्भदास्याञ्च वडवायाञ्च योषिति, मे अर्वन् कुत्सितेऽन्यवत्। अर्वती तु कुम्भदास्या वाम्या च परिकीर्तिता, वि अर्वन्तावश्वकुत्सितौ। अर्वती कुम्भदास्याञ्च, त्रि

अर्वन्—अर्वा तुरङ्गमे पुसि कुत्सिते वाच्यलिङ्गक, मे अर्वा च कुत्सिते वाहे वि अर्वाऽश्वेऽधमे, हे अश्वतुरङ्गयोरर्वा, त्रि

अर्बुद—अर्बुदो मासकीले स्यात् पुरुषे दशकोटिषु। महीधरविशेषे ना, मे अर्बुदो मासकीले स्यात् दशकोटिषु चार्बुद, शैलेऽर्बुद, वि अर्बुद पर्वते मासकीलके दशकोटिषु, हे अर्बुदो रुजि सस्याया, त्रि

अर्शोघ्न—अर्शोघ्नी तालमूल्या स्यात। अर्शोघ्न सूरणेऽपि च, मे, वि

अर्हत्—अर्हस्तु क्षपणे बुद्धे पुसि मान्येऽन्यलिङ्गक, मे अर्हन् स्यात् पूज्ये तीर्थकरेऽपि च, हे अर्हन् पूज्ये जिनेऽपि च, वि

अर्हन्त—अर्हन्तश्चापि सुगते क्षपणेऽपि च दृश्यते, मे

अलका—अलका कुवेरपूर्यामस्त्रिया चूर्णकुन्तले, मे अलकाश्चूर्णकुन्तला । अलका तु कुवेरस्य नगर्या, हे

अलङ्कार—अलङ्कारस्तु हारादावुपमादावलकृतौ, मे अलङ्कारस्तूपमादौ हारकेयूरकादिपु, वि अलङ्कार कङ्कनादिपु। उगमादौ, हे

अलम्—अलम् भूपणपर्याप्तिवारणेपु निरर्थके। शक्तौ, मे अल भूपण-पर्याप्तिवारणेपु निरर्थके। अल शक्तौ च निर्दिष्ट वि स्यादल च निरर्थके। अलङ्करणसामर्थ्यपर्याप्तिष्ववधारणे, हे अल भूपणपर्याप्तिशक्तिवारणवाचकम्, अ

अलम्बुप—अलम्वुप प्रहस्ते च छर्दने राक्षसान्तरे। अलम्बुपा तु मुण्डीर्यां स्वर्गवाराङ्गनान्तरे, मे अलम्बुप । छर्दनेऽलम्वुपा प्रोक्ता मुण्डीरीस्वर्गवेश्ययो, वि अलम्बुप छर्दनेऽलम्बुपा स्व पण्ययोपिति। मुण्डीर्या, हे

अलर्क—अलर्को धवलार्के स्यात् योगोन्मादितकुक्कुरे, मे अलर्को नृपे श्वेतार्के रोगोन्मादितशुन्यपि, हे अलर्को धवलार्के स्यात् योगोन्मादिनि शुन्यपि, वि

अलस—अलसा हसपद्या ना पादरोगद्रुभेदयो । क्रियामन्दे त्रिपु, मे अलस पादरोगे स्यात् क्रियामन्दे द्रुमान्तरे। अलसा हसपद्या च, वि अलस स्याद् द्रुमभेदे पादरोगे क्रियाजडे। अलसा तु हसपद्या, हे

अलि—अलि सुरापुष्पलिहो पुंसि, मे अलि सुरापुष्पलिहो, हे, त्रि, वि

अलिन्—अथाली स्याद्वृश्चिके भ्रमरे पुमान्, मे अली वृश्चिकभृङ्गयो, वि भृङ्गवृश्चिकयोरली, त्रि

अलिपक—अथालिपको भृङ्गकोकिलकुक्कुरे, मे भवेदलिपको भृङ्गे कोकिले रतहिण्डके, वि अलिपक पिके भृङ्गे, हे

अलिमक—भवेदलिमको भेके पिकेऽलौ पद्मकेसरे। मधूकेऽपि, मे अलिमक पिके भेके मधूके पद्मकेसरे, वि अलिमकौ भेककोकिलौ, त्रि अलिमक पद्म-केसरे। मधूके कोकिले भेके, हे

अलीक—अलीकमप्रियेऽपि स्यात् दिव्यसत्ये नपुमक, मे अलीकमप्रिये भाले वितथे, हे अलीकमप्रिये प्रोक्तमलीकमनृतेऽपि च, वि अलीक त्वप्रियेऽनृते, अ.

अव—अवालम्वनविज्ञानवियोगव्याप्तिशुद्धिपु, वि अवालम्वनविश्रान्त-वियोगव्याप्तिशुद्धिपु, हे

अवगीत—अवगीतन्तु निर्वादे दुष्टगर्हितयोरपि, मे अवगीत विगर्हिते।

मुहुर्दृष्टेऽपवादे च, हे अवगीत जन्ये स्याद्गर्हिते त्रिपु, अ अवगीतन्तु निर्वादे मुहुर्दृष्टे विगर्हिते, वि

अवग्रह—अवग्रहो वृष्टिरोधे प्रतिबन्धे गजालिके, मे अवग्रह इति ख्यातो वृष्टिरोधे गजालिके। स्वतन्त्रतानिषेधेऽपि प्रतिबन्धेऽप्यवग्रह , वि अवग्रहस्तु ज्ञानभेदे गजालिके। प्रतिबन्धे वृष्टिरोधे, हे अवग्रह स्यात् प्रकृतिभाववृष्टि-विबन्धयो , त्रि गजसङ्घेऽप्यवग्रह , हा

अवग्रहण—अवग्रहणमित्येतत् प्रतिरोध्येप्यनादरे, मे अवग्रहणमित्याहु प्रति-रोध्येप्यनादरे, वि अवग्रहण रौढाया रोधने हे

अवट—अवट स्यात् खिले गर्ते कूपे कुहकजीविनि, मे, त्रि अवट कूप-विलयोर्गर्ते कुहकजीविनि, हे गर्ते कूपे खलेऽवट , त्रि अवटाख्यौ कूपगर्तौ, अने

अवटु—अवटुर्गर्तान्धुघाटासु, हे

अवतंस—अवतंसो न स्त्रिया स्यात् कर्णपूरे च शेखरे, मे पुंस्युत्तसावतसौ द्वौ कर्णपूरे च शेखरे, अ

अवतार—अवतारोऽवतरणपुष्करिण्यादितीर्थयो , मे, वि अवतारस्तु नद्यादि-तीर्थेऽवतारणेऽपि च, हे अवतारस्तु तीर्थेऽवतरणेऽपि च, त्रि

अवतारण—अवतारण भूतादिग्रहे वस्त्राञ्चलेऽर्चने, मे अवतारण भूतादिग्रहे वस्त्राञ्चलार्चने, वि अवतारण वस्त्राञ्चलार्चने भूतावेशे, हे

अवदात—अवदात सिते गौरे विशुद्धेऽप्यन्यलिङ्गक , मे अवदात सिते पीते विशुद्धे प्रवरेऽपि च, वि अवदातन्तु विमले मनोज्ञे सितपीतयो , हे अवदात सिते पीते शुद्धे, अ

अवदान—अवदान खण्डने स्यादितिवृत्ते च कर्मणि, मे अवदानमितिवृत्त-कर्मखण्डनयोरपि, वि अवदानमितिवृत्ते खण्डिते शुद्धकर्मणि, हे इतिवृत्तेऽवदान स्यात् कर्मखण्डनयो , त्रि

अवधि—अवधिस्त्ववधाने स्यात् सीम्नि काले विले पुमान्, मे अवधि-स्त्ववधाने स्यात सीम्नि काले विलेऽपि च, वि अवधि स्यादवधाने कालसीम-विलेष्वपि, हे अवधि सीमकालयो त्रि अवधिरवटेऽपि, ह

अवध्य—अवध्यमवधार्हे स्यादनर्थकवचस्यपि, मे, वि, हे

अवध्वस—अवध्वस परित्यागे निन्दनेऽप्यवचर्णने, मे, वि अवध्वसस्तु निन्दाया परित्यागेऽवचूर्णने, हे

अवध्वस्त—अवध्वस्त परित्यक्ते निन्दिऽप्यवचूर्णिते, मे, वि अवध्वस्तस्तु चूर्णिते। त्यक्तनिन्दितयोश्चापि, हे

अवन—अवनं रक्षणे प्रीतौ, वि. अवनं प्रीतौ च रक्षणे, मे. अवनं रक्षण-प्रीत्योः, हे.

अवर—अवर गजान्त्यजङ्घादिदेशेऽपि चरमे त्रिपु, मे. अवरं चरमेऽन्यवत्। गजान्त्यजङ्घादेशे च भवान्यामवरा मता, वि. अवरं चरमेऽवरा तु गौरीगज-जङ्घान्त्यदेशयो., हे.

अवरोध—अवरोधस्तु शुद्धान्ते तिरोधाने नृपौकसि, हे अवरोधस्तिरोधाने राजदारेपु तद्गृहे, मे अवरोधस्तिरोधाने शुद्धान्ते राजवेश्मनि, वि.

अवरोह—अवरोहोऽवतरणेऽप्यारोहे च लतोद्गमे, मे. अवरोहोऽवतरणे तरोरङ्गे लतोद्गमे, वि अवरोहस्तु लतोद्गमे। तरोरङ्गेऽवतरणे, हे. अवरोहो-ऽवतरणे त्रिदिवे च लतोद्गमे, त्रि.

अवलग्न—अवलग्नोऽस्त्रिया मध्ये त्रिपु स्यात् लग्नमात्रके, मे. अवलग्नो मध्यलग्नयोः, वि, हे.

अवलेप—अवलेपस्तु गर्वे स्याल्लेपने भूपणेऽपि च, मे. अवलेपस्तु गर्वे स्यात् लेपने भूपणेऽपि च, वि अवलेपो गर्वलेपयो·। भूपणेऽपि, हे. अवलेपः सङ्गगर्वयो , त्रि.

अवलोकित—अवलोकितो ना लोकनाथे त्रिपु निरीक्षिते, मे. स्यादवलोकितो वुद्धे प्रेक्षिते त्ववलोकितम्, वि अवलोक्तिमीक्षिते। अवलोकितस्तु वुद्धे, हे

अवश्यम्—अवश्यम् नित्यप्रयत्नयो , मे अवश्य नित्ययत्नयो , वि अवश्यं निश्चयनित्ययोः, हे.

अवश्याय—अवश्यायस्तु नीहारेऽप्यभिधातेऽपि पुस्ययम्, मे. अवश्यायो हिमे गर्वे, वि. अवश्यायो हिमे दर्पे, हे

अवष्टब्ध—अवष्टब्धोऽविदूरे स्यादाक्रान्ते चावलम्विते, मे. अवष्टब्धमदूरे स्यादाक्रान्ते च विलम्विते, वि. अवष्टब्धमविदूरे समाक्रान्तेऽवलम्विनि, हे, अथावलम्वितः। अविदूरोऽप्यवष्टब्ध', अ.

अवष्टम्भ—अवष्टम्भः सुवर्णे च स्तम्भप्रारम्भयोरपि, मे., वि. अवष्टम्भस्तु काञ्चने। संरम्भारम्भयोः स्तम्भे, हे. स्वर्णारम्भाववष्टम्भौ, त्रि.

अवसर—अथावसर. पुमान्। प्रस्तावे मन्त्रभेदे च वर्पणे चापि कीर्तित·। उपलादौ, मे अवसरो वर्पप्रस्तावयोरपि, वि अवसरो वत्सरे क्षणे, हे प्रस्तावे-ऽवसरो वर्षे च, त्रि.

अवसाय—अथावसायः शेपे स्यात् समाप्तौ निश्चयेऽपि च, मे.

अवसित—अवसितमृद्धे ज्ञातेऽप्यवसानगते च वाच्यलिङ्गं स्यात्, मे.

भवेदवसित ज्ञाते गतौ रुद्धावसानयो, वि अवसित गतौ। ऋद्धे ज्ञातेऽवसाने च, हे गते ज्ञातेऽप्यवसितम्, त्रि

अवस्कर—अवस्करोऽपि वर्चस्के गुह्ये, मे अवस्करो गूथगुह्ययो, वि अवस्करो गथगुह्ययो, हे गुह्येऽप्यवस्कर, अ गुह्यकेऽप्यवस्कर, ह

अवहार—अवहार पुमाश्चौरे द्यतयुद्धादिविश्रमे। निमन्त्रणोपनेतव्यद्रव्ये ग्राहाख्ययादसि, मे अवहार स्मृतश्चौरे द्यूतयुद्धादिविश्रमे। निमन्त्रणोपनेतव्यद्रव्ये ग्राहाख्ययादसि वि अवहारस्तु युद्धादिविश्रामे ग्राहचौरयो। निमन्त्रणोपनेतव्ये, हे नक्रे चौरे चावहार स्यात्, त्रि

अवाचीन—अवाचीनमवागर्थे विपर्यस्ते च वाच्यवत्, मे, v अपाचीन

अवि—अविर्नाथे रवौ मेषे शैले मूषिककम्बले, मे अवि शैले रवौ मेषे भवेन् मूषिककम्बले। ऋतुमत्यामवि प्रोक्ता, वि अविर्मूषिककम्बले। मेषे रवौ पर्वते च, हे अवय शैलमेषार्का, अ अविशब्दो रवौ मेषे पर्वतेऽपि निगद्यते, अने

अवीचि—अवीचिर्नरकानुर्म्यो वि अवीचिस्त्वतरङ्गे नरकान्तरे हे

अवीर—अवीराऽपतिपुत्राया स्त्री सत्त्वरहिते त्रिपु, मे

अवेल—अवेलस्त्वपलापे स्यादवेला पूगचूर्णके, वि, मे अवेलस्तु स्याद-पह्नवे। अवेला तु पूगचूर्णे, हे अवेलस्त्वपलापे स्यादवेला पूगचूर्णके, वि अवेला पूगचर्विते, मे

अव्यक्त—अव्यक्तो हरौ स्मरहरे पुमान्। परमात्ममहदाद्यो क्लीव स्याद-स्फुटे त्रिपु मे अव्यक्त प्रकृतावात्मन्यव्यक्तोऽस्फुटमूर्खयो, वि अव्यक्त परमा-त्मनि मूर्खे स्पष्टेतरेऽपि निर्दिष्ट, हे

अव्यथ—अव्यथो निर्व्यथे सर्पे चारटीपथ्ययो स्त्रिया, मे अव्यथा तु हरीतक्या पन्नगे निर्व्यथेऽपि च, वि हरीतक्यपि चाव्यथा, त्रि

अव्यय—अव्ययोऽस्त्री शब्दभेदे ना विष्णौ निर्व्यये त्रिपु मे अव्यय शब्द-भेदेऽपि निर्व्यये परमेश्वरे, हे

अशनि—अशनि स्त्रीपुंसयो स्यात् चञ्चलाया पवावपि, मे अशनि पविविद्युतो, वि अशनिर्वज्रविद्युतो, हे वज्रे विद्युति चाशनि, त्रि

अशिर—अशिरो वीतिहोत्रे स्यात् राक्षसे भास्करे पुमान्, म अशिरो राक्षसे वह्नावशिरस्तापनेऽपि च, वि अशिरोऽर्के राक्षसेऽग्नौ, हे

अशोक—अशोकस्त्रिषु नि शोके पुंसि कङ्केल्लिपादपे। स्त्रियान्तु कटुरोहिण्या पारदे स्यान्नपुंसकम्, मे अशोको वञ्जुले माने द्रुमनि शोकयोर्मत। अशोका

कटुरोहिण्यामशोक पारदे स्मृत, वि अशोकौ कङ्केल्लिवञ्जुलौ। नि शोकपारदौ चाप्यशोका तु कटुरोहिणी, हे

अश्मन्त—अश्मन्तमशुभे चुल्ल्या मरणेऽनवधावपि। क्षेत्रेऽपि, मे, वि अश्मन्तमशुभे क्षेत्रे चुल्ल्यामनवधौ मृतौ, हे त्रिष्वनवधावश्मन्त मरणेऽशुभे। चुल्ल्याञ्च त्रि

अश्मन्तक—स्यादश्मन्तकमुद्धाने मल्लिकाच्छदनेऽपि च, मे, त्रि, वि अश्मन्तक मल्लिकाच्छदि। चुल्ल्याञ्च, हे

अश्व—अश्व पुजातिभेदे च तुरगे च पुमानय, मे अश्व पुभेदवाजिनो, वि

अश्वतर—भवेदश्वतरो नागान्तरे वेसरेऽपि च मे अश्वतरो वेसरे च नागराजान्तरेऽपि च, वि अश्वतरो नागभेदे वेसरे, हे

अश्वत्थ—अश्वत्थ पिप्पलाद्रौ स्यादश्वत्था पूर्णिमातिथौ, मे अश्वत्थो गर्द-भाण्डे स्यात् पिप्पले पूर्णिमातिथौ वि अश्वत्थ पिप्पले गर्दभाण्डके। अश्वत्था पौर्णमास्याञ्च हे

अश्वारोह—अश्वारोहाश्वगन्धाया स्त्रिया त्रिष्वश्ववाहके मे अश्वारोहा-श्वगन्धायामश्वारोहोऽश्ववारके, वि अश्वारोहोऽश्ववारके। अश्वारोहाश्वगन्धाया, हे

अश्वीय—अश्वीयमश्वसङ्घाते क्लीवमश्वहितेऽन्यवत्, मे अश्वीयमश्वसङ्घाते-ऽश्वीयमश्वहितेऽन्यवत् वि अश्वीयमश्वनिवहे तथाश्वस्य हितेऽपि च, हे

अष्टापद—अष्टापदोऽस्त्री कनके शारीणा फलकेऽपि च। अष्टापदी चन्द्र-मल्ल्या शरभे मर्कटे पुमान् मे अष्टापद स्यात कनके शारीणा फलकेऽपि च। अष्टापदश्च शरभे चन्द्रमल्ल्या च मर्कटे, वि अष्टापदश्चन्द्रमल्ल्या लूताया शरभे कृमौ। कनके शारिफलके, ह अष्टापद शारिफले सुवर्णेऽस्त्री पशौ पुमान, त्रि शरभोऽष्टापदो ज्ञेय स्वर्णमष्टापद स्मृतम्। अष्टापद शारिफल कृमिजातिरुदाहृत, अने

असन—असन क्षेपणे क्लीव पुसि स्याज्जीवकद्रुमे, मे

असि—असि खड्ग नदीभिदि, हे

असिक्नी—असिक्नी स्यादवृद्धान्त पुरप्रेष्यानदीभिदो मे असिक्नी स्याद-वृद्धान्त पुरप्रेष्यस्त्रिया धुनौ, वि

असिपत्र—असिपत्र खड्गकोशे पुमानिक्षौ च नारके, मे असिपत्रो भवेत् कोशकारे च नरकान्तरे, वि असिपत्रो नरकान्तरे। कोशकारे, हे

असुर—असुरा रजनीराश्योरसुरो देवारिभास्करयो, मे असुरा रजनीराश्योरसुरो दानवे रवौ, वि असुर सूर्यदैत्ययो । असुरा रजनीराश्यो, हे

असृज्—असृक् स्यात् योगभेदे ना रक्तेऽपि स्यान्नपुंसकम्, मे

अस्त—अस्त क्षिप्तेऽप्यवसिते त्रिषु ना पश्चिमाचले, मे अस्त क्षिप्ते गते प्रोक्तमस्त पश्चिमभूधरे वि अस्त क्षिप्ते पश्चिमाद्रौ, हे क्षिप्ताद्रिभेदयोरस्त, त्रि

अस्तु—अस्तु स्यादभ्यनुज्ञानेऽप्यसूयापीडयोरपि। प्रतिक्षेपे प्रशसाया प्रकर्षे लक्षणेऽपि च। असम्प्रत्यर्थ उद्दिष्ट, मे अस्तु पीडानिषेधयो । असूयायामनुज्ञाया, हे अस्तु स्यादभ्यनुज्ञानेऽप्यसूयानीहयोरपि, वि

अस्त्र—अस्त्र प्रहरणे चाप करवाले नपुसकम्, मे अस्त्र प्रहरणे चापे वि अस्त्र चापे प्रहरणे हे

अस्र—अस्र कोणे कचे पुसि क्लीबमश्रुणि शोणिते, मे अस्र कोणे शिरसिजे चास्रमश्रुणि शोणिते, वि अस्र शिरसिजे कोणे स्यादस्र शोणितेऽश्रुणि, हे स्यादस्र रुधिराश्रुणो, त्रि अस्रा कचा अपि, अ

अस्रप—अस्रपा तु जलौकाया डाकिन्या राक्षसे तु ना, मे

अह—अह प्रशसाक्षेपयोर्नियोगे च विनिग्रहे, मे v आह

अहल्या—अहल्याऽप्सरोभेदे भार्याया गौतमस्य च, मे स्यादहल्याऽप्सरोभेदे गौतमस्य च योषिति, वि अहल्या गौतमयोषिति। अप्सरोभेदेऽपि, हे

अहह—अहहेत्यद्भुते खेदे परिक्लेशप्रकर्षयो । सम्बोधनेऽपि च, मे अहहेत्यद्भुते खेदे, हे अहहेत्यद्भुते खदे, अ, वि अहह स्यादनुनये परिक्लेशप्रकर्षयो, वि

अहार्य—अहार्य पर्वते ना स्यादहर्तव्ये तु वाच्यवत्, मे

अहि—अहिर्वृत्रासुरे सर्पे पुसि, मे अहिर्वृत्रासुरे सर्पे, वि अहि सर्पे वृत्रे वप्रे, हे अहिर्वृत्रेऽपि, अ अहिर्दैत्यविशेष स्यात् सूर्योऽप्यहिरहिध्वज । भुजङ्गोऽहि समाख्यात सिंहिकासूनुरप्यहि, अने अहिरप्युदरावर्ते, हा

अहिद्विष्—अहिद्विट् गरुडे शत्रे मयूरे नकुले पुमान्, मे

अहिभुज्—अहिभुक् केकिताक्ष्र्ययो, त्रि अहिभुक् बर्हिणे तार्क्ष्ये पुंसि, मे केकितार्क्ष्यावहिभुजौ, अ

अहो—अहो धिगर्थे शोके च करुणार्थविषादयो । सम्बोधने प्रशसाया विस्मये पादपूरणे। असूयाया वितर्के स्यात्, मे अहो धिगर्थे शोके च करुणार्थविषादयो, हे वि

अहोवत—अहोवतानुकम्पाया खेदामन्त्रणयोरपि, हे. अहोवतानुकम्पायां खेदे सम्वोधनेऽपि च, वि., मे.

आ—आ प्रगृह्यं स्मृतौ वाक्येऽनुकम्पायां समुच्चये। आङीमायामभिव्याप्तौ क्रियोयोगेपदर्थयो:, मे. आ प्रगृह्यं स्मृतौ वाक्ये। आङसीमायामभिव्याप्तौ क्रियायोगेपदर्थयो:, वि. स्याद् आ स्मरणवाक्ययो:। आङीपदर्थेऽभिव्यक्तौ क्रियायोगेऽवधावपि, हे आङीपदर्थेऽभिव्याप्तौ सीमार्थे धातुयोगजे। आ प्रगृह्य: स्मृतौ वाक्ये, अ आकारस्तु पितामह । पूजायामपि माङ्गल्ये आकार परिकीर्तित, ए. नारायणस्तथानन्तो मुखवृत्तो गुरुस्तथा। विष्णुशय्या तथा शेषो दीर्घ आकार एव च, मा

आकर—आकरो निवहोत्पत्तिस्थानश्रेष्ठेषु कथ्यते, मे., वि आकरो निवहे खनौ, हे.

आकर्ष—आकर्षो द्यूत इन्द्रिये। पाशके शारिफलके कोदण्डाभ्यासवस्तुनि। आकर्षणेऽपि पुंसि स्यात्, मे आकर्ष शारिफलके पाशके द्यूत इन्द्रिये। आकर्षणेऽपि चाकर्ष. कोदण्डाभ्यासवस्तुनि, वि. आकर्ष· पाशके धन्वाभ्यासाङ्गे द्यूत इन्द्रिये। आकृष्टौ शारिफलके, हे. द्यूतेऽक्षे शारिफलकेऽप्याकर्ष:, अ. द्यूताक्षशारिफलकास्त्रयोऽप्याकर्षसंज्ञका·, ह

आकलन—स्यादाकलनमाकाङ्क्षा परिसंख्यानबन्धने, मे. आकलनं विबन्धे स्यादाकाङ्क्षापरिसंख्ययो·, वि. आकलन परिसंख्याकाङ्क्षयोर्बन्धनेऽपि च, हे. आकलन विबन्धपरिसंख्ययो·, त्रि.

आकल्प—आकल्प· कल्पने वेशेऽपि, मे. आकल्प· कल्पने वेशे, वि. स्यादाकल्पस्तु मण्डने। कल्पने च, हे. आकल्पौ वेशकल्पने, त्रि.

आकल्पक—आकल्पकस्तमोमोहग्रन्थ्यावुत्कलिकामुदो:, मे., वि., हे.

आकार—आकार इङ्गिताकृत्यो:, मे, हे. आकार· सस्थितीङ्गयो:, वि. आकाराविङ्गिताकृती, अ.

आकृति—आकृतिस्तु स्त्रिया रूपे सामान्यवपुपोरपि, मे. आकृति: कथिता रूपे सामान्यवपुपोरपि, वि. आकृतिस्तु जातौ रूपे वपुष्यपि, हे. आकृतिर्जातिरूपयो., त्रि.

आक्रन्द—आक्रन्द: क्रन्दने ह्वाने मित्रदारुणयुद्धयो:। आतर्यपि च पुंसि स्यात्,' मे. आक्रन्दो दारुणरणे मित्रे आतरि रोदने, वि आक्रन्दो दारुणरणे सारावरुदिते नृपे, हे. आरावे रुदिते भ्रातर्याक्रन्दो दारुणे रणे, अ.

आक्षेप—आक्षेपो भर्त्सनाकृष्टिकाव्यालङ्कृतिषु स्मृत, मे, वि आक्षेप परिभर्त्सने। काव्यालङ्करणाकृष्ट्यो, हे आक्षेपो भर्त्सनाकृष्ट्यो, त्रि

आक्षेपक—आक्षेपकोऽनिलव्याधौ व्याधे निन्दाकरेऽपि च, मे, वि आक्षेपको व्याधे निन्दके वातरुज्यपि, हे

आखनिक—आखु—भवेदाखनिकश्चौरे शूकरे मूषकेऽपि च, मे आखनिकश्चौरे कोले च मूषके, वि आखनिकस्त्वाखुरिव किरावुन्दरुचौरयो, हे

आख्यात—आख्यात भाषिते तिङि, मे, वि आख्यात भाषिते त्यादौ, हे आख्यात तिङि भाषिते, त्रि

आगम—आगम शास्त्र आगतौ मे आगम शास्त्र आयाते, वि आगमस्त्वागतौ शास्त्रे, हे शास्त्रमायातमागम, त्रि

आगस्—आगोऽपराधे पापे स्यात्, मे आग पापापराधयो, वि आग स्यादेनोवदघे मन्ये, हे पापापराधयोराग, अ

आग्रह—आग्रहोऽनुग्रहासक्तयोराक्रमे ग्रहणेऽपि च, मे आग्रहोऽनुग्रहासक्त्योराक्रमे ग्रहणेऽपि च, वि आग्रहोऽनुग्रहे ग्रहे। आसङ्गाक्रमणयोश्च, हे सक्तौ स्नेहे चाग्रह स्यात् त्रि

आघ्रात—आघ्रात शिङ्घिते त्रान्ते, मे आघ्रात हिंसिते घ्रातेऽपि, वि आघ्राते ग्रस्तशिङ्घिते, हे

आचित—आचित शकटोन्मेये पलानामयुतद्वये। पुलिङ्ग सगृहीतेऽपि च्छन्नेऽपि स्यात् त्रिलिङ्गक, मे आचित शकटोन्मेये पलानामयुतद्वये। वस्त्रेऽपि सगृहीते स्यात्, वि आचितम्। छादिते शकटोन्मेये पलानामयुतद्वये। सगृहीते, हे आचित शकटोन्मेयेऽपि, त्रि

आच्छादन—आच्छादन सम्पिधाने वस्त्रे प्रवृतिमात्रके, मे आच्छादन सम्पिधाने स्मृते वस्त्रे प्रवारणे, वि आच्छादनन्तु वसने सम्पिधानेऽपवारणे, हे आच्छादने सम्पिधानमपवारणमित्युभे, अ

आच्छुरितक—स्यादाच्छुरितक हासनखराघातभेदयो, मे स्यादाच्छुरितक हासनखाघातप्रभेदयो, वि स्यादाच्छुरितक हासनखघातविशेषयो, हे स्यादाच्छुरितक हासविशेषे च नखक्षते, त्रि

आजि—आजि स्त्री समभूमौ च सङ्ग्रामे, मे आजि समावनौ युद्धे, वि आजि क्षणे समक्ष्मायां युधि, हे समे क्ष्मांशे रणेऽप्याजि, अ आजि स्यात् समभूभाग सङ्ग्रामोऽप्याजिरुच्यते, अने

आडम्बर—आडम्बरस्तूर्यरवे सरम्भे गजर्गजिते, मे आडम्वर समारम्भे गजर्गजिततूर्ययो, वि आडम्बरस्तु सरम्भे वृहिते तूर्यनि स्वने, हे आडम्बरस्तूर्य-रवे गजेन्द्राणा च गर्जिते, अ आडम्वरो गजारावस्तूर्यरागश्च कथ्यते, अने आडम्वरो गजाना गर्जिते पटहरवे प्रपञ्चे च, ह

आढक—आढकी तु तुवर्या स्त्री परिमाणान्तरे त्रिपु, मे आढक मानभेदे स्यात् तुवर्यामाढकी मता, वि आढक प्रस्थचतुष्टये। आढकी तुवरी, हे

आणि—v अणि

आतङ्क—आतङ्को रोगसन्तापशङ्कासु मुरजध्वनौ, मे, वि आतङ्को रुजि शङ्काया सन्तापे मुरजध्वनौ, हे रुक्तापशङ्कास्वातङ्क, अ

आतञ्चन—आतञ्चन प्रतीवापजवनाप्यायनेषु च, मे, वि आतञ्चन स्याज्जवने प्रीणनप्रतिवापयो, हे आतञ्चन प्रतीवापजवनाप्यायनार्थकम्, अ

आतर्पण—आतर्पण प्रीणने स्यात् मङ्गलालेपनेऽपि च, मे आतर्पणञ्च सौहित्ये विद्यादालेपनेऽपि च वि

आतिथ्य—स्यादातिथ्यमतिथ्यर्थे त्रिलिङ्गमतिथौ पुमान्, मे आतिथ्यमा-मातिथेये स्यात् आतिथ्यश्चातिथावपि वि आतिथ्योऽतिथौ तद्योग्ये, हे

आत्मन्—आत्मा पुसि स्वभावेऽपि प्रयत्नमनसोरपि। धृतावपि मनीषाया शरीरब्रह्मणोरपि, मे आत्मा देहमनोब्रह्मस्वभावधृतिबुद्धिपु। प्रयत्ने चापि, वि आत्मा चित्ते धृतौ यत्ने धिषणाया क्लेवरे। परमात्मनि जीवेऽर्के हुताशन-समीरयो। स्वभावे हे आत्मा यत्नो धृतिर्बुद्धि स्वभावो ब्रह्म वर्ष्म च, अ आत्मा मनोऽपि, त्रि आत्मेति ब्रह्मवाग्देहे मनोयत्नधृतिष्वपि, अने

आत्मभू—आत्मभूर्ना विधौ कामे, मे आत्मभूर्वेधसि स्मरे, वि आत्मभू-र्ब्रह्मणि मन्मथे, हे कामे ब्रह्मणि चात्मभू, त्रि

आत्मयोनि—आत्मयोनि पुमान् कामदेवे च परमेष्ठिनि, मे आत्मयोनि-र्विधौ कामे, वि आत्मयोनि स्मरे वेधसि, हे

आत्मवीर—आत्मवीर प्राणवति श्यालके च विदूपके, मे आत्मवीर प्राणवति श्यालपुत्रे विदूपके, वि आत्मवीरो बलवति श्यालपुत्रे विदूपके, हे

आत्माधीन—आत्माधीन सुते प्राणाधारे श्याले विदूपके, हे

आत्रेय—आत्रेयी पुष्पवत्या स्यात् नदीभेदे च ना मुनौ, मे, त्रि आत्रेयो मुनिभेदे स्यात् आत्रेयी सरिदन्तरे। आत्रेयी पुष्पवत्या च, वि आत्रेयो मुनिरात्रेयी पुष्पवत्या सरिद्भिदि, हे

आथर्वण––आथर्वण पुरोहिते। अथर्वज्ञब्राह्मणे च, हे आथर्वणोऽप्यथर्वज्ञ-ब्राह्मणेऽपि पुरोधसि, वि आथर्वणो नाऽथर्वज्ञब्राह्मणे च पुरोधसि, मे

आदर्श––आदर्शो दर्पणे टीकाप्रतिपुस्तकयोरपि, मे, वि स्यादादर्शस्तु टीकाया प्रतिपुस्तके। दर्पणे, हे टीकादर्पणावादर्शौ, त्रि

आदान––आदान ग्रहणेऽपि स्यादलङ्कारे च वाजिनाम्, मे आदान ग्रहणे विद्यादलङ्कारे च वाजिनाम्, वि आदान वाजिभषणे। ग्रहणे, हे

आदित्य––आदित्यो भास्करे देवेऽपि, मे आदित्यस्त्रिदशे रवौ, वि आदित्य-स्त्रिदशार्कयो, हे आदित्यो भास्करे सुरे, त्रि

आदिष्ट––आदिष्टमादेशिते त्रिषु। आज्ञप्तोच्छिष्टयो क्लीवम्, मे

आदीनव––आदीनव पुमान् दोषे परिक्लिष्टदुरन्तयो, मे आदीनवो दोषे परिक्लिष्टदुरन्तयो, वि आदीनव पुनर्दोषे परिक्लिष्टदुरन्तयो, हे

आदृत––आदृत सादरेऽर्चिते, मे, वि, हे आदृतौ सादरार्चितौ, अ

आधार––आधारश्चाधिकरणेऽप्यालवालाम्बुधारणे, मे, वि आधारो जलधारणे। आलवालेऽधिकरणे, हे

आधि––आधि पुमान् चित्तपीडाप्रत्याशावन्धकेषु च। व्यसने चाप्यधिष्ठाने, मे आधिर्मानसपीडाया प्रत्याशाया च वन्धके। व्यसने चाप्यधिष्ठाने, वि आधि-र्मनोऽर्तौ व्यसनेऽधिष्ठाने बन्धकाशयो, हे वन्धक व्यसन चेत पीडाऽधिष्ठान-माधय, अ प्रत्याशाप्याधिरुच्यते, त्रि

आध्मात––आध्मात शब्दिते दग्धे वालरुग्भेदसयुते, मे आध्मात पवनव्याधौ दग्धशब्दितयोरपि, वि आध्मात शब्दितदग्धयो। वातरोगे, हे

आनक––आनक पटहे भेर्या मृदङ्गे ध्वनदम्बुदे, मे, वि आनक पटहे भेर्या ध्वनन्मेघमृदङ्गयो, हे भेरी पटहमानकौ, अ

आनद्ध––आनद्ध मुरजादौ च क्लीव स्यात् सहतौ त्रिषु, मे आनद्ध वद्धमाने स्यादानद्ध मुरजादिके, वि, आनद्ध वद्धमुरजादि, हे आनद्ध वाद्यवद्धयो, त्रि

आनर्त––आनर्तो देशभेदेऽपि नृत्यस्थाने जने रणे, मे, वि आनर्तो जनपदे जने। समरे नृत्यशालाया, हे आनर्त समरे नृत्यस्थाननीवृद्विशेषयो, अ

आपत्ति––आपत्तिरापदि। प्रापणेऽपि च योषित् स्यात्, मे आपत्ति प्रापणे दोषे, वि आपत्ति प्राप्तिदोषयो। आपद्यपि, हे

आपन्न––आपन्न सविपत्तौ च प्राप्ते वाच्यवदीरित, मे आपन्न सविपत्तौ स्यात् प्राप्ते वाच्यवदीरित, वि आपन्न सापदि प्राप्ते, हे

आपात—आपातः पुंसि पतने तदात्वे च प्रकीर्तितः, मे. आपातस्तदात्वे पतनेऽपि च, वि. आपातः पतने काले, हे. अंशे तदात्वे चापातः, त्रि.

आप्त—आप्तो लब्धे स्वसत्ययोः, मे. आप्तो लब्धे च सत्ये च, हे. आप्तः सत्ये च लब्धे च, वि. कथिताप्ता जटायाञ्च, हा. आप्तौ लब्धहितौ, त्रि

आप्ति—आप्तिः स्त्री योगसम्प्राप्त्योः, मे. आप्तिः सवरणप्राप्त्योः, वि. आप्तिः सम्बन्धलाभयोः, हे.

आप्लुत—आप्लुतः स्नातके स्नाते, मे., हे. आप्लुतः स्नातके स्नातेऽपि, वि

आबन्ध(द्ध)—आबद्धो दृढबन्धे स्यात् प्रेमालङ्कारयोर्द्वयोः, मे. आबन्धो दृढबन्धे स्यात् प्रेमालङ्कारयोरपि, वि अलङ्कारोऽपि चाबद्ध, त्रि. आबन्धो भूषणे प्रेम्णि बन्धे, हे

आभील—आभील न द्वयो कृच्छ्रे वाच्यलिङ्ग भयानके, मे. आभीलं चापि कृच्छ्रे च स्यादाभील भयानके, वि. आभील भीषणे कृच्छ्रे, हे., त्रि

आभोग—आभोगो वरुणच्छत्रे पूर्णतायत्नयोरपि, मे., वि आभोगः परिपूर्णत्वे वरुणच्छत्रयत्नयो, हे पूर्णत्वयत्नावाभोगौ, त्रि

आम्—आ ज्ञाने निश्चयस्मृत्योः, मे. आ स्यादवधृस्मृत्योः, हे आ स्मृतौ चावधारणे, वि.

आम—आमो रुक्तद्भिदो. पुंसि स्यादपक्वेऽन्यलिङ्गक, मे. आमो रोगे तद्विशेषे आमोऽपक्वे तु वाच्यवत्, वि. आमोऽपक्वे रोगभेदे रोगे च, हे.

आमिष—आमिष पुनपुंसकम्। भोग्यवस्तुनि सम्भोगेऽप्युत्कोचे पललेऽपि च, मे. आमिष पलले लोभे सम्भोगोत्कोचयोरपि। आमिष सुन्दराकाररूपादि-विषयेषु च, वि. आमिष पले। सुन्दराकाररूपादौ सम्भोगे लोभसञ्चये, हे. उपादानेऽप्यामिष स्यात्, अ. अथामिषम्। सम्भोगोत्कोचमांसेषु, त्रि. लोभे कामगुणे रूपे आमिषाख्या तु भोजने, हा

आमोद—आमोदो गन्धहर्षयोः, मे., वि., हे, त्रि. v. मद.

आम्नाय—आम्नायो निगमेऽपि च। उपदेशेऽपि, मे. आम्नायः कुल आगमे। उपदेशे च, हे. वेदोपदेशावाम्नायौ, त्रि

आयति—आयतिस्तु स्त्रियां दैर्घ्ये प्रभावागामिकालयोः, मे. आयतिः सङ्गमे दैर्घ्ये प्रभावागामिकालयोः, वि आयतिः स्यात् प्रभावोत्तरकालयोः। दैर्घ्ये सङ्गेऽपि, हे स्यात् प्रभावेऽपि चायतिः, अ. दैर्घ्ये भाविकाले चायतिः, त्रि.

आयत्ति—आयत्तिस्तु स्त्रियां स्नेहे वशित्वे वासरे बले, मे. आयत्तिः स्याद्

बले स्नेहे वशित्वे वासरेऽपि च। मर्यादाया तथायत्ति, वि आयत्तिर्वासरे स्नेहे वशित्वे स्थाम्नि सीम्नि च, हे.

आयस्त—आयस्तस्तेजिते क्षिप्ते क्लेशिते कुपिते हते, मे, वि आयस्तः क्लेशिते तेजिते हते। क्रुद्धे क्षिप्ते, हे आयस्तस्तेजिते क्षिप्ते, त्रि.

आयुष्मत्—आयुष्मान् योगभेदे ना वाच्यवच्चिरजीविनि, मे आयुष्मान् योगभेदे स्यात् आयुष्मांश्चिरजीविनि, वि

आयोग—आयोगो व्यापृतौ गन्धमाल्योपहाररोधयो, मे., वि. आयोगो गन्धमाल्योपहारे व्यापृतिरोधयो', हे. आयोगो व्यापृतावपि, त्रि.

आयोधन—आयोधनं वधे युद्धे, वि. आयोधन युद्धे वधेऽपि च, मे आयोधन समरे वधे, हे.

आर—आर. क्षितिसुतेऽर्कजे। आरा चर्मप्रभेदिन्या, वि. आरा चर्मप्रभेदिन्या पुंसि भौमे शनैश्चरे, मे. आरो रीति शनिर्भौम आरा चर्मप्रभेदिनी, हे. आर: शनैश्चरे भौमे, त्रि.

आरक्ष—आरक्षो रक्षके हस्तिकुम्भाधश्च, हे आरक्षं रक्षणीये स्यात् शीर्षमर्मणि दन्तिना, वि

आरम्भ—आरम्भस्तु त्वरायां स्यात् उद्यमे वधदर्पयोः, मे., वि. आरम्भस्तु वधदर्पयोः। त्वरायामुद्यमे चापि, हे आरम्भ उद्यमे दर्पे, त्रि.

आरात्—आराद्दूरे समीपे च, मे. आराद्दूरसमीपयोः, वि, हे., अ

आराधन—आराधनञ्च पचने प्राप्तौ सन्तोषणेऽपि च, मे. आराधनं तोषणे स्यात् प्राप्तौ च पचनेऽपि च, वि. आराधनं पाकप्राप्त्योः साधने तोषणेऽपि च, हे. आराधन साधने स्यादवाप्तौ तोषणेऽपि च, अ.

- **आरु**—आरु. पुंसि तरोर्भेदे तथा कर्कटदंष्ट्रिणोः, मे. आरुस्तरुविशेषे स्यात् आरुः कर्कटदंष्ट्रिणो., वि.

- **आरोह**—आरोहस्त्ववरोहे च वरारोहाकटावपि। आरोहणे गजारोहे दैर्घ्यत्वे च समुच्छ्रये, मे. आरोहो दैर्घ्यमानयोः। आरोहणे नितम्बे च समुच्छ्रयनिपादिनो', वि. आरोहो दैर्घ्य उच्छ्रये। आरोहणे गजारोहे स्त्रीकट्या मानभिद्यपि, हे. श्रोण्यामप्यारोहो. वरस्त्रियाः, अ. आरोहस्तु नितम्बे स्यात् दीर्घत्वे च समुच्छ्रये, त्रि.

आरोहणं—आरोहण स्यात् सोपाने समारोहे प्ररोहणे, मे., वि. आरोहणं प्ररोहणे। समारोहे सोपाने च, हे.

आर्तव—आर्तव स्त्रीरजे पुष्पे क्लीवं स्यादृतुजे त्रिषु, मे. आर्तवं त्वृतुसम्भूते

स्त्रीरज पुष्पयोरपि, वि आर्तवमृतूद्भवे। नारीरजसि पुष्पे च, हे स्याद्रज पुष्पमार्तव, त्रि

आर्ति—(अर्ति) अर्ति पीडाधनुष्कोटयो, मे, अ, वि अर्तिस्त्वटनिपीडयो, हे

आर्द्र—आर्द्रा नक्षत्रभेदे स्यात् स्त्रिया क्लिन्नेऽभिधेयवत्, मे आर्द्रा नक्षत्रभेदे स्यात् आर्द्रं क्लिन्नेऽभिधेयवत्, वि

आर्य—आर्य साधौ सौविदल्लेऽप्यार्योमावृत्तभेदेयो, वि आर्यौ सज्जन सविदौ। आर्योमाच्छन्दसो हे आर्य स्यात् सौविदल्लेऽपि, ह

आल—आल स्यादनल्पहरितालयो, हे

आलान—आलान करिणा वन्धस्तम्भे रज्जौ च न स्त्रिया, मे

आलि—आलिर्विशदाशये। त्रिपु स्त्रिया वयस्याया सेतौ पक्तौ च कीर्तिता, मे आलिस्तु विशदाशये। आलि पक्तौ च सख्या च सेतौ च परिकीर्तिता, वि आलि सख्यावलीसेत्वनर्थेपु विशदाशये, ह आली सख्यावली अपि, अ आलि सेतु सखी, त्रि आलि सहचरी ज्ञेया पक्तिरालिरुदाहृता, अने

आलीढ—आलीढ पदन्यासेऽशिते त्रिपु, मे

आलु—आलुर्गलन्तिकाया स्त्री क्लीव मूले च भेलके, मे, त्रि आलुर्गलन्तिकाया च कन्दभेदे च भेलके, वि आलुर्गलन्तिकाया स्यात् आलु भेलककन्दयो, हे

आलोक—आलोकस्तु पुमान् द्योते दर्शने वन्दिभाषणे, मे आलोको दर्शने द्योत आलोको वन्दिभाषणे, वि आलोको दर्शने वन्दिभापणोद्योतयोरपि, हे आलोकौ दर्शनद्योतौ, अ

आवर्त—आवर्तश्चिन्तने वारिभ्रमे चावर्तने पुमान्, मे आवर्त आवर्तने स्यात् चिन्तने चाम्भसा भ्रमे, वि आवर्त पयसा भ्रमे। आवर्तने चिन्तने च, हे आवर्तश्चिन्तनेऽपि च, त्रि

आवाप—आवापो भाण्डपवने परिक्षेपालवालयो, मे, वि. आवाप पानभेदालवालयो। प्रक्षेपे भाण्डपवने, हे

आविद्ध—आविद्धो वाच्यलिङ्ग स्यात् कुटिले च पराहते, मे आविद्धो वाच्यवज् ज्ञेय कुटिले च पराहते, वि आविद्ध क्षिप्तवक्रयो, हे. आविद्ध प्रहत वक्र, त्रि

आवेशन—आवेशन शिल्पिशाले भूतावेशप्रवेशयो, मे आवेशन शिल्पगृहे भूतावेशप्रवेशयो, वि आवेशन भूतावेशे प्रवेशे शिल्पवेश्मनि, हे आवेशन शिल्पगेहे। भूतावेशे, त्रि

आशय—आशयः स्यादभिप्राये मानसाधारयोरपि, मे. आशयः स्यादभिप्राये मानसाधारयोरपि, वि. आशय आश्रये । अभिप्रायमानसयोः, हे. आधारेऽप्याशयः प्रोक्तः, ह.

आशर—आशरस्तु पुमान् वैश्वानरे च रजनीचरे, मे.

आशा—आशा तृष्णादिशोः स्त्रियां, मे., त्रि. आशा तृष्णादिशोः प्रोक्ता, वि. आशा ककुभि तृष्णायाम्, हे. आशा तृष्णाऽपि चायता, अ.

आशाबन्ध—आशाबन्धः समाश्वासे पुंसि मर्कटजालके, मे. आशाबन्धः समाश्वासे तथा मर्कटवासके, वि. आशाबन्धः समाश्वासे मर्कटस्य च वाससि, हे.

आशितम्भव—आशितम्भवमन्नाद्ये तृप्तावप्याशितम्भवा, मे. आशितम्भव-मन्नाद्ये तृप्तावप्याशितम्भवः,वि. आशितम्भवः । अन्नादौ तृप्तौ च, हे.

आशिस्—आशीर्दन्ते मरुद्भुजा । हितस्याशंसने स्त्री स्यात्, मे. आशीरुक्ता हिताशसापवनाशनदंष्ट्रयोः, वि. आशीर्हितैषणा । उरगस्य च दंष्ट्रायां, हे. आशी-र्हिताशसाहिदंष्ट्रयोः, अ.

आशु—आशुर्धान्यान्तरे शीघ्रेऽपि, मे. आशुर्व्रीहौ च सत्वरे, वि. आशुस्तु व्रीहिशीघ्रयोः, हे.

आशुग—आशुगो मारुते बाणेऽपि, मे., वि. आशुगोऽर्के शरे वायौ, हे. आशुगो वायुविशिखौ, अ.

आश्रम—आश्रमो ब्रह्मचर्यादौ वानप्रस्थे वने मठे । अस्त्रियां, मे. आश्रमो ब्रह्मचर्यादिचतुष्केऽपि मठेऽपि च, वि. आश्रमो व्रतिनां मठे । ब्रह्मचर्यादिचतुष्के, हे. मठादौ ब्रह्मचर्यादिचतुष्के चाश्रमोऽस्त्रियाम्, त्रि.

आश्रयाश—आश्रयाशः पुमान् वह्नौ त्रिषु चाश्रयनाशके, मे. आश्रयाशो हुतवहे भवेदाश्रयनाशके, वि. आश्रयाशस्तु वह्नावाश्रयनाशके, हे

आश्रव—आश्रवोऽङ्गीकृतौ क्लेशे नाऽन्यवद्वचनस्थिते, मे. आश्रवः स्यात् प्रतिज्ञाते क्लेशे च वचनस्थिते, वि. आश्रवो वचनस्थिते । प्रतिज्ञाया च क्लेशे च, हे. आश्रवोऽङ्गीकृतौ वश्ये, त्रि.

आश्वास—आश्वासः पुंसि निर्वृतौ । आख्यायिकापरिच्छेदे, मे आश्वासो निर्वृतौ मतः । आख्यायिकापरिच्छेदे, वि. आश्वासः स्यात्तु निर्वृतौ । आख्या-यिकापरिच्छेदे, हे. आख्यायिकापरिच्छेदे चाश्वासो निर्वृतावपि, त्रि.

आषाढ—आषाढो व्रतिनां दण्डे मासे मलयपर्वते । स्त्री पूर्णिमायां, मे. आषाढो व्रतिनां दण्डे मासे मलयपर्वते, वि, त्रि. आषाढो मलयगिरौ व्रतिदण्डे च मासि च, हे.

आस्—आस् स्मरणेऽपाकरणे कोपसन्तापयोरपि, मे आ स्यात् सन्ताप-कोपयो, वि आ सन्तापप्रकर्षयो, हे आस्तु स्यात् कोपपीडयो, अ

आसत्ति—आसत्ति सङ्गमे लाभे स्त्रिया, मे आसत्ति सङ्गमे लाभे, हे आसत्ति सङ्गलाभयो, वि

आसन—आसन विष्टरे हस्तिस्कन्धे यात्रानिवर्तने। आसनो जीवकतरा-वासनी पण्यवीथिका, हे आसन द्विरदस्कन्धे पीठे यात्रानिवर्तने। आसनी विपणौ स्थित्यामासनो ना तु जीवके, मे आसन द्विरदस्कन्धे पीठे यात्रानिवर्तने। आसनी पण्यवीथ्या स्याद् आसनो जीवकद्रुमे, वि

आसन्द—आसन्दो वासुदेवे स्यात् खट्वाभेदे च योषिति, मे

आसार—आसार स्यात् प्रसरणे वेगवृष्टौ सुहृद्वले, मे, त्रि आसार स्यात् प्रसरणे वेगवर्षे सुहृद्वले, वि आसारो वेगवद्वर्षे सुहृद्वलप्रसारयो, हे

आसुतीबल—आसुतीबल आख्यात कन्यापालकयज्वनो मे आसुतीवल। शौण्डिके यज्वनि, हे यज्वा शौण्डिकश्चासुतीबल त्रि आसुतीवल इत्याख्या कन्यापालकयज्वनो, वि

आस्कन्दन—आस्कन्दन तिरस्कारे रणे सशोषणेऽपि च, मे, वि आस्कन्दन तिरस्कारे सशोषणसमीकयो, हे

आस्था—आस्था त्वालम्बनस्थानयत्नापेक्षासु योषिति, मे आस्था चालम्बन-स्थानयत्नापेक्षासु वर्तते, वि आस्था यत्नालम्बनयोरास्थानापेक्षयोरपि, हे आस्था नीयत्नयोरास्था, अ अपेक्षाऽलम्बन चास्था, त्रि

आस्पद—आस्पद पदकृत्ययो, मे आस्पद तु पदे कृत्ये, वि आस्पद कृत्य-पदयो, हे प्रतिष्ठा कृत्यमास्पद, अ

आस्फोत—आस्फोतस्तु पुमानर्कपर्णे स्यात् कोविदारके। आस्फोता गिरि-कर्ण्या च वनमल्ल्या च योषिति, मे आस्फोत कोविदारार्कपर्णयो। आस्फोता गिरिकर्ण्या च वनमल्ल्या, हे आस्फोतश्चार्कपर्णे स्यादास्फोत कोविदारके। आस्फोता गिरिकर्ण्या स्याद्वनमल्ल्या च विश्रुता, वि

आस्य—आस्य मुखे च तन्मध्ये तद्भवे च स्त्रिया स्थितौ, मे आस्य वक्त्रे वक्त्रमध्ये स्थितावास्या च विश्रुता, वि आस्य मुखभवे मुखे। मुखान्तगास्या तु स्थित्या, हे

आह—आह क्षेपनियोगयो, मे आह क्षेपे नियोगे च, हे आहशब्दो नियोगार्थे क्षेपार्थेऽपि निगद्यते, वि

आहत—आहत गुणिते चापि ताडिते च मृषार्थके। स्यात् पुरातनवस्त्रेऽपि,

मे. आहतन्तु मृपार्थके। आहतं गुणितेऽपि स्यात् ताडिते नामितेऽपि च। स्यात् पुरातनवस्त्रे च, वि. आहतं तु मृपार्थके। गुणिते ताडिते चापि, हे. आहतं गुणिते हते। मृषोक्ते च, त्रि.

आहव—आहवो युद्धयज्ञयो:, मे आहव: सङ्गरे यागे, वि. आहव: समरे यज्ञे, हे. आहवौ यागसङ्गरौ, त्रि.

आहार—आहार: स्यादाहरणे भोजने च पुमानयम्, मे. आहारो भोजने हारे भवेदाहरणेऽपि च, वि. आहारो हार आहरणेऽशने, हे.

आहो—आहो प्रश्ने विचारे च, मे. आहो प्रश्नविचारयो:, हे. आहो उताहो द्वावेतौ परिप्रश्नविचारयो: वि.

आह्निक—आह्निकं दिननिर्वर्त्ये त्रिलिङ्गमथ न द्वयो:। नित्यक्रियाभोजनयोर्वृन्दे प्रकरणस्य च, मे. आह्निक दिननिर्वर्त्ये भोजने नित्यकर्मणि, वि. आह्निकं स्यात् पुनरहर्निर्वर्त्ये नित्यकर्मणि। भोजने ग्रन्थभागे च, हे. आह्निकं दिननिर्वर्त्ये तत् क्लीवं नित्यकर्मणि, त्रि. भोजनेऽपि तथाह्निकं, हा.

इ—इ भेदे च रुपोक्तौ चापाकरणानुकम्पयो:, मे. इ खेदे च रुपोक्तौ च कामदेवे त्वनव्ययम्, वि. इ: स्यात् क्रोधे प्रकोपोक्तौ, हे. माधव: सूक्ष्मसंज्ञश्च विद्या दक्षिणलोचनम्। गन्धर्व: पाञ्चजन्यश्च इकारश्च मखाङ्कुर:, मा.

इक्षुगन्धा—इक्षुगन्धा कोकिलाक्षे क्रोष्ट्र्या कासे च गोक्षुरे, मे., वि. इक्षुगन्धा काशक्रोष्ट्रीकोकिलाक्षेषु गोक्षुरे, हे.

इक्ष्वाकु—इक्ष्वाकु: कटुतुम्ब्यां स्त्री सूर्यवंश्यनृपे पुमान्, मे. इक्ष्वाकु: कटुतुम्ब्या च सूर्यवंश्यनृपेऽपि च, वि. इक्ष्वाकु: कटुतुम्ब्या नृपान्तरे, हे.

इङ्ग—इङ्ग: स्यादद्भुते ज्ञाने जङ्गमेङ्गितयोरपि, मे, वि. इङ्ग: स्यादिङ्गितेऽद्भुते। ज्ञानजङ्गमयोश्चापि, हे. जङ्गमेङ्गितयोरिङ्ग:, त्रि.

इङ्गित—इङ्गितन्तु चेष्टाया गमनेऽपि च, हे.

इज्या—इज्या दानेऽध्वरेऽर्चायां सङ्गमे स्त्री गुरौ त्रिषु, मे. इज्या दानेऽध्वरेऽर्चायां सङ्गे चेज्यो गुरौ मत:, वि. इज्या दाने सङ्गेऽध्वरेऽर्चने, हे. इज्या स्यात् सङ्गमे दाने यागेऽर्चायां गुरौ पुमान्, त्रि.

इडा—इडा तु बुधयोषिति। सौरभेय्याञ्च वचने वसुमत्यामपि स्त्रियां, मे. इडा वाचि गवि क्षौणाविडा च बुधयोषिति, वि. इडेलावत् स्वर्गनाडीभूवाग्गोषु बुधस्त्रियां, हे. गोभूवाचस्त्विडा इला:, अ. इडा वर्षे च पानीये भूमौ वाक्प्रसरे मता, अने. नाडीस्वर्गक्षितिष्विडा, ह.

इत—इतं स्मृते गते त्रिषु, मे. इतं गते स्याद्विज्ञाते, वि.

इतर—इतरोऽन्यत्र पामरे, मे. इतरः पामरेऽन्यस्मिन्, वि., हे. इतर-स्त्वन्यनीचयोः, अ.

इतस्—इतो यतश्च नियमे पञ्चम्यर्थविभागयोः, वि. इतो यतश्च भागवत् पञ्चम्यर्थे नियमे च, हे.

इति—इति प्रकरणे हेतौ प्रकाशादिसमाप्तिषु। निदर्शने प्रकारे स्यादनुकर्षे च सम्मतम्, वि. इति स्वरूपे सान्निध्ये विवक्षानियमे मते। हेतौ प्रकारप्रत्यक्ष-प्रकाशेऽप्यवधारणे। एवमर्थे समाप्तौ स्यात्, हे इतिशब्दः स्मृतो हेतुप्रकारादि-समाप्तिषु, ह इति हेतौ प्रकाशने। निदर्शने प्रकारे स्यात् परकृत्यनुकर्षयोः। समाप्तौ च प्रकरणे, मे इति हेतुप्रकरणप्रकाशादिसमाप्तिषु, अ.

इतिकथा—भवेदितिकथाऽपार्थवाच्यश्रद्धेयनष्टयोः, मे भवेदितिकथा नष्ट-धर्मेऽपार्थे वचस्यपि। अश्रद्धेये, वि इतिकथा व्यर्थभाषणे। अश्रद्धेये नष्टधर्मे, हे.

इतिह—इतिह. स्यात् सम्प्रदाये, ह.

इत्वर—इत्वर्यसत्या पथिके क्रूरकर्मणि च त्रिषु, मे. इत्वरो दुर्विधे नीचे पथिक-क्रूरकर्मणोः, वि इत्वरः क्रूरकर्मणि। पथिके दुर्विधे नीचे स्यादित्वर्यभिसारिका, हे.

इदानीम्—इदानीम् वाक्यभूषाया सम्प्रत्यर्थे च दृश्यते, मे. इदानी साम्प्रतं वाक्यालङ्कारे, हे. इदानी वाक्यभूषाया सम्प्रत्यर्थे च वर्तते, वि.

इद्ध—इद्धमातप्तदीप्तयोः, वि इद्धमातपदीप्तयोः, मे.

इध्म—इध्म समिद्भिदि। कामे वसन्ते काष्ठे स्यात्, हे

इन—इन पत्यौ नृपार्कयोः, मे. इनः सूर्ये नृपे पत्यौ, वि इनः ईशेऽर्के, हे. इनः सूर्ये प्रभौ, अ.

इन्दीवर—इन्दीवर कुवलये शतावर्याञ्च योषिति, मे. इन्दीवर कुवलये वर्यामिन्दीवरी मता, वि इन्दीवर नीलोत्पलमिन्दीवरी शतावरी, हे.

इन्दुलेखा—इन्दुलेखाऽमृतासोमलताशशिकलासु च, मे., वि. इन्दुलेखेन्दु-खण्डके। गुडूचीसोमलतयोः, हे. इन्दुलेखा गुडूच्याञ्च पुंसि, त्रि.

इन्द्र—इन्द्रः शक्रादित्यभेदयोगभेदान्तरात्मसु। इन्द्रा फणिज्जके स्त्री स्यात्, मे. इन्द्रः शचीपतावन्तरात्मन्यादित्ययोगयोः। इन्द्रा फणिज्जके, वि. इन्द्र-शक्रेऽन्तरात्मनि। आदित्ये योगभेदे च स्यादिन्द्रा तु फणिज्जके, हे. इन्द्र आत्मनि वासवे, त्रि. शब्दादिविषयाः पञ्च प्रसिद्धा इन्द्रसंज्ञया। श्रेष्ठ इन्द्रः समाख्यातो देवराड् इन्द्र उच्यते, अने. इन्द्राणी करणे स्त्रीणां पौलोमीसिन्धुवारयोः, वि, मे. इन्द्राणी शच्यां निर्गुण्ड्यां स्त्रीकरणेऽपि, हे. स्यादिन्द्राणीन्द्रयोषिति स्त्रीवन्ध्ये सिन्धुवारे च, त्रि.

इन्द्रिय—इन्द्रियन्तु हृषीके रेतसि स्मृतं, मे. इन्द्रियं च हृषीके स्याद् इन्द्रिय रेतसि स्मृतम्, वि. इन्द्रियन्तु चक्षुरादिषु रेतसि, हे. हृषीके रेतसीन्द्रियम्, त्रि.

इभ्य—इभ्या करेणुशल्लक्योः स्त्रियामाढ्ये च वाच्यवत्, मे. इभ्य आढ्ये करेण्वा तु भवेदिभ्या तु सल्लकी, वि इभ्यो धनवतीभ्यां तु करेण्वा सल्लकीतरौ, हे.

इरा—इरा भूवाक्सुराम्बुषु, मे. इरा वारिसुराभूमिभारतीषु प्रयुज्यते, वि. इराऽम्भोवाक्सुराभूमिषु, हे. इरा भूवाक्सुराप्सु स्यात् अ. इराशब्दो बुधैर्ज्ञेयो भुवि वाच्यशनेऽम्भसि, ह.

इरिण—इरिणं शून्यमूषरम्, अ. v. ईरिण.

इला—इला कलत्रे सौम्यस्य धरित्र्या गवि वाचि च, मे., वि. इलोर्वी वाक् बुधस्त्री गौः, हे. इला भूवाग्बुधाङ्गना, त्रि. इला भूमिर्मता गौश्च, अने. इला वाग्धरयोरपि, ह.

इल्वल—इल्वला तारकाभेदे ना भेदे दैत्यमत्स्ययोः, मे. इल्वलास्तारकाभेदे इल्वलो दैत्यमत्स्ययोः, वि. इल्वलो मत्स्यदैत्ययोः। इल्वलास्तारकाभेदे, हे.

इष्ट—इष्टमाशंसितेऽपि स्यात् पूजिते प्रेयसि त्रिषु। सप्ततन्तौ पुमान् क्लीवं संस्कारे क्रतुकर्मणि, मे. इष्टमीप्सिते क्रतुकर्मणि। पूज्ये प्रेयसि संस्कारे योगे, हे. इष्टमाशसिते पूज्यतमे प्रियतमेऽन्यवत्। इष्टं संस्कारयोगे च यागे च क्रतुकर्मणि, वि. क्रताविष्टं प्रिये त्रिषु, त्रि.

इष्टगन्ध—इष्टगन्धः सुगन्धौ स्यात् त्रिषु क्लीवन्तु वालुके, मे. इष्टगन्धः सुगन्धिः स्यात् इष्टगन्धं तु वालुके, हे.

इष्टि—इष्टिर्मताऽभिलाषेऽपि सग्रहश्लोकयागयोः, मे. इष्टिः स्यादभिलाषेऽपि सग्रहश्लोकयागयोः, वि. अथेष्टिर्मखेच्छयोः। सग्रहश्लोके, हे. इष्टिर्यागेच्छयोः, अ.

इध्म—इध्मः कामवसन्तयोः, वि.

इष्वास—इष्वासः कार्मुके पुमान्। त्रिषु स्यात् क्षेपके चेषोः, मे. इष्वासो धन्विधनुषोः, वि. इष्वासो धन्वधन्विनोः, हे.

इस्—इः स्यात् खेदे प्रकोपोक्तौ, हे.

ई—ई विषादेऽनुकम्पायां लक्ष्म्या पुनरनव्ययम्, मे. ई क्रोधे दुःखभावने। प्रत्यक्षे सन्निधौ चापि, हे. ई दुःखभावने कोपे लक्ष्म्यामीः स्यादनव्ययम्, वि. ई दुःखभावने क्रोधे प्रत्यक्षे सन्निधावपि, ह. गोविन्दश्च त्रिमूर्तीशः शान्तिः स्याद् वामलोचनम्। नृसिंहास्त्रं तथा माया ईकारोऽपि सुरेश्वरः, मा.

ईक्षण—ईक्षण दर्शने दृशि, मे. ईक्षण दर्शने दृष्टौ, वि. चक्षुर्दशनमीक्षणं, त्रि.

ईति--ईतिर्डिम्बे प्रवासेऽतिवृष्टयादिषट्सु च स्त्रियाम्, मे. ईतिः प्रवासे डिम्बे स्यादतिवृष्टयादिषट्सु च, वि ईतिरजन्ये प्रवासे, हे. ईतिर्डिम्बप्रवासयो', अ

ईरिण--ईरिणं तूषरे शून्ये, मे ईरिण शून्य ऊषरे, वि., हे.

ईश—ईशा लाङ्गलदण्डके। ईश प्रभौ महादेवे, मे. ईशः प्रभौ शङ्करे स्याद् ईशा लाङ्गलदण्डके, वि. ईश' स्वामिनि रुद्रे च स्यादीशा हलदण्डके, हे. प्रभुशङ्करयोरीश' स्त्रिया लाङ्गलदण्डके, त्रि.

ईशान--ईशान ज्योतिषि क्लीव पुलिङ्ग. स्यात् त्रिलोचने, मे

ईश्वर—ईश्वरो मन्मथे शम्भौ नाढ्ये स्वामिनि चान्यवत्। ईश्वरी चेश्वरो-माया, मे. ईश्वरो विभवैराढ्ये शम्भौ स्वामिनि मन्मथे। पार्वत्यामीश्वरामाहुः, वि ईश्वर स्वामिनि शिवे मन्मथेऽपीश्वराऽद्रिजा, हे गौरीश्वरा शिवा स्वामि-कन्दर्पेऽपीश्वर. पुमान्, त्रि.

ईस्—ईस् दु खभावने कोपे, मे.

ईहा—ईहोद्यमवाञ्छयो', मे स्यादीहोद्यमवाञ्छयो', हे. ईहा तूद्यम-वाञ्छयो', त्रि, वि

ईहामृग—ईहामृगस्तु पुसि स्यात् कोकरूपकभेदयो', मे. ईहामृगः स्याद्रूपकान्तरे। वृके जन्तौ च, हे ईहामृगो वृके जन्तौ प्रभेदे रूपकस्य च, वि. नाट्ये ईहामृगो वृके, त्रि

उ--उ सम्बोधनरुषोक्त्योरनुकम्पानियोगयो'। पदपूरणे च पादपूरणेऽपि च दृश्यते, मे. उ सम्बुद्धौ रुषोक्तौ च शम्भुवाचीत्यनव्ययम्, वि उ रोषोक्त्या-मन्त्रणार्थके, हे अमरेशस्तथा विष्णुरिन्धिका च गजाङ्कुशः। दक्षकर्णश्च विजय उकारो मन्मथाधिप., मा. उकार. शङ्कर प्रोक्त उकारश्चापि लक्षणे, ए.

उक्त—उक्तमेकाक्षरे छन्दस्युक्त स्याद्भाषितेऽपि च, वि. उक्तमेकाक्षर-च्छन्दस्युक्तं स्याद् भाषिते त्रिषु, मे.

उग्र—उग्र. शूद्रासुते क्षत्राद् रुद्रे पुसि त्रिषूत्कटे स्त्री वचाक्षुद्रयोः, मे. उग्र' शूद्रासुते क्षत्रात् श्रीकण्ठे चोत्कटेऽन्यवत्। उग्रा वचाच्छिक्किकयोः, वि. उग्रः क्षत्रियतः शूद्रयां सूनावुत्कटरुद्रयो'। उग्रा वचाच्छिक्किकयोः, हे. उग्रो-ऽन्त्यजे शिवेऽत्युच्चे, त्रि.

उग्रगन्धा--उग्रगन्धाजमोदायां वचायां छिक्किकौषधौ, मे., वि. उग्रगन्धा वचाक्षेत्रयवान्योश्छिक्किकौषधौ, हे. उग्रगन्धे वचाक्षेत्रयमानिके, त्रि.

उचित—उचितन्तु भवेन् न्यस्ते मिते ज्ञाते समञ्जसे, मे. उचित प्रोक्त-मभ्यस्ते मिते ज्ञाते समञ्जसे, वि. उचित विदितेऽभ्यस्ते मिते युक्तेऽपि, हे..

उच्चटा—रसोनस्य प्रभेदे स्याद् उच्चटा दम्भचर्ययोः, वि. उच्चटा दम्भ-चर्यायां प्रभेदे लशुनस्य च, हे.

उच्चिङ्गट—उच्चिङ्गटस्तृणगतमत्स्ये कोपनपूरुषे, मे. उच्चिङ्गटो मीनभेदे तथा कोपनपूरुषे, वि. उच्चिङ्गटः कोपने मीनभिद्यपि, हे.

उच्छ्रित—उच्छ्रितं त्रिषु सञ्जाते समुन्नद्धप्रवृद्धयो , मे. स्यादुच्छ्रितन्तु सञ्जाते समुन्नद्धप्रवृद्धयोः, वि. उच्छ्रित तूच्चजातयोः। प्रवृद्धे स्यात्, हे. जातोन्नद्धप्रवृद्धाः स्युरुच्छ्रिताः, अ

उच्छ्वास—उच्छ्वासः प्राणनेऽपि च। आस्यायिकापरिच्छेदेऽप्याश्वासेऽपि पुमानयम्, मे. उच्छ्वासः प्राणनाश्वासगद्यबन्धगुणान्तरे, वि. उच्छ्वासः प्राणने श्वासे गद्यबन्धान्तरेऽपि च, हे.

उज्जृम्भित—उज्जृम्भितं त्रिषूत्फुल्ले चेष्टायां तु नपुसकम्, मे. उज्जृम्भितं तु चेष्टायामुत्फुल्ले चाभिधेयवत्, वि. उज्जृम्भितमुत्फुल्ले चेष्टितेऽपि च, हे.

उज्ज्वल—उज्ज्वलो दीप्तशृङ्गारविशदेषु विकाशिनि, मे., वि. उज्ज्वलस्तु विकासिनि। शृङ्गारे विशदे दीप्ते, हे.

उडुप—उडुपं तु प्लवेऽस्त्रियाम्। चन्द्रे पुंसि, मे. उडुपस्तु प्लवे चन्द्रे, वि. उडुपः प्लवशशिनोः, हे. चन्द्रे नाऽस्त्र्युडुपः प्लवे, त्रि.

उड्डीश—उड्डीशो ग्रन्थभेदे स्यादुड्डीशश्चण्डिकापतौ, मे., वि. उड्डीशः चण्डीशे शास्त्रभिद्यपि, हे.

उत्—उत् स्यात् प्रश्ने वितर्के च, मे.

उत—उतात्यर्थविकल्पयो । समुच्चये वितर्के च प्रश्ने च पदपूरणे, मे. उत प्रश्ने वितर्के स्यात् उताप्यर्थविकल्पयोः, वि. उत प्रश्नवितर्कयोः। समुच्चये विकल्पे च, हे.

उताहो—उताहो परिप्रश्नविचारयोः; मे. v. आहो.

उत्कट—उत्कटस्तीव्रमत्तयोः, मे , वि., हे.

उत्कलिका—कथितोत्कलिकोत्कण्ठाहेलासलिलवीचिषु, मे. उत्कलिका तु हेलायां तरङ्गोत्कण्ठयोरपि, हे. भवेदुत्कलिकोत्कण्ठाहेलासलिलवीचिषु, वि. स्त्रियामुत्कलिका हेलोत्कण्ठासलिलवीचिषु, त्रि. विद्यादुत्कलिकाशब्दमुत्कण्ठा-वीचिवाचकम्, हा.

उत्क्षेपण—उत्क्षेपणन्तु व्यजने धान्यमर्दनवस्तुनि, मे., वि. उत्क्षेपणमुदञ्चनम्। व्यजनं धान्यमलनवस्तु, हे.

उत्तंस—उत्तंसः कर्णपूरेऽपि शिखरेऽपि च न स्त्रियाम्, मे. उत्तंसः कर्णपूरे स्यात् शेखरे च वतंसवत्, वि. उत्तंसः शेखरे कर्णपूरे चापि वतंसवत्, हे. v. अवतंस.

उत्तप्त—उत्तप्त शुष्कमांसेऽथ त्रिषु तप्ते परिप्लुते, मे. उत्तप्तं शुष्कमांसेऽपि सन्तप्ते च परिप्लवे, वि. उत्तप्त चञ्चले शुष्कमाससन्तप्तयोरपि, हे. उत्तप्त शुष्कमांसेऽपि, त्रि.

उत्तम—उत्तमा दुग्धिकायां त्रिषु च भद्रके, मे. उत्तमा दुग्धिकाया स्याद् उत्कृष्टे चोत्तमोऽन्यवत्, वि. उत्तमा दुग्धिकौषधौ। उत्तम तु प्रधाने स्यात्, हे.

उत्तर—उत्तरा दिग्विशेषे च स्नुषायामर्जुनस्य च। विराटस्य सुते ना स्यादूर्ध्वोदीच्योत्तमे त्रिषु। नपुंसकं प्रतिवाक्ये, मे. उत्तर प्रतिवाक्ये स्याद् ऊर्ध्वोदीच्योत्तमेऽन्यवत्। उत्तरस्तु विराटस्य तनये दिशि चोत्तरा, वि. उत्तरं प्रवणोर्ध्वयोः। उदीच्यप्रतिवचसोरुत्तरस्तु विराटजे, हे उपर्युदीच्यश्रेष्ठेष्वप्युत्तरः, अ.

उत्तान—उत्तानमगभीरे स्याद् ऊर्ध्वास्यशयिते त्रिषु, मे उत्तानं स्यादगम्भीरे तथा सुप्तोन्मुखेऽन्यवत्, वि. उत्तान· सुप्तोन्मुखगभीरयो·, हे. अगम्भीरेऽपि चोत्तान·, त्रि.

उत्ताल—उत्ताल उत्कटे श्रेष्ठे विकराले प्लवङ्गमे, मे. उत्ताल उत्कटे। श्रेष्ठेऽपि विकरालेऽपि स्यादुत्तालः प्लवङ्गमे, वि. उत्तालस्त्वरिते कपौ। श्रेष्ठोत्कटकरालेषु, हे. उत्तालमुन्नतेऽपि, ह.

उत्थान—उत्थानमुद्यमे तन्त्रे पौरुषे पुस्तके रणे। प्राङ्गणोद्गमहर्षेषु मलवेगेऽपि न द्वयोः, मे. उत्थानमुद्यमे तन्त्रे पौरुषे पुस्तके रणे। अङ्गनोद्गमहर्षेषु मलवेगेऽपि कीर्तितम्, वि. उत्थानं सैन्ये पौरुषे युधि पुस्तके। उद्यमोद्गमहर्षेषु वास्त्वन्तेऽङ्गनचैत्ययोः। मलोत्सर्गे, हे. उत्थानं पौरुषे तन्त्रे सन्निविष्टोद्गमेऽपि च, अ.

उत्थित—उत्थितं स्यात् त्रिषूत्पन्ने प्रोद्यते वृद्धिमत्यपि, मे. उत्थितं वृद्धियुक्ते च प्रोद्यतोत्पन्नयोरपि, वि. उत्थित। वृद्धिमत्प्रोद्यतोत्पन्नेषु, हे. उत्थितास्त्वमी। वृद्धिमत्प्रोद्यतोत्पन्नाः, अ.

उत्पतन—स्यादुत्पतनमुत्पत्तौ तयोर्ध्वगमनेऽपि च, मे. उत्पतनं समुत्पत्तौ तयोर्ध्वगमने स्मृतम्, वि. स्यादुत्पतनमुत्प्लुतौ। उत्पत्तौ, हे.

उत्पल—उत्पला तुपचर्पट्या क्लीबं कुष्ठप्रसूनयोः, मे. उत्पलं मांसशून्ये

स्यात् कुष्ठेन्दीवरयोरपि, वि. उत्पलं कुष्ठभूरुहे। इन्दीवरे मांसशून्ये, हे. उत्पल नलिनं प्रोक्तमुत्पलं कुष्ठमुत्तमम्, अने.

उत्पलपत्र—भवेदुत्पलपत्रं तु तद्दले स्त्रीनखक्षते, वि. उत्पलपत्रं तूत्पलदले स्त्रीणा नखक्षते, हे.

उत्प्रेक्षा—उत्प्रेक्षाऽनवधानेऽपि काव्यालङ्करणान्तरे, मे. उत्प्रेक्षाऽनवधाने स्यात् काव्यालङ्करणेऽपि च, वि.

उत्फुल्ल—उत्फुल्लं करणे स्त्रीणामुत्तालेऽपि विकस्वरे, मे. उत्फुल्लः करणे स्त्रीणाम् उत्ताले च विकस्वरे, वि. उत्फुल्लः स्त्रीकरणान्तरे। विकस्वरोत्तालयोः, हे.

उत्सर्गः—उत्सर्गः पुंसि सामान्ये न्याये च त्यागदानयोः, मे. उत्सर्गो वर्जने त्यागे सामान्यन्यायदानयोः, वि. उत्सर्गस्त्यागदानयोः। वर्जने सामान्यविधौ, हे. उत्सर्गो न्यायदानयोः। सामान्येऽपि, त्रि.

उत्सव—उत्सवो मह उत्सेके इच्छाप्रसरकोपयोः, मे., वि. उत्सवोऽमर्षे महेऽपि च। इच्छाप्रसर उत्सेके, हे. उत्सेकामर्षयोरिच्छाप्रसरे मह उत्सवः, अ.

उत्सादन—उत्सादनं समुल्लेखोद्वाहनोद्वर्तनेषु च, मे., वि. उत्सादनं समुल्लेखोद्वर्तनोद्वाहनेषु च, हे.

उत्साह—उत्साहस्तूद्यमे सूत्रे, मे., वि.

उत्सेध—उत्सेधस्तूच्छ्रये न स्त्री क्लीबं संहननेऽपि च, मे. उत्सेधश्चोच्छ्रये काये, वि। उत्सेध उच्छ्रये। संहननेऽपि, हे. उत्सेधः काय उन्नतिः, अ. कायेऽप्युत्सेध इष्यते सद्भिः, ह.

उद्—उत् प्रकाशे विभागे च प्राबल्याऽस्वास्थ्यशक्तिषु। प्राधान्ये बन्धने भावे मोक्षे लाभोर्ध्वकर्मणोः, मे. उत्प्रकाशे वियोगे च प्राबल्यास्वास्थ्यशक्तिषु। प्राधान्ये बन्धने भावे मोक्षे लाभोर्ध्वकर्मणोः, वि. उत्प्रधाने प्रकाशे च प्राबल्यास्वास्थ्यशक्तिषु। विभागे बन्धने मोक्षे भावे लाभोर्ध्वकर्मणोः, हे.

उदच्(ञ्च्)—उदग् दिग्देशकालेषु वाच्यवत् त्रितयेऽव्ययम्, मे. प्रागुदक्प्रत्यगित्येते दिग्देशे कालतोऽव्ययम्। प्राच्योदीच्यप्रतीच्यानां वाचकं स्यादनव्ययम्, वि.

उदण्डपाल—उदण्डपालः पुंसि स्यात् सर्पमत्स्यप्रभेदयोः मे., वि. उदण्डपालो मत्स्याहिभेदयोः हे.

उदन्त—उदन्तः साधुवार्तयोः, मे, वि. उदन्तः साधौ वार्तायां, हे.

उदय—उदयस्तु पुमान् पूर्वपर्वते च समुन्नतौ, मे. उदयः पूर्वपर्वते चोन्नतावपि, वि. उदयः पर्वतोन्नत्योः, हे. उदयोऽद्रावुन्नतौ च, त्रि.

उदयन—उदयनमुदये क्लीवं वत्सेशागस्त्ययोः पुंसि, मे. भवेदुदयनो वत्सराजेऽगस्त्यमुनावपि, वि. उदयनस्तु वत्सराजे घटोद्भवे, हे.

उदर—उदर जठरे युधि, मे., वि. उदरं तुन्दरणयोः, हे.

उदरथि—भवेदुदरथिः पुंसि समुद्रे च वियन्मणौ, मे. उदरथिः समुद्रे च वियन्मणौ, वि. उदरथिर्वियन्मणौ। अब्धौ, हे.

उदर्क—उदर्क एष्यत्कालीनफले मदनकण्टके, मे. उदर्क एष्यत्कालीयफले मदनकण्टके, वि., त्रि उदर्कस्तूत्तरकालफले मदनकण्टके, हे.

उदर्चिस्—उदर्चिरुत्प्रभे वाच्यलिङ्ग. पुंसि हुताशने, मे उदर्चिरुत्प्रभे वह्नौ, वि., त्रि. उदर्चिरुत्प्रभेऽग्नौ च हे.

उदात्त—उदात्तस्तु स्वरान्तरे। दयात्यागादिसम्पन्ने काव्यालङ्कारहृद्ययोः, मे. उदात्तः स्वरभेदे स्यात् काव्यालङ्कारहृद्ययोः। उदात्तो दातृमहतोः, वि. उदात्तो दातृमहतोर्हृद्ये च स्वरभिद्यपि, हे.

उदान—उदान उदरावर्ते वायुभेदे भुजङ्गमे, मे उदानोऽप्युदरावर्ते मरुत्सर्पविशेषयोः, वि. उदान. पवनान्तरे। सर्पभिद्युदरावर्ते, हे.

उदार—उदारो दातृमहतोर्दक्षिणेऽप्यभिधेयवत्, मे., वि उदारो दक्षिणो महान् दाता, हे उदारो दातृमहतो', अ. उदारौ दक्षिणस्थूलौ, त्रि उदाराख्यौ महद्दक्षौ, अने —

उदास्थित—उदास्थितः प्रतीहारे प्रव्रज्यावसिते चरे, मे. उदास्थितः प्रतीहारेऽध्यक्षे च प्रणिधौ चरे, वि. उदास्थितश्चरे द्वाःस्थेऽध्यक्षे, हे. उदास्थितश्चरे द्वाःस्थे, त्रि.

उदित—उदितं तूक्त उद्गते, मे. उदितं प्रोक्त उद्गते, वि., त्रि. उदित तूद्गतोक्तयोः, हे.

उदुम्बर—उदुम्बरस्तु देहल्यां वृक्षभेदे च षण्डके। कुष्ठभेदेऽपि च पुमान् ताम्रे तु स्यान् नपुंसकम्, मे. उदुम्बरस्तु देहल्या वृक्षजातौ च षण्डके। उदुम्बरं स्मृतं ताम्रे कुष्ठभेदेऽप्युदुम्बरः, वि. उदुम्बर' कुष्ठभेदे देहल्या षण्डके तरौ। उदुम्बर ताम्रे, हे द्रुमे मेढ्रेऽप्युदुम्बरः, त्रि.

उदूखल—उदूखलं गुग्गुलौ स्यादुलूखलेऽपि न द्वयोः, मे. v. उलूखल.

उदूढ—उदूढमूढे स्थूले स्यात्, मे. उदूढ ऊढे स्थूले स्यात्, वि. उदूढः पीवरोढयोः, हे.

उद्ग्राहित—उद्ग्राहितमुदीर्णे स्यात् बद्धग्राहितयोस्त्रिषु, मे. उद्ग्राहितमुपन्यस्ते बद्धग्राहितयोरपि, वि., हे.

उद्घ—उद्घ स्याद् देहजानिले। अग्नौ हस्तपुटे शस्तेऽपि, मे उद्घ स्यात् पावके हस्तपुटके देहजानिले, वि उद्घो हस्तपुटे वह्नौ श्लाघाया देहजानिले, हे

उद्घात—उद्घातस्तु पुमान् पादस्खलने समुपक्रमे। पवनाभ्यासयोगस्य कालभेदे च कीर्तित। उत्तुङ्गे मुद्गरेऽपि स्यात्, मे उद्घात कथ्यते पादस्खलने समुपक्रमे। पवनाभ्यासयोगाय कुम्भकादित्रयेऽपि च। उद्गङ्गे मुद्गरेऽपि स्यात, वि उद्घात समुपक्रमे। मुद्गरेऽभ्यासयोगाय कुम्भकादित्रयेऽपि च। पादस्खलन उद्गङ्गे, हे

उद्दन्तुर—उद्दन्तुरस्त्रिपूत्तुङ्गे करालोत्कटदन्तयो, मे उद्दन्तुर स्यादुत्तुङ्गे करालोत्कटदन्तयो, वि उद्दन्तुर कराले स्यादुत्तुङ्गोत्कटदन्तयो, हे

उद्दाम—उद्दामो वन्धरहिते स्वतन्त्रे च प्रचेतसि, मे

उद्धरण—स्यादुद्धरणमुद्धारवान्तान्नोन्मूलनेष्वपि, मे उद्धरण समुद्धारवान्तान्नोन्मूलनेष्वपि, वि स्यादुद्धरणमुन्नये। मुक्तोज्झितोन्मूलनयो, हे उन्मूलनेऽप्युद्धरण, त्रि

उद्धव—उद्धवो यादवभिदि महे च ऋतुपावके, मे उद्धवो मातुले विष्णोरुत्सवे ऋतुपावके, वि उद्धव केशवमातुले। उत्सवे ऋतुवह्नौ च, हे

उद्धान—उद्धानमुद्गते वाच्यलिङ्ग चुल्ल्या नपुसकम्, मे उद्धानमुद्गते चुल्ल्या वि उद्धानमुद्गते चुल्ल्या, हे चुल्ल्यामुद्धानमुद्गमे, त्रि

उद्धार—उद्धारश्चोद्धृतावृणे, मे, वि उद्धार स्यादृणोद्धृत्यो, हे

उद्धृत—उद्धृत स्यात् त्रिपूत्क्षिप्ते परिभुक्तोज्झितेऽपि च, मे क्षिप्ते मुष्टेऽपि चोद्धृत, त्रि उद्धृत स्यादुत्तुलिते परिभुक्तोज्झितेऽपि च, हे स्यादुद्धृते तु तुलिते परिभुक्तोज्झितेऽपि च, वि

उद्भट—उद्भट कच्छपे सूर्ये, मे

उद्यान—उद्यान स्यान्नि सरणे वनभेदे प्रयोजने, मे, हे उद्यान वनभेदे स्यान् नि सृतेऽपि प्रयोजने, वि स्यादुद्यान नि सरणे वनभेदे प्रयोजने, अ प्रोक्त विपिनमुद्यानमुद्यान गमन स्मृतम्, अने

उद्रथ—उद्रथो रथकीले स्यात्ताम्रचूडाख्यपक्षिणि, मे

उद्वर्तन—उद्वर्तनमुत्पतने विलेपने घर्षणे क्लीव, मे उद्वर्तन चोत्पतनेऽप्यपावृत्तौ विलेपने, वि उद्वर्तन विलेपने। अपावृत्तावुत्पतने, हे

उद्वान्त—उद्वान्तो निर्मदगजे पुमानुद्वमिते त्रिपु, मे उद्वान्त उद्गीर्णे निर्मदे द्विपे, हे उद्वान्तो निर्मदगजे समुद्गीर्णे च वाच्यवत्, वि

उद्वाहन—उद्वाहनं प्रणीते स्यात् रज्ज्वामुद्वाहनी मता, मे. उद्वाहनं द्विसीत्यें स्यात् रज्ज्वामुद्वाहनी मता, वि. उद्वाहनं द्विसीत्ये स्यादुद्वाहनी वराटके, हे.

उद्वेग—उद्वेगं ऋमुकीफले। उद्वेगोऽप्युद्वाहुलकोद्वेजनोद्गमनेषु च, मे., वि. उद्वेगं पूगिकाफले। उद्वेगस्तूद्वेजने स्यात् स्तिमिते शीघ्रगामिनि। उद्वाहौ च भयेऽपि स्यात्, हे. फलं पूगस्य चोद्वेगं, त्रि.

उन्न—उन्न क्लिन्ने च सूरते, मे. उन्नं क्लिन्ने दयापरे, हे. उन्न क्लिन्ने च सूरते, वि

उन्नति—उन्नतिस्तार्क्ष्यदारेषु समृद्धावुदयेऽपि च, वि. उन्नतिस्तार्क्ष्ययोषिति। उदये च समृद्धौ, हे

उन्मत्त—उन्मत्त उन्मादवति धूस्तूरमुचुकुन्दयो:, मे., वि. उन्मत्तो मुचुकुन्दे स्याद् धुस्तुरोन्मादयुक्तयो:, हे स्याद् धूस्तूरेऽपि चोन्मत्त:, त्रि.

उन्माथ—उन्माथ: कूटयन्त्रे स्यान् मारणे घातके पुमान्, मे. उन्माथ: कूटयन्त्रे स्यान् मारणे घातकेऽपि च, वि उन्माथो मारणे कूटयन्त्रघातकयोरपि, हे उन्माथ: कूटयन्त्रेऽपि, त्रि.

उप—उप स्यादधिकार्थे च हीनार्थासन्नयोरपि, मे. उपसामर्थ्यदाक्षिण्य-दोषाख्यानात्ययेषु च। आचार्यकरणे दाने व्याप्तावारम्भपूजयो:। उद्योगेऽपि च लिप्साया मरणार्थोपमार्थयो। उप हीनेऽधिके प्रोक्तोऽप्यासन्नेऽप्युप कीर्तित:, वि. उपासन्ने हीनेऽधिके सादृश्यप्रतियत्नयो। तद्योगव्याप्तिपूजासु शक्तावारम्भ-दानयो:। दक्षिणाचार्यकरणदोषाख्यानात्ययेषु च, हे.

उपकार—उपकारश्चोपकृतौ विकीर्णकुसुमादिषु, मे. उपकारस्तूपकृतौ विकीर्णकुसुमादिषु, हे.

उपकारिका— उपकारिकोपकर्त्र्यां पिष्टभेदे नृपालये, मे. उपकारिका। पिष्टभेदे गृहे राज्ञामुपकर्त्र्यामपीष्यते, वि.

उपकार्य—उपकार्या राजसद्मन्युपकारोचितेऽन्यवत्, मे., वि. उपकार्या राज-गेहमुपकारोचितासपि, च, हे.

उपक्रम—उपक्रमस्तूपधायां ज्ञात्वारम्भे च विक्रमे। चिकित्सायां, मे. उपक्रम: स्यादुपधाचिकित्सारम्भविक्रमे, वि. उपक्रमस्तु विक्रमे। उपधायां तदाद्याचिस्या-साचिकित्सयोरपि। आरम्भे, हे. उपायपूर्व आरम्भ उपधा चाप्युपक्रम:, अ.

उपगम—उपगम: स्वीकारेऽन्तिकरार्पणे, मे. उपगम: पुन:। अङ्गीकारेऽन्तिक-गतौ, हे. अङ्गीकृतावुपगम: समीपगमनेऽपि च, त्रि.

उपग्रह—उपग्रहः पुमान् वन्द्यामुपयोगेऽनुकूलने, मे. उपग्रहो वन्द्यामुपयोगेऽनु-कूलने, वि. उपग्रहोऽनुकूलने। वन्द्युपयोगयोश्च, हे.

उपचार—उपचारस्तु सेवायां व्यवहारोपचर्ययोः, हे.

उपचित—भवेदुपचितं दिग्धे समृद्धे वाच्यलिङ्गकम्, मे. भवेदुपचितं दिग्धे समृद्धे च समाहिते, वि. उपचितः समाहिते। ऋद्धे दिग्धे, हे.

उपताप—उपतापस्त्वरायां स्यादुत्तापगदयोरपि, मे., वि. उपतापो गदे तापे, हे.

उपदंश—उपदंशो विदंशे च मेढ्ररोगान्तरेऽपि च, मे. उपदंशोऽवदंशे स्यात् मेढ्ररोगेऽपि वर्तने, वि. उपदंशोऽवदंशे स्यात् मेहनस्यामयेऽपि च, हे.

उपधान—उपधानं विषे गेण्डौ प्रणयेऽपि नपुंसकम्, मे. उपधानं विशेषे च गेण्डुके प्रणयेऽपि च, वि. उपधानं तु गेण्डुके। व्रते विषे च प्रणये, हे. अथ गेण्डुके। विशेषे चोपधानं, त्रि

उपधि—उपधिः पुंसि व्याजरथाङ्गयो, मे. उपधिर्व्याजचक्रयो, वि., हे.

उपधूपित—उपधूपित आसन्नमरणे परिधूपिते, मे., वि. उपधूपित आसन्न-मरणे धूपितेऽपि च, हे.

उपनाह—उपनाहो व्रणालेपपिण्डे वीणानिबन्धने, मे., वि. उपनाहो वीणा-निबन्धने। व्रणालेपनपिण्डे च, हे.

उपनिषद्—भवेदुपनिषद् धर्मवेदान्तविजने स्त्रियाम्, मे. भवेदुपनिषद्धर्मे वेदान्तेऽपि रहस्यपि, हे. उपनिषत्तु वेदान्ते रहस्यधर्मयोरपि, हृ. धर्मे रहस्युपनिषत् स्यात्, अ. रहस्ये स्यादुपनिषत् समीपे सदनेऽपि च, त्रि.

उपप्लव—उपप्लवः सैंहिकेये विप्लवोत्पातयोरपि, मे,. वि. उपप्लवौ राहूत्पातौ, हे., त्रि.

उपरक्त—उपरक्तो व्यसनार्ते राहुग्रस्तेन्दुसूर्ययो', मे. उपरक्तः सैंहिकेये तद्ग्रहे व्यसनातुरे, वि. उपरक्तस्तु स्वर्भानौ व्यसनातुरे। राहुग्रस्तार्कशशिनोः, हे. व्यसनार्ते चोपरक्त', त्रि.

उपराग—उपरागस्तु पुंसि स्याद् राहुग्रस्तार्कचन्द्रयोः। दुर्णये ग्रहकल्लोले व्यसनेऽपि निगद्यते, मे उपरागः परीवादे राहुग्रस्तार्कचन्द्रयो.। दुर्णये ग्रहकल्लोले, वि. उपरागो राहुग्रस्तार्कचन्द्रयोः। विगाने दुर्णये राहौ, हे. उपरागस्तु ग्रस्तार्केन्द्वोश्च दुर्णये, त्रि.

उपल—उपलः प्रस्तरे रत्ने शर्करायान्तु योषिति, मे. उपलः प्रस्तरे रत्ने शर्करायां स्मृतोपला, वि उपलौ ग्रावरत्नयोः। उपला तु शर्करायां, हे. उपला शर्करापि च, श.

उपलब्धि—उपलब्धिर्मतौ प्राप्तावपि ज्ञाने च योषिति, मे उपलब्धिर्मतौ प्राप्तौ ज्ञाने चापि प्रयुज्यते, वि उपलब्धिर्मतौ प्राप्तौ, हे उपलब्धिर्मतिप्राप्त्यो, त्रि

उपसत्ति—उपसत्ति सङ्गमात्रे सेवायामपि योषिति, मे उपसत्ति सङ्गमे च सेवाया प्रतिपादने, वि उपसत्ति सङ्गमात्रे प्रतिपादनसेवयो, हे

उपसम्पन्न—उपसम्पन्नमुद्दिष्ट निहते च सुसस्कृते, मे जानीयादुपसम्पन्न निहते च सुसस्कृते, वि उपसम्पन्न पर्याप्ते सस्कृतप्राप्तयोर्मृते, हे

उपसर्ग—उपसर्ग पुमान् रोगभेदोपप्लवयोरपि, मे उपसर्ग स्मृतो रोगभेदोपप्लवयोरपि, वि उपसर्ग उपद्रवे। प्रादौ च रोगभेदे च, हे

उपस्थ—उपस्थ शेफसि क्रोडे तथा मदनमन्दिरे, मे उपस्थो मेढ्र उत्सङ्गे भगे पायौ च कथ्यते, वि उपस्थ पायुमेढ्राङ्कयोनिषु, हे

उपस्पर्श—उपस्पर्श स्पर्शमात्रे स्नानाचमनयोरपि, मे, वि उपस्पर्शस्त्वाचमनस्नानयो स्पर्शमात्रके, हे

उपस्पर्शन—स्यादुपस्पर्शन स्पर्शे स्नानाचमनयोरपि, मे, वि स्यादुपस्पर्शन स्नाने स्पर्शाचमनयोरपि, हे

उपह्वर—उपह्वर समीपे स्यादेकान्तेऽपि नपुसकम्, मे उपह्वर समीपे स्यादेकान्ते चाप्युपह्वरम्, वि उपह्वर रहसि सनिधौ, हे रहोऽन्तिकमुपह्वरे, अ उपह्वर रह स्थान समीप स्यादुपह्वरम् अने उपह्वर सनिधाने, ह

उपाशु—उपाशुर्जपभेदे स्यादुपाशु विजनेऽव्ययम्, मे, वि, हे,

उपाकृत—उपाकृतोऽध्वरहतपशापद्रुतयोर्मत, वि उपाकृत उपद्रवे। मन्त्रेण प्रोक्षितपशौ, हे उपाकृतोऽध्वरहतपशौ नोपद्रुते त्रिपु मे

उपाधि—उपाधिर्धर्मचिन्ताया कुटुम्बव्यापृते च्छले। विशेषणे पुसि, मे उपाधिधर्मचिन्ताया कैतवेऽपि विशेषणे। कुटुम्बव्यापृतेऽपि स्यात्, वि कुटुम्बव्यापृते धर्मचिन्तायाञ्च विशेषणे। उपाधि, त्रि उपाधिस्तु धर्मध्याने विशेषणे। कुटुम्बव्यापृते च्छद्मनि, हे

उपाय—उपाय सामभेदादौ तथैवोपगतौ पुमान्, मे उपाय सामभेदादा वुपाय स्यादुपागतौ, वि

उपासन—उपासन शराभ्यासेऽप्युपास्तावासनेऽपि च मे उपासन शराभ्यासे शुश्रूपाया च हिंसने, वि स्यादुपासनमासने। शुश्रूपाया शराभ्यासे, ह शराभ्यासेऽप्युपासन, त्रि

उपाहित—उपाहितोऽनलोत्पाते पुमानारोपिते त्रिषु, मे उपाहितोऽनलोत्पाते

आहिते चाप्युपाहितः, वि. उपाहितः पुनः। आरोपितेऽनलोत्पाते, हे. वह्न्युत्पातेऽप्युपाहितः, त्रि.

उपोढ—उपोढो निकटोढयोः, मे., वि. उपोढ ऊढे निकटेऽपि, हे.

उम्—उं रोषेऽङ्गीकृतावपि। प्रश्नेऽपि स्यात्, मे. उ प्रश्नेऽङ्गीकृतौ रोषे, हे. उं प्रश्नेऽङ्गीकृते रोषे, वि.

उम—उमाऽतसीहैमवतीहरिद्राकीर्तिकान्तिषु, मे., वि. उमो नगरघट्टयोः। उमा गौर्यां हरिद्रायां कीर्तिकान्त्यतसीषु च, हे. उमा दुर्गाऽतसी चाथ, त्रि.

उररि (री)—उरर्युरर्यूररी च विस्तारेऽङ्गीकृतौ त्रयम्, मे. ऊरर्यूरी चोररी च विस्तारेऽङ्गीकृतौ त्रयम्, अ. उररी चोररी चोरी विस्तारेऽङ्गीकृतौ त्रयम्, वि. ऊर्यूररी चोररी च विस्तारेऽङ्गीकृतावपि, हे.

उरस्—उरो वक्षसि च श्रेष्ठेऽपि, मे. उर. श्रेष्ठे च वक्षवि. सि, उरो वक्षसि मुख्ये स्यात्, हे

उरी—उर्यूरी चाप्युभौ शब्दौ विस्तारेऽङ्गीकृतावपि, मे. v. उररी.

उर्वरा—उर्वरा सर्वसस्याढ्यभूमौ स्याद्भूमिमात्रके, मे, वि. उर्वरा तु भूमात्रे सर्वशस्याढ्यभुव्यपि, हे.

उल (लु) प—उलपो न स्त्री गुल्मिन्यां ना तृणान्तरे, मे. उलपस्तृणभेदे स्याद् गुल्मिन्यामुलप मतम्, वि. उलुपस्तु गुल्मिनीतृणभेदयो., हे. तृणभिद् गुल्मिन्युलुपम्, त्रि.

उलूक—उलूकः पुंसि काकारादिन्द्रे भारतयोधिनि, मे. उलूकः कुरुयोधे स्यात् पेचके जम्भभेदिनि, वि. उलूकः स्यात्तु काकारादिन्द्रे भारतयोधिनि, हे.

उलूखल—उलूखलं गुग्गुले स्यात् कण्डन्यर्थेऽप्युलूखलम्, वि. उलूखलं गुग्गुलोदूखले, हे. v. उदूखल.

उल्लाघ—उल्लाघोऽपि शुचौ कृष्णे दक्षनीरोगयोस्त्रिषु, मे. उल्लाघस्तु शुचौ कृष्णे दक्षनीरोगयोरपि, वि. उल्लाघो निपुणे हृष्टे शुचिनीरोगयोरपि, हे.

उल्लिखित—स्यादुल्लिखितमुत्कीर्णे तनूवृत्ते च वाच्यवत्, मे. उल्लिखितं समुत्कीर्णे वाच्यवच्च तनूवृत्ते, वि. उल्लिखितं तनूवृत्ते। उत्कीर्णे, हे.

उष—उषा बाणसुताराव्योरुषः कामिनि गुग्गुलौ। रात्रिशेषे उषायान्तु क्वचिदाहुस्तदव्ययम्, मे. उषा बाणसुताराव्योरुषः कामिनि गुग्गुलौ, वि. उषा बाणात्मजा निशा, त्रि. उषा निशि। बाणपुत्र्या च, हे. उषा रात्रौ तदन्ते च, मे., हे. उषा रात्रौ तदन्ते स्यादे प्रभातान्व्ययमप्युषा, वि.

उषस्—उषः प्रत्यूषसि मनीषं पितृप्रस्याऽन्य योषिति, मे. उषः प्रभाते सन्ध्यायां, वि. उषः सन्ध्याप्रभातयोः, हे.

उषित—उषितं व्युषिते दग्धे, मे., वि. उषितं व्युषिते प्लुष्टे, हे. अथ दग्धे स्यादुषितं स्थितवत्यपि, त्रि.

उष्ट्र—उष्ट्री कर्कर्या करभे पुमान्, मे. उष्ट्री गोलकिकायां स्यात् करभस्य च योषिति, वि. उष्ट्री मृद्भाण्डे करभस्त्रियां, हे.

उष्ट्रिका—उष्ट्रिका मृत्तिकाभाण्डभेदेऽपि करभस्त्रियाम्, मे., वि. उष्ट्रिका मृद्भाण्डभेदे करभस्य च योषिति, हे. मृद्भाण्डेऽप्युष्ट्रिका भवेत्, हा. मृद्भाण्डेऽप्युष्ट्रिका, त्रि

उष्ण—उष्णो ग्रीष्मे पुमान् दक्षाशीतयोरन्यलिङ्गकः, मे. उष्णाः स्यादातपे ग्रीष्मे दक्षे, वि उष्णा ग्रीष्मदक्षातपाहिमाः, ह उष्णं दक्षेऽपि नाऽतपे, त्रि.

उष्णीष—उष्णीषन्तु शिरोवेष्टे किरीटे लक्षणान्तरे, मे, वि उष्णीषं लक्षणान्तरे। शिरोवेष्टे किरीटे च, हे उष्णीष शिरोवेष्टकिरीटयोः, अ. उष्णीषो मूर्द्धवेष्टनेऽप्युक्तः, ह

उष्मक—उष्मकस्तु निदाघे स्याद् आतुरे क्षिप्रकारिणि, मे., वि. उष्मको घर्म उद्युक्तातुरयोः, ह.

उस्र—उस्रो वृषे च किरणेऽप्युस्राऽर्जुन्युपचित्रयो, मे उस्रा गव्युपचित्रायामुस्रस्तु किरणे स्मृत, वि उस्रा गव्युपचित्रयो। उस्रो मयूखे स्यात्, हे. उस्रो दीप्तौ गवि स्त्रियाम्, त्रि

ऊ—ऊ वाक्यारम्भरक्षानुकम्पास्वपि च दृश्यते, मे. ऊ वाक्यारम्भ ऊ रक्षारक्षव्यूतिप्वनव्ययम्, वि. अर्घीशो दीपिका वामश्रवण मधुसूदनः। इन्द्रश्चापः षण्मुखश्च ऊकारो रक्षणाधिपः, मा रक्षणे चापि ऊकार ऊकारो ब्रह्मणि, ए.

ऊति—ऊति. स्त्री रक्षणे स्यूतौ, मे. ऊतिः स्यूतौ च रक्षणे, वि. स्यादूतिः स्यूतिरक्षयोः, हे.

ऊन—ऊन हीने रणोद्योगे, वि.

ऊम्—ऊ प्रश्ने रोषवाचि च, हे. ऊं रुषोक्तौ पृच्छायाम, मे. ऊं प्रश्ने च रुषोक्तौ च, वि.

ऊररी, ऊरी—v. उररी, उरी.

ऊर्ज—ऊर्जस्तु कार्तिकोत्साहबलेषु प्राणनेऽपि च, मे. ऊर्जः कार्तिके बले, हे. उत्साहकार्तिकावूर्जौ, त्रि. ऊर्जो बले महोत्साहे, वि.

ऊर्णा—ऊर्णा मेषादिलोम्नि स्याद् अन्तरावर्तके भ्रुवोः, मे., वि. ऊर्णा भ्रूमध्यगावर्ते मेषादीनाञ्च लोमनि, हे. ऊर्णा मेषादिलोम्नि स्यादावर्ते चान्तरा भ्रुवोः, अ.

ऊर्णायु—ऊर्णायुः क्षणभङ्गे स्यात् मेषकम्बलमेषयोः, वि. ऊर्णायुरविकम्बले। ऊर्णनाभे च मेषे च, हे. ऊर्णायुर्ना क्षणभङ्गे मेषकम्बलमेषयोः, मे.

ऊर्द्ध्व—ऊर्द्ध्वं स्यादुच्छ्रिते तुङ्गे चोपरिष्टादपि स्मृतम्, मे, वि. स्यादूर्द्ध्वन्तु समुच्छ्रिते। उपर्युन्नतयो., हे.

ऊर्मि—ऊर्मिस्तरङ्गे पीडाया वेगभङ्गप्रकाशयोः। उत्कण्ठावस्त्रसङ्कोचलेखयोरपि कीर्तिता, वि. ऊर्मिः पीडाजवोत्कण्ठाभङ्गप्राकाश्यवीचिषु। वस्त्रसङ्कोचलेखायां, हे. ऊर्मिः स्त्रीपुंसयोर्वीच्यां प्रकाशे वेगभङ्गयोः। वस्त्रसङ्कोचरेखायां वेदनापीडयोरपि, मे. पीडायां वीचिवेगयोः। वस्त्रसूक्ष्मे च रेखायाञ्चोर्मिः स्त्रीपुंसयोर्मतः, त्रि.

ऊर्मिका—ऊर्मिका चाङ्गुलीये स्याद् वस्त्रभङ्गतरङ्गयो., मे ऊर्मिका पुनः। उत्कण्ठायां भृङ्गनादे वस्त्रभङ्गेऽङ्गुलीयके। वीच्या च, हे. ऊर्मिका चाङ्गुलीये स्याद् वस्त्रभङ्गतरङ्गयोः। तयोद्वाहुलकेऽपि स्यादूर्मिका मधुपध्वनौ, वि.

ऊर्वरा—v उर्वरा.

ऊष—ऊषः क्षारमृदि प्रोक्तं प्रभातेऽपि पुमानयम्। तत्सन्ध्यायां च रन्ध्रे च चन्दनाद्रौ श्रवोविले, मे.

ऊषण—ऊषण मरिचे क्लीवं कणायामूषणा स्त्रियाम्, मे. ऊषणं मरिचे स्यात्तं कणायामूषणा भवेत्, वि. ग्रयोषणा। कणोषणं तु मरिचे, हे

ऊष्मन्—ऊष्माणस्तु निदाघोष्णा ग्रीष्माः शषसहा अपि, हे.

ऋ—ऋशब्दो गर्हणे वाक्ये देवाम्बायां त्वनव्ययम्, मे. ऋ कुत्सावाक्ययोः, हे. ऋ वाक्ये चापि कुत्सायामदित्याञ्च त्वनव्ययम्, वि. देविका दक्षनासा च भारभूतिस्त्रिविक्रम.। देवमाता रिपुघ्नश्च ऋकारस्तपनस्तथा, मा.

ऋक्ष—ऋक्षः पर्वतभेदे स्याद्भल्लूके शोणके पुमान्। कृतवेधनेऽन्यलिङ्गं नक्षत्रे पुनपुंसकम्, मे. ऋक्षोऽद्रिभेदे भल्लूके शोणके कृतवेधने। ऋक्षमुक्तं च नक्षत्रे, वि. ऋक्षस्तु स्यात् नक्षत्राच्छभल्लयोः। महीधरविशेषे च शोणके कृतवेधने, हे. भल्लूके शोणके चर्क्षो नक्षत्रे पुनपुंसकम्, त्रि.

ऋक्षर—ऋक्षरं वारिधारायामृक्षरश्चर्त्विजि स्मृतः, मे., वि. ऋक्षरं वारिधारायामृक्षरः पुनरृत्विजि, हे.

ऋण—ऋणं देये जले दुर्गे, हे.

ऋत—ऋतमुञ्छशिले जले। गत्ये दीप्ते पूजिते स्यात्, मे. ऋत शिलोञ्छे पानीये पूजिते दीप्तगत्ययो., हे. ऋतमुञ्छशिले तोये दीप्ते गत्येऽभिपूजिते, वि. ऋतमुञ्छशिले सत्ये, त्रि.

ऋति—ऋतिः कल्याणवर्त्मनोः। जुगुप्सास्पर्द्धयोः स्त्री स्यात्, मे. ऋतिः कल्याणवर्त्मनोः, त्रि. ऋतिर्गतौ जुगुप्सायां स्पर्धामङ्गलयोरपि, वि. ऋतिर्जुगुप्साकल्याणगतिस्पर्द्धासु, हे.

ऋतु—ऋतुर्वर्षादिषट्सु च। आर्तवे भासि च पुमान्, मे. ऋतुः। स्त्रीणां पुष्पे वसन्तादौ, हे. ऋतु. स्त्रीकुसुमे भासि वसन्तादिसुधीरयोः, वि. ऋतुरङ्गनारजस्यपि, ह. ऋतु,: स्त्रीकुसुमेऽपि च, अ.

ऋद्ध—ऋद्ध सम्पन्नधान्ये च सुसमृद्धे च वाच्यवत्, मे. ऋद्धं त्वतिसमृद्धे स्यात् सम्पन्नार्थे तु वाच्यवत्, वि. ऋद्धं समृद्धे सिद्धान्ते, हे.

ऋद्धि—ऋद्धिस्तु स्त्र्यौषधीभेदे समृद्धावपि योषिति, मे. ऋद्धिः सम्पदि चौषधे, त्रि.

ऋषभ—ऋषभस्त्वौषधान्तरे। स्वरभिद्वृषयोः कर्णरन्ध्रकुम्भीरपुच्छयोः। उत्तरस्थ स्मृत श्रेष्ठे स्त्री नराकारयोषिति। शूकशिम्ब्या शिरालाया विधवाया क्वचिन्मता, मे. ऋषभ स्वरभेदे स्याद् अष्टवर्गौषधे वृषे। श्रेष्ठार्थे च वराहस्य पुच्छे रन्ध्रे च कर्णयो। ऋषभो शूकशिम्ब्या स्यान् नराकारस्त्रियामपि। विधवाया शिरालाया, वि ऋषभः स्यादादिजिने वृषभे भेषजे स्वरे। कर्णरन्ध्रे कोलपुच्छे श्रेष्ठे चाप्युत्तरे स्थितः। ऋषभी तु शूकशिम्ब्या पुरुषाकारयोषिति। विधवायां शिरालाया, हे ऋषभौ श्रेष्ठवृषभौ, त्रि

ऋषभध्वज—ऋषभध्वज एषोऽपि शङ्करे चार्हदन्तरे, मे ऋषभध्वजशब्दोऽसौ शङ्करे चार्हदन्तरे, वि. ऋषभध्वज प्रथमजिनेन्द्रे शशिशेखरे, हे.

ऋषि—ऋषिर्वेदे वसिष्ठादौ दीधितौ च पुमानयम्, मे. ऋषिर्वेदे वशिष्ठादौ दीधितावपि पठ्यते, वि. ऋषिर्वेदे मुनौ, हे. ऋषिर्वेदेऽपि, त्रि.

ऋष्यप्रोक्ता—ऋष्यप्रोक्ता शतावर्यतिबलाशूकशिम्बिषु, मे. ऋष्यप्रोक्ता शतावर्या शूकशिम्ब्यां बलाभिदि, वि. ऋष्यप्रोक्ता शूकशिम्ब्या शतावर्या बलाभिदि, हे.

ॠ—ॠ वाक्यारम्भरक्षाया वक्ष.स्मृत्योरनव्ययम्। देवात्माया दनौ चापि भैरवे दनुजे गतौ, मे. अतिथीशो वामनश्च मोचिका वामनासिका। दैत्यमाता च दैवज्ञ ॠकारस्त्रिपुरान्तक., मा. ॠकारो दनुजप्रसूः, ए.

ऌ—ऌकारो देवतात्माया भुवि कुध्रे च कीर्तितः, मे. श्रीधरश्च परः स्थाणुर्दक्षदण्डस्त्रिवेदकः। एकाङ्घ्रिर्वंञ्चदण्डश्च व्योमर्घिर्लृस्वरः स्मृत', मा.

ॡ—ॡकारो देवनार्यां स्यान् नार्यात्मन्यपि मातरि, मे. हृषीकेशो हरः सूक्ष्मो वामगण्डः कुवेरदृक्। अर्द्धर्च्चा नीलचरणो लृकारश्च त्रिकूटकः, मा.

ए—ए स्मृतावप्यसूयानुकम्पामन्त्रणहूतिषु, मे. ए आमन्त्रणाह्वानयो, हे. एऐशब्दौ तु हेहैवत् स्मृत्यामन्त्रणहूतिषु, वि. झिण्टीशः पद्मनाभश्च शक्तिः सूक्ष्मोऽमृतो भगः। ऊर्द्धोऽष्टगः कामरूप एकारश्च त्रिकोणकः, मा.

एक—एकं संख्यान्तरे श्रेष्ठे केवलेतरयोस्त्रिषु, मे. एकन्तु केवले श्रेष्ठ इतरस्मिंश्च वाच्यवत्, वि. एकोऽन्यः केवलः श्रेष्ठः संख्या, हे. एके मुख्यान्यकेवलाः, अ.

एककुण्डल—एककुण्डल आख्यातो वलभद्रे धनाधिपे, मे. एककुण्डल इत्येप सौनन्दिनि धनाधिपे, वि. एककुण्डलो बलभद्रे किम्पुरुषेश्वरे, हे. वैश्रवणेऽपि एककुण्डलः, ह.

एकपद—एकपदं तत्काले नपुंसकं वर्त्मनि स्त्री स्यात्, मे. एकपदं स्यात्तत्काले पदव्यामेकपद्यपि, वि. एकपदं तदात्वे स्यादेकपदी तु वर्त्मनि, हे.

एकाग्र—एकाग्रमन्यलिङ्ग स्यादेकतानेऽप्यनाकुले, मे. एकाग्रमेकताने स्यादेकाग्रं चाप्यनाकुले, वि. अनाकुलेऽपि चैकाग्र, अ. एकाग्रो तद्गताव्यग्रौ, हे.

एकाष्ठीला—एकाष्ठीला वनतिक्तिकौपधौ पुंसि वकपुष्पे, मे. एकाष्ठीलामपि प्राहुः शिवमल्ल्यौपधीभिदोः, वि.

एडमूक—एडमूकोऽन्यलिङ्गः स्यात् शठे वाक्श्रुतिवर्जिते, मे. एडमूकः स्मृतो धीरैः शठे वाक्श्रुतिवर्जिते, वि. एडमूकोऽनेडमूकस्तु निर्वाणीश्रुतिके शठे, हे.

एत—एतः कर्बुर आगते, मे., वि, हे. एतावागतकर्बुरौ, त्रि.

एधतु—एधतुः पुरुषेऽग्नौ ना, मे. एधतुः पुरुषे वह्नौ, वि. एधतुर्नरि पावके, हे

एनस्—एनः पापापराधयोः, मे., त्रि. एनोऽपराधे कलुषे, वि v. आगस्.

एव—अर्थेव चौपम्ये नियोगे वाक्यपूरणे। अवधारणे च चारनियोगे च विनिग्रहे, मे. ईपदर्थे परिभवेऽप्येवौपम्येऽवधारणे, वि. एवौपम्ये परिभवे ईपदर्थेऽवधारणे, हे.

एवम्—एवं प्रकारे स्यादङ्गीकारेऽवधारणे। अर्थप्रश्ने परकृतावुपमापृच्छयोरपि, मे. एवं प्रकारोपमयोरङ्गीकारेऽवधारणे, वि. एवं प्रकारेऽङ्गीकृतेऽवधारणे समन्वये, हे. इवेत्यमर्थयोरेवम्, अ.

एपणी—एपणी व्रणमार्गानुसारिण्यां च तुलाभिदि, मे.

ऐ—ऐशब्दो दृश्यते हूतौ स्मृत्यामन्त्रणयोरपि, मे. ज्ञानामृतो भौतिकश्चाधरो दामोदरस्तथा। वागीशो वर्मभयद ऐकारस्त्रिपुरस्तथा, मा. v. ए.

ऐणेय—ऐणेयमेणीचर्मादौ रतवन्धभिदि स्त्रियाः, वि. ऐणेयमेणीत्वगादिके। रतवन्धभिदि स्त्रीणां, हे.

ऐन्द्रि—ऐन्द्रि काके जयन्ते ना, मे ऐन्द्रि काकजयन्तयो । ऐन्द्रि काक-जयन्तयो , वि ऐन्द्रिरिन्द्रसुते काके, हे

ऐरावत—ऐरावतोऽभ्रमातङ्गे नारङ्गे लकुचद्रुमे। नागभेदे च पुसि स्यात् विद्युन्नदीभिदो स्त्रियाम्। नपुसक महेन्द्रस्य ऋजुदीर्घशरासने, मे ऐरावतो-ऽभ्रमातङ्गनारङ्गलकुचाहिपु। ऐरावत महेन्द्रस्य ऋजुदीर्घशरासने। ऐरावती स्यात्तडिति सरिद्भेदेऽपि लक्ष्यते, वि ऐरावतो नागरेऽपि, त्रि ऐरावतोऽह्रौ नागरङ्गे लकुचे त्रिदशद्विपे। ऐरावतन्तु शक्रस्य ऋजुदीर्घशरासने। ऐरावती विद्युद्विद्युद्भिदो शतह्लदायता, हे

ओ—ओ सम्बोधने आह्वाने स्मरणे चानुकम्पने, मे सद्योजातो वासुदेव ऊर्द्धदन्तस्त्रिमानक । आप्यायनीमन्त्रनाथ ओकारो नगसज्ञक , मा

ओकस्—ओक आश्रयमात्रे च मन्दिरे च नपुसकम्, मे ओक सद्मनि चाश्रये, वि ओकस्तु सद्मनि। ओकास्त्वाश्रयमात्रे स्यात्, हे ओक सद्माश्रयश्चौका , अ

ओघ—ओघो वेगे जलस्य च। वृन्दे परम्परायाञ्च द्रुतनृत्योपदेशयो , मे ओघो वृन्दे पयोवेगे द्रुतनृत्योपदेशयो । ओघ परम्पराया च, वि ओघ प्रवाह सङ्घातो द्रुतनृत्य परम्परा। उपदेशश्च, हे ओघो वृन्देऽम्भसा रये, अ ओघ स्याद् द्रुतनृत्ये च, त्रि ओघ पूरोऽथ वेगश्च, अने

ओजस्—ओजो दीप्ताववष्टम्भे प्रकाशवलयोरपि, मे ओजो दीप्ति-प्रकाशयो । अवष्टम्भे वले धातुतेजसि, हे ओजो दीप्तौ वले, अ ओजस्तेजसि धातूनामवष्टम्भप्रकाशयो । ओजो वले च दीप्तौ च, वि वलदीप्ती तथौजसी, अने

ओड्र—ओड्रा पुभूम्नि नीवृति। ओड्र स्यातो जवापुष्पे, मे ओड्रा जन-पदान्तरे। ओड्रो जने जवापुष्पे, हे ओड्रो जने जपावृक्षे ओड्रा जनपदान्तरे, वि

ओदन—ओदन न स्त्रिया भक्ते वलायामोदनी स्त्रियाम्, मे

ओम्—ओमुपक्रमे। प्रणवे चाप्युपगमे चापाकृतौ च मङ्गले, मे ओमेव प्रणवार्थयो , त्रि ओ प्रणवेऽङ्गीकृतावपि, हे ओमित्यनुमतौ प्रोक्त प्रणवे चाप्युपक्रमे, वि

ओल्ल—ओल्लस्तु शूरणे पुसि स्यादार्द्रे वाच्यलिङ्गक , मे ओल्ल आर्द्रे च शूरणे, वि आर्द्रशूरणयोरोल्ल , त्रि

औ—औशब्द कथितो भूतौ तथा सम्बोधनेऽपि च। स्त्री तु विश्वम्भराया स्यात् पुमास्तु निस्वने स्मृत , मे सङ्कर्षणोऽनुग्रहेशो मुरारिर्व्यापिनो तथा। अथो दन्तगतो मायी नृसिंहाङ्गस्तयेश्वर , मा

श्रौचित्य—श्रौचित्यमुचितत्वे स्यात् सत्येऽपि च नपुंसकम्, मे. श्रौचित्यं सत्ययोगयोः, वि.

श्रौदुम्बर—श्रौदुम्बरः श्राद्धदेवे रोगभेदे नपुसकम्, मे. श्रौदुम्बरः श्राद्धदेवे रोगभेदे च कथ्यते, वि. श्रौदुम्बरो यमे रोगभेदे, हे.

श्रौशीर—श्रौशीरं शयनासने चामरदण्डेऽप्युशीरजे प्रोक्तम्, मे. श्रौशीर-माहुश्चामरदण्डे च शयनासने, वि. श्रौशीरं शयनासने। उशीरजे चामरे च, हे श्रौशीरश्चामरे दण्डेऽप्यौशीरं शयनासने, श्र.

श्रं—श्रः v श्र.

क—को ब्रह्मणि समीरात्मयमदक्षेपु भास्करे। कामग्रन्थौ चक्रिणि च पतत्रिपार्थिवे तथा। मयूरेऽग्नौ न पुंसि स्यात् सुखशीर्षजलेषु कम्, मे. को ब्रह्मात्मा-निलार्केषु शमने सर्वनाम्नि च। पावके च मयूरे च सुखशीर्षजलेषु कम्, वि. क्रोधीशो धातृसंज्ञश्च चक्री सृष्टिकरादिगः। वर्गादिमो यादवेश ककार. कामग. स्मृत , मा. को ब्रह्मण्यात्मनि रवौ मयूरेऽग्नौ यमेऽनिले। क शीर्षेऽम्बु सुखे, हे. मारुते वेधसि व्रध्ने पुसि क. कं शिरोऽम्बुनो., श्र. क श्रात्मा च सुखञ्च कम्, त्रि कशब्दः सुखवाय्वम्बुब्रह्ममस्तकवाचकः, ह. मूर्ध्नि चित्ते जले काये सुखे ब्रह्मणि मारुते। कामे काले सुवर्णे च कशब्दो द्रविणे ध्वनौ, श्रने.

कंस—कंसोऽस्त्री तैजसद्रव्ये कांस्ये मानेऽसुरे तु ना, मे कंसो दैत्यान्तरे स्मृतः। कांस्ये च कांस्यपात्रे च मानभेदेऽपि कीर्तित., वि कसस्तैजसमानयोः। पानपात्रे दैत्यभेदे, हे. कसो मानेऽसुरान्तरे। तैजसे तस्य पात्रे च, त्रि.

ककुद् (द)— ककुत् स्त्री ककुदोऽप्यस्त्री वृषाङ्गे राड्ध्वजे वरे, मे. ककुद्वत् ककुदं श्रेष्ठे वृषाङ्गे राजलक्ष्मणि, वि. ककुदवत् ककुत् श्रेष्ठे वृषाङ्गे राट्चिह्ने, हे. प्राधान्ये राजलिङ्गे च वृषाङ्गे ककुदोऽस्त्रियाम्, श्र. राजलिङ्गविषाणयो। स्त्री ककुत्, त्रि. प्रधाने राजलिङ्गे च ककुदाख्या प्रकीर्तिता, श्रने. ककुद शृङ्गे विदुः प्रधानेऽपि, ह.

ककुभ्—ककुप् स्त्रियां प्रवेणीदिक्शोभासु चम्पकस्रजि, मे. ककुप् शोभादिशोः शास्त्रे प्रवेण्यां चम्पकस्रजि, वि. श्राशासज्ञे ककुप् प्रोक्ता, श्रने.

ककुभ—ककुभो रागभेदेऽपि वीणाङ्गेऽर्जुनपादपे, मे., वि. ककुभो वीणा-प्रसेवे रागभेदेऽर्जुनद्रुमे, हे. वीणाप्रसेवे ककुभो रागभेदेऽर्जुनद्रुमे, त्रि.

कक्ष—कक्षा स्यादन्तरीयस्य पश्चादञ्चलपल्लवे। स्पर्द्धापदे ना दोर्मूले कच्छवीरुत्तृणेषु च, मे. कक्षो दोर्मूलकच्छयोः। सैरिभे च तृणे वक्षः शुष्ककानन-वीरुधोः। कक्षा ग्राहणिकाकाञ्चीप्रकोष्ठगजरज्जुषु। स्पर्धापदपरीधानपश्चाद-

ञ्चलपल्लवे। रथभागेऽपि कक्षा स्यात्, वि कक्षो वीरुधि दोर्मूले कच्छे शुष्कवन तृणे। पापे कक्षा त्विभरज्ज्वा काञ्च्या गेहप्रकोष्ठके। भित्तौ साम्ये रथभागे ऽन्तरीयपश्चिमाञ्चले। उद्ग्राहिण्या च हे कक्षो तु तृणवीरुधौ, अ कक्षस्तु दोर्मूले शुष्ककानने। कक्षा वरत्राप्रकोष्ठस्पर्द्धोद्ग्राहणिकासु च, त्रि कक्षा तु भवनान्तर्भूमेखलागजरज्जुषु, अने कक्ष स्यात् कच्छवीरुधो । कक्षा गुह्यपिधाने काव्याङ्गे गेहप्रकोष्ठे च ह

कक्ष्या—कक्ष्या बृहतिकाया स्यात् काञ्च्या मध्येभवन्धने। हर्म्यादीना प्रकोष्ठे च, मे कक्ष्या बृहतिकाया स्यात कक्ष्या मध्येभवन्धने। हर्म्यादीना प्रकोष्ठे च, वि कक्ष्या गृहप्रकोष्ठे स्यात सादृश्योद्योगकाञ्चिषु। बृहतिकेभनाड्योश्च, हे कक्ष्या प्रकोष्ठे हर्म्यादि काञ्च्या मध्येभवन्धने अ

कक्ष्यावेक्षक—कक्ष्यावेक्षक इत्येष शुद्धान्तोद्यानपालयो । रङ्गाजीवे कवौ पिङ्गे द्वा स्थे, मे कक्ष्यावेक्षक शुद्धान्तपालकोद्यानपालयो । द्वा स्थे पिङ्गे कवौ रङ्गाजीवे, हे कक्ष्यावेक्षकमिच्छन्ति शुद्धान्तोद्यानपालयो । द्वारपाले कवौ पिङ्गे रङ्गाजीविन्यपि क्वचित वि

कङ्क—कङ्कश्छद्मद्विजे स्यातो लोहपृष्ठकृतान्तयो मे, वि खगे यमे छद्मविप्रे कङ्क, त्रि कङ्को ब्राह्मणलिङ्गिनि। लोहपृष्ठे यमे, हे

कङ्कण—कङ्कण करभूषाया सूत्रमण्डनयारपि, मे कङ्कण शेखरे हस्तसूत्रमण्डनयोरपि, वि कङ्कण करभूषणे। मण्डने हस्तसूत्रे च, हे हस्तसूत्रेऽपि कङ्कणम्, त्रि

कङ्कर—कङ्कर कुत्सिते तत्रे हे वि v कच्चर

कच—कच केश गुरो सुते। बन्धे शुष्कव्रणे पुमि करिण्या तु कचा स्त्रियाम्, मे कच केशे गुरो पुत्रे बन्धे शुष्कव्रणे कच । कचा करिण्या, वि कच शुष्कव्रणे केशे बन्धे पुत्रे च गीष्पते । कचा करेण्वा, हे इभ्या स्त्री गुरुपुत्रे ना केशे शुष्कव्रणे कच, त्रि कचा गीष्पतिपुत्रेऽपि, हा

कचाकु—कचाकुस्तु दुराधर्षे दुःशीले च विनेत्रये, त्रि

कच्चर—कच्चर कुत्सिते वाच्यलिङ्ग तत्रे नपुसकम्, मे , कङ्कर

कच्चित्—कच्चित् स्यात् प्रश्नकामयो, ह कच्चित् कामप्रवेदने। प्रश्ने हर्षे मङ्गले च, मे

कच्छ—अथ कच्छ स्याद् अनूपे तुन्नवृक्षे। नौकाङ्गे पुंसि वाराह्या चीरिकायान्तु यापिनि, मे अथ कच्छ स्याद अनूपे तुन्नवृक्षे। नौकाङ्गे परिधानस्य पश्चादञ्चलपल्लवे। कच्छा तु चीरिकाया च वाराह्या च निगद्यते, वि कच्छी

द्रुभेदे नौकाङ्गेऽनूपप्राये तटेऽपि च। कच्छास्तु देशे कच्छा स्यात् परिधानापराञ्चले। चीर्यां वाराह्यां, हे. परिधानाञ्चले कच्छो जलप्रान्ते त्रिलिङ्गकः, अ. वाराही चीरिका कच्छा कच्छोऽनूपे द्रुमान्तरे, त्रि.

कच्छप—कच्छपी वल्लकीभेदे दुलौ क्षुद्रगदान्तरे। पुंसि निध्यन्तरे कूर्मे मल्लबन्धान्तरेऽपि च, मे. कच्छपी वल्लकीभेदे डुलौ क्षुद्रगदान्तरे। मल्लबन्धविशेषेऽपि कच्छपः, वि. कच्छपो मल्लबन्धके। कमठे कच्छपी वीणा, हे कूर्मी वीणाभेदश्च कच्छपी, अ.

कच्छुर—कच्छुरा शूकशिम्ब्याञ्च शठीदुःस्पर्शयोरपि। कच्छुर. पुश्चले वाच्यलिङ्ग. स्यात् पामरेऽपि च, मे. कच्छुरः पुश्चले पामासहिते कच्छुरा शठी। दुःस्पर्शा शूकशिम्बी तु, हे. कच्छुरा शुकशिम्ब्यां स्यात् शठीदुःस्पर्शयोरपि। कच्छुरं वाच्यवत् प्राहुः पामरे पुंश्चलेऽपि च, वि. कुशरीरे च शठायाञ्च कच्छुरा पामरे त्रिषु, त्रि.

कञ्चुक—कञ्चुको वारबाणे स्यान्निर्मोके कवचेऽपि च। वर्धापकगृहीताङ्गस्थितवस्त्रे च चोलके। कञ्चुकयौषधिभेदे, मे. कञ्चुको वारबाणे स्यान्निर्मोके कवचेऽपि च। वर्द्धापकगृहीताङ्गस्थितवस्त्रे च चोलके। औषधौ कञ्चुकी च, वि. कञ्चुकश्चोलवस्त्रयोः। वर्धापकगृहीताङ्गवसने वारबाणके। निर्मोके, हे. अथ कञ्चुक। निर्मोके चोलके वारबाणे, त्रि.

कञ्चुकिन्—कञ्चुक्यन्त पुराध्यक्षे षिङ्गेऽह्नौ जोङ्गकद्रुमे, मे. कञ्चुकी भुजगे षिङ्गे महल्ले जोङ्गकद्रुमे, वि. कञ्चुकी जोङ्गकतरौ महल्ले पन्नगे विटे, हे. अथ कञ्चुकी। स्थापत्ये वर्मिते सर्पे, त्रि.

कञ्ज—कञ्ज' केशे विरिञ्चौ च कञ्जं पीयूषपद्मयो, मे. कञ्जः केशे विरिञ्चे च कञ्ज' पीयूषपद्मयो', वि. कञ्जो वेधसि केशे च कञ्जं पीयूषपद्मयोः, हे. कञ्ज' केशे विधौ कञ्ज. कञ्जं पीयूषपद्मयोः, अने.

क(ञ्ज)ञ्जार—कञ्जारो जठरे सूर्ये विरिञ्चौ वारणे मुनौ, मे, वि. कञ्जारः कुञ्जरे सूर्ये जठरे द्रुहिणे मुनौ, हे.

कट—कटः श्रोणौ द्वयो' पुंसि किलिञ्जेऽतिशये शवे। समये गजगण्डे च पिप्पल्या तु कटी मता, मे कट' श्रोणौ क्रियाकारे कलिञ्जेऽतिशये शवे। समये गजगण्डे च पिप्पल्यां च कटी मता, वि. अथ कटो गजगण्डे कटौ भृशम्। शवे शवरथौपघ्यो. क्रियाकारश्मशानयो.। किलिञ्जे समये चापि, हे. शपथे च क्रियाकारे किलिञ्जशवयोः कटः, त्रि. समयेऽपि कटः स्मृतः, ह.

कटक—कटकोऽस्त्री नितम्बेऽद्रेर्दन्तिना दन्तमण्डले। सामुद्रलवणे राज-

धानीवलययोरपि, मे कटकस्त्वद्रिनितम्बे बाहुभूषणे। सेनाया राजधान्याञ्च, हे कटक लये सानौ राजधानीनितम्बयो । सामुद्रलवणे दन्तमण्डले दन्तिनामपि, वि. राजधान्या नितम्बेऽद्रेर्वलये कटकोऽस्त्रियाम्, त्रि सेनायामपि कटकम्, ह स्कन्धावारेऽपि कटक , हा

कटखादक—अथ कटखादक । खादके काचकलसे वलिपुष्टे च जम्बुके, मे, वि अथ कटखादक । खादके काचकलसे शृगालवलिपुष्टयो , हे

कटभङ्ग—कटभङ्गस्तु सस्याना हस्तच्छेदे नृपात्यये, मे, वि कटभङ्गो नृपात्यये। हस्तच्छेदे च सस्याना, हे हस्तच्छेदे तु सस्याना कटभङ्गो नृपात्यये, त्रि

कटुकन्द—कटुकन्द पुमान् शिग्रौ शृङ्गवेररसोनयो, मे कटुकन्द विदु शिग्रौ शृङ्गवेररसोनयो, वि कटुकन्द शृङ्गवेरे शोभाञ्जनरसोनयो, हे कटुकन्दस्तु शृङ्गवेररसोनयो, त्रि

कठ—कठो मुनौ तदाख्यातवेदाध्येतृज्ञयो स्वरे, मे कठ स्वर ऋचा भेदे स्यात्तदध्येतृवेदिनो, वि कठो मुनौ स्वरे ऋचा भेदे तत्पाठिवेदिनो, हे

कठिन—कठिनमपि निष्ठुरे स्यात् स्तम्बेऽपि त्रिपु नपुसक स्थाल्याम्। कठिनी खटिकायामपि कठिना गुडशर्करायां च, मे कठिन निष्ठुरे स्थाल्या शर्कराया गुडस्य च। कठिना खटिकाया तु कठिनीति प्रयुज्यते, वि कठिन निष्ठुरोखयो। कठिनी तु खटिका स्यात् कठिना गुडशर्करी, हे

कठिल्लक—कठिल्लकस्तु पर्णासे वर्षाभूकारवेल्लयो, मे, वि कठिल्लकस्तु वर्षाभ्वा पर्णासे कारवेल्लके, हे पुनर्नवाकारवेल्लपर्णासेपु कठिल्लक, त्रि

कडार—कडार पिङ्गले दासे, मे, वि कडारो दासपिङ्गयो, हे

कण—कणा जीरककुम्भीरमक्षिकापिप्पलीपु च। कणोऽतिसूक्ष्मे धान्यांशे, मे कणोऽतिसूक्ष्मे ध्यान्यांशे कृष्णजीरकणादिपु, वि कणो धान्यांशलेशयो। कणा जीरकपिप्पल्यो, हे कणोऽतिसूक्ष्मे धान्यांशे, अ पिप्पल्या जीरके कणा, त्रि

कणिका—कणिका कथ्यतेऽत्यन्तसूक्ष्मवस्त्वग्निमन्थयो, मे, वि कणिका सूक्ष्मवस्तुनि। अग्निमन्थे, हे

कणीचि—कणीचि पुष्पितलतागुञ्जयो शकटे स्त्रियाम्, मे कणीचि पुष्पितलतागुञ्जयो शकटेऽपि च, वि, हे

कणेरु—कणेरुस्तु गणेरुवत्। वेश्येभीकर्णिकारेपु, हे कणेरु स्याद्वशावेश्याकर्णिकारे गणेरुवत, वि कणेरु कर्णिकारे च करिणीवेश्ययो स्त्रियाम्, मे

कण्टक—कण्टको न स्त्रिया क्षुद्रशत्रौ मत्स्यादिकीकसे। नैयायिकादिदोपोक्तौ स्याद् रोमाञ्चद्रुमाङ्गयो, मे कण्टक क्षुद्रवैरिणि। वेणौ द्रुमाङ्गे रोमाञ्चे, हे कण्टक क्षुद्रशत्रौ च कर्मस्थानकदोपयो। रोमाञ्चे च द्रुमाङ्गे च कण्टको मकरेऽपि च, वि रोमाञ्चे क्षुद्रशत्रौ च द्रुमाङ्गे कण्टकोऽस्त्रियाम्, त्रि

कण्ठ—कण्ठो गले सन्निधाने ध्वनौ मदनपादपे, मे, वि कण्ठो ध्वनौ सन्निधाने ग्रीवाया मदनद्रुमे, हे अथ सुध्वनौ। ग्रीवादेशेऽपि कण्ठ स्यात्, त्रि कण्ठो ध्वनिर्गल कण्ठ, अने स्वरेऽपि कण्ठ आख्यात, हा

कण्ठाल—कण्ठाला तु द्वयोर्द्रोणीप्रभेदे ना क्रमेलके, मे

कण्व—कण्व पापे मुनौ पुसि, मे कण्व पापे मुनौ विदु, वि कण्वो मुनौ वण्व तु वल्मपे, हे

कत्तृण—कत्तृण तृणभित्पृश्नयो, मे कत्तृण तृणभेदेऽपि वारिपर्ण्याञ्च कत्तृणम्, वि कत्तृण रौहिष कुम्भी, हे

कथम्—कथ हर्षे च गर्हाया प्रकारार्थे च सम्भ्रमे। प्रश्ने सम्भावनायाञ्च, मे कथ प्रश्ने सम्भ्रमे च प्रकारार्थे च सम्भवे, वि कथ प्रश्ने प्रकारार्थे सम्भ्रमे सम्भवेऽपि च, हे

कथाप्रसङ्ग—कथाप्रसङ्गो वातूले विषवैद्ये च वाच्यवत्, मे, वि कथाप्रसङ्गो वार्ताया विषस्य च चिकित्सके, हे कथाप्रसङ्गो वातूले विषवैद्येऽपि वाच्यवत्, त्रि

कदन—कदन मर्दपापयो, मे कदन मर्दने पापे, वि

कदम्ब—कदम्ब निकुरम्बे स्यान्नीपसिद्धार्थयो पुमान्, मे कदम्बमाहु सिद्धार्थे नीपेऽपि निकुरम्बके, वि कदम्ब सर्षपे नीपे कदम्ब निकुरम्बके, हे वृन्दे कदम्बो नीपे ना, त्रि कुमातृक कदम्ब स्यात् कदम्ब सर्षप स्मृत। कदम्बो वृक्षभेदश्च कदम्बो निर्गुण पुमान् अने

कदर—कदर श्वेतखदिरे नकचव्याधिभेदयो, मे कदर श्वेतखदिरे क्षुद्र रोगेऽपि भावित, वि कदर श्वेतखदिरे ककचक्षुद्ररोगयो हे

कदल—कदलाकदलौ पृश्न्या कदलीकदलौ पुन। रम्भावृक्षेऽथ कदली पताकामृगभेदयो। कदला डिम्बिकायाञ्च शाल्मलीभूरुहेऽपि च, मे कदली हरिणान्तरे। रम्भाया वैजयन्त्या च हे कदली ध्वजरम्भयो, त्रि कदली वैजयन्त्या च रम्भाया हरिणान्तरे। कदली शाल्मलीब्राह्मीडिम्बिकासु च कथ्यते, वि कदली करिवैजयन्त्या च, ह

कद्रु—कद्रुस्त्रिपु स्वर्णपिङ्गे नागाना मातरि स्त्रियाम्, मे कद्रूर्मातरि नागाना कद्रु कनकपिङ्गले, वि कद्रु कनकपिङ्गे स्यात् कद्रू स्यान्नागमातरि, हे कद्रु-स्त्रिपु कडारे स्यात् कद्रू स्त्री नागमातरि, त्रि

कनक—कनक हेम्नि पुसि स्यात् किंशुके नागकेशरे। धत्तूरे काञ्चनारे च कालीये चम्पकेऽपि च, मे कनक हेम्नि कनको नागकेसरे। धत्तूरे चम्पके काञ्चनारकिंशुकयोरपि, हे कनक चम्पके स्वर्णे किंशुके नागकेसरे। धुस्तूरे काञ्चनारे च कालीयेऽपि क्वचिन्मतम्, वि कनक धुस्तूरे नागकेसरे। चम्पके किंशुके हेम्नि, त्रि

कनिष्ठ—कनिष्ठोऽतियुवात्यल्पाऽनुजे स्त्री दुर्बलाङ्गुलौ, मे कनिष्ठोऽल्पेऽनुजे यूनि कनिष्ठा दुर्बलाङ्गुलौ, वि कनिष्ठोऽल्पेऽनुजे यूनि कनिष्ठात्वन्तिमाङ्गुलौ, हे कनिष्ठोऽतियुवाल्पयो, अ

कनीनिका—कनीनिका तारकाक्ष्णः स्यात् कनिष्ठाङ्गुलावपि, मे., वि. कनीनिकाक्षितारका। स्यात् कनिष्ठाङ्गुलिरपि, हे.

कनीयस्—कनीयानतियूनि स्याद् अत्यल्पानुजयोस्त्रिपु, मे. कनीयाननुजेऽत्यल्पे कनीयानतियूनि च, वि. कनीयाननुजेऽल्पके। अतियूनि, हे. (अतिशये) *कनीयांस्तु युवाल्पयोः, अ. कनीयाननुजेऽल्पे च, त्रि.*

कन्तु—कन्तुः कामकुसूलयोः, हे.

कन्था—कन्था मृण्मयभित्तौ च तथा प्रावरणान्तरे, मे. कन्था मृण्मयभित्तौ स्यात् कन्था प्रावरणान्तरे, वि. कन्था पुरे प्रावरणे, हे.

कन्द—कन्दोऽस्त्री सूरणे शस्यमूले जलधरे पुमान्, मे. कन्दस्तु सूरणे सस्यमूले जलधरेऽपि च, वि. कन्दोऽब्दे सूरणे सस्यमूले, हे. कन्दोऽस्त्री शूरणे मूले, त्रि. मूले कन्दलिके कन्दः कन्दो वारिद उच्यते, अने.

कन्दर—कन्दरस्त्वङ्कुशे पुंसि गुहाया न नपुंसकम्, मे. कन्दरो विवरेऽङ्कुशे, वि कन्दरः स्याद्गुहासृण्योः, त्रि कन्दरोऽङ्कुशे। विवरे च गुहायाञ्च, हे.

कन्दराल—कन्दराल. पुमान् गर्दभाण्डे प्लक्षतरावपि, मे. कन्दरालः स्यात् पर्कटीगर्दभाण्डयोः, वि. कन्दरालो जटिद्रुमे। गर्दभाण्डे, हे.

कन्दल—कन्दल त्रिपु कपोलेऽप्युपरागे नवाङ्कुरे। कलध्वनौ कन्दली तु मृगगुल्मप्रभेदयोः, मे. कन्दलन्तु कपोले स्यादुपरागे नवाङ्कुरे। कलध्वनौ कन्दली तु मृगवृक्षविशेपयोः, वि. कन्दलन्तु नवाङ्कुरे कलध्वनौ। उपरागे मृगभेदे कपोले कन्दलीद्रुमे, हे.

कन्धर—कन्धरो वारिवाहे स्याद् ग्रीवायां कन्धरा मता, मे. कन्धरो वारिवाहे स्याद् ग्रीवायामपि कन्धरा, वि. कन्धरोऽम्बुदे। कन्धरा तु शिरोधौ स्यात्, हे.

कन्या—कन्या कुमारिकानार्योरोपधीराशिभेदयोः, वि, मे. कन्या नार्यां कुमार्यां च राश्योपधिविशेपयोः, हे.

कपर्द—कपर्दः खण्डपरशोर्जटाजूटे वराटके, मे, वि. कपर्दः पार्वतीभर्तुर्जटाजूटे वराटके, हे. शिवजूटे वराटेऽपि कपर्दः, त्रि, ह. कपर्दो हरजटाजूटः स्यात् कपर्दस्तु काकिणी, अने.

कपर्दक—कपर्दको वराटे स्याज्जटाजूटे च धूर्जटेः, मे, वि.

कपाल—कपालोऽस्त्री शिरोऽस्थ्नि स्याद् घटादेः शकले व्रजे, मे. कपालं शिरसोऽस्थ्नि स्याद् घटादिशकले व्रजे। कुष्ठरोगविशेपे च, वि. कपाल कुष्ठरभेदे घटादिशकले गणे। शिरोऽस्थनि, हे शिरसोऽस्थ्नि कपालोऽस्त्री घटादेः शकले व्रजे, त्रि. कपालमुक्तं घटादिशकलेऽपि, ह.

कपि—कपि र्ना सिह्लके शाखामृगे च मधुसूदने, मे

कपिल—कपिला रेणुकायाञ्च शिंशपागोविशेपयो । पुण्डरीककरिण्या स्त्री वर्णभेदे त्रिलिङ्गकम् । नाऽनले वासुदेवे च मुनिभेदे च कुक्कुरे, मे कपिलो मुनिभेदे स्यात् पावके चारतत्रपे । कपिला शिंशपाया च रेणुकागोविशेपयो । पुण्डरीककरिण्या च पिङ्गे तु कपिलोऽन्यवत्, वि कपिलो वह्निपिङ्गयो । कुक्कुरे मुनिभेदे च कपिला शिंशपातरौ । पुण्डरीककरिण्या च रेणुकागोविशेपयो, हे कपिला शिंशपाकौन्त्यो कपिलोऽग्नौ मुनौ शुनि, त्रि

कपिलधारा—भवेत् कपिलधाराख्या स्वर्णदीतीर्थभेदयो, वि कपिलधारा त्रिदशापगाया तीर्थभिद्यपि, हे

कपिश—कपिशस्त्रिपु श्यावे स्त्री माधव्या सिह्लके पुमान्, मे कपिश सिह्लके श्यावे माधव्या कपिशी मता, वि कपिशौ सिह्लकश्यावौ कपिशा माधवी सुरा, हे

कपिशीर्ष—प्राकाराग्रेऽपि कपिशीर्ष, ह

कपीतन—कपीतन गर्द्दभाण्डे शिरीषाम्रातकेपु च । अश्वत्थे च, वि कपीतनो गर्दभाण्डे शिरीषाम्रातकेपु च । अश्वत्थे च, मे कपीतना गर्द्दभाण्डशिरीषाम्रात-पिप्पला, हे शिरीषाम्रातकेऽश्वत्थगर्द्दभाण्डे कपीतन, त्रि

कपोत—कपोत स्यात् चित्रकण्ठपारावतविहङ्गयो, मे कपोत पारावते स्यात् कवकाख्यविहङ्गमे, वि कपोत पक्षिमात्रेऽपि, त्रि

कबन्ध—कबन्धोऽस्त्री क्रियायुक्तव्यपमूर्ध्वकलेवरे । क्लीव जले पुस्युदरे राहुरक्षोविशेपयो, मे कवन्धस्तूदरे रक्षोविशेपेऽपि विधुन्तुदे, वि कवन्धमुदके रुण्डे कवन्धो राहुरक्षसो, हे राहौ शिर शून्यकाये कवन्ध क्लीवमम्बुनि, त्रि विशिरस्के नरे नीरे कवन्ध खेचरेऽपि च, अने

कबर—कवर कर्वुर क्षार, ह

कम्—क पादपूरणे तोये मस्तके च सुखेऽपि च, मे क सुख वारिशिरसो, हे क शिर सुखवारिपु, वि क पानीय शिर प्रोक्तम्, अने क वारिणि च मूर्धनि, अ

कमठ—कमठ कच्छपे पुसि भाण्डभेदे नपुसकम्, मे कमठ कच्छपे भाण्डभेदे च कमठ मतम्, वि कमठ कच्छपे दैत्यविशेषे मुनिभाजने, हे

कमण्डलु—कमण्डलु स्यात् करके न स्त्री ना प्लक्षपादपे, मे कमण्डलु स्यात् करके पर्कटीपादपेऽपि च, वि कमण्डलू पर्कटिकुण्डिके, हे पर्कटयाञ्च कमण्डलु, त्रि

कमन—कमनः कामुके कामेऽभिरूपेऽशोकपादपे, मे. वि. कमनोऽशोकपादपे। कामिकामाभिरूपेषु, हे.

कमल—कमलं सलिले ताम्रे जलजे क्लोम्नि भेषजे। मृगभेदे तु कमल. कमला श्रीवरस्त्रियोः, वि., मे. स्यात् कुरङ्गेऽपि कमलः, अ. मृगे जले च कमलम्, त्रि. कमलं क्लोम्नि भेषजे। पङ्कजे सलिले ताम्रे कमलस्तु मृगान्तरे। कमला श्रीवरनार्यो., हे.

कम्पन—कम्पन न द्वयोः कम्पे कम्प्रे स्यादभिधेयवत्, मे.

कम्बल—कम्बलो नागराजे स्यात् सास्नाप्रावारयोरपि। कृमावप्युत्तरासङ्गे सलिले तु नपुसकम्, म. कम्बलो नागराजे स्यात् सास्नाप्रावारयोः कृमौ। कम्बलश्चोत्तरासङ्गे कम्बल सलिले मतम्, वि. कम्बलः कृमिसास्नयो·। नागप्रभेदे प्रावारे वैकक्ष्ये कम्बल जले, हे. प्रावारेऽपि च कम्बलः, अ. सास्नायामपि कम्बलः, त्रि. इन्द्रियं कम्बलं प्रोक्त कम्बलो रोमज. पटः। कम्बलं तु गवा सास्ना कम्बलं कम्बलं विदुः, अने.

कम्बि—कम्बिरशे च वंशस्य खजाकाया स्त्रियामपि, मे. कम्बिरंशे च वशस्य खजाकायामपीष्यते, वि. कम्बिर्वंशलतादर्व्योः, हे.

कम्बु—कम्बुः शङ्खे स्त्रिया पुंसि शम्बूके वलये गजे, मे. कम्बुः शम्बूकगजयो ग्रीवानलकशङ्खयोः, वि कम्बुर्वलयशङ्खयोः। गजे शम्बूके कर्चूरे ग्रीवायां नलकेऽपि च, हे. कम्बुर्ना वलये शङ्खे, अ. गजग्रीवाविले कम्बुः, त्रि.

कम्बोज—कम्बोजो हस्तिभेदेऽपि शङ्खदेशविशेषयोः, मे. कम्बोजो हस्तिभेदे स्याच्छङ्खदेशविशेषयोः, वि. कम्बोजो नीवृदन्तरे। शङ्खहस्तिभेदयोश्च, हे. कम्बोजो देशशङ्खयोः, त्रि.

कर—करो वर्षोपले रश्मौ पाणौ प्रत्यायशुण्डयोः, मे. करो वर्षोपले पाणौ शुण्डाप्रत्यायरश्मिषु, वि. करः प्रत्यायशुण्डयोः। रश्मौ वर्षोपले पाणौ, हे. वलिहस्तांशवः कराः, अ. करो हस्तः करो रश्मिः करः कर्षकवेतनम्, अने.

करक—करकस्तु पुमान् पक्षिविशेषे दाडिमेऽपि च। द्वयोर्मेघोपले न स्त्री करे चापि कमण्डलौ, मे. करको दाडिमे पक्षिभेदे करे कमण्डलौ। लट्वाकरञ्जयोर्वर्षोपले न, हे. कमण्डलौ च करकः, अ करकस्तु करङ्के स्याद्दाडिमे च कमण्डलौ। पक्षिभेदे करे चापि करका च घनोपले, वि. वर्षोपले स्त्री करका करङ्के करकोऽस्त्रियाम्। कुसुमे दाडिमे पक्षिभेदे च करकः पुमान् त्रि.

करङ्क—करङ्को मस्तके शम्ये नारिकेलफलास्थनि, मे, वि.

करज—करजः स्यात् व्याघ्रनखे करञ्जनखयोः पुमान्, मे. करजस्तु करञ्जे

स्यात् नखे व्याघ्रनखेऽपि च, वि करजो नखवृक्षयो, हे नखे करञ्जे करज, नि

करट—करटो गजगण्डे स्यात् कुसुम्भे निन्द्यजीवने। एकादशाहादिश्राद्धे दुर्दुरूटेऽपि वायसे। करटो वाद्यभेदे, मे करट करिगण्डे स्यात् कुसुम्भे निन्द्य जीविनि। काके वाद्ये दुर्दुरूटे नवश्राद्धे, हे करटो गजगण्डे स्यात् कुसुम्भे निन्द्य जीविनि। एकादशाहश्राद्धेऽपि दुर्दुरूटेऽपि वायसे। करटो वाद्यभेदेऽपि, वि काके-भगण्डौ करटौ, अ करटो वाद्यभाण्डकुविप्रयो, नि करट कातरो ज्ञेय करटो ध्वाङ्क्ष उच्यते, अने

करण—करण हेतुकर्मणो । वाणिजादौ हस्तलेपे नृत्यगीतप्रभेदयो । क्रिया-भेदेन्द्रियक्षेत्रकायसवेशनेषु च। कायस्थे साधने क्लीव पुसि शूद्राविशो सुते, मे करण क्षेत्रगात्रयो । गीताङ्गहारसवेशभित्सु कायस्थसहतौ। वर्णाना स्पष्टतादौ च योगिनामासनादिषु। हृषीके साधकतमे वाणिजादौ कृतादिषु। करण शूद्रा-विट्पुत्रे हे करण साधकतम क्षेत्रगात्रेन्द्रियेष्वपि, अ स्यात् साधने गीतनृत्यभेदे कायस्थकर्मणि। करण पुसि सङ्कीर्णे, नि करण कायेऽपि, ह करण कारण विद्यात् क्षेत्र करणमिष्यते। करणो जातिभेद स्यात् करणानीन्द्रियाणि च, अने करण साधनक्षत्रकायकायस्थकर्मसु। गीताङ्गहारसवेशक्रियाभेदेन्द्रियेषु च। वाल वादौ च करण स्मृत शूद्राविशो सुते, वि

करण्ड—करण्डो मधुकोशासिकारण्डेषु दलाढके, मे कारण्डो मधुकोशेऽसौ कारण्डवे दलाढके हे कारण्डवे करण्ड स्यात् मधुकोषे दलाढके, हा v कारण्ड

करभ—करभो मणिबन्धादिकनिष्ठान्तोष्ट्रतत्सुते, मे करभो मय उष्ट्रके। अङ्गुलेश्च कनिष्ठाया मणिबन्धस्य चान्तरे, हे करभोऽथ करोष्ट्रयो, नि शूकरोष्ट्रौ च करभौ, अने मणिवन्धकनिष्ठकयोर्मध्यविभागेऽपि करभ, ह करभो मणिवन्धादिकणिष्ठान्ते तथोष्ट्रके। करभ, वि

करवीर—करवीर कृपाणे स्याद् दैत्यभेदाश्वमारयो । करवीर्यदितिश्रेष्ठ-गवीपुत्रवतीषु च, मे करवीरोऽश्वमार स्यादङ्गुष्ठ करवीरक, अने करवीर कृपाणे स्याद् दैत्यभेदाश्वमारयो । श्रेष्ठगव्या पुत्रवत्यामदितौ करवीर्यपि, वि करवीरो हयमारे कृपाणे दत्यभिद्यपि। करवीरी पुत्रवत्या सद्‌गव्यामदितावपि, हे

करहाट—करहाट शिफाकन्दे पद्मस्य मदनद्रुमे, मे करहाट पद्मकन्दे पुष्पद्रुमविशेषयो, हे करहाटोऽब्जकन्दे स्यात् पुष्पवृक्षप्रभेदयो, वि

कराल—करालो दन्तुरे तुङ्गे भीषणे चाभिधेयवत्। ससर्जरसतैले ना

क्लीव कृष्णकुठेरके, मे करालो दन्तुरे तुङ्गे कराल च कुठेरके। करालो घूण-तैलेऽपि करालो भीषणेऽन्यवत्, वि करालो रौद्रतुङ्गोरुघूणतैलेषु दन्तुरे। कराल तु कुठारे स्यात्, हे करालो दन्तुरे तुङ्गे, अ करालो घूणतैलेऽपि, त्रि

करीर—करीरो वशाङ्कुरेऽस्त्री वृक्षभिद्घटयो पुमान्। करीरी चीरिकायाञ्च दन्तमूले च दन्तिनाम् मे वशाङ्कुरे करीरोऽस्त्री तरुभेदे घटे च ना, अ वृक्षभेदे करीर स्याद् घटे वशाङ्कुरेऽपि च, अने करीर कलशे वृक्षभेदे वशाङ्कुरेऽपि च। करीरी चीरिकाया च दन्तमूले च दन्तिनाम्, वि करीर कलसे वशाङ्कुर-वृक्षविशेषयो , हे वशाङ्कुरे करीरे वृक्षविशेषेऽपि कथयन्ति, ह

करुण—करुणस्तु रसे वृक्षे कृपाया करुणा मता, मे, वि करुणो रसवृक्षयो । करुणा तु कृपाया स्यात्, हे

करेणु—करेणुर्गजयोषाया स्त्रिया पुसि मतङ्गजे, मे करेणुर्गजहस्तिन्यो कर्णिकारेऽपि च क्वचित् वि करेणुस्तु मतङ्गजे। द्विरदस्य च योषाया कर्णि-कारतरावपि, ह करेणुरिभ्या स्त्री नेभे, अ करेणुर्गजहस्तिन्यो , ह

कर्क—कर्क कर्कतने वह्नौ शुक्लाश्वे दर्पणे घटे, मे, वि कर्क श्वेताश्वे दर्पणे घटे। कर्कतनेऽग्नौ राशौ च, हे

कर्कट—कर्कटो विहगान्तरे। राशिभेदे कुलीरे स्त्री वालुङ्क्या शाल्मली-फले, मे अथ कर्कट । कुलीरे करणे स्त्रीणा राशौ खगेऽथ कर्कटी। शाल्मली-फलवालुङ्क्यो , हे कर्कट करणे स्त्रीणा राशिभेदकुलीरयो । शाल्मलीफल-वालुङ्क्यो कर्कटी कर्कट खगे, वि कुलीरे कर्कटो राशौ, त्रि

कर्कर—कर्करो भाण्डभेदे ना दर्पणे कठिने त्रिषु, मे कर्करो दर्पण दृढे, वि कर्करी दृढदर्पणौ, त्रि कर्करो मुकुरे दृढे, हे

कर्करेटु—कर्करेटु स्मृतो गृध्र कर्करेटुरमर्पण , अने

कर्कश—कर्कश काशमर्देक्षुकाम्पिल्लेष्वप्यसौ पुमान्। त्रिषु साहसिके क्रूरे दृढामसृणनिर्दये, मे कर्कश परुषे क्रूरे कृपणे निर्दये दृढे। इक्षौ साहसिके कास-मर्दकम्पिल्लयोरपि, वि कर्कशो निर्दये क्रूरे कम्पिल्लककृपाणयो । इक्षौ साहसिके कासमर्दके परुषे दृढे, हे स्यात् कर्कश साहसिक कठोरामसृणावपि, अ

कर्कोटक—कर्कोटक स्यान्मालूरकाद्रवेयप्रभेदयो , मे, वि कर्कोटकोऽह्रौ विल्वे च, हे

कर्चूर—v कर्चूर

कर्ण—कर्ण पृथाज्येष्ठसुते सुवर्णालौ श्रुतावपि, मे, वि कर्णश्चम्पापतौ श्रुतौ, हे श्रुतिराधेययो कर्ण, त्रि पार्थारौ श्रवणे कर्ण, अने

कर्णपूर—कर्णपूर शिरीषे स्यात् नीलोत्पलवतंसयोः, मे कर्णपूरोऽवतंसे स्यात् नीलोत्पलशिरीषयोः, वि कर्णपूर स्याच्छिरीषे नीलोत्पलवतंसयोः, हे अथोत्पलेऽपि च। कर्णपूर, त्रि

कर्णिका—कर्णिका करिहस्ताग्रे करमध्याङ्गुलावपि। अमुकादिच्छटाशेऽब्ज-वराटे कर्णभूषणे, मे कर्णिका कर्णभूषणे। बीजकोशे सरोजस्य करमध्याङ्गुलावपि। कुट्टिन्या हस्तिहस्ताग्रे, हे कर्णिका करिहस्ताग्रे करमध्याङ्गुलावपि। अमुकादि-च्छटाशे च कर्णिका कर्णभूषणे। बीजकोशे सरोजस्य कुट्टन्यामपि कुत्रचित्, वि कर्णिका कर्णभूषणे। करिहस्तेऽङ्गुलौ पद्मबीजकोश्याम्, अ करमध्याऽङ्गुलौ च स्यात्.कर्णिका त्रि

कर्णिकार—कर्णिकार पुमानारग्वधद्रौ च द्रुमोत्पले, मे कर्णिकारश्च शम्पाके कर्णिकारो द्रुमोत्पले वि कर्णिकारस्तु वृतमाले द्रुमोत्पले, हे

कर्ण(र्णा)न्दु—कर्णान्दुरत्क्षिप्तिकाया कर्णपाल्यामपि स्त्रियाम्, मे कर्णेन्दुरुरिक्षप्तिकाया कर्णपाश्यामपीरिता, वि कर्णान्दु स्यात् कर्णपाल्यु-त्क्षिप्तिका, हे

कर्मकार—कर्मकारी तु विम्बिका। मूर्वा च, हे v कर्मकर

कर्मफल—अथ कर्मफल कर्मरङ्गकर्मविपाकयो, मे विदु कर्मफल कर्मरङ्गकर्मविपाकयो, वि कर्मरङ्गतरौ कर्मफल दु खे सुखेऽपि च, त्रि

कर्मार—कर्मारो जातिभेदे च त्वचिसारे च पुस्ययम्, मे

क(र्चू)र्बूर—कर्चूर स्यात् पुमान् शट्या सुवर्णे तु नपुसकम्, मे कर्चूर शटीकाञ्चनयोर्मतम् वि

कर्ष—कर्षो ना कर्पणे मानप्रभेदे पुनपुसकम्, मे कर्ष कर्षणमानयो, वि कर्ष कर्षणे मानभिद्यपि, हे

कर्षू—कर्षू पुमान् करीषाग्नौ स्त्रिया कुल्येष्टिखातयो, मे कर्षू करीषदहने कुल्यायामपि चेष्यते, वि कर्षूस्तु तुषाग्नौ कृषिकुल्ययो, हे कर्षूर्वार्ता करीषाग्नि कर्षू कुल्याभिधायिनी, श्र

कल—कला स्यान्मूलरैवृद्धौ शिल्पादावशमात्रके। षोडशाशे च चन्द्रस्य कलनाकालमानयो। कल शुक्रे त्रिष्वजीर्णे नाटयोक्तमधुरध्वनौ, मे कल शुक्रे कलोऽजीर्णेऽप्यव्यक्तमधुरध्वनौ। कला स्यान्मूलरैवृद्धौ शिल्पादावशमात्रके। षोडशाशे च चन्द्रस्य कलनाकालयो कला, वि कल त्वजीर्णरेतसो। अव्यक्तमधुरध्वाने कला स्यात् कालशिल्पयो। कलने मूलरैवृद्धौ षोडशाशे विधोरपि, हे कला शिल्पे कालभेदेऽपि, श्र अशे वृद्धावपि कला, त्रि, सौधावयवविज्ञानगमनेषु कला मता, अने

कलकण्ठ—कलकण्ठ कलध्वाने हसे पारावते पिके, मे, वि कलकण्ठ पिके-पारावते हसे कलध्वनौ, हे

कलकल—कलकल उक्त कोलाहले तथा सर्जनिर्यासे, मे भवेत् कलकल सर्जरसे कोलाहलेऽपि च, वि कलकल पुन। कोलाहले सर्जरसे, हे धूनकेऽपि कलकल, त्रि

कलङ्क—कलङ्कोऽङ्केऽपवादे च कालायसमलेऽपि च, मे, वि कलङ्कोऽङ्कापवादयो श्र, हे कलङ्क लाञ्छने दोषे, ह

कलत्र—कलत्र श्रोणिभार्ययो। दुर्गस्थाने नृपादीनाम्, मे, वि कलत्र श्रोणौ भार्याया दुर्गस्थाने च भूभुजाम्, हे कलत्र श्रोणिभार्ययो, श्र

कलधौत—कलधौत सुवर्णे स्याद्रजते च नपुसकम्, मे कलधौत रूप्यहेम्नो कलधौत कलध्वनौ, वि कलधौत रूप्यहेम्नो कलधौत कलध्वनौ, हे कलधौत रूप्यहेम्नो, श्र रजते कलधौत स्यात् कलधौत च काञ्चने, अने कलधौत शातकुम्भेऽपि, ह

कलध्वनि—कलध्वनिः पुमान् पारावते पिकमयूरयोः, मे. कलध्वनिः कोकिले स्यात् पारावतमयूरयोः, वि. कलध्वनिः परभृते पारावतकलापिनोः, हे

कलम—कलमः पुंसि लेखन्या शालौ पाटच्चरेऽपि च, मे. कलमो लेखनीचौरशालिकाक्षारकेषु च, वि. कलम शालिचौरयोः, हे कलमा लेखनीचौरशालयः, त्रि.

कलम्ब—कलम्बी शाकभेदे स्यात् कदम्बशरयोः पुमान्, मे. कलम्ब. सायके नीपे नालीशाके कलम्ब्यपि, वि कलम्बो नालिकाशाके पृषत्के नीपपादपे, हे कलम्ब· शरनालयो , त्रि.

कलविङ्क—कलविङ्क पुमान् ग्रामचटकेऽपि कलिङ्गके, मे. कलविङ्क. स्मृतो ग्रामचटकेऽपि कुलिङ्गके, वि

कलह—कलह युद्धवाटे ना खड्गकोशे च भण्डने, मे. कलह खड्गकोशे स्याद् भण्डने युद्धवाटयो , वि. कलहो भण्डने खड्गकोशे समरवाटयो , हे खड्गकोशे च कलह , त्रि

कलहंस—कलहंसस्तु कादम्बे राजहंसे नृपोत्तमे, मे , वि. कलहंसो राजहंसे कादम्बे नृपोत्तमे, हे

कलानुनादिन्—कलानुनादी रोलम्बे कलविङ्के कपिञ्जले, मे., वि. कलानुनादी चटके चञ्चरीके कपिञ्जले, हे

कलाप—कलाप संहतौ बर्हे काञ्च्या भूषणतूणयो । चन्द्रे विदग्धे व्याकरणभेदेऽपि कथ्यते बुधै·, मे कलापो भूषणे बर्हे तूणीरे संहतेऽपि च, वि कलापो बर्हतूणयो । संहतौ भूषणे काञ्च्याम्, हे कलापो भूषणे बर्हे तूणीरे संहतावपि, अ.

कलापिन्—कलापी तु प्लक्षबर्हिणयोः पुमान्, मे. कलापी तु प्लक्षबर्हिणयोरपि, वि कलापी प्लक्षकेकिनो., हे

कलि—कलि स्यात् कलहे शूरे कलिरन्त्ययुगे युधि, वि. कलिर्बिभीतके शूरे विवादेऽन्त्ययुगे युधि, हे कलहेऽपि कलिशब्द·, ह. कलिः स्त्री कलिकाया ना शूराजिकलहे युगे, मे. चतुर्थेऽपि युगे कलिः, अ. कलिः कलहकालयोः, अने

कलिकार—कलिकारस्तु धूम्याटे करञ्जे पीतमस्तके, मे. त्रि. कलिकारः करञ्जे स्यात् धूम्याटे पीतमस्तके, वि. कलिकारस्तु धूम्याटे पीतमुण्डकण्टयोः, हे.

कलिङ्ग—कलिङ्गः पूतिकरञ्जे धूम्याटे भूम्नि नीवृति। न द्वयोः कौटजफले महिलायान्तु योषिति, मे. कलिङ्गो नीवृदन्तरे। पूतिकरञ्जे धूम्याटे स्यात् कलिङ्गा नितम्बिनी। कलिङ्ग कौटजफले, हे. कलिङ्गः पूतिकरञ्जे धूम्याटे

नीवृदन्तरे। कलिङ्गं कौटजफले कलिङ्गा योषिति स्मृता, वि. देशे कलिङ्गो धूम्याटे कलिङ्गं कौटजे फले। त्रिपु विदग्धे दक्षे च, त्रि. धूम्याटश्च कलिङ्ग स्यात् कलिङ्गो देश उच्यते, अने.

कलित—कलितं विदिताप्तयोः, मे., वि, त्रि. कलितं वेदिताप्तयो, हे.

कलुष—कलुषन्त्वाविले पापे, मे. कलुषं चाविलैनसोः, वि. कलुष त्वविलाहंसोः, हे. अथाविले। पापे च कलुष, त्रि

कल्क—कल्कोऽस्त्री घृततलादिशेषे दम्भे विभीतके। विट्किट्टयोश्च पापे च त्रिषु पापाशये पुनः, मे. कल्कः पापाशये पापे दम्भे विट्किट्टयोरपि, वि कल्कोऽस्त्री शमलैनसोः दम्भेऽपि, अ. कल्को विभीतके तैलादिशेषे च, त्रि अरिष्टपिष्टकौ कल्कौ, अने. कल्कोऽघविष्ठयोः। दम्भे पापिनि किट्टे च, हे.

कल्प—कल्पः शास्त्रे विधौ न्याये संवर्ते ब्रह्मणो दिने, मे., त्रि. कल्पः स्यात् प्रलये न्याये शास्त्रे ब्राह्मदिने विधौ, वि, कल्पो विकल्पे कल्पद्रौ, सवर्ते ब्रह्मवासरे। शास्त्रे न्याये विधौ, हे. न्याये तुल्ये विधौ काले चित्ते दण्डे च कल्पवाक्, अने.

कल्पना—अथ कल्पना। करिणः सज्जनाया स्त्री क्लीब क्लृप्तौ च कल्पने, मे. कल्पनं कर्तने क्लृप्तौ सज्जनाया तु कल्पना, वि. कल्पने क्लृप्तिकर्तने। कल्पनेभसज्जनायाम्, हे. क्लृप्तौ छेदे च कल्पनम्, त्रि.

कल्मष—कल्मषं किल्बिषे क्लीब पुसि स्यान्नरकान्तरे, मे.

कल्माष—कल्माषो यातुधाने च कृष्णपाण्डुरकृष्णयोः, मे कल्माषो राक्षसे कृष्णे कल्माषः कृष्णपाण्डुरे, वि. कल्माषो राक्षसे कृष्णे शबले, हे.

कल्य—कल्य प्रभाते क्लीबं स्यात् कल्यो वाक्श्रुतिवर्जिते। सज्जनीरोगदक्षेषु कल्याणवचनेऽपि च। उपायवचनेऽपि स्यात् त्रिषु मद्ये च योषिति, मे कल्य सज्जे प्रभाते च कल्यो नीरोगदक्षयोः। कल्या कल्याणवाचि स्यात् कादम्बर्यामपि स्मृता, वि कल्यं प्रभाते मधुनि सज्जे दक्षे निरामये। कल्या कल्याणवाचि स्यात्, हे. ह्यस्तनदिनेऽपि कल्यम्, ह. कल्यौ सज्जनिरामयौ, अ. कलासु कुशलः कल्यः कल्यो ज्ञेयो निरामयः। कल्य कालविशेषश्च कल्यं मद्यञ्च कीर्तितम्, अने.

कल्याण—कल्याणमक्षयस्वर्गे मङ्गलेऽपि नपुसकम्, मे. कल्याणमक्षये स्वर्गे कल्याणं मङ्गलेऽपि च, वि. कल्याणं हेम्नि मङ्गले, हे. कल्याणं काञ्चने शुभे, त्रि.

कल्लोल—कल्लोलः पुंसि हर्षे स्याद् उल्लोलवैरिणोरपि, मे. कल्लोलो हर्ष उल्लोले कल्लोलः परिपन्थिनि, वि. कल्लोलोऽरौ हर्षवीच्योः, हे. कल्लोलौ शात्रवोल्लोलौ, त्रि.

कवच—कवचो गर्दभाण्डे च सन्नाहे पटहेऽपि च, मे. कवचो गर्दभाण्डे स्यात् सन्नाहे पटहेऽपि च, वि. कवचस्तु तनुत्राणे पटहे नन्दिपादपे, हे.

कबन्ध—कबन्धं सलिले प्रोक्तमपमूर्धकलेवरे, वि. ४. कबन्ध.

कबर—कबरं लवणेऽम्ले स्त्री पृथ्वीतुङ्गीकचान्तरे। कबर्युमाया ना रक्ष.-पापयोर्भेषजान्तरे, मे. कबरी केशशाकविशेषयोः। कबरं लवणेऽम्ले च, वि. कबर लवणाम्लयोः। कबरी केशविन्यासशाकयो:, हे.

कवि—कविर्वाल्मीकिशुक्रयो । सूरौ काव्यकरे पुंसि खलीने स्यात्तु योषिति, मे. कविः काव्यकरे सूरौ कविर्वाल्मीकिशुक्रयो। कवी खलीने कथिता, वि. कवि काव्यस्य कर्तरि। विचक्षणे दैत्यगुरौ स्यात् कवी तु खलीनके, हे. खलीने स्त्री कवि पुंसि काव्यकृच्छुक्रसूरिषु, त्रि

कशा—कशा स्यादश्वताडन्या रज्जौ मुखे गुणेऽपि च, हे.

कशिपु—कशिपुर्भक्ताच्छादनयोरेकोक्तया पृथक्तयो पुंसि मे., एकोक्त्या कशिपुर्भक्ताच्छादने च द्वयो पृथक्, वि. कशिपुर्भोज्यवस्त्रयोरेकैकस्मिन् द्वयो-श्चापि, हे. कशिपुत्वन्नमाच्छादन द्वयम्, अ. रक्ष कशिपुराख्यातः प्रावार कशिपु-र्मतः, अने.

कशेरु—कशेरु पृष्ठकीकसे। शणजातौ कन्दभेदे, हे कशेरुः कज्जले कन्दे पृष्ठस्यास्थ्नि कशेरुका, अने.

कश्मल—कश्मलः स्यात् पिशाचेऽपि कश्मलो मोह उच्यते, अने.

कश्य—कश्यं त्रिषु कशार्हे स्यात् क्लीवं मद्याश्वमध्ययो:, मे. कश्यं मध्ये तुरङ्गाणा कश्यं मद्यकशार्हयो, वि. कश्य कशार्हमद्ययोः। अश्वमध्ये, हे. कश्यं कशार्हे मद्ये च, त्रि. मद्याश्वमध्ययो कश्यम्, अने.

कषाय—कषायो रसभेदे च निर्यासे च विलेपने। अङ्गरागे च न स्त्री स्यात् सुरभौ लोहिते त्रिषु, मे. कषायो रसभेदे स्यादङ्गरागे विलेपने। निर्यासेऽपि कषायोऽथ सुरभौ लोहितेऽन्यवत्, वि. कषायः सुरभौ रसे। रागवस्तुनि निर्यासे क्रोधादिषु विलेपने। वर्णे, हे निर्यासेऽपि कषायोऽस्त्री, अ. कषायः सुरभौ रसे, त्रि. कटुतिक्तकषायास्तु सौरभ्येऽपि प्रकीर्तिताः, ह.

कष्ट—कष्टन्तु गहने कृच्छ्रे, मे. कष्टं गहनकृच्छ्रयो:, हे, वि. कष्टे तु कृच्छ्र-गहने अ.

कांस्य—कांस्यं वाद्यान्तरे पानपात्रे स्यात्तैजसान्तरे, मे. कांस्यं तु तैजस-द्रव्ये वाद्यभित्पानपात्रयोः, वि. कांस्य तैजसवाद्ययोः। पानपात्रे मानभेदे, हे.

काक—काकः स्याद् वायसे वृक्षप्रभेदे पीठसर्पिणि। शिरोऽवक्षालने मानप्रभेदद्वीपभेदयोः। काका स्यात् काकनासाया काकोलीकाकजङ्घयोः। रक्तिकायां मलप्वा च काकमाच्यां च योषिति। काकं सुरतबन्धे स्यात् काकानामपि संहतौ, मे. काकः स्यात् पीठसर्पिणि। द्वीपमानद्रुभेदेषु शिरोऽवक्षालने द्विके। काकं काकसमूहे स्याद्रतबन्धे च योषिताम्। काका तु काकजङ्घायां काकोलीकाकनासयोः। काकोदुम्बरिकाकाकमायिकारक्तिकास्वपि, हे. काकः स्याद्वायसे वृक्षप्रभेदे पीठसर्पिणि। शिरोऽवक्षालने मानविशेषद्वीपभेदयोः। काक स्त्रीरतबन्धे स्यात् काकानामपि संहतौ। काका स्यात् काकनासाया काकोलीकाकजङ्घयोः। रक्तिकायां मलप्वाञ्च काकमाच्याञ्च कीर्तिता, वि. अथ द्रुमान्तरे। द्विके धृष्टे च काकः स्यात्, त्रि.

काकरूक—काकरूको नग्नदम्भस्त्रीजितोलूकभीरुषु। नि स्वे, मे काकरूक उलूके स्यान्नि.स्वे स्त्रीजितदम्भयोः वि काकरुको दिगम्बरे। उलूके स्त्रीजिते दम्भे भीरुके निधनेऽपि च, हे. पेचकस्त्रीजितौ काकरूकौ, त्रि.

काकिणी—काकिणी पणतुर्यांशे मानदण्डे च दृश्यते। कृष्णलैकवराटयोः स्यादुन्मानस्यांशकेऽपि च, मे काकिणी पणतुर्यांशे मानदण्डे च काकिणी। कृष्णलैकवराटयोः स्यादुदमानांशकेऽपि च, वि. काकिणी मानदण्डस्य तुरीयेंऽशे पणस्य च। कृष्णलाया वराटे च, हे

काकिनी—काकिनी पणपादेऽपि मानपादवराटके, मे.

काकोल—काकोलो विषभेदे स्याद् द्रोणकाककुलालयोः, वि काकोलो मौकुलौ विषे। कुलाले, हे. काकोल नरकान्तरे। ना कुलाले द्रोणकाके विषभेदे तु न स्त्रियाम्, मे. काको विषञ्च काकोलौ, त्रि.

काक्षी—काक्षी तुवरिकायाञ्च सौराष्ट्रमृद्यपि स्त्रियाम्, मे.

काच—काचः शिक्ये मणौ नेत्ररोगभेदे मृदन्तरे, मे. काचस्तु मणौ शिक्ये मृदन्तरे। नेत्ररोगेऽपि, वि. काचोऽक्षिरोगे शिक्ये मणौ मृदि, हे. काचाः शिक्यमृद्भेददृग्रुजः, अ.

काचवर्तिक—राजपट्टस्य काचस्य गुडके काचवर्तिकः, वि.

काचिघ—काचिघः काञ्चनेऽपि स्यात् छेमण्डे मूषकेऽपि च, मे. काचिघः काञ्चने प्रोक्तः छमण्डे मूषिकेऽपि च, वि. काचिघम्नु मूषिके स्यात् शातकुम्भे छमण्डके, हे. काचिघौ काञ्चनोन्दुरू, त्रि.

काञ्चन—काञ्चनः काञ्चनारे स्याच्चम्पके नागकेसरे। उदुम्बरे च धतूरे हरिद्राया च काञ्चनी। क्लीवेऽजवेसरे हेम्नि, मे. काञ्चनः काञ्चनारे

स्याच्चम्पके नागकेसरे। उदुम्बरे च पुन्नागे हरिद्राया च काञ्चनी। काञ्चन हेम्नि किञ्जल्के, वि काञ्चन हेम्नि किञ्जल्के काञ्चनो नागकेशरे। उदुम्बरे काञ्चनारे पुन्नागे चम्पकेऽपि च। काञ्चनी तु हरिद्राया, हे काञ्चनन्तु हेम्नि नागकेसरे काञ्चनी निशा, त्रि

काञ्ची—काञ्ची स्यान् मेखलादाम्नि प्रभेदे नगरस्य च, मे काञ्ची स्यान् मेखलादाम्नि गुञ्जाया नीवृदन्तरे, वि काञ्ची गुञ्जामेखलयो पुर्या, हे देश-भेदेऽपि काञ्ची स्यात्, त्रि

काण—काण काकैकचक्षुषो मे, वि

काण्ड—काण्ड स्तम्बे तरुस्कन्धे वाणेऽवसरनीरयो। कुत्सिते वृक्षभिनाडी-वृन्दे रहसि न स्त्रियाम् मे काण्ड नाले तरुस्कन्धे बाणेऽवसरनीरयो। कुत्सिते रहसि स्तम्बे काण्ड गर्वेऽप्युदाहृतम्, वि काण्डो नालेऽधमे वर्गे द्रुस्कन्धेऽवसरे शरे। रह श्लाघाम्बुपु स्तम्बे, हे काण्डोऽस्त्री दण्डवाणार्ववर्गावसरवारिपु, अ काण्डो बाणस्तुला काण्ड काण्ड सङ्घात इष्यते। काण्ड कालो बल काण्ड मूल काण्डो तरोरपि, त्रि काण्ड शरो जल काण्डम्, अने

कात्यायन—कात्यायनो वररुचौ विशेषे च मुने पुमान्। कापायवस्त्रे विधवार्द्ध-जरत्युमयो स्त्रियाम्, मे कात्यायनो वररुचौ गौर्या कात्यायनी मता। कापाय-वस्त्रविधवार्द्धजरत्यामपीष्यते, वि कात्यायनो वररुचौ कात्यायनी तु पार्वती। कपायवस्त्रविधवार्धवृद्धमहिलाऽपि, न, हे स्यात् कात्यायन्यर्धवृद्धागौर्योर्वररुचौ नरि, त्रि

कादम्ब—कादम्ब स्यात् पुमान् पक्षिविशेषे सायकेऽपि च, मे कादम्ब कलहंसेष्वो, वि, हे कादम्बौ शरपक्षिणौ, त्रि

कादम्बर—कादम्बरस्तु दध्यग्रे मद्यभेदे नपुसकम्। स्त्री वारुणीपरभृता-भारतीशारिकासु च, मे कादम्बर तु दध्यग्रे मद्यभेदे च सीधुनि। कादम्बरी परभृताभारतीसारिकासु च, वि कादम्बर दधिसरे शीधुमद्यप्रभेदयो। कादम्बरी कोकिलाया वाणीशारिकयोरपि, हे

कानन—कानन विपिने गेहे परमेष्ठिमुखेऽपि च, मे, वि कानन तु ब्रह्मास्ये विपिने गेहे, हे

कानीन—कानीन कन्यकाजाततनये व्यासकर्णयो, मे, वि कानीन कन्य-कासुते। कर्णे व्यासे, हे

कान्त—कान्ता नार्या प्रियङ्गौ स्त्री शोभने त्रिपु ना धवे। लौहे च चन्द्र-सूर्याय पर्यायान्त शिलासु च, मे कान्तो रम्ये प्रिये ग्रावृणि कान्ता प्रियङ्गुयोपितो,

हे कान्तोऽश्मनि गृहे चारौ कान्ता तु फलिनीस्त्रियो, वि कान्तस्तु प्रियरम्ययो, त्रि

कान्तार—कान्तारोऽस्त्री महारण्ये विले दुर्गमवर्त्मनि। पुंसि स्यादिक्षुभेदे च, मे कान्तारमुपसर्गादौ वने दुर्गमवर्त्मनि। इक्षुप्रभेदे कान्तार, वि कान्तार दुर्गवर्त्मनि। महारण्योपसर्गाद्यो काननेक्षुविशेषयो, हे महारण्ये दुर्गपथे कान्तार पुनपुसकम्, अ कान्तार कानन प्रोक्त कान्तार पाकशासन। इक्षुभेदश्च कान्तार कान्तारो दुर्भरोदर, अने दुर्गमार्गेऽपि कान्तारम्, ह

कान्ति—कान्ति शोभेच्छयो स्त्रिया, मे कान्ति शोभाभिलापयो, वि कान्ति शोभाकामनयो, हे अथ कान्तिर्द्युतीच्छयो, त्रि v विभ्रम

कापटिक—कापटिकोऽन्यमर्मज्ञे छात्रे पुंसि शठे त्रिपु मे कापटिकोऽन्यमर्मज्ञे छात्रे स्यात् कालदेशिनि, वि

कापथ—कापथ कुत्सितपथे उशीरे क्लीवमिष्यते मे

कापोत—कापोतो रुचके क्नीव कपोतौघेऽञ्जनान्तरे, मे कापोतमञ्जने स्वर्ज्या कपोताना च सहतौ, वि

काम—काम स्मरेच्छयो पुमान्। रेतस्यपि निकामे च काम्येऽपि स्यात-पुंसकम्, मे काम स्मरेऽभिलापे च काम रेतोनिकामयो। अव्यय त्वम्यनुज्ञायाम्, वि काम वाढेऽनुमतिरेतसो। काम स्मरेच्छाकाम्येषु, हे इच्छामनोभवौ कामौ, अ रेतोनिकामकाम्येषु काम पुंसि स्मरेच्छयो, त्रि

कामकूट—कामकूटस्तु वेश्याया प्रियविभ्रमयो पुमान्, मे कामकूटौ वेश्याविभ्रमेष्टौ, हे कामकूटस्तु वेश्याया प्रियविभ्रमयोर्मत, वि

कामगुण—अथ कामगुणो रागे विपयाभोगयोरपि, मे कामगुण स्मृतो रागे विपयाभोगयोरपि, वि कामगुणो रतौ। विपयाभोगयोश्चापि, हे

कामचारिन्—कामचारी कामुके स्यात् स्वच्छन्दकलविङ्कयो, मे कामचारी तु कमने स्वच्छन्दकलविङ्कयो, वि कामचारी कलविङ्के स्वेच्छाचारिणि कामुके, हे

कामद—कामदा कामधेनौ स्त्री कामदातरि वाच्यवत्, मे कामदा धेनुकाया स्यात् वाच्यवत् कामदोग्धरि, वि

कामम्—कामञ्चानुमतौ स्मृतम्। प्रकामे चाप्यसूयाया तथानुगमनेऽपि च, मे काममसूयानुगमे प्रकामेऽनुमतावपि, हे काम प्रकामेऽनुमतावसूयानुगमेऽपि च, वि

कामल—कामला रोगभेदे वा ना ना मरुगन्तयो। कामुके वाच्यलिङ्ग,

मे कामल कामुके रोगे मरुदेशवसन्तयो, वि कामल कामिरोगयो । मरुदेशेऽवतसे च, हे कामल कामुके मधौ, त्रि

कामि—कामिर्ना कामुके रत्या स्त्री, मे कामि स्यात् कामुके रत्याम्, वि

कामिन्—कामिनी भीरुवन्दयो । कामी तु कामुके चक्रवाके पारावतेऽपि च, मे कामिनी भीरुवन्दयो । कामी स्यात् कामुके चक्रवाके पारावतेऽपि च, वि कामी स्यात् कमने चक्रवाके पारावतेऽपि च, हे कामिनौ स्त्रैणचक्रौ च, त्रि वन्दायामपि कामिनी, अ

कामुक—कामुक कमनेऽशोकपादपे चातिमुक्तके, मे, वि कामुकास्तु काम्यशोकातिमुक्तका, हे

काम्बोज—काम्बोजोऽश्वान्तरे सोमवल्के पुन्नागपादपे। काम्बोजी मापपर्ण्यां च वलक्षखदिरे स्त्रियाम्, मे काम्बोज पुनरश्वाना भेदे पुन्नागपादपे। वलक्षखदिरे चापि काम्बोजी मापपर्णिका, हे काम्बोजस्तुरगे सोमवल्के पुन्नागपादपे। काम्बोजी मापपर्ण्या च हिङ्गुपर्ण्यामपि क्वचित्, वि

काय—काय कदैवते मूर्तौ सङ्घे लक्ष्यस्वभावयो । कायो मनुष्यतीर्थेऽपि, वि काय कदैवते मूर्तौ सङ्घे लक्ष्यस्वभावयो । काय मनुष्यतीर्थे च, हे काय कदैवते मूर्तौ सङ्घे लक्ष्यस्वभावयो । मनुष्यतीर्थे काय स्यात् मे काय स्वभावे लक्ष्ये च सङ्घे मूर्तौ कदैवते, त्रि शरीरोत्सेधयो काय, अने

कायस्थ—कायस्थ परमात्मनि । नरजातिविशेषे ना हरितक्यान्तु योपिति, मे कायस्थोऽपि नृजाते स्यात प्रभेदे परमात्मनि । कायस्था तु हरितक्यामामलक्या च दर्शिता, वि कायस्थोऽक्षरजीवक । परमात्मा च कायस्था हरितक्यामलक्यपि, हे

कार—कारो वधे निश्चये च वलौ यत्ने यतावपि । तुपारशैलेऽपि पुमान् स्त्रिया दूत्या प्रसेवके । सुवर्णकारिकाया च वन्धनागारवन्धयो, मे कारो वधे निश्चये च वलौ यत्ने यतावपि । कारस्तुपारशैले च कारा दूत्या प्रसेवके । वन्धने वन्धनागारहेमकारिकयोरपि, वि कारो वलौ वधे यत्ने हिमाद्रौ निश्चये यतौ। कारा वन्धनशालाया वन्धे दूत्या प्रसेवके। स्याद्धेमकारिकाया च, हे कारा पीडावन्धशाले, त्रि कारो वधे निश्चये च, अने

कारक—कारिका नटयोपिति । कृतौ विवरणश्लोके शिल्पयातनयोरपि । नपुसक तु कर्मादौ कारक कर्तरि त्रिपु, मे कारक कर्तृकर्मादौ कारिका यातना नटी । कृतिविवरणश्लोकनापितादिककर्म च, हे कारिका नटयोपिति । कृतौ विवरणश्लोके यातनायाञ्च कारिका । नापितादिकशिल्पेऽपि, त्रि कारक कर्तरि

प्रोक्तः कर्मादावपि कारकम्, वि. कारिका यातनाकृत्योः, श्र. व्याख्यारलोकेऽपि कारिका, त्रि.

कारण—कारणं करणे हेतुवधयोश्च नपुंसकम्। स्त्री यातनायां, मे. कारणं करणे हेतुवधयोरपि कारणम्। कारणा यातनाया च, वि. कारणं घातने हेतौ करणे कारणा पुनः। यातना, हे. वधे हेतौ च कारणम्, त्रि.

कारण्ड—*कारण्डो मधुकोशासिकारण्डवदलाढके, वि. v करण्ड.*

कारन्धमिन्—कारन्धमी कास्यकारे धातुवादरतेऽपि च, मे, वि. कारन्धमी धातुवादनिरते कांस्यकारिणि, हे. धातुवादरते कांस्यकारे कारन्धमी नरि, त्रि.

कारवी—कारवी मधुरादीप्यत्वक्पत्रीकृष्णजीरके, मे, वि. कारवी कृष्णा जीरके। दीप्ये मधुरात्वक्पत्र्योः, हे

कारि—कारि. स्त्रिया क्रियायां स्याद्वाच्यलिङ्गस्तु शिल्पिनि, मे. कारिः क्रियायामाख्याता नापितादिकशिल्पिनि, वि. कारि' शिल्पक्रियाऽपि च, हे.

कारु—कारुर्विश्वकर्मणि ना त्रिषु कारकशिल्पिनोः, मे. कारुः कारकशिल्पिनोः। विश्वकर्मणि शिल्पे च, वि. कारुस्तु कारके शिल्पे विश्वकर्मणि शिल्पिनि, हे. कारुः कारकशिल्पिनो', त्रि.

कारुज—कारुजः शिल्पिना चित्रे वामलूरे गजार्भके मे. कारुजः शिल्पिना चित्रे कलभे नागकेशरे। स्वयजाततिले फेने वल्मीके गैरिकेऽपि च, वि. कारुजः कलभे फेने वल्मीके नागकेशरे। गैरिके शिल्पिना चित्रे स्वयजाततिलेऽपि च, हे.

कार्पट—कार्पटो जतुकार्यिणो', मे., वि., हे.

कार्मण—कार्मणं मन्त्रतन्त्रादियोजने कर्मठेऽपि च, मे. कार्मणं मन्त्रतन्त्रादियोजने कर्मकारके, वि. कार्मण मन्त्रादिसाधने कर्मकारके, हे.

कार्मुक—कार्मुक धनुषि स्यात् ना वेणौ कर्मक्षमेऽन्यवत्, मे. अथ कार्मुकः। वंशे कार्मुकमिष्वासे कर्मठे, हे. कार्मुकं वंशधनुषोः कर्मशक्ते तु वाच्यवत्, वि. वेणौ ना कार्मुकं चापे, त्रि.

कार्य—कार्यं हेतौ प्रयोजने, मे , वि., हे. कार्यं युद्धे तथा कृत्ये, अने.

कार्यपुट—स्यात् कार्यपुटः क्षपणोन्मत्तानर्थकरेषु च, मे. कार्यपुटोऽनर्थकरे क्षपणोन्मत्तयोरपि, हे. कार्यपुटस्तु क्षपणोन्मत्तानर्थकरेष्वपि, वि. उन्मत्ते क्षपणेऽनर्थकरे कार्यपुटध्वनिः, हा.

कार्षापण—कार्षापणोऽस्त्री कार्षिके पणषोडशकेऽपि च, मे. कार्षापणः कार्षिके स्यात् पणषोडशकेऽपि च, वि. कार्षापणः सुकार्षिके। पणषोडशके, हे.

काल—कालो मृत्यौ महाकाले समये यमकृष्णयोः। काला तु कृष्णत्रिवृता-मञ्जिष्ठानीलिकासु च। काली गौर्यां क्षारकीटे कालिकामातृभेदयोः, मे. कालो मृत्यौ महाकाले समये यमकृष्णयो। कृष्णत्रिवृति काला तु नीलीमञ्जिष्ठयो-रपि। काली गौर्यां क्षारकीटे कालिकामातृभेदयोः। नवाम्बुवाहवृन्देऽपि परि-वादेऽपि च क्वचित्, वि. काल पुन. कृष्णवर्णे महाकालकृतान्तयोः। मरणानेहसोः कालिकाक्षारकीटयो। मातृभेदोमयोर्नव्यमेघौघपरिवादयोः। काला कृष्णा-त्रिवृन्नील्योर्जिङ्ग्यां, हे. कृतान्तानेहसोः काल., अ. कालः स्यान्मृत्युकृष्णयोः, त्रि उत्सवे च प्रकोष्ठे च मुहूर्ते नियमे तथा। कालशब्दो व्यवस्थाया समयेऽपि निगद्यते, अने. निमेषादौ यमे वर्णे कालो मृत्यौ च कीर्त्यते। काला सङ्केतकाचारसिद्धान्त-समयाः स्मृता, ह

कालकण्ठ—कालकण्ठश्च दात्यूहे कलविङ्के च खञ्जने। मयूरे पीतसारे च स्यात् खण्डपरशौ पुमान्, मे. कालकण्ठस्तु दात्यूहे कलविङ्के च खञ्जने। सिता-पाङ्गे हरे पीतसारके नीलकण्ठवत्, वि कालकण्ठनीलकण्ठौ पीतसारे महेश्वरे। दात्यूहे ग्रामचटके खञ्जरीटे शिखावले, हे दात्यूहे कालकण्ठ स्यात् शिवखञ्जनयो-रपि, त्रि.

कालञ्जर—कालञ्जरो योगिचक्रमेलके भैरवे गिरौ, मे, वि कालञ्जरो भैरवाद्रचोर्योगिचक्रस्य मेलके, हे.

कालपृष्ठ—कालपृष्ठं कर्णचापे पुंसि कङ्कविहङ्गमे, मे. कालपृष्ठ भवेत् कर्णचापे कोदण्डमात्रके। कालपृष्ठस्तु सारङ्गविशेषे कङ्कपक्षिणि, वि काल-पृष्ठन्तु कोदण्डमात्रके कर्णधन्वनि। कालपृष्ठो मृगभेदे कङ्के, हे.

कालस्कन्ध—कालस्कन्धस्तमाले स्यात् तिन्दुके जीवकद्रुमे, मे, वि. काल-स्कन्धस्तु तिन्दुके। तमाले जीवकद्रौ च, हे

कालानुसार्य—कालानुसार्यं शैलेये कालेये शिंशपाद्रुमे, मे. कालानुसार्यं कालेये शैलेये शिंशपाद्रुमे, वि कालानुसार्यं शैलेये कालेये शिंशपातरौ, हे

कालिङ्ग—कालिङ्गो भूमिकर्कारौ दन्तावलभुजङ्गयोः। कालिङ्गी राज-कर्कटचाम्, मे., वि. कालिङ्गस्तु भुजङ्गमे। द्विरदे भूमिकर्कारौ कालिङ्गी राज-कर्कटी, हे

कालिका—कालिका चण्डिकाभेदे कार्ष्ण्यवृश्चिकपत्रयो। क्रमदेयवस्तु-मूल्ये धूसरीनवमेघयोः। पटोलशाखारोमालीमासीकाकीशिवासु च। मेघावली च, मे. कालिका योगिनीभिदि। स्वर्णादिदोषे मेघाल्या सुरागौर्योर्नवाम्बुदे। क्रमदेयवस्तुमूल्ये कार्ष्ण्यवृश्चिकपत्रयोः। रोमाल्या धूमरीमास्योः काकीपटोल-

शाखयो, हे कालिका योगिनीभेदे कार्ष्ण्ये गौर्या घनावलौ। नम्रदेयवस्तुमूल्ये धूसरीनवमेघयो। पटोलशाखारोमालीमासीकाकोपु कालिका। तथा वृश्चिकपत्रेऽपि, वि मेघजाले च कालिका, अ रोमावलीमेघमालाकरटीपु च कालिका, हा कृष्णत्वे च हिमान्याश्च गौरीकाल्योश्च कालिका, त्रि

कालेय—कालेयो दैत्यभेदे स्यात् कालखण्डे नपुंसकम् मे कालेयो दैत्यभेदे स्यात् कालेय कालखण्डके, वि कालेयस्तु दैत्ये कालेय कुङ्कुम यकृत्, हे

कावृक—कावृक कृकवाकौ स्यात् पीतमस्तककोकयो, मे, वि कावृक कुक्कुटे कोके पीतमुण्डे, हे

कावेरी—कावेरी स्यात् सरिद्भेदे पण्यनारीहरिद्रयो, मे, वि कावेरी तु हरिद्राया वेश्याया सरिदन्तरे, हे

काव्य—काव्य ग्रन्थे पुमान् शुक्रे काव्या स्यात् पूतनाधियो, मे काव्य ग्रन्थे ग्रहे काव्य काव्या स्यात् पूतनाधियो, वि काव्य ग्रन्थे काव्य शुक्रे काव्या स्यात् पूतनाधियो, हे काव्य प्रबन्धे शुक्रे ना, त्रि काव्या तु पूतना ज्ञेया काव्य ग्रन्थनिबन्धनम्, अने

काश—काशी वाराणसीपुरे। न स्त्रिया तृणभेदे स्यात्, मे काशस्तृणे स्यात् क्षवथौ वाराणस्या तु काश्यपि, वि काशस्तृणे रोगभेदे, हे

काश्मीर—काश्मीर कुङ्कुमे प्रोक्त टङ्कपुष्करमूलयो, वि काश्मीर कुङ्कुमेऽपि स्यात् टङ्कपुष्करमूलयो, मे काश्मीर पौष्करे मूले टङ्ककुङ्कुमयोरपि, हे

काश्मीरज (कश्मीरज)—काश्मीरज पुन। कुष्ठकुङ्कुमयो, क्लीवेऽतिविषायान्तु योपिति, मे काश्मीरजारयाऽतिविपाकुष्ठकुङ्कुमपौष्करे, वि कश्मीरज कुष्ठे कुङ्कुमे पौष्करेऽपि च। कश्मीरजाऽतिविषाया, हे

काश्यप—काश्यप उक्तो मुनिमृगयोर्भेदे च काश्यपी क्ष्मायाम्, मे काश्यप स्यान्मुनौ मानभेदे भूमौ तु काश्यपी, वि काश्यपो मुनिमीनयो। काश्यप्युर्व्याम्, हे

काष्ठ—काष्ठा दारुहरिद्राया कालमानप्रकर्षयो। स्थानमात्रे दिशि च स्त्री दारुणि स्यान्नपुसकम्, मे काष्ठा दारुहरिद्राया कालमानप्रकर्षयो। स्याद् दिशि स्थानमाने च काष्ठमाख्यातमिन्धने, वि काष्ठ दारुणि काष्ठा तु प्रकर्षे स्थानमात्रके। दिशि दारुहरिद्राया कालमानप्रभिद्यपि, हे काष्ठोत्कर्षे स्थितौ दिशि, अ काष्ठा कालेऽपि, त्रि काष्ठा निशा ककुप् काष्ठा काष्ठा प्रोक्ता वसुन्धरा काष्ठा कालविशेष स्यात् काष्ठ दारु निगद्यते, अने

कासमर्द—पटलेऽपि कासमर्द, हा

कासू—वासूर्विकलवाचि स्यात् तथा शक्त्यायुधे स्त्रियाम्, मे कासू

शक्त्यायुधे रुजि। बुद्धौ विकलवाचि स्यात्, हे कासूर्विकलवाचि स्यात् कासू शक्त्यायुधेऽपि च, वि

काहल—काहला वाद्यभाण्डस्य भेदे चाप्सरसा भिदि। काहली तु तरुण्या स्यात् काहलश्चरणायुधे। शब्दमात्रेऽपि पुलिङ्गस्त्रिषु शुष्के भृशे खले, मे काहल तु स्याद् भृशे चाव्यक्तवाचि च। शुष्के च वाद्यभेदे च काहली तरुणस्त्रियाम्, हे काहली तु तरुण्या स्यात् काहल भृशशुष्कयो। वाद्यभाण्डविशेषे तु काहला काहल खले, वि

किशारु—किशारुर्ना सस्यशूके विशिखे कङ्कपक्षिणि, मे किशारु सस्यशूकेऽपि विशिखे कङ्कपक्षिणि, वि किशारुर्धान्यशूके शरेऽपि च, हे किशारु सस्यशूकेषु, अ

किंस्वित्—किंस्वित् प्रश्ने वितर्के च, वि

किङ्किणी—किङ्किणी क्षुद्रघण्टिका, अने

किञ्च—किञ्चारम्भे च साकल्ये, मे, वि किञ्च तु। साकल्यारम्भयो, हे

किट्टाल—किट्टाल पुंसि ताम्रस्य कलसे लोहगूथके, मे किट्टालस्ताम्रकलशे किट्टालो लोहगूथके, वि किट्टालस्तु लोहगूथे ताम्रस्य कलशेऽपि च, हे

किण—व्रणचिह्ने घुणे किण, हा

किण्व—किण्व बीजे च शीधुन। पापे, मे किण्व पापे सुराबीजे, वि, हे

कितव—कितवस्तु पुमान् मत्ते वञ्चके कनकाह्वये, मे कितवो धूर्तवन्मत्ते वञ्चके कनकाह्वये, वि कितव कनकाह्वये। मत्ते च वञ्चके चापि, हे कितवौ मत्तवञ्चकौ, त्रि

किन्नु—किन्नु प्रश्नवितर्कयो, मे वि

किम्—किं कुत्साया वितर्के च निषेधप्रश्नयोरपि, मे किं स्याद्वितर्के प्रश्ने च क्षेपे निन्दाप्रकारयो, वि किं क्षेपनिन्दयो प्रश्ने वितर्के हे किं प्रश्नेऽपि च कुत्सायाम्, वि किम् प्रश्ने कुत्सितेऽपि च, हे किं पृच्छाया जुगुप्सने, अ

किमु—किमु सम्भावनाया स्याद् विमर्शे चापि दृश्यते, मे किमु सम्भावनाया स्याद् विमर्शे च किमु स्मृतम्, वि किमु सम्भावनाया विमर्शे, हे

किमुत—किमुत प्रश्नवितर्कयो। विकल्पेऽतिशयेऽपि स्यात्, मे किमुतातिशये प्रश्ने विकल्पे च प्रयुज्यते, वि किमुत प्रश्नवादयो। विकल्पेऽतिशये चापि, हे

किम्पाक—किम्पाको महाकालफलाज्ञयो, मे किम्पाको वृक्षभिद्यज्ञे, हे किम्पाक फलमूर्खयो, वि

किम्पुरुष—अथ किम्पुरुषो लोकभेदकिन्नरयो पुमान् मे किम्पुरुष किन्नरे स्यात् लोकभेदेऽपि, वि किम्पुरुषस्तु किन्नरे लोकभिद्यपि, हे

किरात—किरातो म्लेच्छभेदे स्याद् भूनिम्बेऽल्पतनावपि। स्त्रिया चामरधारिण्या कुट्टिनीदुर्गयोरपि, मे स्यात् किरातस्तु भूनिम्बे म्लेच्छे चाल्पतनावपि। मन्दाकिन्या किराती स्यात् कुट्टन्यामपि दृश्यते, वि किरात स्यादल्पतनौ भूनिम्बम्लेच्छयोरपि। किराती कुट्टनी गङ्गा, हे किरातौ म्लेच्छभूनिम्बौ, नि

किरि—किरि शूकरलोह्यो, अने

किर्मी—किर्मी पलाशे शालाया हेमपुत्र्याञ्च योषिति, मे किर्मी पलाशे शालाया लोहपुत्र्यामुदीरिता, वि

किर्मीर—किर्मीरो नागरङ्गे च कर्बुरे राक्षसान्तरे, मे किर्मी कर्बुरे दैत्यराक्षसान्तरयोरपि, वि किर्मीर शवले दैत्ये, हे

किल—किलशब्दस्तु वार्ताया सम्भाव्यानुशयार्थयो, मे किलशब्दस्तु वार्ताया सम्भाव्यानुशयार्थयो, वि वार्तासम्भाव्ययो किल, ह वार्तायामरुचौ किल, त्रि वार्तासम्भाव्ययो किल, अ

किल्विष—किल्विष पापरोगयो। अपराधेऽपि, मे किल्विष वृजिने रोगेऽप्यपराधेऽपि किल्विषम्, वि किल्विष पापे रोगेऽपराधे च, हे अपराधेऽपि किल्विषम्, अ

किशोर—अथ किशोरोऽश्वस्य शावके। तैलपर्ण्यो पर्यौ च स्यात् तरुणावस्थसूर्ययो, मे किशोरस्तरुणावस्थे हयशावकसूर्ययो। तैलपर्ण्यां, वि किशोरो हयशावके सूर्ये यूनि, हे

किष्कु—किष्कुर्द्वयोर्वितस्तौ च प्रकोष्ठेऽपि च, मे किष्कु प्रकोष्ठे हस्ते च वितस्तौ कुत्सितेऽपि च, हे किष्कुर्हस्ते वितस्तौ च, अ किष्कुर्वितस्तौ हस्ते च प्रकोष्ठे कुत्सितेऽपि च, वि किष्कु प्रकोष्ठेऽपि, त्रि

किष्कुपर्वन्—किष्कुपर्वा पुमानिक्षौ वेणौ पोटगलेऽपि च, मे किष्कुपर्वा भवेद् वेणाविक्षौ पोटगलेऽपि च, वि किष्कुपर्वा स्यादिक्षुत्वचिसारयो, हे

कीकट—कीकट कृपणे नि स्वे त्रिषु पुभूम्नि नीवृति, मे कीकट कृपणे नि स्वे देशभेदे तुरङ्गमे, हे कीकटस्तुरगे नि स्वे देशभेदे मितम्पचे, वि

कीकस—कीकस कृमिजातौ स्यात् पुंसि कुल्ये नपुसकम्, मे कीकस कृमिजातौ स्यादस्थ्नि कीकसमिष्यते, वि कीकसस्तु क्रिमौ कीकसमस्थनि, हे कीकसो वानरो भिदु कीर्तित चास्थि कीकसम्, अने

कीचक—कीचको दैत्यभिद्वातहतसस्वनवशयो, मे कीचको दैत्यभेदे स्यात्

शुष्कवंशे द्रुमान्तरे, वि कीचको ध्वनिमद्वंशे दैत्यभेदे द्रुमान्तरे, हे वंशे दैत्ये च कीचक , त्रि

कीटक—कीटक क्रिमिजातौ ना निष्ठुरे पुनरन्यवत्, मे कीटव क्रमिभेदे सान्निष्ठुरे कीटकोऽन्यवत्, वि कीटको निष्ठुरे क्रुमौ, हे

कीनाश—कीनाश कर्पक्षुद्रोपांशुघातिषु वाच्यवत् । यमे ना, मे कीनाश कर्पके क्षुद्रे कृतान्तोपांशुघातिनो , वि कीनाश क्षुद्रयमय कर्पकोपांशुघातिनो , हे कृतान्ते पुंसि कीनाश क्षुद्रकर्षकयोस्त्रिषु, अ कीनाशश्च कपर्द स्यात् कीनाशौ यमकर्षकौ, अने

कीर—कीर शुके पुंभूम्नि नीवृति, मे कीरो जनपदे शुके, वि कीर शुके जनपदे, हे काश्मीरप्रशुकौ कीरौ, अने

कीर्ण—कीर्ण दत्ते च विक्षिप्ते हिंसितेऽप्यभिधेयवत् मे कीर्ण छन्ने परिक्षिप्ते हिंसिते कीर्णमिष्यते, वि कीर्ण क्षिप्ते हृते च्छन्ने हे

कीर्ति—कीर्ति प्रसादयशसोर्योषित, मे कीर्ति प्रसादयशसोर्विस्तारे कर्दमेऽपि च, वि कीर्तिर्यशसि विस्तारे प्रसादे कर्दमेऽपि च, हे

कील—कीलो लेशे द्वयो शस्त्रज्वालाकफोणिशङ्कुषु, मे कीला कफोणि-निर्घाते शङ्कौ ज्वाले तु कीलवत् वि कीलोऽग्नितेजसि । कफोणिस्तम्भयो शङ्कौ कीला रतहतावपि, हे शङ्कावपि द्वयो कील , अ कफोणिघाते ज्वाले च कीलावत् कील इष्यते, त्रि

कीलाल—कीलाल रुधिरे तोये, मे , हे शोणितऽम्भसि कीलालम्, अ क्षीरे पुष्परसे तोये मद्ये मण्डे घृतेऽसृजि । सप्तस्वर्थेषु कीलाल प्रवदन्ति मनीषिण , अने कीलाल रुधिरे जले, ह , वि

कीश—कीशो दिगम्बरे कपौ, मे कीशो दिगम्बरे प्रोक्त कीश शाखा-मृगेऽपि च, वि कीश कपौ दिगम्बरे, हे दिगम्बरे कपौ कीश , त्रि

कु—कु पापे चेपदर्थे च कुत्साया च निवारणे, मे , वि कु पापीयसि कुत्साया-मीपदर्थे निवारणे, हे पापकुत्सेपदर्थे कु, अ

कुकूल—कुकूल शङ्कुसङ्कीर्णे श्वभ्रे ना तु तुषानले, मे कुकूल शङ्कुसङ्कीर्णे श्वभ्रे चापि तुषानले । कुकूल स्यात्, वि कुकूलन्तु तुषानले । शङ्कमयुक्तगर्ते च, हे कुकूल शङ्कुभि कीर्णे श्वभ्रे ना तु तुषानले, अ कुकूल शङ्कुगर्तेऽपि तुषाग्नौ च निगद्यते, हे

कुक्कुट—कुक्कुटयनृतचर्यायां पुंसि स्यात् चरणायुधे । निषादशूद्रयो पुत्रे तृणोल्कायाञ्च कुक्कुभे, मे कुक्कुट कुक्कुभे ताम्रचूडे वह्निकणेऽपि च ।

निषादशूद्रयो पुत्रे, हे कुक्कुटस्ताम्रचूडे स्यात् कुक्कुभेऽग्निकणेऽपि च। निषाद-शूद्रयो पुत्रे तालमध्ये तु कुक्कुटी, वि

कुक्कुर—कुक्कुर सारमेये ना ग्रन्थिपर्णे नपुसकम्, मे कुक्कुरो वक्रपुच्छे स्याद् ग्रन्थिपर्णेऽपि कुक्कुरम्, वि कुक्कुर ग्रन्थिपर्णके। कुक्कुर श्वा, हे

कुचन्दन—कुचन्दनञ्च पत्राङ्गे द्रुभेदे रक्तचन्दने, मे, वि कुचन्दन वृक्षभेदे पत्राङ्गे रक्तचन्दने, हे

कुचेल—कुचेला विद्धकर्ण्या स्त्री वाच्यवत् तु कुवाससि, मे कुचेला विद्धकर्ण्या स्यात् कुचेलस्तु कुवाससि, वि कुचेल स्यात् कुवाससि। कुचेला विद्धकर्ण्या च, हे

कुज—कुजा कात्यायनीदेव्या कुजो नरकभौमयो, मे कुज स्यान्नरकाख्यो, वि कुजो द्रुमे। आरे नरकदैत्ये च, हे

कुञ्ज—कुञ्जोऽस्त्रिया निकुञ्जेऽपि हनौ दन्तेऽपि हस्तिनाम्, मे कुञ्जो निकुञ्जेऽपि हनौ दन्ते च दन्तिनाम्, वि कुञ्जो हनौ दन्तिदन्ते निकुञ्जे च, हे कुञ्जो दन्तेऽपि न स्त्रियाम्, अ हनौ कुञ्ज, ह

कुञ्जर—कुञ्जरोऽनेकपे केशे स्त्री धातक्याञ्च पाटलौ, मे कुञ्जरोऽनेकपे केशे धातक्यामपि कुञ्जरा, वि कुञ्जरोऽनेकपे केशे कुञ्जरा धातकीद्रुमे। पाटलाया, हे

कुट—कुट कोटे पुमान् स्त्री घटे स्त्रीपुसयोर्गृहे। कुटी स्यात् कुम्भदास्या च सुराया चित्रगुच्छके, मे कुट कोटे शिलाकुट्टे गेहे घटे कुटी सुरा। चित्रगुच्छ कुम्भदासी, हे कुट कोटे घटे गेहे शिलाकुट्टकपूरुषे। स्यात् कुटी कुम्भदास्या च सुराया चित्रगुच्छके, वि कुम्भे कुटो ना भवने द्वयो, त्रि

कुटज—कुटजो वृक्षभेदे स्याद् अगस्त्यद्रोणयोरपि, मे, वि कुटजोऽगस्त्ये द्रुभेदे द्रोणे, हे

कुटन्नट—कुटन्नटन्तु कैवर्तीमुस्तके पुसि शोणके, मे कुटन्नटस्तु श्योनाके कैवर्तीमुस्तकेऽपि च, वि अथ कुटन्नट। शोणके कैवर्तीमुस्ते, हे

कुटप—कुटपो मानभेदे स्यात् कुटपो निष्कुटे मुनौ, वि कुटपो मुनौ। निष्कुटे मानभेदे च, हे

कुटार—कुटार मैथुने विद्यात् कुटार केवलेऽपि च, वि कुटार केवले रते, मे, हे

कुटिल—कुटिला स्पार्क्कायां स्त्री भुग्ने तु वाच्यलिङ्गक, मे कुटिल वाच्य-वद्भुग्ने कुटिला सरिदन्तरे, वि कुटिल भङ्गुरे कुटिला नदी, हे

कुठारु—कुठारुर्ना द्रुमे कीशे, मे कुठारु पादपे कीशे, वि कुठारुर्द्रुकीशयो , हे

कुड्मल—कुड्मलो मुकुले पुसि न द्वयोर्नरकान्तरे, मे

कुड्य—कुड्य भित्तौ विलेपने, वि , मे

कुणप—कुणपी पुन । विट्सारिकाया कुणप पूतिगन्धौ शवेऽपि च, मे , वि कुणप पूतिगन्धिनि । शवे, हे विट्सार्या स्त्री कुणप शवे, त्रि

कुणि—कुणिस्तुन्नकवृक्षे ना कुकरे त्वभिधेयवत्, मे कुणिस्तुन्नकवृक्षेऽपि कुणि स्यात् कुकरेऽन्यवत्, वि कुणि कुकरवृक्षयो , हे

कुण्ठ—कुण्ठोऽकर्मण्यमूर्खयो , मे , वि कुण्ठोऽकर्मण्ये मूर्खे च, हे

कुण्ड—कुण्डमग्न्यालये मानभेदे देवजलाशये । कुण्डी कमण्डलौ जारात् पतिवत्नीसुते पुमान् । पिठरे तु न ना, मे कुण्ड देवजलाधारे पिठरेऽथ कमण्डलौ । कुण्डी कुण्ड स्मृतो जारात् पतिवत्नीसुतेऽपि च, वि कुण्डो जाराज्जीवत्पतें सुत । कुण्डी कमण्डलौ देवतोयाशये स्थाल्याम ह कुण्ड खातोखयोर्जारजे ना । कुण्डी कमण्डलौ, त्रि

कुण्डकीट—कुण्डकीटस्तु चार्वाकवचनाभिज्ञपुरुषे । पतितब्राह्मणीपुत्रदासी-कामुकयोरपि मे कुण्डकीटस्तु जारत । विप्रीपुत्रे दासीपतौ चार्वाकेऽतिविशारदे, हे कुण्डकीटस्तु चार्वाकवचनाभिज्ञपूरुषे । जारजब्राह्मणीपुत्रदासीकामुकयोरपि, वि पुश्चले कुण्डकीट स्याज्जाराच्च ब्राह्मणीसुते, त्रि

कुण्डल—कुण्डल कर्णभूषाया पाशेऽपि वलयेऽपि च । काञ्चनद्रुगुडूच्यो स्त्री, मे कुण्डल वलये पाशे कुण्डल कर्णभूषणे । गुडूच्या काञ्चनद्रौ च कुण्डली समुदीरिता, वि कुण्डल वलये पाशे ताटङ्के कुण्डली पुन । काञ्चनद्रौ गुडूच्या च, हे कुण्डल मण्डल ज्ञेय कुण्डल कर्णभूषणम्, अने

कुण्डलिन्—कुण्डली वरुणे केकिभोगिनोश्च सकुण्डले, मे, वि कुण्डली वरुणे सर्पे मयूरे कुण्डलान्विते, हे

कुतप—कुतपोऽस्त्रिया दौहित्रे वाद्ये च्छागलकम्बले । कुशे दिनस्याष्टमाशे ना सूर्ये, मे कुतप स्यात् कुशे वाद्ये तपने च्छागकम्बले । कुतपो भागिनेये स्याद् अष्टमाशे दिनस्य च, वि कुतपस्तु छागकम्बलदर्भयो । वैश्वानरे दिनकरे द्विजन्मन्यतिथौ गवि । भागिनेयेऽष्टमाशेऽह्नो वाद्ये, हे (कुतपो मृगरोमोत्थपट चाह्नोऽष्टमेऽशके, अ) धान्येऽङ्कुशेऽष्टमाशेऽह्न कुतपश्छागकम्बले, त्रि कुशे काले तिले च्छागे कम्बले सलिलेऽम्बरे । दौहित्रे खड्गपात्रेऽग्नौ कुतपाख्या प्रवर्तते, अने कुतपो दर्भेऽपराह्णे च, ह

कुतस्—कुत प्रश्ने पञ्चम्यर्थे च निह्नवे, वि

कुतूहल—कुतूहल कौतुके स्यात् प्रशस्तेऽपि च दृश्यते, मे कुतूहल कौतुके स्यात् प्रशस्तेऽपि कुतूहलम्, वि कुतूहल शस्तेऽद्भुते, हे

कुथ—कुथ स्त्रीपुंसयोर्वर्णकम्बले पुंसि बर्हिषि, मे कुथ प्रवेणिकुशयो, वि कुथ स्यादास्तरणदर्भयो, हे कुथ कम्बलबर्हिषो, त्रि कुथा कन्था समाख्याता कुथ स्यात् करिकम्बल । कुथ कुश कुथ कीट प्रात स्नायी द्विज कुथ, अने

कुद्दाल—कुद्दाल स्यात् पुमान् भूमिदारणे युगपत्रके, मे कुद्दालो युगपत्रे स्यात् कुद्दालो भूमिदारणे, वि कुद्दालो भूमिदारणे । युगपत्रे, हे

कुनटी—कुनटी मन शिलाया नैपाल्यामपि योषिति, मे

कुन्त—कुन्तो गवेधुकाया स्यात् । प्रासायुधे च कुन्ती गुग्गुलुपृथयोश्च शल्लक्याम्, मे कुन्त प्रासे चण्डभावे क्षुद्रजन्तौ गवेधुके । कुन्ती पाण्डुप्रियायाञ्च शल्लक्या गुग्गुलद्रुमे, वि

कुन्तल—कुन्तलश्चषके बाले यवे पुम्भूम्नि नीवृति, मे कुन्तल स्याद् यवे देशे केशलाङ्गलयोरपि, वि कुन्तलो हलकेशयो । कुन्तला स्युर्जनपदे, हे देशे केशे च कुन्तल, त्रि कुन्तलो देशपर्याय कुन्तल केशवाचक । कुन्तल सूत्रधारश्च कुन्तहस्तोऽपि कुन्तल, अने

कुन्तान—कुन्तान काचभाजने । गोलके च, वि

कुन्त्या—कुन्त्या भूमि समाख्याता कुन्त्या कुन्तकदम्बकम्, अने

कुन्द—कुन्दो माध्येऽस्त्री मुकुन्दभ्रमिनिध्यन्तरेषु ना, मे कुन्दश्चक्रभ्रमौ माध्ये निधिभेदे मुरद्विपि, वि कुन्दोऽच्युते निधौ । चक्रभ्रमौ च माध्ये च, हे पुष्पे क्लीब भ्रमौ कुन्द, त्रि

कुमार—कुमार स्यात् शुके स्कन्दे युवराजेऽश्ववारके । बालके वरुणद्रौ ना न द्वयोर्जात्यकाञ्चने । कुमारी शैलतनयानवमाल्योर्नदीभिदि । सहाऽपराजिता-कन्याजम्बुद्वीपेषु च स्त्रियाम्, मे कुमारो बालके स्कन्दे युवराजेऽश्ववारके । शुके च वरुणद्रौ च कुमार जात्यकाञ्चने । कुमारी रामतरणीनवमाल्योर्नदीभिदि । कन्याऽपराजितागौरीजम्बुद्वीपेषु च स्मृता, वि कुमारोऽश्वानुचारके । युवराजे शिशौ स्कन्दे शुके वरुणपादपे । कुमार जात्यकनके कुमारीत्वपराजिता । नदी-भिद्रामतरणी कन्यका नवमाल्युमा । जम्बुद्वीपविभागश्च, हे जम्बुद्वीपसहाकन्या कुमार्योऽप्यादश्ववारके । बालके कार्तिकेये च कुमारो भर्तृदारके, त्रि

कुमुद्—कुमुत् त्रिषु स्यात् कृपणे कैरवे तु नपुंसकम्, मे स्यात् कुमुत् कृपणेऽन्यवत् । कुमुदेऽपि कुमुत् प्रोक्त, वि

कुमुद—कुमुदं कैरवे रक्तपद्मे स्त्री कुम्भिकौषधौ। गम्भार्यां पुंसि दिङ्नाग-नागशाखामृगान्तरे, मे. कुमुदं कैरवे रक्तपङ्कजे कुमुदः कपौ। दैत्यान्तरे च दिङ्नागनागयोरपि कीर्तितः। कुमुदा कुम्भीगम्भार्यो', वि. कुमुदः कपौ। दिङ्-नागनागयोर्दैत्यविशेषे च सितोत्पले। कुमुदा कुम्भीगम्भार्योः, हे. स्त्री गम्भार्यां क्लीवमजे दिङ्नागे कुमुद. कपौ, त्रि.

कुमुद्वत्—कुमुद्वान् कुमुदप्राये देशे स्याद्वांच्यलिङ्गक। कुमुद्वती कुमुदिन्या कुशपत्न्या च योषिति, मे. कुमुद्वती कैरविण्या दयिताया कुशस्य च, हे. कुमुद्वती कुमुदिन्यां कुशपत्न्या कुमुद्वती, वि.

कुम्भ—कुम्भो राश्यन्तरे हस्तिमूर्द्धांशे राक्षसान्तरे। कामुके वारनार्यञ्च-घटे क्लीवन्तु गुग्गुलौ। स्त्रियामुखाकट्फलयो पृश्निकायाञ्च पाटलौ, मे. कुम्भः स्यात् कुम्भकर्णस्य सुते वेश्यापतौ घटे। राशिभेदे द्विपाङ्गे च कुम्भ त्रिवृति गुग्गुले। कुम्भी तु पाटलावारिपर्णीपिठरकट्फले, वि. कुम्भो वेश्यापतौ घटे। द्विपाङ्गे राक्षसे राशौ कुम्भ त्रिवृति गुग्गुलौ। कुम्भ्युखाया पाटलाया वारिपर्ण्यां च कट्फले, हे कुम्भौ घटेभमूर्द्धांशौ, अ कुम्भो वारस्त्रिया कान्ते रक्षोराशि-प्रभेदयोः, त्रि

कुम्भकार—कुम्भकारी कुलत्थ्याञ्च पुलिङ्गो घटकारके, मे. कुम्भकारी कुलाल्यां स्यात् कुम्भकार कुलालके, वि. कुम्भकार कुलालेऽह्रौ कुम्भकारी कुलत्थिका, हे.

कुम्भयोनि—कुम्भयोनिरगस्त्ये स्याद् वशिष्ठद्रोणयो पुमान्, मे. कुम्भयोनि-रगस्त्ये स्याद् अर्जुनस्य गुरावपि, वि. कुम्भयोनिर्द्रोणेऽगस्तौ, हे.

कुम्भिल—कुम्भिलः शालमीने च चौरे श्लोकार्यचौरयो', मे. कुम्भिल. श्यालके चौरे श्लोकच्छायाहरे झषे, वि. कुम्भिलश्चौरशालयोः। श्लोकच्छायाहरे श्याले, हे.

कुम्भीनस—कुम्भीनसः क्रूरसर्पे स्त्रिया लवणमातरि, मे. कुम्भीनसो विष-ज्वालाकुलदृष्टिभुजङ्गमे। कुम्भीनसी जनन्यां च लवणाख्यस्य रक्षसः, वि. कुम्भीनसस्त्वहौ कुम्भीनसी लवणमातरि, हे.

कुरण्ट—कुरण्टक, कुरवक v. कुरुण्ट, कुरण्टक, कुरवक.

कुरु—कुरुर्नृपान्तरे भक्ते पुमान् पुभूम्नि नीवृति, मे. कुरुः श्रीकण्ठजाङ्गले। ओदने नृपभेदे च, वि. कुरु स्यादोदने भूपभेदे श्रीकण्ठजाङ्गले, हे

कुरुण्ट—कुरुण्टी दारुपुम्या ना झिण्टघम्लानप्रभेदयो., मे. कुरुण्टो झिण्टिका-भेदे कुरुण्टी दारुपुत्रिका, हे. कुरुण्टी दारुपुम्या च कुरुण्टो झिण्टिकान्तरे, वि.

कुरुण्टक—कुरुण्टकः पीतपुष्पाऽम्लानझिण्टिकयोः पुमान् मे.

कुरुवक—कुरुवकः शोणाऽम्लानझिण्टिप्रभेदयो, मे. स्मृत. कुरवकः शोणाऽम्लानझिण्टीप्रभेदयोः, वि. कुरवक शोणाऽम्लानाऽरुणा पीता च झिण्टिका, हे.

कुरुविन्द—कुरुविन्दं रत्नभेदे मुस्ताकुल्माषयो पुमान्, मे. कुरुविन्दस्तु मुस्तायां कुल्माषव्रीहिभेदयोः। हिङ्गुले पद्मरागे स्यात् मुकुरे च समीरित, वि. कुरुविन्दः पद्मरागे मुकुरव्रीहिभेदयोः। कुल्माषे हिङ्गुले मुस्ते, हे.

कुर्वत्—कुर्वन् कर्मकरे भृत्ये, वि.

कुर्वाण—कुर्वाणो भृत्यकारकयोस्त्रिषु, मे. कुर्वाणो भृत्यकारकयोरपि, वि

कुल—कुल जनपदे गोत्रे सजातीयगणेष्वपि। भवने च तनौ क्लीव कण्टकार्यौ पधौ कुली, मे. कुल जनपदे गृहे। सजातीयगणे गोत्रे देहेऽपि कथित कुलम्, वि. कुलं कुल्यगणे देहे जनपदेऽन्वयेऽपि च, हे कुल गोत्रे गणे देहे, त्रि कुल सङ्घ कुलं गोत्रं शरीरं कुलमुच्यते, अने.

कुलक—कुलकन्तु पटोले स्यात् सम्वद्धश्लोकसहतौ। पुसि वल्मीककाकेन्दुकुलश्रेष्ठेपु कथ्यते, मे. कुलक पञ्चादिश्लोकसमन्वये पटोलके। कुलक कुलप्रधाने वल्मीके काकतिन्दुके, हे. कुलकन्तु पटोले स्यात् श्लोकसम्वद्धगुच्छके। कुलक. स्यात् कुलश्रेष्ठे वल्मीके काकतिन्दुके, वि. अथ स्यात् कुलकं श्लोकैकार्थपटोलयोः। कुलकौ नाकुकाकेन्दू, त्रि.

कुलाय—कुलायस्तु पुमान् स्थानमात्रे स्यात् पक्षिवासके, मे. कुलायः पक्षिनिलयस्थानयोर्नीडवन्मत., वि. कुलायः पक्षिणा स्थानगेहयो., हे कुलायः स्थाननीडयो., त्रि.

कुलाल—कुलालः कुक्कुभे कुम्भकारेऽस्त्री त्वञ्जनान्तरे, मे. कुलालः कुम्भकारे स्यात् कुक्कुभे कौशिकेऽपि च, वि कुलालो घूकपक्षिणि। कुक्कुभे कुम्भकारे च, हे.

कुलिक—कुलिको नागभेदे स्याद् द्रुमभेदे कुलसत्तमे, मे., वि. कुलिकस्तु कुलश्रेष्ठे द्रुमनागविशेषयोः, हे.

कुलिश—कुलिशो न स्त्री दम्भोलौ ना झपान्तरे, मे. कुलिशो मत्स्यभेदे स्याद् दम्भोलौ कुलिश स्मृतम्, वि. कुलिशो मत्स्यभित्पव्यो., हे.

कुल्माष—कुल्माषं काञ्जिके यावके पुमान्, मे. कुल्माषो यावके प्रोक्तः कुल्माषं काञ्जिकेऽपि च, वि. कुल्माषं स्यात्तु काञ्जिके। कुल्माषोऽर्द्धस्विन्नधान्ये, हे. कुल्माषं काञ्जिके यावके स्यात्, त्रि.

कुल्य—कुल्य स्यात् कीकसेऽप्यष्टद्रोणीशूर्पामिषेषु च। कुल्या पय प्रणाल्या च नद्या जीवन्तिकौषधौ। कुलोद्भवे कुलहिते त्रिषु मान्ये पुन पुमान्, मे कुल्य कुलोद्भवेऽमात्ये कुलस्यातिहितेऽपि च। कुल्य स्यात् कीकसेऽप्यष्टद्रोणीशर्पामिषेषु च। पय प्रणालीसरितो कुल्या जीवन्तिकौषधौ, वि कुल्य तु कुलजेऽस्थिनि। सूर्पामिषाष्टद्रोणीषु कुल्या सरिति सारणौ, हे कुल्या कुलस्त्रियामपि ह

कुवल—कुवल चोत्पले मुक्ताफलेऽपि वदरीफले, मे, वि कुवल वदरीफले। मुक्ताफलोत्पलयोश्च, हे कुवले वदरोत्पले, त्रि

कुवेर—कुवेर स्यात् पुंसि नन्दीवृक्षे पुण्यजनेश्वरे, मे कुवेरस्तु नन्दीवृक्षे धनाधिपे, वि कुवेरस्तु धनदे नन्दीपादपे, हे कुवेरस्तु नन्दीवृक्षैकपिङ्गयो, त्रि

कुब्ज—कुब्जो वृक्षप्रभेदे ना न्युब्जे स्याद् वाच्यलिङ्गक, मे कुब्जो न्युब्ज-द्रुभेदयो, हे अथ कुब्जोऽपि न्युब्जे स्यात् पादपान्तरे वि कुब्जो न्युब्जे द्रुमान्तरे, त्रि

कुश—कुशो रामसुते दर्भे योक्त्रे द्वीपे कुश जले। कुशी फालेऽपि वल्गाया कुशा पापिष्ठमत्तयो। कुशो वाच्यवदाख्यात, वि कुशो रामसुते दर्भे पापिष्ठे योक्त्रमत्तयो। कुशी लोहविकारे स्यात् कुशा वल्गा कुश जले, हे कुशमप्सु च, अ कुशी फाले कुशा रज्ज्वा त्रिषु पापिष्ठमत्तयो। योक्त्ररामसुतद्वीपे ना दर्भेऽस्त्री कुश जले, मे

कुशल—कुशल शिक्षिते त्रिषु। क्षेमे च सुकृते चापि पर्याप्तौ च नपुंसकम्, मे कुशल शिक्षिते क्षेमपर्याप्तिसुकृतेषु च। कुशल, वि कुशल क्षेमपुण्ययो। पर्याप्तौ कुशलो विज्ञे, हे पर्याप्तिक्षेमपुण्येषु कुशल शिक्षिते त्रिषु, अ पर्याप्तौ शिक्षिते पुण्ये क्षेमे च कुशलध्वनि, अनें

कुशिक—कुशिको मुनिसर्जयो, मे कुशिको मुनिभेदे स्यात् फाले सर्जे विभीतके, हे कुशिक स्यान्मुनौ तैलशेषे सर्जाक्षवृक्षयो, वि कुशिको मुनौ। शाले, त्रि

कुशीलव—कुशीलवस्तु वाल्मीकौ नटयाचकयोरपि, मे, वि कुशीलवस्तु चारणे। प्राचेतसे याचकेऽपि, हे

कुपाकु—कुपाकु कपिवह्न्यर्के ना परोतापिनि त्रिषु, मे कुपाकुर्मर्कटे भानौ परोत्तापिनि पावके, वि

कुष्ठ—कुष्ठ रोगे पुष्करेऽस्त्री, मे कुष्ठो रोगे सुगन्धे च, वि कुष्ठ भेषज-रोगयो, हे कुष्ठ रोगौषधीभिदो, त्रि

कुष्माण्ड—कुष्माण्डचुमाया स्त्री पुंसि कर्कारौ च गणान्तरे। भ्रूणान्तरे,

मे कूष्माण्डो गणभेदे स्याद् भ्रूणे कर्कारुकेऽपि च। कूष्माण्डी चौषधीगौर्यो, वि कूष्माण्डौ गणकर्कारू कूष्माण्डयावम्बिकोषधी, हे कूष्माण्डौ फलभिद्गणौ, त्रि

कुसीद—कुसीद जीवने वृद्धया क्लीव त्रिषु कुसीदके, मे कुसीद जीवने वृद्धया कुसीदके, वि कुसीद वृद्धिजीवने। वृद्धयाजीवे, हे

कुसुम—कुसुम स्त्रीरजोनेत्ररोगयो फलपुष्पयो, मे, हे कुसुम पुष्पफलयो स्त्रीरजोनेत्ररोगयो, वि कुसुम स्त्रीरज पुष्पम्, त्रि कुसुम पुष्पमित्याहु कुसुम रज उच्यते, अने

कुसुम्भ—कुसुम्भ हेमनि महारजने ना कमण्डलौ, मे कुसुम्भो हेमनि महारजने च कमण्डलौ, वि कुसुम्भ तु शातकुम्भे स्यात लट्टाया कमण्डलौ, हे स्यात् महारजने क्लीव कुसुम्भ करके पुमान्, अ

कुस्थान—कुस्थान समरे मत्स्ये, अने

कुहन—कुहन मृत्तिकाभाण्डविशेषे काचभाजने। कुहना दम्भचर्यायामीर्षालौ कुहन त्रिषु, मे कुहना दम्भचर्यायामीर्षालौ कुहन पुन, वि कुहनो मूषिके सर्पे कुहना दम्भकर्मणि, हे

कुहर—कुहर गह्वरे छिद्रे क्लीव नागान्तरे पुमान्, मे कुहर कोटरे छिद्र-नागराजविशेषयो, वि कुहर गह्वरे च्छिद्रे, हे

कुहरित—भवेत् कुहरित क्लीव पिकालापे रतध्वनौ, मे कुहरित पिकालापे रटिते रतनिस्वने, वि कुहरितन्तु रटिते पिकालापे रतस्वने, हे

कुहू—कुहू स्त्री कोकिलालापनष्टेन्दुकलदर्शयो, मे कुहू स्यात् कोकिला-रावनष्टेन्दुकलदर्शयो, वि कुहूर्नष्टेन्दुदर्शे स्यात् क्वणिते कोकिलस्य च, हे

कूट—कूटोऽस्त्री निश्चले राशौ लोहमुद्गरदम्भयो। मायाद्रिशृङ्गयोस्तुच्छे सीरावयवयन्त्रयो। अनृते च, मे कूट पूर्द्वारयन्त्रयो। मायादम्भाद्रिशृङ्गेषु सीराङ्गेऽनृततुच्छयो। निश्चलेऽयोघने राशौ, हे कूट यन्त्रेऽनृते राशौ निश्चले लोहमुद्गरे। मायाद्रिशृङ्गयोस्तुच्छे सीरावयवदम्भयो। पुरद्वारे च शसन्ति, वि मायानिश्चलयन्त्रेषु कैतवानृतराशिषु। अयोघने शैलशृङ्गे सीराङ्गे कूटमस्त्रियाम्, अ

कूटपाकल—पितज्वरे कुलालस्य पवने कूटपाकल, हा

कूप—कूप कूपकमृन्माने गर्तान्धुगुणवृक्षके, मे कूप कूपकगर्तान्धुमृन्मान-गुणवृक्षके, वि कूपो गर्तेऽन्धौ गुणवृक्षके। मृन्माने कूपके, हे गुणवृक्षेऽपि कूप, त्रि

कूपक—कूपको गुणवृक्षे स्यात् तैलपात्रे कुकुन्दरे। उदपानेऽच्युताया च

कूपिकाऽम्भोगतोपले, मे., वि. कूपको गुणवृक्षे स्यात् तैलपात्रे कुकुन्दरे, हे. गुणवृक्षेऽपि कूपकः, त्रि.

कूर्च—कूर्चमस्त्री भ्रुवोर्मध्ये कठिनश्मश्रुकैतवे, मे. कूर्चो विकत्थने। श्मश्रुणि दम्भे भ्रूमध्ये, हे. कूर्चो विकत्थने मध्ये भ्रुवोः श्मश्रुणि कैतवे, वि. कूर्चमस्त्री भ्रुवोर्मध्ये श्मश्रुकैतवयोरपि, त्रि.

कूर्चिका—कूर्चिका सूचिकायां च तूलिकायाञ्च कुड्मले। कपाटोद्धेदके क्षीरविकृतावपि योषिति, मे कूर्चिका क्षीरविकृतौ कुञ्चिकायाञ्च कुड्मले। आलेख्यकूर्चिकासूच्यो, हे. कूर्चिका सूचिकायाञ्च तूलिकायाञ्च कुड्मले। कपाटाकुशके क्षीरविकृतावपि कूर्चिका, वि सूच्याञ्च कूर्चिका, त्रि.

कूर्पर—कूर्पर स्यात् कफोणौ च जानुदेशे च पुस्ययम्, मे., कूर्परो जानुनि प्रोक्त. कफोणावपि कूर्पर', वि. कूर्परौ जानुकफोणी, हे.

कूल—अथ कूल तटे स्तूपे सैन्यपृष्ठतडागयो, मे. कूलं स्तूपे तडागे न सैन्यपृष्ठप्रतीरयो, वि कूलं तटे सैन्यपृष्ठे तडागस्तूपयोरपि, हे

कूलक—कूलक न स्त्रिया स्तूपे पुसि स्यात् कृमिपर्वते, मे. कूलकः कृमिशैले च प्रतीरस्तूपयोरपि, वि

कूव(ब)र—कूवरस्त्रिषु चारौ ना कुब्जकेऽस्त्री युगन्धरे, मे कूवरः कुब्जके चारौ कूवरश्च युगन्धरे, वि. कूवर पुन । कुब्जे युगन्धरे रम्ये, हे

कूष्माण्ड—v कुष्माण्ड.

कृक—कृक कण्ठे तथोदरे, अने.

कृकवाकु—कृकवाकुर्मयूरेऽपि सरटे चरणायुधे, मे, वि. कृकवाकुस्ताम्रचूडे मयूरकृकलासयो. हे कृकवाकुर्मयूरेऽपि, त्रि.

कृच्छ्र—कृच्छ्रमाख्यातमाभीले पापमान्तपनादिनो., मे., वि. कृच्छ्रमंहसि। कष्टे सान्तपने, हे.

कृत—कृतं युगेऽलमर्थे स्याद् विहिते हिंसिते त्रिपु, मे. पर्याप्तेऽपि कृत स्यात्, ह. कृत पर्याप्तयुगयोर्विहिते हिंसिते फले, हे. युगपर्याप्तयोः कृतम्, अ. कृतं युगेऽपि पर्याप्ते विहिते हिंसिते फले, वि.

कृतज्ञ—कृतज्ञ कुक्कुरे पुसि मर्यादिन्यभिधेयवत्, मे कृतज्ञ. कुक्कुरेऽपि च, वि, त्रि.

कृतान्त—कृतान्तो यमसिद्धान्तदैवाकुशलकर्मसु, मे., अ., वि. कृतान्तोऽक्षेमकर्मणि। सिद्धान्तयमदैवेषु, हे.

कृति—कृतिः करणहिंसयोः, वि., मे.

कृतिन्—कृती स्यात् पण्डिते योग्ये, मे, वि कृती योग्ये बुधे हे कृतिनौ योग्यपण्डितौ, त्रि

कृत्त—कृत्तन्तु वेष्टिते च्छिन्ने, मे, वि कृत्त छिन्ने वेष्टिते च, हे

कृत्ति—कृत्तिश्चर्मत्वचोर्भूर्जे कृत्तिकायां द्वय स्त्रियाम् मे कृत्तिश्चर्मत्वचो-भूर्जे कृत्तिकायाञ्च कीर्तिता, वि

कृत्य—कृत्या क्रियादेवतयोस्त्रिपु विद्विष्टकार्ययो, मे कृत्य विद्विष्ट-कार्ययो। कृत्या तु देवताभेदे कृत्या स्तव्यादिषु स्मृता, वि कृत्यो विद्विषि कार्ये च कृत्या स्याद्देवता क्रिया, हे कृत्या क्रियादेवतयोस्त्रिपु भेद्ये धनादिभि अ

कृत्रिम—कृत्रिम लवणभेदे ना सिह्लके रचिते त्रिपु मे कृत्रिम रचिते प्रोक्त सिह्लके लवणान्तरे, वि कृत्रिम लवणभेदे कृत्रिम कृतसिह्लयो, हे

कृत्स्न—कृतस्न सर्वाम्बुकुक्षिपु मे कृतस्न कष्टे समस्ते च, वि

कृप—कृपो द्रोणश्यालके स्याद् द्रोणपत्न्या कृपी मता। कृपा दयाया, मे कृपा दयाया व्यासर्षौ कृपो भारतपूरुषे, वि

कृपण—कृपणस्तु क्रिमौ पुसि मन्दकुत्सितयोस्त्रिपु, मे कृपण कुत्सिते कृमौ, वि

कृपाण—कृपाण खड्गे च्छुरिकाकर्तर्योरपि योपिति, मे कृपाणोऽसौ कृपाणी तु च्छुरिकाया च कर्तरौ, वि कृपाणी कर्तरी च्छुरी। कृपाणोऽसौ, हे

कृपीट—कृपीटमुदरे तोये, मे कृपीटमुदरे जले, हे, त्रि कृपीटमुदरे नीरे, वि उदरे जले कृपीट, ह

कृपीटपाल—कृपीटपाल उद्दिष्ट केनिपातसमुद्रयो, मे कृपीटपालमिच्छन्ति केनिपातसमुद्रयो, वि कृपीटपालस्तु केनिपाते जलनिधावपि, हे कृपीटपाल-मिच्छन्ति केनिपाते च वारिधौ, हा

कृमि—कृमिर्ना क्रिमिवत् कीटे लाक्षाया कृमिले खरे, मे कृमि स्यात् क्रिमिवत् कीटे लाक्षाया कृमिले खरे, वि क्रिमि कृमिवल्लाक्षाया कीटे, हे लाक्षाया च तथा कृमि, ह

कृमिकण्टक—कृमिकण्टकन्तु चित्राविडङ्गोदुम्बरेपु च, मे स्यात् कृमिकण्टक चित्राविडङ्गोदुम्बरेपु च, वि कृमिकण्टकश्चित्रायामुदुम्बरविडङ्गयो, हे

कृपक—कृपक पुसि फाले स्यात् कर्पके त्वभिधेयवत्, मे कृपकौ फालकर्पकौ, हे, त्रि कृपक कर्पके फाले, वि

कृपि—कृपिर्गोत्रविशेष स्यात् कृपि काल कृपि कपि। कृपिराढव इत्युक्त कृपि वैखानसो मुनि, अने

कृष्टि—अथ कृष्टि स्याद् आकर्षे स्त्री बुधे पुमान्, मे कृष्टि स्यात् कर्षणे बुधे, वि कृष्टि कर्षणधीमतो, हे कृष्टि कर्षे बुधे पुमान्, त्रि

कृष्ण—कृष्ण सत्यवतीपुत्रे वायसे केशवेऽर्जुने। कृष्णा स्याद् द्रौपदीनीली-कणाद्राक्षासु योषिति। मेचके वाच्यलिङ्ग स्यात् क्लीबे मरिचलोहयो, मे कृष्णस्तु केशवे। व्यासेऽर्जुने कोकिले च कृष्ण मरिचलोहयो। कृष्णा तु द्रौपदीनीलीहारहारासु कथ्यते। वाच्यवन् मेचके कृष्णे, वि कृष्ण काके पिके वर्णे विष्णौ व्यासेऽर्जुने कलौ। कृष्णा तु नील्या द्रौपद्या पिप्पलीद्राक्षयोरपि। कृष्णन्तु मरिचे लोहे, हे कृष्णो वर्णे हरौ व्यासे कृष्ण मरिचलोहयो। पिप्पली द्रौपदी कृष्णा, त्रि मरिचेऽपि भवेत् कृष्णम्, हा

कृष्णवर्त्मन्—कृष्णवर्त्मा पुमानग्नौ दुराचारे विधुन्तुदे, मे कृष्णवर्त्मा हुताशे स्याद् दुराचारे विधुन्तुदे, वि कृष्णवर्त्मा विधुन्तुदे। दुराचारे हुताशे च, हे

कृष्णवृन्त—कृष्णवृन्ता पाटलाया माषपर्ण्याञ्च योषिति, मे कृष्णवृन्ता पाटलाया माषपर्ण्या च भाषिता, वि कृष्णवृन्ता माषपर्ण्या पाटलाख्यद्रुमेऽपि च, हे

कृष्णसार—कृष्णसारा शिंशपाया पुंसि स्नुह्या मृगान्तरे, मे कृष्णसार स्नुहीवृक्षे शिंशपामृगभेदयो, वि कृष्णसार शिंशपाया मृगभेदे स्नुहीतरौ, हे शिंशपाया कृष्णसारा स्नुह्याञ्च, त्रि

केतन—केतनन्तु निमन्त्रणे। गृहे केतौ च कृत्ये, मे केतन लाञ्छने कार्ये गेहे चोपनिमन्त्रणे, वि केतन सदने चिह्ने कृत्ये चोपनिमन्त्रणे, हे अथ केतन कृत्ये केतावुपनिमन्त्रणे, अ

केतु—केतुर्ना रुक्पताकाविग्रहोत्पातेषु लक्ष्मणि, मे केतुर्द्युतिपताकयो। ग्रहोत्पातादिचिह्नेषु, हे ग्रहभेदे ध्वजे केतु, अ केतुर्द्युतौ पताकाया विग्रहोत्पात-लक्ष्मसु, वि केतुर्ग्रहोत्पातचिह्ने, त्रि केतुर्ग्रहविशेषश्च ध्वजे चैव उदाहृत, अने

केदार—केदारोऽद्रौ शिवे क्षेत्रे भूमिभेदालवालयो, मे केदार पर्वते शम्भौ क्षेत्रभेदालवालयो, वि केदार क्षेत्रभिद्यालवाले शङ्करशैलयो, हे

केनार—केनार पुंसि नरके शिरकपालसन्धिषु, मे केनार कुम्भिनरके शिरकपालसन्धिषु, वि, हे

केवल—केवल कुहने पुमान्। नपुंसकन्तु निर्णीते वाच्यवच्चैवकृत्स्नयो। केवलो ज्ञानभेदे, मे केवलो ज्ञानभेदे स्यात् केवलश्चैककृत्स्नयो। निर्णीते केवल चोक्त केवल कुहने क्वचित्, वि केवल त्वेककृत्स्नयो। निर्णीते कुहने ज्ञाने केवलो ग्रन्थभिद्यपि, हे निर्णीते केवलमिति त्रिलिङ्ग त्वेककृत्स्नयो, अ

केश—केश स्यात् पुंसि वरुणे ह्रीवेरे कुन्तलेऽपि च, मे केशो दैत्यान्तरे बाले

ह्रीवेरे च प्रचेतसि, वि. केश: शिरसिजे पाशपाणौ ह्रीवेरदैत्ययो , हे केशो बाल-प्रचेतसो:, त्रि.

केशट—केशटो ह्र्यजौकणे, मे. केशट: शोणके विष्णौ, वि., त्रि

केशव—केशवोऽजे च पुन्नागे पुंसि केशवति त्रिषु, मे. केशवो वासुदेवे स्यात् पुन्नागे केशवत्यपि, वि. केशव: केशसयुते । पुन्नागे वासुदेवे च, हे केशव: केशवान् विष्णु', त्रि.

केशिन्—अथ केशी केशवति त्रिषु । दैत्ये ना चौरपुष्प्या स्त्री, मे

केसर—केसर हिङ्गुनि क्लीव किञ्जल्के न स्त्रियां पुमान् । सिंहसटाया पुन्नागे वकुले नागकेसरे, मे. केसर हिङ्गुनि प्रोक्त केसरो नागकेसरे । सिंहसटाया पुन्नागकिञ्जल्कवकुलेष्वपि, वि केसरो नागकेसरे । तुरङ्गसिंहयो. स्कन्धकेशेषु वकुलद्रुमे । पुन्नागवृक्षे किञ्जल्के स्यात् केसरन्तु हिङ्गुनि, हे. सिंहसटासु पुन्नागे वकुले नागकेसरे । केसर: पुंसि किञ्जल्के न स्त्री हिङ्गुनि न द्वयो , त्रि

केसरिन्—केसरी तुरगे सिंहे पुन्नागे नागकेसरे, मे., वि. केसर्यर्वणि पुन्नागे नागकेसरसिंहयो , हे. अश्वे पुन्नागेऽपि च केसरी, त्रि.

कैतव—कैतवं तु च्छले द्यूते, मे., त्रि., वि. कैतवं द्यूतदम्भयो , हे.

कैरव—कैरव: कितवे रिपौ । नपुसकञ्च कुमुदे चन्द्रिकाया तु कैरवी, मे कैरव: कितवे रिपौ । कैरवं कुमुदे चोक्त चन्द्रिकाया च कैरवी, वि कैरव कितवे शत्रौ कैरव सितपङ्कजे । कैरवी तु चन्द्रिकाया, हे.

कैवर्त—कैवर्तोऽपि च कैवर्त कैवर्त. सलिलेचर., अने.

कोक—कोकश्चक्रे वृके ज्येष्ठया खर्जूरीद्रुमदर्दुरे, मे. कोको वृके चक्रवाके खर्जूरीद्रुमभेकयो., हे कोकश्चक्रे वृके ज्येष्ठया खर्जूरीद्रुमभेकयो , वि. कोकश्चक्रे वृकेऽपि च, त्रि.

कोकनद—अथ कोकनद रक्तकुमुदे रक्तपङ्कजे, मे. भवेत् कोकनद रक्तकैरवे रक्तपङ्कजे, वि. कोकनदन्तु रक्तयो । अम्भोजन्मकुमुदयो:, हे.

कोङ्कण—कोङ्कण: स्याज्जनपदे कोङ्कण त्वायुधान्तरे, हे कोङ्कणो देशभेदे स्याच्छस्त्रभेदे तु कोङ्कणम्, वि

कोटि—कोटि: स्त्री धनुषोऽग्रेऽस्त्रौ संख्याभेदप्रकर्षयो:, मे. कोटयुत्कर्षाटनी-संख्या:, हे. स्यात् कोटिरस्त्रौ चापाग्रे सख्याभेदप्रकर्षयो:, वि. आर्त्युत्कर्षाश्रया: कोटय', अ. कोटि: सख्यापि, त्रि. कोटिरुत्कर्षसख्ययो:, ह.

कोटिर—कोटिर: पुंसि नकुले शक्रगोपकशक्रयो:, मे. कोटिर: शक्रगोपे च शक्रे च नकुलेऽपि च, वि. कोटिर: शक्रगोपे स्यात् नकुले पाकशासने, हे.

कोट्टार—कोट्टारो नागरे कूपे पुष्करिण्याश्च पाटके, मे , वि , हे , हा कोट्टारौ कूपनागरौ, त्रि

कोण—कोणो वाद्यप्रभेदे स्यात् वीणादीनाञ्च वादने । एकदेशे गृहादौ नामश्रौ च लगुडेऽपि च, मे कोणो वाद्यप्रभेदे स्यात् कोणोऽस्त्रौ लगुडेऽर्कजे । वीणादिवादनोपायेऽप्येकदेशे गृहस्य च, वि कोणो वीणादिवादने । लगुडेऽश्रौ लोहिताङ्गे, हे कोणोऽश्रौ वाद्ये लगुडे, त्रि

कोथ—कोथो ना नेत्ररोगस्य भेदे च शटिते निषु, मे कोथस्तु शटिते नेत्र रुग्भेदे मन्थनेऽपि च, वि कोथस्तु मथने नेत्ररुग्भेदे शटितेऽपि च, हे

कोदण्ड—अथ कोदण्ड चापे ना नीवृदन्तरे । भुवि, मे कोदण्डो भूलताया स्यात् देशभेदे च कार्मुके, वि कोदण्ड कार्मुके देशभेदभ्लतयोरपि, हे

कोमल—कोमल मृदुले जले मे , वि कोमल मृदुले तोये, हे ,

कोरक—कोरकोऽस्त्री कुड्मले स्यात् कक्कोलकमृणालयो , मे कोरक कुड्मले विद्यात् कक्कोलकमृणालयो , वि कोरकन्तु कुड्मले स्यात् कक्कोलकमृणालयो , हे

कोल—कोल कोलिफले क्लीव पिप्पलीचव्ययो स्त्रियाम् । नाऽङ्कपालौ शनौ चित्रे वराहोत्सङ्गभेलके, मे कोलोऽङ्कपालावुत्सङ्गे भेलके पोत्रिचित्रयो । कोली कणाया चव्ये च कोल तु बदरीफले, वि कोलो भेलक उत्सङ्गेऽङ्कपाल्या चित्रके किरौ । कोलन्तु बदरे कोला पिप्पल्या चव्यभेषजे, हे कोलोऽङ्कपालावुत्सङ्गे वराहे भेलकेऽपि च । पिप्पल्यपि च कोला स्यात् कोलञ्च बदरीफले, त्रि बदरे शूकरे कोल , अने

कोश—कोशोऽस्त्री कुड्मले पात्रे दिव्ये खड्गपिधानके । जातिकोशेऽर्थ सङ्घाते पेश्या शब्दादिसङ्ग्रहे, मे कोश कोष इवाण्डके । कुड्मले चषके दिव्येऽर्थचये योनिशिम्बयो । जातीकोशेऽसिपिधाने, हे कोशोऽस्त्री कुड्मले खड्गपिधानेऽर्थौघदिव्ययो अ कोषस्तु कुड्मले पात्रे दिव्ये खड्गपिधानके । जातिकोशेऽर्थसङ्घाते पेश्या शब्दादिसङ्ग्रहे, वि द्रव्येऽपि परिवारेऽपि कृपणेऽपि च कोशवान् अने

कोशातक—कोशातक कचे पुसि पटोल्या घोषके स्त्रियाम्, मे कोशातक कठे ज्योत्स्नीपटोलीघोषकेषु च । कोशातकी वाणिजके वाडवाग्नौ वणिज्यपि, वि कोशातक कचे कोशातकी ज्योत्स्नापटोलिका । घोषके, हे ज्योत्स्निकाया च घोषे च कोशातकी, अ

कोप—कोपोऽस्त्री कुड्मले पात्रे दिव्ये खड्गपिधानके । जातिकोपेऽर्थसङ्घाते पेश्या शब्दादिसङ्ग्रहे, मे v कोश

कोपाङ्ग—इक्षौ करीरे कोपाङ्ग, हा

कोष्ठ—कोष्ठ कुसूले चात्मीये मध्ये कुक्षौ गृहस्य च, मे कोष्ठ कुसूले चात्मीये कुक्षावन्तर्गृहस्य च, वि कोष्ठो निजे कुसूले च कुक्षावन्तर्गृहस्य च, हे पुंसि कोष्ठोऽन्तर्जठर कुसूलोऽन्तर्गृह तथा, अ कोष्ठस्तु स्वकीयेऽपि, त्रि अन्तर्देहेऽपि कोष्ठ स्यात्, ह

कोहल—कोहलो मद्यभेदे स्यात् नाट्यशास्त्रप्रवक्तरि, मे कोहलो मद्यभेदे स्यात् कोहल स्यान्मुनावपि, वि कोहलो मुनिमद्ययो, हे

कौकृत्य—कौकृत्यमनुतापे स्याद् अयुक्तकरणेऽपि च, मे, वि, त्रि

कौक्कुटिक—अथ कौक्कुटिकोऽदूरप्रेक्षिताक्षे च दाम्भिके, मे कौक्कुटिको दाम्भिके स्याददूरप्रेरितेक्षणे, वि कौक्कुटिको दाम्भिके स्याददूरेरितलोचने हे स्याद्दाम्भिक कौक्कुटिको यश्चादूरेरितेक्षण, अ

कौतुक—कौतुक त्वभिलापे स्यादुत्सवे नर्महासयो। तथा परम्परायातमङ्गले च कुतूहले। विवाहसूत्रगीतादिभोगयोरपि न द्वयो, मे कौतुक चाभिलापे स्यादुत्सवे नर्महर्षयो। परम्परासमायातमङ्गले च कुतूहले। विवाहसूत्रगीतादिभोगकालेषु च स्मृतम्, वि कौतुक नर्मणीच्छायामुत्सवे कुतुके मुदि। पारम्पर्यागतस्याते मङ्गलोद्वाहसूत्रयो। गीतादौ भोगकाले च, हे कौतुक मङ्गलेच्छयो। भोग्येऽपि, त्रि

कौतूहल—कौतूहल प्रशस्तेऽपि, त्रि v कुतहल

कौपीन—कौपीन स्यादकार्ये च गुह्यचीरप्रदेशयो, वि कौपीन गुह्यदेशे स्यादकार्ये चीवरान्तरे, हे अकार्ये गुह्ये कौपीनम्, ह कौपीन स्यादकार्ये च चीरगुह्यप्रदेशयो, मे अकार्ये गुह्ये कौपीनम्, अ चीरेऽपि कौपीनम्, त्रि गुह्येऽकार्ये च कौपीनम्, अने

कौमुद—कौमुद स्यात् कार्तिके चन्द्रिकाया च कौमुदी, मे, वि कौमुदस्तु कार्तिके कौमुदीन्दुभा, हे

कौलीन—कौलीन गुह्यजन्ययो। कुकर्मणि कुलीनत्वे युद्धे पश्वहिपक्षिणाम्, मे कौलीन स्यात् कुलीनत्वे गुह्ये जन्ये कुकर्मणि। कौलेयके जिह्वङ्गादिपशूना गङ्गरेऽपि च, वि कौलीन जनवादेऽहिपशुपक्षिनुना युधि। अकार्यगुह्ये कौलीन्ये, हे स्यात् कौलीन लोकवादे युद्धे पश्वहिपक्षिणाम्, अ कुलीनत्वे च गुह्ये च कौलीनम्, त्रि

कौलेयक—कौलेयक सारमेये कुलीने, मे कौलेयक कुलश्रेष्ठे स्यादिन्द्रमहकामुके, वि अथ कौलेयक सारमेयकुलीनयो, हे कौलेयक शुनि। कुलीने च, त्रि

कौशिक—कौशिको नकुले व्यालग्राहे गुग्गुलुशक्रयो । कोपज्ञोलूकयोश्च स्याद् विश्वामित्रमुनावपि। कौशिकी चण्डिकायाञ्च नदीभेदे च योषिति, मे कौशिको नकुले व्यालग्राहे गुग्गुलुशक्रयो । विश्वामित्रे च कोपज्ञोलूकयोरपि कौशिक । कौशिकी चण्डिकायाञ्च नदीभेदे च कौशिकी, वि कौशिकौ वासवोलूकौ, अने कौशिक शक्रघूकयो । कोशज्ञे गुग्गुलावाहितुण्डिके नकुले मुनौ। कौशिकी चण्डिकानद्यो , हे महेन्द्रगुग्गुलूलूकव्यालग्राहिषु कौशिक , अ कोशाङ्के कौशिको विश्वामित्रे गौर्याञ्च कौशिकी, त्रि

क्रकच—क्रकच करपत्रेऽस्त्री ग्रन्थिलाख्यतरौ पुमान्, मे क्रकच करपत्रे स्याद् ग्रन्थिलारयद्रुमेऽपि च, वि क्रकच करपत्रे स्याद् ग्रन्थिलाख्यतरावपि, हे

क्रकर—क्रकर करीरवृक्षे दीने क्रकचे पक्षिभेदे च, मे, क्रकर क्रकचे दीने करीरे च खगान्तरे, वि क्रकर खगे। करीरे क्रकचे दीने, हे

क्रतु—क्रतुर्यज्ञे मुनौ पुसि मे क्रतुर्यज्ञे मुनेर्भिदि, वि

क्रन्दन—क्रन्दन रोदनेऽपि स्यादाह्वानेऽपि मे क्रन्दन रोदने ह्वाने, वि , हे क्रन्दने रोदनाह्वाने, अ

क्रन्दित—अथ क्रन्दितमाह्वाने रुदितेऽपि नपुसकम्, मे क्रन्दित रयातमाह्वाने क्रन्दित रुदितेऽपि च, वि क्रन्दित रुदिते हूतौ, हे

क्रम—क्रमश्चानुक्रमे शक्तौ कम्पे चाक्रमणेऽपि च, मे क्रम शक्तौ परीपाटचा क्रमश्चलनकम्पयो , वि क्रम कल्पाड्घ्रिशक्तिषु। परिपाटयाम्, हे

क्रमुक—क्रमुकस्तु पुमान् भद्रमुस्तके ब्रह्मदारुणि। फले कार्पासिकायाश्च पट्टिकालोध्रपूगयो , मे क्रमुको भद्रमुस्तके। गूवाके पट्टिकालोध्रे, हे क्रमुक पट्टिकारोध्रे भद्रमुस्तकपूगयो । फल कार्पासिकायाश्च क्रमुको ब्रह्मदारुणि, वि क्रमुको भद्रमुस्तेऽपि, त्रि

क्रव्याद्—क्रव्याद्रक्षसि पुसि स्यान् मासाशिन्यन्यलिङ्गक , मे क्रव्यान्मासाशिरक्षसो , वि, हे

क्रिमि— v कृमि

क्रिया—क्रिया तूपायचेष्टयो । आरम्भे निष्कृतौ पूजासम्प्रधारणकर्मसु। शिक्षाचिकित्साकरणे, मे क्रिया कर्मणि चेष्टाया करणे सप्रधारणे। आरम्भोपायशिक्षार्थचिकित्सानिष्कृतिष्वपि, वि क्रिया कारणचेष्टयो । कर्मोपायचिकित्सासु निष्कृतौ सम्प्रधारणे। अर्चाप्रारम्भशिक्षासु, हे आरम्भो निष्कृति शिक्षा पूजन सम्प्रधारणम्। उपाय कर्म चेष्टा च चिकित्सा च नव क्रिया , अ

क्रीडा—क्रीडा केलिप्रकारे स्यात् खेलावज्ञानयोरपि, मे., वि. क्रीडा केल्यामनादरे, हे.

क्रुष्ट—क्रुष्ट रोदनरावयो , मे. क्रुष्टञ्च रोदने रावे, वि.

क्रूर—क्रूरस्तु कठिने घोरे नृशंसेऽप्यभिधेयवत्, मे. क्रूरस्तु कठिने, घोरे नृशंसे त्वभिधेयवत्, वि क्रूरा नृशसघोरोष्णकठिनाः, हे. क्रूरौ कठिननिर्दयौ, अ क्रूरौ कठिनभीषणौ. त्रि.

क्रूरदृश्—क्रूरदृक् पिशुने वाच्यलिङ्ग. पुंसि शनैश्चरे, मे क्रूरदृक् स्यात् खले शनौ, वि.

क्रोड—क्रोड शनौ शूकरे ना न पुमान् अङ्करक्षसो , मे क्रोड· शूकरपातङ्गयो. क्रोड क्रोडा च वक्षसि, वि. क्रोडः कोले शनौ। क्रोडमङ्के, हे पशौ क्रोडो न नोरसि, त्रि. उत्सङ्गशूकरौ क्रोडौ, अने

क्रोष्ट्री—क्रोष्ट्री शृगालिकाक्षीरविदारीलाङ्गलीषु च, मे , वि क्रोष्ट्री क्षीरविदारिका। शृगालिका लाङ्गली च, हे.

क्रौञ्च—क्रौञ्चो द्वीपविशेषे स्यात् पक्षिपर्वतभेदयो., मे क्रौञ्च खगनगद्वीपप्रभेदेषु प्रयुज्यते, वि. क्रौञ्चो द्वीपे खगे गिरौ, हे क्रौञ्च पक्ष्यद्रिभेदयो., त्रि.

क्रौञ्चादन—क्रौञ्चादनं तु घेञ्चुल्या चिञ्चोटकमृणालयो , मे. क्रौञ्चादनस्तु घेञ्चुल्या चिञ्चोटकमृणालयो., वि., हा

क्लीब—क्लीबं स्यात् पण्डके न स्त्री वाच्यलिङ्गस्त्वविक्रमे, मे

क्लीव—क्लीव पण्डेऽप्यपौरुषे, वि क्लीवोऽपौरुषपण्ढयो·, हे क्लीवो विक्रमहीनेऽपि, ह क्लीव नपुसके पण्डेऽन्यवदविक्रमे, मे. क्लीव नपुसकं पण्डे वाच्यलिङ्गमविक्रमे, अ.

क्लेश—क्लेशो दु.खे विपाकेऽपि व्यवसायेऽपि दृश्यते, मे. क्लेशो दु.खेऽपि रोगादौ व्यवसायेऽपि च क्वचित्, वि. क्लेशो रोगादौ दु खे च, हे.

क्वाथ—क्वाथ· स्यादतिदु खेऽपि निष्पाकेऽपि द्रवस्य च, मे. क्वाथः स्याद्द्रवनिष्पाके दु खव्यसनयोरपि, वि. क्वाथो व्यसनदु.खयोः। द्रव्यनिष्पाके, हे.

क्ष—क्ष. संवर्ते राक्षसे च नरसिंहे च विद्युति। क्षेत्रे नाशे क्षेत्रपाले, मे. संवर्तको नृसिंहश्च हृदयान्मुखसंस्थित.। अनन्तः परमात्मा च वज्रकायोऽन्तिमः क्षक·, मा.

क्षण—क्षणः पर्वोत्सवव्यापारेषु मानेऽप्यनेहसः, मे. क्षणः कालविशेषे स्यात् पर्वण्यवसरे महे। व्यापारविकलत्वे च परतन्त्रत्वमध्ययोः, हे. निर्व्यापारस्थितौ

कालविशेषोत्सवयो क्षण , अ. कालविशेषेऽवसरे व्यापारे पारतन्त्र्ये च। मध्ये तयोत्सवे च क्षणशब्द कथ्यते कृतिभि , ह्

क्षणद—क्षणदो गणके रात्रौ क्षणदा क्षणद जले, मे , वि क्षणद तोये क्षणदो गणके क्षणदा निशि, हे

क्षत्तृ—क्षत्ता शूद्राक्षत्रियजे प्रतीहारे च सारथौ। भुजिष्यातनयेऽपि स्यान्नियुक्तवेधसो पुमान्, मे क्षत्ता शूद्रात् क्षत्रियाया जाते सारथिवेधसो । नियुक्ते दासजे द्वा स्थे, हे क्षत्ता शूद्रात् क्षत्रियजे प्रतीहारे च सारथौ। भुजिष्यातनये क्षत्ता नियुक्ते च प्रजासृजि, वि क्षत्ता स्यात् सारथौ द्वा स्थे क्षत्रियायाञ्च शूद्रजे, अ

क्षम—क्षमा भूमौ तितिक्षाया स्त्रिया युक्ते नपुसकम् । वाच्यवच्छक्तहितयो , मे क्षम ख्यात क्षमान्विते । क्षितिक्षान्त्यो क्षमा ख्याता हिते शक्ते च वाच्यवत्, वि क्षम शक्ते हिते युक्ते क्षमावति। क्षमा क्षान्तौ क्षितौ, हे क्षितिक्षान्त्यो क्षमा युक्ते क्षम शक्ते हिते त्रिषु अ

क्षय—क्षयो रोगान्तरे वेश्मकल्पान्तापचयेषु च, मे , वि क्षयो गेहे कल्पान्तेऽपचये रुजि, हे निलयापचयौ क्षयौ, अ क्षय गेह क्षयो ह्रास , अने

क्षर—क्षर नीरे क्षरोऽम्बुदे मे क्षर नीरे क्षरो मेघे, वि क्षरो मेघे क्षर जले, हे

क्षव—क्षव क्षुते राजिकायाम्, मे , वि , हे राजिकाया क्षुति क्षव , त्रि

क्षवथु—क्षवथुर्ना क्षुते कासे, मे क्षवथु कथित कासे हिक्कायामपि दृश्यते, वि क्षवथु कासे हिक्कायाम्, हे कासे क्षुते च क्षवथु , त्रि

क्षार—क्षारो रसान्तरे धूर्ते लवणे काचभस्मनो , मे, वि क्षार काचे रसे गुडे। भस्मनि धूर्ते लवणे, हे भस्मकाचरसा क्षारा , त्रि

क्षारक—क्षारक पक्षिमत्स्यादिपिटके जालकेऽपि च, मे , वि क्षारको रसे। कोरके पक्ष्यादिपाशे, हे

क्षारित—क्षारित स्रावितें क्षारैरभिशस्तेऽपि च त्रिषु, मे क्षारित स्राविते क्षारैरभिशस्ते च शसित , वि

क्षि—क्षि क्षेत्रे क्षत्ररक्षे च नृसिंहे च प्रकीर्तित , ए क्षिर्निवासे गतौ क्षये, मे

क्षिति—क्षितिर्निवासे मेदिन्या कालभेदे क्षये स्त्रियाम्, मे क्षितिर्निवासे मेदिन्या स्थानमात्रेऽपि च क्षिति , वि क्षितिर्गेहे भुवि क्षये, हे क्षयवासावपि क्षिती, अ क्षिति पृथ्वी क्षिति क्षय , अने

क्षिपण्यु—क्षिपण्युस्तु पुमान् देहे सुरभौ वाच्यलिङ्गक, मे क्षिपण्यु सुरभौ तनौ, वि

क्षीर—क्षीर दुग्धे जले, मे क्षीर नीरे च दुग्धे च, वि क्षीर पानीयदुग्धयो, हे क्षीरमप्सु च, अ

क्षीरदार—क्षीरदारो गुडक्षोदे गुडे मधुनि चेष्यते, हा

क्षीराब्धिज—क्षीराब्धिजन्तु सामुद्रलवणे मौक्तिकेऽपि च। पुमांस्तुषारीकरणे कमलाया तु योषिति, मे क्षीराब्धिजन्तु सामुद्रलवणे मौक्तिके क्वचित्। क्षीराब्धिजा श्रिया प्रोक्ता चन्द्रे क्षीराब्धिजो भवेत्, वि क्षीराब्धिजन्तु मौक्तिके। हिमशिरे क्षीराब्धिजस्तु चन्द्रे क्षीराब्धिजा श्रियाम्, हे

क्षुद्र—क्षुद्र स्यादधमे क्रूरकृपणाल्पेषु वाच्यवत्। क्षुद्रा व्यङ्गानटीकण्टकारिकासरघासु च। चाङ्गेरीवेश्ययोर्हिंस्रामक्षिकामात्रकेषु च, मे क्षुद्र स्याद् अधमे क्रूरे कृपणेऽल्पे च वाच्यवत्। क्षुद्रा वेश्यानटीकण्टकारिकासरघासु च। चाङ्गेरीबृहतीहिंस्रामक्षिकामात्रकेषु च, वि क्षुद्रो दरिद्रे कृपणे निकृष्टेऽल्पनृशंसयो। क्षुद्रा व्याघ्रीनटीव्यङ्गाबृहतीसरघासु च। चाङ्गेरिकाया हिंस्राया मक्षिकामात्रवेश्ययो, हे क्षुद्र क्रूरे, ह क्षुद्रा व्यङ्गा नटी वेश्या सरघा कण्टकारिका। त्रिषु क्रूरेऽधमेऽल्पेऽपि क्षुद्रम्, अ मक्षिकायामपि क्षुद्रा क्षुद्र स्यात् कृपणे त्रिषु, त्रि क्षुद्रा वेश्या नटी क्षुद्रा क्षुद्रा स्यान्मधुमक्षिका। असहिष्णुर्नर क्षुद्र क्षुद्रा स्यात् कण्टकारिका, अने

क्षुमा—क्षुमाऽतसीनीलिकयो, मे, वि क्षुमा स्यान्नीलिकाऽतसी, हे

क्षुर—क्षुर स्याच्छेदनद्रव्ये कोकिलाक्षे च गोक्षुरे, मे, वि नापितस्योपकरणे कोकिलाक्षेऽपि च क्षुर, त्रि क्षुरो गोक्षुरके कोकिलाक्षे च्छेदनवस्तुनि, हे

क्षुरक—क्षुरक कोकिलाक्षे स्यात् गोक्षुरे तिलकद्रुमे, मे, वि

क्षुल्लक—क्षुल्लकस्त्रिषु नीचेऽल्पे, मे क्षुल्लक पामरे स्वल्पे कनिष्ठे दुःखिते खले, हे क्षुल्लक स्वल्पनीचयो, वि स्वल्पेऽपि क्षुल्लकस्त्रिषु, अ क्षुल्लको नीचेऽपि, ह नीचेऽपि क्षुल्लक, त्रि

क्षेत्र—क्षेत्र शरीरे केदारे सिद्धस्थानकलत्रयो, मे, वि क्षेत्र भारतादौ भगाङ्गयो। केदारे सिद्धभूपत्न्यो, हे क्षेत्र पत्नीशरीरयो, अ सिद्धस्थानेऽपि च क्षेत्रम्, त्रि देहे दारेषु केदारे क्षेत्र वृद्धौ च कीर्त्यते, अने क्षेत्र गेहे पुरे देहे केदारे योनिभार्ययो, वै

क्षेत्रज्ञ—क्षेत्रज्ञ आत्मनि च्छेके, मे क्षेत्रज्ञश्छेक आत्मनि, वि क्षेत्रज्ञावात्मनिपुणौ, हे पुस्यात्मनि प्रवीणे च क्षेत्रज्ञो वाच्यलिङ्गक, अ

क्षेत्रिय—क्षेत्रियं क्षेत्रजतृणे परदेहचिकित्सयोः। परदाररतासाध्यरोगयोः क्षेत्रियः पुमान्, मे. क्षेत्रियं क्षेत्रजतृणे परदाररतेऽपि च। अन्यदेहचिकित्सार्हेऽसाध्यरोगे च जानते, वि. क्षेत्रियास्त्रयः। अन्यदेहचिकित्सार्हासाध्यरुक्पारदारिकाः। क्षेत्रियं क्षेत्रजतृणे, हे.

क्षेप—क्षेपस्तु निन्दाविक्षेपलेपने। गर्वप्रेरणयोश्च, मे. क्षेपो विलम्बे निन्दायां हेलाप्रेरणलङ्घने। गर्वेऽपि, वि. क्षेपो गर्वे लङ्घननिन्दयोः। विलम्बप्रेरणहेलासु, हे.

क्षेपण—क्षेपण प्रेरणे नौकादण्डजालभिदोः स्त्रियाम्, मे. क्षेपणी जालभेदे स्यान्नौकादण्डे च कथ्यते, वि. क्षेपणी तु नौदण्डजालभेदयोः, हे.

क्षेम—क्षेमोऽस्त्री लब्धरक्षणे। चण्डाया ना शुभे न स्त्री कात्यायन्या तु योषिति, मे. क्षेम स्यान्मङ्गले लब्धरक्षणे चौरकेऽपि च। क्षेमा धनहरीगौर्यो, वि. क्षेमस्तु मङ्गले। लब्धसरक्षणे मोक्षे क्षेमोमा धनहर्यपि, हे. क्षेम कल्याणरक्षयोः। क्षेमा चण्डा, त्रि.

क्षोद—क्षोदः स्यात् पुंसि रजसि पेषणे च प्रकीर्तितः, मे. क्षोदो रजसि पेषणे, त्रि. क्षोदः पेषणचूर्णयोः, वि., हे

क्षौद्र—क्षौद्र मधुनि पानीये, मे., वि क्षौद्र तु मधुनीरयोः, हे.

क्षौम—क्षौममट्टे दुकूलेऽस्त्री क्षौम वल्कलजांशुके। शणजेऽतसीजे मे. क्षौमं स्यादतसीवस्त्रे दुकूलेऽट्टालकेऽपि च, हे. क्षौममट्टे दुकूले च, त्रि. क्षौममट्टे दुकूले स्यादतसीवसनेऽपि च, वि.

क्ष्वेड—क्ष्वडो ध्वनौ कर्णामये विषे। क्ष्वेडा वंशशलाकाया सिंहनादे च योषिति। लोहितार्कपर्णफले घोषपुष्पे नपुंसकम्। दुरासदे च कुटिले वाच्यलिङ्गः प्रकीर्तितः, मे. क्ष्वेडः कर्णामये ध्वाने गरले कुटिलेऽपि च। लोहितार्कफले क्ष्वेड घोषपुष्पे दुरासदे। योधाना सिंहनादे तु क्ष्वेडा स्याद्वंशशल्यके, वि. क्ष्वेड कर्णामये ध्वनौ। विषे वक्रे क्ष्वेडा सिंहनादवंशशलाकयोः। क्ष्वेड लोहितार्कफले घोषपुष्पे दुरासदे, हे. सिंहोक्तौ स्त्री विषे क्ष्वेडः, त्रि. क्ष्वेडा वंशशलाकाऽपि, अ.

ख—खमिन्द्रिये पुरे क्षेत्रे शून्ये बिन्दौ विहायसि। संवेदने देवलोके शर्मण्यपि नपुंसकम्, मे. ख स्वः संविदि व्योमनीन्द्रिये। शून्ये बिन्दौ सुखे खस्तु सूर्ये, हे. खमिन्द्रिये सुखे स्वर्गे शून्ये बिन्दौ विहायसि। पुरे संवेदने क्षेत्रे कुलाहलफले क्वचित्, वि. इन्द्रियेऽपि खम्, अ. ख स्वर्नभश्च खम्, त्रि. ऋद्धिर्गदी च चण्डीशः खेटो दक्षिणकूर्परः। कैटभारिश्च मातङ्गः सहारः खार्णकः स्मृतः, मा.

खग—खगः सूर्ये ग्रहे देवे मार्गणे च विहङ्गमे, मे, वि. खगोऽर्कग्रहपक्षिषु। शरे देवेऽपि, हे. शरार्कविहगाः खगाः, अ.

खजा—खजा मन्थे प्रहस्ते, मे. खजा मन्थप्रहस्तयोः, वि. खजा दर्वीमथोः, हे.

खञ्ज—खञ्जा च्छन्द प्रभेदे स्त्री कुटिलाङ्घ्रौ तु वाच्यवत्, मे.

खञ्जन—खञ्जनं खञ्जरीटे स्त्री सर्पण्या खञ्जनं गतौ, मे.

खट—खटोऽन्धकूपकफयो. प्रहारान्तरटङ्कयोः मे., वि. खटस्तृणे कफे। टङ्केऽन्धकूपे प्रहारे, हे. खट. श्लेष्मण्यन्धकूपे प्रहारान्तरटङ्कयोः, हा.

खटिका—खटिका लेखनद्रव्ये कर्णरन्ध्रे च वीरणे, वि.

खट्वारूढ—खट्वारूढः श्रिते खट्वामविनीते च वाच्यवत्, मे.

खड—खड' पानान्तरे भेदे, मे. v पड.

खड्ग—खड्गो गण्डकशृङ्गासिबुद्धभेदेषु गण्डके, मे., वि. खड्गोऽसौ खड्गिशृङ्गे च गण्डके, हे खड्गौ निस्त्रिंशगण्डकौ, त्रि.

खड्गधेनु—खड्गधेनु. स्त्रिया खड्गपुत्रिकागण्डकस्त्रियोः, मे. शस्त्र्यामपि खड्गधेनुः, हा

खड्गरीट—खड्गरीटस्तु फलकेऽसिधाराव्रतचारिणि, हे. खड्गरीटस्तु फलकासिधाराव्रतचारिणोः, मे. स्यात् खड्गरीट फलकाऽसिधाराव्रतचारिणो , वि.

खड्गिक—खड्गिको महिषीक्षीरफेनशौनिकयोरपि, मे., वि.

खड्गिन्—खड्गी ना गण्डके मञ्जुघोषे खड्गधरे त्रिपु, मे खड्गी खड्गायुधे गण्डे, वि. खड्गी गण्डके खड्गधारिणि, हे.

खण्ड—खण्डोऽस्त्री शकले चेक्षुविकारमणिदोषयोः, त्रि., मे स्यात् खण्डः शकले चेक्षुविकारमणिदोषयोः, वि खण्डोऽर्द्धे ऐक्षवे। मणिदोषे च, हे.

खण्डप(रशु)र्शु—खण्डपर्शुः पर्शुरामे शङ्करे चूर्णलेपिनि। खण्डामलकभैषज्ये सिंहिकातनयेऽपि ना, मे. खण्डपर्शुः पर्शुरामे शङ्करे चूर्णलेपिनि। खण्डामलकभैषज्ये सिंहिकातनयेऽपि च, वि. खण्डपर्शुः शिवे राहौ भार्गवे चूर्णलेपिनि। खण्डामलकभैषज्ये, हे. धूर्जटौ खण्डपरशु. जामदग्न्ये विधुन्तुदे। खण्डामलकभैषज्ये चण्डालेऽपि स्मृतो बुधै., वि. रुद्रेऽपि खण्डपरशु', ह.

खण्डाभ्र—खण्डाभ्रमभ्रलेशे स्यात् तथा दन्तक्षतान्तरे, मे. खण्डाभ्रमभ्रलेशे स्यात् स्त्रीणां दन्तक्षतान्तरे, वि. खण्डाभ्रमभ्रावयवे स्त्रीणा दन्तक्षतान्तरे, हे.

खतमाल—खतमालस्तु पुलिङ्गो धूमेऽपि च वलाहके, मे. खतमालो वलाहके। धूमेऽपि, वि. खतमालो वलाहके धूमे, हे.

खदिर—खदिरी शाकभेदे स्त्री ना चन्द्रे दन्तधावने, मे. खदिरी शाकभेदे स्यात् खदिरो दन्तधावने, वि. खदिरी शाके गदिरो दन्तधावनचन्द्रयोः, हे.

खनक—खनको नोन्दुरौ सन्धिचौरे त्रिप्ववदारके, मे. खनकः सन्धितस्करे। मूषके भूमिवित्तज्ञे, हे. खनकः श्वभ्रतत्त्वज्ञे सन्धिचौरे च मूषिके, वि. चौरोन्दुरु च खनकौ, त्रि.

खपुर—खपुरः क्रमुके भद्रमुस्तकेऽलसकेऽपि च, मे., वि. खपुरो मुस्तके पूगेऽलसके खपुर घटे, हे. भद्रमुस्ते गुवाके च खपुर., त्रि.

खर—खरः स्यात् तीक्ष्णघर्मयो : गर्दभे स्त्री देवताडे, मे. खरः स्याद्गर्दभे देवताडे तीक्ष्णोग्रकेऽपि च, वि. खरो रक्षोऽन्तरे तीक्ष्णे दु स्पर्शे रासभेऽगि च, हे. देवताडे खरा स्त्री स्यात् खरो गर्दभतीक्ष्णयो', त्रि. सत्यसन्ध' खरो ज्ञेयः खरोऽपि पुरुषोत्तमः। खरो रासभ इत्युक्तो व्यवहारे खरः पटु', अने.

खरालिक—अथ खरालिक'। ग्रामणीभण्डिनाराचेऽप्युपधाने च पुस्ययम्, मे. अथ खरालिक । ग्रामणीभण्डिनाराचोपधानेषु प्रयुज्यते, वि.

खरु—खरुर्दर्पे हरे हये। दन्ते पुसि त्रिषु श्वेते, मे खरुर्दन्ते हरे दर्पे हये श्वेते तु वाच्यवत्, वि. खरु स्यादश्वहरयोर्दर्पदन्तसितेषु च, हे खरुरश्वे हरे दर्पे दन्ते श्वेते तु वाच्यवत्, त्रि.

खर्जू—अथ खर्जू. कीटान्तरे स्मृता। खर्जूरीपादपे कण्डूवाम्, मे. खर्जू. कण्ड्वा च कीटे च खर्जूरीपादपेऽपि च, वि खर्जू खर्जूरीकीटकण्डुषु, हे.

खर्जूर—खर्जूर रूप्यखलयोर्वृश्चिके ना द्रुमे द्वयो, मे. खर्जूर रजते विद्याद् वृश्चिकद्रुमभेदयो.। खर्जूरश्च, वि खर्जूर रूप्यफलयो खर्जूर कीटवृक्षयोः, हे अथ द्रुमे पुमान्। रूप्ये खले च खर्जूर, त्रि खर्जूरो वृक्षभेदः स्यात् खर्जूर रजत मतम्। खर्जूर. क्षुद्रजातिः स्यात् खर्जूरो ग्रहणाधिपः, अने

खर्पर—खर्परस्तस्करे धूर्ते भिक्षाभाण्डकपालयो., मे. खर्परस्तस्करे धूर्ते भिक्षापात्रकपालयोः, वि. खर्परस्तस्करे भिक्षापात्रे धूर्तकपालयो, हे. भिक्षापात्रे कपाले च खर्परस्तस्करेऽपि च, त्रि.

खर्म—खर्म पौरुषे कौपजाशुके, मे. खर्म क्षौमे च पौरुषे, वि. खर्म क्षौमे पौरुषे च, हे.

खर्व(र्ब)—खर्वं सख्यान्तरे क्लीबं नीचे वामनके त्रिषु, मे. खर्वस्तु ह्रस्वे संख्यान्तरेऽपि च, वि. खर्वह्रस्वौ न्यग्वामनौ, हे.

खल—खल भूस्थानकल्केषु नीचक्रूराधमे त्रिषु, मे. खलं भूस्थानवल्केषु क्रूरे नीचेऽधमे खलः, वि खलः कल्के भुवि स्थाने क्रूरे कर्णजपेऽधमे, हे. खल शस्यस्थाने शठे त्रिषु, त्रि. खलो नीच. खलो राशिः खलः पिण्याक एव च, अने खलो ह्रस्वः खल. क्रूरः, अ.

खलिनी—खलिनी खलवृन्दे स्यात् तालपर्ण्यामपि स्त्रियाम्, मे

खलु—खलु स्याद्वाक्यभूषाया जिज्ञासायाञ्च सान्त्वने। वीप्सामाननिषेधेषु पूरणे पदवाक्ययो, मे खलु स्याद्वाक्यभूषाया जिज्ञासादौ च सान्त्वने। निषेधनेऽपि वीप्साया खलु मानेऽपि कीर्तितम्, वि खलु वीप्सानिषेधयो। जिज्ञासायामनुनये वाक्यालङ्करणेऽपि च, हे निषेधवाक्यालङ्कारजिज्ञासानुनये खलु, अ

खल्ल—खल्लो वस्त्रप्रभेदे स्याद् गर्ते चर्मणि चातके। खल्ली तु हस्त-पादावमर्दनाख्यरुजि स्त्रियाम्, मे खल्ली तु हस्तपादावमर्दनाख्यरुजि स्मृता। खल्लो वस्त्रप्रभेदे स्यान्निम्ने चर्मणि चातके, वि खल्लो निम्ने वस्त्रभेदे चर्म-चातकपक्षिणो। खल्ली तु हस्तपादावमर्दनाह्वयरुज्यपि, ह खल्लश्चर्मणि चालके। वस्त्रे निम्ने च, नि

खष्प—खष्प क्रोधे बलात्कृतौ, मे,

खाटि—खाटिस्त्वसद्ग्रहेऽपि स्यात् किणे शवरथे स्त्रियाम्, मे खाटि शवरथे किणे। एकग्रहे, हे खाटि किणे शवरथे खाटिरेकग्रहे स्मृता वि

खिखिरा, खिङ्खिर—खिङ्खिरस्तु शिवाभेदे खट्वाङ्गे वारिवालके, मे खिङ्खिरस्तु शिवाभेदे खट्वाङ्गे वारिवालके। खिखिरावद् बहुत्वे च, वि, हे

खिल—खिलमप्रहते क्लीव सारसक्षिप्तवेधसो, मे खिल भवेदप्रहते सार-सक्षिप्तवधसो, वि

खुर—खुर कोलदले शफे, मे, वि, त्रि खुर शफे कोलदले, हे

खेट—खेट कफे ग्रामभेदे चर्मण्यस्त्र्यर्वति त्रिषु, मे अथ खेट स्याद् ग्राम-भेदे कफेऽधमे। स्फारे मृगव्ये, हे खेट कफे ग्रामभेदे निन्दिते वसुनन्दके, वि खेट सिङ्घानके हीने, त्रि श्लेष्मण्यपि खेट स्यात्, ह

खोलक—स्यात् खोलकस्तु पाके शिरस्त्रवल्मीकपूगकोशेषु, मे खोलक पाकवल्मीकपूगकोशशिरस्त्रके, वि खोलक पूगकोषे स्याच्छिरस्त्रे नाकुपाकयो, हे मूर्धत्राणे नाकौ च खोलक, त्रि -

ग—(गो गणेशे च नाके च वियत्यपि पुमानयम्। ग सुमेरौ समाख्यात गायत्रीगीतयो पुमान्। गन्धर्वे चापि ग स्यातो गायके चाभिधेयवत्, मे) स्मृति पञ्चान्तग शार्ङ्गी गणेशो मणिबन्धन। गोमुखो गजकुम्भश्च गकार सिंहसज्ञक, मा

गज—गजो माने मतङ्गजे। वास्तुन स्थानभेदेऽपि, मे

गजाह्व—गजाह्वा करिपिप्पल्या गजाह्व हस्तिनापुरे, वि, मे

गञ्ज—गञ्जा खनौ सुरागृहे। गञ्ज स्यात् पुसि रोढाया भाण्डागारे

तु न स्त्रियाम्, मे. गञ्जा खनौ सुरागेहे स्याद् भाण्डागाररीढयोः। गञ्ज', वि. गञ्जो भाण्डागारे रीढाखन्योर्गञ्जा सुरालये, हे. खनौ सुरागृहे गञ्जा, त्रि गञ्जो भाण्डारे, ह.

गड—गडो मीनान्तराययोः, मे., वि., हे.

गडु—गडुः पृष्ठगुडे कुब्जे, मे., वि , हे.

गण—गणः प्रमथसङ्घौघे चण्डासैन्यप्रभेदयो', मे. गण. समूहे प्रमथे संख्या-सैन्यप्रभेदयोः, वि. गण प्रमथसङ्घयो । समूहे सैन्यभेदे च, हे. सङ्घाते प्रमथे गण', अ.

गणाधिपति—स्याद्गणाधिपतिः पुंसि शङ्करेऽपि गजानने, मे. गणाधिपति-राख्यातः शङ्करेऽपि गजानने, वि स्याद्गणाधिपतिर्विघ्ननायके पार्वतीपतौ, हे.

गणक—गणिका यूथीवेश्येभीतर्कारीषु ना तु दैवज्ञे, मे., गणिका यूथिका-वेश्यातर्कारीकरिणीषु च। गणकोऽपि च दैवज्ञे, वि वेश्यायूथ्योश्च गणिका, त्रि गणको ग्रहवेदिनि। गणिकेभ्या यूथिकाया तर्कार्यां पण्ययोषिति, हे. हस्तिन्या गणिका, ह.

गणेरु—गणेरु. कर्णिकारद्रौ करिणीवेश्ययो स्त्रियाम्, मे. v. कणेरु.

गण्ड—गण्ड. स्यात् पुंसि खड्गिनि। ग्रहयोगप्रभेदे च वीथ्यङ्गे पिटकेऽपि च। चिह्नवीरकपोलेषु हयभूषणबुद्बुदे, मे गण्ड कपोले पिटके योगभेदे च गण्डके। गण्ड प्रवीरे चिह्ने स्याद् अश्वभूषणबुद्बुदे, वि गण्डस्तु वीरे पिटक-चिह्नयो'। कपोले गण्डके योगे वाजिभूषणबुद्बुदे, हे गण्डः कपोले पिटके श्रेष्ठगण्डकयोः पुमान्, त्रि

गण्डक—गण्डक' पुंसि खड्गे स्यात् संख्याविद्याप्रभेदयो'। अवच्छेदेऽन्तराये च गण्डकी सरिदन्तरे, मे. गण्डकः खड्गिनि स्यात सख्याविद्याप्रभेदयोः। अवच्छेदे-ऽन्तराये च गण्डकी सरिदन्तरे, वि गण्डको विघ्ने विद्याया सख्यावच्छेदखड्गिषु। गण्डकी तु सरिद्भेदे, हे, सङ्ख्याभेदे च गण्डकः, त्रि.

गण्डशैल—गण्डशैलो ललाटे स्याच्च्युतस्थूलोपले गिरे', मे., वि. गण्डशैलो-ऽद्रिच्युतस्थूलाश्मभालयो', हे.

गण्डूष—गण्डूषो मुखपूर्तीभपुष्करप्रसृतोन्मिते, मे., गण्डूषो मुखपूर्तौ स्यात् करिहस्ताङ्गुलावपि। प्रसृतोन्मिते, वि. गण्डूषो मुखपूरणे। गजास्ये च कराङ्गल्या प्रसृत्या प्रमितेऽपि च, हे.

गत—गतं विज्ञानयातयोः, मे. गतन्तु याताविगते, वि.

गति—गतिः स्त्री मार्गदशयोर्ज्ञाने यात्राभ्युपाययोः। नाडीव्रणसरण्यां च,

मे. गतिर्वृहद्व्रणे ज्ञाते यात्रोपायदशाध्वसु, हे. गतिर्मार्गे दशायाञ्च ज्ञाने यात्राभ्युपाययोः। नाडीव्रणसरण्याञ्च, वि. गतिर्यात्रादृशोपायाः, त्रि. v दशा.

गद—गदो भ्रातरि विष्णोः स्याद् आमये नाऽयुधे गदा, मे. गदो भ्रातरि विष्णोः स्याद् आमयेऽप्यायुधे गदा, वि. गदः कृष्णानुजे रोगे गदा प्रहरणान्तरे, हे. अथामये गदः। विष्णोर्भ्रातरि चास्त्रे स्त्री, त्रि

गदयित्नु—गदयित्नु पुमान् कामे जल्पाके कामुकेऽपि च, मे गदयित्नुः स्मृतः कामे जल्पाके कार्मुकेऽपि च, वि गदयित्नुः शरासने। जल्पाके पुष्पचापे च, हे.

गन्ध—गन्धः प्रतिवेश्यामोदलेशसम्बन्धगन्धकेषु, मे गन्धो गन्धक आमोदे लेशे सम्बन्धगर्वयो', वि. गन्धः सम्बन्धलेशयो.। गन्धकामोदगर्वेषु, हे गन्धो गर्वे बलेऽपि च, त्रि. गन्धो लेशेऽपि, ह.

गन्धन—गन्धनमुत्साहे स्यात् प्रकाशने सूचनेऽपि हिंसायाम्, मे. गन्धनं सूचनोत्साहहिंसनेषु प्रकाशने, वि गन्धनन्तु प्रकाशने। सूचनोत्साहहिंसासु, हे. उत्साहने च हिंसायां सूचने चापि गन्धनम्, अ. उत्साहनसूचनयो प्रकाशने गन्धन प्रोक्तम्, ह.

गन्धफली—गन्धफल्यपि गुन्द्राया चम्पकस्य च कोरके, मे गन्धफली प्रियङ्गौ स्यात् कोरके चम्पकस्य च, वि. गन्धफली तु प्रियङ्गौ चम्पकस्य च कोरके, हे.

गन्धमादन—स्याद्गन्धमादनो भृङ्गे गन्धके वानरान्तरे। स्त्री सुराया नगे न स्त्री, मे. गन्धमादनमित्याहुर्गन्धके वानरान्तरे। अद्रिभेदे च भृङ्गे च सुरायां गन्धमादनी, वि. गन्धमादनः कप्यद्रिभिदोरलौ च गन्धके। गन्धमादनी सुरायाम्, हे.

गन्धर्व(र्वं)—गन्धर्वः पशुभेदे स्यात् पुस्कोकिलतुरङ्गयो'। अन्तराभवसत्त्वे च गायने खेचरेऽपि च, मे. गन्धर्वो मृगभेदे स्यात् पुस्कोकिलतुरङ्गयोः। अन्तराभवसत्त्वे च गायने खेचरेऽपि च, वि. गन्धर्वस्तु नभश्चरे। पुस्कोकिले गायने च मृगभेदे तुरङ्गमे। अन्तराभवदेहे च, हे. अन्तराभवसत्त्वेऽश्वे गन्धर्वो दिव्यगायने, अ. गन्धर्वो देवजातिः स्याद् गन्धर्वो हि तुरङ्गमः। गन्धर्वश्च स्मृतो गीतो गन्धर्वो मृगपुङ्गवः, अने.

गन्धवती—अथ गन्धवती पृथ्वीपुरीभिद्व्यासमातृषु। सुरायाञ्च, मे गन्धवती सुराभूम्योः पुरीयोजनगन्धयोः, वि. गन्धवती सुराभूम्योः पृथ्वीयोजनगन्धयोः, हे.

गन्धवह—स्याद्गन्धवहा नासायां पुलिङ्गो मातरिश्वनि, म. गन्धवहा तु नासाया वायौ गन्धवहो मनः, वि. गन्धवहो मृगेऽनिले। गन्धवहा तु नासायाम्, हे.

गन्धार—गन्धारो रागसिन्दूरस्वरेषु नीवृदन्तरे, हे. v. गान्धार.

गन्धोली—गन्धोली भद्राशटचोश्च योषिति, मे. गन्धोली वरटाभद्राशटीषु कथिता बुधैः, वि. गन्धोली वरटाशटचोर्भद्रायाम्, हे.

गभस्ति—गभस्तिः किरणे सूर्ये स्वाहाया च विलोक्यते, वि. गभस्तिः स्याद्दिनकरे स्वाहाकिरणयोरपि, हे. गभस्तिः किरणे सूर्ये ना स्वाहायान्तु योषिति, मे.

गम—गमो नाऽक्षविवर्ते स्याद् अपर्यालोचितेऽध्वनि, मे. गमो द्यूतप्रभेदे स्याद् अपर्यालोचितेऽध्वनि, वि. गमोऽध्वद्यूतभेदयो । सदृक्पाठे, हे

गय—गयः स्यात् पशुराजर्ष्योर्भेदे तीर्थे पुनर्गया, मे

गर—गरी खराया करणे क्लीव नोपविषे विषे, मे गरो व्याधावुपविषे विषे च करणे गरम्, वि. गरस्तूपविषे विषे । रोगे गर स्यात् करणे, हे.

गरल—गरल तृणपूले च विषे माने नपुसकम्, मे. गरलन्तु विषे माने गरल तृणपूलके, वि. गरलं पन्नगविषे तृणपूलकमानयो , हे.

गरुत्मत्—गरुत्मारच पक्षिमात्रे खगाधिपे, मे गरुत्मान् विहगे तार्क्ष्ये, वि. गरुत्मास्तु विहगे पन्नगाशने, हे पक्षितार्क्ष्यौ गरुत्मन्तौ, अ.

गर्ग—(गर्गो मुनिविशेषे स्याद् वृषे किञ्चुलुकेऽपि च, हे.)

गर्गर—गर्गरो मीनभेदे स्त्री मन्थन्याम्, मे. गर्गरो मीनभेदे स्यात् मन्थन्यामपि गर्गरी, वि. गर्गरो मीने स्याद्गर्गरी तु मन्थनी, हे

गर्जन—गर्जनं निनदे कोपे, मे गर्जनं स्तनिते क्रुधि, हे गर्जनं निस्वने कोपे, वि.

गर्जित—गर्जित वारिवाहादिध्वनौ ना मत्तकुञ्जरे, मे गर्जितो मत्तमातङ्गे गर्जित जलदध्वनौ, वि. गर्जितो मत्तकुञ्जरे। गर्जितं जलदध्वाने, हे गर्जितं स्तनिते नेभे, त्रि.

गर्त—गर्तस्त्रिगर्तभेदे स्याद् अवटे च कुकुन्दरे, मे., वि. गर्तोऽवटे कुकुन्दरे। त्रिगर्तांशे, हे.

गर्दभ—गर्दभं श्वेतकुमुदे गर्दभो गन्धभिद्यपि। रासभे गर्दभी क्षुद्रजन्तु-रोगविशेषयोः, मे. गर्दभो गन्धभेदे स्याद् गर्दभं कैरवे खरे। गर्दभो गर्दभी क्षुद्र-रोगजन्तुविशेषयो., वि. गर्दभो रासभे गन्धे गर्दभी जन्तुरुग्भिदोः। गर्दभन्तु सितकुमुदे, हे. गर्दभ श्वेतकुमुदे खरे पुसि, त्रि.

गर्भ—गर्भो भ्रूणेऽर्भके कुक्षौ सन्धौ पनसकण्टके, मे., वि. गर्भः कुक्षौ शिशौ सन्धौ भ्रूणे पनसकण्टके। मध्यमे चापवरके, हे. कुक्षिभ्रूणाऽर्भका गर्भाः, अ.

गर्मुत्—गर्मुत् स्त्री स्वर्णलतयो, मे गर्मुत् सुवर्णलतयो, वि शैले तृणविशेपेऽर्के त्रिपु गर्मुदिति ध्वनि, अने

गर्व—गर्वोऽभिमानेऽवलेपे, मे

गल—गल सर्जरसे कण्ठे, मे, वि गल कण्ठे सर्जरसे, हे

गवाक्ष—गवाक्षी शक्रवारुण्या गवाक्षो जालके कपौ, वि, मे गवाक्षो जालके कपौ। गवाक्षी त्विन्द्रवारुण्याम्, हे

गवादनी—गवादनीन्द्रवारुण्या गवा घासादनाश्रये, मे, वि गवादनीन्द्रवारुणी। घासस्थान गवादीनाम्, हे

गव्य—गव्य नपुसके ज्याया रागद्रव्यऽप्यथ स्त्रियाम्। गोसमूहे त्रिलिङ्गन्तु गोदुग्धादौ च गोहिते, मे गव्य च गोहिते तथा क्षीरादिके गवाम्। रागद्रव्ये च गव्या तु गोकुले कथिता बुधै, वि गव्य क्षीरादिके ज्याया रागवस्तुनि गोहिते। *गव्या गोवृन्दगव्यत्यो, हे गव्य गोहितदुग्धादौ ज्याया गव्या तु गोकुले, त्रि*

गहन—गहन कलिले त्रिपु। नपुसक गह्वरे स्याद् दु खकाननयोरपि, मे गहन गहने दु खे विपिने कलिलेऽपि च, वि गहन वनदु खयो। गह्वरे कलिले चापि, हे गहन गह्वरे दु खे वने, त्रि

गह्वर—अथ गह्वरम्। गुहागहनदम्भेपु निकुञ्जे तु पुमानयम्, मे गह्वरस्तु गुहादम्भनिकुञ्जगहनेष्वपि, वि गह्वरो विलदम्भयो। कुञ्जे, हे गुहादम्भौ गह्वरे, अ गह्वरे द्वे गुहाकुञ्जे, त्रि दम्भेऽपि गह्वरम्, ह

गाङ्ग—गाङ्गस्तु गङ्गासम्भूते त्रिपु भीष्मे गुहे पुमान्, मे गाङ्गस्तु गङ्गासम्भूते भीष्मे शक्तिधरेऽपि च, वि v गाङ्गेय

गाङ्गेय—गाङ्गेय स्यात् पुमान् भीष्मे क्लीव स्वर्णकसेरुणो, मे गाङ्गेयो जाह्नवीसुते। कसेरुस्वर्णमुस्तेपु गाङ्गयमिति कथ्यते, वि गाङ्गेय स्वर्णमुस्तयो। कसेरुण्यथ गाङ्गेयो गाङ्गवत् स्कन्दभीष्मयो, हे कशेरुहेम्नोर्गाङ्गेयम्, अ भीष्मे ना हेम्नि गाङ्गेयम्, त्रि

गाढमुष्टि—गाढमुष्टि कृपाणे ना कृपणे त्वभिधेयवत्, मे स्याद् गाढमुष्टि कृपणे कृपाणादिपु चेष्यते, वि गाढमुष्टिस्तु कृपणे कृपाणप्रभृतावपि, हे

गाण्डी(ण्डि)व—*गाण्डीवो गाण्डिवश्चास्त्री कार्मुकेऽर्जुनकार्मुके*, मे गाण्डीव गाण्डिव जिष्णो कोदण्डे कार्मुकेऽपि च, वि गाण्डीवगाण्डिवौ चापमात्रे पार्थधनुष्यपि, हे

गातु—गातुर्ना कोकिले भृङ्गे गन्धर्वे त्रिपु रोषणे, मे गातु पुस्कोकिले भृङ्गे गन्धर्वे रोपणेऽपि च, वि, हे

गात्र—गात्रं गजाग्रजङ्घादौ क्लीवमङ्गे कलेवरे, मे. गात्रमङ्गे कलेवरे। स्तम्बेरमाग्रजङ्घाया विभागेऽपि समीरितम्, वि. गात्रमङ्गशरीरयोः। गजाग्रदेशे, हे

गाथा—गाथा श्लोके संस्कृतान्यभाषाया गेयवृत्तयोः, मे. गाथा वाग्भेदवृत्तयोः, वि., हे.

गाध—गाधः स्थाने च लिप्सायाम्, मे., वि. गाधः स्यात् स्थानलिप्सयोः, हे.

गान्धार—गान्धारः पुंसि सिन्दूरे रागदेशप्रभेदयोः, मे. गान्धारः सिन्दूरे रागदेशयोः, वि. स्वरे रणे च गान्धारः, त्रि.

गान्धिक—गान्धिको लेखकेऽपि स्यात् सुगन्धिव्यवहारिणि, मे. गान्धिकं लेखकं प्राहुः सुगन्धिव्यवहारिणि, वि गान्धिको लेखके गन्धवाणिजे, हे. गान्धिको लेखकेऽपि स्यात्, त्रि

गायत्री—गायत्री त्रिपदादेवीच्छन्दोभित्खदिरेषु च, मे. गायत्री कथिता च्छन्दःप्रभेदे खदिरेऽपि च, वि. गायत्री खदिरे छन्दोविशेषे, हे गायत्री खदिरे स्त्री स्यात् छन्दस्यपि षडक्षरे, त्रि.

गारुड—अथो गारुडं क्ष्वेडमन्त्रे मरकतेऽपि च, मे गारुडं स्यान्मरकते विषशस्त्रेऽपि गारुडम्, वि. गारुडं तु मरकते विषशास्त्रे, हे.

गाल—गालः स्कन्धमहीरुहो, वि

गालव—गालवस्तु मुनौ लोध्रे, मे गालवो मुनिलोध्रयो., वि., हे., त्रि.

गिर्—गी स्त्री भाषासरस्वत्यो, मे. वचो वाक्यञ्च गीर्मता, अने. v. वाच्.

गिरि—गिरिर्ना नेत्ररुग्भिदि। अद्रौ गिरियके योपिद् गीर्णे पूज्ये पुनस्त्रिषु, मे गिरिर्गीर्णे गिरियके क्रीडाकन्दुकशैलयोः। नेत्रामयविशेषेऽपि पूज्ये तु गिरिरन्यवत्, वि. गिरि. पूज्येऽक्षिरुजि कन्दुके। शैले गिरियके गीर्णावपि, हे.

गिरिज—गिरिजं त्वभ्रकेऽपि स्यात् शिलाजतुनि शैलजे। लोहेऽपि गिरिजा गौरीमातुलुङ्ग्योश्च योषिति, मे. गिरिजं चाभ्रके स्यात शिलाजतुसुगन्धयोः। लोहेऽपि गिरिजा गौरीमातुलिङ्ग्योरुदीरिता, वि. गिरिजमभ्रके। शिलाजतुनि लोहे च गिरिजा मातुलुङ्ग्युमा, हे.

गिरिसार—गिरिसारः पुमान् लोहे वङ्गे मलयपर्वते, मे. गिरिसारो भवेल्लोहे लिङ्गे मलयपर्वते, वि. गिरिसारः पुनर्लोहे लिङ्गे मलयपर्वते, हे.

गिरीश—गिरीशोऽद्रिपतौ वाचस्पतिशङ्करयोः पुमान्, मे गिरीशो वाक्पतौ रुद्रे गिरीशोऽद्रिपतावपि, वि. गिरीशो वाक्पतौ हरे। अद्रिराजे, हे

गीत—गीतं शब्दितगानयोः, मे., हे., त्रि. गीतन्तु शब्दिते गाने, वि.

गीति—गीतिश्छन्दसि गाने स्त्री, मे. गीतिश्छन्दसि गाने च, वि., हे.

गुच्छ(ञ्छ)—स्याद् गुच्छ स्तवके स्तम्बे हारभेदकलापयो मे, वि गुञ्छो गुञ्छो हारकलापयो, हे गुच्छ स्तवकहारयो, अ

गुञ्जा—गुञ्जा तु काकचिञ्चाया पटहे च कलध्वनौ, मे गुञ्जा तु कृष्णलाया स्यात् पटहे मधुरध्वनौ हे गुञ्जाऽपि पटहे प्रोक्ता काकचिञ्च्या कलध्वनौ, वि गुञ्जे पटहकृष्णले, त्रि

गुड—गुड स्याद् गोलके हस्तिसन्नाहेक्षुविकारयो । गुडा स्नुह्याञ्च कथिता गुडिकायाञ्च योषिति, मे गुड स्याद गोलके हस्तिसन्नाहेक्षुविकारयो । गुडा स्नुहीगुडिकयो, वि गुड कुञ्जरसन्नाहे गोलकेक्षुविकारयो । गुडा तु गुडिका स्नुह्यो, हे गुडो गोलेक्षुपाकयो, अ

गुण—गुणो मौर्व्यामप्रधाने रूपादौ सूद इन्द्रिये। त्यागे शौर्यादिसत्त्वादि-सन्ध्याद्यावृत्तिरज्जुषु। शुक्लादावपि बट्याञ्च मे गुणो ज्यासूदतन्तुषु। रज्जौ सत्त्वादौ सन्ध्यादौ शौर्यादौ भीम इन्द्रिये। रूपादावप्रधाने च दोषान्यस्मिन् विशेषणे, हे मौर्व्या द्रव्यश्रिते सत्त्वशौर्यसन्ध्यादिके गुण, अ गुण स्याद्रज्जुसूदयो त्रि सत्त्वादौ रूपादौ सर्वादौ तन्तुषु प्रयोगज्ञा । गुणशब्द शिञ्जिन्या प्रयोजयन्त्य-प्रधानेऽपि, ह गुणोऽप्रधाने रूपादौ मौर्व्या सूदे वृकोदरे। शुद्धे सत्त्वादिसन्ध्यादि-विद्यादिहरितादिषु, वि

गुणनिका—भवेदगुणनिका नृत्ये शून्याङ्के पाठनिश्चितौ, मे वि गुणनिका तु शून्याङ्के नर्तने पाठनिश्चये हे शून्याङ्केऽपि गुणनिका, हा

गुण्डक—गुण्डको मलिने धूलौ कलोक्तिस्नेहपात्रयो मे वि गुण्डक पुन । कलोक्तौ मलिने धूलौ स्नेहपात्रे, हे

गुत्स—गुत्स स्यात स्तवके स्तम्बे हारभिद्ग्रन्थिपर्णयो, मे गुत्स स्तम्बे हारभेदे स्तवके ग्रन्थिपर्णके वि गुत्स स्तम्बगुलुञ्छयो । हारभेदे ग्रन्थिपर्णे, हे गुत्स स्तवकहारयो, त्रि

गुन्द्र—गुन्द्रस्तेजनके स्त्री तु प्रियङ्गौ भद्रमुस्तके, मे गुन्द्रस्तेजनके गुन्द्रा प्रियङ्गौ भद्रमुस्तके। कैवर्तीमुस्तके चापि, वि गुन्द्रस्तु तेजने। गुन्द्रा प्रियङ्गौ कैवर्तीमुस्तके भद्रमुस्तके, हे गुन्द्रस्तेजनके गुन्द्रा त्रिलिङ्गया भद्रमुस्तके, त्रि

गुप्त—गुप्त स्याद् रक्षिते गूढे, मे गुप्त गूढे त्राते, हे गुप्त रक्षितगूढयो, वि, त्रि

गुप्ति—गुप्ति स्थ्यवकरस्थाने कारागारे च रक्षणे, मे गुप्ति कारागृहे प्रोक्ता भूगर्ते रक्षणे यमे, वि गुप्तिर्यमे भूगर्तरक्षयो । कारायाम्, हे गुप्ति क्षितिव्युदासेऽपि, अ

गुम्फ—गुम्फ स्याद् गुम्फने वाहोरलङ्कारे च कीर्त्यते, वि गुम्फो दोर्भूषणे दृब्धौ, हे गुम्फस्तु गुम्फने वाहोरलङ्कारे च कीर्त्यते, मे

गुरु—गुरुस्त्रिलिङ्गया महति दुर्जरालघुनोरपि । पुमान् निषेकादिकारे पित्रादौ सुरमन्त्रिणि, गे गुर्निषेकादिकारे पित्रादौ सुरमन्त्रिणि । दुर्जरालघुनो प्रोक्तो गुरुर्महति वाच्यवत्, वि गुरुर्महत्याङ्गिरसे पित्रादौ धर्मदेशके । अलघौ दुर्जरे चापि, हे गुरू गीष्पतिपित्राद्यौ, अ गुरुस्त्रिलिङ्गया महति दुर्जरालघुनोरपि, त्रि गुरु पिता गुरुर्ज्येष्ठो गुरु सुरपुरोहित । दुर्भरोऽपि गुरु प्रोक्तो गुरु शिष्याभिषेचक , अने

गुल—गुल स्यादैक्षवे पुमान् । गुली तु गुटिकारोगभिदो स्नुह्या गुला स्मृता, मे

गुल्म—गुल्म सेनाघट्टभिदो सैन्यरक्षणरुग्भिदो । स्तम्बे स्त्रियामामलक्येलावनीवस्त्रवेश्मसु, मे गुल्म स्तम्बे प्लीह्नि घट्टसैन्ययो सैन्यरक्षणे । गुल्मी स्यादामलक्येलावनिकावस्त्रवेश्मसु, वि गुल्म सैन्योपरक्षणे । रुक्सैन्यघट्टभेदेषु स्तम्भे गुल्मी पटौकसि । आमलक्येलयोर्वन्याम्, हे गुल्मा रुक्स्तम्बसेनाश्च, अ गुल्म स्तम्बे घट्टभेदे, त्रि

गुह—गुह षाण्मातुरे गुहा । सिंहपुच्छ्याञ्च गर्ते च पर्वतादेश्च गह्वरे, मे गुह स्कन्दे गुहा पुन । गह्वरे सिंहपुच्छ्या च, हे गुहा तु गह्वरे सिंहपुच्छ्या स्कन्दे गुहो मत , वि

गुह्य—गुह्य रहस्युपस्थे च गुह्य कमठदम्भयो , मे , वि गुह्य कमठदम्भयो । गुह्यमुपस्थे रहस्ये, हे रहस्योपस्थयोर्गुह्यम्, अ

गूढ—गूढ रहसि गुह्ये च न द्वयो सवृते त्रिषु, मे गूढ रह सवृतयो , हे गूढ रहसि गुह्ये च सवृते पुनरन्यवत्, वि

गृञ्जन—गृञ्जनम् । विषदग्धपशोर्मांसे क्लीब पुंसि रसोनके, मे गृञ्जनस्तु रसोनके । विषदिग्धपशोर्मांसे गृञ्जन च प्रकीर्तितम्, वि गृञ्जन विषदिग्धस्य पशोर्मांसे रसोनके, हे विषदिग्धपशोर्मांसे गृञ्जन ना रसोनके, त्रि

गृध्र—गृध्र खगान्तरे पुंसि वाच्यलिङ्गेऽर्थलुब्धके, मे गृध्र खगान्तरे प्रोक्त वाच्यवच्चार्थलुब्धके, वि गृध्रो गृध्नौ खगान्तरे, हे गृध्र स्याल्लोभिपक्षिणो , त्रि

गृष्टि—अथ गृष्टि सकृत्सूतगवीवदरयो स्त्रियाम्, मे गृष्टिस्तु सकृत्सूतगवी भवेत् । वराहक्रान्ता च, हे गृष्टि धेन्वोपचीभिदो , त्रि

गृह—गृह गृहाश्च पुंभूम्नि कलत्रेऽपि च सद्मनि, मे गृहा पत्न्या गृहे स्मृता, वि गृहा दारेषु सद्मनि, हे दारेषु च गृहा , अ

गृहपति—भवेद् गृहपति पुसि गृहस्थेऽपि च मन्त्रिणि, मे गृहपतिर्गृहस्थे स्याद् ग्रत्याधाने च मन्त्रिणि, वि गृहपतिर्गृही मन्त्री, हे गृही मन्त्री गृहपति , त्रि

गृह्य—गृह्य गुदे ग्रन्थिभेदे क्लीबे शाखापुरे स्त्रियाम्। गृहासक्तमृगादौ ना त्रिपु चास्वैरिपक्षयो , मे गृह्य पुरीषमार्गेऽपि भवेदस्वैरपक्षयो । गृह्या च शाखानगरे गृह्यश्छेकेऽप्युदीरित , वि गृह्यन्तु मलवर्त्मनि। गृह्योऽस्वैरिणि पक्षे च गृहासक्तमृगाण्डजे। गृह्या तु शाखानगरे हे गृह्यमस्वैरिपक्षयो , त्रि

गृह्यक—गृह्यको निघ्नके च्छेके, मे गृह्यकश्छेकनिघ्नयो वि, त्रि

गेय—गेय स्याद् गातव्ये गायने त्रिपु, मे गेयो गातव्ये गायनेऽपि च, वि गेयौ गातव्यगायनौ, हे गातव्यगायनौ गेयौ, त्रि

गेष्णु—गेष्णुर्ना गायने नटे, मे गेष्णुर्नटे गायके च, हे गेष्णुर्नटे गायने च, वि

गैरिक—गैरिक धातुरुक्मयो , मे गैरिक कनके धातौ, वि ग्रथ गैरिकम्। स्वर्णे धातौ, हे स्वर्णेऽपि गैरिकम्, ग्र

गो—गौ स्वर्गे च बलीवर्दे रश्मौ च कुलिशे पुमान्। स्त्री सौरभेयीदृग्बाणदिग्वाग्भूप्स्वप्सु भूम्नि च, मे गौ स्वर्गे वृषभे रश्मौ वज्रे चन्द्रमसि स्मृत । ग्रर्जुनोनेत्रदिग्बाणभूवाग्वारिपु गौर्मता, वि गौरुदके दृशि। स्वर्गे दिशि पशौ रश्मौ वज्रे भूमाविषौ गिरि, हे स्वर्गेपुपशुवाग्वज्रादिङ्नेत्रघृणिभूजले। लक्ष्यदृष्ट्या स्त्रिया पुसि गौ , ग्र स्वर्गे वज्रे च रश्मौ च बलीवर्दे च गौ पुमान्। स्त्री बाणरोहिणीदृग्दिग्वाग्भूमिप्स्वप्सु भूम्नि च, त्रि दिग्दृष्टिदीधितिस्वर्गवज्रवाग्बाणवारिपु। भूमौ पशौ च गोशब्दो विद्वद्भिर्दशसु स्मृत , ह बाणे वाचि पशौ भूमौ दिशि रश्मौ जलेऽक्षिणि। स्वर्गे मातरि वज्रेऽग्नौ सुखे सत्ये च गोध्वनि , ग्रने

गोकण्टक—गोकण्टको गोक्षुरके स्यपुटे च गवा खुरे, मे, वि गोकण्टको, गोक्षुरके गोखुरे स्यपुटीकृते, हे

गोकर्ण—गोकर्णोऽश्वतरे सर्पे सारङ्गे च गणान्तरे। ग्रगुष्ठानामिकोन्माने गोकर्णी मूर्विकौपधौ, मे गोकर्णोऽश्वतरे सर्पे सारङ्गे प्रमयान्तरे। ग्रगुष्ठानामिकोन्माने गोकर्णी मूर्विकौपधौ, वि गोकर्ण प्रमयान्तरे। ग्रगुष्ठानामिकोन्माने मृगेऽश्वतरसर्पयो । गोकर्णी तु मूर्विकायाम्, हे ग्रगुष्ठानामिकोन्माने गोकर्णोऽहौ मृगेऽपि च, त्रि

गोकिल—गोकिलो मुपले हले, हा गोकिल । मुपले लाङ्गले चापि, हे गोकिलो मुसले हले, वि , मे

गोकुलिक—स्याद् गोकुलिको वलिरे पङ्कस्थगव्युपेक्षके, मे. गोकुलिकः केकरे स्यात् पङ्कस्थगव्युपेक्षके, वि., हे.

गोग्रन्थि—गोग्रन्थिर्ना करीषे स्याद्गोष्ठे गोजिह्विकौपधौ, मे., वि.

गोजागरि—गोजागरिकमित्याहुर्मङ्गले कण्टकारके, वि. गोजागरिक मङ्गले पुंसि स्यात् कण्टकारके, मे. स्याद् गोजागरिक भक्ष्यकारके मङ्गलेऽपि च, हे.

गोडुम्ब—गोडुम्बः शीर्णवृन्ते च गवादन्यान्तु योपिति, मे. गोडुम्बः शीर्ण-वृन्ते स्याद् गवादन्या फलेऽपि च, वि.

गोण्ड—गोण्ड. पामरजातौ च वृद्धनाभौ च तद्वति, मे. गोण्डः पामरजातौ च वृद्धनाभौ च वाच्यवत्, वि गोण्ड स्याद् वृद्धनाभिके। पामरजातौ च, हे.

गोत्र—गोत्रा भूगव्ययोर्गोत्र शैले गोत्र कुलाख्ययो । सम्भावनीयवोधे च काननक्षेत्रवर्त्मसु, मे. गोत्र नाम्नि कुले क्षेत्रे कानने चित्तवर्त्मनो । सम्भावनीय-बोधेऽपि गोत्र क्षौणीधरे मत । गोसमूहभुवोर्गोत्रा, वि. गोत्र नाम्नि कुले पुंसि शैले भूगव्ययो स्त्रियाम्, त्रि गोत्रं नामान्वयो गोत्रो गोत्रश्च धरणीधर.। गोत्रा वसुन्धरा ज्ञेया गोत्रञ्च प्रवर स्मृतम्, अ्रने गोत्र क्षेत्रेऽन्वये च्छत्रे सम्भाव्यबोध-वर्त्मनो । वने नाम्नि च गोत्रोऽद्रौ गोत्रा भुवि गवाङ्गणे, हे. गोत्रन्तु नाम्नि च, अ्र. गोत्र नाम्नि तथान्वये, ह

गोदन्त—गोदन्तो हरिताले स्याद् दंशिते हरितेऽपि च, वि. गोदन्तो हरिताले स्यात् सन्नद्धे दंशितेऽपि च, हे. गोदन्तो हरितालेऽपि, ह.

गोधा—गोधा तलनिहाकयो, मे. गोधा तले निहाकायाम्, वि. गोधा प्राणिविशेषे स्यात् ज्याघातस्य च वारणे, हे गोधा तले निहाकायाम्, त्रि.

गोधूम—गोधूमो नागरङ्गे स्यादोपधिव्रीहिभेदयो, मे गोधूमो नागरङ्गे स्याद् भेपजव्रीहिभेदयो, वि. गोधूमो भेपजे नागरङ्गव्रीहिप्रभेदयो, हे.

गोनर्द—गोनर्दमपि कैवर्तीमुस्तके पुंसि सारसे, मे.

गोप—गोपो गोपालके गोष्ठाध्यक्षे पृथ्वीपतावपि। ग्रामस्याधिकृते पुंसि शारिवाख्यौपधौ स्त्रियाम्, मे. गोपो ग्रामौघगोष्ठाधिकृतयोर्वल्लवे नृपे। गोपी गोपालमहिलाशारिवारक्तिकासु च, वि. गोपो भूपालवल्लवौ। ग्रामौघगोष्ठाधि-कृतौ गोपी गोपालसुन्दरी। शारिवा रक्तिका, हे. गोधुग्गोष्ठपती गोपौ, अ्र.

गोपति—गोपतिः शिवषण्डयोः। नृपभास्करयो. पुंसि, मे. गोपतिः शङ्करे षण्डे पार्थिवेऽपि विकर्तने, वि गोपतिः शङ्करे षण्डे नृपतौ त्रिदशाधिपे। सहस्र-किरणे चापि, हे. षण्डः सूर्यश्च गोपतिः, त्रि.

गोपाल—गोपालो नृपगोपेशे, मे. गोपालो गोपभूपयोः, वि., हे. गोपो भूपश्च गोपालौ, त्रि.

गोपुर—गोपुरं द्वारि पूर्द्वारि कैवर्तीमुस्तकेऽपि च, मे. गोपुरन्तु पुरद्वारि द्वारमात्रे च मुस्तके, वि. गोपुरं पुनः। मुस्तके द्वारि पूर्द्वारे, हे. द्वारमात्रेऽपि गोपुरम्, ग्र. पूर्द्वारि द्वारि गोपुरम्, त्रि.

गोप्य—गोप्यो दासीसुते पुंसि रक्षणीयेऽभिधेयवत्, मे. गोप्यो दासीसुते गोप्यो रक्षणीयेऽभिधेयवत्, वि. गोप्यौ दासेरगोप्तव्यौ, हे. गोप्यौ गोप्तव्य-चेटकौ, त्रि.

गोमिन्—गोमी शृगाले पुंसि स्यात् त्रिषु गोमत्युपासके, मे. गोमी तूपासके फेरौ, वि. गोमी फेरौ गोमत्युपासके, हे.

गोमुख—गोमुखं कुटिलागारे वाद्यभाण्डे च लेपने। पुंसि मातलिपुत्रे च महादेवगणान्तरे, मे. गोमुखं वाद्यभेदे स्याल्लेपने कुटिलौकसि, हे. गोमुखं कुटिला-गारे वाद्यभाण्डे च लेपने, वि. गोमुखं लेपने वाद्यभाण्डे, त्रि. गोमुखमुपलेपने, हृ.

गोमेदक—गोमेदकः पीतमणौ काकोले पत्रकेऽपि च, मे., वि. गोमेदकः पीतरत्ने काकोले पत्रकेऽपि च, हे. गोमेदकञ्च काकोले, हा.

गोरक्ष—गोरक्षो नागरङ्गे स्याद् गवां च परिरक्षके, वि., मे. गोरक्षौ गोप-नारङ्गौ, हे.

गोरक्षजम्बू—गोरक्षजम्बूर्गोधूमे तथा गोरक्षतण्डुले, वि. गोरक्षजम्बूर्गोधूमे धान्ये गोरक्षतण्डुले, हे.

गोरङ्कु—गोरङ्कुर्नग्नबन्दिनोः। खगे च, हे. गोरङ्कुः पक्षिजातौ च सर्व-भग्नकबन्दिनोः, वि. खगे नग्ने च गोरङ्कुः, त्रि. गोरङ्कुः स्यात् पुमान् पक्षिभेदे नग्नकबन्दिनोः, मे.

गोलक—गोलको विधवापुत्रे जारात् स्यान्मणिके गुडे, मे. गोलको विधवा-पुत्रे जाराच्च मणिके गुडे, वि. गोलकस्तु जारतो विधवासुते। अलिञ्जरे गुडे पिण्डे, हे. गोलकौ मणिजारजौ, त्रि.

गोल—गोला गोदावरीसख्योः कुनटीदुर्गयोः स्त्रियाम्। पत्राञ्जने मण्डले चालिञ्जरे बालखेलने, मे. गोला सखीवर्तुलयोर्गोलं मद्यानुसारतः। पत्राञ्जने कुनटया च गोदावर्या च मण्डले, वि. गोलः स्यात् सर्ववर्तुले। गोला पत्राञ्जने गोदावर्यां सख्यामलिञ्जरे। मण्डले च कुनटयां च बालक्रीडनकाष्ठके, हे. मण्डले मणिके गोल गोला गोदावरी सखी, त्रि.

गोकुलिक—स्याद् गोकुलिको वलिरे पङ्कस्थगव्युपेक्षके, मे. गोकुलिकः केकरे स्यात् पङ्कस्थगव्युपेक्षके, वि., हे.

गोग्रन्थि—गोग्रन्थिर्ना करीषे स्याद्गोष्ठे गोजिह्विकौषधौ, मे., वि.

गोजागरि—गोजागरिकमित्याहुर्मङ्गले कण्टकारके, वि. गोजागरिकं मङ्गले पुंसि स्यात् कण्टकारके, मे. स्याद् गोजागरिकं भक्ष्यकारके मङ्गलेऽपि च, हे.

गोडुम्ब—गोडुम्बः शीर्णवृन्ते च गवादन्यान्तु योषिति, मे. गोडुम्ब· शीर्णवृन्ते स्याद् गवादन्या फलेऽपि च, वि

गोण्ड—गोण्ड पामरजातौ च वृद्धनाभौ च तद्वति, मे. गोण्डः पामरजातौ च वृद्धनाभौ च वाच्यवत्, वि गोण्ड स्याद् वृद्धनाभिके। पामरजातौ च, हे

गोत्र—गोत्रा भूगव्ययोर्गोत्र शैले गोत्र कुलाख्ययोः। सम्भावनीयबोधे च काननक्षेत्रवर्त्मसु, मे. गोत्र नाम्नि कुले क्षेत्रे कानने चित्तवर्त्मनो'। सम्भावनीयबोधेऽपि गोत्र क्षौणीधरे मत। गोसमूहभुवोर्गोत्रा, वि गोत्र नाम्नि कुले पुंसि शैले भूगव्ययो स्त्रियाम्, त्रि गोत्र नामान्वयो गोत्रो गोत्रश्च धरणीधर.। गोत्रा वसुन्धरा ज्ञेया गोत्रञ्च प्रवर स्मृतम्, अने. गोत्र क्षेत्रेऽन्वये च्छत्रे सम्भाव्यबोधवर्त्मनो। वने नाम्नि च गोत्रोऽद्रौ गोत्रा भुवि गवाङ्गणे, हे गोत्रन्तु नाम्नि च, अ. गोत्र नाम्नि तथान्वये, ह

गोदन्त—गोदन्तो हरिताले स्याद् दशिते हरितेऽपि च, वि. गोदन्तो हरिताले स्यात् सन्नद्धे दशितेऽपि च, हे गोदन्तो हरितालेऽपि, ह

गोधा—गोधा तलनिहाकयो, मे. गोधा तले निहाकायाम्, वि. गोधा प्राणिविशेषे स्यात् ज्याघातस्य च वारणे, हे गोधा तले निहाकायाम्, त्रि.

गोधूम—गोधूमो नागरङ्गे स्यादोषधिव्रीहिभेदयो, मे गोधूमो नागरङ्गे स्याद् भेषजव्रीहिभेदयो, वि. गोधूमो भेषजे नागरङ्गव्रीहिप्रभेदयो', हे.

गोनर्द—गोनर्दमपि कैवर्तीमुस्तके पुंसि सारसे, मे.

गोप—गोपो गोपालके गोष्ठाध्यक्षे पृथ्वीपतावपि। ग्रामस्याधिकृते पुंसि शारिवाख्यौषधौ स्त्रियाम्, मे. गोपो ग्रामौघगोष्ठाधिकृतयोर्वल्लवे नृपे। गोपी गोपालमहिलाशारिवारक्तिकासु च, वि गोपो भूपालवल्लवौ। ग्रामौघगोष्ठाधिकृतौ गोपी गोपालसुन्दरी। शारिवा रक्तिका, हे. गोधुग्गोष्ठपती गोपौ, अ.

गोपति—गोपतिः शिवषण्डयो.। नृपभास्करयो. पुंसि, मे. गोपतिः शङ्करे षण्डे पार्थिवेऽपि विकर्तने, वि. गोपति· शङ्करे षण्डे नृपतौ त्रिदशाधिपे। सहस्रकिरणे चापि, हे षण्डः सूर्यश्च गोपतिः, त्रि.

गोपाल—गोपालो नृपगोपेशे, मे. गोपालो गोपभूपयोः, वि., हे. गोपो भूपश्च गोपालौ, त्रि.

गोपुर—गोपुरं द्वारि पूर्द्वारि कैवर्तीमुस्तकेऽपि च, मे. गोपुरन्तु पुरद्वारि द्वारमात्रे च मुस्तके, वि. गोपुर पुनः। मुस्तके द्वारि पूर्द्वारे, हे. द्वारमात्रेऽपि गोपुरम्, अ. पूर्द्वारि द्वारि गोपुरम्, त्रि.

गोप्य—गोप्यो दासीसुते पुंसि रक्षणीयेऽभिधेयवत्, मे. गोप्यो दासीसुते गोप्यो रक्षणीयेऽभिधेयवत्, वि. गोप्यौ दासेरगोप्तव्यौ, हे. गोप्यौ गोप्तव्य-चेटकौ, त्रि.

गोमिन्—गोमी शृगाले पुंसि स्यात् त्रिषु गोमत्युपासके, मे गोमी तूपासके फेरौ, वि. गोमी फेरौ गोमत्युपासके, हे.

गोमुख—गोमुख कुटिलागारे वाद्यभाण्डे च लेपने। पुंसि मातलिपुत्रे च महादेवगणान्तरे, मे. गोमुखं वाद्यभेदे स्याल्लेपने कुटिलौकसि, हे. गोमुखं कुटिलागारे वाद्यभाण्डे च लेपने, वि. गोमुख लेपने वाद्यभाण्डे, त्रि गोमुखमुपलेपने, ह.

गोमेदक—गोमेदक पीतमणौ काकोले पत्रकेऽपि च, मे., वि. गोमेदक पीतरत्ने काकोले पत्रकेऽपि च, हे. गोमेदकञ्च काकोले, हा.

गोरक्ष—गोरक्षो नागरङ्गे स्याद् गवा च परिरक्षके, वि., मे. गोरक्षौ गोप-नारङ्गौ, हे.

गोरक्षजम्बू—गोरक्षजम्बूर्गोधूमे तथा गोरक्षतण्डुले, वि. गोरक्षजम्बूर्गोधूमे धान्ये गोरक्षतण्डुले, हे.

गोरङ्कु—गोरङ्कुर्नग्नवन्दिनो.। खगे च, हे. गोरङ्कुः पक्षिजातौ च भवे-न्नग्नकवन्दिनोः, वि. खगे नग्ने च गोरङ्कुः, त्रि. गोरङ्कुः स्यात् पुमान् पक्षिभेदे नग्नकवन्दिनोः, मे.

गोलक—गोलको विधवापुत्रे जारात् स्यान्मणिके गुडे, मे. गोलको विधवा-पुत्रे जाराच्च मणिके गुडे, वि. गोलकस्तु जारतो विधवासुते। अलिञ्जरे गुडे पिण्डे, हे. गोलकौ मणिजारजौ, त्रि.

गोल—गोला गोदावरीसख्योः कुनटीदुर्गयोः स्त्रियाम्। पत्राञ्जने मण्डले चालिञ्जरे बालखेलने, मे. गोला सखीवर्तुलयोर्गोलं लक्ष्यानुसारतः। पत्राञ्जने कुनटया च गोदावर्यां च मण्डले, वि. गोलः स्यात् सर्ववर्तुले। गोला पत्राञ्जने गोदावर्यां सख्यामलिञ्जरे। मण्डले च कुनटयां च बालक्रीडनकाष्ठके, हे. मण्डले मणिके गोलं गोला गोदावरी सखी, त्रि.

गोलोमी—गोलोमी श्वेतदूर्वाया स्याद् वचाभूतकेशयो, मे गोलोमी श्वेत-दूर्वाया षड्ग्रन्थावारयोषितो, वि गोलोमी वारयोपाया षड्ग्रन्थासितदूर्वयो, हे

गोविन्द—गोविन्दो वासुदेवे स्याद् गवाध्यक्षे बृहस्पतौ, मे, वि गोविन्दस्तु गवाध्यक्षे वासुदेवे बृहस्पतौ, हे, गोष्ठाध्यक्षेऽपि गोविन्द, अ गोविन्दौ हरि-गोसह्वयौ, अने

गोष्ठ—गोष्ठ गोस्थानके गोष्ठी सभासलापयो स्त्रियाम् मे गोष्ठ गोस्थान केऽपि च। गोष्ठी सभाया सलापे, वि गोष्ठ गोस्थानके गोष्ठी सलापे परिषद्यपि, हे

गोष्पद—गोष्पद गोपदश्वभ्रे गवाञ्च गतिगोचरे मे गोष्पद गोखुरश्वभ्रे गवा च गतिगोचरे, हे गोष्पद सेविते माने, अ

गोस—गोसो गन्धरसोपसो, वि गोसो वोलोपसो, मे गोसो वोल-विभातयो, हे

गोस्तन—गोस्तनो हारभेदे ना द्राक्षाया गोस्तनी स्त्रियाम्, मे *गोस्तनो* हारभेदे स्यात् द्राक्षाया गोस्तनीति च, वि गोस्तनो हारभेदे स्याद् गोस्तनी हारहारिका हे

गौतम—गौतमो ना मुनौ बुद्धे रोचनीदुर्गयो स्त्रियाम्, मे गौतम शाक्य सिंहे च मुनिभेदेऽथ गौतमी। रोचन्यामम्बिकाया च, वि गौतमो गणभृद्भेदे शाक्यसिंहर्षिभेदयो। गौतम्युमाया रोचन्याम्, हे

गौर—गौर पीतेऽरुणे श्वेते विशुद्धे चाभिधेयवत्। ना श्वेतसर्षपे चन्द्रे न द्वयो पद्मकेसरे। गौरी त्वसञ्जातरज कन्याशङ्करभार्ययो। रोचनीरजनी-पिङ्गाप्रियगुवसुधासु च। आपगाया विशेषेऽपि यादसापतियोषिति, मे गौर श्वेतेऽरुणे पीते विशुद्धे चन्द्रमस्यपि। विशदे गौरन्तु श्वेतसर्षपे पद्मकेसरे। गौर्यु-मानग्निकोर्वीषु प्रियङ्गौ वरुणस्त्रियाम्। रजन्या रोचनीनद्यो, हे गौरोऽरुणे सिते पीते, अ नग्नकन्योमयोर्गौरी गौर स्यादुज्ज्वलेऽपि च, त्रि गौर पीतेऽरुणे श्वेते विशुद्धे चाभिधेयवत्। गौरी तु विशदे पद्मकेसरे सितसर्षपे। गौर शशिनि गौरी तु नग्नकन्योमयो स्मृता। रोचनीरजनीपिङ्गाप्रियगुवसुधासु च। नदी-भेदेऽपि गौरी स्यात् वरुणस्य च योषिति, वि गौरी शिवप्रिया प्रोक्ता गौरी गोरोचना मता। *गौरी स्यादप्रसूता स्त्री गौरी शुद्धोभयान्वया*, अने

गौरिल—गौरिलस्तु पुमान् लौहचूर्णे स्याद् गौरसर्षपे, मे गौरिलो लोह-चूर्णे स्याद् गौरिलो गौरसर्षपे, वि स्याद् गौरिलस्तु सिद्धार्थे लौहचूर्णे, हे

ग्रथित—ग्रथितो हतदृब्धयो । आक्रान्ते च, हे ग्रथित गुम्फिताक्रान्तहिंसितेपु समीरितम्, वि ग्रथित गुम्फिते क्रान्ते हिंसिते च त्रिलिङ्गकम्, मे

ग्रन्थ—ग्रन्थो ग्रन्थनाधनयो स्याच्छास्त्राक्षरसख्ययो , मे ग्रन्थो धने स्यात् सन्दर्भे द्वात्रिंशद्वर्णनिर्मितौ, वि ग्रन्थो गुम्फे धने शास्त्रे द्वात्रिंशद्वर्णनिर्मितौ, हे शास्त्रद्रविणयोर्ग्रन्थ , अ ग्रन्थो द्वात्रिंशदक्षरी। घनञ्च ग्रन्थना चापि, त्रि लिपिसख्याया शास्त्रे द्रव्ये च ग्रन्थशब्दमिच्छन्ति, ह

ग्रन्थि—ग्रन्थिस्तु ग्रन्थिपर्णे ना वन्धे रुग्भेदपर्वणो , मे ग्रन्थि पर्वणि कौटिल्ये ग्रन्थिपर्णे गदान्तरे, वि ग्रन्थिस्तु ग्रन्थिपर्णे स्याद् गाथारुग्भेदयोरपि, हे

ग्रन्थिक—ग्रन्थिक पिप्पलीमूले गुग्गुलुग्रन्थिपर्णयो । करीरे पुसि दैवज्ञे सहदेवाख्यपाण्डवे, मे ग्रन्थिक पिप्पलीमूले ग्रन्थिको गुग्गुलद्रुमे। माद्रेये च करीरे च दैवज्ञे च प्रकीर्तितम्, वि ग्रन्थिक पिप्पलीमूले ग्रन्थिपर्णकभेपजे। ग्रन्थिको गुग्गुलौ दैवज्ञे, माद्रेयकरीरयो , हे ग्रन्थिको पार्थदैवज्ञौ ग्रन्थिपर्णे च न द्वयो , त्रि

ग्रन्थिल—ग्रन्थिलस्तु करीरद्रौ विकङ्कततरौ पुमान्। सग्रन्थौ त्रिपु, मे ग्रन्थिलो ग्रन्थिसहिते करीरद्रौ विकङ्कते, वि ग्रन्थिलो ग्रन्थिसहिते विकङ्कतकरीरयो , हे

ग्रस्त—ग्रस्त जग्धे लुप्तपदोदिते, हे ग्रस्त ग्रासीकृतेऽपि स्यात् लुप्तवर्णपदोदिते, वि , मे ग्रस्त वाग्भेदभुक्तयो , त्रि

ग्रह—ग्रहोऽनुग्रहनिर्बन्धग्रहणेपु रणोद्यमे। सूर्यादौ पूतनादौ च सैंहिकेयोपरागयो , मे , वि ग्रहो ग्रहणनिर्बन्धानुग्रहेपु रणोद्यमे। उपरागे पूतनादौ आदित्यादौ विधुन्तुदे, हे निर्बन्धोपरागार्कादयो ग्रहा , अ ग्रहशब्द सूर्यादिपु भूतादिप्वभिनिवेशे च, ह

ग्रहण—ग्रहण स्वीकारादरकरोपरागोपलब्धिवन्दिपु मे ग्रहण तूपलब्धौ स्यादादरे ग्रहण करे। ग्रहोपरागस्वीकारवन्दिपु ग्रहण मतम्, वि ग्रहण स्वीकृते वन्द्या धीगुणे हस्त आदरे। ग्रहोपरागे प्रत्याये, हे ग्रहण स्वीकृतौ हस्ते, त्रि

ग्रहराज—ग्रहराजो रवौ चन्द्रे, मे ग्रहराजो रवौ चन्द्रेऽपि, वि ग्रहराज शशिन्यर्के, हे

ग्राम—ग्राम स्वरे सवसथे, मे ग्राम स्वरे सवसथे वृन्दे शब्दादिपूर्वक , वि ग्रामो वृन्दे शब्दादिपूर्वक । षड्जादौ सवसथे च, हे शब्दादिपूर्वो वृन्देऽपि ग्राम , अ ग्राम सवसथे स्वरे, नि सङ्घातेऽपि ग्रामो भूतेन्द्रियशब्दकरणानाम्, ह

ग्रामणी—स्याद् ग्रामणी प्रधानेऽधिपतौ त्रिपु नापिते पुसि, मे ग्रामणीर्भोगिके पत्यौ प्रधाने नापितेऽपि च। ग्रामणी-र्नीलिकायाञ्च ग्रामेयीपण्ययोपितो ,

वि ग्रामणी क्षुरर्मादिनि। प्रधाने भोगिके पत्यौ ग्रामणी पण्ययोषिति। ग्रामेय्या नीलिकायाञ्च, हे ग्रामणीर्नापिते पुसि श्रेष्ठे ग्रामाधिपे त्रिपु, श्र

ग्राममद्गुरिका—ग्राममद्गुरिका ग्रामयुद्धे शृङ्गीझषे स्त्रियाम्, मे ग्राममद्गुरिका शृङ्गचा ग्रामयुद्धे च कीर्त्यते, वि ग्राममद्गुरिका युद्धशृङ्गयो, हे शृङ्गचा च ग्रामयुद्धे च ग्राममद्गुरिका स्त्रियाम्, त्रि

ग्रामीण—ग्रामीणा नीलिकाया स्त्री ग्रामोद्भूतेऽभिधेयवत्, मे

ग्रामीन—ग्रामीन शुनि काके पुसि त्रिपु सम्भूते ग्रामे, मे ग्रामीनो ग्रामसम्भृते ग्रामीन शुनि वायसे, वि

ग्राम्य—ग्राम्य स्त्रीकरणे क्लीवेऽश्लीलप्राकृतयोस्त्रिपु, मे ग्राम्यो जनेऽन्यवद् ग्राम्यमश्लीलरतबन्धयो, वि ग्राम्यो ग्रामभवे जने। ग्राम्य रतवन्धेऽश्लीले, हे

ग्रावन्—ग्रावा तु प्रस्तरे पृथ्वीधरे पुसि, मे ग्रावा प्रस्तरे जलदे गिरौ, वि ग्रावाऽश्मनि गिरौ, हे ग्रावाणौ शैलपाषाणौ, श्र ग्रावा शैले, ह

ग्राह—ग्राहो ग्रहेऽवहारे च, मे, वि ग्राहो ग्रहे जलचरे, हे

ग्राहक—ग्राहको घातिविहगे व्याधानाञ्च ग्रहीतरि, वि, मे ग्राहको ग्रहीतरि स्याद् व्याधाना घातिपक्षिणि, हे

ग्रीवा—स्यात् तु ग्रीवा कन्धराया तच्छिरायाञ्च योषिति, मे ग्रीवाऽपि कन्धराया स्यात् तच्छिरायामपीष्यते, वि ग्रीवे शिरोधितच्छिरे, हे

ग्रीष्म—ग्रीष्म उष्मर्तुभेदयो, मे

ग्लौ—ग्लौर्धरण्या निशापतौ, मे

घ—घो घण्टाया घर्घरे ना स्त्रियान्तु काञ्चिघातयो, मे खङ्गी शिवोत्तमो मेधा दक्षिणाङ्गुलिमूलग। घनो घनस्वरश्चैव घकारो डादिम स्मृत, मा

घट—घट समाधिभेदेभशिर कूटकुटेपु च। घटा घटनगोष्ठीभघटनासु च योषिति, मे घटा घटने गजसहतौ। गोष्ठचा घटस्त्विभशिर कूटे समाधिकुम्भयो, हे घट समाधिभेदेभशिर कूटकुटेपु च। घटा घटनगोष्ठीभघटनासु च दृश्यते, वि घटा गोष्ठचाम्, ह

घट्ट(ट)ना—घट्टना चलनावृत्त्यो, हे घटना चलनावृत्त्यो, मे

घन—घन स्यात् कास्यतालादिवाद्यमध्यमनृत्ययो। ना मुस्तान्दोघदाढर्चेपु विस्तारे लोहमुद्गरे। त्रिपु सान्द्रे दृढे च, मे घन स्यात् कास्यतालादिवाद्यमध्यमनृत्ययो। घन सान्द्रे दृढे दाढर्चे विस्तारे लोहमुद्गरे। मेघमुस्तकयोश्चापि, वि घन सान्द्रे दृढे दाढर्चे विस्तारे मुद्गरेऽम्बुदे। सङ्घे मुस्ते घन मध्यनृत्यवाद्य-

प्रकारयो हे घनो मेघे मूर्तिगुणे त्रिपु मर्ते निरन्तरे, अ अथाम्बुदमुस्तयो। घन पुसि घन वाद्यम्, त्रि घनो मेघो घन सान्द्र कास्यतालादिक घनम्। घन सङ्घो घन नित्य घन स्याल्लोहमुद्गर, अने

घनरस—भवेद्घनरस सान्द्रे निर्यासे मोरटेऽम्बुनि। कर्पूर पीलुपर्ण्याञ्च सम्यक् सिद्धरसेऽपि च, मे भवेद्घनरस सान्द्रे निर्यासे मोरटेऽप्सु च। कर्पूरे पीलुपर्ण्या च सम्यक्सिद्धरसेऽपि च, वि घनरसोऽप्सु कर्पूरे सान्द्रे सिद्धरसे द्रवे। मोरटे पीलुपर्ण्या च, हे

घनसार—घनसारस्तु कर्परे दक्षिणावर्तपारदे, मे, वि, हे

घनाघन—घनाघनो वर्पुकाब्दे मत्तघातुककुञ्जरे। शक्रे च, मे घनाघनो घातुकमत्तदन्तिनोर्निरन्तरे वासववर्पुकाब्दयो, वि घनाघनो निरन्तरे। वासवे घातुके मत्तगजे वर्पुकवारिदे, हे घनाघन शक्रवर्पुकाम्बुदयो, ह शक्रो घातुक-मत्तेभो वर्पुकाब्दो घनाघन, अ शक्रऽपि वर्पुके मेघे मत्तनागे घनाघन, अने

घर्घर—घर्घरो ना चलद्वारिध्वानोलूकनदान्तरे। स्त्री क्षुद्रघण्टचा वीणाया भेदे स्वरान्तरेऽपि च, मे घर्घरस्तु चलद्वारिध्वाने घूके नदान्तरे, वि घर्घरस्तु नदान्तरे। चलद्वारिध्वनौ घूके, हे

घर्घरिका—अथ घर्घरिका क्षुद्रघण्टावादित्रदण्डयो मे स्मृता घर्घरिका क्षुद्रघण्टिकाभृष्टधान्ययो। वाद्यप्रभेदवादित्रदण्डयोरापगान्तरे, वि घर्घरिका भृष्टधान्यकिङ्किण्या सरिदन्तरे। वादित्रस्य च दण्डेऽपि हे

घर्म—घर्म स्यादातपे ग्रीष्मे उष्णस्वेदाम्भसोरपि, वि अथ घर्मो निदाघवत्। स्वेदाम्भस्यातपे ग्रीष्मोष्मणो, हे उष्णेऽपि घर्म, अ घर्म स्वेदातपोष्मसु, त्रि घर्म स्यादातपे ग्रीष्मेऽप्युष्णस्वेदाम्बुनोरपि, मे

घस्र—घस्रस्तु दिवसे हिंस्रे, मे घस्रो दिवसहिंस्रयो, वि घस्रो वासर-हिंस्रयो, हे

घात—घात काण्डप्रहारयो, मे, वि

घृणा—घृणा जुगुप्साकृपयो, मे, वि घृणा तु स्याज्जुगुप्साया करुणायाम्, हे जुगुप्साकरुणे घृणे अ दौर्मनस्य घृणा प्रोक्ता घृणा च करुणा मता, अने घृणा जुगुप्सायामपि, ह

घृणि—घृणि पुन। अशुज्वालातरङ्गेषु, हे

घृत—घृतमाज्ये जले क्लीव प्रदीप्ते त्वभिधेयवत, मे घृतमाज्याम्बुदीप्तेषु, हे अप्सु च घृतामृते, अ घृतमाज्ये प्रदीप्ते च सलिले च घृत मतम्, वि

घृष्टि—घृष्टि स्त्री घर्षणस्पर्द्धाविष्णुक्रान्तासु ना किरौ, मे घृष्टि स्पर्द्धा-

घर्षणयोर्विष्णुक्रान्तावराहयो, हे घृष्टि स्याद् घर्षणे विष्णुक्रान्तास्पर्द्धाकिरिष्वपि, वि शकरे पुसि घृष्टि स्यात् स्पर्धाघर्षणयो स्त्रियाम्, त्रि

घोर—घोर स्यादभिसारक, अने घोर भीमे हरे घोर, वि घोरो भीमे हरेऽपि च, मे घोरो हरे दारुणे च, हे

घोण्टा—घोण्टा तु बदरीपूगवृक्षयोरपि योपिति, मे घोण्टा पूगबदरयो, हे घोण्टा तु बदरे पूगे, वि, त्रि

घोष—घोष आभीरपल्ल्या स्याद्गोपालाध्वनि घोषके। कास्ये चाम्बुद नादे ना घोषा मधुरिकौषधौ, मे घोषस्तु घोषके ध्वाने गोपालाभीरपल्लिपु। घोषा तु शतपुष्पाया घोष कास्येऽम्बुदध्वनौ, वि घोष कास्ये स्वने गोपघोषकाभीरपल्लिपु। घोषा तु शतपुष्पायाम्, हे घोष शब्दाभीरनिवासयो, त्रि

घोषयित्नु—घोषयित्नुस्तु विप्रकोकिलयो पुमान्, मे घोषयित्नुर्द्विजे पिके, वि घोषयित्नु पिके विप्रे, हे

घ्राण—घ्राण क्लीव नासिकाया घ्राते स्याद् वाच्यलिङ्गकम्, मे घ्राण घ्राते च नासायाम्, वि घ्राणन्तु घ्रातघोणयो, हे नासिकाघ्रातयोर्घ्राणम्, त्रि

ङ—ङ पुमान् विपये ख्यात स्पृहाया विपयस्य च, मे सज्ञा को रुद्रकान्तिश्च दक्षाङ्गुल्यग्रसस्थित। क्लीववक्तृश्च भद्रेशो ङकारश्चानुनासिक, मा

च—चान्वाचयसमाहारेतरेतरसमुच्चये, अ चान्वाचये समाहारेऽप्यन्योन्यार्थे समुच्चये। पक्षान्तरे तथा पादपूरणेऽप्यवधारणे, मे, वि चान्योन्यार्थसमाहारान्वाचयेपु समुच्चये, हे च पादपूरणे पक्षान्तरे हेतौ विनिश्चये, त्रि चश्चण्डेशे पुमानुक्त कच्छपे चन्द्रचौरयो, मे हली कूर्मेश्वरो लक्ष्मीर्वामबाह्वादिगस्तथा। चित्रधारा चञ्चलश्च चकार सस्मृतो बुधै, मा

चक्र—चक्र कोके पुमान् क्लीव व्रजे सैन्यरथाङ्गयो। राष्ट्रे दम्भान्तरे कुम्भकरोपकरणास्त्रयो। जलावर्तेऽपि, मे चक्रो गणे चक्रवाके चक्र सैन्यरथाङ्गयो। ग्रामजाले कुलालस्य भाण्डे राष्ट्रास्त्रयोरपि। अम्भसामपि चावर्ते, वि चक्र प्रहरणे गणे। कुलालाद्युपकरणे राष्ट्रे सैन्यरथाङ्गयो। जलावर्ते दम्भ चक्र कोके, हे चक्र राष्ट्रेऽपि, अ चक्र कोके व्रजे पुसि क्लीव सैन्यरथाङ्गयो। ग्रामजाले कुम्भकारभाण्डे राष्ट्रे च दृश्यते, त्रि चक्र पक्षिविशेपश्च रथाङ्ग चक्रमायुधम्। चक्र राज्यञ्च सङ्घश्च चक्र व्यावर्तन मतम्, अने

चक्रधर—अथ चक्रधरोऽजेऽही ना त्रिपु ग्रामजालिनि, मे चक्रधरो हरौ सर्पे वाच्यवद्ग्रामजालिनि, वि चक्रधरो विष्णुसर्पचक्रिपु ग्रामजालिनि, हे सर्पे विष्णौ चक्रधर, त्रि

चक्रवाट—चक्रवाटः क्रियारोहे पर्यन्ते च शिखातरौ, मे., वि. चक्रवाटस्तु पर्यन्ते क्रियारोहे शिखातरौ, हे.

चक्रवाड—चक्रवाडोऽद्रिभेदे स्यात् चक्रवाडन्तु मण्डले, वि., मे चक्रवाडं गणे चक्रवाडोऽद्रौ चक्रवालवत्, हे.

चक्रवाल—चक्रवालोऽद्रिभेदे स्यात् चक्रवालन्तु मण्डले, वि., मे. v. चक्रवाड.

चक्राङ्ग—चक्राङ्गी कटुरोहिण्यां चक्राङ्गो मानसकौसि, मे., वि. चक्राङ्ग श्वेतगरुति चक्राङ्गी कटुरोहिणी, हे.

चक्राट—चक्राटो विपवैद्येऽपि धूर्तदीनारयोरपि, मे., वि. चक्राटो धूर्तदीनारविपवैद्ये, हे.

चक्रिन्—चक्री जालिकभित्कोककुलालाजाहिसूचके, मे. चक्री कुलालवैकुण्ठकोकाहिग्रामजालिपु, वि. चक्री कोके कुलालेऽह्रौ वैकुण्ठे चक्रवर्तिनि, हे. चक्रिणो विष्णुभुजगकुलालग्रामयाजिन', त्रि.

चक्षुष्य—चक्षुष्यः केतके पुण्डरीकसंज्ञकपादपे। कुलत्थिकासुभगयो. स्त्रियामक्षिहितेऽन्यवत्, मे. चक्षुष्य केतके पुण्डरीकवृक्षे रसाञ्जने। कुलत्थिकासुभगयोश्चक्षुष्याऽक्षिहितेऽन्यवत्, वि. चक्षुष्य' सुभगे पुण्डरीकवृक्षे रसाञ्जने। कनकेऽक्षिहिते चापि चक्षुष्या तु कुलत्थिका, हे चक्षुष्यं सुभगे चक्षुर्हिते स्त्री केतकेऽपि च, त्रि.

चङ्कुर—चङ्कुरः स्यन्दने वृक्षे, मे., हे चङ्कुरो रथवृक्षयो', वि

चङ्ग—चङ्गस्तु शोभने दक्षे, मे. चङ्ग. शोभनदक्षयो', वि.

चञ्चल—चञ्चलोऽनिलकामिनोः। चञ्चला तु तडिल्लक्ष्म्यो, हे. चञ्चला तु तडिल्लक्ष्म्योश्चञ्चल' कामुकेऽनिले, वि., मे.

चञ्चा—चञ्चा तु नलनिर्माणे तृणनिर्मितपूरुपे, मे. चञ्चो नलादिनिर्माणे चञ्चा तु तृणपूरुपे, वि.

चञ्चु—चञ्चुस्त्रोट्यां स्त्रियां पुंसि गोनाडीके व्यडम्बके, मे. चञ्चुः पञ्चाङ्गुले त्रोट्यां गोनाडीकेऽपि पठ्यते, वि. चञ्चुः पञ्चाङ्गुले त्रोट्याम्, हे.

चटक—चटक. कलविङ्के स्याच्चटका तन्स्त्र्यपत्ययोः, वि.

चटु—चटुश्चाटौ पिचण्डे च व्रतिनामासने पुमान्, मे. चटु चाटुपिचण्डयोः। व्रत्यासने, हे. देहांशे वर्णने चटुः, त्रि. चटुश्चाटौ पिचण्डे च व्रतिनामासनान्तरे, वि.

चण्ड—चण्डो ना तिन्तिडीवृक्षे यमकिङ्करदैत्ययोः। चण्डी कात्यायनीदेव्यां हिंस्राकोपनयोपितोः। चण्डा धनहरीगन्धपुष्प्योंम्प्रिष्वतिकोपने, मे. चण्डो दैत्यान्तरे

तीव्रे चण्डो दासे यमस्य च। चण्डा धनहरीशङ्खपुष्प्योश्चण्डोऽतिकोपने। चण्डी कात्यायनीहिंस्राकोपनस्त्रीषु सम्मता, वि. चण्डस्तु यमदासेऽतिकोपने। तीव्रे दैत्यविशेषे च चण्डी तु शिवयोषिति। चण्डा धनहरीशङ्खपुष्प्योः, हे. चण्डौषधिः खरश्चण्डः, त्रि.

चण्डालिका—चण्डालिका किन्नरायामुमायामौषधीभिदि, मे., वि. चण्डालिकौषधीभिदि। कन्दरायामुमायाञ्च, हे.

चण्डि(न्द्रि)ल—चन्द्रिल. पुसि वास्तूकशाके भर्गे च नापिते, मे. चण्डिलो नापिते स्याते हरवास्तुकशाकयो', वि चण्डिलो नापिते वास्तुके रुद्रे, हे

चतुःषष्टि—चतु षष्टिः कलासख्याभेदयोर्बह्वृचि स्त्रियाम्, मे चतु षष्टिर्बह्वृचेऽपि चतु षष्टि. कलास्वपि, वि.

चतुर—चतुरश्चातुरकवत् चक्रगण्डौ नियन्तरि। एतौ स्यातामुभौ नेत्रगोचरे चाटुकारिणि, वि चतुरो नेत्रगोचरे। चटुकारे चक्रगण्डौ अपि चातुरको यथा, हे. v चातुर-क.

चतुष्क—चतुष्की मशकहर्यां पुष्करिण्यन्तरेऽपि च, हे., मे.

चतुष्पथ—चतुष्पथं चतुर्मार्गे सङ्गमे ब्राह्मणेऽपि ना, मे. चतुष्पथश्चतुर्मार्गे सङ्गमेऽपि द्विजेऽपि च, वि. चतुष्पथश्चतुमार्गसङ्गमे ब्राह्मणेऽपि च, हे.

चतुष्पद—चतुष्पदी तु पद्ये ना पशौ च करणान्तरे, मे. चतुष्पदः स्त्रीकरणे गवाश्वादिपशुष्वपि, वि. चतुष्पदो गवादिषु। स्त्रीणां करणभेदे च, हे.

चत्वर—चत्वर स्थण्डिलेऽङ्गने, मे, वि. चत्वरं स्यात् पथाश्लेषे स्थण्डिलाङ्गनयोरपि, हे. चत्वरं प्राङ्गणेऽपि च, ह.

चत्वाल—चत्वालो होमकुण्डे स्यात् पुसि दर्भेऽपि दृश्यते, मे. चत्वालो होमकुण्डे स्याद् गर्भे च, वि. चत्वालो यज्ञकुण्डकगर्भयोः, हे.

चन—चन विस्मये साकल्ये, मे.

चन्दन—चन्दनी तु नदीभिदि। चन्दनोऽस्त्री मलयजे कुङ्कुमे च नपुंसकम्, मे. चन्दन मलयोद्भवे। चन्दन. कपिभेदे स्यान्नदीभेदे तु चन्दनी, वि. चन्दनो वानरभिदि श्रीखण्डे चन्दनी नदी, हे.

चन्दिर—चन्दिरोऽनेकपे चन्द्रे, मे., वि. चन्दिरश्चन्द्रहस्तिनो., हे.

चन्द्र—चन्द्रः कर्पूरकाम्पिल्लसुधांशुस्वर्णवारिषु, मे. चन्द्रः सुधांशुकर्पूरकाम्पिल्लस्वर्णवारिषु, वि. चन्द्रोऽम्बुकाम्ययोः। स्वर्णे सुधांशौ कर्पूरे काम्पिल्ले मेचकेऽपि च, हे. स्वर्णेऽपि भूरिचन्द्रौ द्वौ, अ. चन्द्रः शशिनि कर्पूरे, त्रि. शशाङ्कस्वर्णयोश्चन्द्रः, अने.

चन्द्रकान्त—चन्द्रकान्तस्तु पुंसि स्यान्मणिभेदे च कैरवे, मे चन्द्रकान्तोऽश्मभेदे स्यात् चन्द्रकान्त च कैरवे, वि चन्द्रकान्तो रत्नभेदे चन्द्रकान्तन्तु कैरवे, हे

चन्द्रहास—चन्द्रहासो दशग्रीवकरवालेऽसिमात्रके, मे, वि चन्द्रहासोऽसिमात्रके। दशग्रीवकृपाणे च, हे

चन्द्रिल— v चण्डिल

चन्द्रोदय—चन्द्रोदयो विताने स्यात् तथा चन्द्रोदयौषधौ, वि चन्द्रोदयौ शश्युदयोल्लोचौ चन्द्रोदयौषधे, हे

चपल—चपल पारदे मीने चोरके प्रस्तरान्तरे। चपला कमलाविद्युत्पुश्चलीपिप्पलीषु च। नपुंसकन्तु शीघ्रे स्याद् वाच्यवत् तरले खले, मे चपलश्चोरके खले। क्षणिके चिकुरे शीघ्रे पारदे प्रस्तरान्तरे। मीने च चपला तु स्यात् पिप्पल्या विद्युति श्रियाम्। पुश्चल्या, हे चपल पारदे मीने चोरके प्रस्तरान्तरे। चपला कमलाविद्युत्पुश्चलीपिप्पलीषु च। चपल क्षणिके शीघ्रे चपलश्चिकुरे खले, वि चपल पारदेऽपि च। चपला पिप्पलीलक्ष्मीपुश्चलीविद्युत स्मृता, त्रि

चमर—चमर चामरे स्त्री तु मञ्जरीमृगभेदयो मे चमर चामरे प्राहुर्मञ्जरीमृगभेदयो। चमरी, वि चमरश्चामरे दैत्ये चमरी तु मृगान्तरे, हे

चमस—चमसो यज्ञपात्रस्य भेदेऽस्त्री पिष्टके स्त्रियाम्, मे

चमू—चमू सेनाविशेषे च सेनामात्रे च योषिति, मे v पृतना

चय—चय समूहे प्राकारमूलबन्धे समाहृतौ, मे, वि चय प्राकारपीठभू। समूहोऽपि, हे

चर—चरोऽक्षद्यूतभेदे च भौमे चारे त्रसे चले, मे चरो द्यूतप्रभेदे स्यात् चारजङ्गमयोश्चले वि चर स्याज्जङ्गमे स्पशे। चले द्यूतप्रभेदे च, हे

चरण—चरणोऽस्त्री बह्वृचादौ मूले गोत्रे पदेऽपि च। भ्रमणे भक्षणे चापि नपुंसक उदाहृत, मे चरण बह्वृचादौ स्यान्मूले गोत्रे पदेऽपि च। चरण भ्रमणेऽत्तौ च, वि चरणो मूलगोत्रयो। बह्वृचादौ च पादे च चरण भ्रमणेऽदने, हे वेदांशे बह्वृचादौ च ब्रध्ने पादेऽपि चास्त्रियाम्। चरण, त्रि

चराचर—चराचर वाच्यलिङ्गमिङ्गे जगति न द्वयो, मे चराचर स्याज्जगति वाच्यवज् जङ्गमेङ्गयो, वि चराचर जङ्गमे स्याद् इङ्गविष्टपयोरपि, हे

चरु—अथ चरु पुमान् हव्यान्नभाण्डयो, मे चरुर्भाण्डे च हव्याने, वि चरुर्हव्याने भाण्डे च, हे

चर्चरीक—चर्चरीको महाकाले केशविन्यासशाकयो, मे, वि

चर्चा—चर्चा चिन्तास्यासकयोश्चर्चिकायान्तु योषिति, मे चर्चा स्यासक-

चिन्तयोः। चर्चिकायाञ्च, वि. चर्चा स्याच्चर्ममुण्डायां चिन्तास्थासकयोरपि, हे. अथ स्थासकतर्कयोः। चर्चिकायाञ्च चर्चा स्यात्, त्रि. चिन्तायामपि चर्चा, ह

चर्पट—चर्पटः स्फारविपुले चपेटे पर्पटेऽपि च, मे., वि. अथ चर्पटश्चपेटे स्फारविपुले पर्पटे, हे.

चर्मन्—चर्म कृत्तौ च फलके, मे. चर्म त्वचि स्फुरे, हे. चर्म स्याद्वल्कलत्वचोः, वि.

चर्मकार—चर्मकारः पादुकृति स्त्रियां चर्मकपौषधौ, मे. चर्मकारः स्मृतः पादूकृति चर्मकपौषधे। चर्मकारी च कथिता, वि. चर्मकारः पादूकृति चर्मकार्यो-षधीभिदि, ह

चर्मण्वती—चर्मणुती नदीभेदे कदलीपादपे स्त्रियाम्, मे. चर्मणुती नदीभेदे कदलीपादपेऽपि च, वि. चर्मणुती नदीभिदि। कदल्याम्, हे. चर्मणुत्यौ नदीरम्भे, त्रि

चर्मिन्—चर्मी फलकपाणौ स्याद् भूर्जे भृङ्गरिटावपि, मे, वि चर्मी भूर्जे फलकिभृङ्गिणोः, हे. भूर्जे फलकपाणौ च चर्मी, त्रि

चल—चला लक्ष्म्या पुमान् कम्पे कम्पने त्वभिधेयवत्, मे. चलः कम्प्रे चला श्रियि, वि.

चलुक—चलुकः प्रसृतौ भाण्डभेदे चुलुकवत् पुमान्, मे चलुकः प्रसृतौ भाण्ड-प्रभेदे चुलुको यथा, हे v. चुलुक.

चलन—चलन भ्रमणे कम्पे कम्प्रे तु वाचलिङ्गकम्। चलनी वस्त्रघर्घर्यां चारिभेदेऽपि च क्वचित्, मे. चलन कम्पनं कम्पे कम्प्रे चलनकम्पनौ। चलनी वस्त्रघर्घर्यां चारिभेदेऽपि च क्वचित्, वि. चलनः पादकम्पयोः। चलने कम्पं चलनी वारिभिद्वस्त्रघर्घरी, हे. कम्प्रे ना चलनं कम्पे चलनी वस्त्रघर्घरी, त्रि.

चव्य—चव्यन्तु चविके क्लीव वचायामपि योषिति, मे. चव्यं तु चविके चव्या शतपर्वोग्रगन्धयोः, वि चव्या स्यात् चविकाशतपर्वणोः, हे.

चषक—चषकोऽस्त्री सुरापात्रे मधुमद्यप्रभेदयोः, मे. चषको मद्ये सरके मद्य-भाजने, हे. चषकन्तु सुरापात्रे मद्यमद्यप्रभेदयोः, वि. चषकं सरकेऽपि च, त्रि.

चातुर—चातुरो नेत्रगोचरे। चाटुकारिनियन्त्रोश्च त्रिषु दाक्ष्ये तु चातुरी। चक्रगण्डौ च पुंसि स्यात्, मे.

चातुरक—अथ चातुरकश्चक्रगण्डौ पुंस्यभिधेयवत्। गोचरे लोचनस्यापि चाटुकारे नियन्तरि, मे. v. चतुर.

चामर—चामरं चामरापि च। दण्डे च वालव्यजने, मे.

चामरपुष्प—भवेच्चामरपुष्पस्तु पूगे काशाम्रकेतके, मे. भवेत् चामरपुष्पस्तु चूते केतककाशयो:, वि.

चाम्पेय—चाम्पेयश्चम्पके स्वर्णे किञ्जल्के नागकेसरे, मे., वि. चाम्पेयो हेम्नि किञ्जल्के चम्पके नागकेसरे, हे.

चार—चार. पियालवृक्षे स्याद् गतौ बन्धापसर्पयो:, मे., वि. चारो बन्धापसर्पयो:। गतौ पियालवृक्षे च, हे. चारो बन्धापसर्पयो:, त्रि.

चारक—चारक: पालकेऽश्वादे: स्यात् सञ्चालकबन्धयो:, मे. चारक पालकेऽश्वादे: स्यात् सञ्चारकबन्धयो:, वि. चारकोऽश्वादिपाले स्याद्बन्धे सञ्चारकेऽपि च, हे. चारको भोजके बन्धे, त्रि.

चारु—चारुर्बृहस्पतौ पुंसि शोभनेऽप्यभिधेयवत्, मे.

चार्वी(र्वी)—चार्वी तु शोभनाबुद्धशोर्ज्योत्स्नाधनदभार्ययो:, मे. चार्वी तु शोभनाबुद्धयो:, वि.

चास—चास इक्षुपक्षिभिदो: पुमान्, मे. चास इक्षुपक्षिभिदो, हे.

चिकुर—चिकुरस्तरलागयो:। पक्षिवृक्षभिदो: केशे गृहबभ्रौ सरीसृपे, मे चिकुरश्चञ्चले केशे गृहबभ्रुभुजङ्गयो.। पक्षिद्रुभेदयो: शैले, वि चिकुरोऽह्नौ गृहबभ्रौ केशे चञ्चलशैलयो:। पक्षिवृक्षभिदोश्चापि, हे. चिकुरौ वृक्षभित्कचौ, त्रि. चिकुरौ केशचञ्चलौ, अने.

चित—चितं छन्ने त्रिषु चिता चित्यामा संहतौ स्त्रियाम्, मे. चिताचिती। मृतार्थदारषु चये, हे चितश्छन्ने चुल्लिकाया चित्यासंहतिचित्ययो, वि.

चिति—चितिश्चित्यावृन्दयो स्त्री, मे, हे. चिति: समूहे चित्यायाम्, वि. v. चिता.

चित्य—चित्यं मृतकचैत्ये स्यात् चित्या मृतचितौ स्त्रियाम्, मे. चित्यं मृतकचैत्ये स्यात् चित्या मृतचितावपि, वि. चित्यं मृतकचैत्ये स्यात् चित्या मृतचितावपि, हे.

चित्र—चित्रं स्यादद्भुतालेख्यतिलकेषु विहायसि। चित्राऽऽखुपर्णीगोडुम्बासुभद्रादन्तिकासु च। ऋक्षाप्सरोऽहिभेदेषु कर्बुरे चाभिधेयवत्, वि. चित्रं खे तिलकेऽद्भुते। आलेख्ये कर्बुरे चित्रा त्वाखुपर्णीसुभद्रयो:। गोडुम्बाप्सरसोर्दन्त्यां नक्षत्रोरगभेदयो:, हे. चित्राऽऽखुपर्णीगोडुम्बासुभद्रादन्तिकासु च। मायायां सर्पनक्षत्रनदीभेदेषु च स्त्रियाम्। तिलकालेख्ययो: क्लीबं कर्बुराद्भुतयोरपि। तद्युक्तयोस्त्वन्यलिङ्गम्, मे आलेख्याश्चर्ययोश्चित्रम्, अ. कर्बुरे तिलक चित्रं सुभद्रातारयो: स्त्रियाम्, त्रि.

चित्रक—चित्रकं तिलके ना तु व्याघ्रभिच्चञ्चुपाटिषु, मे. चित्रक: स्यात्

तरुव्याघ्रभेदयोर्भेपजान्तरे, वि. चित्रकस्तु चित्रकारे, द्रुमौपधिविशेपयोः, हे. चित्रकं चित्रके क्लीवं व्याघ्रैरण्डौ च चित्रकौ, त्रि. चित्रकं तिलकं प्रोक्तं चित्रकः श्वापदो मतः। चित्रको मूलजातिश्च चित्रकोऽप्यन्तको मतः, अने.

चित्रगुप्त—चित्रगुप्तस्तु पुंसि स्याद्यमे तस्य च लेखके, मे. चित्रगुप्तः कृतान्ते स्याल्लेखके चास्य सम्मत., वि. चित्रगुप्तस्तु कृतान्ते तस्य लेखके, हे.

चित्रभानु—चित्रभानुः पुमान् वैश्वानरे चाहस्कारेऽपि च, मे. चित्रभानुः खगेऽनले, वि. चित्रभानुस्तु हुताशनदिनेशयोः, हे. सूर्यवह्नी चित्रभानू, अ.

चित्ररथ—अथ चित्ररथः सूर्यगन्धर्वान्तरयोः पुमान्, मे. चित्ररथः स्याद् गन्धर्वे रवौ विद्याधरान्तरे, वि. चित्ररथो विद्याधरे गन्धर्वसूर्ययोः, हे.

चित्राटीर—चित्राटीरो विधौ भालमङ्कित येन तत्र च। घण्टाकर्णोपहाराय हतच्छागास्रबिन्दुपु, मे. चित्राटीरो विधौ भालमङ्कित येन तत्र च। घण्टाकर्णोपहाराय हतच्छागास्रबिन्दुभि, वि चित्राटीरो घण्टाकर्णबलिच्छागास्रबिन्दुभिः। अङ्कितभाले चन्द्रे च, हे.

चिपिट—चिपिटः खाद्यभेदे ना त्रिषु पिट्टितविस्तृते, मे. चिपिटः पुन। पृथुकेऽपि च तते, हे चिपिट. खाद्यभेदेऽपि चिपिटो विस्तृतेऽन्यवत्, वि.

चिरजीविन्—चिरजीवी द्विकाजयोः, मे, वि चिरजीवी तु वायसे। अजे च, हे.

चिर(रि)ण्टी—चिरिण्टी तु सुवासिन्या स्याद् द्वितीयवय स्त्रियाम्, मे. चिरण्टी तु सुवासिन्या स्याद् द्वितीयवय स्त्रियाम्, वि. चिरण्टी तु सुवासिनी। तरुणी च, हे.

चिलिमीलिका—चिलिमीलिका तु कण्ठीभेदे खद्योतविद्युतोः मे. चिलिमीलिका खद्योते कण्ठीभेदे तडित्यपि, हे कण्ठालङ्कारखद्योतविद्युत्सु चिलिमीलिका, त्रि. स्याच्चिलिमीलिका कण्ठीभेदे खद्योतविद्युतोः, वि.

चिल्ल—चिल्ल. पुमान् क्लिन्ननेत्रे क्लिन्नाक्षेऽप्यभिधेयवत्। आततायिनि संप्रोक्त. चिल्ली स्यात् क्षुद्रवास्तुके, मे. चिल्लः खगे स चुल्लश्च पिल्लवत् क्लिन्नलोचने। क्लिन्नाक्षिण, हे. चुल्लचिल्लौ मतौ क्लिन्ने नेत्रे क्लिन्नाक्षिण पिल्लवत्। आततायिनि भवेच्चिल्लश्चिल्ली स्याद् गौडवास्तुके, वि.

चिह्न—चिह्नं लक्ष्मपताकयोः, मे., त्रि. चिह्नं ध्वजे पताकाया, वि. चिह्नमङ्के पताकायाम्, हे.

चीन—चीनो देशांशुकव्रीहिभेदे तन्तौ मृगान्तरे, मे. चीनो मृगान्तरे तन्तुव्रीहिदेशांशुकान्तरे, वि. चीनो देशणतन्तुपु। व्रीहौ वस्त्रे, हे. चीनो वस्त्रव्रीहिभेदे, त्रि.

चीर—चीर तु गोस्तने वस्त्रे चूडाया सीसकेऽपि च। चीरी कच्छाटिकाझिल्ल्यो, वि चीरी झिल्ल्या नपुंसकम्। गोस्तने वस्त्रभेदे च रेखाखेलनभेदयो, मे चीर वाससि चूडाया गोस्तने सीसपत्रके। चीरी कच्छाटिकाझिल्ल्यो, हे

चीरक—चीरकोऽधिक्रियालेखे पतङ्ग्या चीरिका मता, वि

चीर्णपर्ण—चीर्णपर्णस्तु निम्बेऽपि खर्जूरीभूरुहे पुमान्, मे चीर्णपर्णस्तु निम्बे स्यात् खर्जूरीभूरुहेऽपि च, वि चीर्णपर्ण खर्जूरनिम्बयो, हे चीर्णपर्णस्तु खर्जूरपिचुमर्दयो, त्रि

चीवर—चीवर वल्कले वस्त्रे, अने

चुक्र—चुक्र वृक्षाम्ले चाङ्गेर्यां स्त्रीपुस्यम्लेऽम्लवेतसे, मे चुक्रस्त्वम्लेऽम्लवेतसे। चुक्री चाङ्गेरिकाया स्यात् वृक्षाम्ले चुक्रमिष्यते, वि चुक्रश्चाम्लेऽम्लवेतसे। वृक्षाम्ले चुक्री चाङ्गेर्याम्, हे

चुम्बक—चुम्बकश्चुम्बनपरे धूर्तायस्कान्तयोरपि। बहुग्रन्थैकदेशज्ञे घटस्योर्ध्वविलम्बने, मे चुम्बक स्याद्बहुगुरुधर्तायस्कान्तकामुके, वि चुम्बक कामुके धूर्ते बहुगुर्वश्मभेदयो, हे

चुलुक—चुलुक प्रसृतौ भाण्डे भेदे चलुकवन्मत, वि v चलुक

चुल्ल—चुल्ली चितायामुद्धाने, मे चुल्ली चितायामुद्धाने क्वचिद् वाच्येऽप्युदीरिता, वि चुल्ली तूद्धाने च, हे v चिल्ल

चुल्लकी—चुल्लकी शिशुमारेऽपि कुण्डीभेदे कुलान्तरे, मे, वि चुल्लकी कुण्डिकाभेदे शिशुमारे कुलान्तरे, हे

चूडा—चूडा वडभौ शिखाया बाहूभूषणे, मे चूडा शिखाया वलभौ चूडा बाहुविभूषणे, वि चूडा शिखाग्रयो। बाहुभूपावलभ्योश्च, हे चूडा शिखिशिरस्यपि, ह

चूडामणि—चूडामणि शिरोरत्ने काकचिञ्चाफले पुमान्, मे चूडामणि शिरोरत्ने काकचिञ्चाफलेऽपि, च, वि चूडामणि काकचिञ्चाफले मूर्धमणावपि, हे

चूडाल—चूडाला तूच्चटाया स्त्री चूडावति च वाच्यवत्, मे चूडाला तूच्चटाया स्याच् चूडावति तु वाच्यवत्, वि चूडालश्चूडया युक्ते चूडालाऽपि च चत्रला, हे

चूतक—चूतक कूपकेऽप्याम्रे, मे, वि चूतक कूप आम्रे च, हे

चूर्ण—अथ चूर्णी कपर्दके। चूर्णो धूलौ क्षारभेदे चूर्णानि वासयुक्तिषु, मे चूर्णानि वासयुक्तिषु। चूर्ण क्षोदे क्षारभेदे, हे चूर्ण गन्धयुतावपि, त्रि चूर्ण क्षोदे क्षारभेदे चूर्णानि वासयुक्तिषु, वि

चूलिका—चूलिका नाटकस्याङ्गे कर्णमूले च हस्तिनाम्, मे चूलिका नाटका-ङ्गके। करिण कर्णमूले च, हे चूलिका नाटकस्याङ्गे कर्णमूले च दन्तिनाम्, वि नाटकाङ्गेषु चूलिका, त्रि

चेत्—चेत् कुत्सितप्रशसयो । पक्षान्तरेऽप्यसावल्ये, मे

चेतन—चेतना सविदि स्त्रियाम्। वाच्यवत् प्राणयुक्ते, मे चेतना सविदि प्रोक्ता वाच्यवत् प्राणिनि स्मृता, वि चेतन स्यात् सहृदयप्राणिनोश्चेतना तु धी, हे

चेल—चेलो नीचेऽन्यवच्चेलमशुके गर्हितेऽन्यवत्, वि चेल गर्हितवस्त्रयो, हे चेलोऽधमे त्रिषु। नपुसकन्तु वसने, मे चेल वस्त्रेऽधमे त्रिषु, म

चेष्टित—चेष्टित गतिचेष्टयो मे

चैत्य—चैत्यमायतने बुद्धबिम्बे नोद्देशपादपे, मे चैत्यमायतने बुद्धबिम्बे चोद्देशपादपे, वि चैत्य जिनौकस्तद्विम्ब चैत्यो जिनसभातर । उद्देशवृक्ष, हे चैत्यमायतने बुद्धविम्बोद्देशकवृक्षयो त्रि चैत्य बुद्धान्तकेऽप्युक्त देवतायतनेऽपि च ह

च्युप—च्युप पवनयुद्धयो, वि

छ—छाच्छादने स्त्रिया ख्याता निर्मलेऽप्यवदिष्यते, मे एकनेनश्च मुषली वामकूर्परगो द्युति । त्रिविन्दुकस्तथा चारी च्छकार श्लेष्मकाभिध, मा

छगल—छगल नीलवस्त्रे ना च्छागे स्त्री वृद्धदारके, मे छगलश्छागे च्छगली च्छागमातरि। वृद्धदारकभैषज्ये च्छगल नीलवाससि, वि छगलश्छागे च्छगली वृद्धदारकभेषजे। छगल तु नीलवस्त्रे, हे

छत्र—छत्रा मिसावतिच्छत्रे कुस्तुम्बुरुशिलीन्ध्रयो । नपुसकञ्चातपत्रे, म छत्रमातपवारणे। छत्रा मधुरिकाया स्यात् कुस्तुम्बुरुशिलीन्ध्रयो, वि छत्र स्यादातपत्राणे च्छत्रा मधुरिकौषधौ। धान्याके च शिलीन्ध्रे च, हे

छत्रभङ्ग—छत्रभङ्गोऽपि वैधव्ये स्वातन्त्र्यनृपनाशयो मे, वि छत्रभङ्गो नृपक्षये। स्वातन्त्र्ये विधवात्वे च हे वैधव्ये नृपनाशे च च्छत्रभङ्ग प्रकीर्तित, त्रि

छद—छद पलाशे गरुति ग्रन्थिपर्णतमालयो, मे वि छद पत्रे पतत्र च ग्रन्थिपर्णतमालयो हे पलाशे गरुति च्छद त्रि

छदन—छदन च दले पक्षे पिधाने, मे छदन पक्षपत्रयो, वि छदन पर्णे गरुति, हे

छद्मन्—छद्म व्याजापदेशयो, मे छद्म शाठचापदेशयो, वि छद्म शाठचे-ऽपदेशेऽप्यतिकर्मणि, हे

छन्द—छन्दो वशेऽप्यभिप्राये, मे, वि छन्दो वशेऽभिप्राये च, हे अभिप्राय वशौ च्छन्दौ, अ

छन्दस्—छन्द पद्ये च वेदे च स्वैराचाराभिलापयो, मे, वि छन्द पद्येच्छयो श्रुतौ, हे छन्द पद्येऽभिलापे च, अ छन्द पद्यश्रुतीच्छासु त्रि

छन्न—छन्नन्तु रहसि क्लीव छादिते वाच्यलिङ्गवत्, मे छन्न रहश्छादितयो, वि, हे

छर्दन—छर्दन वमने क्लीव निम्बालम्बुषयो पुमान्, मे छर्दनोऽलम्बुषे निम्बे छर्दन वमनान्तरे, वि छर्दनोऽलम्बुषे निम्बे छर्दन वमनेऽपि च, हे अया-लम्बुषे पुमान् । निम्बेऽपि छर्दन वान्ते, त्रि छर्दनोऽलम्बुषे निम्बे, हा

छल—छल स्खलितशाठचयो, मे छल तु स्खलिते व्याजे, वि छल छद्म-स्खलितयो, हे, त्रि

छल्ली—छल्ली वीरुधि सन्ताने वल्कले कुसुमान्तरे, मे, वि छल्ली सन्तान-वीरुधो । वल्कले पुष्पभेदे च, हे

छवि—छवि शोभारुचोर्योषित्, मे छवि शोभारुचोर्मता, वि छविस्तु रुचि शोभायाम्, हे

छाया—छाया स्यादातपाभावे प्रतिबिम्बार्कयोषितो । पालनोत्कोचयो कान्तिसच्छोभापक्तिषु स्त्रियाम्, मे छाया स्यादातपाभावे प्रतिबिम्बार्कयोषितो । पालनोत्कोचयो कान्तिसच्छोभापक्तिषु स्मृता, वि छाया पक्तौ प्रतिमाया अर्क-योषित्यनातपे । उत्कोचे पालने कान्तौ शोभाया च तमस्यपि, हे छाया सूर्यप्रिया कान्ति प्रतिबिम्बमनातप , अ कान्त्यनातपयोश्छाया, अने

छित्वर—छित्वर छेदनद्रव्ये छित्वरो धूर्तवैरिणो , वि छित्वरो वैरिधूर्तयो । छित्वर छेदनद्रव्ये, हे

छिदिर—छिदिर पावके रज्जौ करवाले परश्वधे, मे , वि छिदिरोऽग्नौ परश्वधे । करवाले च रज्जौ च, हे

छिदुर—छिदुरश्छेदनद्रव्ये धूर्ते वैरिणि च त्रिषु, मे

छिद्र—छिद्र दूषणरन्ध्रयो , मे छिद्र विवररन्ध्रवत् । गर्ते दोषे, हे v विवर

छिन्न—छिन्न कृत्ते त्रिलिङ्ग स्याद् गुडूच्यामपि योषिति, मे छिन्न भिन्ने तु वाच्यवत् । छिन्नाऽमृताया पुश्चल्याम्, वि छिन्ना स्यादमृतेत्वरी । छिन्न भिन्ने, हे

छुप—छुप क्षुपस्पर्शनयो , मे , वि

छेक—छेको गृहाश्रितमृगपक्षिणोर्नागरे त्रिषु, मे छेको विदग्धे विश्वस्त-मृगनीडजयोरपि, हे छेको विदग्धे च्छेकश्च विश्वस्तमृगपक्षिणो , वि छेक पडङ्घिपत्रयो , हा गृहासक्ते पक्षिमृगे च्छेको नागरिके त्रिषु, त्रि

छेदन—छेदन भिदि । कर्तने, मे छेदन कर्तने भेदे, वि छेदन कर्तने भिदि, हे

ज—जो ना मृत्युञ्जये जन्या तातमात्रे जनार्दने, मे स्थिरो जयन्तो जपज शली च चतुरानन । मणिबन्धगतो वामे जकारो जनकोत्तम , मा

जकुट—जकुट वार्ताकुपुष्पे जकुटो मलये शुनि, मे जकुटस्तु वार्ताकुकुसुमे शुनि । मलये, हे जकुटो मलये ख्यातो वार्ताकुकुसुमे शुनि, वि

जगत्—जगत् स्यात् पिष्टपे क्लीव वायौ ना जङ्गमे त्रिषु । जगती भुवने क्षमाया छन्दोभेदे जनेऽपि च, मे जगदाख्या स्मृता वाते विष्टपे जङ्गमेऽपि च । जगती भुवने क्षमाया छन्दोभेदे जनेऽपि च, वि ना वाते पिष्टपे जगत्, त्रि जग-ल्लोकेऽङ्गवायुषु, हे जगती च्छन्दसि क्षितौ । जम्बूवप्रे जने लोके, हे जगती जगति च्छन्दोविशेषेऽपि क्षितावपि । जगदिङ्गेऽपि, अ जगती राजप्रधानलोकेऽपि, ह

जगल—जगलो मदनद्रुमे। भेदके पिष्टमद्ये च पुंसि धूर्तेऽभिधेयवत्, मे जगल पिष्टमद्ये च भेदके मदनद्रुमे। कितवे, वि जगलो मदनद्रुमे। भेदके कितवे पिष्टमद्ये, हे

जघन—जघन च स्त्रिया श्रोणिपुरोभागे कटावपि, मे जघन च स्त्रिया श्रोणिपुरोभागे कटीरके, वि जघन कटौ। स्त्रिया श्रोणिपुरोभागे, हे

जघन्य—जघन्य मेहने क्लीव चरमे गर्हितेऽन्यवत्, मे जघन्य चरमे शिश्ने जघन्य गर्हितेऽन्यवत्, वि जघन्य शिश्ने गर्ह्येऽल्पे, हे जघन्योऽन्त्येऽधमेऽपि च, अ

जघन्यज—जघन्यज कनीयसि। वृषले, मे जघन्यजोऽनुजे शूद्रे, वि, त्रि जघन्यजोऽनुजन्मनि। शूद्रे च, हे

जङ्गल—जङ्गल निर्जनस्थाने त्रिलिङ्गचा पिशितेऽस्त्रियाम्, मे जङ्गलो जलनिर्मुक्तदेशे मासे च जङ्गलम्, वि जङ्गलो निर्जने देशे पिशितेऽपि, हे जङ्गलो निर्जने देशे त्रिलिङ्ग पिशितेऽस्त्रियाम्, त्रि

जटा—जटा लग्नकचे मूले मास्या प्लक्षे पुनर्जटी, मे जटा केशविकारे मासिमूलयो, हे जटा लग्नकचे मूले प्लक्षमासिकयोर्जटी, वि मूले लग्नकचे जटा, अ

जटाटङ्क—जटाटङ्को हरेऽपि च, हा

जटायु—जटायु पुंसि सम्पाते कनीयसि च गुग्गुलौ, मे जटायुर्गुग्गुलतरौ जटायुर्विहगान्तरे, वि जटायुर्गुग्गुलौ खगे, हे

जटायुस्—जटायु पुंसि सम्पाते कनीयसि च गुग्गुलौ, मे

जटिल—जटिला पिप्पलीमास्योर्जटायुक्ते तु वाच्यवत्, मे जटिलस्तु जटा-युक्ते जटिला मासिकौषधौ, वि जटिलो जटी। जटिला तु मासिकायाम्, हे

जठर—जठरो न स्त्रिया कुक्षौ वृद्धकर्कटयोस्त्रिपु, मे कुक्षौ वृद्धे च जठरम्, वि जठर कुक्षिवृद्धयो। कठिने च, हे जठर कठिनेऽपि स्यात्, अ

जड—जडा स्त्रियाम्। शूकशिम्ब्या हिमग्रस्तमूकाप्रज्ञेषु तु त्रिपु, मे जडो मूर्खो हिमग्रस्ते शूकशिम्ब्या जडा मता, वि जडो मूर्खे हिमाघाते जडा स्याच्छूकशिम्बिका, हे

जतुक—जतुकाऽजिनपत्राया जतुक हिङ्गुलाक्षयो, मे, वि. जतुक हिङ्गुला-क्षयो। जतुका चर्मचटका, हे लाक्षाऽपि जतुका प्रोक्ता, हा

जन—जनो लोके महर्लोकात् परलोके च पामरे। जनी सीमन्तिनीवध्वो-रुत्पत्तावौषधीभिदि, मे जनो लोके जगद्भेदे पृथग्जने। जनी स्नुषावनितयो,

हे जनो लोके महर्लोकात् परलोके च पामरे। जनी सीमन्तिनीवध्वोरुत्पत्तौ च जनिर्मता, वि

जनक—जनक पितृभूपयो, हे जनक पितृराजर्ष्यो, वि जनक पितृभभुजो, मे

जनन—जननी तु दयामात्रोर्जनन वंशजन्मनो, मे

जनपद—भवेज्जनपदो जानपदोऽपि जनदेशयो, मे भवेज्जनपदो देशे जने जानपदोऽपि च, वि जनपद स्यात् पुनर्जनदेशयो, हे देशे जने जनपद, त्रि

जनि—v जन

जन्य—जन्य हट्टे परीवादे सग्रामे च नपुसकम्। जन्या मातृवयस्यायां जन्य स्याज्जनके पुमान्। त्रिपूत्पाद्यजनिश्रोश्च नवोढाज्ञातिभृत्ययो। वरस्निग्धे, मे जन्य हट्टे परीवादे सयुगे जनके पुन। जन्य स्यात् जननीये च जन्या मातृसखीमुदो। जन्यो वरवधूज्ञातिप्रियभृत्यहितेऽपि च, वि जन्य स्याज्जनवादेऽपि अ युद्धे हट्टे च जन्य स्यात्, त्रि जन्यो जामातृवत्सले। जनके जननीये च नवोढाऽनुचरादिषु। जन्य कोलीने युध्यट्टे जन्यो मातृसखीमुदो, हे

जन्यु—अथ जन्यु स्यात् पुसि प्राण्यग्निधातृषु, मे जन्यु प्राण्यग्निधातृषु वि जन्यु स्याज्जन्तुमात्रे च पावके परमेष्ठिनि हे

जम्बाल—जम्बाल शैवले पङ्के मे जम्बाल शैवले पङ्के वि जम्बाल कर्दमे शैवलेऽपि च हे जम्बालौ पङ्कशैवलौ, त्रि

जम्बीर—जम्बीर प्रस्थपुष्पे स्यात् पुसि दन्तशठद्रुमे मे जम्बीर प्रस्थपुष्पाख्यशाके दन्तशठेऽपि च वि जम्बीर प्रस्थपुष्पाख्यशाके दन्तशठद्रुमे, हे

जम्बुक—जम्बुक फेरवे नीचे पश्चिमाशापतावपि, मे जम्बुक श्वापदे नीचे प्रतीचीदिक्पतावपि, वि जम्बुको वरुणे फेरौ, हे जम्बुकौ क्रोष्टुवरुणौ अ

जम्बू—जम्बू स्यात् पादपान्तरे। तथा सुमेरुसरिति द्वीपभेदेऽपि च स्त्रियाम मे जम्बू सुमेरुसरिति द्वीपद्रुमविशेषयो, वि जम्बूर्मेरुतरङ्गिण्या द्वीपवृक्षविशेषयो हे

जम्बूल—जम्बूलस्तु पुमान् जम्बूविटपे क्रकचच्छदे, मे जम्बूलो जम्बूविटपे जम्बूल क्रकचच्छदे, वि जम्बूल क्रकचच्छदे। जम्बूद्रुमे, हे

जम्भ—जम्भो दैत्यान्तरे दन्ते जम्बीरे भक्षणेऽपि च, वि, मे जम्भ स्याद्दानवान्तरे। दन्तभोजनयोरंशे हनौ जम्बीरतूणयो, हे अथ दानवे। जम्बीरे व्यवहारे च जम्भो दन्तेऽपि चेष्यते, त्रि

जम्भल—जम्भल पुंसि जम्बीरे बुद्धदेवान्तरेऽपि च, मे जम्भलो देवताभेदे जम्बीरेऽपि च जम्भल । जम्बीरे देवताभेदे, हे जम्बीरे देवभेदेऽपि जम्भल, त्रि

जय—जयो जयन्ते विजये जया दुर्गाग्निमन्थयो । जयन्तीतिथिभेदोमास-खीपथ्यासु च स्मृता, वि जयो जयन्ते विजये जयोमा तत्सखी तिथि । पथ्या जयन्त्यग्निमन्थ, हे जया जयन्तीतिथिभित्पथ्योमातत्सखीपु च। अग्निमन्थे ना जयन्ते विजये च युधिष्ठिरे, मे

जयन—जयन स्यात् तुरङ्गादिसन्नाहे विजयेऽपि च मे वि जयन विजयेऽश्वादिसन्नाहे, हे.

जयन्त—जयन्ती वृक्षभिद्गौर्योरिन्द्रपुत्रीपताकयो । पुमान ऐन्द्रौ हरे भीम, मे जयन्तावैन्द्रिगिरिशौ जयन्त्यमापताकयो । जीवन्त्यामिन्द्रपुत्र्या च, हृ जयन्त शङ्करेऽपि स्यात् जयन्त पाकशासनौ। जयन्ती पादपे गौर्यामिन्द्रपुत्रीपताकयो, वि जयन्ती नगरी प्रोक्ता जयन्ती चटकानुजा। जयन्त्यौपधिभेद स्यात् जयन्ती शक्रसम्भवा अने

जरठ—जरठ कर्कशे पाण्डौ जरठ कठिनेऽन्यवत् वि जरठ कर्कशे जीर्णे हे जरठ कर्कशे पाण्डौ कठिनेऽप्यभिधेयवत्, मे जरठ कठिने प्रोक्त प्राज्ञै परिणतेऽपि च, ह

जरण—जरण जीरकेऽजाजिहिङ्गुसौवर्चलेऽपि च, मे जरण जीरकाजाजिहिङ्गु-सौवर्चलष्वपि वि जरणो रुचके हिङ्गौ जीरके कृष्णजीरके, हे

जरायु—जरायुरपि तत्पक्षिराजे (=जटायौ) गर्भाशये पुमान्, मे

जर्जर—जर्जर शैवले शक्रध्वजे त्रिपु जरातुरे, मे जर्जर स्याद् वासवध्वज-जीर्णयो, हे जर्जरो वाच्यवत् जीर्णे जर्जर वासवध्वजे, वि

जर्जरीक—जर्जरीक बहुच्छिद्रे जरातुरेऽपि वाच्यवत, मे जर्जरीक बहुच्छिद्रे जर्जरीक जरातुरे, वि जर्जरीक जरातुरे। बहुच्छिद्रेऽपि, हे

जर्ण—जर्णश्चन्द्रे च वृक्षे च, मे, वि जर्णो जीर्णद्रुमेन्दुपु, हे

जल—जल गोकलने नीरे ह्रीवेरेऽप्यन्यवत् जडे, मे जल गोकलने नीरे ह्रीवेरे च जडेऽयवत् वि जल गोकलने जडे। ह्रीवेरेऽम्बुनि, हे

जलकरङ्क—अथो जलकरङ्क स्यान्नालिकेरफलेऽम्बुजे। शङ्खे जल लतायाञ्च वारिवाहे च कीर्तित, मे जलकरङ्क स्यान्मेघे नारिकेरतरो फले। शङ्खे, हे अथो जलकरङ्क स्यान्नारिकेलफलेऽम्बुदे। शङ्खे जललताया च, वि कम्बौ जलकरङ्क स्यान्नारिकेलफलेऽपि च, त्रि

जलकूपी—जलकूपी कूपगर्ते पुष्करिण्याञ्च योषिति, मे. जलकूपी कूपगर्ते पुष्करिण्याञ्च कथ्यते, वि., जलकूप्यन्धुगर्भके। सरस्याम्, हे.

जलगुल्म—जलगुल्मो जलावर्ते कच्छपे जलचत्वरे, वि., मे., हा. जलगुल्मो जलावर्तेऽम्बुचत्वरे कमठे, हे.

जलज—जलजं कमले शङ्खे, मे., हे. जलजं शङ्खपद्मयोः, वि , त्रि.

जलतापक—जलतापक इल्लिशकाकाचीझषयोश्च पुंसि स्यात्, मे. कथ्यते जलतापकः। काकाचीराजसफरमत्स्ययोः, वि.

जलद—जलदो मुस्तके मेघे, मे., हे. जलदो मुस्तकेऽम्बुदे, वि.

जलरुण्ड—जलरुण्डो जलावर्ते पयोरेणौ भुजङ्गमे, मे., वि. जलरुण्डः पयोरेणौ जलावर्ते भुजङ्गमे, हे.

जलबिल्व—जलबिल्वः कर्कटे स्यात् पञ्चाङ्गे जलचत्वरे, मे. जलबिल्वस्तु पञ्चाङ्गे कर्कटे जलचत्वरे, वि. जलबिल्वस्तु कर्कटे। जलचत्वरपञ्चाङ्गे, हे जलबिल्वः कर्कटके पञ्चाङ्गे जलवल्कले, हा.

जलसूचि—जलसूचि कङ्के त्रोटिमत्स्यशृङ्गाटयोरपि। शिशुमारे च पुलिङ्गः जलौकायान्तु योषिति, मे. जलसूचिर्जलौकसि। शृङ्गाटे शिशुमारे च कङ्के त्रोटिझषेऽपि च, वि. जलसूचिः शिशुमारे त्रोटिमत्स्ये जलौकसि। काकशृङ्गा-टयोश्चापि, हे. जलसूचिर्जलौकाऽपि, हा.

जलाञ्चल—जलाञ्चल स्वतो वारिनिर्गमे शैवलेऽपि च, मे., वि जलाञ्चलं तु शैवाले स्वतश्च जलनिर्गमे, हे.

जलाटन—जलाटनो लोहपृष्ठे जलौकाया जलाटनी, मे , वि. जलाटनः कङ्कखगे जलाटनी जलौकसि, हे.

जलाशय—जलाशयो जलाधारे स्यादुशीरे नपुंसकम्, मे जलाशयमुशीरे च जलाधारे जलाशयः, वि जलाशयमुशीरे स्याज्जलाशयो जलाश्रये, हे.

जलेन्द्र—जलेन्द्र पुंसि वरुणे जम्भले च महोदधौ, मे. जलेन्द्रो वरुणेऽम्बुधौ। जम्भले च जलेन्द्रः स्यात्, वि. जलेन्द्रो जम्भलेऽम्भोधौ वरुणेऽपि च, हे.

जव—जवो वेगवति त्रिपु। पुलिङ्गस्तु भवेद्वेगे चोड्रपुष्पे जवा स्मृता, मे. जवः स्याद् वेगवेगिनोः। जवोड्रपुष्पे, हे. जवो वेगिनि वेगे स्याद् श्रोड्रपुष्पे जवा मता, वि.

जवन—जवनन्तु स्याद्वेगेऽपि हये ना वेगिनि त्रिपु, मे. जवनो देशभेदे स्याद् वेगवेगाधिकाश्वयोः। जवन्योपधिभेदे स्याद् वाच्यवद् वेगिनि स्मृतः, वि. जवनो वेगिवेगयोः। वेग्यश्वे नीवृति जवन्यपटधामोपधीभिदि, हे. जवनो देशवेगिनोः, त्रि. v. यवन.

जसुरि—जसुरि पावके पवौ, वि

जह्नु— जह्नु स्यात् पुसि राजर्षिभेदे च मधुसूदने, मे

जाङ्गल—जाङ्गली शुकशिम्ब्या स्त्री जाङ्गलो ना कपिञ्जले, मे जाङ्गली शुकशिम्ब्या स्यात् जाङ्गलस्तु कपिञ्जले। जाङ्गल स्यात् कपिञ्जले जाङ्गली तु शूकशिम्ब्याम् हे

जाङ्गुल—जाङ्गुली *विषविद्यायाम् जाङ्गुल जालिनीफले, मे, वि* जाङ्गुल जालिनीफल। जाङ्गुली विषविद्यायाम् हे

जात—जात व्यक्तौघजन्मसु। क्लीव त्रिलिङ्गमुत्पन्ने, मे जात व्यक्तौ घजन्मसु त्रि जात जात्यौघजन्मसु वि जात जात्यौघजनिषु हे

जाति—जाति स्त्री गोत्रजन्मनो। अश्मन्तिकामलक्योश्च सामान्य-च्छन्दसोरपि। *जातीफले च मालत्याम्, मे जातिश्छन्दसि सामान्ये मालत्या गोत्र* जन्मनो। जातिर्जातीफले धात्र्या चुल्लीकम्पिल्लयोरपि वि जाति सामान्य-गोत्रयो। मालत्यामामलक्या च चुल्ल्या कम्पिल्लजन्मनो। जातीफले च्छन्दसि च ह् जाति सामान्यजन्मनो अ जातिश्छन्दसि मालत्या चुल्ल्या जातीफले कुले, त्रि जाति स्यात् सहजारयान मालती जातिरुच्यते। गोत्रादिजन्म जाति *स्यात् जातिर्वल्लीति कथ्यते, अने*

जातु—जातु शब्दे विगर्हणे। कदाचिदर्थेऽपि, मे

जात्य—कुलीनश्रेष्ठयोर्जात्यम्, ह

जानपद— v जनपद

जामातृ—जामाता दुहितु पत्यौ सूर्यावर्ते धवे पुमान्, मे जामाता वल्लभे सूर्यावर्तेऽपि दुहितु पत्यौ, वि जामाता दुहितु पत्यौ। सूर्यावर्ते वल्लभे च, हे सूर्यावर्तेऽपि जामाता, त्रि

जामि—जामि स्वसृकुलस्त्रियो, वि, हे, अ जामि कुलवालिकाया च, ह v यामि

जायानुजीविन्—*जायानुजीवी पुसि स्यान् नटे च बकपक्षिणि, मे जायानुजीवी* तु नटे दुर्गताश्विनयोर्बके, वि अथो जायानुजीविन। बकाश्विननटदु स्या हे

जार—जारी स्यादौषधीभेदे स्त्रियामुपपतौ पुमान् म जारी स्यादोषधीभेदे जारस्तूपपतावपि, वि जारस्तूपपतौ जार्योषधीभिदि, हे

जाल—जाल गवाक्ष आनाये क्षारके दम्भवृन्दयो। *जालो नीपद्रुमे जाली* पाटलिकौषधौ स्त्रियाम्, मे जाल समूह आनायगवाक्षक्षारकेष्वपि, अ जाल दम्भेऽपि, त्रि जाल कपटेऽप्युक्तम्, ह जाल गवाक्ष आनाये क्षारके दम्भवृन्दयो।

जालो नीपद्रुमे जाली कोशातक्यामुदाहृता, वि जालन्तु गवाक्षे क्षारके गणे। दम्भानाययोर्जालो नीपे जाली पटोलिका, हे

जालक—जालक कोरके दम्भे कुलायानाययोरपि। न पुंसि मोचकफले स्त्रियान्तु वसनान्तरे। गिरिसारजलौकायामपि स्याद् विधवास्त्रियाम्। भटानामश्मरचिताङ्गरक्षिण्या च जालिका। जालिको वाच्यवद्ग्रामजालिजालोपजीविनो, मे जालिका जालिनीफले। भटानामश्मरचिताङ्गरक्षिण्याञ्च जालिका। गिरिसारे जलौकायामपि स्याद्विधवास्त्रियाम्। जालिक पुनरुद्दिष्टो ग्रामकूटे च धीवरे, वि जालक कोरके प्रोक्त कुलाये जालिनीफले। आनाये दम्भभेदे च वस्त्रभेदे च जालिका, वि जालिका वस्त्रभित् कूटकृत्कैवर्तौ च जालकौ, त्रि

जाल्म—जाल्म स्यात् पामरे क्रूरे पुस्यसमीक्ष्यकारिणि, मे जाल्म स्यात् पामरे क्रूरे जाल्मोऽसमीक्ष्यकारिणि, वि जाल्मस्तु पामरे। असमीक्ष्यकारिणि च, हे

जाहक—जाहको घोङ्घमार्जारखट्टाकारुण्डिकासु च, मे, वि घोङ्घे कारुण्डिकायाञ्च जाहकध्वनिरिष्यते हा

जिगत्नु—जिगत्नु पुंसि जन्तौ वैश्वानरेऽपि च, मे जिगत्नुरग्नौ जन्तौ च, वि

जिगीषा—जिगीषा जेतुमिच्छायां व्यवसायप्रकर्षयो, मे, वि जिगीषा तु जयस्पृहा। व्यवसाय प्रकर्षश्च, हे

जिन—जिनोऽर्हति च बुद्धे च पुंसि स्याज्जित्वरे त्रिषु मे जिन स्यादतिवृद्धे च वृद्धे चार्हति जित्वरे वि जिनोऽर्हद्बुद्धविष्णुषु, हे बुद्धे जिनो जित्वरे च, त्रि वीतरागो जिन प्रोक्तो जिनो नारायण स्मृत। कन्दर्पोऽपि जिनश्चैव जिन सामान्यकेवली, अने

जिष्णु—जिष्णुर्ना वासवेऽर्जुने। जित्वरे वाच्यवत्, मे जिष्णु शक्रे धनञ्जये। जित्वरे च, वि जिष्णु शक्रेऽर्जुने विष्णौ जित्वरेऽर्के वसुष्वपि, हे जेतरीन्द्रेऽर्जुने जिष्णु, त्रि

जिह्म—जिह्मस्तु कुटिले मन्दे क्लीव तगरपादपे, मे जिह्मस्तु कुटिले मन्दे जिह्मस्तगरपादपे, वि जिह्म कुटिले मन्दे च जिह्म तगरपादपे, हे जिह्मस्तु कुटिलऽलसे, अ जिह्म स्यात् कुटिले मन्दे, त्रि

जिह्मग—जिह्मगोऽहौ च मन्दगे, मे जिह्मगो मन्दगे सर्पे, हे, वि

जिह्वा—जिह्वा तु वाचि ज्वालारसज्ञयो, हे

जिह्वाप—जिह्वाप शुनि मार्जारे मे, त्रि जिह्वाप शुनि मार्जारे व्याघ्र-

चित्रकयोरपि, वि. जिह्वापस्तु शुनि व्याघ्रे द्वीपिविडालयोः, हे. जिह्वापो वृषदंशे स्यादिन्द्रमहकामुके, हा.

जीमूत—जीमूतोऽद्रौ भृतिकरे देवताडे पयोधरे, मे. जीमूत स्याद्भृतिकरे शक्रेऽद्रौ घोषके घने, वि. जीमूतो वासवेऽम्बुदे। घोषकेऽद्रौ भृतिकरे, हे. जीमूतौ मेघपर्वतौ, अने. जीमूतं पर्वतेऽपि कथयन्ति, ह.

जीर—जीरस्तु जरणे खड्गे, मे. जीरः खड्गे वणिग्द्रव्ये, वि जीरस्त्वजाज्यां खड्गे च, हे.

जीर्ण—जीर्णं परिपक्वपुराणयोः, मे. जीर्णं पक्वे पुराणे च, वि.

जीव—जीव. प्राणिनि वृत्तौ च वृक्षभेदे बृहस्पतौ। जीवा जीवन्तिकामौर्वी-वचाशिञ्जितभूमिषु। न स्त्री तु जीविते, मे. जीव स्यात् त्रिदशाचार्ये द्रुमभेदे शरीरिणि। जीवितेऽपि च जीवा तु वचाया धनुषो गुणे। शिञ्जिते क्षिति-जीवन्त्योर्वृत्तौ, हे. जीवोऽस्त्री जीविते पुंसि गुरुजन्त्वोः स्त्रिया गुणे, त्रि. जीवो वृक्षप्रभेदे स्यात् जीव. प्राणिनि गीष्पतौ। जीवा जीवन्तिकाभूम्योर्मौर्वीशिञ्जित-वृत्तिषु। वचायामपि जीवा स्याज् जीवं जीवा च जीविते, वि

जीवक—जीवक. प्राणके पीतशालक्षपणयोरपि। कूर्चशीर्षेऽपि पुंसि स्याद् आजीवे जीविका मता। त्रिषु सेविनि वृद्ध्याशीर्जीविनोरहितुण्डिके, मे जीवकः पीतशाले स्यात् क्षपणे वृद्धिजीविनि। सेविनि प्राणकेऽप्यहितुण्डिके पादपान्तरे। आजीवे जीविकामाहुर्जीवन्त्यामपि कुत्रचित्, वि. जीवको वृद्धिजीविनि। क्षपणे प्राणके पीतसालसेवकयोर्द्रुमे। व्यालग्राहे जीविका तु जीवन्त्या वर्तनेऽपि च, हे.

जीवञ्जीव—जीवञ्जीवश्चकोरे स्याद् द्रुमभेदेऽपि पुंस्ययम्, मे. जीवञ्जीव-श्चकोरे स्याद् द्रुमपक्षिविशेषयो, वि. जीवञ्जीव खगान्तरे। द्रुमभेदे चकोरे च, हे.

जीवद—जीवदो वैद्यविद्विषो, मे., वि जीवदो रिपुवैद्ययो.। ग्रन्थिपर्णे, हे.

जीवन—जीवन वर्तने नीरप्राणधारणयोरपि। जीवनी जीवना चापि जीवन्ती-भेदयो. क्रमात्, मे. जीवन वर्तने नीरे पुत्रजीवे तु जीवनः। जीवनी जीवना चेति जीवन्तीभेदयोः क्रमात्, वि जीवनस्तु पुत्रजीवे जीवन वृत्तिवारिणोः। स्याज्जीवना तु मेदायां जीवनी तु मधुस्रवा, हे. जीवनं वर्तनाम्भसोः, त्रि.

जीवन्तिका—जीवन्तिका गुडूच्याञ्च जीवाख्यशाकवन्दयो', मे. जीवन्तिकापि जीवाख्यशाकवन्दागुडूचिषु, वि.

जीवन्ती—जीवन्ती जीवनीशम्योर्गुडूचीवन्दयोरपि, मे. जीवन्ती जीवनीशम्यो-र्गुडूचिवन्दयोरपि, वि. जीवन्ती शमिवन्दयोः। जीवन्यां च गुडूच्या च, हे.

जीवपुष्प—जीवपुष्पन्तु दमनके फणिज्जके, हे

जीवातु—जीवातुरस्त्रिया भक्ते जीविते जीवनौषधौ, मे जीवातुर्जीविते भक्ते जीवातुर्जीवनौषधे, वि जीवातुर्जीवनौषधे। जीवितेऽपि, हे

जीवितेश—जीवितेशो यमे पुसि त्रिषु स्यात् जीवितेश्वरे, मे जीवितेशो यमे कान्ते जीवातौ जीविताधिपे, वि जीवितेश प्रिये यमे। जीवितस्वामिजीवात्वो, हे जीवितेशो यमे नाथे, त्रि

जुष्ट—जुष्टन्तु क्लीवमुच्छिष्टे सेविते वाच्यलिङ्गकम, मे

जुहुराण—जुहुराणोऽपि चाध्वर्यावपि स्याज् जातवेदसि मे जुहुराणोऽनलेऽध्वर्यौ, वि जुहुराणोऽध्वर्युवह्न्योः, हे

जू—जूस्त्वरागमने प्रोक्ता सामान्यगमने स्त्रियाम्। जूराकाशे सरस्वत्या पिशाच्या जवने स्त्रियाम्, मे जूराकाशे सरस्वत्या पिशाच्या जवनेऽपि च, वि, हे

जृम्भा—जृम्भा विकाशजृम्भणयोस्त्रिषु मे जृम्भा जृम्भे विकाशे च, वि जृम्भा जृम्भणे विकाशे, हे

जृम्भित—जृम्भित करणे स्त्रीणामीहास्फुटितयोरपि मे, वि जृम्भित तु विचेष्टितप्रवृद्धयो। जृम्भाया स्फुटिते चापि, हे

जैवातृक—जैवातृक पुमान् सोमे दीर्घायु कृशयोस्त्रिषु, मे जैवातृक स्याद्रजनीकरे। कृशायुष्मद्भेषजेषु हे जैवातृक कृशे चन्द्रे भेषज्यायुष्मतोरपि, वि जैवातृक शशाङ्केऽपि, अ जैवातृक कृशे चन्द्रे दीर्घायुषि च सत्रिषु, त्रि

जोषम्—जोषम् सुखे प्रशसाया तूष्णीलङ्घनयोरपि मे, वि जोष सुखे स्तुतौ। मौनलङ्घनयोश्चापि, हे तूष्णीमर्थे सुखे जोषम्, अ

ज्ञ—ज्ञो ब्रह्मबुधविद्वत्सु मे ज्ञो विरिञ्चे बुधे सौम्ये वि ज्ञ स्याद् विचक्षणे पद्मासने चान्द्रमसायनौ हे

ज्ञाति—ज्ञातिस्तातसगोत्रयो। पुमान् मे ज्ञाति सगोत्रे पितरि, वि ज्ञाति पितृसगोत्रयो, हे

ज्ञानिन्—ज्ञानी स्यात् पुसि दैवज्ञे ज्ञानयुक्तेऽन्यलिङ्गक, मे

ज्या—ज्या मातरि वसुधाया मौर्व्याम्, मे ज्या मौर्वीमातृभूमिषु वि ज्या तु मातरि क्ष्मामौर्व्यो, हे ज्या स्यान्मौर्व्या क्षितावपि, त्रि

ज्यानि—ज्यानिर्जीर्णे च हानौ च तटिन्यामपि योषिति, मे ज्यानिर्हानौ स्रवन्त्या च, वि

ज्यायस्—ज्यायो वृद्धेऽतिप्रशस्ते, मे ज्यायान् वृद्धे च शस्ते च, त्रि ज्यायान् वृद्धे प्रशस्ये च, हे (अतिशये) वृद्धप्रशस्ययोर्ज्यायान् अ

ज्येष्ठ—ज्येष्ठ श्रेष्ठे चातिवृद्धे त्रिषु मासान्तरे पुमान्। ज्येष्ठा तु गृहगोधाख्यजन्तुनक्षत्रभेदयोः, मे. ज्येष्ठः श्रेष्ठेऽतिवृद्धे च ज्येष्ठो मासान्तरेऽपि च। गृहगोधर्क्षयोर्ज्येष्ठा, वि. ज्येष्ठः स्यादग्रजे श्रेष्ठे मासभेदातिवृद्धयो'। ज्येष्ठा भे गृहगोधायाम्, हे. त्रिपु ज्येष्ठोऽतिशस्तेऽपि, श्र. ज्येष्ठो मासि च वृद्धे च। ज्येष्ठा च गृहगोधिका, त्रि.

ज्योतिस्—ज्योतिरग्नौ दिवाकरे। पुमान् नपुंसक दृष्टौ स्यान्नक्षत्रप्रकाशयो, मे. ज्योतिः प्रकाशे दृशि तारकासु ज्योतिर्दिनेशानलयोरपि स्यात्, वि ज्योतिर्वह्निदिनेशयो.। प्रकाशे दिशि नक्षत्रे, हे. ज्योतिर्भद्योतदृष्टिषु, श्र. दीप्तौ च तारासु ज्योति शब्दो निगद्यते, अने. चक्षुषि ज्योति', ह.

ज्योत्स्ना—ज्योत्स्ना चन्द्रातपेऽपि स्याज् ज्योत्स्नायुक्तनिशि स्मृता। ज्योत्स्नी पटोलिकायां स्याज् ज्योत्स्नायुक्तनिशि स्त्रियाम्, मे ज्योत्स्ना स्याज्ज्योति.संयुक्तनिशि चन्द्रातपेऽपि च। ज्योत्स्नी पटोलीज्योत्स्नावन्निशोः, हे. ज्योत्स्नी पटोलिकाया स्याज् ज्योत्स्नायुक्तविभावर्याम्। ज्योत्स्ना सचन्द्रनक्षत्ररात्रौ चन्द्रातपेऽपि च, वि.

ज्वलित—ज्वलित दग्ध उज्ज्वले, मे. ज्वलितं भास्वरे दग्धे, वि. ज्वलितौ दग्धभास्वरौ, हे.

झ—झो झण्टीशे सुरगुरौ दैत्यराजे ध्वनावपि, मे स्थिति. पाशी तथाजेशो वामाङ्गुलितलस्थित'। स्वस्तिक. स्थाणुसंज्ञश्च झकारो जान्तसञ्ज्ञक', मा

झञ्झा—झञ्झा वाते तारवायौ नष्टेऽपि कीर्त्यते बुधैः। झञ्झा ध्वनिविशेषे च स्यादम्बुकणवर्षणे, मे. झञ्झा ध्वनिविशेषेऽपि झञ्झाणुजलवर्षणे, वि.

झर्झर—झर्झर स्यात् कलियुगे वाद्यभाण्डे नदान्तरे, मे झर्झरस्तु कलियुगे वाद्यभाण्डे नदान्तरे, वि झर्झरो वाद्यभाण्डे कलियुगे, हे. नदप्रभेदे वाद्ये च झर्झरः, त्रि.

झला—झला स्यादातपस्योमौं दुहितर्यपि च स्त्रियाम्, मे झला दुहितरि स्मृता। आतपोर्मिषु लुक्कायां झाली क्वापि विलोक्यते, वि. झला पुत्र्यामातपोर्मौ, हे. झलाऽतपोर्मिर्दुहिता, त्रि.

झल्लरी—झल्लरी झिल्लरी च द्वे हुडुक्के वालकुन्तले, मे. झल्लरीवत्तु झिल्लरी। वाद्यभेदे केशचक्रे, हे. झल्लरी झिल्लरी च द्वे हुडुक्के वालचक्रे, वि.

झष—झषा नागवलाया स्त्री तापमत्स्याटवीषु ना, मे. झषा नागवलायां स्याद् वैसारिणि झषो मत: वि. झषस्तु मकरे वने। मीने झषा पुनर्नागवलायाम्, हे.

झाट—झाटो निकुञ्जे कान्तारे व्रणादीनाञ्च मार्जने, मे झाटो व्रणादिसमाप्तौ कुञ्जकान्तारयोरपि, हे झाटो निकुञ्जे कान्तारे व्रणसमार्जनेऽपि च, वि

झिञ्झिम—वनदावेऽपि झिञ्झिम, हा

झिल्लरी—v झल्लरी।

झिल्लिका, झिल्लीका—झिल्लिकोद्वर्तनपटे स्त्रिया द्योते च झिल्लिका। आतपस्य रुचौ झिण्टयाम्, मे झिल्लीका झिल्लिकाऽपि च। विलेपनमले झिल्ल्यामातपस्य रुचि स्मता, वि झिल्लीका झिल्लिकावत् स्याच्चीर्यां रुच्यातपस्य च। विलेपनस्य च मले, हे

झिल्ली—झिल्ली चीर्यातपरुचोर्वर्त्यामुद्वर्तनांशुके, मे झिल्ली स्यादातपरुचि वर्त्यामुद्वर्तनांशुके, वि झिल्ली तूद्वर्तनांशुके। वर्त्यातपरुचोश्चीर्याम्, हे

झूणि—झूणि क्रमुकभेदेऽपि दुष्टदैवश्रुतौ स्त्रियाम्, मे झूणि क्रमुकभेदेऽपि दुष्टदैवश्रुतावपि, वि झूणि क्रमुकभेदे स्याद्दुष्टदैवश्रुतावपि, हे झणि कठिनपूगयो, त्रि

ञ—ञ पुमान् स्यात् बलीवर्दे शुके वाममतावपि, मे वामाङ्गुल्यग्रत सिद्धिरङ्कुशी सर्वसञ्ज्ञक। मातङ्गो ह्यनुगासनश्च ञकारश्च निरञ्जन, मा

ट—ट पुमान् वामने पादे नि स्वनेऽपि क्वचिन्मत, मे जरा मुकुन्द सोमेश दक्षपादादिगोमुख। गजाङ्कशश्च वालेन्दु अमृताद्यष्टक स्मृत, मा

टगर—टगरष्टङ्कणक्षारे हेलाविभ्रमगोचरे। नाऽन्यवत् केकराक्षे स्यात्, मे टगरष्टङ्कणक्षारे हेलाविभ्रमगोचरे। वाच्यवत् केकराक्षे तु, वि टगरष्टङ्कणे केकराक्षके, हे

टङ्क—टङ्को नीलकपित्थे च खनित्रे टङ्कणे स्त्रियाम्। जङ्घाया स्त्री पुमान् कोपे कोशासिग्रावदारणे, मे टङ्को नीलकपित्थेऽसिकोपे कोपेऽश्मदारणे। मानान्तरे खनित्रे च जङ्घाया टङ्कणेऽपि च, हे टङ्क कपित्थभेदे स्यान्मानान्तरखनित्रयो। कोपेऽसिकोशे जङ्घाया टङ्कणे ग्रावदारणे, वि जङ्घायामद्रिभित्तौ च खनित्रे ग्रावदारणे। कपित्थे चास्त्रिया टङ्क, त्रि टङ्क स्यादभिमाने प्रस्तरघटनोपकरणेऽपि च, ह

टङ्कार—टङ्कारो विस्मये पुंसि प्रसिद्धौ सिञ्जिनीध्वनौ, मे टङ्कार शिञ्जिनीध्वनौ। विस्मये च प्रसिद्धौ च, वि टङ्कारो ज्यारवेऽद्भुते। प्रसिद्धौ च, हे अथ गुणध्वनौ। प्रसिद्धावपि टङ्कार, त्रि

टङ्ग—टङ्गोऽस्त्री स्यात् खनित्रके। खड्गभेदे च जङ्घायाम्, मे टङ्ग खनित्रे जङ्घास्यो हे टङ्ग कृपाणभेदे स्यात् जङ्घायाञ्च खनित्रके, वि

टट्टरी—टट्टरी स्यान्मृषावादे लम्पापटहवाद्ययो, मे, वि टट्टरी त्वनृताख्याने लम्पापटहवाद्ययो, हे

टार—टारो लङ्गतुरङ्गयो, हे, वि, मे

टुण्टुक—टुण्टुक शोणकाल्पयो, मे टुण्टुकावल्पशोणकौ, त्रि टुण्टुक शोणके क्रूरे, वि

ठ—लाङ्गलीशो नन्दजश्च पालिनी च कमण्डलु। दक्षजानुगत स्थायी ठकार स्थविर स्मृत, मा ठो मण्डले चन्द्रबिम्बे शून्ये च लोकगोचरे, मे

ड—नन्दी क्षान्तिर्दारिकश्च डामरो दक्षगुल्फग। व्याघ्रपाद शुभाङ्घ्रिश्च डकारस्तोमरो मत, मा ड पुमान् वाडवाग्नौ स्यात् डाकिन्या स्त्री निगद्यते, मे

डिङ्गर—डिङ्गरो डङ्गरेऽपि च। क्षेपे, मे डिङ्गरो डङ्गरे क्षेपे वि

डिम्ब—डिम्बो भयध्वनावण्डे फुप्फुसप्लीहविप्लवे, मे डिम्ब स्यात् विप्लव-प्लीह्लोरेरण्डे पुप्फुसे भये, वि डिम्ब एरण्डभययोर्विप्लवे प्लीह्नि पुप्फुसे हे प्लीहविप्लवयोर्डिम्ब, त्रि डिम्ब भये च कलले फुप्फुसे च प्रचक्षते, हा

डिम्बिका—डिम्बिका जलबिम्बे स्यान्मोणके कामुकस्त्रियाम्, मे

डिम्भ—डिम्भोऽपि बालिशे बाले, मे डिम्भो बालिशपोतयो, वि डिम्भो वैधेयबालयो, हे डिम्भौ तु शिशुबालिशौ, अ

डुलि—डुलिस्तु कमठे मुनौ, वि V दुलि

ढ—ढो ढक्काया पुमानुक्त शुनि तस्य च लागुले, मे ऐश्वरी चार्धनारीश नर शाखान्तराकृति। दक्षपादाङ्गुलीमूल फलो ढक्को ढकारक, मा

ण—ण पुमान् विन्दुदेवे स्याद् भूषणे गुणवर्जिते। पानीयनिलयेऽपीति केचिदूचुर्विपश्चित, मे उमाकान्तो नरकजिद् रतिर्दक्षपदाग्रग। निर्वाणस्त्रि-गुणाकार निरेखो ण समीरित, मा

त—तश्चौरामृतपुच्छेषु क्रोडे म्लेच्छे च कुत्रचित्। अपुमास्तरणे पुण्ये कथित शब्दवेदिभि, मे वामोरुमूलनिलय आषाढी कामिका हरि। तीव्रश्च तरलो नील तकार कीर्तितो बुधै, मा

तक्षक—तक्षकस्तु पुमान् नागराजभेदे च वर्धकौ, मे तक्षक फणिभेदे च वर्धकिद्रुमभेदयो, वि तक्षकस्तक्षिण पन्नगे। द्रुमभेदे, हे तक्षको नागवर्धक्यो, अ

तट—तट नपुसक क्षेत्रे प्रतीरे तु तटी त्रिपु, मे

तडाग—तडागोऽस्त्री जलाधारविशेषे यन्त्रकूटके, मे तडागस्तु जलाधार-विशेषे कूटकेऽपि च, वि

तण्डक—तण्डकः खञ्जने फेने समासप्रायवाचि च। गृहदारुतरुस्कन्धमायाबहुलकेष्वपि, मे. तण्डक. खञ्जने फेने समासप्रायवाचि च। गृहदारौ तरुस्कन्धमायाबहुलयोरपि, वि. तण्डकस्तु समस्तपदजातके। तरुस्कन्धे वेश्मदारुमायाबहुलयोरपि। फेनखञ्जनयोश्चापि, हे. गृहदारौ तण्डकोऽस्त्री समासप्रायवाचि च, त्रि. तण्डकः खञ्जने फेने, हा.

तण्डुरीण—तण्डुरीण' कीटमात्रे बर्बरे तण्डुलोदके, मे., वि. तण्डुरीणस्तु बर्बरे। तण्डुलाम्बुनि कीटे च, हे.

तण्डुल—तण्डुल' स्याद् विडङ्गे च धान्यादिनिकरे पुमान्, मे. तण्डुलाख्या विडङ्गे स्याद् धान्यादिनिकरेऽपि च, वि. तण्डुलः। विडङ्गे धान्यसारे च, हे. विडङ्गेऽपि च तण्डुल, त्रि.

तण्डुलीय—तण्डुलीय. शाकभेदे विडङ्गतरुताप्ययो', मे., वि., ह.

तत—अथ ततं व्याप्ते विस्तृते च त्रिलिङ्गकम्। क्लीवं वीणादिवाद्ये स्यात् पुलिङ्गस्तु समीरणे, मे. व्याप्तविस्तृतवाद्येषु ततम्, त्रि. तत विततवद् व्याप्ते विस्तृते वाच्यवन्मतम्। ततं वीणादिवाद्ये च पवमाने, वि. ततं वीणादिवाद्ये स्यात् ततो व्याप्तेऽनिले पृथौ, हे.

ततस्—तत आदौ परिप्रश्ने कथान्तरे। आनन्तर्ये, वि. तत आदौ कथान्तरे। पञ्चम्यर्थे परिप्रश्ने, हे

तत्त्व—तत्त्व स्वरूपे परमात्मनि। स्याद् विलम्बितनृत्ये च, मे. तत्त्वं वाद्यप्रभेदे स्यात् स्वरूपे परमात्मनि, वि. तत्त्वं परमात्मनि। वाद्यभेदे स्वरूपे च, हे तत्त्व विलम्बिते नृत्ये स्वरूपे परमात्मनि, त्रि. तत्त्वं याथार्थ्यब्रह्मणो', अ.

तथा—तथाऽभ्युपगमे पृष्टप्रतिवाक्ये समुच्चये। सदृशे निश्चयेऽपि स्यात्, मे. तथा स्यान्निश्चये पृष्टप्रतिवाक्ये समुच्चये, वि., हे.

तद्दिन—तद्दिन दिनमध्ये स्यात् तथैव प्रतिवासरे, मे. तद्दिनं दिनमध्ये स्यात् तद्दिनं प्रतिवासरे, वि तद्दिन पुनः। दिनमध्ये प्रतिदिने, हे.

तनु—तनुः काये त्वचि स्त्री स्यात् त्रिष्वल्पे विरले कृशे, मे. तनुः काये कृशे चाल्पे विरलेऽपि च वाच्यवत्, वि. तनुर्वपुस्त्वचोः। विरलेऽल्पे कृशे, हे. त्वग्देहयोरपि तनु., अ विरलेऽल्पे कृशे तनु', त्रि.

तनूरुह—तनूरुहन्तु लोम्नि स्यात् पतत्रे च नपुसकम्, मे. तनूरुहं गरुल्लोम्नोः, वि. तनूरुहस्तु पुत्रे गरुति लोम्नि च, हे.

तन्त्र—तन्त्रं कुटुम्बकृत्ये स्यात् सिद्धान्ते चौषधोत्तमे। प्रधाने तन्तुवाये

च शास्त्रभेदे परिच्छदे। श्रुतिशास्त्रान्तरे हेतावुभयार्थप्रयोजके। इतिकर्तव्यतायाञ्च तन्त्री वीणागुणे मता। अमृतादेहशिरयोः, मे. तन्त्रं कुटुम्बकृत्ये स्यात् कारणे च परिच्छदे। शास्त्रे प्रधाने सिद्धान्ते तन्तुवायेऽगदोत्तमे। तत्त्वादि-साधनोपाये श्रुतिशाखान्तरेऽपि च। इतिकर्तव्यताया च तन्त्री वीणागुणे तनोः। शिरायाममृतायां च, वि. तन्त्रं सिद्धान्ते राष्ट्रे च परच्छन्दप्रधानयोः। अगदे कुटुम्बकृत्ये तन्तुवाये परिच्छदे। श्रुतिशाखान्तरे शास्त्रे करणे व्यर्थसाधके। इतिकर्तव्यतातन्त्वोस्तन्त्री स्याद् वल्लकीगुणे। अमृताया च नाड्यां च शिराया वपुषोऽपि च, हे. तन्त्रं प्रधाने सिद्धान्ते सूत्रवाये परिच्छदे, अ. इतिकर्तव्यता तन्त्र-मुपायश्च द्विसाधकः, त्रि., तन्त्रं शास्त्र कुलं तन्त्रं तन्त्रं सिद्धौषधी क्रिया। तन्त्रं सुख बलं तन्त्रं तन्त्रं पवनसाधनम्, अने. तन्त्रं तन्तुषु तन्त्रेषु सिद्धान्तपरिच्छद-प्रधानेषु, ह.

तन्द्री—तन्द्री निद्राप्रमीलयोः, मे., वि, अ. तन्द्री निद्रा प्रमीला च, हे.

तपन—तपनोऽरुस्करेऽपि स्याद् भास्करे निरयान्तरे, मे. तपनस्तरणौ तापे भल्लाते नरकान्तरे, वि. तपनो रवौ। भल्लाते नरके ग्रीष्मे, हे. तपनो नरके भानौ, त्रि.

तपस्—तपो लोकान्तरेऽपि च। चान्द्रायणादौ धर्मे च पुमान् शिशिरमाघयोः, मे. तपश्चान्द्रायणादौ स्याद् धर्मे लोकान्तरेऽपि च। तपा माघे च शिशिरे, वि. तपः कृच्छ्रादिकर्मणि। धर्मे लोकप्रभेदे च तपाः शिशिरमाघयोः, हे. तपः कृच्छ्रादि-कर्म च, अ. अथ हिमर्तौ ना धर्मे व्रते तपः, त्रि.

तपस्य—तपस्या व्रतचर्यायां तपस्यः फाल्गुने पुमान्, मे. तपस्यः फाल्गुने पार्थे तपस्या नियमस्थितौ, हे. तपस्या व्रतचर्याया तपस्यो मासि फाल्गुने, वि.

तपस्विन्—तपस्वी तापसे चानुकम्प्ये त्रिष्वथ योषिति। मांसिकाकटु-रोहिण्योः, मे. तपस्वी तापसे चानुकम्पने च तपस्विनी। मांसिकाकटुरोहिण्योः, वि. तपस्वी तापसे दीने, हे. तपस्विनी पुनर्मांसी कटुरोहिणिकाऽपि च, हे. अनुकम्प्य-स्तपस्वी स्यात् तपस्वी च धृतव्रतः, हा. प्रतिशोच्यो तपस्विनो, त्रि. करुणाप्रति-पादने तपस्वी च, ह.

तपोधन—तपोधनस्तापसे स्यान्मुण्डीर्यां तु तपोधना, मे. तपोधनस्तापसे स्यान्मुण्डीर्यां च तपोधना, वि. तपोधना तु मुण्डीर्यां तपोधनस्तपस्विनि, हे.

तमस्—तमो ध्वान्ते गुणे शोके क्लीबं वा ना विधुन्तुदे, मे. तमोऽन्धकारे

स्वर्भानौ तम शोके गुणान्तरे, वि तमो राहौ गुणे पापे ध्वान्ते, हे राहौ ध्वान्ते गुणे तम , अ तम शोकेऽपि, त्रि

तमाल—तमालस्तिलके खड्गे तापिच्छे वरुणद्रुमे, मे तमालस्तिलके खड्गे तापिच्छे च तृणद्रुमे, वि तमालो वरुणे पुण्ड्रेऽसौ तापिच्छे, हे तमालो वरुणे खड्गे तापिच्छे तिलकेऽपि च, त्रि

तमालपत्र—तमालपत्र तापिच्छे तिलके पत्रकेऽपि च, मे , वि तमालपत्र तिलके तापिच्छे पत्रकेऽपि च, हे

तमिस्र—तमिस्र तिमिरे कोपे स्त्री तु तमस्ततौ। कृष्णपक्षनिशाया च, मे तमिस्र तिमिरे कोपे तमिस्रा च तमस्ततौ। कृष्णपक्षनिशाया च, वि तमिस्र तिमिरे कोपे तमिस्रा दर्शयामिनी। तमस्तति , हे

तमोघ्न—तमोघ्न सूर्यवह्नीन्दुबुद्धशङ्करविष्णुपु, मे , वि तमोघ्नो वह्नि-सूर्येन्दुबुद्धकेशवशम्भुपु, हे

तमोनुद्—तमोनुदग्नीन्द्वर्के ना मे तमोनुदग्नीन्द्वर्केपु, वि तमोनुत्तु शशि-मार्तण्डवह्निपु, हे चन्द्राग्न्यर्कास्तमोनुद , अ

तमोऽपह्—*तमोऽपह* सहस्राशुमृगाङ्कजिनवह्निपु, मे , वि *तमोऽपहो* जिने रवौ। चन्द्रेऽग्नौ, हे अग्नीन्द्वर्कास्तमोऽपहा , अ

तर, रि—तरस्तु तरणे पुसि दशालौ पेटके तरी, मे तरिर्नावि दशाया च वस्त्रादीना च पेटके, वि तरिर्दशाया वेडाया वस्त्रादीना च पेटके, हे पेटके नावि च तरी, त्रि

तरणि—तरणिर्द्युमणौ पुसि कुमारीनौकयो स्त्रियाम्, मे तरणिस्तरणे भानौ कुमार्यौ पथिनौकयो , वि तरणिस्तरणेऽर्केऽशौ कुमार्यौ पथिनौकयो । यष्टावब्धौ, हे द्युमणौ तरणि पुसि कुमारीनौकयो स्त्रियाम्, त्रि

तरण्ड—तरण्डो वडिशीसूत्रवद्धकाष्ठादिके प्लवे। नौकायामपि स्त्री स्यात्, मे तरण्डो वडिशीसूत्रावद्धवस्तुनि भेलके, वि

तरद्—तरत् स्त्रिया प्लवेऽपि स्यात् कारण्डे च विहङ्गमे, मे तरत् कारण्डवे प्लवे, वि

तरल—तरल चञ्चले पिङ्गे भास्वरेऽपि त्रिलिङ्गकम्। हारमध्यमणौ पुसि यवागूसुरयो स्त्रियाम्, मे तरलश्च चले पिङ्गे हारमध्यमणावपि। भासुरे चाथ तरला यवागूसुरयोर्मता, वि तरलो भास्वरे चले। हारमध्यमणौ पिङ्गे तरला मधुमक्षिका, हे लोहे हारमणौ पुसि यवाग्वा तरला स्त्रियाम्, त्रि

तरस्—तरो बले च वेगे च, मे , वि तरो जवे बले, हे तरो वेगे बलेऽपि च, त्रि

तरस—तरसं मांसमाख्यातं तरसं बलमुच्यते, अने.

तरस्विन्—तरस्वी शूरवेगिनोः, मे. तरस्वी वेगिशूरयोः, वि., हे. वेगिशूरौ तरस्विनौ, अ.

तरीष—तरीषः शोभनाकारे भेलेऽब्धिव्यवसाययोः, वि. तरीषः शोभनाकृतौ। भेलेऽब्धौ व्यवसाये च, हे.

तरुण—तरुणः कुब्जपुष्पे ना रुवुके यूनि तु त्रिपु, मे. तरुण. स्यान्नवे यूनि कुब्जपुष्परुवुकयो., वि. तरुणः कुब्जपुष्पे स्यादेरण्डे यूनि नूतने, हे. तरुणः कुब्जपुष्पेऽपि, त्रि.

तर्क—तर्क. काङ्क्षावितर्कोहहेतुशास्त्रेपु कथ्यते, मे. तर्को वितर्के काङ्क्षायामूहतर्कविशेषयोः, हे. तर्कः काङ्क्षावितर्कोहकर्मभेदेपु कीर्त्यते, वि.

तर्तरीक—तर्तरीकं वहित्रे स्यान्न द्वयोः पारगे त्रिपु, मे तर्तरीक वहित्रके। पारगे, हे. तर्तरीक वहित्रे स्यात्तर्तरीकश्च पारगे, वि.

तर्ष—तर्षो लिप्सोदन्ययो , मे. तर्षो लिप्सापिपासयो', वि , त्रि. v. तृप्

तल—तलं स्वरूपेऽनूर्ध्वे स्त्री क्लीवं ज्याघातवारणे। कानने कार्यबीजे च पुंसि तालमहीरुहे। चपेटे च त्सरौ तन्त्रीघाते सव्येन पाणिना, मे. तल स्वरूपाधरयोः खड्गमुष्टिचपेटयो'। ज्याघातवारणेऽपि स्यात् तलस्तालतरावपि, वि. तल ज्याघातवारणे। तलश्चपेटे तालद्रौ स्वभावाधरयो. त्सरौ, हे. अध.स्वरूपयोरस्त्री तलम्, अ. तल मूलचपेटयोः, त्रि.

तलिन—तलिनं विरले स्तोके स्वच्छेऽपि वाच्यलिङ्गकम्, मे. तलिनं विरले स्तोके स्वच्छेऽपि तलिनं मतम्, वि. तलिनं विरले स्वच्छे स्तोके, हे. तलिनं विरले स्तोके वाच्यलिङ्गम्, अ.

तलिम—तलिम कुट्टिमे तल्पे चन्द्रहासे वितानके, मे., वि. तलिम तल्पखड्गयो । विताने कुट्टिमे चापि, हे तलिमं तल्पकुट्टिमे, त्रि.

तलुन—तलुन. पवने यूनि युवत्या तलुनी स्मृता, मे. तलुनं पवने यूनि स्त्रियां च तलुनी विदुः, वि. तलुनो यूनि मारुते, हे.

तल्प—तल्पमट्टे कलत्रे च शयनीये च न द्वयोः, मे., तल्पं तु शयनीये स्यात् तल्पमट्टकलत्रयोः, वि. तल्पमट्टे शय्याकलत्रयोः, हे. तल्पं दारेपु, ह. तल्पं शय्याट्टदारेपु, अ. अट्टे दारेपु शय्यायां तल्पशब्दोऽभिधीयते, अने.

तल्ल—तल्ली तरुण्यां तल्लस्तु जलाधारान्तरे पुमान्, मे. तल्ली तलुन्यां तल्लस्तु जलाधारान्तरेऽपि च, वि. तल्लो जलाधारभेदे तल्ली तु वरुणस्त्रियाम् हे.

तवीप—तवीपी शक्रकन्याया पुंसि स्वर्गे महोदधौ, मे

ताड—ताडस्तु ताडने घोषे मुष्टिमेयतृणादिषु। ताडी पत्रद्रुमे च, मे ताडस्ताडनघोषयो। मुष्टिमेयतृणादौ च ताडी ताली दलद्रुमे, वि ताडोऽद्रौ ताडने घोरे मुष्टिमेयतृणादिके। ताडी ताली दलतरौ, हे

ताण्डव—ताण्डवोऽस्त्री तृणान्तरे। भवेदुद्धतनृत्ये च, मे ताण्डव कथित नृत्ये तृणभेदेऽपि ताण्डवम्, वि ताण्डव तृणभिन्नाट्यभेदयो, हे

तात—तातोऽनुकम्प्ये जनके, मे, वि तातोऽनुकम्प्ये पितरि, हे तात पित्रनुकम्प्ययो, त्रि

तातगु—तातगु क्षुद्रताते ना जनकस्य हिते त्रिषु, मे तातगु क्षुद्रताते स्याज्जनयितृहितेऽपि च, वि

तातल—तातलो रुजि पाके च लोहकूटे मनोजवे, मे

ताप—ताप सन्तापकृच्छ्रयो। तापी नद्यन्तरे, मे तापोऽस्ति तापे दवथौ तापी तु सरिदन्तरे वि ताप सन्तापे कृच्छ्रे, च तापी तु सरिदन्तरे, हे

तामरस—अथ तामरस पद्मे ताम्रकाञ्चनयोरपि, मे स्मृत तामरस पद्मे ताम्रकाञ्चनयोरपि, वि तामरसन्तु पङ्कजे। ताम्रकाञ्चनयो, हे पद्मे स्वर्णे तामरसम्, त्रि

तामस—तामसी निशि दुर्गाया तामसो भुजगे खले, मे, वि निशा दुर्गा च तामसी, त्रि तामस सर्पखलयोस्तामसी स्यान्निशोमयो, हे

ताम्बूल—ताम्बूली नागवल्ल्या स्त्री क्रमुके तु नपुसकम्, मे ताम्बूली नागवल्ल्या च ताम्बूल क्रमुकेऽपि च, वि ताम्बूल क्रमुकीफले। ताम्बूली नागवल्ल्या स्यात्, हे गुवाकेऽपि च ताम्बूलम्, त्रि

ताम्र—ताम्र शुल्वेऽरुणेऽपि च, मे ताम्र शुल्वेऽरुणेऽन्यवत्, वि ताम्रन्तु शुल्वे शुल्वनिभेऽपि च, हे ताम्र शुल्वेऽरुणे त्रिषु, त्रि

तार—तारो वानरभिन्मुक्ताविशुद्धयो शुद्धमौक्तिके। ना नक्षत्रेऽक्षिमध्ये च न ना रूप्ये नपुसकम्। स्त्री बुद्धदेवताभेदे वालिगीष्पतिभार्ययो। त्रिलिङ्गोऽत्युच्चशब्दे च, मे तारो मुक्तादिसशुद्धौ तरणे शुद्धमौक्तिके। तारा च रजतेऽत्युच्चस्वरेऽप्यन्यवदीरितम्। ऋक्षाक्षिमध्ययोस्तारा सुग्रीवगुरुयोषितो। बुद्धदेव्या मता तारा, वि तारो निर्मलमौक्तिके। मुक्ताशुद्धौ उच्चनादे नक्षत्रनेत्रमध्ययो। तार रूप्ये तारा बुद्धदेव्या सुरगुरुस्त्रियाम्। सुग्रीवपत्न्याम्, हे मुक्ताशुद्धौ च तार स्यात, अ तारोऽत्युच्चस्वरे त्रिषु। तारिण्यङ्गदमात्रो स्त्री न ना ऋक्षाक्षिमध्ययो, त्रि तारो मुक्तागुणेऽप्युक्त, ह

तारक—तारको दैत्यभित्कर्णधारयोर्न द्वयोर्दृशि। कनीनिकायामृक्षे च न पुमान् त्रातरि त्रिषु, मे. तारकः कर्णधारे स्याद् दैत्ये च दृशि तारकम्। कनीनिकायां नक्षत्रे तारकं तारकेति च, वि. तारकः कर्णधारके। दैत्ये च तारकमुडौ नेत्र-तन्मध्ययोरपि, हे. दैत्ये ना कर्णधारे च तारकं दृशि भे न ना, त्रि.

तार्क्ष्य—तार्क्ष्यः स्यादश्वकर्णाख्यवृक्षे रथतुरङ्गयो । तार्क्ष्यं रसाञ्जने तार्क्ष्यो गरुडे गरुडाग्रजे, वि. तार्क्ष्योऽश्वसर्पयो.। गरुडाग्रजे सुपर्णे च पुंसि क्लीवं रसाञ्जने, मे. तार्क्ष्यस्तु स्यन्दने वाहे गरुडे गरुडाग्रजे। अश्वकर्णाह्वयतरौ स्यात्तार्क्ष्यन्तु रसाञ्जने, हे. तुरङ्गगरुडौ तार्क्ष्यौ, अ.

ताल—तालः करतलेऽङ्गुष्ठमध्यमाभ्याञ्च सम्मिते। गीतकालक्रियामाने करास्फाले द्रुमान्तरे। वाद्यभाण्डे च कांस्यस्य त्सरौ ताली जटौषधौ। क्लीवन्तु हरिताले स्यात्, मे. ताल· करतलेऽङ्गुष्ठमध्यमाभ्या च सम्मिते। गीतकाल-क्रियामाने तालः खड्गादिमुष्टिषु। द्रुमभेदे करास्फाले तालन्तु हरितालके। वाद्यभाण्डे च कांस्यस्य, वि. तालः कालक्रियामाने हस्तमानद्रुभेदयो । करास्फोटे करतले हरिताले त्सरावपि, हे. तालो गीतक्रियामाने हरिताले द्रुमान्तरे, त्रि ताल कालक्रियामानं तालः पातालमिष्यते। वृक्षभेदः स्मृतस्ताल· ताल· करतलध्वनि, अने v. ताड

तालपत्र—तालपत्रन्तु ताटङ्के रण्डाया तालपत्र्यपि, मे तालपत्रन्तु ताडङ्के रण्डाया तालपत्र्यपि, वि तालपत्रन्तु कुण्डले। स्यात् तालपत्री रण्डायाम्, हे.

तालाङ्क—तालाङ्कः करपत्रे स्यात् शाकभेदेऽच्युताग्रजे। महालक्षणसम्पूर्ण-पुरुषे पुस्तके हरे, हे

तालीशपत्र—तालीशपत्रं भूम्यामलकीतालीशयोः स्मृतम्, मे तालीशपत्रं तालीशे तामलक्यामपि स्मृतम्, वि. तालीशपत्र तु तामलक्यां तालीशके क्वचित्, हे.

तावत्—तावन्मानेऽवधारणे। सम्भ्रमे च परिच्छेदे तथा कार्त्स्न्यादि-कारयोः, मे. v. यावत्.

ताविष—ताविषोऽब्धिसुवर्णयोः। स्वर्गे च, हे. ताविषी चन्द्रकन्यायां ना स्वर्गाम्बुधिकाञ्चने, मे. ताविषः कनकेऽम्बुधौ, वि.

तिक्त—तिक्तो रसे सुगन्धे च तिक्तं पर्पटके स्मृतम्। तिक्ता तु कटुरोहिण्याम्, वि तिक्तं सुगन्ध्यपि, त्रि. तिक्तो रससुगन्धयोः। तिक्ता तु कटुरोहिण्या पर्पटे तु नपुंसकम्, मे. तिक्तस्तु सुरभौ रसे। तिक्ता तु कटुरोहिण्यां तिक्तं पर्पटकौषधे, हे. v. कषाय.

तिक्तपर्वन्—तिक्तपर्वा हिलमोचीगुडूचीयष्टिपु स्त्रियाम्, मे तिक्तपर्वा तु यष्ट्याह्वगुडूचीहिलमोचीपु, वि तिक्तपर्वा हिलमोचीगुडूचीमधुयष्टिपु, हे, हा

तिक्तशाक—तिक्तशाकस्तु खदिरे वरुणे पत्रसुन्दरे, मे तिक्तशाकस्तु पत्रसुन्दरे। वरुणे खदिरे, हे तिक्तशाकस्तु खदिरे वरुणे पत्रसुन्दरे, वि तिक्तशाक खदिरे वरुणद्रुमे, त्रि

तित्तिरि—तित्तिरि पक्षिणि मुनौ, हे तित्तिरिर्विहगे मुनौ, वि

तिन्तिड—तिन्तिडी डिम्बचिञ्चयो, मे अथ तिन्तिड। दैत्यभेदे तिन्तिडीके कालदासे महीरुहे। तिन्तिडी चुक्रे चिञ्चायाम्, हे तिन्तिडी भूरुहे कालदासे दैत्यान्तरेऽपि च। तिन्तिडस्तिन्तिडी तु स्यात चिञ्चावृक्षाम्लयोरपि, वि

तिमिर—तिमिर ध्वान्ते नेत्रामयान्तरे, मे तिमिर ध्वान्ते नेत्रामयेऽपि च, वि तिमिर तु दृष्टिरोगान्धकारयो हे ताम्रेऽन्धे तिमिर ध्वान्ते, त्रि

तिरस्—तिरोऽन्तर्धौ तिर्यगर्थे अ, मे, वि तिरोऽन्तर्धौ तिरश्चि च, हे

तिर्यच्—तिर्यक् तिरोऽर्थे वक्रे च विहङ्गादौ त्वनव्ययम् मे, वि तिर्यक् स्यात् तिरश्चीनवक्रयो, ह

तिलक—तिलको द्रुमरोगाश्वभेद च तिलकालके। क्लीव सौवर्चलक्लोम्नो र्न स्त्रियान्तु विशेपक मे तिलक चित्रक प्राहुर्ललामे तिलकालके। रोगविद्रुमभेदेषु क्लोम्नि सौवर्चलेऽपि च, वि तिलकोऽश्वद्रुमभिदो पुण्ड्रके तिलकालके। तिलक रुचके क्लोम्नि, हे तिलक चित्रके क्लोम्नि ना तरौ तिलकालके। तिलकोऽपि विशेपक, त्रि तिलको वृक्षभदश्च तिलक चित्रक विदु। तिलक क्लोमसज्ञा स्यात् प्रधान तिलक मतम् अने v मोक्ष

तिलपर्ण—तिलपर्णी तु सिह्लके। श्रीवासे चन्दने, हे तिलपर्णी मलयजे श्रीवासे सिह्लकेऽपि च, मे, वि

तिष्य—तिष्यो नक्षत्रभेदे स्यात् कलौ धात्र्यान्च योपिति, मे तिष्य पुष्ये कलौ धात्र्या तिष्या पुष्यवदिष्यते, वि तिष्य पुष्यवत् कलौ भे तिष्या त्वामलकीतरौ, हे तिष्य पुष्ये कलियुगे, अ

तीक्ष्ण—तीक्ष्ण सामुद्रलवणे विपलोहाजिमुष्कके। क्लीव यवाग्रजे पुसि तिग्मात्मत्यागिनोस्त्रिपु, मे तीक्ष्ण सामुद्रलवणे विपलोहाजिमुष्कके। तीक्ष्ण क्षारे च तिग्मात्मत्यागिनोर्वाच्यवद् भवेत्, वि तीक्ष्ण सामुद्रलवणे विपायोमरवाजिपु। आत्मत्यागिनि निग्मे च, हे विपाभिमरलोहेपु तीक्ष्ण क्लीवे खरे त्रिपु, अ तीक्ष्ण तीव्र समाख्यात तीक्ष्ण लोहमुशन्ति च, अने

तीक्ष्णगन्ध—तीक्ष्णगन्धा वचाराजिकयोः शोभाञ्जने पुमान्, मे. तीक्ष्णगन्धा वचायां च शिग्रुराजिकयोरपि, वि. तीक्ष्णगन्धा वचौपधौ । शोभाञ्जने राजिकायाम्, हे.

तीर—तीरन्तु रोधसि । पुंसि त्रपुणि, मे तीरं तटे त्रपौ तीरम्, वि. तीरो वङ्गे तीर पुनस्तटे, हे.

तीर्थ—तीर्थ शास्त्राध्वरक्षेत्रोपायनारीरज.सु च । अवतारर्पिजुष्टाम्बुपात्रोपाध्यायमन्त्रिपु, मे. तीर्थं शास्त्राध्वरक्षेत्रोपायोपाध्यायमन्त्रिपु । अवतारर्पिजुष्टाम्भ स्त्रीरज सु च विश्रुतम्, वि. तीर्थ शास्त्रे गुरौ यक्षे पुण्यक्षेत्रावतारयोः । ऋपिजुष्टे जले सत्रिण्युपाये स्त्रीरजस्यपि । योनौ पात्रे दर्शने च, हे. निपानागमयोस्तीर्थं ऋपिजुष्टे जलेऽपि च, अ तीर्थं तूपाययोगयो , त्रि योनौ जलावतारे च मन्त्राद्यष्टादशस्वपि । पुण्यक्षेत्रे तथा पात्रे तीर्थं स्याद्दर्शनेपु च, ह

तीवर—तीवरो नाम्बुधौ व्याधे, मे.

तीव्र—तीव्रा तु कटुरोहिण्यां राजिकागण्डदूर्वयोः । त्रिप्वत्युष्णे नितान्ते च कटौ, मे. तीव्रमत्युष्णकटुकनितान्तेप्वन्यवन्मतम् । तीव्रा च कटुरोहिण्यामासुरीगण्डदूर्वयोः. वि. तीव्रं कटूष्णात्यर्थेपु तीव्रा च कटुरोहिणी । गण्डदूर्वाऽसुरी, हे. तीव्र कटु नितान्तञ्च, त्रि.

तु—तु पादपूरणे भेदे समुच्चयेऽवधारणे । पक्षान्तरे नियोगे च प्रशसाया विनिग्रहे, मे. तु पादपूरणे भेदे समुच्चयेऽवधारणे, वि तु विशेपेऽवधारणे । समुच्चये पादपूतौ, हे. तु स्याद् भेदेऽवधारणे, ह.

तुङ्ग—तुङ्गी निशावर्बरयो पुन्नागनगयोः पुमान् । उन्नते त्रिपु, मे. तुङ्गः स्यादुन्नतेऽन्यवत् । वर्वरानिशयोस्तुङ्गी, वि. तुङ्गी प्रोक्ता हरिद्रायां वर्वरायामपीप्यते । तुङ्गः पुन्नागनगयोर्बुधे स्यादुन्नतेऽन्यवत्, हे तुङ्गौ पुन्नागसोच्छ्रयौ, त्रि.

तुङ्गभद्र—तुङ्गभद्रा नदीभेदे स्त्रियां पुंसि मदोत्कटे, मे. तुङ्गभद्रा नदीभेदे तुङ्गभद्रो मदोत्कटे, वि. तुङ्गभद्रो मदोत्कटे । तुङ्गभद्रा नदीभेदे, हे.

तुङ्गीश—तुङ्गीशस्तु पुमान् गौरीवल्लभे हिमदीधितौ, मे तुङ्गीशः शङ्करे चन्द्रे वि. तुङ्गीशः शशाङ्के शशिशेखरे, हे.

तुण्डिकेरी—तुण्डिकेरी तु कार्पास्यां विम्बिकायामपि स्त्रियाम्, मे. तुण्डीकेरी तु कार्पास्यां विम्बिकायामपीप्यते, वि तुण्डिकेरी तु कार्पासी विम्बिकापि च, हे

तुत्थ—तुत्थमञ्जनभेदे स्यान्नीलीसूक्ष्मैलयो. स्त्रियाम्, मे तुत्थोऽग्नावञ्जने तुत्था नीलिसूक्ष्मैलयोरपि, वि. तुत्थोऽग्नौ तुत्थमञ्जने । तुत्था नील्यां सूक्ष्मैलायाम्, हे.

तुमुल—तुमुल कलिवृक्षे ना क्लीवन्तु रणसङ्कुले, मे तुमुल कलिवृक्षे स्यात् तुमुल रणसङ्कुले, वि तुमुल रणसङ्कुले। तुमुलो विभीतकद्रौ, हे

तुम्बरी—तुम्बरी कुक्कुरस्त्रियाम्। धन्याकेऽपि, मे तुम्बरी सरमार्दयो, वि धन्याके तुम्बरी शुन्याम्, त्रि तुम्बरी धन्याक शुनी, हे

तुरग(ङ्ग)—तुरगी चाश्वगन्धाया तुरगश्चित्तवाजिनो, मे तुरगी त्वश्वगन्धाया तुरगो वाजिचित्तयो, हे तुरङ्गी चाश्वगन्धाया तुरङ्गश्चित्तवाजिनो, वि

तुरायण—तुरायण सम सङ्ग त्रियाहीनस्तुरायण, अने

तुरुष्क—तुरुष्क सिह्लके म्लेच्छजातौ देशान्तरेऽपि च, मे तुरुष्क सिह्लके म्लेच्छजातौ श्रीवासकेऽपि च वि अथ तुरुष्कस्तु देशे श्रीवाससिह्लयो, हे तुरुष्क सिह्लके देशे, त्रि

तुल—तुला सादृश्यमानयो। गृहाणा दारुबन्धाय पीठिकायामपीष्यते। राशौ पलशते भाण्डे मे तुला पलशते राशौ भाण्डे सादृश्यमानयो। गृहाणा दारुबन्धाय पीठिकायामपीष्यते, वि तुला माने पलशते सादृश्ये राशिभाण्डयो। गृहाणा दारुबन्धाय पीठ्याम्, हे तुलासादृश्ययोस्तुला त्रि

तुलाकोटि—तुलाकोटिर्मानभेदेऽर्बुदे स्यान्नूपुरेऽपि च, हे

तुलाधार—तुलाधारस्तुलाराशौ पुंसि वाणिजके त्रिषु मे तुलाधारस्तुलाराशौ भवेद् वाणिजकेऽपि च, वि तुलाधारस्तुलागुणे। वाणिजे, हे

तुवर—तुवरस्तु कषाये स्यात् काक्ष्याढक्योस्तुवर्यपि, मे

तुष—तुषा धान्यत्वगक्षद्रो, मे तुषो धान्यत्वचि ख्यातो विभीतकतरावपि, वि तुषस्तु धान्यत्वचि विभीतके हे

तुषार—तुषारस्तु शीकरे शीतले हिमे, मे तुषार शीकर हिमे, त्रि तुषार क्षुद्रपाषाणस्तुषार शीत उच्यते, अने तुषारा हिमदेशयो। शीकरे हिमभेदे, हे तुषारो हिमभेदे च शीकरेऽपि हिमेऽपि च त्रि

तूण—तूणी नील्या निषङ्गे ना, मे तूणी नील्या तूणो निषङ्गके, वि तूणी नीलीनिषङ्गयो, हे

तूल—तूल तुल्ये पिचौ। ब्रह्मदारुणि हे ब्रह्मदारौ पिचौ तूलम्, त्रि तूल पिचौ भवेत् तूल ब्रह्मदारुविहायसा, वि तूल स्याद् ब्रह्मदारुणि। आकाशस्य पिचौ न स्त्री, मे

तूलिका—तूलिका कूर्चिकायाञ्च शय्योपकरणेऽपि च, मे तूलिका वर्तिनाऽऽलेख्यकूर्चिकातूलशय्यया, वि तूलिका तूलशय्या स्यादालेख्यस्य च लेखनी, हे

तूवर—तूवरोऽश्मश्रुपुंसि प्रौढाशृङ्गे वृषेऽपि च। पुंस्त्वव्यञ्जनयुक्ते स्यात्

कपायरसेऽपि च, मे तूवरोऽश्मश्रुपुरुषे प्रौढाशृङ्गानडुह्यपि, हे तूवरोऽश्मश्रुपुरुषे प्रौढाशृङ्गवृषेऽपि च, वि तूवरो निर्विषाणो गौ नि श्मश्रुस्तूवर पुमान्, अने

तूस्त—तूस्त रेणौ च विख्यात जटाया च नपुसकम्, मे

• **तृणगोधा**—तृणगोधा चित्रकोले कृकलासेऽपि योपिति, मे तृणगोधा चित्रकोले कृकलासे च लक्ष्यते, वि कृकलासे चित्रकोले तृणगोधाध्वनि विदु , हा

तृणता—तृणता धनुषि तृणत्वे, मे तृणताऽपि तृणत्वे स्यात् तृणता कार्मुकेऽपि च, वि चापे तृणत्वे तृणता, त्रि तृणता तृणत्वे कार्मुकेऽपि च, हे

तृणशून्य—तृणशून्य मल्लिकाया निपु स्यात् केतकीफले, मे तृणशून्य मल्लिकाया केतकीशाखिन फले, हे तृणशून्य मल्लिकाया केतक्याश्च फले मतम्, वि

तृष्—तृट् लिप्सायामुदन्याया स्मरपुत्र्यामपि स्त्रियाम्, मे तृट् तृष्णावत् तर्षवच्च भवेल्लिप्सापिपासयो , हे

तृषा—तृषा लिप्सातृषो स्त्रियाम्, मे

तृष्णा—तृष्णा स्यात् तर्पलिप्सयो , मे तृष्णा लिप्सापिपासयो , वि तृष्णे स्पृहापिपासे द्वे, अ पिपासालोभयोस्तृष्णा, अने v तृष्

तेजन—तेजन पुसि वशे स्यात् तेजनी पीलुपर्ण्यपि, मे

तेजस्—तेजो दीप्तौ प्रभावे च स्यात् पराक्रमरेतसो मे तेजो धाम्नि पराक्रमे । प्रभावरेतसोश्च, वि तेजस्त्विट्रेतसोर्बले । नवनीते प्रभावेऽग्नौ, हे तेज प्रभावे दीप्तौ च बले शुक्रेऽपि, अ

तेमन—तेमन त्वार्द्रीकरणे व्यञ्जनेऽपि च, मे तेमन व्यञ्जने क्लेदे तेमनी चुल्लिकान्तरे, वि तेमन व्यञ्जने क्लेदे तेमनी चुल्लिभिद्यपि, हे

तेवन—अथ तेवन केलिकानने । क्रीडायाम् मे

तैतिल—तैतिलो गण्डके पुसि क्लीवन्तु करणान्तरे, मे तैतिलो गण्डके प्रोक्तस्तैतिल करणान्तरे, वि तैतिल करणान्तरे । तैतिलो गण्डकपशौ, हे

तोक—तोक पुत्रे सुतायाञ्च, मे तोक सन्तानसुतयो , हे तोकमपत्य-पुत्रयोरपि, वि

तोक्म—तोक्म कर्णमले तोक्मो हरिते च हरिद्यवे, वि तोक्म कर्णमले तोक्म स्याद्धरितहरिद्यवे, हे तोक्म कर्णमले पुसि हरिते च हरिद्यवे, त्रि , मे

तोत्र—तोत्र वेणुके प्रतोदे, हे तोत्र तु प्रतने वेणुकेऽपि च, मे , वि तोत्रे प्रजन-वेणुके, त्रि

तोदन—तोदन व्ययने तोत्रे, मे , वि , हे

तोयद—तोयदो मुस्तके मेघे पुमानाज्ये नपुंसकम्, मे. तोयदं तु घृते प्रोक्तं तोयदं मुस्तकाब्दयोः, वि.

तोयधर—अथ तोयधरो मुस्तासुनिषण्णौषधीघने, मे. भवेत् तोयधरो मेघे सुनिषण्णौषधेऽपि च, वि. तोयधरो जलधरे सुनिषण्णाख्यभेषजे, हे

तैलपर्णी—v. तिलपर्णी.

त्याग—त्यागो वर्जनदानयोः, वि., हे त्यागो दाने च वर्जने, मे. v. विसर्ग.

त्यागिन्—त्यागी दातरि शूरे, मे. शूरे दातरि च त्यागी, त्रि.

त्रपा—त्रपा लज्जाकुलटयोः, मे., वि , हे.

त्रपु—त्रपु सीसकरङ्गयो , हे , मे

त्रयी—त्रयी त्रिवेद्या त्रितये न ना, मे त्रयी त्रिवेद्या त्रितये पुरन्ध्र्या सुमतावपि, वि., हे. त्रिवेद्या त्रितये त्रयी, त्रि.

त्राण—त्राणा तु त्रायमाणाया रक्षणे रक्षिते त्रिपु, मे त्राणा तु त्रायमाणायां रक्षिते रक्षणेऽपि च, वि त्राण त्राते रक्षणे च त्रायमाणौपधावपि, हे. त्राणं रक्षित-रक्षयो , त्रि.

त्रायमाण—त्रायमाणा वार्षिके स्त्री रक्ष्यमाणेऽभिधेयवत्, मे.

त्रास—त्रासो भये मणेर्दोषे, मे त्रासो भीममणिदोषयो., वि. त्रासो भये मणिदोषे, हे मणिदोषे दरे त्रासः, त्रि मणिदोषेऽपि त्राग., ह

त्रिक—त्रिका कूपस्य नेमौ स्यात् त्रिक पृष्ठाधरे त्रये, मे , वि. त्रिका कूपस्य नेमौ स्यात् त्रिक पृष्ठाधरत्रये, हे प्राण्यङ्गे त्रितये त्रिकम् । कूपाङ्गे स्त्री, त्रि.

त्रिकूट—त्रिकूटं सिन्धुलवणे त्रिकूट. पर्वतान्तरे, मे. त्रिकूटं सिन्धुलवणे त्रिकूटस्तु सुवेलके, हे

त्रिगर्त—त्रिगर्तो गणितान्तरे । देशेऽपि ना घुर्घुरिकाकामुकाङ्गनयो. स्त्रियाम्, मे. त्रिगर्त. स्याज्जनपदे त्रिगर्तो गणितान्तरे । भवेद् घुर्घुरिकायान्तु त्रिगर्ता कामुकस्त्रियाम्, वि. त्रिगर्तो गणिते देशे त्रिगर्ता कामुकस्त्रियाम् । घुर्घुर्याम्, हे.

त्रिदिव—त्रिदिवा सरिदन्तरे । पुंसि स्वर्गे, मे. त्रिदिवस्त्रिदशावासे त्रिदिवा सरिदन्तरे, वि. त्रिदिव सुखे । स्वर्गे च त्रिदिवा नद्याम्, हे

त्रिपुट—त्रिपुटा मल्लिकायाञ्च सूक्ष्मैलात्रिवृतोः स्त्रियाम् । सतीनके च तीरे च त्रिपुटः समुदाहृतः, वि , मे त्रिपुटौ तीरसतीनौ त्रिपुटा त्रिवृदौषधौ । सूक्ष्मैलायां मल्लिकायाम्, हे.

त्रिवर्ग—त्रिवर्गो धर्मकामार्थे त्रिफलायां कटुत्रिके । वृद्धिस्थानक्षये सत्त्वरजस्तम-मसि चेष्यते, मे , वि.

त्रिवर्णक—त्रिवर्णकं गोक्षुरके त्रिफलाया कटुत्रिके, मे, वि त्रिवर्णकस्तु गोक्षुरेऽथ त्रिवर्णकम्। व्यूषणं त्रिफला, हे

त्रिशङ्कु—त्रिशङ्कुर्ना राजभेदे शलभे वृषदंशके, मे. त्रिशङ्कुः शलभे नृपे। मार्जारे, हे. त्रिशङ्कुः शलभे राजविशेषे वृषदंशके, वि.

त्रिशिख—त्रिशिखो राक्षसे क्लीवं त्रिशूले मण्डनान्तरे, मे. त्रिशिख शेखरे विद्यात् स्त्रिशिखो राक्षसान्तरे, वि. त्रिशिखो रक्षस्त्रिशिख स्यात् किरीटत्रिशूलयोः, हे. त्रिशिखं स्यात् त्रिशूलेऽपि, त्रि

त्रिस्रोतस्—त्रिस्रोता जह्नुकन्याया स्रोतस्वत्यन्तरे स्त्रियाम्, मे. त्रिस्रोता जह्नुकन्याया त्रिस्रोताः सरिदन्तरे, वि. त्रिस्रोता जाह्नवीसिन्धुभिदो:, हे.

त्रुटि—त्रुटिः स्त्री संशये स्वल्पे सूक्ष्मैलाकालमानयो, मे. त्रुटि. संशयलेशयोः। सूक्ष्मैलाया कालमाने, हे स्यात् त्रुटिः संशये लेशे सूक्ष्मैलाकालमानयो., वि सूक्ष्मैलाया त्रुटिः स्त्री स्यात् कालेऽल्पे संशयेऽपि सा, अ.

त्रेता—त्रेता युगेऽग्नित्रितये, मे., वि., हे. त्रेता त्वग्नित्रये युगे, अ हवनीयादिषु त्रिषु त्रेता, ह.

त्रोटि—त्रोटिः स्त्री कट्फले चञ्च्वा खगे मीनान्तरेऽपि च, मे. त्रोटिः स्यात् कट्फले चञ्च्वां खगमीनविशेषयोः, वि. त्रोटिश्चञ्च्वा खगान्तरे। मीनकट्फलयो., हे.

त्र्यङ्गट—त्र्यङ्गटं शिक्यभेदेऽपि धौताञ्जन्याञ्च न द्वयो, मे त्र्यङ्गटो धौताञ्जन्या शिक्यभिदीश्वरे, हे. त्र्यङ्गटं शिक्यभेदेऽपि धौताञ्जन्यामपि स्मृतम्, वि

त्र्यम्बक—त्र्यम्बकस्ताम्रधातुः स्यात् त्र्यम्बकश्च महेश्वर, अने.

त्वक्पत्र—त्वक्पत्रं तु वराङ्गके। स्त्री कारव्यां च, मे. त्वक्पत्र तु वराङ्गके। त्वक्पत्रीति च कारव्याम्, वि.

त्वच्—त्वक् स्त्री चर्मणि वल्के च गुडत्वचि विशेषतः, मे. त्वक् चर्मवल्कयो-स्त्वचे, वि. त्वक् वल्कले चर्मणि च, हे. त्वक् स्त्री चर्मगुडत्वचो., त्रि.

त्वष्टृ—त्वष्टा पुमान् देवशिल्पितक्ष्णोरादित्यभिद्यपि, मे. त्वष्टा शिल्पिनि देवाना तथा वर्धकिसूर्ययोः, वि. देवशिल्पिन्यपि त्वष्टा, अ.

त्विष्—त्विट्कान्तौ वाचि रुचौ स्त्रियाम्, मे. त्विट्कान्तौ व्यवसाये च जिगीषाया रुचौ गिरि, वि. त्विट् शोभाया जिगीषाया व्यवसाये रुचौ गिरि, हे. त्विट् शोभाऽपि, अ.

थ—थं रक्षणे मङ्गले च साध्वसे च नपुंसकम्। शिलोच्चये पुमानेव क्वचित्तु

भयरक्षकें, मे　दण्डीशो वरद कृष्णो वामजानुगत स्मर । शौरिश्चापि विशालाक्ष थकार परिकीर्तित　मा

द—द पुमानचले दत्ते स्त्रिया शोधनदानयो । छेदोपतापरक्षासु पुमास्तु दातरि स्मृत , मे सत्योऽत्रीशो ह्लादिनी च वामगुल्फगतस्तथा । शूली कुवेरो दाता च दकारो धादिम स्मृत , मा

दश—दश कीटविशेषश्च वर्मदशनयो पुमान्, मे दश स्यात् खण्डने दोषे दशो मर्मणि कीर्तित । सर्पक्षतेऽपि सन्नाहवनमक्षिकयोरपि, वि दशो वर्मणि मर्मणि । दोषे वनमक्षिकाया खण्डने भुजगक्षते, हे　दश सहननेऽपि च । सर्पक्षते, नि

दशन—दशन दशवर्मणो , मे , वि दशन वर्मदशयो , हे

दशित—दशितमपि जातदशेऽपि स्यात् । कवचाचिते, मे दशितस्तु दष्ट-वर्मितयोरपि　वि　दशितो वर्मिते दष्टे, हे

दक्ष—दक्षस्त्रिपु पटौ पुसि ताम्रचूडे प्रजापतौ । मुनिभेदे हरवृषे द्रुमभेदे स्त्रिया भुवि म　दक्ष पटौ हरवृषे ताम्रचूडे प्रजापतौ । मुनिभेदे द्रुगे वह्नौ दक्षो दक्षा भुवि स्मृता वि　दक्ष प्रजापतौ रुद्रवृषभे कुक्कुटे पटौ । द्रुमे दक्षा तु मेदिन्याम्, हे　दक्ष प्रजापतौ ताम्रचूडे हरवृषे पटौ　त्रि　मुनिकुक्कुटयोर्दक्ष , ह

दक्षिण—दक्षिणो दक्षिणोद्भूतसरलच्छन्दवर्तिषु । अवामे त्रिपु यज्ञादिविधि-दाने दिशि स्त्रियाम् मे　दक्षिण　सरलावामपरच्छन्दानुवर्तिषु । वाच्यवद् दक्षिणाऽ-वाची यज्ञदानप्रतिष्ठयो　वि　दक्षिणस्तु परच्छन्दानुवर्तिनि । दक्षेऽपसव्ये सरलेऽ पाचीनेऽप्यथ दक्षिणा । दिक् प्रतिष्ठा यज्ञदानम् हे　दक्षिणा दिशि दाने च दक्षिण सरलेऽपि च　त्रि

दग्ध—दग्ध प्लुष्टेऽन्यलिङ्ग स्यात् स्थितार्कदिशि च स्त्रियाम　मे　दग्ध प्लुष्टेऽन्यवद्दग्धा स्थितार्कदिशि दर्शिता, वि

दण्ड—दण्डोऽस्त्री लगुडे पुमान् । व्यूहभेदे प्रकाण्डेऽश्वे कोणमन्थानयोरपि । सैन्ये कालमानभेदे चण्डाशो पारिपार्श्विके । दमे यमेऽभिमाने च, मे　दण्डो यमे मानभेदे लगुडे दमसैन्ययो । व्यूहभेदे प्रकाण्डेऽश्वे कोणमन्थानयोरपि । अभिमाने ग्रहे दण्डश्चण्डाशो पारिपार्श्विके, वि　दण्ड सैन्ये दमे यमे । मानव्यूहग्रहभेदेष्व-श्वेऽर्कानुचरे मथि । प्रकाण्डे लगुडे कोणे चतुर्थोपायगर्वयो , हे　दण्डोऽस्त्री लगुडेऽपि स्यात श्र　दण्डौ सैन्यार्कपार्श्वगौ, त्रि　दण्डो दमने सैन्ये, ट्

दण्डधार—दण्डधार पुमान् पृथ्वीनाथे प्रेताधिपेऽपि च, मे दण्डधारो यमे भूपे, वि दण्डधारो यमे राज्ञि, हे

दण्डयात्रा—दण्डयात्रा दिग्विजये सयानवरयात्रयो , मे , वि दण्डयात्रा तु दिग्जये । सयाने वरयात्रायाम्, हे दिग्जये वरयात्राया दण्डयात्रा विदुर्बुधा , हा

दण्डयाम—दण्डयामस्तु कीनाशे दिवसे कुम्भसम्भवे, वि , मे दण्डयामस्तु दिवसे कुम्भजे यमे, हे.

दण्डार—दण्डारो वहने मत्तवारणे शरयन्त्रके । कुम्भकारस्य चक्रे च, मे , हे दण्डार शरयन्त्रके । कुलालचक्रे वहने दण्डारो मत्तवारणे, वि कुलालचक्रे वहने दण्डार शरयन्त्रके, हा

दण्डिन्—दण्डी यमे द्वा स्थसदण्डयो , हे

दत्त—दत्त विश्राणितेऽविते, वि दत्त विश्राणितेऽर्च्चिते, मे विसृष्टे रक्षिते दत्तम्, नि

दधि—दधि गोरसभेदे स्यात् तथा श्रीवासवासयो , हे दधि क्षीरोत्तरावस्थाभावे श्रीवासवासयो , वि , मे

दन्त—दन्तोऽद्रिकटके कुञ्जे दशनेऽथौपधौ स्त्रियाम्, मे दन्तो दशनसानुनो । दन्त्यौपध्याम्, हे दन्तो निकुञ्जे दशने दन्त सानुनि कथ्यते । दन्ती स्यादौपधीभेदे वि दशने शैलशृङ्गे च दन्त स्यादौपधौ स्त्रियाम्, नि

दन्तधावन—दन्तधावन खदिरे दन्तशुद्धौ नपुसकम्, मे

दन्तशठ—स्याद्दन्तशठो जम्बीरे कपित्थे कर्मरङ्गके । नागरङ्गेऽपि च पुमान् स्याच्चाङ्गेर्यञ्च योपिति, मे दन्तशठ स्याज्जम्बीरे कपित्थे कर्मरङ्गके । नागरङ्गेऽपि चाङ्गेर्या स्मृता दन्तशठा बुधै , वि दन्तशठ पुन । जम्बीरे नागरङ्गे च कर्मरङ्गकपित्थयो , हे अम्ललोण्या दन्तशठा ना जम्बीरकपित्थयो , नि

दन्तुर—दन्तुरस्तून्नतरदे तथोन्नतनते त्रिपु, मे दन्तुर वाच्यवद्विद्यात् विपमोन्नतदन्तयो , वि दन्तुर उन्नतदन्ते विपमे, हे

दन्दशूक—दन्दशूकस्तु पुलिङ्गो राक्षसे च सरीसृपे, मे दन्दशूकोऽहिरक्षसो , वि दन्दशूकस्तु फणिरक्षसो , हे

दम—दमस्तु दमथे दण्डे कर्दमे दमने पुमान्, मे दम स्याद् दमथे दण्डे कर्दमे दमनेऽपि च, वि दम स्यात् कर्दमे दण्डे दमने दमथेऽपि च, हे दमो दमथुदण्डयो , त्रि

दमथ—दमथस्तु पुमान् दण्डे दमे च परिकीर्तित , मे दमथो दमदण्डयो , वि दमथो दमके दण्डे, हे

दमन—दमन पुष्पधीरयो , मे दमन कुसुमे धीरे, वि दमनो वीरपुष्पयो , हे

दम्भ—दम्भस्तु कैतवे कल्के, मे , वि दम्भ कल्के कैतवे च, हे दम्भ कैतवकल्कयो , त्रि

दया—दया हिंसानुकम्पयो , ग्रने

दर—दरोऽस्त्री साध्वसे गर्ते कन्दरे तु दरी स्मृता। दराऽव्यय मनागर्थे, मे दर साध्वसगर्तयो । कन्दरे तु दरीमाहुरीपदर्थे दराव्ययम्, वि दर स्यात् भयगर्तयो । दरी तु कन्दरे, हे दरोऽस्त्रिया भये श्वभ्रे, ग्र दर छिद्र दरो भयम्, ग्रने

दरद्—दरत् स्त्रिया प्रपातेऽपि भयपर्वतयोरपि, मे दरत् प्रपाताद्रिभये, वि

दर्दर—दर्दर पर्वते पुसि त्रिष्वीषद्भङ्गभाजने, मे दर्दरस्तु गिरावीपद्-भग्नवस्तुनि वाच्यवत्, वि दर्दर स्यादीपद्भग्ने गिरावपि, हे दर्दर शैलभुग्नयो , त्रि

दर्दुर—दर्दुरस्तोयदे भेके वाद्यभाण्डाद्रिभेदयो । दर्दुरा चण्डिकाया स्याद् ग्रामजाले नपुसकम् मे दर्दुरस्तोयदे भेके वाद्यभाण्डाद्रिभेदयो । दर्दुरा चण्डिकायाञ्च ग्रामजाले तु दर्दुरम्, वि दर्दुरो भेकमेघयो । वाद्यभेदे शैलभेदे दर्दुर ग्रामजालके। दर्दुरोमा, हे वाद्यमेघौ च दर्दुरौ, त्रि

दर्प—दर्प कस्तूर्यामप्यहङ्कृतौ, मे दर्पोऽहङ्कारकस्तूर्यो , वि दर्पो मृगमदे गर्वे, हे

दर्भ—दर्भ ग्रन्थे कुशेऽपि, च, हे

दर्वी(र्वी)— दर्वी स्त्रिया खजाकाया फणायामुरगस्य च, मे दर्वी भवेत् खजाकाया फणायामुरगस्य च, वि दर्वी फणातर्द्वो , हे

दर्श—दर्शस्तु सङ्गमे सूर्यचन्द्रयोरवलोकने। पक्षान्ते वैदिकविधौ दर्शश्च समुदाहृत , वि दर्श सूर्येन्दुसङ्गमे। पक्षान्तेऽन्यौ दर्शने च, हे दर्शस्तु स्यादमावस्या यागभेदावलोकने, मे

दर्शक—दर्शक स्यात् प्रतीहारे दर्शयितृप्रवीणयो , मे , त्रि दर्शको दर्शयितरि प्रतीहारप्रवीणयो , हे

दर्शन—दर्शन नयनस्वप्नबुद्धिधर्मोपलब्धिषु । शास्त्रदर्पणयोश्च, मे , वि दर्शन दर्पणे धर्मोपलब्ध्योर्बुद्धिशास्त्रयो । स्वप्नलोचनयोश्चापि, हे दर्शन वर्णमुकुरचक्षु -शास्त्रोपलब्धिषु, त्रि

दल—दलमुत्सेधशस्त्रखण्डयो । शस्त्रीच्छदेऽन्यवद्द्रव्ये पत्रेऽपि, मे दल शस्त्रीच्छ-दोत्सेधावद्रव्ये खण्डपर्णयो , वि दल शस्त्रीच्छदेऽर्द्धपर्णयो । उत्सेधावस्तुनि च, हे

दलाढक—दलाढकः स्वयंजाततिले पृश्न्याञ्च गैरिके। फेनखातकयोर्नागकेशरे च महत्तरे, मे. दलाढकस्तु कुन्दे स्यात् करिकर्णशिरीषयोः। स्वयंजाततिले फेने खातके नागकेसरे। वात्यायां पृश्निकायाञ्च गैरिके च महत्तरे, वि. दलाढकोऽरण्यतिले गैरिके नागकेसरे। कुन्दे महत्तरे फेने करिकर्णशिरीषयोः। वात्याया खातके पृश्न्याम्, हे. पृश्न्या कुन्दे दलाढकः, त्रि.

दलामल—दलामलं मरुवके दमनेऽपि नपुंसकम्, मे. दलामलं दमनके तथा मरुवकेऽपि च, वि. दलामलं पुनर्दमनके मरुवकेऽपि च, हे

दव—दवदावौ तु वनवह्नौ वनेऽप्युभौ, मे. दवो दाव इति ख्यात. वनाग्निवनयोरपि, वि. दवदावौ वनानले। वने, हे. दवदावौ वनारण्यवह्नौ, अ. वनारण्यानलौ दावौ, अने. काननेऽपि दवदावौ, ह.

दशन—दशनः शिखरे दन्ते कवचे तु नपुंसकम्, मे. दशनः कवचे दन्ते दशनः शिखरेऽपि च, वि.

दशनोच्छिष्ट—दशनोच्छिष्टः पुंसि स्यान्निश्वासेऽधरचुम्बयोः, मे. अथ स्याद्दशनोच्छिष्टो निश्वासेऽधरचुम्बयो', वि. दशनोच्छिष्टो नि.श्वासे चुम्बने दन्तवाससि, हे. निश्वासो दशनोच्छिष्टः चुम्बे दन्तच्छदेऽपि च, त्रि.

दशपुर—विदुर्दशपुरं देशे मुस्तायां पत्तनेऽपि च, वि दशपुरं पत्तने स्यान्मुस्ताया नीवृदन्तरे, हे. अथो दशपुरं देशे पुरेऽपि स्यान्नपुंसकम्, वि.

दशमीस्थ—दशमीस्थो नष्टवीर्ये स्थविरेऽप्यन्यलिङ्गकः, मे. दशमीस्थं नष्टबीजे स्थविरेऽपि प्रचक्षते, वि दशमीस्थ स्थविरे स्यात् क्षीणरागे मृताशने, हे दशमीस्थौ क्षीणरागवृद्धौ, अ.

दशा—दशाऽवस्थादीपवर्त्योर्वस्त्रान्ते भूम्नि योषिति, मे. दशा वर्तावस्थाया वस्त्रांशे स्युर्दशा अपि, वि. दशा वर्ताववस्थाया दशास्तु वसनाञ्चले, हे दशाऽवस्थानेकविधाऽपि, अ कर्मविपाकेऽपि दशा गतिः स्मृता, ह.

दस्म—दस्मस्तु यजमाने स्याद् अपि चौरे हुताशने, मे., वि. दस्मस्तु हव्यवाहे स्याद् यजमाने मलिम्लुचे, हे.

दस्यु—दस्युश्चौरे पुंसि रिपौ, मे. दस्युः स्तेने च शत्रौ च, वि. दस्युः प्रत्यर्थिचौरयोः, हे. दस्यू तस्करवैरिणौ, त्रि.

दस्र—दस्रः खरेऽश्विनीसुते, मे. दस्रः खरो दस्रौ रवेः सुतौ, हे. दस्रः खरे चाश्विनयोः, वि.

दहन—दहनश्चित्रके भल्लातकेऽग्नौ दुष्टचेष्टिते, मे. दहनश्चित्रके वह्नौ भल्लाते दुष्टचेष्टिते, वि. दहनो दुष्टचेष्टिते। भल्लाते चित्रकेऽग्नौ च, हे.

दहर—दहरो मूषिकायाञ्च स्वल्पे भ्रातरि बालके, मे , वि दहरो मूषिका-स्वल्पभ्रात्रोर्डिम्बे च, हे

दाक्षायणी—दाक्षायणी त्वपर्णायामश्विन्याद्युडुषु स्त्रियाम्, मे दाक्षायणी-त्यपर्णाया रोहिण्या तारकासु च, वि दाक्षायण्युमायाञ्च भेषु च। रोहिण्याञ्च, हे

दाक्षिणात्य—दाक्षिणात्यो नारिकेरे त्रिषु दक्षिणदिग्भवे, मे

दाडिम—दाडिमस्तु त्रिलिङ्ग स्यादेलाया करके त्रिषु, मे दाडिम कर-कैलयो , वि , हे

दाढा—दाढा दंष्ट्राभिलापयो , वि , हे

दात्यूह—दात्यूहस्तु पुमान् कालकण्ठचातकपक्षिणो , मे दात्यूह कालकण्ठे स्याद्दात्यूहश्चातकेऽपि च, वि दात्यूह कालकण्ठके। चातकेऽपि, हे दात्यूह-श्चातकेऽपि च, त्रि

दान—दान गजमदे त्यागे पालनच्छेदशुद्धिषु, मे, वि दान मतङ्गजमदे रक्षणच्छेदशुद्धिषु। विश्राणनेऽपि, हे दान गजमदे त्यागे खण्डने रक्षणेऽपि च, त्रि

दानु—दानुर्दातरि विक्रान्ते, मे , वि

दान्त—दान्तस्तु दमितेऽपि स्यात्तप क्लेशसहे त्रिषु, मे

दाय—दाय सोत्प्रुण्ठभाषणे। विभक्तव्यपितृद्रव्ये तथा हरणदानयो , मे दायो दाने यौतुकादिधने सोल्लुण्ठभाषणे। विभक्तव्यपितृद्रव्ये दायमाहुर्मनीषिण , वि दायो दाने यौतुकादिधने सोल्लुण्ठभाषणे। विभक्तव्यपितृद्रव्ये, हे दाने विशेषलब्धौ दायो भागार्हपितृरिक्थे च, ह

दायाद—दायादस्तु भवेत् पुंसि सपिण्डे तनयेऽपि च, मे दायादो ज्ञातिपुत्रयो , वि दायादौ सुतसपिण्डौ, हे दायादौ सुतबान्धवौ अ दायादौ बान्धव प्रोक्तौ दायादस्तनयो मत , अने दायादस्तुक्सपिण्डयो , ह

दारक—दारको बालकेऽपि स्याद् भेदके त्वभिधेयवत्, मे दारको भेदकेऽ-पत्ये, वि दारको भेदके पुत्रे, हे

दारद—दारदो विषभेदे स्यात् पारदे हिङ्गुले पुमान्, मे दारदो विषभेदे स्याद्धिङ्गुले पारदेऽपि च, वि दारदो विषभेदे स्यात् पारदे हिङ्गुलेऽपि च, हे

दारु—दारु स्यात् पित्तले काष्ठे देवदारौ नपुंसकम्, मे दारु स्याद्देवदारु च, त्रि दारु काष्ठ निगद्यते, अने

दारुण—दारुणो रसभेदे ना त्रिषु तु स्याद् भयावहे, मे

दार्वी (र्वी)—दार्वी दारुहरिद्राया तथा गोजिह्विकौषधौ, मे दार्वी दारु-हरिद्राया देवदारुहरिद्रयो , वि दार्वी स्याद्देवदारुणि। हरिद्राद्वितये चापि, हे

दाव—v दव

दास—दासी बाणाभुजिष्ययो । दासो भृत्ये च शूद्रे च ज्ञातात्मनि च धीवरे, मे दास शूद्रे दानपात्रे भृत्यधीवरयोरपि । दासी चेट्या च भिण्टया च, वि दासो धीवरभृत्ययो । वृषले दानपात्रे च दासी भिण्टयपि चेटयपि, हे दासो वित्तार्थ-चेटयो । भिण्ट्याञ्च दासी, त्रि

दासेर—दासेरो दासिकापत्ये त्रिपु पुसि क्रमेलके मे दासेरो दासिकापुत्रे दासेर स्यात् क्रमेलके, वि दासेर उष्ट्रे चेटे च, हे दासीसुतोष्ट्रौ दासेरौ, त्रि

दासेरक—दासेरकस्तु करभे दासीपुत्रे च धीवरे, मे दासेरक स्यात् करभे दासीपुत्रे च धीवरे, वि उष्ट्रे दासीसुते चैव दासेरक इति स्मृत , हा

दिगम्बर—दिगम्बर स्यात् क्षपणे नग्ने तमसि शङ्करे, मे , वि दिगम्बरस्तु शङ्करे । अन्धकारे क्षपणके स्याद्वस्त्ररहितेऽपि च हे दिगम्बरोऽन्धकारे च, त्रि

दिग्ध—दिग्धो विषाक्तबाणे स्यात् पुसि लिप्तेऽन्यलिङ्गक , मे दिग्ध विषाक्त-बाणे स्याद् दिग्धो लिप्तार्थकेऽन्यवत्, वि दिग्धो लिप्ते विषाक्तेषौ प्रवृद्धस्नेहयोरपि, हे दिग्ध लिप्ते विषाक्ते च, त्रि

दिति—दितिर्दैत्यजनन्याञ्च खण्डनेऽपि च योषिति, मे दितिर्दैत्यमातरि खण्डने, हे दिति स्यात् खण्डनेऽपि च, वि दितौ खण्डनदैत्याम्बे, त्रि

दिव्—द्यौ स्वर्गे च गगने, मे द्यौ स्वर्गनभसो , हे

दिव—दिव स्वर्गेऽन्तरीक्षे च, वि दिव खे त्रिदिवे वने, हे दिव क्लीव तयो स्मृतम्, मे v दिव्

दिवाभीत—दिवाभीत कुम्भिले स्यादुलूके कुमुदाकरे, मे , वि दिवाभीत काकरिपौ कुम्भिले कुमुदाकरे, हे दिवाभीत उलूके स्यात् कुम्भिले कुमुदाकरे, त्रि

दिवौ(द्यो)कस्—दिवोकाश्च दिवौकाश्च पुसि देवे च चातके, मे दिवौका-श्चातके सुरे, वि दिवौकसौ । चातकस्त्रिदशश्चापि, हे सारङ्गाश्च दिवौकस , अ

दिव्य—दिव्य लवङ्गे धात्र्या स्त्री वलौ दिविभवे त्रिपु, मे दिव्य लवङ्गके दिव्य वलौ दिविभवेऽन्यवत् । आमलक्या स्मृता दिव्या, वि दिव्य वल्गुलवङ्गयो । द्युभवे दिव्याऽमलक्याम्, हे

दिव्यचक्षुस्—दिव्यचक्षु सुगन्धस्य भेदे नाऽन्धे सुलोचने, मे दिव्यचक्षु सुगन्धस्य भेदेऽन्धे च सुलोचने, वि दिव्यचक्षुस्त्वन्धे सुलोचने । सुगन्धभेदे, हे

दिष्ट—दिष्ट दैवे पुमान् काले, मे दिष्ट दैवे दिष्टस्त्वनेहसि, हे दिष्ट दैवे च काले स्याद्दिष्ट , वि दिष्ट दैवेऽपि न द्वयो , अ दिष्ट कालोपदिष्टयो , त्रि दिष्ट दैवेऽपि कीर्तितम्, हा

दिष्टि—दिष्टिर्मुत्परिमाणयो । स्त्रियाम्, मे दिष्टिरानन्दे माने च, हे दिष्टि परीमाणमुदो, वि परिमाणमुदोर्दिष्टि, नि

दिष्ट्या—दिष्ट्या हर्षे मङ्गले च, मे

दीदिवि—दीदिविर्ना धिषणेऽन्ने तदस्त्रियाम्, मे दीदिविर्धिषणान्नयो, वि

दीन—दीना स्त्री मूषिकस्त्रियाम् । वाच्यवद्दुर्गते भीते, मे दीना मूषिकयोषाया दुर्गते कातरेऽन्यवत्, वि मूषिकाऽपि भवेद् दीना, हा

दीप—दीप प्रदीपोत्तरीये लताया लोचमस्तके मे

दीपक—दीपक वागलङ्कारे वाच्यवद्दीप्तिकारके, मे दीपक वागलङ्कारे दीपको दीप्तिकारके, वि दीपक स्यादलङ्कृति । दीपकौ दीप्तिकृद्दीपौ, हे

दीप्त—दीप्त निर्भासिते दग्धे ज्वलिते, मे दीप्त निर्भासिते दग्धे, हे दीप्त निर्भसिते दग्धे वदन्ति ज्वलितेऽपि च, वि

दीप्यक—दीप्यकश्चाजमोदाया यवानीबर्हिचूडयो, मे दीप्यकश्चाजमोदे स्याद् यवानीबर्हिचूडयो, वि दीप्यक त्वजमोदके । मयूरशिखायवान्यो, हे यवान्यामपि दीप्यक, श्र

दीर्घाध्वग—दीर्घाध्वग पुमानुष्ट्रे लेख्यहारे तु भेद्यवत्, मे दीर्घाध्वग शृङ्खलके लेखकारे तु भेद्यवत्, वि दीर्घाध्वग क्रमेलके । लेखहारे मल्लनागे वात्स्यायनसुरेभयो हे दीर्घाध्वग स्यादुष्ट्रेऽपि, त्रि

दीर्घायुस्—दीर्घायु शाल्मलीवृक्षे वायसे जीवकद्रुमे । मार्कण्डेये च पुंसि स्याच्चिरजीविनि वाच्यवत्, मे दीर्घायुर्नृपि काकश्च शाल्मलि, त्रि दीर्घायु शाल्मलौ काके मार्कण्डेयेऽतिजीविनि, वि दीर्घायुर्जीवके द्विके । मार्कण्डेये शाल्मलितरौ हे

दीर्ण—दीर्ण विदारिते भीते, मे दीर्ण दारितभीतयो, वि

दु स्पर्श—दु स्पर्शो धन्वयासे ना कण्टकार्यां स्त्रिया त्रिपु । खरस्पर्शे, मे दु स्पर्शाख्या खरस्पर्शे कण्टकार्यां च यासके, वि

दु स्थ—दु स्थ स्याद्दुर्गते मूर्खे दु खेन तिष्ठति त्रिपु, मे दु स्थ स्याद्दुर्गते मूर्खे, वि दु स्थो दुर्गतमूर्खयो, हे

दुकूल—दुकूल श्लक्ष्णवस्त्रे स्यात् क्षौमे, मे दुकूल तु क्षौमे सूक्ष्मांशुकेऽपि च, वि दुकूल सूक्ष्मवाससि । क्षौमवस्त्रे, हे दुकूल श्लक्ष्णवस्त्रेऽपि च, त्रि

दुग्ध—दुग्ध प्रपूरिते क्षीरे दुग्धी क्षीराविकौपधौ, मे दुग्ध प्रपूरिते क्षीरे, वि दुग्ध क्षीरे पूरिते च, हे दुग्ध क्षीरे प्रपूरिते, त्रि

दुग्धतालीय—दुग्धतालीयमित्येतद् दुग्धाम्रक्षीरफेनयो , मे दुग्धतालीय-मित्येतद् दुग्धाम्रे दुग्धफेनके, वि दुग्धतालीय दुग्धाम्रदुग्धफेनयो , हे

दुन्दुभि—दुन्दुभि पुमान् । वरुणे दैत्यभेर्योश्च स्त्र्यक्षबिन्दुत्रिकद्वये, मे दुन्दुभिर्दितिजे भेर्यामक्षबिन्दुत्रिकद्वये, वि दुन्दुभिस्तु भेर्या दितिसुते विषे। अक्षबिन्दुत्रिकद्वन्द्वे, हे स्याद् भेर्या दुन्दुभि पुसि स्यादक्षे दुन्दुभि स्त्रियाम्, अ दुन्दुभिर्दैत्यभेदेऽपि, त्रि द्वन्द्वे दुन्दुभिरक्षे तु दुन्दुभि स्यात्तथानक , अने

दुर्—दुर्निषेधे च दुष्टे च, मे दु स्यात् कष्टनिषेधयो , वि

दुरोदर—दुरोदर द्यूतभेदे द्यूतकृत्पणयो पुमान्, मे दुरोदर पुनर्द्यूते द्यूतकारे पणेऽपि च, हे दुरोदरो द्यूतकारे पणे द्यूते दुरोदरम्, अ पणेऽक्षे कितवे द्यूते दुरोदर इति स्मृत , अने

दुर्गति—दुर्गतिर्नरके नै स्वे स्त्री, मे दुर्गतिर्नरके नै स्वे, वि , त्रि दुर्गति । नरके नि स्वतायाञ्च, हे

दुर्ग—दुर्गो मानील्यो स्त्री दुर्गमे त्रिपु, मे दुर्ग भवद् दुर्गमे तु दुर्गा स्यान्नीलिकोमयो , हे. दुर्ग स्याद् दुर्गमे दुर्गा गौरीनीलिकयोरपि, वि

दुर्जात—दुर्जात व्यसने क्लीबेऽसम्यग्जातेऽन्यलिङ्गकम्, मे दुर्जात व्यसने प्रोक्तमसम्यग्जातवस्तुनि, वि दुर्जात व्यसनासम्यग्जातयो , हे दुर्जात व्यसनेऽपि च, त्रि

दुर्द्धर—दुर्द्धर पुसि नरकान्तरे स्यादृषभौषधौ, मे दुर्द्धर वाच्यवद् दु ख-धार्ये स्यादृषभौषधे । दुर्द्धर , वि दुर्द्धरस्त्वृषभौषधौ । दु खधार्ये, हे

दुर्नामन्—दुर्नामाऽख्यातिर्गुदजदीर्घकोशिकयोरपि, वि दुर्नाम क्लीव-मर्शसि । स्याद्दीर्घकोशिकाया स्त्री, मे दुर्नाम पुनरर्शसि । दुर्नामा दीर्घकोशी स्यात्, हे

दुर्मुख—दुर्मुख कपिभिन्नागभिदोर्ना मुखरे त्रिपु, मे. दुर्मुखो नागराजेऽपि मुखरे वानराश्वयो , वि दुर्मुखो मुखरे नागराजे वाजिनि वानरे, हे सर्पेऽपि दुर्मुख , त्रि

दुर्लभ—दुर्लभस्त्रिपु दुष्प्राप्ये कच्छुरे, मे दुर्लभ. कच्छुरे ज्ञेयो दुष्प्रापे वल्लभेऽपि च, वि दुर्लभ कच्छुरे प्रिये । दुष्प्रापे, हे दुर्लभ कच्छुरे काम्ये, त्रि

दुर्वर्ण—दुर्वर्णं त्रिप्वसद्वर्णे क्लीबमेलेयरूप्ययो , मे दुर्वर्णञ्च कुवर्णे स्या-द्वालुके रजतेऽपि च, वि दुर्वर्णं कलधौतकुवर्णयो , हे दुर्वर्ण रजतेऽपि स्यात्, त्रि

दुर्विध—दुर्विधो वाच्यलिङ्ग स्याद् दुर्गतेऽपि खलेऽपि च, मे दुर्विधो दुर्गते खले, वि दुर्विधो दुर्जने नि स्वे, हे दुर्विधौ खलदुर्गतौ, त्रि

दुलि—दुलि स्त्रिया कमठ्या ना मुनौ, मे ४ डुलि

दुष्कक—दुष्कको गन्धकुट्या स्याद् विहाराद्यवकाशके, मे, वि

दुष्ठु—दुष्ठु स्याद् दुर्बलेऽधमे, वि

दूत्य—दूत्य दूतस्वभावे च भावे कर्मण्यपि स्मृतम्, मे

दूपिका—दूपिका तूलिकायाञ्च मले स्याल्लोचनस्य च, मे दूपिका तूलिका स्मृता। नयनस्य मलेऽपि स्यात्, हे

दूष्य—दूष्य त्रिषु दूषणीये क्लीव वस्त्रे च तद्गृहे, मे दूष्यन्तु दूषणीये स्याद् दूष्य वस्त्रे च तद्गृहे वि दूष्य वाससि तद्गृहे। दूपणीये, हे निन्द्ये वस्त्रगृहे दूष्यम् त्रि

दृग्भू—दृग्भू स्त्री सर्पवज्रयो मे दृग्भू पन्नगवज्रयो, वि दृग्भू पवी भास्करे च, हे

दृढ—दृढ स्थूले नितान्त च प्रगाढे बलवत्यपि मे दृढ स्थूले भृशे शक्ते प्रगाढेऽपि दृढो मत वि दृढ शक्ते भृशे स्थूल शक्तस्थूलौ त्रिषु दृढौ, अ

दृति—दृतिश्चर्मपुटे मत्स्ये ना म दृतिश्चर्मपुटे झषे, वि

दृश्—दृक् स्त्रिया दर्शने नेत्रे बुद्धौ च त्रिषु वीक्षके, मे दृग्दर्शने लोचने च दृग् बुद्धौ वीक्षकेऽपि च वि दृग्द्रष्टरि दर्शनेऽध्यक्षे हे दृग्ज्ञाने ज्ञातरि त्रिपु, अ ज्ञान च लोचने दर्शने च दृक त्रि

दृशान—दृशान ज्योतिषि प्रोक्त दृशानश्च विरोचने, वि दृशान ज्योतिपि क्लीव पुलिङ्ग स्याद्विरोचने मे

दृषद्—दृपन्निष्पेपणशिलापट्टप्रस्तरयोरपि मे दृपद् पेपणपट्टे स्याद् दृपद् पाषाणमात्रके वि दृपद् पाषाणमात्रके। निष्पेपणार्थपट्टे स्यात्, हे

दृषद्वती—दृषद्वती नदीभेदे कात्यायन्यामपि स्त्रियाम्, मे

दृष्टान्त—दृष्टान्त उदाहृतौ। शास्त्रे च मरणे, मे दृष्टान्त स्यादुदाहृतौ। शास्त्रे, हे दृष्टान्तावुभौ शास्त्रनिदर्शने, अ

दृष्टि—दृष्टि स्त्रिया बुद्धौ लोचने दर्शनेऽपि च, मे दृष्टिर्ज्ञानेऽक्षिण दर्शने, हे दृष्टिर्धीदर्शनाक्षिपु वि दृष्टिरक्षिण तथा मतौ, अने

देव—देवो मेघे सुरे राज्ञि स्यात्पुसकमिन्द्रिये। देवी कृताभिषेकाया तेजनी-स्पृक्कयोरपि, मे देव सुरे घने राज्ञि देवमाख्यातमिन्द्रिये। देवी भट्टारिकायाञ्च तेजनीस्पृक्कयोरपि, वि देव हृषीके देवस्तु नृपतौ तोयदे सुरे। देवी कृताभिषेकाया तेजनीस्पृक्कयोरपि, हे मेघे राज्ञि सुरे देव, त्रि पर्जन्ये राज्ञि गीर्वाणे व्यवहर्तरि। मूर्खे बले जिगीषौ च देवोक्तिर्नरि कुष्ठिनि, अने

देवताड—देवताड सैंहिकेये जीमूते च हुताशने, मे देवताडस्तु घोषके। सैंहिकेयग्रहे चापि देवताडो हुताशने, वि देवताडो घोषकेऽग्नौ राहौ, हे

देवन—देवन व्यवहारे स्याज्जिगीषाक्रीडयोरपि। देवनोऽक्षेषु पुंसि स्यात्, मे देवन व्यवहारे स्याज्जिगीषाक्रीडयोरपि। अक्षेषु देवन प्रोक्त, वि देवनोऽक्षेऽथ देवनम्। व्यवहारे जिगीषाया क्रीडायाम्, हे क्रीडादावपि देवनम्, अ क्रीडादौ देवन नाऽक्षे, त्रि

देवमणि—अथ देवमणिर्भर्गेऽश्वावर्ते कौस्तुभेऽपि च, मे देवमणि शिवेऽश्वस्य कण्ठावर्ते च कौस्तुभे, वि देवमणिर्विष्णुवक्षोमणौ हरे। अश्वस्य कण्ठावर्ते च, हे

देवयु—देवयुर्वाच्यलिङ्गस्तु धार्मिके लोकयात्रिके, मे देवयुर्धार्मिके ख्यातो देवयुर्लोकयात्रिके, वि

देववृक्ष—देववृक्ष सप्तपर्णे मन्दारादिषु गुग्गुलौ, मे, वि देववृक्षो मन्दारादौ गुग्गुलौ विषमच्छदे, हे

देवसहा—भवेद् देवसहाभिख्या सूते दण्डोत्पलौषधे, वि

देवसेना—देवसेना तु वज्रिण। सुतायामपि सेनाया देवतानाञ्च योषिति, मे देवसेनेन्द्रवाहिन्या सेनायाञ्च दिवौकसाम्, वि देवसेनेन्द्रकन्याया सैन्ये दिविषदामपि, हे

देष्णु—देष्णुर्दातरि दुर्गमे, मे, वि, हे

देहयात्रा—देहयात्रा यमपुरीगमने भोजनेऽपि च, मे, हे देहयात्रा भोजने स्यात् कृतान्तागमनेऽपि च, वि देहयात्राऽशने मृतौ, त्रि

दैत्य—दैत्योऽसुरे मुरायान्तु दैत्या चण्डौषधावपि, मे, वि दैत्योऽसुरे मुरौषधौ, हे

दैत्यारि—दैत्यारि पुंसि सामान्यदेवे च गरुडध्वजे, मे दैत्यारिस्त्रिदशे विष्णौ, वि

दैवज्ञ—दैवज्ञो गणके पुमान्। दैवज्ञे गणिकाया स्त्री, मे. दैवज्ञो गणकेऽपि च, वि.

दोग्धृ—दोग्धाऽर्थोपजीविकवौ वत्सगोपालयो पुमान्, मे दोग्धा गोपालके वत्से कवौ अर्थोपजीविनि, वि दोग्धा गोपालवत्सयो। अर्थोपजीविनि कवौ, हे दोग्धा गोपे कवौ वत्से, त्रि

दोला—दोला नील्या यानान्तरेऽपि च, मे दोला यानान्तरे नील्याम्, वि

दोष(षा)—दोष स्याद्दूषणे पापे दोषा रात्रौ भुजेऽपि च, मे, वि दोषा

रात्रौ च तन्मुखे, मे दोषा रात्रिमुखे रात्रौ अत्राऽनव्ययमप्यसौ, वि दोषा निशि निशामुखे, हे

दोपज्ञ—दोपज्ञ प्राज्ञवैद्ययो , हे

दोहदलक्षण—दोहदलक्षणमुक्त वय सन्धौ च गर्भे च, मे दोहदलक्षण गर्भे स्यात् सन्धौ यौवनस्य च, हे दोहदलक्षण गर्भे वय सङ्ग्रे च दृश्यते, त्रि

दौर्वीण—दौर्वीण मृष्टपर्णे स्याद् दूर्वाया सुरसेऽपि च, मे , वि दौर्वीण मृष्टपर्णे स्याद्धरितालीरसेऽपि च, हे

द्यु—द्यु क्लीवमह्नि गमने च। ना ज्वलने, मे द्युरग्नौ दिवसेऽपि स्यात् वि द्युर्दिने वह्नौ, हे

द्युति—द्युति स्त्री रश्मिशोभयो म द्युतिश्च शोभादीधित्यो , हे

द्युम्न—द्युम्न वित्ते बलेऽपि च, मे द्युम्न वित्ते पराक्रमे, वि द्युम्न द्रविण-वद्धनौजसो , हे द्युम्न बले धने, त्रि

द्युवन्—द्युवा त्वभिनवे भानौ वि

द्यो—द्यौस्त्रिदशालयत्रिदशवर्त्मनोर्योपिति, मे द्यौ स्वर्गसुरवर्त्मनो , वि द्यौस्तु स्वर्गे विहायसि, हे

द्रव—द्रव प्रद्रावनर्मणो । रसेऽपि, मे द्रव प्रद्रावरसयोर्गतौ नर्मणि विद्रवे, वि द्रवो विद्रवनर्मणो । प्रद्रावे रसगत्योश्च, हे

द्रवन्ती—स्रवन्ती च द्रवन्त्याप । नद्यामोपधिभेदे च, हे v स्रवन्ती

द्रविण—द्रविण न द्वयोर्वित्ते काञ्चने च पराक्रमे, मे द्रविण काञ्चने वित्ते द्रविणञ्च पराक्रमे वि द्राविणन्तु बल धनम्, अ v द्रविण

द्रव्य—द्रव्य स्यात् पित्तले वित्ते पृथ्व्यादौ च विलेपने। क्लीबे च भेपजे भव्ये द्रुविकारे च वाच्यवत्, मे द्रव्य स्याद् द्रविणे भव्ये पृथिव्यादौ च पित्तले। भेपजे चापि विनये जतुद्रुमविकारयो , व द्रव्य भव्ये धने क्ष्मादौ जतुद्रुम-विकारयो । विनये भेपजे वीर्यां, हे द्रव्य भव्ये गुणाश्रये, अ भेपजे द्रुविकारे च द्रव्य भव्ये च पित्तले, त्रि

द्रावक—द्रावको ग्रावभेदे स्याद् विदग्धे घोपकेऽपि च, मे द्रावकस्तु शिला-भेदे स्याद् घोपकविदग्धयो , हे द्रावकस्तु शिलाभेदे विदग्धे घोपकेऽपि च, त्रि

द्राविड—द्राविडो देशभिज्जाते सङ्ख्याभिद्वेधमुख्ययो , मे द्राविड स्याज्जान-पदे वेधमुख्यकसङ्ख्ययो , वि

द्रुघण—द्रुघणो मुद्गरेऽपि स्याद् द्रुहिणे च परश्वधे, मे , वि द्रुघण पर्शु-वेधसो । मुद्गरेऽपि, हे

द्रुण—द्रुण चापेऽलिनि द्रुण । द्रुण्यम्बुद्रोणीकच्छप्यो, मे द्रुण चापे च खड्गे च द्रुणो वृश्चिकभृङ्गयो । द्रुणी कच्छपिकायाञ्च जलद्रोण्यामुदाहृता, वि द्रुण स्याद् वृश्चिके भृङ्गे द्रुण चापकृपाणयो । द्रुणी कूर्म्या जलद्रोण्याम् हे द्रुणोऽलि कच्छपी द्रुणी, त्रि

द्रुत—द्रुत रिपु । शीघ्र विलीने विद्राणे मे द्रुत शीघ्रविलीनयो, ह, त्रि द्रुत शीघ्रे विलीने च विद्राणे चाभिधेयवत्, वि

द्रुम—द्रुमो महीरुहे पारिजाते किम्पुरुषेश्वरे, म द्रुमस्तरौ पारिजाते द्रुम किम्पुरुषेश्वरे वि द्रुमस्तु पादपे पारिजाते किम्पुरुषेश्वरे, हे द्रुमो यज्ञेश्वरे वृक्षे, त्रि द्रुमो वृक्षेषु शैलेषु, अने

द्रू—द्रू स्वर्णे कामरूपिणि, वि द्रू कामरूपिणि स्वर्णे, हे

द्रोण—द्रोणोऽस्त्रियामाढके स्यादाढकाना चतुष्टये । पुमान् कृपीपतौ दग्धकाके स्त्री नीवृदन्तरे । तथा काष्ठाम्बुवाहिन्या गवादन्यामपीष्यते मे द्रोण कृपीपतौ कृष्णकाके स्यादाढकेऽपि च । आढकाना चतुष्के च द्रोणी स्यान्नीवृदन्तरे । द्रोणी काष्ठाम्बुवाहिन्या गवा घासभुजि स्थितौ, वि द्रोण पार्थगुरौ काके माने द्रोणी तु नीवृति । नौभेदे शैलभेदे च, हे अथ द्रोण कावेऽपि अ काष्ठागावेऽम्बुवाहिन्या शैलसन्धौ च योषिति । द्रोणी न स्त्री मानभेदे द्रोण काव कृपीपतौ त्रि द्रोण स्यात् कौरवाचार्यो द्रोण काव इतीरित । द्रोणो गिरिविशेषश्च द्रोण स्याच्चतुराढक, अने

द्रोहाट—द्रोहाट कथितो गाथाप्रभेदे मृगलुब्धके । वैडालव्रतिके च, मे, वि द्रोहाटा मृगलुब्धके । चतुष्पदीप्रभेदे च विडालव्रतिकेऽपि च, हे

द्वन्द्व—द्वन्द्व रहस्ये कलह तथा मिथुनयुग्मयो, मे द्वन्द्वो रहस्ये कलहे द्वन्द्व मिथुनयुग्मयो, वि द्वन्द्व से द्वन्द्वमाहवे । रहस्ये मिथुने युग्मे, हे द्वन्द्व कलहयुग्मयो, अ

द्वापर—द्वापर सशये युगे, मे, वि, हे द्वापरौ युगसशयौ, अ सन्देहेऽपि द्वापरमाहु, ह

द्वार—द्वार निर्गमनेऽपि स्याद् अभ्युपाये, मे द्वार पुनर्निर्गमनेऽभ्युपाये, वि द्वार निर्गमेऽभ्युपाये, हे उपाये निर्गमे द्वारम् त्रि

द्विक—द्विक स्यात्काककोकयो, मे, ह द्विक काके च कोके च, वि द्विकौ काकचक्रवाकौ, त्रि

द्विज—द्विज स्याद् ब्राह्मणक्षत्रवैश्यदन्ताण्डजेषु ना । द्विजा भार्ग्या हरेणौ च, मे द्विजो विप्रेऽण्डजे दन्ते भाण्डारेणुकयोर्द्विजा, वि द्विजो विप्रक्षत्रियवैश्ये

दन्ते विहङ्गमे । द्विजा भार्गीरेणुकयो , हे दन्तविप्राण्डजा द्विजा अ दन्तविप्रौ तथा द्विजौ, अने

द्विजन्मन्—दिजन्मा दशने विप्रे, मे , वि द्विजन्मानौ रदविप्रौ, हे द्विजन्मा दन्तविप्रयो , त्रि

द्विजाति—द्विजातिर्विप्राण्डजयोश्च पुलिङ्ग , मे द्विजातिरण्डजे विप्रे, वि द्विजातिर्ब्राह्मणेऽण्डजे, हे

द्विजराज—द्विजराजस्तु चन्द्रेऽनन्ते गरुत्मति, म द्विजराज शशधरे सुपर्णेऽनन्तभोगिनि, वि द्विजराजस्तु शशाङ्के गरुडेऽपि च, हे हसेऽग्नौ गरुडे चन्द्रे द्विजराज इति ध्वनि , अने

द्विजिह्व—(ह्व) द्विजिह्वस्तु खले सर्पे, मे द्विजिह्वो भुजगे खले, वि द्विजिह्व खलसर्पयो हे द्विजिह्वौ सर्पसूचकौ, अ द्विजिह्व सूचको ज्ञेयो द्विजिह्वस्तु भुजङ्गम , अने दृष्टिविष सूचके च द्विजिह्व परिकीर्तित , हा

द्वितीय—द्वितीया तिथिभित्पत्न्यो पूरणे तूभये त्रिषु, मे द्वितीया तिथिभित्पत्न्यो पूरण्यामपि च द्वयो , वि द्वितीया तिथिगेहिन्योर्द्वितीय पूरणे द्वये, हे द्वितीया तिथिभित्पत्न्यो , त्रि सपत्न्यामपि द्वितीया, ह

द्वीपवत्—द्वीपवान् सिन्धुनदयोर्द्वीपवत्यापगाभुवो , मे , वि

द्वैमातुर—द्वैमातुरो जरासन्धवारणाननयो पुमान्, मे द्वैमातुरो जरासन्धवारणाननयोर्मत , वि

ध—धो ना धर्मे कुवेरे च क्लीव तु वसुनि स्मृतम् । धो धा च ब्रह्मणि ख्यातो धा तु स्याद धारकेऽपि च, मे मीनेश सात्वत प्रीतिर्वामपादाङ्गुलीगत । धनेशो धरणीशश्च धकारो दान्तिम स्मृत , मा

धट—धटो दिव्यतुलाया स्याद् धटी चीरे च वासस , मे धटी खण्डे च वासस । परीक्षार्थतुलाया च धट शूरिभिरिष्यते, वि

धन—धन तु गाधन वित्ते मे धन गोधनवित्तयो , वि धन वित्ते गोधने च स्यात्, हे

धनञ्जय—धनञ्जयोऽर्जुने वह्निनागदिग्देहमारुते, मे धनञ्जयोऽर्जुने वह्नौ ककुभे देहमारुते। नागान्तरे च, वि धनञ्जयो नागभेदे ककुभे देहमारुते। पार्थेऽग्नौ, हे पार्थेऽग्नौ च धनञ्जय , त्रि

धनद—धनदस्तु कुवेरे स्यात् पुलिङ्गो दातरि त्रिषु, मे धनदो दातरि श्रीदे, वि धनदौ दातृगुह्यकौ, हे

धनिक—धनिका साधुनार्या ना धन्याके त्रिषु साधुधनिनोश्च, मे धनिर

साधुधन्याकधवेषु धनिका स्त्रियाम्, वि. धनिको धन्याके धवे। धनाढ्ये धनिका वध्वाम्, हे.

धनु—धनुः पुमान् पियालद्रौ राशिभेदे शरासने, मे. धनुसंज्ञा पियालद्रौ राशिभेदे शरासने, वि. धनुशब्द. पियालद्रौ राशिभेदे धनुष्यपि, हे.

धनुस्—धनु पियाले ना न स्त्री राशिभेदे शरासने। धनुर्धरे त्रिषु, मे. धनु पियालद्रुमराशिभेदयोः शरासने चापि धनुर्धनुर्धरे, वि धनु शरासने राशौ पियालद्रौ धनुर्धरे, हे

धन्य—धन्या धात्र्यामलक्यो स्याद् धन्य पुण्यवति त्रिषु, मे. धन्यो धनवति स्मृत। धन्या धान्यामलक्योश्च, वि. धन्य पुण्ययुते धन्यामलक्यामुपमातरि, हे

धन्वन्—धन्वा तु मरुदेशे ना क्लीव चापे स्थलेऽपि च, मे. धन्वा जाङ्गलदेशे स्याद् धन्व चापे स्थलेऽपि च, वि धन्व स्थलचापयो, हे धन्वा मरौ धन्व चापे, त्रि

धन्विन्—धन्वी धनुर्धरेऽपि स्यादर्हुणे ककुभद्रुमे, मे धन्वी धनुर्धरे पार्थे विदग्धे ककुभद्रुमे, वि. धन्वी पार्थे च्छेके ककुभचापिनो, हे

धमन—धमनो नाऽनले भस्त्राध्मापकक्रूरयोस्त्रिषु। धमनी तु शिराहट्ट-विलासिन्योश्च योषिति, मे धमनोऽप्यनले भस्त्राध्मापकक्रूरयो स्मृता। धमनी तु हरिद्रायां कन्धराशिरयोरपि, वि. धमनोऽनले। क्रूरे भस्त्राध्मापके च धमनी कन्धरा शिरा। हरिद्रा च, हे

धर—धरो गिरौ। कार्पासतूलके कूर्मराजे वस्वन्तरेऽपि च। धरा विश्वम्भ-रायाञ्च स्त्री गर्भाशयमेदसोः, मे. धरस्तु शैले कार्पासतूलके कमठाधिपे। धरा मेदसि भूम्यां च स्त्रीणां गर्भाशयेऽपि च, वि. धर कूर्माधिपे गिरौ। कार्पासतूलेऽप्य धरा मेदोभूमिजरायुषु, हे धरा पृथ्वी धरा धारा धरः शैलो धरा धृतिः, अने. (धरो धूर्ते च पर्वते, अने.) धरा पृथ्वी धरो गिरिः, त्रि.

धरण—धरण मानभेदेऽपि धारणे धरणी भुवि, मे., वि. धरण धारणे मान-विशेषे धरणी भुवि, हे.

धराधर—धराधरो हरौ शैले, मे. धराधरः क्ष्माभृति चक्रपाणौ, वि. धरा-धरः। कृष्णेऽद्रौ च, हे. हरिशैलौ धराधरौ, त्रि.

धरुण—धरुण. सम्मते नीरे स्वर्लोके परमेष्ठिनि, मे, वि

धर्म—धर्मोऽस्त्री पुण्य आचारे स्वभावोपमयोः क्रतौ। अहिंसोपनिषन्न्याये ना धनुर्यमसोमपे, मे. धर्म. पुण्ये यमे न्याये स्वभावाचारयोः क्रतौ। उपमाया-

महिसायां चापे चोपनिगद्यते, वि. धर्मो यमोपमापुण्यस्वभावाचारधन्वसु। सत्सङ्गेऽर्हत्यहिंसादौ न्यायोपनिषदोरपि। धर्म दानादिके, हे. धर्मोऽहिंसोपमायोगोपनिषत्सु धनुष्यपि, त्रि.

धर्मण—धर्मणस्तु पुमान् वृक्षभेदसर्पप्रभेदयो., मे. धर्मणोऽहिद्रुभेदयोः, वि.

धर्मराज—धर्मराजो यमे बुद्धे युधिष्ठिरनृपे पुमान्, मे. धर्मराजो यमे बुद्धे धर्मराजो युधिष्ठिरे, वि धर्मराजस्तु सुगते श्राद्धदेवे युधिष्ठिरे, हे. धर्मराजौ जिनयमौ, अ.

धर्षण—धर्षणं स्यात् परिभवे रतेऽसत्यां तु धर्षणी, मे., वि. धर्षणं रतेऽभिभवे धर्षणी त्वभिसारिका, हे असती स्याद् धर्षणी च धर्षणा निकृतौ रते, त्रि.

धव—धव पुमान् नरे धूर्ते पत्यौ वृक्षान्तरेऽपि च, मे. धवः पत्यौ नरे धूर्ते वृक्षभेदेऽपि कीर्तित', वि. धवो धूर्ते नरे पत्यौ द्रुभेदे, हे. पतिशाखिनरा धवाः, अ. धवो धूर्तेऽपि, त्रि धव पतिर्धवो मर्त्यो वृक्षजातिर्धवो मत', अने.

धवल—धवला गवि। वृषश्रेष्ठे पुमान् वाच्यलिङ्गः शुक्ले च सुन्दरे, मे. धवल सुन्दरे सिते। महोक्षे चाथ धवली सौरभेय्यामुदीरिता, वि. धवलो महोक्षे सुन्दरे सिते। धवली गौ, हे धवला गवि ना शण्ढे शुक्लसुन्दरयोस्त्रिषु, त्रि.

धातु—धातुर्नेन्द्रियेषु च। शब्दयोनिमहाभूततद्गुणेषु रसादिषु। मन.-शिलादौ श्लेष्मादौ विशेषाद् गैरिकेऽस्थ्नि च, मे. धातू रसादौ श्लेष्मादौ भ्वादिग्रावविकारयो। महाभूतेषु लोकेषु शब्दादाविन्द्रियेऽस्थनि, हे. धातु' स्यादश्मविकृतौ विषयेष्विन्द्रियेषु च। भुवादिरसरक्तादिश्लेष्मादिवसुधादिषु। वर्तते धातुशब्दोऽयं विशेषादस्ति गैरिके, वि श्लेष्मादिरसरक्तादिमहाभूतानि तद्गुणाः। इन्द्रियाण्यश्मविकृतिः शब्दयोनिश्च धातव, अ वातादिप्रकृतिर्धातुर्धातुर्देहरसादिकः। *क्रियाभाव स्मृतो धातुर्धातु शैलोपलोद्भवः,* अने. पृथिव्यादिषु भूतेषु शरीरेषु रसादिषु। लोहेषु च स्मृतो धातुः स्वभावे गैरिकादिषु, ह. राशौ च धातुः, त्रि.

धातृ—धाता हिरण्यगर्भे ना पालके त्रिषु, मे. धात्री जनन्यामलकीवसुमत्युपमातृषु, मे. धाता हिरण्यगर्भः स्यात् पालके त्वभिधेयवत्, वि. धात्री जनन्यामलकीवसुमत्युपमातृषु, वि. धात्री भुव्युपमातरि। आमलक्यां जनन्या च, हे. धाता वेधसि पालके, हे. धात्री स्यादुपमाताऽपि क्षितिरप्यामलक्यपि, अ. धात्री भुव्यामलक्यां च, त्रि धातकी प्रोच्यते धात्री धात्री चामलकी तथा। धात्री वसुन्धरा ज्ञेया धात्री स्यात् स्तनदायिनी, अने.

धाना—धाना भृष्टयवेऽपि च। धान्याकेऽभिनवोद्भिन्ने, मे धाना भृष्टयवे प्रोक्ता धान्याकेऽभिनवोद्भिदि, वि धाना भृष्टयवेऽङ्कुरे धान्याके चूर्णसक्तुषु हे

धान्य—धान्य व्रीहिषु धान्याके, मे वि धान्य तु व्रीहौ धान्यके हे

धामन्—धाम देहे गृहे रश्मौ स्थाने जन्मप्रभावयो मे, वि धाम रश्मौ गृहे देहे स्थाने जन्मप्रभावयो, हे गृहदेहत्विट्प्रभावा धामानि, अ प्रभावे तेजसि *स्थाने धामशब्दो निगद्यते,* अने

धामार्गव—धामार्गवस्तु पुसि स्याद् अपामार्गे च घोषके मे धामार्गवस्त्वपामार्गे देवदाल्यामपि स्मृत, वि धामार्गवस्तु घोषके। अपामार्गेऽपि, हे

धार—धारा सैन्याग्रिमस्कन्धे तुरङ्गगतिपञ्चके। घटादिच्छिद्रसन्तत्यो प्रपाते स्याद्द्रवस्य च। खड्गादेर्निशितमुखे धारो ग्रावान्तरेऽप्यृणे मे धारा सैन्याग्रिमस्कन्धसन्तत्यो पतनान्तरे। द्रवद्रव्यप्रपातेऽपि तुरङ्गगतिपञ्चके। खड्गादीना च निशितमुखे धाराऽपि कीर्त्यते। धार क्वचिद्घनासारवर्षणे स्यादृणेऽपि च, वि धारो जलधरासारवर्षणे स्यादृणेऽपि च। धारोत्कर्षे खड्गाद्यग्रे सैन्याग्रे वाजिना गतौ। जलादिपात सन्तत्याम्, हे धारा हरिद्राश्वगतिनिशाम्बुसृतिराजिषु, त्रि

धारण—धारणी नाडिकाया स्याद् बुद्धोक्तमन्त्रभिद्यपि। धारणाङ्गे च योगस्य न पुसि स्याद्विधारणे, मे धारणी नाडिकाया स्यादयुद्धोक्तमन्त्रभिद्यपि, वि बुद्धमन्त्रे नाडिकाया धारणी, त्रि

धाराङ्कुर—धाराङ्कुरस्तु नासीरे शीकरेऽपि घनोपले, मे, वि धाराङ्कुर शीकरे स्यान्नासीरे जलदोपले हे धाराङ्कुरो वायुफले नासीरे शीकरेऽपि च, हा

धाराङ्ग—धाराङ्गोऽसौ च तीर्थे च, मे धाराङ्ग खड्गतीर्थयो, वि धाराङ्गस्तीर्थखड्गयो, हे

धाराट—धाराटश्चातकाश्वयो, मे, वि धाराटश्चातकेऽश्वे च हे धाराटौ चातकहयौ, त्रि धाराटश्चातके वाहे हा

धाराधर—धाराधरोऽसिमेघयो, मे धाराधरस्तोयधरे कृपाणे, वि धाराधरस्तु पयोदकरवालयो, हे धाराधरौ खड्गमेघौ त्रि

धार्तराष्ट्र—धार्तराष्ट्रोऽसितास्याङ्घ्रिहसे कौरवसर्पयो, मे धार्तराष्ट्रोऽसितास्याङ्घ्रिहसकौरवभोगिषु, वि धार्तराष्ट्र कौरवेऽह्रौ कृष्णास्याङ्घ्र्यसितच्छदे, हे

धावन—धावन गमने शुद्धौ पृश्निपर्ण्यां तु योषिति, मे धावन प्रगमे शुद्धौ पृश्णिपर्ण्यां तु धावनी, वि धावन तु गतौ शौचे, हे धावन गतिशौचयो, त्रि धावन शोधन प्रोक्त धावन शीघ्रवर्तनम्, अने

धिक्—धिग् भर्त्सने च निन्दायाम्, मे. धिग् भर्त्सननिन्दयोः, वि, हे. धिङ्निर्भर्त्सननिन्दयोः, अ.

धिषण—धिषणस्त्रिदशाचार्ये धिषणा धियि योषिति, मे. धिषणस्त्रिदशाचार्ये धिषणा धियि सम्मता, वि. धिषणस्त्रिदशाचार्यो धिषणा तु मनीषिका, हे.

धिष्ण्य—धिष्ण्यं स्थानाग्निसद्मसु। शक्तावृक्षेऽपि, मे. धिष्ण्यं सद्मनि नक्षत्रे स्थाने शक्तौ च पावके, वि. धिष्ण्यं स्थानोडुवेश्मसु। बले धिष्ण्योऽग्नौ, हे. धिष्ण्य स्थाने गृहे भेऽग्नौ, अ. तारास्वग्नौ गृहे स्थाने धिष्ण्यमाहुर्मनीषिण, अने.

धी—धीर्ज्ञाने ज्ञानभेदेऽपि, मे.

धीदा—धीदा पुत्रीमनीषयोः, मे धीदा कन्यामनीषयोः, वि., हे.

धीमत्—धीमान् पण्डिते च बृहस्पतौ, मे धीमान् वाचस्पतौ धीरे, वि.

धीर—धीरो धैर्यान्विते स्वैरे बुधे क्लीबं तु कुङ्कुमे। स्त्रिया श्रवणतुल्यायाम् मे. धीरो ज्ञे धैर्यसंयुते। स्वैरे धीर तु घुसृणे, हे. धीर पण्डितमन्दयोः। धीरं च कुङ्कुमम्, त्रि. धीरौ सात्त्विकधीमन्तौ, अने

धीवर—धीवरो लुब्धके बुधे, वि

धुत—अथो धुतम्। त्यक्ते विधूते, मे धुत त्यक्ते विधूते च, वि. धुतं त्यक्ते कम्पिते च, हे.

धुन्धुमार—धुन्धुमार शक्रगोपे गृहधूमे पदालिके, मे., वि. धुन्धुमारः शक्रगोपे गृहधूमे गृहालिके, हा धुन्धुमारो गृहधूमे नृपभेदेन्द्रगोपयो.। पदालिके, हे.

धुर्—धूर्यानिमुखभारयो, हे

धुरन्धर—धुरन्धरो धवद्रौ ना वाच्यलिङ्गस्तु धूर्वहे, मे. धुरन्धरो धवतरौ धूर्वहेऽपि धुरन्धरः, वि. धुरन्धरो धुर्ये धवद्रुमे, हे

धू—धूः स्मृता धुनने स्त्रियाम्, मे

धूत—धूतं तु कम्पिते भर्त्सिते त्रिषु, मे. धूतौ कम्पितभर्त्सितौ, हे. धूतं कम्पितभर्त्सिते, वि.

धूमकेतन—स्याद् धूमकेतनः पुंसि केतुग्रहहुताशयोः, मे. धूमकेतनमिच्छन्ति हुताशग्रहभेदयोः, वि धूमकेतनोऽनले। ग्रहभेदे च, हे.

धूमकेतु—स्याद् धूमकेतुरुत्पातभेदे वैश्वानरे पुमान्, मे. धूमकेतुः स्मृतो वह्नावुत्पातग्रहभेदयोः, वि. धूमकेतू वह्न्युत्पातौ, हे. अग्न्युत्पातौ धूमकेतू, अ.

धूर्त—धूर्तं तु खण्डलवणे धुस्तूरे ना विटे त्रिषु, मे. धूर्तः स्यात् खण्डलवणे खलधुस्तूरयोरपि, वि. धूर्तं तु खण्डलवणे धूर्तो धत्तूरमायिनोः, हे.

धूलि—धूलिः संख्यान्तरे रेणौ, वि.

धूलिकदम्ब—धूलिकदम्बो नीपे स्यात् तिनिशे वरुणद्रुमे, मे., वि धूलिकदम्ब-स्तिनिशे नीपे वरुणपादपे, हे.

धूसर—धूसरी किन्नरीभेदे ना खरे त्रिपु पाण्डुरे, मे. धूसरः पाण्डुरे खरे, वि. धूसरस्तु रासभे स्तोकपाण्डुरे, हे.

धृतराष्ट्र—धृतराष्ट्रः सुराज्ञि स्यान्नागक्षत्रियभेदयोः। धृतराष्ट्री हंस-पद्याम्, मे. धृतराष्ट्र सुराज्ञि स्यात् पक्षिक्षत्रियभेदयो.। धृतराष्ट्री हसपद्याम्, वि धृतराष्ट्रः खगे सर्पे सुराज्ञि क्षत्रियान्तरे। धृतराष्ट्री हंसपद्याम्, हे

धृति—धृतिर्नेष्टौ स्त्रिया तुष्टौ योगभिद्धैर्यधारणे, मे. धृतिर्योगान्तरे धैर्ये धारणाध्वरतुष्टिषु, वि. धृतिर्योगविशेषे स्याद् धारणाधैर्ययो सुखे। सन्तोषा-ध्वरयोश्चापि, हे धृतिर्धारणधैर्ययोः, श्र धृतिस्तुष्टौ क्रतावपि, त्रि

धेन—धेनी नद्या नदे पुमान्, मे धेनः समुद्रे नद्यां तु धेनी, वि धेन· समुद्रे धेना तु नद्यां स्याद्भारतीभिदि, हे.

धेनु—धेनुर्गोमात्रके दोग्ध्र्या गवि, हे. पयस्विन्यर्जुनी धेनुर्धेनुः कुञ्जर-कामिनी। असिपुत्री मता धेनुर्वृत्तिः शुभङ्करी, अने.

धेनुक—स्याद् धेनुका करिण्या धेनावपि ना तु दानवविशेषे, मे. धेनुका धेनुरित्यपि, हे. धेनुका तु करेण्वा च, अ. हस्तिन्या धेनुका, ह.

धैनुक—धैनुकं करणे स्त्रीणां धेनूनामपि संहतौ, मे., वि. धैनुकं धेनुसहत्या करणेऽपि च योषिताम्, हे.

धौम्र—धौम्रं धूम्रत्व ईरितम्। तथा वास्तुस्थानभेदे, मे.

ध्याम—ध्याम दमनके गन्धतृणेऽथ श्यामले त्रिपु, मे. ध्यामो दमनके गन्धतृणे, वि

ध्रुव—ध्रुवः शङ्कौ हरे विष्णौ वटे चोत्तानपादजे। वसुयोगभिदोः पुंसि क्लीवं निश्चिततर्कयो.। स्त्री मूर्व्याढक्यो. शालपर्ण्यां गीतिस्रुग्भेदयोस्त्रिपु। सन्तते शाश्वते च, मे. ध्रुवः कीले शिवे शङ्कौ वसौ योगे वटे मुनौ। ध्रुवा मूर्वाशालपर्ण्यो-र्गीतिस्रुग्भेदयोरपि। ध्रुवन्तु निश्चले तर्के निश्चिते शाश्वतेऽन्यवत्, वि ध्रुवो वटे। वसुयोगभिदो. शम्भौ शङ्कावुत्तानपादजे। स्थिरे नित्ये निश्चिते च ध्रुव खेऽजस्रतर्कयो·। ध्रुवा मूर्वाशालपर्ण्योः स्रुग्भेदे गीतभिद्यपि, हे. ध्रुवो भभेदे क्लीवं तु निश्चिते शाश्वते त्रिपु, अ. ध्रुवो वटे स्मरारौ च गीतिस्रुग्भेदयोर्ध्रुवा, त्रि. ध्रुवौ नक्षत्रनिश्चयौ, अने.

ध्वज—ध्वजः स्याच्छौण्डिके पुमान्। न स्त्रियां तु पताकाया खट्वाङ्गे मेढ्रचिह्नयोः, मे. ध्वजं चिह्ने पताकाया ध्वजः शौण्डिकशेफसोः। खट्वाङ्गे च,

वि ध्वज पूर्वदिशो गृहे। शिश्ने चिह्ने पताकाया खट्वाङ्गे शौण्डिकेऽपि च, हे चिह्नशेफपताकासु खट्वाङ्गेऽपि ध्वजोऽस्त्रियाम्, त्रि

ध्वजिन्—ध्वजी तु पृथिवीधरे। रथब्राह्मणयोश्चापि भुजङ्गमतुरङ्गयो, मे ध्वजी शैले रथे विप्रे भुजङ्गमतुरङ्गयो, वि

ध्वनिनाला—ध्वनिनाला तु वीणाया वेणुकाहलयोरपि, मे ध्वनिनाला स्मृता वेणौ काहलावीणयोरपि, वि ध्वनिनाला तु वल्लक्या वेणुकाहलयोरपि, हे काहलावेणुवीणासु ध्वनिनालाध्वनिं विदु, हा

ध्वाङ्क्ष—धाङ्क्षो मत्स्यात्खगे काके तर्कटे भिक्षुकेऽपि च। ध्वाङ्क्षी कक्कोलिकायाम्, मे ध्वाङ्क्षस्तु काकबकयोस्तर्कके भिक्षुके गृहे। ध्वाङ्क्षी कक्कोलिकाया स्यात् वि ध्वाङ्क्ष काके बकेऽर्थिनि। गृहे ध्वाङ्क्षी तु काकोल्याम्, हे काकमत्स्यात्खगौ ध्वाङ्क्षौ अ ध्वाङ्क्ष काको बको ध्वाङ्क्ष, अने वके धाङ्क्ष, ह

न—न पुमान् सुगते बन्धे द्विरण्डे प्रस्तुतेऽपि च, मे न स्यान्निषेधोपमयो, हे शौरी मेषेश्वरो दीर्घो वामपादाङ्गुलीगत। नटो नटी नो नादी च नकारश्चानुनासिक मा नेता नश्च समाख्यातस्तरणौ न प्रकीर्तित। नकार सौगते वृद्धौ स्तुतौ वृक्षे प्रकीर्तित, ए v नञ्

नकिर्—नकिर्निषेधोपमयो, मे

नकुल—नकुली कुक्कुटीमास्यो पशुपाण्डवयो पुमान्, मे नकुली कुक्कुटीमास्योर्नकुल पाण्डवे पशौ वि नकुलस्तु पाण्डवप्राणिभेदयो। नकुली कुक्कुटीमास्यो, हे

नक्षत्रनेमि—नक्षत्रनेमिरुक्ता रेवत्या ना ध्रुवे चन्द्रे, मे नक्षत्रनेमि शीतांशौ रेवत्या च ध्रुवे क्वचित, वि नक्षत्रनेमि शीतांशुरेवत्यौत्तानपादिषु हे

नख—नखी स्त्रीक्लीवयो शुक्तौ नखरे पुनपुंसकम्, मे नख करुहे पण्डे गन्धद्रव्ये नख नखी, वि नख पुनर्गन्धद्रव्ये नख करजपण्ढयो, हे नख शुक्तौ करुहे, त्रि

नग—नग शैलो नगो द्रुम, अने v अग

नगौकस्—नगौका पुंसि शरभे पक्षिपञ्चास्ययोरपि, मे v अगौकस्

नग्न—नग्नो वन्दिक्षपणयो पुंसि त्रिषु विवाससि, मे नग्नोऽपि च क्षपणके विवस्त्रे चाभिधेयवत् वि नग्नो विवाससि। मागधे च क्षपणके, हे नग्नौ क्षपणवन्दिनौ, त्रि

नग्निका—नग्निकापि कुमार्यां स्यात् पुमान् क्षपणवन्दिनो, मे नग्निकाऽ-

नृतुकन्यायां नग्नको जिनवन्दिनो., हे नग्निका तु कुमार्यां स्यादथ क्षपणवन्दिनो । नग्नकः, वि.

नञ्—नञ्भावे निषेधे च स्वरूपार्थेऽप्यतिक्रमे । ईषदर्थे च सादृश्ये तद्विरुद्धतदन्ययोः, मे., वि. नञीषदर्थे सादृश्ये तद्विरुद्धतदन्ययो. । व्यतिक्रमे स्वरूपार्थे निषेधाभावयोरपि, हे. नञ्भावे निगद्यते । तद्विरुद्धे तदन्ये च निषेधेऽपि च दृश्यते । सादृश्ये चेषदर्थे च, त्रि.

नट—नटी नल्यौषधे स्त्री स्यात् शैलूषाशोकयोः पुमान्, मे. नटो हट्टविलासिन्या शोनके नर्तके नट , वि. नटौ भरतकामुकौ, त्रि.

नत—नतं तगरपाद्या स्यात् क्लीबं कुटिलनम्रयोः । त्रिषु, मे. नतस्तगरनम्रयोः, हे. नतं स्याद्वाच्यवन्नम्रे नतस्तगरपादपे, वि.

नदी—नदी सरिति शोणादौ ना, मे. नदः समुद्रे निनदे नदी तु सरिति स्मृता, वि. नदी हृदेऽब्धौ निनदे, हे.

नदीकान्त—नदीकान्तः समुद्रे स्याद् इज्जले सिन्धुवारके । नदीकान्ता स्त्रियां जम्ब्वा काकजङ्घौषधावपि, मे नदीकान्त. समुद्रे स्यात् सिन्धुवारेऽपि हिज्जले । नदीकान्ता स्मृता जम्बूकाकजङ्घालतासु च, वि. नदीकान्तो निर्गुण्डीनिचुलादिषु । नदीकान्ता लताजम्बूकाकजङ्घौषधेऽपि च, हे. जम्ब्वां स्त्री ना नदीकान्त. सिन्धुवारेज्जलाब्धिषु, त्रि.

नद्ध—नद्धो बद्धे तयोद्वृत्ते, मे: नद्धमुद्वृत्तबद्धयोः, वि.

ननु—ननुशब्दो विनिग्रहे । ननु प्रश्ने परकृतावधिकारे च सम्भ्रमे । आमन्त्रणेऽप्यनुनये प्रश्नानुज्ञावधारणे, मे. ननु प्रश्नेऽप्यनुनयेऽनुज्ञानेऽप्यवधारणे । आमन्त्रणे चापि ननु, वि नन्वाक्षेपे परिप्रश्ने प्रत्युक्ताववधारणे । वाक्यारम्भेऽप्यनुनयामन्त्रणानुज्ञयोरपि, हे ननु प्रश्नेऽवधारणे, ह. प्रश्नावधारणाऽनुज्ञानुनयामन्त्रणे ननु, अ.

ननुच—ननुच प्रश्नदुष्टोक्त्यो., मे., वि ननुच प्रश्ने दुष्टोक्तौ, हे.

नन्द—नन्दा स्यादलिञ्जरे । गौर्या तिथिविशेषे स्त्री निधिराजभिदोः पुमान्, मे नन्दा मणिकसम्पदोः, वि. नन्दा सम्पदलिञ्जरे । तिथिभेदे च, हे.

नन्दक—नन्दको हरिखड्गे च हर्षके कुलपालके, मे. नन्दको हरिखड्गे स्याद्धर्षके कुलपालके, वि. नन्दकः कुलपालके । हर्षके हरिखड्गे च, हे.

नन्दन—नन्दनं वासवोद्याने नन्दनो हर्षके सुते, मे., वि. नन्दनम् । इन्द्रोद्याने नन्दनस्तु तनये हर्षकारिणि, हे. अथ नन्दनम् । देवोद्याने सुते पुंसि, त्रि. नन्दनः सज्जनः पुत्रो नन्दनं स्वर्गवाटिका, अने.

नन्दि—नन्दिर्द्यूताङ्ग आनन्दे स्त्री नन्दिकेश्वरे पुमान्, मे नन्दिरानन्दने द्यूते प्रतीहारे हरस्य च, वि नन्दिस्तु प्रतीहारे पिनाकिन । आनन्दने च द्यूते च, हे

नन्दिघोष—नन्दिघोषोऽर्जुनरथे घोषे वन्दिजनस्य च, मे, वि नन्दिघोषो वन्दिघोषे स्यन्दने च किरीटिन , हे

नन्दिन्—नन्दी हरप्रतीहारे गर्दभाण्डे वटद्रुमे । नन्दिन्युमाया गङ्गाया ननान्दृ धेनुभेदयो मे नन्दी हरप्रतीहारे गर्दभाण्डे वटद्रुमे । नन्दिनी तु ननन्दाया धेन्वा सुरसरित्यपि वि नन्दी गिरिशवेत्रिणि । गर्दभाण्डे वटे, हे

नन्दिवर्द्धन—स्यान्नन्दिवर्द्धनो भर्गे पक्षान्ते तनयेऽपि च, मे

नन्द्यावर्त—नन्द्यावर्त पुमान वेश्मप्रभेदे तगरद्रुमे, मे नन्द्यावर्त स्मृतो वेश्मप्रभेदे तगरद्रुमे, वि नन्द्यावर्त गृहान्तरे । तगरे, हे v मोक्ष

नभस्—नभ क्लीव व्योम्नि पुमान् घने । घ्राणश्रावणवर्षासु विसतन्तौ पतद्ग्रहे, मे नभो व्योम्नि नभा मेघे श्रावणे च पतद्ग्रहे । घ्राणे मृणालसूत्रे च वर्षासु च नभा स्मृत , वि नभो व्योम्नि नभा घ्राणे विसतन्तौ पतद्ग्रहे । प्रावृषि श्रावणे, हे नभ ख श्रावणे नभा , अ

नभश्चमस—स्यान्नभश्चमसश्चन्द्रे चित्रापूपेन्द्रजालयो , मे, वि नभश्चमसश्चन्द्रमाययो । चित्रापूपे, हे

नभश्चर—नभश्चरो विहङ्गमे । विद्याधरे घने वाते, मे नभश्चरो घने वाते विद्याधरविहङ्गयो , वि नभश्चर खगेऽम्बुदे । विद्याधरे समीरे च, ह नभश्चरौ पक्षिदेवौ त्रि

नभस—नभसस्तु नदीपतौ । गगने ऋतुभेदे च, हे

नमुचि—नमुचिस्तु पुमान् दैत्यभेदे कुसुमकार्मुके, मे नमुचि स्मरदैत्ययो वि नमुचिर्दितिजे काम, हे नमुचिर्दितिजस्मरे, त्रि

नय—नयो नीतिद्यूतविशेषयो मे नयो नीतौ द्यूतभेदे, वि नय स्यान्नैगमादिषु । नीतिद्यूतभिदो , हे

नर—नरोऽजे मनुजेऽर्जुने । क्लीवन्तु रामकर्पूरे, मे नरन्तु रामकर्पूरे नरोऽजे मानवेऽर्जुने वि नरो मर्त्येऽर्जुनेऽच्युते । नरन्तु रामकर्पूरे, हे नरोऽजे मानवेऽर्जुने त्रि

नरक—नरक पुंसि निरयदेवारातिप्रभेदयो , मे नरको दैत्यनिरयौ, हे नरको निरये दैत्ये, वि , त्रि

नरङ्ग—नरङ्गस्तु वरण्डके । मेहने न द्वयोश्च, मे नरङ्ग तु वरण्डके । शेफे नरङ्गमप्याहु , वि नरङ्ग शेफे वरण्डे, हे

नरेन्द्र—नरेन्द्रस्तु महीपाले विपवैद्ये च पुस्ययम्, मे नरेन्द्रो वार्तिके राज्ञि विपवैद्ये च कथ्यते, वि नरेन्द्रो वार्तिके राज्ञि विपवैद्ये च, हे नरेन्द्रो राजिके राज्ञि विपवैद्येऽपि दृश्यते, नि नरेन्द्रौ नृपवाचकौ, ह

नर्तक—नर्तक केलके पोटगलचारणयोर्नटे। नर्तकी लासिकायाञ्च करेण्वामपि योषिति, मे नर्तक केलके नटे। द्विपे पोटगले चापि नर्तकी लासिका द्विपी, हे नर्तकी लासिकायाञ्च करेण्वामपि नर्तकी। नर्तक खेलके पोटगल-चारणयोर्नटे, वि

नर्मठ—नर्मठश्चूचुके पिङ्गे, मे, वि नर्मठौ पिङ्गचूचुकौ, हे नर्मठ चूचुके पिङ्गे, हा

नर्मद—नर्मद केलिसचिवे नर्मदा सरिदन्तरे, मे, वि नर्मदा रेवानर्माल्यो, हे

नर्मरा—नर्मरा तु दरीभाण्डमुरलानिष्कलासु च, मे, वि

नल—नल पोटगले राज्ञि पितृदेवे कपीश्वरे। कमलेऽपि कुनटयाञ्च क्रमेण क्लीवयोषिति, मे नल पोटगले राज्ञि पितृदेवे कपीश्वरे। नली मन-शिलायान्तु नलिने तु नल मतम्, वि नलो राज्ञि कपौ नडे। पितृदेवे नलन्तु स्यात् पद्म नली मन शिला, हे

नलद—नलद स्यात् पुष्परसोशीरमासीपु न द्वयो, मे नलद स्यात् पुष्परसे मासिकोशीरयोरपि, वि नलदा मास्या नलदमुशीरमकरन्दयो, हे

नलिन—नलिनी पद्मिनीव्योमनिम्नगाकमलाकरे। नपुसक नीलिकाया न पुसि सरसीरुहे, मे नलिनी पद्मिनीपद्मव्योमसिन्धुसरोवरे। नलिवायाञ्च नलिनी नलिन कमले जले, वि नलिन नलिकातोयाम्बुजेपु नलिनी पुन । पद्माकरे गङ्गाब्जिन्यो, हे स्वगङ्गाया नलिनी, त्रि

नव—नव नव्ये पुमान् स्तुतौ, मे नव नव्ये स्तवे विदु, वि नवो नव्ये स्तुतौ, हे

नवफलिका—नवफलिका स्त्री नव्ये नवजातरजोऽङ्गनायाञ्च, मे स्यान्न-वफलिका नव्ये नवजातरज स्त्रियाम्, वि नवफलिका तु नवे नवरज स्त्रियाम्, हे नवफलिका नवरजस्यपि, त्रि.

नवाह—नवाह स्यान्नवदिने नवाह प्रतिपत्तियौ, वि नवाहस्त्वाद्यतियौ नववासरे, हे

नह—प्रत्यारम्भे नह प्रोक्त, ह

नहुष—नहुषो नागभेदे स्यात् सोमवशनृपेऽपि च, मे नहुषो राज्ञि भुजगे, वि नहुषो राजविशेषे नागभिद्यपि, हे

नाक—नाकस्तु त्रिदिवेऽम्बरे, मे नाक स्व खे, हे नाक स्वर्गान्तरीक्षयो, वि आकाशे त्रिदिवे नाक, अ कथ्यतेऽम्बरे नाक ह

नाकुली—कुक्कुटीकन्दे रास्नाया चविके स्त्रियाम्, मे नाकुली कुक्कुटीकन्दे नाकुली चव्यरास्नयो, वि नाकुली चव्यरास्नयो। कुक्कुटीकन्दे, हे

नाग—नाग नपुसके रङ्गे सीसके करणान्तरे। नाग पन्नगमातङ्गक्रूराचारिपु तोयदे। नागकेशरपुन्नागनागदन्तकमुस्तके। देहानिलप्रभेदे च श्रेष्ठे स्यादुत्तरे स्थित, मे नागन्तु सीसके रङ्गे स्त्रीवन्धे करणान्तरे। नाग पन्नगमातङ्ग-क्रूराचारिपु तोयदे। नागकेसरपुन्नागे नागदन्तकमुस्तके। देहानिलप्रभेदेऽथ श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थित, वि नाग रङ्गे सीसपत्रे स्त्रीवन्धे करणान्तरे। नागो मतङ्गजे सर्पे पुन्नागे नागकेसरे। क्रूराचारे नागदन्ते मुस्तके वारिदेऽपि च। देहानिल-विशेषे च श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थित, हे गजेऽपि नागमातङ्गौ, अ नाग श्रेष्ठेभसर्पेपु क्लीव सीसकरङ्गयो, त्रि नागो वृक्षविशेषे स्यान्नागौ वारणपन्नगौ, अने कुञ्जरे नाग, ह

नागदन्त—नागदन्तो द्विपरदे गृहान्निर्गतदारुणि। नागदन्ती तु कुम्भाया श्रीहस्तिन्यामपि स्त्रियाम्, मे नागदन्तो द्विपरदे गृहान्निर्गतदारुणि। नागदन्ती तु कुम्भाया श्रीहस्तिन्यामपीष्यते, वि नागदन्तो हस्तिदन्ते गेहान्नि सृतदारुणि। नागदन्ती श्रीहस्तिन्या कुम्भाख्यभेपजेऽपि च, हे

नागपाश—नागपाश पुमान् स्त्रीणा करणे वरुणायुधे, मे नागपाश स्मृत स्त्रीणा करणे वरुणायुधे, वि नागपाशस्तु योपिताम्। करणे वरुणास्त्रे च, हे

नागपुष्प—नागपुष्पस्तु पुनागनागकेसरचम्पके, मे, वि नागपुष्पस्तु पुन्नागे चम्पके नागकेसरे, हे

नागर—नागर मुस्तके शुण्ठ्या विदग्धे नगरोद्भवे, मे नागर मुस्तके शुण्ठ्या विदग्धे नागरोऽन्यवत्। गसन्ति नगरोद्भवे रतवन्धे च नागरम्, वि नागरम्। शुण्ठीमुस्तकपौरेपु, हे राजकशेरण्यपि नागरम्, अ

नागवारिक—नागवारिक उद्दिष्टो राजकुञ्जरहस्तिपे। गणस्थराजे गरुडे चित्रमेखलकेऽपि च, मे नागवारिको गणस्थराजे राजेभहस्तिपे। चित्रमेखले गरुडेऽपि, हे नागवारिक उद्दिष्टो राजकुञ्जरहस्तिपे। गणस्थराजे गरुडे चित्र-मेखलके क्वचित्, वि

नागाञ्जना—नागाञ्जना नागयष्टि करिमुद्गरिका क्वचित्, हा नागाञ्जना नागयष्टिकरिमुद्गरिकाख्ययो, वि नागञ्जना नागयष्टौ द्विरदस्य च मुद्गरे, हे, मे

नाट्य—नाट्यं तौर्यत्रिके लास्ये, मे नाट्यं लास्ये तौर्यत्रिकेऽपि च, हे.

नाडी—नाडी नाले व्रणान्तरे। शिराया न गण्डदूर्वायां चर्याया कुहनस्य च। तथा षट्क्षणकालेऽपि, मे. नाडी नाले शिरागण्डदूर्वयोः स्याद्व्रणान्तरे। नाडी षट्क्षणकालेऽपि चर्याया कुहनस्य च, वि. नाडी कुहनचर्चाया घटिका-गण्डदूर्वयोः। नाले गुणान्तरे स्नायौ, हे नाडी नालेऽपि षट्क्षणे, अ.

नाडीतरङ्ग—नाडीतरङ्ग काकोले हिण्डके रतहिण्डके, मे., वि., हे

नादेयी—नादेयी नागरङ्गे स्याज् जयायामम्बुवेतसे। भूमिजम्ब्वा जवायाञ्च व्यङ्गुष्ठेऽपि च योषिति, मे. नादेयी नागरङ्गे स्याज् जयाया जलवेतसे। भूमिजम्ब्वा जवायाञ्च व्यङ्गुष्ठे च समीक्ष्यते, वि, नादेयी जलवानीरे भूजम्बू-नागरङ्गयो.। व्यङ्गुष्ठे च जपायाञ्च, हे.

नाना—नानाशब्दो विनार्थेऽपि तथाऽनेकोभयार्थयो, मे, वि नाना विनो-भयानेकार्थेषु, हे अनेकार्थे भवेन्नाना, ह

नाभि—नाभिर्मुख्यनृपे चक्रमध्यक्षत्रिययो. पुमान्। द्वयो प्राणिप्रतीके स्यात् स्त्रियां कस्तूरिकामदे, मे. नाभि. प्राण्यङ्गजे क्षत्रे चक्रान्तश्चक्रवर्तिनो। नाभिः प्रधाने कस्तूरीमदे च क्वचिदीरित, वि. नाभि क्षत्रप्रधानयो। चक्रमध्ये मृगमदे प्राण्यङ्गे मुख्यराज्ञि च, हे. क्षत्रियेऽपि च नाभिर्ना, अ मुख्यराट्क्षत्रयो पुंसि नाभि. प्राण्यङ्गके द्वयोः। चक्रमध्ये प्रधाने च स्त्रिया कस्तूरिकामदे, त्रि आदिष्टः क्षत्रियो नाभिर्नाभिश्चक्रस्य पिण्डिका। कुटुम्बस्याग्रणीर्नाभिर्नाभि-र्निम्नोदरी तथा, अने.

नाभील—नाभीलं वङ्क्षणे नार्या कृच्छ्रगर्भण्डियोरपि, मे. नाभील तूत्तम-स्त्रियाः। वङ्क्षणे नाभिगर्भण्डे, हे नाभीलं नाभिगर्भण्डे वङ्क्षणे चोत्तम-स्त्रियाम्, वि.

नाम—नाम कोपेऽभ्युपगमे विस्मये स्मरणेऽपि च। सम्भाव्यकुत्साप्राकाश्य-विकल्पेऽपि च दृश्यते, मे. नाम प्राकाश्यसम्भाव्यकुत्साभ्युपगमेषु च, वि. नाम प्राकाश्यकुत्सयो.। सम्भाव्याभ्युपगमयोरलीके विस्मये क्रुधि, हे. नाम प्राकाश्य-सम्भाव्यक्रोधोपगमकुत्सने, अ.

नायक—नायको नेतरि श्रेष्ठे हारमध्यमणावपि, मे., वि. नायको मणि-भिन्नेतृप्रधानेषु, हे.

नार—नारस्तर्णकनीरयोः, मे., वि.

नारकीट—नारकीटोऽश्मकीटे स्यात्स्वदत्ताशाविहन्तरि, मे., वि. नारकीटः स्वदत्ताशाविहन्त्र्यश्मकीटके, हे.

नारङ्ग—नारङ्ग पिप्पलीरसे। यमजप्राणिनि विटे नागरङ्गद्रुमेऽपि च, मे नारङ्ग पिप्पलीरसे। नागरङ्गे विटे जन्तौ यमजेऽपि प्रकीर्तितम्, वि नारङ्गो विटजन्मिनो। कणारसे नागरङ्गे, हे

नाराच—नाराच्येपणिकाया ना लोहबाणाम्बुहस्तिनो, मे नाराचो लोहवाणे स्यान्नाराचो जलहस्तिनि। नाराच्येपणिकायाञ्च, वि नाराचो लोहसायके। जलेभे नाराच्येपण्याम्, हे

नारायण—नारायणोऽच्युतेऽभीरुगौर्योर्नारायणी मता, मे नारायणोऽच्युतेऽभीरुगौर्योर्नारायणी विदु, वि नारायणस्तु केशवे। नारायणी शतावर्युमा श्री, हे

नाला—नाला दण्डे सरोजस्य नाली शाककलम्बके, वि नाला न ना पद्मदण्डे नाली शाककडम्बके, मे नाल काण्डे मृणाले च नाली शाके कडम्बके, हे

नालिका—अथ नालिका। नाले काले चुल्लिरन्ध्रे विवरे वेणुभाजने, हे

नालीक—नालीक शरशल्याङ्गेष्वब्जखण्डे, मे नालीकोऽङ्गे शरे शल्ये नालीक पद्मवर्द्धने, हे नालीक शरखण्डेऽब्जे नालीक शरशल्ययो, वि नालीकौ पद्मनाराचौ, त्रि

नाश—नाश पलायनेऽपि स्यान्निधनानुपलम्भयो मे नाश पलायने प्रोक्तो निधनानुपलम्भयो, वि नाश पलायने मृत्यौ परिध्वस्तावदर्शने, हे नाश पलायने मृत्यौ, त्रि

नासा—नासा तु नासिकायाञ्च द्वारोर्ध्वदारुणि स्त्रियाम्, मे नासा तु नासिकाया स्यान्नासा द्वारोर्ध्वदारुणि वि नासा घोणा। द्वारोर्ध्वदारुणो, हे

नाह—नाहस्तु बन्धने कूटे, मे नाहो बन्धनकूटयो, वि

नि—नि निवेशभृशार्थयो। नित्यार्थे सशयक्षेपकौशलोपरमेषु च। सामीप्याश्रयदानेषु मोक्षान्तर्भावबन्धने। राश्यधोभावविन्यासे, मे नि स्यात् क्षेपे भृशार्थे च नित्यार्थे दानकर्मणि। सन्निधानोपरमयो सश्रयाश्रयराशिषु। मोक्षेऽन्तर्भावेऽधोभावे बन्धने कौशलेऽपि च, हे नि निवेशभृशार्थाधोभावविन्यासराशिषु। आश्रये बन्धने मोक्षे दानकर्मणि दर्शने। अन्तर्भावे च सामीप्यकौशलोपरमेषु च। नित्यार्थे सशये च, वि

निःश्रेणि—निःश्रेणिरधिरोहिण्या खर्जूरीपादपे स्त्रियाम्, मे निःश्रेणिस्त्वधिरोहिण्या खर्जूरीपादपेऽपि च, वि निःश्रेणिरधिरोहिण्या खर्जूरीपादपेऽपि, हे

निःश्रेयस—निःश्रेयसन्तु कल्याणमोक्षयो शङ्करे पुमान्, मे निःश्रेयसन्तु कल्याणे चन्द्रचूडापवर्गयो, वि निःश्रेयसन्तु कल्याणमोक्षयो, हे

नि सरण—अथ नि सरण मृत्यूपायमोक्षेषु निर्गमे, मे नि सरण स्यान्मरणो पायनिर्याणमुक्तिषु, वि नि सरण मृतौ। उपाये गेहादिमुखे निर्वाणे निर्गमेऽपि च, हे

निकर—निकरो निवहे सारे न्यायदेयधने निधौ, मे निकरो निवहे सार न्यायदेयधनान्तरे, वि निकर सारसङ्घयो । न्यायदातव्यवित्ते च, हे

निकष—निकष शाणफलके निकषा यातुमातरि, मे, हे निकषाऽन्तिक-मध्ययो, मे निकषा त्वन्तिके मध्ये रक्षोऽम्बाया त्वनव्ययम्, वि

निकाय—निकायस्तु पुमान् लक्ष्ये सधर्मिप्राणिसहतौ। समुच्चये सहताना निलये परमात्मनि, मे निकायो निलये लक्ष्ये सहताना समुच्चये। एकार्थभाजि निवहे परमात्मनि चेष्यते, वि निकाय सद्मसङ्घयो । परमात्मनि लक्ष्ये च हे

निकार—निकार स्यात् परिभवे धान्यस्योत्क्षेपणेऽपि च मे निकार स्यात् परिभवे धान्यस्योत्किरणेऽपि च, वि निकारस्तु पराभव। धान्योत्क्षेप, हे धान्योत्क्षेपे निकार स्यात्, नि

निकुम्भ—निकुम्भ कुम्भकर्णस्य तनये दन्तिकौषधौ, मे निकुम्भ कथितो दन्त्या कुम्भकर्णसुतेऽपि च, वि निकुम्भ कुम्भकर्णजे। दन्त्याञ्च, हे

निकृत—निकृत विप्रलब्धे स्यान्नीचे विप्रकृतेऽपि च वि म निकृत विप्रलब्ध विप्रकृतेऽधमे, हे

निकृति—निकृतिर्भर्त्सने क्षेपे शठे शाठ्येऽपि च स्त्रियाम् मे निकृति-र्भर्त्सने क्षेपे वदन्ति शठशाठ्ययो, वि निकृति शठशाठ्ययो । भर्त्सनेऽभिभवे क्षेपे, हे

निगम—निगमो वाणिजे पुर्या कटे वेदे वणिक्पथे, मे निगमो वाणिजे पुर्या कटे वेदे वणिक्पथे, वि निगमा पूर्वणिक्वेदनिश्चयाध्ववणिक्पथा, हे वणिक्पथ पुर वेदो निगम, अ कटे लुण्ड्याञ्च निगम, त्रि श्रुतौ निगम, ह

निगरण—अथ निगरण क्लीव भोजने स्याद् गले पुमान्, मे निगरण भोजनेऽपि गले निगरणो मत, वि निगरण भोजने स्यान्निगरण पुनर्गले, हे

निग्रह—निग्रहो भर्त्सनेऽपि स्यान्मर्यादायाञ्च बन्धने, मे निग्रहा भर्त्सने प्रोक्तो मर्यादायाञ्च बन्धके, वि निग्रह । बन्धके भर्त्सने सीम्नि, हे

निचुल—निचुलस्तु निचोले स्याद् इज्जलाख्यमहीरुहे, मे निचुलो हिज्जल तरौ निचुलश्च निचोलके, वि निचुलस्त्विज्जलद्रौ निचोलके, हे

निज—निज स्वीये च नित्ये च, मे निजमात्मीयनित्ययो, वि निजा नित्ये स्वकीये च, हे स्वके नित्ये निज त्रिषु, अ नित्य स्वञ्च निज प्रोक्तम्, अने

नितम्ब—नितम्ब. स्कन्धरोधसोः । स्त्रिया. पश्चात्कटितटे कटके कटिमात्रके, मे. नितम्बो रोधसि स्कन्धे शिखरेऽपि कटीरके, वि. नितम्बः कटिरोधसोः। स्त्रियाः पश्चात्कटौ सानौ, हे.

नित्य—नित्य स्यात्सन्ततेऽपि च । शाश्वते त्रिषु, मे. नित्यन्तु सतते ध्रुवे, वि. नित्यं सते ध्रुवे, हे नित्ये सततशाश्वते, त्रि.

निदाघ—निदाघो ग्रीष्मकाले स्याद् उष्णस्वेदाम्बुनोरपि, मे., वि. प्रस्वेदोऽपि निदाघ स्यान्निदाघो ग्रीष्म उच्यते, ग्रने निदाघौ स्वेदतापौ च, त्रि. v. घर्म

निदान—निदानं कारणे वत्सदामादिकारणक्षये, मे. निदानं कारणे रोगनिर्णये वत्सदामनि, वि निदानं कारणे शुद्धौ तपस. फलयाचने । वत्सदाम्न्यवसाने च, हे. निदानमवसानेऽपि, ह.

निदेश—निदेश शासनोपान्तभाषणेषु प्रयुज्यते, वि. निदेशः शासनेऽपि स्यात् कथनोपान्तयोरपि, मे निदेश स्यादुपकण्ठे शासने परिभाषणे, हे.

निधन—निधन स्यात् कुले नाशे, मे , वि निधन कुलनाशयो., हे., अ.

निधुवन—भवेन्निधुवन कम्पे सुरते च नपुसकम्, मे. निधुवनं सुरते कम्पनेऽपि च, वि निधुवनं रते कम्पे, हे

निन्दा—निन्दा स्यादपराधेऽपि कुत्सायामपि योषिति, मे. निन्दापवादे कुत्सायाम्, वि निन्दा कुत्सापवादयो , हे.

निपाक—निपाक पचने स्वेदेऽप्यसत्कर्मफलेऽपि च, वि. निपाकः पचने स्वेदासत्कर्मफलयोरपि, हे

निभ—निभस्तु कथितो व्याजे पुंलिङ्ग सदृशे त्रिषु, मे. निभो व्याजसदृशयोः, वि. निभः स्यात् सदृशे व्याजे, हे. सदृशव्याजयोर्निभः, त्रि.

निमित्त—निमित्तं हेतुलक्ष्मणोः, मे., वि., हे., अ. निमित्तं हेतुचिह्नागन्तुदेवादेशपर्वसु, त्रि.

निमिष, निमेष—निमेषनिमिषौ कालप्रभेदेऽक्षिनिमीलने, मे., त्रि. निमेषनिमिषौ नेत्रमीलने कालभिद्यपि, हे

निम्ब—निम्ब. स्यात् पिचुमर्देऽपि तिक्तके च चिरायते, त्रि

नियति—नियतिर्नियमे दैवे, मे , वि. नियती दैवसयमौ, हे.

नियम—नियमो यन्त्रणायाञ्च प्रतिज्ञानिश्चये व्रते, मे. नियमो यन्त्रणाया स्यात् प्रतिज्ञायाञ्च सयमे, वि नियम. स्यात् प्रतिज्ञाया निश्चये यन्त्रणे व्रते, हे. नियमो निश्चये व्रते । यन्त्रणाबन्धयोश्च, त्रि.

नियामक—नियामक कर्णधारे पोतवाहे नियन्तरि, मे, वि नियामको नियन्तरि। पोतवाहे कर्णधारे, हे नौवाहे स्यान्नियामक। सभ्ये गुरौ च, त्रि

निर्—निर्निर्णयनिषेधयो, मे निर्निश्चये क्रान्ताद्यर्थे निर्निःशेषनिषेधयो, वि निर्निश्चये क्रान्ताद्यर्थे विशेषप्रतिषेधयो, हे निर्निश्चयनिषेधयो, अ

निरसन—निरसन वधे प्रतिक्षेपे। निष्ठीवने, मे निरसन निरासे स्याद्वधे निष्ठीवनेऽपि च, वि निरसन निमूदने। निष्ठीवने निरासे च, हे

निरस्त—निरस्तस्त्रिषु निष्ठ्यूते प्रेषितेषौ द्रुतोदिते। सन्त्यक्ते च प्रतिहते, मे निरस्त प्रेषितेषौ स्यान्निष्ठ्यूते त्वरितोदिते। सन्त्यक्ते च प्रतिहते, वि निरस्त प्रेषितशरे सन्त्यक्ते त्वरितोदिते। निष्ठ्यूते प्रतिहते च, हे

निराकृति—निराकृतिरनाकारेऽस्वाध्याये त्रिषु वारणे। स्त्रियाम्, मे निराकृति प्रतिक्षेपेऽप्यस्वाध्यायेऽप्यनाकृतौ, वि निराकृतिरस्वाध्याये निराकारनिषेधयो, हे अस्वाध्याये कुरूपे च प्रत्युक्तौ स्त्री निराकृति, नि

निरामय—निरामयस्तु पुंसि स्यादिडिक्के त्रिषु नीरुजि, मे निरामयोऽन्यवत् कल्ये स्यादिडिक्के निरामय, वि निरामयस्तु स्यादिडिक्के गतामये, हे

निरूपण—निरूपण स्यादालोके विचारे च निदर्शने, मे, वि निरूपण विचारावलोकनयोर्निदर्शने, हे

निरूह—निरूहो वस्तिभेदे स्यादूहशून्ये च निश्चिते, मे निरूहो वस्तिभेदे स्यात्तर्कनिश्चितयोरपि, वि निरूहो निग्रहे तर्के वस्तिभेदे, हे

निरोध—निरोधो नाशरोधयो, मे, हे निरोधो रोधनाशयो, वि

निर्ऋति—निर्ऋति स्यादलक्ष्म्या स्त्री दिशा पालान्तरे पुमान्, मे निर्ऋति स्यादलक्ष्म्या च दिक्पाले निरुपद्रवे, वि निर्ऋतिर्निरुपद्रवे। अलक्ष्म्या दिक्पतौ चापि, हे

निर्गुण्डी—निर्गुण्डी नीलशेफाल्या सिन्धुवारद्रुमेऽपि च, मे निर्गुण्डी सिन्धुवारक। नीलशेफाल्यब्जकन्द, हे निर्गुण्डी सिन्धुवारके। नीलशेफालिकायाञ्च करहाटे च कुत्रचित्, वि

निर्ग्रन्थ—निर्ग्रन्थो नग्नकेऽपि स्यान्नि स्ववालिशयोरपि, मे, वि निर्ग्रन्थो नि स्वमूर्खयो। श्रमणे च, हे

निर्ग्रन्थक—निर्ग्रन्थक स्यात्क्षपणे निष्फलेऽप्यपरिच्छदे, मे निर्ग्रन्थक स्यात्क्षपणे निष्फलेऽप्यपरिग्रहे, वि

निर्जर—निर्जर स्यात्पुमान् देवे जरात्यक्ते च वाच्यवत्। निर्जरा तु गुडूच्याञ्च तालपर्ण्यामपि स्त्रियाम्, मे निर्जरस्तु जरात्यक्ते वाच्यवन्निर्जर

सुरे। निर्जरा तु गुडुच्या स्यात्तालपत्र्यामपि क्वचित्, वि निर्जरो निर्जरे सुरे। निर्जरा तु तालपत्र्या गुडुच्या तत्त्वभिद्यपि, हे गुडुच्यामपि निर्जरा, त्रि

निर्दट—निर्दटस्तु दयाशून्ये कथितो निष्प्रयोजने। परापवादरक्ते च वाच्यलिङ्गोऽयमिष्यते, मे निर्दटो निर्दये स्मृत । परापवादसरक्ते निर्दटो निष्प्रयोजने, वि निर्दटो निष्प्रयोजने। निर्दयेऽन्यदोषरते, हे

निर्दर, निर्वर—निर्दर निर्भरे सारेऽन्यवत् तु कठिनेऽत्रपे, मे निर्वर सारे निर्भरे कठिनेऽत्रपे, वि निर्वरस्तु गतत्रपे। कठिने निर्भरे सारे, हे

निर्देश—निर्देश शासनेऽपि स्यात्कथनोपान्तयोरपि, मे निर्देश कथनाज्ञयो , हे

निर्नर—निर्नरोऽर्काश्वे तुषाग्नौ ह निर्नरस्तु सहस्राशुतुरङ्गे तुषपावके, वि मे

निर्भर्त्सन—निर्भर्त्सन खलीकारेऽलक्तकेऽपि नपुसकम्, मे निर्भर्त्सन खलीकारेऽलक्तके च वि निर्भर्त्सनमलक्तके। खलीकारे, हे निर्भर्त्सन खलीकारालक्तयो , त्रि

निर्मल—निर्मल स्यात्तु निर्माल्य चाभ्रक च नपुसकम्। मलहीनेऽन्यलिङ्गञ्च, म निर्मल विमल विद्यान्निर्माल्याभ्रकयोरपि, वि निर्मल विमलेऽभ्रके। निर्माल्ये च ह

निर्माण—निर्माण निर्मितौ सारे समञ्जसे नपुसकम्, मे निर्माण निर्मितौ सार निर्माणञ्च समञ्जसे वि निर्माण सारनिर्मित्यो कर्मभेदे समञ्जसे, हे

निर्मुट—निर्मुट खर्पर सूर्ये, हा v हर्मुट

निर्मुक्त—निर्मुक्तस्त्यक्तसङ्गे स्यान्मुक्तकञ्चुकभोगिनि, मे, वि निर्मुक्तो मुक्तनिर्मोकभुजङ्गे निष्परिग्रहे, हे

निर्मोक—निर्मोको मोचने व्योम्नि सन्नाहे सर्पकञ्चुके, मे निर्मोका मोक्षके व्योम्नि सन्नाहे सर्पकञ्चुके, वि निर्मोको व्योम्नि सन्नाहे मोक्षके सर्पकञ्चुके, हे

निर्याण—निर्याण वारणापाङ्गदेशे मोक्षेऽध्वनिर्गमे, मे निर्माण वारणापाङ्गदेशे मोक्षे च निर्गमे, वि निर्याण निर्गमे मोक्षे गजापाङ्गप्रदेशयो , हे

निर्यातन—निर्यातन वैरशुद्धौ दाने न्यासार्पणेऽपि च, मे, अ निर्यातन वैरशुद्धौ दाने न्यासार्पणे मतौ वि निर्यातन वैरशुद्धौ दाने न्याससमर्पणे, हे

निर्यूह—निर्यूह शेखरे द्वारे निर्यास नागदन्तके, वि, मे निर्यूहो द्वारि निर्यासे शेखरे नागदन्तके, हे v निर्व्यूह

निर्वर—v निर्दर

निर्वाण—निर्वाणमस्तंगमने निर्वृतौ गजमज्जने। सङ्गमेऽप्यपवर्गे च, मे. निर्वाणमस्तंगमने निर्वृतौ गजमज्जने। अपवर्गे च, वि. निर्वाणं मोक्षनिर्वृत्योर्विश्रान्ते करिमज्जने, हे. अथ मज्जने। निर्वाण निर्वृतौ मोक्षे, त्रि.

निर्वाद—निर्वादः स्याल्लोकवादे परिनिष्ठितवादयोः, मे. निर्वादः स्यात्परीवादे परिनिष्ठितवादयो., वि. निर्वादस्तु लोकवादेऽपवादे हे. निर्वादो जनवादेऽपि, अ.

निर्वासन—निर्वासनं हिंसने स्यान्नगरादेर्वहिष्कृतौ, मे. निर्वासन हिंसने च नगरादेवहिष्कृतौ, वि. निर्वासनन्तु मारणे पुरादेशश्च वहिष्कारे, हे.

निर्वृति—निर्वृतिः। मोक्षे मृत्यौ सुखे सौस्थ्ये, हे. निर्वृति सुस्थताया स्यादस्त गमनसौख्ययोः, वि. निर्वृतिः सुस्थितावस्तंगमने च सुखे स्त्रियाम्, मे निर्वाणे सुस्थितत्वे च निवृति., त्रि.

निर्व्यूह—द्वार्यापीडे क्वाथरसे निर्व्यूहो नागदन्तके, अ. निर्व्यूहो निर्गतापीडनिर्यासद्वारभूमिषु, अने. *v.* निर्यूह.

निर्वेश—निर्वेशस्तु पुमान् भोगे वेतने मूर्च्छनेऽपि च, मे. निर्वेशो मूर्च्छने भोगे निर्वेशो वेतनेऽपि च, वि. निर्वेश उपभोगे स्यान्मूर्छने वेतनेऽपि च, हे निर्वेशो भूतिभोगयोः, अ.

निवात—निवातो दृढसन्नाहे वातशून्येऽपि चाश्रये, मे. निवातो दृढसन्नाहे वातान्ते चाश्रयेऽपि च, वि. निवातो वातरहिते दृढसन्नाह आश्रये, हे. निवातावाश्रयावातौ शस्त्राभेद्यञ्च वर्म यत्, अ. निवातमाश्रय विद्यादभिन्न कवचं तथा, अने.

निवेश—निवेशः पुंसि विन्यासे शिविरोद्वाहयोरपि, मे. निवेशः शिविरोद्वाहविन्यासेषु प्रकीर्तित., वि. निवेशः सैन्यविन्यासे शिविरोद्वाहयोरपि, हे.

निशमन—निशमनमुक्तं दृष्टौ श्रुतौ, मे. श्रुतौ दृष्ट्यां निशमनम्, त्रि. निशमन श्रुतौ दृष्टौ, वि. v. निशामन.

निशा—निशा दारुहरिद्राया स्यात् त्रियामाहरिद्रयोः, मे., वि. निशा रात्रौ हरिद्रायाम्, हे. निशा रात्रिर्हरिद्रा च, त्रि.

निशाचर—निशाचरस्तु रक्षसि। फेरुपेचकसर्पेषु पांशुलाया निशाचरी, मे. निशाचरः पेचकाहियातुधानेषु फेरवे। निशाचरी पांशुलायाम् वि. निशाचरस्तु राक्षसः। सर्पे घूके सृगाले च। निशाचरी तु पांशुला, हे. पांशुला च निशाचरी, त्रि.

निशान्त—निशान्तं त्रिषु शान्ते स्यात्क्लीवन्तु भवनोषसोः, मे. निशान्तं सदने शान्ते प्रभातेऽपि, हे. निशान्तः कथितः शान्ते निशान्तं भवनोषसोः, वि.

निशामन—निशामन दर्शने स्यादालोचने न द्वयो, मे दृष्ट्यालोचे निशामनम्, वि निशमननिशामने। निरीक्षणश्रवणयो, हे

निशीथ—निशीथस्तु पुमानर्द्धरात्रे स्याद्रात्रिमात्रके, मे निशीथोऽप्यर्द्धरात्रे स्यान्निशीथो रात्रिमात्रके, वि निशीथस्तु रात्रिमात्रार्धरात्रयो, हे

निश्चारक—निश्चारक पुरीषस्य क्षये स्वैरे समीरणे, मे, वि निश्चारक समीरणे। पुरीषस्य क्षये स्वैरे, हे

निषङ्ग—निषङ्ग सङ्गते तूणे, मे निषङ्ग सङ्गतूणयो, वि, त्रि निषङ्ग-स्तूणसङ्गयो, हे

निषद्वर—निषद्वरस्तु जम्बाले निशायान्तु निषद्वरा, मे निषद्वरस्तु जम्बाले निशायाञ्च निषद्वरी, वि निषद्वर स्मरे पङ्के निषद्वरी पुनर्निशि, हे

निषध—निषध कठिने देशे तद्राजे पर्वतान्तरे, मे निषध कठिने देशे तद्राजे च नगान्तरे, वि निषधस्तु पर्वते कठिने स्वरे। देशतद्राजयोश्चापि, हे

निषाद—निषाद स्वरभेदे स्याच्चण्डाले धीवरान्तरे, मे निषाद श्वपचे स्वरे, वि, हे निषादौ श्वपचस्वरौ, त्रि

निष्क—निष्कमस्त्री साष्टहेमशते दीनारकर्षयो। वक्षोऽलङ्करणे हेमपात्रे हेमपलेऽपि च, मे निष्क कर्षे हेमनि तत्पले। दीनारे साष्टसुवर्णशते वक्षोविभूषणे, हे निष्कमष्टाधिकस्वर्णशते दीनारकर्षयो। वक्षोऽलङ्करणे हेमपात्रे हेमपलेऽपि च, वि साष्टे शते सुवर्णाना हेम्न्युरोभूषणे पले। दीनारेऽपि च निष्कोऽस्त्री, अ पलमण्डनयोर्निष्को निष्को दीनाररुक्मयो, अने

निष्कल—निष्कलस्तु कलाशून्ये नष्टवीर्य्ये च वाच्यवत्, मे निष्कलस्तु नष्टवीजे कलोज्झिते, हे निष्कलस्तु कलाशून्ये नष्टवीजे तु वाच्यवत्, वि

निष्काशित—निष्काशितो निर्गमितेऽप्याहिते धिक्कृतेऽपि च, मे, वि

निष्कुट—निष्कुटस्तु गृहोद्याने स्यात्केदारकपाटयो, मे, वि निष्कुटो गृहवाटिका। केदारक कपाटश्च, हे कपाटेऽपि च निष्कुट। कोटरेऽपि, त्रि गृहवाद्याञ्च निष्कुट, ह

निष्क्रम—निष्क्रमो बुद्धिसम्पत्तौ निर्गमे दुष्कुलेऽपि च, मे, वि निष्क्रमो दुर्गमे बुद्धिसम्पत्तौ दुष्कुलेऽपि च, हे

निष्ठा—निष्ठा निष्पत्तिनाशान्तयाच्ञानिर्वहणेषु च, मे, वि निष्ठोत्कर्षव्य-वस्थयो। क्लेशे निष्पत्तौ नाशेऽन्ते निर्वाहे याचने व्रते, हे निष्ठा निष्पत्तिनाशान्ता, अ निष्ठा क्लेशेऽवसाने च व्यवस्थोत्कर्षयोर्व्रते, ह

निष्ठुर—निष्ठुर कठिनेऽन्नपे, हा

निष्पाव—निष्पाव. शूर्पपवने राजमाषे कडङ्गरे। पवने शिम्बिकाया ना निर्विकल्पेऽन्यलिङ्गकः, मे. निष्पाव सूर्पपवने राजमाषे कडङ्गरे। पवने सिम्बिकायां च निष्पावो निर्विकल्पके, वि. निष्पाव. पवने शूर्पपवने निर्विकल्पके। वल्लै कडङ्गरे शिम्ब्याम्, हे. निष्पाव. सूर्पवातेऽपि, हा.

निस्—निर्निषेधे च निश्चये। साकल्यातीतयो, मे. निर्निश्चये निषेधे च साकल्यातीतयोरपि, वि. v. निर्.

निसर्ग—निसर्गो रूपसर्गयोः, मे निसर्ग. सर्गशीलयो, वि निसर्ग सर्गे स्वभावे, हे.

निस्तरण—स्यान्निस्तरणमुपाये निस्तारे तरणेऽपि च, मे. निस्तरणं स्यादुपाये निस्तारे निर्गमेऽपि च, वि. निस्तरणन्तु निस्तारे तरणोपाययोरपि, हे.

निस्तल—निस्तलं वर्तुले चले, मे, वि. निस्तलन्तु तले वृत्ते, हे.

निस्तुषित—अथ निस्तुषितं त्यक्ते त्वग्विहीने लघूकृते, मे. निस्तुषितं निस्त्वचि स्याद्वर्जिते च लघूकृते, वि. निस्तुषितं वर्जिते स्याद् गतत्वचि लघूकृते, हे.

निस्त्रिंश—अथ निस्त्रिंशः खड्गे ना निर्दये त्रिपु, मे. निस्त्रिंशो निर्दये खड्गे, वि. निस्त्रिंशो निर्घृणे खड्गे, हे. निस्त्रिशौ खड्गनिर्दयौ, त्रि. निस्त्रिंशौ खड्ग-पापिष्ठौ, अने. निस्त्रिशोऽकरुणेऽपि च, हा

निह्नव—निह्नव पुसि निकृताववश्वासापलापयो, मे. निह्नवं निकृतौ विद्यादविश्वासापलापयो, वि. निह्नव स्यादविश्वासेऽपलापे निकृतावपि, हे अविश्वासेऽपह्नवेऽपि निकृतावपि निह्नवः, अ.

नीकाश—नीकाशो निश्चये तुल्ये, वि., मे, हे.

नीच—नीचः पामरे वामनेऽपि च, मे नीचस्तु वामने पामरे स्मृतः, वि. नीच. पामरखर्वयोः, हे. वामने पामरे नीचः, त्रि.

नीचैस्—नीचैः स्वैराल्पयोर्मतम्, मे., वि. नीचैः स्वैराल्पनीचेषु, हे.

नीड—नीडं स्थानकुलाययोः, मे. नीडं स्थाने कुलाये च सकारपूर्वकोऽन्तिके, वि. नीड स्थाने खगालये, हे.

नीति—नीतिर्नयेऽपि स्यात्प्रापणेऽपि च योषिति, मे. नीतिस्तु प्रापणे नये, वि. नीतिर्नये प्रापणे च, हे.

नीध्र—नीध्रं नेमौ वलीके द्वौ रेवतीभे च कानने, वि. नीध्रन्तु वलीवनने-मिषु। चन्द्रे च रेवतीभे च, हे. नीध्रं नेमौ वलीके द्वौ रेवतीभेऽपि कानने, मे. वलीकवनयोर्नीध्रम्, त्रि.

नीप—नीप कदम्वबन्धूकनीलाशोकद्रुमेषु च, मे नीपो धूलिकदम्बे स्यान्नीलाशोके च धन्विनि, वि

नीरज—नीरज कुष्ठपद्मयो, मे नीरज कमले कुष्ठे वि त्रि नीरज पद्मकुष्ठयो, हे

नील—नीलन्तु नीलीरक्ते ना निध्यद्रिवानरान्तरे। नीली रुग्भेदनीलिन्यो मे, नील कृष्णे नगान्तरे। नील कपीश्वरे नीली वृक्षलाञ्छनभेदयो वि नीलो वर्णे मणौ शैले निधिवानरभेदयो। नीलौपध्या लाञ्छने च, हे

नीलकण्ठ—v कालकण्ठ

नीलङ्गु, नीलाङ्गु—नीलाङ्गु स्यात्क्रमौ पुसि भम्भराल्या तु योपिति मे नीलाङ्गु कृमिजातिके। भम्भराल्या प्रसूते च हे नीलगु कृमिभेदे स्याद्भम्भरालीसुसारयो, वि

नीलाञ्जसा—नीलाञ्जसाऽप्सरोभेदे सरिद्भेदे च विद्युति, मे नीलाञ्जसाऽप्सरोभेदे सरिद्भेदेऽपि विद्युति वि नीलाञ्जसा नदीभेदेऽप्सरोभेदे तडित्यपि हे

नीलाम्बर—नीलाम्वर प्रलम्वघ्ने कौणपे च शनैश्चरे मे नीलाम्बर प्रलम्बघ्ने कौणपे क्रूरलोचने वि नीलाम्बरो वलभद्रे राक्षसे क्रूरलोचन, हे

नीलिका—नीलिका नीलिनीक्षुद्रारोगशेफालिकासु च मे नीलिका नीलिनी क्षुद्रारोगशेफालिकास्वपि वि

नीवर—स्यान्नीवरो वणिजके वास्तव्ये च पुमानयम मे स्यान्नीवरो वाणिजके वास्तव्येऽपि च नीवर वि नीवरस्तु वास्तव्येऽपि वणिज्यपि, हे

नीवी—नीवी परिपणे स्त्रीणा कटीवसनवन्धने, मे नीवी परिपणे ग्रन्थौ स्त्रीणा जघनवासस वि नीवी स्त्रीकटीवस्त्रवन्धने। मूलद्रव्ये परिपणे, हे स्त्रीकटीवस्त्रवन्धेऽपि नीवी परिपणेऽपि च अ नीवी परिपणेऽप्युक्ता ह

नीहार—नीहारो हिमशीतयो, अन

नु—नु वितर्कावमानयो। विकल्पानुनयातीते प्रश्नहत्वपदेशयो, मे नु प्रश्नेऽनुशये तीर्थे स्याद्विकल्पवितर्कयो हे नु स्यात्प्रश्ने विकल्पार्येऽप्यतीतानुनयार्थयो, वि नु पृच्छाया विकल्पे च अ

नुचित—नुचित प्रश्नवितर्कयो ह

नूनम्—नूनन्तु निश्चिते तर्के स्मरणे वाक्यपूरणे, मे नून निश्चिततर्कयो, वि नून तर्के निश्चिते च, हे तर्कनिश्चितयोर्नूनम्, ह नून तर्केऽर्थनिश्चये, अ

नृशस—पापीयासो नृशसा स्युर्नृशसा वन्दिन स्मृता, अने

नेत्—नेद्विकल्पनिषेधयो, मे

नेत्र—नेत्र मन्थगुणे वस्त्रभेदे मूले द्रुमस्य च। रथे चक्षुषि नद्यान्तु नेत्री नेतरि वाच्यवत्, मे नेत्र मथिगुणे वस्त्रे तरुमूले विलोचने। नेत्र रथे च नाडचाञ्च नेत्रो नेतरि वाच्यवत्, वि नेत्र वस्त्रे मथो गुणे। मूलाक्षिनेतृषु, हे स्याज्जटाशुकयोर्नेत्रम्, अ नेत्रो नेतरि नेत्रञ्च गुणे मूले विलोचने, त्रि नेत्र वस्त्रविशेषश्च नेत्र चक्षुरुदाहृतम्। परिवर्तगुणो नेत्रो नेत्र कस्तूरिकामृग, अने नेत्र मूले, ह

नेपथ्य—नेपथ्य स्यादलङ्कारे रङ्गज्याया नपुसकम्, मे नेपथ्य रङ्गभूमौ स्यान्नेपथ्यञ्च प्रसाधने, वि

नेम—नेम कालेऽवधौ खण्डे प्राकारे कैतवेऽपि च, मे नेम कालेऽवधौ गर्ते प्राकारे कैतवेऽपि च, वि नेमस्त्वर्द्धे प्राकारगर्तयो। अवधौ कैतवे काले, हे

नेमि—नेमिर्ना तिनिशे कूपत्रिकाचक्रान्तयो स्त्रियाम्, मे नेमिस्त्रिकाया कूपस्य चक्रान्ते तिनिसद्रुमे, वि नेमि कूपत्रिका प्रधि। तिनिशोऽरिष्टनेमिश्च, हे

नैगम—नैगम स्यादुपनिषद्वणिजोर्नागरेऽपि च, मे, वि नैगमो नयपौरोपनिषद्वृतिषु वाणिजे, हे नागरो वणिक्। नैगमौ द्वौ, अ

नैपाली—नैपाली तु नवमालीकुनटीसुवहासु च, मे नैपाली नवमालीमन शिलासुवहासु च, वि नैपाली मन शिला स्यात्सुवहा नवमाल्यपि, हे

न्यच्(ञ्च्)—न्यड नीचनिम्नयो, मे न्यड् निम्ने नीचकात्स्न्ययो, हे न्यड नीचे निम्नकात्स्न्ययो, वि

न्यक्ष—न्यक्ष परशुरामे स्यान्न्यक्ष कार्त्स्न्यनिकृष्टयो, वि न्यक्ष कार्त्स्न्यनिकृष्टयो। जामदग्न्येऽपि, हे न्यक्ष कार्त्स्न्यनिकृष्टयो अ न्यक्ष कार्त्स्न्ये तृणेऽपि च। क्लीबेऽथ पुसि महिषे निकृष्टे पुनरन्यवत्, मे

न्यग्रोध—न्यग्रोधस्तु पुमान् व्यामवटयोश्च शमीतरौ। न्यग्रोधी तूपचित्रायाम्, मे न्यग्रोधो व्यामवटयोर्न्यग्रोधश्च शमीतरौ। न्यग्रोधी विषपर्ण्याञ्च मोहनाख्यौषधावपि, वि न्यग्रोधो वटपादपे। शम्या व्यामे न्यग्रोधी तु मोहनाख्यौषधीभिदि। वृषपर्ण्याम्, हे व्यामो वटश्च न्यग्रोधौ, अ न्यग्रोधौ वटव्यामुकौ, अने,

न्यङ्कु—न्यकुर्मुनौ मृगे पुसि, मे न्यकुर्मृगे मुनौ, हे न्यकुर्मृगे ऋषौ, वि

न्युब्ज—न्युब्जो दर्भमये स्रुचि। कर्मरङ्गफले क्लीव कुब्जाधोमुखयोस्त्रिषु, मे न्युब्जन्तु कर्मरङ्गे स्यानुचब्ज प्रोक्त कुशस्रुचि। अधोमुखे च कुब्जे च न्युब्जो वाच्यवदिष्यते, वि न्युब्ज कुब्जे कुशस्रुचि। अधोमुखेऽपि च न्युब्ज कर्मरङ्गतरो फले, हे

भिदि। आगामिवर्तमानाहर्युक्तायां निशि पक्षिणी, वि. पक्षिणी पूर्णिमाखग्यो. शाकिनीरात्रिभेदयोः, हे.

पक्ष्मन्—पक्ष्म सूत्रादिसूक्ष्मांशे किञ्जल्के नेत्रलोमनि, मे., वि. पक्ष्माक्षिलोम्नि तन्त्वादिसूक्ष्मांशे कुसुमच्छदे। गरुत्किञ्जल्कयोश्चापि, हे. पक्ष्माक्षिलोम्नि किञ्जल्के तन्त्वाद्यंशेऽप्यणीयसि, अ.

पङ्क—पङ्कोऽस्त्री कर्दमे पापे, मे पङ्कः कर्दमपापयो , वि पङ्कोऽघे कर्दमे, हे. पङ्कोऽस्त्री कर्दमाहसोः, त्रि.

पङ्कार—पङ्कारः शैवले सेतौ सोपाने जलकुब्जके, मे., वि , हा. पङ्कारो जलकुब्जके। सोपाने शैवले सेतौ, हे.

पङ्किल—पादालिन्देऽपि पङ्किलः, हा.

पंक्ति—पंक्तिर्दशाक्षरच्छन्दोदशसंख्यालिपु स्त्रियाम्, मे. पक्तिर्दशाक्षरच्छन्दोदशसंख्यावलीष्वपि, वि पंक्तिश्छन्दःश्रेण्योः, हे. पक्तिश्छन्दोऽपि दशमम्, अ. श्रेणिर्दश च पक्तिः स्यात्, त्रि.

पञ्चगुप्त—पञ्चगुप्तस्तु चार्वाकदर्शने कमठेऽपि च, वि. पञ्चगुप्तस्तु चार्वाकदर्शने कमठे पुमान्, मे. पञ्चगुप्तश्चार्वाकदर्शने। कमठे, हे.

पञ्चता—पञ्चता पञ्चभावे स्यान्मरणेऽपि च योषिति, मे., वि. पञ्चता पञ्चभावे स्यात्पञ्चता मरणेऽपि च, हे.

पञ्चत्व—पञ्चत्वं पञ्चानां भावे प्राणानामत्ययेऽपि च, मे. पञ्चत्वं निधनं स्मृतम्। पञ्चानामपि भावे च, वि पञ्चत्वं भावे पञ्चाना प्राणानामत्ययेऽपि च, हे.

पञ्चदशी—पञ्चदशी त्वमावास्यापौर्णमास्योश्च योषिति, मे. भवेत् पञ्चदशी पौर्णमास्यमावास्ययोरपि, वि.

पञ्चनख—पञ्चनखो गजे कूर्मे, वि. पञ्चनखस्तु कच्छपे। गजे, हे. कूर्मे पञ्चनखो गजे, त्रि.

पञ्चम—पञ्चमो रागभेदे स्यात्स्वरभेदे च पञ्चमी। पाण्डवानाञ्च पत्न्या स्त्री पञ्चाना पूरणे त्रिपु, मे. पञ्चमो रागभेदे स्यात्पञ्चानामपि पूरणे। पञ्चमश्चतुरे हृद्ये पञ्चमी पाण्डवस्त्रियाम्, वि. पञ्चमो रुचिरे दक्षे पञ्चानामधिपूरणे। रागभेदे पञ्चमी तु द्रौपद्याम्, हे. पञ्चमः स्वरसख्ययोः, त्रि.

पञ्चानन—पञ्चाननः शिवे सिंहे, मे., वि., हे.

पञ्चाली—पञ्चाली पुत्रिकागीत्योः स्त्रिया पुभूम्नि नीवृति, मे. पञ्चाली पुत्रिकागीत्योः पञ्चालो जनदेशयोः, वि. पञ्चालो नीवृदन्तरे। पञ्चाली पुत्रिकागीत्योः, हे.

पतङ्ग—पतङ्गः शलभे शालिप्रभेदे पक्षिसूर्ययोः, मे, शा. पतङ्ग शलभे शालिप्रभेदे विहगे रवौ, वि. पतङ्गः सूर्यपक्षिणोः। पारदे शरभे शालौ, हे. पतङ्गौ पक्षिसूर्यौ च, अ. पतङ्गः शलभे रवौ, त्रि. पतङ्गौ शलभादित्यौ, अने.

पतत्—पतन्पातुके खगे, मे. पतन्पातुकपक्षिणो., वि.

पताका—पताका वैजयन्त्याञ्च सौभाग्यनाटकाङ्कयो, मे पताकाङ्के ध्वजे केतौ सौभाग्ये नाटकांशके, हे. पताका वैजयन्त्याञ्च सौभाग्येऽङ्के ध्वजेऽपि च, वि.

पति—पतिर्धवे ना त्रिष्वीशे, मे. पतिः प्रभौ गतौ मूले, वि.

पत्ति—पत्तिर्ना पदगे स्त्रियाम्। गतावेकरथैकेभत्र्यश्वपञ्चपदातिके, मे. पत्तिः पदातौ गमने वीरसैन्यप्रभेदयोः, वि. पत्तिः सेनाभित्पद्गयोर्मता, हे. पत्तिर्गतौ च, अ.

पत्र—पत्रन्तु वाहने पर्णे स्यात्पक्षे शरपक्षिणोः, मे. पत्रं स्याद्वाहने पर्णे पक्षे च शरपक्षिणाम्, वि. पत्रं यानं पक्षश्छदश्छुरी, हे. पत्रं वाहनपक्षयो., अ. पादत्राणे दले पक्षे लेख्यवस्तुनि पत्रवाक्, अने.

पत्राङ्ग—पत्राङ्गो न द्वयोर्भूर्जे पद्मके रक्तचन्दने, मे. पत्राङ्ग पद्मके भूर्जे पत्राङ्गं रक्तचन्दने, वि. पत्राङ्गं रक्तचन्दने। भूर्जपद्मकयोश्चापि, हे.

पत्रिन्—पत्री श्येने पत्ररथे काण्डद्रुरथिकाद्रिषु, मे. पत्री काण्डे खगे द्रुमे। रथेऽद्रौ रथिके श्येने, हे. पत्रिणौ शरपक्षिणौ, अ. श्येनाख्यो विहग. पत्री पत्रिणौ शरपक्षिणौ, शा.

पत्रोर्ण—पत्रोर्णं धौतकौशेये क्लीवं स्याच्छोणके पुमान्, मे. पत्रोर्णं धौतकोशेये पत्रोर्णः शोणकेऽपि च, वि. पत्रोर्णं धौतकौशेये स्यात्पत्रोर्णस्तु शोणके, हे

पथ्या—पथ्या स्त्री हरीतक्यां हिते त्रिषु, मे. पथ्यं हिते हरीतक्यां पथ्या, वि. पथ्यं हितं पथ्या हरीतकी, हे. पथ्यं हितेऽभया पथ्या, त्रि.

पद—पदं शब्दे च वाक्ये च व्यवसायापदेशयोः। पादतच्चिह्नयोः स्थानत्राणयोरङ्कवस्तुनोः, वि., मे. श्लोकपादेऽपि च क्लीवं पुलिङ्गः किरणे पुनः, मे. पदं स्थाने विभक्तयन्ते शब्दे वाक्यैकवस्तुनोः। त्राणे पादे पादचिह्ने व्यवसायापदेशयोः, हे. पदं व्यवसितत्राणस्थानलक्ष्माङ्घ्रिवस्तुषु, अ. वाक्ये शब्देऽपदेशे च, त्रि. व्यवसाये परित्राणे पदं पञ्चिह्नयोरपि। वर्त्मस्थानापदेशेषु पदं स्याद्वाक्यशब्दयोः, शा.

पदार—पदारः पादधूलौ स्यात्पादालिन्देऽपि पुंस्ययम्, मे. पदारः पादधूलिषु। पादालिन्दे, हे., वि.

पद्धति—पद्धतिः पंक्तिवर्त्मनोः, मे., वि. पद्धतिः पथि पंक्तौ च, हे. अथ पद्धतिः पंक्तौ मार्गे च, त्रि.

पद्म—पद्मोऽस्त्री पद्मके व्यूहनिधिसङ्ख्यान्तरेऽम्बुजे। ना नागे स्त्री फञ्जिकाश्रीचारटीपन्नगीषु च, मे पद्म स्यात्पन्नगे व्यूहे निधौ सङ्ख्यान्तरेऽम्बुजे। पद्मके विन्दुजालेऽपि पद्मा भार्गीश्रियोरपि, वि पद्मो व्यूहे निधावहौ। सङ्ख्याब्जयो पद्ममिभविन्दौ, हे पद्मोऽस्त्री विन्दुजालेऽब्जे व्यूहे सङ्ख्यान्तरे निधौ, त्रि पद्मा लक्ष्मीर्निधि पद्म पद्मानि गजविन्दव। सङ्ख्यागणविशेषौ च पद्मौ पद्म सरोरुहम्, शा v मोक्ष

पद्मक—पद्मक स्यात्पद्मकाष्ठविन्दुजालकयोरपि, मे, हे पद्मक पद्मकाष्ठेभविन्दुजालकयोरपि, वि

पद्मलाञ्छन—स्यात्पद्मलाञ्छनो लोकेश्वरे ब्रह्मणि भास्करे। धनदे च स्त्रिया तारालक्ष्मीवाग्देवतासु च, मे स्यात्पद्मलाञ्छनाभिख्या विधौ लोकेश्वरार्कयो। धनदे च सरस्वत्या तारालक्ष्म्योरपि स्मृता, वि पद्मलाञ्छनो धनदे लोकेशे रविवेधसो। पद्मलाञ्छना ताराया सरस्वत्या श्रियामपि, हे

पद्मिनी—पद्मिनी पद्मसङ्घाते स्त्रीविशेषे सरोरुहे, मे पद्मिनी स्त्रीविशेषे स्यात्सरस्यामम्बुजेऽपि च वि पद्मिनी योषिदन्तरे। अब्जेऽब्जिन्या सरस्याञ्च, हे

पद्य—पद्य श्लोके पुमान् शूद्रे पद्या वर्त्मनि कीर्तिता, मे पद्य श्लोके सृतौ पद्या पद्य शूद्र निगद्यते, वि पद्योऽन्त्यवर्णे स्यात्पद्य श्लोके पद्या तु वर्त्मनि, हे

पनस—पनस कण्टकिफले कण्टके वानरान्तरे। स्त्रिया रोगप्रभेदे स्यात्, मे पनस कण्टकिफले कण्टके कपिरग्भिदो, वि पनस कपिरग्भिदो। कण्टके कण्टकिफले, हे

पन्नग—पन्नगश्चौषधीभेदे तथैव पवनाशने, मे पन्नगस्तु पद्मकाष्ठे भुजङ्गमे, हे पन्नग पद्मकाष्ठे स्यात्पन्नगोऽपि भुजङ्गमे, वि

पयस्—पय स्यात्क्षीरनीरयो, मे, वि पय क्षीरे च नीरे च, हे पय क्षीर पयोऽम्बु च, अ पय क्षीर पयो जलम् अने

पयस्य—पयस्यन्तु पयोजातहितयोर्वाच्यलिङ्गकम्। दुग्धिका क्षीरकाकोल्यो स्वर्णक्षीर्यामपि स्त्रियाम्, मे पयस्या क्षीरकाकोल्या पयोहितभवेऽन्यवत्। पयस्या दुग्धिकायाञ्च स्वर्णक्षीर्याञ्च कथ्यते, वि पयस्यन्तु पयोभवे। पयोहिते पयस्या तु काकोली दुग्धिकापि च, हे

पयस्विनी—पयस्विनी नदीधेन्वोर्विभावर्याञ्च योषिति, मे पयस्विनी तु गोधेन्वा विभावर्या पयस्विनी, वि पयस्विनी। विभावर्यां गोधेन्वाञ्च, हे

पयोधर—पयोधर कोषकारे नालिकेरे स्तनेऽपि च। कशेरुमेघयो पुंसि,

में पयोधर स्यात्कुचकोपकारकसेरुकाम्भोधरनारिकेले, वि पयोधर कुचे मेघे कोपकारे कशेरुणि। नारीकेरे, हे स्त्रीस्तनाब्दौ पयोधरौ, अ स्तनमेघौ पयोधरौ, अने

पर—पर श्रेष्ठारिदूरान्योत्तरे क्लीबन्तु केवले, मे पर स्यादुत्तमानात्मवैरिदूरेषु केवले। परमव्ययमिच्छन्ति, वि परो दूरान्यश्रेष्ठशत्रुषु। परन्तु केवले हे दूरानात्मोत्तमा परा, अ पर नियोगे क्षेपे च, मे

परञ्ज—परञ्जस्तैलयन्त्रे स्यात्क्षुरिकाफलफेनयो, मे परञ्जस्तैलयन्त्रके। फेन च करवाले च परञ्ज क्षुरिकाफले, वि परञ्जोऽसौ तैलयन्त्रे क्षुरिकाफल फेनयो, हे खड्गधेनुफले फेने परञ्जस्तैलयन्त्रके, हा

परपुष्ट—परपुष्ट परभृते वारनार्यान्तु योषिति मे परपुष्ट परभृते परपुष्टा पणस्त्रियाम्, वि परपुष्ट कलकण्ठे परपुष्टा पणाङ्गना हे

परम—परम स्यादनुज्ञायामव्यय परम परे, म परम स्यादनुज्ञानऽप्यव्यय परम परे। परम *स्यात्प्रधानाद्योरोङ्कारेऽपि तयोच्यते, वि परम परे। अग्रे-*सरप्रथमयोरोङ्कारे परम पुन। स्यादव्ययमनुज्ञायाम्, हे

परम्पर—परम्परो मृगभेदे प्रपौत्रे तनयस्य च। परम्परा परीपाटचा हिसा सन्तानयोरपि, मे परम्पर प्रपौत्रादौ मृगभद परम्पर। परम्परा परीपाटचा सन्तानेऽपि वधे क्वचित्, वि परम्पर। मृगभदे प्रपौत्रादौ परम्परान्वये वधे। परीपाट्याम्, हे

परवाणि—परवाणि पुमान्धर्माध्यक्षवत्सरयोरपि मे परवाणि स्मृतो धर्माध्यक्षवत्सरयोरपि, वि परवाणिर्धर्माध्यक्ष वर्षे, हे

परा—परा विमोक्षप्राधान्यप्रातिलोम्येषु धर्षणे। आभिमुख्ये भृशार्थे च विक्रमे च गतौ वधे, मे, वि पराभिमुख्ये प्राधान्ये विमोक्षप्रातिलोम्ययो। गति-धर्षणशुण्ठ्यासु(?) भृशार्थे विक्रमेऽपि च हे

पराक—पराकस्तु व्रते खड्गे, मे पराको व्रतखड्गयो, वि, त्रि

पराक्रम—पराक्रमो विक्रमे स्यात्सामर्थ्योद्योगयोरपि, मे, वि पराक्रमस्तु विक्रमे। सामर्थ्ये चाभियोगे च, हे शौर्योद्योगौ पराक्रमौ, अ वीर्योद्योगौ पराक्रमौ, अने

पराग—पराग सुमनोरेणौ धूलिस्नानीययोरपि। गिरिप्रभेदे विख्यातावुपरागे च चन्दने, मे परागश्चन्दने रेणौ गिरौ स्यात्युपरागयो। स्नानीयपुष्परजसो, हे पराग कौसुमे रेणौ स्नानीयादौ रजस्यपि, अ रजस्यपि पराग इ पुष्परेणौ पराग स्यात्स्नानीयरजसोरपि, शा पराग पुष्परजसि धूलिस्नानीययोरपि। गिरिप्रभेदे विख्यातावुपरागे च चन्दने, वि

पराभव—पराभव । तिरस्कारे विनाशे च पुसि, मे पराभवस्तिरस्कारे विनाशे च पराभव , वि पराभवस्तिरस्कारे नाशे, हे

परायण—परायणमभीष्टे स्यात्तत्पराश्रययोरपि, मे , वि परायण स्यादभीष्टे तत्पराश्रययोरपि, हे परायण रिपो स्थान तत्परश्च परायण , अने

परि—परि स्यात्सर्वतोभावे वर्जने व्याधिशोकयो । इत्थम्भूताख्यानभागवीप्सालिङ्गनलक्षणे । दोपाख्याने निवसने पूजाव्याप्त्योश्च भूपणे, मे परि स्यात्सर्वतोभावे वर्जने लक्षणादिपु । पूजालिङ्गनवीप्सासु भूपणे व्याधिशोकयो । दोपारयानेऽप्युपरमे व्याप्तौ निवसनेऽपि च, वि परि व्याधावुपरमे वर्जने लक्षणादिपु । आलिङ्गने च शोके च पूजाया दोपकीर्तने । भूपणे सर्वतोभावे व्याप्तौ निवसनेऽपि च, ह

परिकम्प—परिकम्पो भये कम्प, मे , वि

परिकर—भवत्परिकर सङ्घे पर्यङ्कपरिवारयो । प्रगाढगात्रिकाबन्धे समारम्भविवेकयो मे भवेत्परिकरो व्रात पर्यङ्कपरिवारयो । प्रगाढगात्रिकाबन्धे विवेकारम्भयोरपि वि परिकर पर्यङ्कपरिवारयो । प्रगाढे गात्रिकाबन्धे विवेकारम्भयोर्गणे, ह परिकर पयङ्कपरिवारयो अ प्रगाढगात्रिकाबन्धे पर्यङ्कपरिवारयो । प्रयुज्यत परिकर समूहारम्भयोरपि, शा

परिगत—परिगत त्रिपु प्राप्ते विस्मृतज्ञानचष्टित मे भवेत्परिगत लाभे प्रयाते चेष्टितऽपि च वि परिगत गते लाभचेष्टितयोर्ज्ञाते, हे प्राप्त ज्ञात परिगतम् त्रि

परिग्रह—परिग्रह परिजन पत्न्या स्वीकारमूलया । शापे मे, वि परिग्रह परिजने पत्न्या मूले च सग्रहे हे पत्नीपरिजनादानमूलशापा परिग्रहा अ ? परिग्रहो द्विजग्राह्ये सैन्यपृष्ठ परिग्रह । परिग्रहोऽनुबन्धे स्यात्तनद्ग्राहे परिग्रह , अने ? परिग्रह सैन्यपृष्ठभागेऽपि, ह परिग्रह परिजने शपथे च परिग्रह । परिग्रह कलत्रे च मूलस्वीकारयोरपि, शा

परिघ—परिघो योगभेदेऽस्त्रविशेपेऽर्गलघातयो , मे परिघो योगभेदे स्यान्मुदगरेऽर्गलघातयो , वि परिघाऽस्त्रयोगभेदे परिघातेऽर्गलेऽपि च, हे परिघ परिघातेऽस्त्रे अ परिघो योगभेदऽपि त्रि परिघ परिघात स्यात्परिघा दण्ड उच्यते अने

परिघात—परिघातोऽस्त्रघातयो वि परिघातस्तु घातने। अस्त्रे च हे

परिघोष—परिघोषो निनादे स्यादवाच्ये जलदध्वनौ, मे त्रि परिघोष स्यादवाच्ये निनादे जलदध्वनौ हे

परिज्मन्—परिज्वा तु पुमानिन्दौ याज्ञिके परिचारके, मे परिज्वा (प्रदृश्वा) ऋतुकर्मज्ञे याज्ञिके परिचारके, वि

परिताप—परितापस्तु पुंसि स्याद्दुःखे च नरकान्तरे, मे

परिधाय—परिधायो जलस्थाने परिच्छदनितम्बयो, मे, वि परिधाय परिकरे जलस्थाननितम्बयो, हे

परिधि—परिधिर्ना यज्ञियद्रुशाखायामुपसूर्यके, मे परिधिर्यज्ञियतरो शाखायामुपसूर्यके, वि, हे, अ शाखायामपि परिधि, ह

परिप्लव—परिप्लवश्चञ्चले स्यादाकुलेऽपि परिप्लव, वि v पारिप्लव

परिभाषण—परिभाषणमालापे नियमे परिभाषणम्, मे निन्दोपालम्भवचने परिभाषणमिष्यते, वि परिभाषणन्तु जल्पने। नियमे निन्दोपालम्भोक्तौ, हे

परिमल—स्यात्परिमलोऽभिमर्दातिमनोहरगन्धयोश्चापि। सुरतोपमर्दविकसच्छरीररागादिसौरभे पुंसि, मे परिमलो विमर्दे च स्यान्मनोहरगन्धवत्। रतोपमर्दविकसद्देहरागादिसौरभे, वि परिमलो विमर्दोत्थे हृद्यगन्धे विमर्दने, हे

परि(री)वर्त—परिवर्तो विनिमये कूर्मराजेऽपवर्तने, मे परिवर्तो विनिमये कूर्मराजे पलायने, वि परिवर्तस्तु कर्मराजे पलायिते युगान्ते विनिमये च हे सवर्त परिवर्तश्च हायने, ह

परिवर्ह—परिवर्हो राजयोग्यद्रव्यपरिच्छदे, मे परिवर्हस्तु राजार्हवस्तुन्यपि परिच्छदे, वि परिच्छदे नृपार्हेऽर्थे परिवर्ह, अ

परि(री)वाद—परिवादोऽपवादेऽपि वीणावादनवस्तुनि, मे परिवाद कलङ्के स्याद्वीणावादनवस्तुनि, वि परिवादस्तु निन्दाया वीणावादनवस्तुनि, हे

परि(री)वाप—परिवापस्तु पर्युप्तौ जलस्थाने परिच्छदे, मे, वि परिवापो जलस्थाने पर्युप्तिपरिवारयो, हे परिच्छदे परीवाप पर्युप्तौ सलिलस्थितौ, अ

परि(री)वार—परिवार परिजने खड्गकोशे परिच्छदे, मे, वि परिवार परिजनेऽसिकोषे, हे स्याज्जङ्गमे परीवार खड्गकोशे परिच्छदे, अ

परिवेश—परिवेशो वेष्टने स्यात्परिधानेऽपि पुंस्ययम्, मे परिवेश परिवृतौ भानो परिधिमण्डले, वि

परिवेष—परिवेषस्तु पुलिङ्ग परिधौ परिवेषणे, मे परिवेष परिवृतौ परिधौ परिवेषणे, हे परिवेष विजानीयादुपसूर्यकमण्डलम्। परिवेषणमप्याहु परिवेष मनीषिण, शा

परिव्याध—परिव्याधस्तु पुंसि स्याद्वेतसे च द्रुमोत्पले, मे परिव्याधो वेतसे स्यात्परिव्याधो द्रुमोत्पले, वि परिव्याधो द्रुमोत्पले। वेतसे, हे

परि(री)सर—भवेत्परिसरो मृत्यौ विधावपि च पुंस्ययम्, मे. स्मृतः परिसरो मृत्यौ देवोपान्तप्रदेशयोः, वि. परिसरः प्रान्तभूदेवयोर्मृतौ, हे.

परिस्रुत—परिस्रुता स्त्री वारुण्यां स्यन्ने स्यादभिधेयवत्, मे.

परीरण—परीरणः स्यात्कमठे दण्डे च पट्टशाटके, मे. परीरणः स्यात्कमठे दण्डे च पटशाटके, वि.

परि(री)वाह—परीवाहो जलोच्छ्वासे महीभृद्योग्यवस्तुनि, मे., वि.

परीष्टि—परीष्टिः परिचर्यायां प्राकाम्येऽन्वेषणे स्त्रियाम्, मे. परिचर्या परीष्टिः स्यात्परीष्टिश्च गवेषणा, शा.

परुष—परुषं कर्बुरे रूक्षे निष्ठुरोक्तौ च वाच्यवत्, मे. परुष कर्बुरे रूक्षे स्यान्निष्ठुरवचस्यपि, वि., हे. परुष कर्बुरो ज्ञेय परुषं निष्ठुर वच., शा

परेत—परेतो वाच्यलिङ्ग स्यान्मृते भूतान्तरे पुमान्, मे. परेतो भूतभेदे स्यात्परेतो वाच्यवन्मृते, वि.

पर्कटी—पर्कटी नूतनफले पूगादे· प्लक्षपादपे, मे., वि. स्यात्पर्कटी प्लक्षतरौ पूगादेर्नूतने फले, हे. पर्कटी प्लक्षवृक्षे च पूगादेश्च नवे फले, त्रि.

पर्जन्य (पर्यन्य)—सध्वानमेघ पर्जन्य पर्जन्यो मेघवाहन·, शा. पर्जन्यो मेघशब्देऽपि ध्वनदम्बुदशत्रयो, मे पर्जन्यो मेघशब्दे स्याद्ध्वनदम्बुदशत्रयोः, वि पर्जन्यो गर्जदम्बुदे। वासवे मेघशब्दे च, हे. पर्जन्यौ रसदब्देन्द्रौ, अ. गर्जन्मेघेऽपि पर्यन्य·, ह.

पर्ण—पर्णं पत्रे किंशुके ना, मे. पर्ण स्यात्किंशुके पत्रे, वि. पर्णस्त्रिपर्णे· पर्णन्तु पत्रे, हे.

पर्पट—पर्पट पिष्टभेदे स्यात्पर्पटो भेषजान्तरे, मे. पर्पटः पिष्टविकृतौ पर्पटो भेषजान्तरे, वि. पर्पटो भेषजान्तरे। स्याच्चैव पिष्टविकृतौ परीक्षा-परिचर्ययोः, हे.

पर्परीण—पर्परीणश्च पर्णस्य शिराया घृतकम्बले। पर्णवृन्तरसेऽपि स्यात्पर्परीणन्तु पर्वणि, मे. पर्परीणन्तु पर्वणि। पर्णवृन्तरसे पर्णशिराया घृतकम्बले, हे. पर्परीणस्तु पर्णस्य शिराया घृतकम्बले। पर्णवृन्तरसेऽपि स्यात्पर्परीणञ्च पर्वणि, वि.

पर्यस्त—पर्यस्तः पतिते हते, मे., वि. पर्यस्तन्तु हते स्रस्ते, हे.

पर्याप्त—पर्याप्तन्तु यथेष्टे स्यात्तृप्तौ शक्ते निवारणे, मे., वि. शक्ते निवारणे तृप्तौ पर्याप्त स्याद्यथेप्सिते, त्रि., शा. पर्याप्तं तु शक्ते तृप्तौ निवारणे यथेष्टे, हे.

पर्याप्ति—पर्याप्ति प्रकामप्राप्तिरक्षणे स्त्रियाम्, मे पर्याप्ति स्यात्प्रकामेऽपि प्राप्तौ च परिरक्षणे, त्रि

पर्याय—पर्याय प्रकारेऽवसरे क्रमे, मे पर्यायस्तु प्रकारे स्यान्निर्माणेऽवसरे क्रमे, वि पर्यायोऽवसरे क्रमे। निर्माणे द्रव्यधर्मे च, हे पर्यायोऽवसरे क्रमे, अ पर्याय स्यात्प्रकारेऽपि, त्रि

पर्वत—पर्वत पादपे पुंसि शाकमत्स्यप्रभेदयो। देवमुन्यन्तरे शैले, मे पर्वत शैलदेवर्ष्यो, वि पर्वतो गिरिदेवर्ष्यो, हे

पर्वन्—पर्व क्लीव महे ग्रन्थौ प्रस्तावे लक्षणान्तरे। दर्शप्रतिपदो सन्धौ विपुवत्प्रभृतिष्वपि, मे पर्व स्यादुत्सवे ग्रन्थौ प्रस्तावे लक्षणान्तरे। दर्शप्रतिपदो सन्धौ विपुवत्प्रभृतिष्वपि, वि पर्व प्रस्तावोत्सवयोर्ग्रन्थौ च विपुवादिपु। दर्शप्रतिपत्सन्धौ च लिथिग्रन्थविशेपयो, हे तिथिभेदे क्षणे पर्व, अ ग्रन्थिप्रस्तावयो पर्व विपुवत्प्रभृतिष्वपि, त्रि दर्शप्रतिपदो सन्धौ ग्रन्थिप्रस्तावयोरपि। पर्वशब्द विजानीयाद्विपुवत्प्रभृतिष्वपि, शा

पल—पलमुन्मानमासयो, मे, हे पल चोन्मानमासयो, वि आमिषे पलम्, अ पल मास पल मान पलो मूर्ख पलस्तुला, अने

पलङ्कप—पलङ्कपा गोक्षुरके रास्नागुग्गुलुकिंशुके। मुण्डीरीलाक्षयोश्च स्त्री राक्षसे तु (ऽपि, वि) पलङ्कप मे, वि पलङ्कपो यातुधाने पलङ्कपा तु किंशुके। *गोक्षुरे गुग्गुलौ लाक्षारास्नामुण्डीरिकासु च, हे*

पलल—पलल तिलचूर्णे च पङ्के मासे नपुंसकम्। ना राक्षसे, मे पलल तिलचूर्णे स्यात्पलल पङ्कमासयो। पललो यातुधाने स्यात्, वि पलल मासपङ्कयो। तिलचूर्णे पललस्तु राक्षसे, हे तिलपिष्टे मले मासे जम्बाले कोमलेऽश्मनि। शवे क्षीरे बले प्राज्ञा पलल परिचक्षते, अने

पलाश—पलाश छदने मतम्। शठीकिंशुकरक्ष सु पुंसि स्याद्धरिते त्रिपु, मे पलाश किंशुके शठ्या हरिते राक्षसेऽपि च। पत्रे पलाशम्, वि पलाश किंशुकेऽस्त्रपे। हरिते पलाशपत्रे शासने परिभाषणे, हे वृक्षपत्रे पलाश स्यात्पलाशो राक्षस स्मृत। पलाशो हरितो वर्ण पलाश पाश उच्यते, अने

पलाशिन्—पलाशी वृक्षरक्षसो, मे, वि रक्षोवृक्षौ पलाशिनौ, त्रि

पलिघ—पलिघ काचकलसे घटे प्राकारगोपुरे, मे, वि, हे

पलित—पलित शैलजे तापे केशपाके च कर्दमे, मे पलित शैलजे तापे पाण्डुकेशे च कर्दमे, वि पलित पङ्कतापयो। पक्वकेशे केशपाके, हे पलित कर्दमेऽपि स्यात् त्रि

पल्यङ्क—पल्यङ्को मञ्चपर्यङ्कवृषीपर्यस्तिकासु च, मे., वि. पल्यङ्को मञ्च-पर्यस्त्योः, हे. पर्यस्त्यामपि पल्यङ्कः, त्रि.

पल्ल(ल्लि)—पल्ल्यल्पग्रामकुट्योः स्त्री पल्लः स्थूलकुसूलके, मे. पल्ली कुटीग्रामकयोः पल्लः स्थूलकुसूलके, वि. पल्लिस्तु ग्रामके कुट्याम्, हे.

पल्लव—पल्लवोऽस्त्री किसलये विटपे विस्तरे वने। शृङ्गारेऽलक्तरागेऽस्त्री, मे. पल्लव स्यात्किसलये विटपे विस्तरे बले। शृङ्गारेऽलक्तरागे च, वि. पल्लव किसले बले। विटपे विस्तरेऽलरक्तरागे शृङ्गारपिङ्गयोः, हे. पल्लवो विस्तरे पिङ्गे किसले विटपे वने, त्रि.

पल्लवित—अथ पल्लवितं लाक्षारक्ते सपल्लवे तते, मे. भवेत्पल्लवित लाक्षारक्ते सप्रसवे तते, वि पल्लवितं सपल्लवे। लाक्षारक्ते, हे.

पवन—पवनं कुम्भकारस्य पाकस्थाने नपुसकम्। निष्पावमरुतोः पुसि, मे. पवनाख्या कुलालस्य पाकस्थानेऽपि मारुते। निष्पावे च, वि पवनो वायुवल्लयोः। पवन पुनरापाके, हे पाकस्थाने कुलालस्य वाते च पवनः पुमान्, त्रि.

पवित्र—पवित्र वर्षणे कुशे। ताम्रे पयसि च क्लीव मेध्ये स्यादभिधेयवत्, मे. पवित्र वर्षणे कुशे। पवित्रं ताम्रपयसोर्मेध्ये चापि तदन्यवत्, वि. पवित्रं तु मेध्ये ताम्रे कुशे जले। अर्घोपकरणे चापि पवित्रा तु नदीभिदि, हे. पवित्रं कुशमेध्ययो , त्रि. दर्भेऽपि पवित्रम्, ह

पशु—पशुर्मृगादिदेवाजे नाऽव्यय पशु दर्शने, मे. पशुश्छागे मृगादिपु। प्रमथेऽपि च, हे. मृगादौ प्रमथे पशु., त्रि.

पशुपति—पशुपति पिनाकिनि हुताशने, हे

पश्चात्—पश्चात्प्रतीच्या परमेऽप्यधिकारेऽपि दृश्यते, मे. पश्चात्प्रतीच्या चरमे, वि., हे. प्रतीच्या चरमे पश्चात्, अ.

पश्य—पश्यशब्दस्तु विस्मये। प्रशंसायामपि तथा, मे.

पश्यत्—पश्यत्स्यात् प्रशंसाया विस्मये च निगद्यते, मे.

पांशु—पांशुर्धूलौ च शस्यार्थचिरसञ्चितगोमये, मे., वि.

पांशुल—पांशुलः पुश्चले शम्भो. खट्वाङ्गे स्त्र्यसतीभुवोः, मे. पांशुलः पुश्चले शम्भोः खट्वाङ्गे पांशुला भुवि, हे. पांशुलो हरखट्वाङ्गे पुश्चले पांशुला भुवि, हे

पांशुचामर—स्यात्पांशुचामर. पुसि दूर्वाञ्चिततटीभुवि। वर्द्धापके प्रशंसाया पुरोटौ धूलिगुच्छके, मे. इत्येप दूर्वाञ्चिततटीभुवि। वर्द्धापके प्रशंसाया पुरोटौ धूलिगुच्छके, वि. पांशुचामरः। वर्द्धापके प्रशंसाया दूर्वाञ्चिततटीभुवि। पुरोटौ धूलिगुच्छे, हे

पाक—पाकः परिणतौ शिशौ। केशस्य जरसा शौक्ल्ये स्थाल्यादौ पचनेऽपि मे. पाकः पचने शिशुदैत्ययोः, हे. पाकः शिशौ जरानिष्ठापचनक्लेदनेषु च, पाकौ पचनशावकौ, त्रि.

पाकल—पाकलं कुष्ठभैषज्ये पुंसि स्यात्कुञ्जरज्वरे, मे. पाकलं कुष्ठ-ज्ये पाकलः कुञ्जरज्वरे, वि. पाकलो द्विरदज्वरे। पाकलं कुष्ठभैषज्ये,

पाक्य—पाक्यं विटाख्यलवणे यवक्षारे पुन पुमान्, मे पाक्यं विडाख्यलवणे वक्षारे च दृश्यते, वि.

पाचन—पाचनं दशमूल्यादौ प्रायश्चित्ते च नानले। वाच्यवत्पाचयितरि रीतकयान्तु योषिति, मे. v. पावन.

पाचल—पाचलं पाचने नाग्नौ राधनद्रव्यवातयो , मे. पाचलो राधनद्रव्ये-ष्यनिलानलयोरपि, वि. पाचलोऽनिले। अनले राधनद्रव्ये, हे.

पाञ्चजन्य—पाञ्चजन्यस्तु कृष्णशङ्खे हुताशने, मे. पाञ्चजन्यः पोटगले शङ्खे दामोदरस्य च, हे.

पाटक—पाटकः स्यान्महाकिष्कौ कण्टकान्तरवाद्ययो ॱ। अक्षादिचालने मूल-द्रव्यापचयरोधसोः, मे., वि. पाटको रोधसि ग्रामैकदेशेऽक्षादिपातके। वाद्यभेदे महाकिष्कौ मूल्यस्यापचयेऽपि च, हे.

पाटल—पाटला पाटलौ स्त्री स्यादस्याः पुष्पे पुनर्न ना। आशुधान्ये पुमान् श्वेतरक्तवर्णेऽपि वाच्यवत्, मे. पाटलः श्वेतरक्ते स्यादाशुव्रीहौ च पाटल.। पाटलो पाटलापि स्यादस्या. पुष्पेऽपि पाटलम्, वि. पाटलन्तु कुङ्कुमश्वेतरक्तयो । पाटलः स्यादाशुव्रीहौ पाटला पाटलीद्रुमे, हे. आशुव्रीहिश्च पाटलः, त्रि.

पाटलिक—पाटलिकोऽन्यमर्मज्ञे छात्रे स्यात्कालदेशिनि, हा.

पाटीर—स्यात्पाटीरस्तु मूलके। केदारे वेणुसारे च वारिदे तितउन्यपि। स्याद्रङ्गे वातिके पुंसि, मे. पाटीरो वातिके रङ्गे मूलके तितउन्यपि। धाराधरेऽपि केदारे वेणुसारेऽपि चेष्यते, वि. पाटीरो मूलके रङ्गे तितउवातिकाम्बुदे। केदारे वेणुसारे च, हे.

पाठ—पाठश्च पठने स्याते विद्धपर्ण्याञ्च योषिति, मे. पाठ. स्यात्पठने विद्धपर्ण्या पाठापि पठ्यते, वि.

पाठीन—पाठीनो मीनभेदे स्यात्पाठके गुग्गुलुद्रुमे, मे., वि. पाठीनो गुग्गुलु-द्रुमे। पाठके मीनभेदेऽपि, हे. पाठीनो गुग्गुलुद्रौ च, त्रि.

पाण्डु—पाण्डुर्ना नृपतौ सिते, मे. पाण्डुः कुन्तीपतौ सिते, वि., हे., त्रि.

पाण्डुकम्बल—स्यात्पाण्डुकम्बल श्वेतप्रावारग्रावभेदयो, मे, हे स्यात्पाण्डुकम्बल श्वेतकम्बले च शिलान्तरे, वि

पाण्डुर—पाण्डुर स्यान्मरुवके वर्णे ना तद्वति त्रिपु, मे पाण्डुरो वर्णतद्वतो। पाण्डुरन्तुमरुवके, हे

पात—पातो निपातने त्राते, मे पात स्यात्पतने त्राते, वि पातो भ्रशे च रक्षिते, त्रि

पाताल—पाताल नागलोके स्याद्विवरे वडवानले, मे पाताल नागलोके स्यात्पाताल वडवानले, वि पाताल वडवानले। रसातले, हे श्रौर्वानलेऽपि पातालम्, अ

पातिली—पातिली वागुराया स्यान्नारीपात्रप्रभेदयो, मे पातिली वागुराया स्यान्नारीमृत्पात्रभेदयो, वि पातिली मृत्तिकापात्रे नारीवागुरयोरपि, हे

पातुक—पातुक पतयालौ स्यात्प्रपातजलहस्तिनो, मे, वि पातुको जलमातङ्गे पतयालुप्रपातयो, हे

पात्र—पात्रन्तु भाजने योग्ये स्रुवादौ राजमन्त्रिणि। तीरद्वयान्तरे च, मे पात्रञ्च भाजने योग्ये पात्र तीरद्वयान्तरे। पात्र स्रुवादौ पर्णेऽपि राजमन्त्रिणि चेष्यते, वि पात्रन्तु कुलयोर्मध्ये पर्णे नृपतिमन्त्रिणि। योग्यभाजनयोर्यज्ञभाण्डे नाट्यानुकर्तरि, हे योग्यभाजनयो पात्रम्, अ नद्यन्तराले पात्र स्याद्भाण्डे च, त्रि शिष्टभाजनदेहेषु पात्रशब्द प्रवर्तते, अने

पात्रट—पात्रट कर्परे पुसि देशे स्यादभिधेयवत्, मे

पात्रटीर—पात्रटीरस्तु पुलिङ्ग मुक्तव्यापारमन्त्रिणि। लोहकास्यरजतपात्रे सिङ्घाणे पावकेऽपि च, मे पात्रटीरो बुधैरुक्तो मुक्तव्यापारमन्त्रिणि। लोहकास्ये रजतपात्रे पिङ्गले पावकेऽपि च, वि पात्रटीरस्त्वपव्यापारमन्त्रिणि। लोहकास्ये रजतपात्रे सिङ्घाणकहुताशयो, हे

पाद—पादो बुध्ने तुरीयाशे शैलप्रत्यन्तपर्वते। चरणे च मयूखे च, मे, वि पादो मूलोस्रतूर्याशाङ्घ्रिषु प्रत्यन्तपर्वते, हे पादा रश्म्यङ्घ्रितूर्याशा, अ पादस्तु न द्वयो। मूले प्रत्यन्तशैले च, त्रि

पादचत्वर—स्यात्पादचत्वरश्छागे सैकते पिप्पलेऽपि च। करके परदोषैकप्रवक्तृपुरुषेऽपि च, मे स्यात्पादचत्वरश्छागे सैकते पिप्पलेऽपि च। करके परदोषैकभाजि पूरपकेऽपि च, वि पादचत्वर करके परदोषैकभाषिणि। सैकते च्छगलेऽश्वत्थद्रुमे, हे

पादप—पादप पादपीठादौ पादुकाया तु पादपा, मे पादप पादपीठे द्रौ

पादुकाया तु पादपा, वि पादपो द्रौ पादपीठे पादपा पादरक्षणे, हे पादुकाया स्त्रिया वृक्षे पादपीठे च पादप, त्रि पादपीठेऽपि पादप, हा

पादपाशी—पादपाशी खण्डकाया शृङ्खलायामपि स्त्रियाम् मे पादपाशी खण्डकाया शृङ्खलाकटकेऽपि च, वि

पान—पान पीतिभाजनरक्षणे, मे पान पीतौ च रक्षणे, वि

पानीय—पानीयन्तु जले क्लीव पातव्ये वाच्यलिङ्गकम् मे पानीय पेयवारिणो, वि पानीय पेयजलयो, हे पानीय पेयनीरयो, त्रि

पामर—पामर खलनीचयो, मे, वि पामरो नीचमूर्खयो, हे

पायस—पायसस्तु क्लीवपुसो श्रीवासपरमान्नयो, मे पायस परमान्ने स्याच्छ्रीवासेऽपि च पायस, वि पायस पायस श्रीवासपरमान्नयो हे

पाय्य—पाय्य पानीयके निन्द्ये, त्रि

पार—पार परतटे प्रान्ते न स्त्री पारा नदीभिदि। पारी पूरे च कर्कर्या पादरज्जौ च दन्तिन मे पार परतटे प्रान्ते पारी पात्रीतडागयो । गर्गरीपूरयो पारी पादरज्ज्वा च दन्तिन वि पार प्रान्ते परतटे पारी पूरपरागयो । पात्र्या कर्करिकायाञ्च पादबन्धे च हस्तिनाम्, हे

पारशव—पारशव पुमान्। परस्त्रीतनये शस्त्रे द्विजाच्छूद्रासुतेऽपि च मे भवेत्पारशव पारस्त्रैणे शूद्रासुते द्विजात्। शस्त्रेऽपि, वि पारशवोऽयसि। शूद्राया विप्रतनये तनये च परस्त्रियाम् हे शूद्राया विप्रतनये शस्त्रे पारशवो मत श्र

पारायण—पारायण समासङ्गे कात्स्न्र्ये पारगतावपि, वि, मे पारायण पुन । कात्स्न्र्ये पारगतौ सङ्गे, हे

पारावत—पारावती गोपगीते नदीभिल्लवलीफले। पारावत कलरवे तथा मर्कटतिन्दुके मे पारावती गोपगीतिलवलीलतयोर्मता। पारावत कलरवे शैले मर्कटतिन्दुके, वि पारावत कलरवे गिरौ मर्कटतिन्दुके। पारावती तु लवलीफलगोपालगीतयो, हे पारावती गोपगीतिलवलीफलयोरपि, त्रि

पारावार—पारावार समुद्रे ना तटद्वये नपुसकम् मे पारावार समुद्रे च पारावार तटद्वये, वि पारावार पयोराशौ पारावार तटद्वये, हे

पारिजात—पारिजात सुरतरौ पारिभद्रतरावपि, मे पारिजात सुरतरौ मन्दारे पारिभद्रके, वि पारिजातस्तु मन्दारे पारिभद्रे सुरद्रुमे, हे पारिजातो देवतरौ मन्दारे पारिजातके, त्रि

पारिप्लव—पारिप्लवश्चाकुले स्याच्चञ्चले च, मे पारिप्लवावाकुलचञ्चलौ, हे

पारिभद्र—पारिभद्रस्तु मन्दारे निम्बद्रौ देवदारुणि, मे पारिभद्रस्तु मन्दार-निम्बपादपयोर्मत , वि पारिभद्रौ तु मन्दारनिम्बौ, हे

पारुष्य—पारुष्य पुरुषत्वे च दुर्वाक्ये पुसि गोष्पतौ, मे पारुष्य पुरुषत्वे स्या द्वने शक्रस्य गोष्पतौ । पारुष्य , वि पारुष्यस्तु वृहस्पतौ । पारुष्य सन दनवनेऽपि च, हे

पार्थ—पार्थस्तु ककुभे जिष्णौ, वि

पार्थिव—पार्थिवो नृपे । पार्थिवी तु सीताया स्त्री पृथिव्या विकृतौ त्रिपु मे पार्थिवो नृपतौ भूमिविकारे पार्थिवोऽन्यवत् । पार्थिवी स्यादुमाया च वि पार्थिवो नृपतौ भूमिविकारे पार्थिवी तु मा हे घटादौ पार्थिवे राज्ञि, त्रि

पार्पर—पार्परो भक्तसिक्थे स्यात्कीनाशे राजयक्ष्मणि । जराटेऽपि कदम्बस्य केशरे च गदान्तरे मे पार्परो भक्तसिक्थे स्यात्कीनाशे राजयक्ष्मणि । जराटेऽपि कदम्बस्य कसरेऽपि च भस्मनि वि पार्परो भस्मनि यमे जराटे नीपकेसरे । क्षय रोगे भक्तसिक्थ, हे

पार्वत—पार्वती सल्लकीदुर्गागोपालपुत्रिकासु च, मे पार्वती सल्लकीदुर्गा द्रौपदीजीवनीषु च वि

पार्श्व—पार्श्वं कक्षान्तरे चक्रोपान्ते पर्शुगणेऽपि च मे वि पार्श्वमन्तिके। कक्षाधोऽवयवे चक्रोपान्तपर्शुसमूहयो , हे

पार्ष्णि—पार्ष्णि स्यादुन्मदस्त्रियाम् । स्त्रिया द्वयो सैन्यपृष्ठ पादग्रन्थ्य धरेऽपि च म पार्ष्णि पाश्चात्यभागे स्यात्पादमूलोन्मदस्त्रियो । सेनापृष्ठे च कुम्भ्या च वि पार्ष्णि कुम्भ्या चमूपृष्ठे पादमूलोन्मदस्त्रियो , हे पार्ष्णि पादे व्यूहपृष्ठे त्रि पार्ष्णि प्रत्यासारे चरणस्य पश्चिमे भागे ह पादग्रन्थेरध पार्ष्णि पार्ष्णि स्याद्वाहिनीकटि शा

पालङ्क—पालङ्क शल्लकीशाकभेदयोर्वाजिपक्षिणि मे वि पालङ्क शाकभेदे स्याच्छल्लक्या वाजिपक्षिणि हे

पालि—पालि कर्णलताग्रेऽस्त्री पक्तावङ्कप्रभेदयो । छानादिदेये स्त्री पाली यूकासश्मश्रुयोपिति मे पालि कर्णलताग्रेऽस्त्री पक्तावङ्कप्रभेदयो । पालि प्रस्थ च यूकाया जातश्मश्रुस्त्रियामपि वि पालिर्यूकासिपक्तिपु । जातश्मश्रुस्त्रिया प्रान्ते सेतौ कल्पितभोजने । प्रशसाकर्णलतयोरुत्सङ्गे प्रस्थचिह्नयो , हे पालि स्त्र्यस्त्रङ्क पक्तिपु श्र सश्मश्रुयुवती पालि पक्ति कर्णलताऽपि च त्रि चिह्नमाहु र्बुधा पालि पालि पक्तिप्रदेशयो । कर्णस्य लतिका पालि पालिरस्त्रिरपि स्मृता शा

पावक—पावकोऽग्नौ सदाचारे वह्निमन्थे च चित्रके। भल्लातके विडङ्गे (च) मे, वि, हे शोधयितृनरेऽपि च, हे

पावन—पावनन्तु जले कृच्छ्रे, ना व्यासे पावके त्रिषु, मे पावनन्तु जले कृच्छ्रे, पावकाध्यासयोर्विदु । पावन सिह्लके वह्नौ प्रायश्चित्ते च पावनम् ।। वाच्यवत्पावयितरि हरीतक्यान्तु पावनी, वि पावन जलकृच्छ्रयो । पावन पावके सिह्लेऽध्यासे पावयितर्यपि ।। पावनी तु हरीतक्याम्, हे

पाश—पाश केशादिपूर्वे स्यात्तत्सङ्घे कर्णपूर्वक । सुकर्णे च स्वसामर्थ्यान्मृगपक्ष्यादिबन्धने मे पाश कचान्ते सङ्घार्थे कर्णान्ते शोभनार्थक । छात्राद्यन्ते च निन्दार्थ पाश पक्ष्यादिबन्धने, वि पाशस्तु मृगपक्ष्यादिबन्धने। कर्णान्ते शोभनार्थ स्यात्कचान्ते निकरार्थक । छात्राद्यन्ते च निन्दार्थ, हे पाश कचान्ते सङ्घार्थ कर्णान्ते शोभनार्थक । छात्राद्यन्ते च निन्दार्थ पाश पश्वादिबन्धने, त्रि

पाशिन्—पाशी व्याधे च वरुणे, मे पाशी पाशधरेऽप्पतौ, वि

पाशुपत—पाशुपतो बकपुष्पे स्यात्पशुपत्यधिदैवते च तद्भक्ते, मे पाशुपतो बकपुष्पे पशुपत्यधिदैवते, वि पाशुपत शिवमल्ल्या पशुपत्यधिदैवते, हे

पिङ्ग—पिङ्गा गोरोचनाहिङ्गुनालिकाचण्डिकासु च। पिङ्गी शम्या पिशङ्गे ना वालके तु नपुसकम्, मे पिङ्गी शमी पिङ्गा हिङ्गुनाल्या गोरोचनोमयो । पिङ्ग वालके पिशङ्गे, हे पिङ्ग पिशङ्गे पिङ्गी तु शम्या पिङ्गन्तु वालके। रामठ नाडिकायाञ्च पिङ्गा गोरोचनोमयो, वि

पिङ्गल—पिङ्गलो नागभिद्रुद्रचण्डाशुपारिपार्श्वके। निधिभेदे कपावग्नौ पुसि स्यात्कपिलेऽन्यवत। स्त्रिया वेश्याविशेषे च करिण्या कुमुदस्य च मे पिङ्गल स्यान्मुनौ रुद्रे चण्डाशो पारिपार्श्वके। निधिभेदे कपावग्नौ पिङ्गल कपिलेऽन्यवत्। करापिकाया वेश्याया पिङ्गला कुमुदस्त्रियाम वि पिङ्गल कपिले वह्नौ रुद्रेऽर्कपारिपार्श्विके। कपौ मुनौ निधिभेदे पिङ्गला कुमुदस्त्रियाम्। करापिकाया वेश्याया नाडिभेदे, हे पिङ्गल स्यात्कपावग्नौ, त्रि वेश्यायामपि पिङ्गला, हा

पिङ्गाश—पिङ्गाशी नीलिकाया नपुसकम्। जात्यस्वर्णे पुमान् पल्लीपतौ मत्स्यान्तरेऽपि च, मे पिङ्गाशो मत्स्यभेदे स्यात्तथा पल्लीपतावपि। पिङ्गाशी नीलिकायाञ्च पिङ्गाश जात्यकाञ्चने, वि पिङ्गाशो मत्स्यपल्लीशौ पिङ्गाशी स्यात्तु नीलिका, हे

पिचण्ड—पिचण्ड उदरे पशोरवयवे पुमान्, मे पिचण्डमुदरे विद्यात्पशोरवयवेऽपि च, वि पिचण्डोऽवयते पशो । उदरे च, हे

पिचु—पिचुर्ना कुष्ठभेदे च कर्षे तूलेऽसुरान्तरे, मे पिचुस्तूले च कर्षे च कुष्ठ रोगेऽसुरान्तरे। भैरवस्यास्यभेदेऽपि पिचु क्वापि प्रकीर्तित, वि

पिचुल—पिचुलो भावुकेऽपि स्यादिज्जले जलवायसे, मे, वि पिचुलो निचुले तोयवायसे भावुकद्रुमे, हे

पिच्चट—पिच्चटो नेत्ररोगे स्यात् क्लीव सीसकरङ्गयो, मे पिच्चटो नेत्ररोगे स्यात्पिच्चट त्रपुसीसयो, वि पिच्चटस्तु नेत्ररोगे पिच्चट त्रपुसीसयो, हे

पिच्छ—पिच्छा पूगच्छटाकोशमोचाशाल्मलीवेष्टके। भक्तसम्भूतमण्डे च पक्तावश्वपदामये। स्त्रिया पुसि तु लाङ्गूले न द्वयोर्बर्हचूडयो, मे पिच्छा तु शाल्मलीवेष्टे मण्डे चाश्वपदामये। पक्तौ पूगच्छटाकोशमोचाविचक्लिपु च। पिच्छ पुच्छे वि पिच्छ पुच्छे पिच्छ वाजे पिच्छा शाल्मलिवेष्टके। पक्तिपूग च्छटाकोशमण्डेष्वश्वपदामये। मोचाया पिच्छिले, हे पिच्छा स्त्री भक्तमण्डेऽपि लाङ्गूले पिच्छमस्त्रियाम्, त्रि पिच्छा पूगच्छटाकोपे कोलिकफलनालयो, हा

पिच्छिल, (पिच्छल)—पिच्छलो विज्जलेऽन्यवत्। स्त्री पोतिकाशिशपयो शाल्मलीसिन्धुभेदयो, मे पिच्छिला शाल्मलीसिन्धुभेदपोतकिकासु च। पिच्छिला शिशपायाञ्च पिच्छिलो विज्जलेऽन्यवत्, वि पिच्छल। विज्जले पिच्छिला पोतकिकाया सरिदन्तरे। शाल्मलौ शिशपायाञ्च, हे शाल्मली शिशपा चैव पोतिका चापि पिच्छिला त्रि पिच्छला स्फोटिकावार्तावामावाताम्बुपाशव, हा

पिञ्ज—पिञ्जा तूलहरिद्रयो। वले क्लीव वधे पुसि व्याकुले त्रिपु मे पिञ्जा तूले हरिद्राया पिञ्जस्तु व्याकुलेऽन्यवत्। पिञ्जो वले चये पिञ्जम्, वि पिञ्जा तूलहरिद्रयो। पिञ्जो व्यग्रे वधे पिञ्ज वले, हे पिञ्जा हिंसाहरिद्रयो, त्रि

पिञ्जर—पिञ्जरोऽश्वान्तरे क्लीव स्वर्णे पीते च वाच्यवत मे पिञ्जर कनके वाजिभेदे पीते च पिञ्जर, वि पिञ्जरस्तु पीतरक्तेऽश्वभिद्यपि। पिञ्जर शातकुम्भे स्यात्, हे

पिटक—पिटकस्त्रिपु विस्फोटे मञ्जूपाया पुन पुमान्, मे पिटक स्यात्तु विस्फोटे मञ्जूपायामपीष्यते, हे

पिठर—पिठर स्थाल्या ना क्लीव मुस्तामन्थानदण्डयो, मे पिठरो मुस्ता-मन्थानदण्डयो। पिठर स्यादुखायाञ्च, वि पिठर मथि मुस्तके। उखायाञ्च, हे मुस्तेऽपि पिठरम्, अ स्थाल्या मन्थेऽपि पिठरम्, त्रि

पिण्ड—पिण्डो बोले वले सान्द्रे देहागारैकदेशयो। देहमात्रे निवापे च गोलसिह्लकयोरपि। ओड्रपुष्पे च पुसि स्यात् क्लीवमाजीवनायसो। पिण्डी तु

पिण्डतगरेऽलाबूखर्जूरीभेदयो', मे. पिण्डं सान्द्रे बले वोले गृहांशे जीवनायसो.। पिण्डो देहे जवापुष्पे निवापे सिह्लकेऽपि च। पिण्डी स्यात्तगरेऽलाबूखर्जूरीभेदयोरपि, वि. पिण्डो वृन्दे जवापुष्पे गोले वोलेऽङ्गसिह्लयोः। कवले पिण्डन्तु वेश्मैकदेशे जीवनायसोः। बले सान्द्रे पिण्डचलाबूखर्जूर्योस्तगरेऽपि च, हे. पिण्डः सान्द्रे गृहांशेऽङ्गे, त्रि.

पिण्डपुष्प—पिण्डपुष्पमशोके च जवायाञ्च कुशेशये, मे. पिण्डपुष्पमशोके च जपायाञ्च कुशेशये, वि. पिण्डपुष्प जपायां स्यादशोके सरसीरुहे, हे. पिण्डपुष्पौ जवाशोकौ, त्रि.

पिण्डार—पिण्डारः क्षपणे गोपे महिषीरक्षके द्रुमे, मे. पिण्डार क्षपणे क्षेपे महिषीरक्षके द्रुमे, वि. पिण्डारो भिक्षुके द्रुमे। महिषीपालके क्षेपे, हे

पिण्डित—पिण्डितं गुणिते घने, मे, हे, त्रि. पिण्डित गुणिते सान्द्रे, वि.

पिण्डिल—पिण्डिलो गणनापटौ। स्थूलजङ्घे, हे.

पिण्डीतक—पिण्डीतक. स्यात्तगरे मदनाख्यमहीरुहे, मे. पिण्डीतक स्यात्तगरे मदनद्रौ फणिज्जके, वि पिण्डीतकः फणिज्जके। तगरे मदनद्रौ च, हे.

पिण्याक—पिण्याकोऽस्त्री तिलकल्के हिङ्गुबाह्लीकसिह्लके, मे. पिण्याक सिह्लके हिङ्गौ तिलचूर्णेऽपि कुङ्कुमे, वि. पिण्याकः कुङ्कुमे हिङ्गौ सिह्लके तिलचूर्णके, हे. अथ सिह्लके। तिलकल्के च पिण्याक, अ.

पितामह—पितामहो विरिञ्चौ स्यात्तातस्य जनकेऽपि च, मे. पितामहो विरञ्चे स्यात्तातस्य जनकेऽपि च, वि. पितामह पद्मयोनौ जनके जनकस्य च, हे. ब्रह्मण्यपि पितामह., त्रि.

पित्तल—पित्तला तोयपिप्पल्यां स्त्र्यन्यवत् पित्तसंयुते। क्लीबन्तु तैजसद्रव्ये, मे. पित्तलं तैजसद्रव्ये पित्तल. पित्तसङ्गते। पित्तला तोयपिप्पल्याम्, वि पित्तलम्। पित्तवत्यारकूटे च पित्तला तोयपिप्पली, हे. पित्तयुक्ते च पित्तल', त्रि.

पित्सत्—पित्सन् विहङ्गमे पुंसि पतनेच्छौ पुनस्त्रिषु, मे. पित्सन् पिपतिषन्यथा। पतनेच्छौ विहङ्गे च, हे. पित्सन्यातेच्छुपक्षिणो', त्रि. पित्सन् पिपतिषन्तौ पतनेच्छुविहङ्गयोः, वि.

पिनाक—पिनाकोऽस्त्री रुद्रचापे पांशुवर्षत्रिशूलयोः, मे. पिनाको हरकोदण्डे पांशुवर्षत्रिशूलयो', वि. पिनाकः शिवकोदण्डे पांशुवृष्टित्रिशूलयो., हे. पिनाकोऽस्त्री शूलशङ्करधन्वनोः, अ.

पिपतिषत्—भवेत्पिपतिषन् पित्सौ त्रिषु पुंसि विहङ्गमे, मे. v. पित्सत्.

पिप्पल—पिप्पल सलिले वस्त्रच्छेदभेदे च ना तरौ। निरशुके पक्षिभेदे कणाया पिप्पली स्मृता, मे पिप्पलो बोधिवृक्षे स्यात्पक्षिभेदे निरशुके। पिप्पल वसनच्छेदभेदेऽपि सलिले मतम्। कणाया पिप्पली चोक्ता, वि पिप्पल सलिले वस्त्रच्छेदभेदेऽथ पिप्पल । निरशुके वृक्षपक्षिभेदयो पिप्पली कणा, हे पिप्पलाख्या जलाश्वत्थवस्त्रे कैवर्तवस्तुपु, अने अथ तरौ पिप्पल पिप्पल जले, नि

पिप्पलक—स्यात्पिप्पलक वक्षोजवृन्ते सीवनसूत्रके, मे पिप्पलक स्तनवृन्ते मत सीवनसूत्रके वि पिप्पलक पुन । चूचुके सीवनसूत्रेऽपि, हे स्तनवृन्ते पिप्पलक तथा सीवनसूत्रके, हा

पिल्ल—पिल्ल पुमान् क्लिन्ननेत्रे क्लिन्नाक्षे पुनरन्यवत्, मे v चिल्ल

पिशित—पिशित मासे मास्या स्त्री मे पिशिता मासिकाया स्यादामिषे पिशित मतम् वि पिशित मास पिशिता मासिका हे

पिशुन—पिशुन कुङ्कुमेऽपि च। कपिवक्त्रे च काले ना सूचकक्रूरयोस्त्रिषु। पृक्काया पिशुना स्त्री स्यात्, मे पिशुन कुङ्कुमे क्रूरे सूचके चाभिधेयवत्। पिशुन कपिवक्त्रे स्यात्पृक्काया पिशुना मता, वि पिशुन सूचके खले। कप्यास्ये पिशुना पृक्का स्यात्पिशुनन्तु कुङ्कुमम् हे पिशुनौ खलसूचकौ, अ

पिष्टक—पिष्टको घृतपूपादौ नेत्ररोगान्तरेऽपि च मे पिष्टको नेत्ररोगे स्याद्धान्यादिचमसेऽपि च वि हे

पीठमर्द—पीठमर्दोऽतिधृष्टे स्यान्नायकस्य प्रियेऽपि च मे पीठमर्दोऽतिधृष्टे स्यान्नादचोक्त्या नायकप्रिये वि हे

पीडा—पीडा कृपाशिरोमालाऽपमर्दसरलद्रुपु मे वि पीडार्तिमर्दनोत्तस-कृपासु सरलद्रुमे हे व्यथा कृपा च पीडे द्वे नि

पीडित—पीडित करणे स्त्रीणा यन्त्रिते बाधितेऽपि च मे पीडित बाधिते स्त्रीणा करणे चापि यन्त्रिते वि पीडित पुन । बाधिते करणे स्त्रीणा यन्त्रिते मर्दितेऽपि च हे

पीत—पीत पाने हरिद्राया स्त्रिया गौरेऽभिधेयवत मे पीतो वर्णनिपीतयो । पीता हरिद्रा, हे पीता स्मृता हरिद्राया पीत स्याद्गौरपीतयो, वि

पीतकावेर—पीतकावेरमित्येतत्कुङ्कुमे पित्तलेऽपि च, मे पीतकावेर मिच्छन्ति पित्तले कुङ्कुमेऽपि च वि पीतकावेरन्तु कुङ्कुमे। पित्तले, हे

पीतचन्दन—पीतचन्दनमुद्दिष्ट कालीयकहरिद्रयो, मे पीतचन्दनमित्येत-त्कालेयकहरिद्रयो, वि पीतचन्दन स्याद्धरिद्राया कश्मीरजन्मनि, हे

पीतन—पीतन पीतदारुणि। कुङ्कुमे हरिताले च पुमानाम्रातके मत, मे

पीतनं हरिताले स्यात्कुङ्कुमे पीतदारुणि। आम्रातके पीतनश्च, वि, पीतनं हरिताले स्यात्पीतदारुणि कुङ्कुमे। पीतनः पुनराम्राते, हे.

पीतसार—पीतसारो मलयजे गोमेदकमणावपि, मे., वि.

पीताम्बर—पीताम्बरस्तु शैलूषे पुंसि कैटभसूदने, मे. पीताम्बरः पद्मनाभे भवेत्पीताम्बरो नटे, वि. पीताम्बरोऽच्युते। नटे च, हे.

पीति—पीतिर्नाऽश्वे स्त्रियां पाने, मे. पीति पाने तुरङ्गे च, वि. पीति पानेऽश्वे, हे. अथ घोटके। पाने च पीति, त्रि.

पीथ—पीथोऽर्के पीथमम्बुनि, हे. पीथोऽर्केऽग्नौ जले पीथम्, मे. पीथोऽर्के पीथमम्भसि, वि.

पीयु—पीयु. काले रवौ घूके ना, मे. पीयुः काले रवौ घूके, वि

पीयूष—पीयूषं सप्तदिवसावधिक्षीरे तथाऽमृते, मे. पीयूषममृते नव्यसूतधेनो पयस्यपि, हे.

पीलु—पीलुपदं परमाणौ मतङ्गजे। अस्थिखण्डे च तालस्य काण्डपादपभेदयो., मे. पीलुर्गजे द्रुमे काण्डे परमाणुप्रसूनयो.। पीलुस्तालास्थिखण्डे च, वि पीलुः पुष्पद्रुमे काण्डे परमाणौ मतङ्गजे। तालास्थिखण्डे, हे. द्रुमप्रभेदमातङ्गकाण्डपुष्पाणि पीलव., अ परमाणौ च पीलुः स्यात्, त्रि. पीलु. स्याद्गजवृक्षयो, हृ. वृक्षजातिगजे पीलु., अने.

पीलुपर्णी—पीलुपर्णी विम्बिकायां मूर्वायामौषधीभिदि, मे. पीलुपर्णी तु बिम्बाया मूर्वायामोषधीभिदि, वि पीलुपर्ण्यौषधीभिदि। मूर्वाया बिम्बिकायाञ्च, हे.

पीवर—पीवरः कच्छपे स्थूले, मे., वि. पीवर स्थूलकूर्मयोः, हे.

पुक्कस—पुक्कसी कालिकानील्योः पुक्कसः श्वपचेऽधमे, मे, वि. v. बुक्कस.

पुङ्ख—पुङ्खः स्यान्मङ्गलाचारे शराङ्गश्येनयोरपि, हे.

पुङ्गव—पुङ्गव. स्याद्बलीवर्दे प्रभेदेऽप्यौषधस्य च। उत्तरस्थ पुन. श्रेष्ठे, मे. पुङ्गवः श्रेष्ठे वृषभे भेषजान्तरे, वि. पुङ्गवो गवि भैषज्ये प्रधाने चोत्तरस्थित, हे.

पुच्छ—पुच्छ. पश्चात्प्रदेशे स्याल्लाङ्गूले पुच्छमिष्यते, मे. पुच्छ पाश्चात्यभागे स्याल्लाङ्गूले पुच्छमिष्यते, वि.

पुटग्रीव—पुटग्रीवस्तु पुलिङ्गो गर्गरीताम्रकुम्भयो., मे. पुटग्रीवो गर्गरीताम्रकुम्भयोः, वि. पुटग्रीवस्तु गर्गर्यां ताम्रस्य कलसेऽपि च, हे.

पुटभेद—पुटभेदो नदीवक्रे पत्तनातोद्ययोरपि, मे., वि. पुटभेदस्तु नगरातोद्ययोस्तटिनीमुखे, हे.

पुटित—पुटितं स्याद्धस्तपुटे पाटितस्यूतयोरपि, मे., वि.

पुण्डरीक—पुण्डरीकं सिताम्भोजे सितच्छत्रे च भेषजे। पुंसि व्याघ्रेऽग्नि-दिङ्नागे कोशकारान्तरेऽपि च, मे. पुण्डरीकं सिताम्भोजे सितच्छत्रे च भेषजे। कोशकारान्तरे व्याघ्रे पुण्डरीकोऽग्निदिग्गजे, वि. पुण्डरीकं सिताम्बुजे। सितच्छत्रे भेषजे च पुण्डरीकोऽग्निदिग्गजे। सहकारे गणधरे राजिलाहौ गजज्वरे। कोष-कारान्तरे व्याघ्रे, हे. व्याघ्रेऽपि पुण्डरीको ना, अ. सितच्छत्राब्जयोः पुण्डरीक पुंसि तु दिग्गजे। व्याघ्रे च कोशकारे च, त्रि. पुण्डरीक स्मृतो व्याघ्रः पुण्डरीक कमण्डलु। पुण्डरीक सितो वर्ण. पुण्डरीकं सरोरुहम्, अने. पुण्डरीकं सित छत्रं पुण्डरीकं सिताम्बुजम्। व्याघ्रेऽपि पुण्डरीक स्यात्पुण्डरीकश्च दिग्गज, शा.

पुण्ड्र—पुण्ड्रो दैत्यविशेषेक्षुभेदयोरतिमुक्तके। चित्रे क्रमौ पुण्डरीके पुंभूम्नि नीवृदन्तरे, मे. पुण्ड्रो दैत्यविशेषेक्षुभेदयोरतिमुक्तके। चित्रे क्रमौ पुण्डरीके पुण्ड्रा स्युर्नीवृदन्तरे, वि पुण्ड्र. क्रमौ दैत्येक्षुभेदयो.। वासन्त्या तिलके पुण्डरीके पुण्ड्रास्तु नीवृति, हे.

पुण्य—पुण्यं शोभने त्रिषु। क्लीव धर्मे च सुकृते, मे. पुण्यं मनोज्ञेऽभिहित तथा सुकृतधर्मयो, वि पुण्यन्तु सुन्दरे। सुकृते पावने धर्मे, हे. पुण्यन्तु चार्वपि, अ. पुण्यं सुविहित कर्म पवित्र पुण्यमुच्यते, अने.

पुण्यजन—अथ पुण्यजनो यक्षे राक्षसे सज्जनेऽपि च, मे. भवेत्पुण्यजनो यक्षे राक्षसे सज्जनेऽपि च, वि. पुण्यजनस्तु सज्जने। गुह्यके यातुधाने च, हे रक्ष स्वपि पुण्यजनम्, ह

पुत्रिका—स्यात्पुत्रिका पुत्तलिकादुहित्रोर्यावतूलके। ना पुत्रे शरभे धूर्ते शैलवृक्षप्रभेदयो, मे. स्यात्पुत्रिका पुत्तलिकादुहित्रोर्यावतूलके। पुत्रक. शरभे धूर्ते शैलवृक्षप्रभेदयो, वि. पुत्रिका यावतूलके। पाञ्चालिकादुहित्रोश्च पुत्रव शरभे शठे। शैले वृक्षप्रभेदे च, हे.

पुद्गल—पुद्गल सुन्दराकारे त्रिषु पुंस्यात्मदेहयो, मे. पुद्गलः सुन्दराकारे पुद्गलश्चात्मदेहयो., वि. पुद्गलः। काये रूपादिमद्द्रव्ये सुन्दराकार आत्मनि, हे. देहे चात्मनि पुद्गल। शस्ताकारेऽपि, त्रि

पुनर्—पुनरप्रथमे मतम्। अधिकारे च भेदे च तथा पक्षान्तरेऽपि च, मे पुनरप्रथमे भेदे, वि., हे., अ.

पुनर्वसु—पुनर्वसुर्ना मुनिभिद्यजे। द्वित्वे तु भान्तरे, मे. पुनर्वसुर्भवेद्वृक्षे कात्यायनमुनावपि, वि. पुनर्वसु. स्यान्नक्षत्रे कात्यायनमुनावपि, हे.

पुन्नाग—पुन्नागस्तु सितोत्पले। जातिफले नरश्रेष्ठे पाण्डुनागे द्रुमान्तरे, मे.

पुन्नागः पुरुषश्रेष्ठे पाण्डुनागे सितोत्पले। जातिफले च पुन्नाग', वि पुन्नागः पादपान्तरे। जातीफले नरश्रेष्ठे, हे. वृक्षे स्यात्पुसि पुन्नागः, त्रि

पुर्—पूः शरीरे पत्तने च, हे

पुर—पुरं नपुंसकं गेहे देहपाटलिपुत्रयो'। पुष्पादीना दलवृत्तौ ना गुग्गुलौ कथित पुर'। पुराऽव्ययं पूर्वकाले, वि पुरं शरीरे नगरे गृहपाटलिपुत्रयो'। पुरस्तु गुग्गुलौ, हे. अगारे नगरे पुरम्। मन्दिरञ्च, अ देहे पाटलिपुत्रे च पुर स्याद् गुग्गुलौ पुरः, त्रि. पुरं देहेऽपि दृश्यते, हा.

पुरतस्—पुरत. प्रथमाग्रयो, मे पुरत' प्रथमे चाग्रे, वि पुरतोऽग्राद्ययो, हे.

पुरस्—पुरोऽग्रे प्रथमे, मे. पुरोऽग्रे प्रथमे च स्यात्, वि., हे.

पुरस्कृत—पुरस्कृतोऽभिशस्तारिग्रस्ताग्रे कृतपूजिते, मे. पुरस्कृत स्वीकृताभिशस्तयोरभिधेयवत्। अग्रेकृताभ्यर्चितयो सिक्ते चापि पुरस्कृतम्, वि. पुरस्कृतम्। पूजिते स्वीकृते सिक्तेऽभिशस्तेऽग्रकृतेऽपि च, हे. पुरस्कृत' पूजितेऽरात्यभियुक्तेऽग्रत कृते, अ.

पुरस्तात्—पुरस्ताच्चतुर्षु प्राच्या पुरार्थे प्रथमेऽग्रतः, वि, शा पुरस्तात्प्रथमेऽग्रत। पूर्वस्याञ्च पुरार्थे च, हे. पुरस्तात्प्रथमे प्राच्यामग्रतोऽर्थपुरार्थयो', मे

पुरा—पुरा पुराणे निकटे प्रबन्धातीतभाविषु, मे. पुरा पुराणनिकटप्रबन्धातीतभाविषु, वि. पुरा भविष्यदासन्ने चिरातीतप्रतीपयो', हे स्यात्प्रबन्धे चिरातीते निकटागामिके पुरा, अ.

पुराण—पुराणं पञ्चलक्षणे। पणे पुसि त्रिषु प्रत्ने, मे. पुराणं वाच्यवत्प्रत्ने पुराणं पञ्चलक्षणे, वि. पुराण प्रत्नशास्त्रयोः। पुराणः षोडशपणे, हे, ग्रन्थे कार्षापणे चास्त्री पुराणमनवे त्रिषु, त्रि.

पुरु—पुरु. प्राज्येऽभिधेयवत्। पुसि स्याद्देवलोके च नृपभेदपरागयो, मे. पुरु. प्राज्यपरागयो। पुरुः स्वर्लोकनृपयो., वि पुरु' परागे प्रचुरे स्वर्लोकनृपभेदयोः, हे.

पुरुष—पुरुषः पूरुषे सांख्यज्ञे च पुन्नागपादपे, मे., वि. पुरुषः स्वात्मनि नरे पुन्नागे, हे. पुरुषावात्ममानवौ, अ. पुन्नागे पुरुषो नरे, त्रि.

पुरुहूत—उलूकः पुरुहूत. स्यात्पुरुहूतः पुरन्दरः, अने.

पुरोडाश—पुरोडाशो हविर्भेदे चमस्यां पिष्टकस्य च। हुतशेषे च, मे. पुरोडाशो हविर्भेदे चमस्या पिष्टकस्य च। रसे सोमलतायाश्च हुतशेषे च कीर्तित',

वि पुरोडाशो हविर्भिदि। हुतशेषे सोमरसे चमस्या पिष्टकस्य च, हे पुरोडाशो हविर्भेदे चमस्या पिष्टकस्य च। रसे सोमलतायाश्च हुतशेषे च कीर्त्यते, अने

पुल—पुल स्यात्पुलके पुंसि विपुलेऽप्यन्यलिङ्गक, मे पुलन्तु विपुलेऽन्यवत्। पुल स्यात्पुलके चापि, वि पुल पुलके विपुलेऽपि च, हे

पुलक—पुलक कृमिप्रभेदे प्रस्तरभेदे च मणिदोषे। रोमाञ्चे हरिताले गजान्नपिण्डे च गन्धर्वे, मे पुलक कृमिभेदे स्याद्गल्लर्कमणिदोषयो। गजान्नपिण्डे रोमाञ्चे हरिताले शिलान्तरे, वि पुलको गजान्नपिण्डे रोमाञ्चे प्रस्तरान्तरे। असुराज्या मणिदोषे गल्लर्के तालके कृमौ, हे पुलको लोमहर्षणे, त्रि

पुलाक—पुलाकस्तुच्छधान्ये स्यात्सक्षेपे भक्तसिक्थके, मे, वि पुलाको भक्तसिक्थे स्यात्सक्षेपासारधान्ययो, हे स्यात्पुलाकस्तुच्छधान्ये सक्षेपे भक्तसिक्थके, अ पुलाको भक्तसिक्थे च क्षुद्रधान्येऽपि कथ्यते, ह सक्षेपे भक्तसिक्थे च तुच्छधान्ये पुलाकवाक् अने

पुष्कर—पुष्कर खेऽम्बुपद्मयो। तूर्यवक्त्रे खड्गफले हस्तिहस्ताग्रकाण्डयो। कुष्ठौषधे द्वीपतीर्थभेदयोश्च नपुसकम्। ना रोगनागविहगनृपभेदेषु वारुणे, मे पुष्कर पङ्कजे व्योम्नि पय करिकराग्रयो। औषधद्वीपविहगतीर्थराजोरगान्तरे। पुष्कर तूर्यवक्त्रे च काण्डे खड्गफलेऽपि च वि पुष्कर द्वीपतीर्थाहिखड्गरागौपधान्तरे। तूर्यास्येऽसिफले काण्डे शुण्डाग्रे खे जलेऽम्बुजे, हे पुष्कर करिहस्ताग्रे वाद्यभाण्डमुखे जले। व्योम्नि खड्गफले पद्मे तीर्थौपधिविशेषयो, अ खड्गफले पुष्करम् त्रि तूर्यास्ये श्रीफले पद्मे कुञ्जराग्रकरे दिवि। द्वीपे तीर्थे निमित्ते च विशिष्टे पुष्करध्वनि अने द्विरदकराग्रे पद्मे खड्गफले व्योम्नि वाद्यभाण्डमुखे। अगदे जले च तीर्थे पुष्करमष्टासु निर्दिष्टम्, ह

पुष्करिणी—पुष्करिणी जलाशये। हस्तिन्या कमलिन्याञ्च, हे अथ पुष्करिणी चेभ्या सरोजिन्या जलाशये, मे पुष्करिणी सरोजिन्या हस्तिन्याञ्च जलाशये, वि

पुष्कल—पुष्कलस्तु पूर्णे श्रेष्ठे, हे

पुष्कलक—अथ पुष्कलको गन्धमृगे क्षपणकीलयो, मे स्मृत पुष्कलको गन्धमृगे क्षपणकीलयो, वि पुष्कलकस्तु कीलके। क्षपणे गन्धमृगे च, हे पुष्कलको गन्धमृगे कीलके क्षपणेऽपि च, त्रि

पुष्टि—पुष्टि स्त्री पोषणे वृद्धौ, मे पुष्टिर्वृद्धौ च पोषणे, वि पुष्टि स्यात्पोषणे वृद्धौ, हे

पुष्प—पुष्प विकाशिकुसुमस्त्रीरज सु नपुसकम्, मे पुष्प विकश आर्तवे।

धनदस्य विमाने च कुसुमे नेत्ररुज्यपि, हे. पुष्पं विकासे कुसुमे स्त्रीणाञ्च रजसि स्मृतम्, वि. पुष्प कुसुम आर्तवे, त्रि

पुष्पक—पुष्पकं रीतिपुष्पे च विमाने धनदस्य च। नेत्ररोगे तथा रत्नकङ्कणे च रसाञ्जने। लौहकास्ये मृदङ्गारशकट्याञ्च नपुंसकम्, मे. पुष्पक रीतिकानेत्ररोगयो रत्नकङ्कणे। कुबेरस्य विमाने च कासीसे च रसाञ्जने। लोहकास्ये मृदङ्गारशकट्यामपि पुष्पकम्, वि. पुष्पकं मृत्तिकाङ्गारशकट्यां रत्नकङ्कणे। कासीसे श्रीदविमाने नेत्ररोगे रसाञ्जने। लोहकांस्ये रीतिकायाम्, हे पुष्पकं कङ्कणेऽपि स्यात्, त्रि.

पुष्पदन्त—पुष्पदन्तस्तु दिङ्नागभेदे विद्याधरान्तरे, मे. पुष्पदन्तस्तु दिङ्नागे नागविद्याधरान्तरे, वि. पुष्पदन्तस्तु दिङ्नागे जिनभेदे गणान्तरे। पुष्पदन्तौ च चन्द्रार्कौ एकोक्त्या, हे.

पुष्य—पुष्यं कलियुगे स्मृतः। नक्षत्रमासयोर्भेदे, मे. v तिष्य

पुस्त—पुस्तं क्लीवे पुस्तके च लेप्यादिशिल्पकर्मणि, मे पुस्तन्तु पुस्तके लेप्यकर्मविज्ञानयोरपि, वि. पुस्तं शिल्पे लेप्यादिकर्मणि। पुस्तके, हे.

पूग—पूगस्तु क्रमुके वृन्दे फलसारेऽभिधेयवत्। नदीभेदे मलप्वा स्त्री, मे. पूगस्तु क्रमुके वृन्दे, वि. पूग. क्रमुकसङ्घयो., हे. पूग क्रमुकवृन्दयो., अ.

पूज्य—पूज्यः श्वशुरवन्द्ययोः, मे, वि., हे. पूज्यस्तु श्वशुरेऽपि च, अ

पूत—पूत त्रिषु पवित्रे च शटिते बहुलीकृते, मे. पूतं पवित्रे शटिते पूतञ्च बहुलीकृते, वि. पूतन्तु पवित्रे बहुलीकृते, त्रि.

पूतना—पूतना तु हरीतक्या दानवीरोगभेदयोः, मे. पूतना राक्षसीभेदे हरीतक्याञ्च पूतना, वि. पूतना तु हरीतकी। दुग्धदा वासुदेवस्य, हे. हरीतकी राक्षसी च पूतना, त्रि.

पूतिकाष्ठ—पूतिकाष्ठञ्च सरलदेवदारुमहीरुहोः, मे. पूतिकाष्ठञ्च सरले देवदारुद्रुमेऽपि च, हे. पूतिकाष्ठन्तु सरलदेवदारुमहीरुहोः, वि.

पूत्यण्ड—पूत्यण्डो गन्धर्णे गन्धकीटके, हे. पूत्यण्डो गन्धकीटेऽपि तथा जन्त्वन्तरे पुमान्, मे. पूत्यण्डो गन्धकीटेऽपि तथा गन्धमृगे स्मृतः, वि. पूत्यण्डः पूतिकीटे च गन्धकीटे च दृश्यते, हा.

पूर—पूरो जलसमूहे स्याद्व्रणसंशुद्धिखाद्ययोः, मे. पूरो जलप्रवाहे स्याद्व्रणसंशुद्धिखाद्ययोः, वि. पूरः स्यादम्भसा वृद्धौ व्रणसंशुद्धिखाद्ययोः, हे. पूरः खाद्ये पयश्चये, त्रि. सङ्घाते पूरणे पूरः, अने.

पूरण—पूरण. पूरके त्रिषु। क्लीबं पिण्डप्रभेदे च पूरणी शाल्मलिद्रुमे।

पटारम्भकसूत्रेषु, मे पूरण पूरणे पिष्टभेदे पूरणमिष्यते। पटारम्भकसूत्रे च शाल्मली पूरणी मता, वि पूरण वाणतन्तुषु। पूरके पिष्टभेदे च, हे

पूर्ण—पूर्ण शब्दे समग्रे ना पूरिते त्वभिधेयवत्, मे पूर्ण शब्दे समग्रे च पूरिते चापि वाच्यवत्, वि पूर्ण कृत्स्ने पूरिते च, हे

पूर्णक—पूर्णक स्वर्णचूडे स्यान्नासाच्छित्त्यान्तु पूर्णिका, मे, वि पूर्णक स्वर्णचूडके। पूर्णिका नासिकाच्छित्त्याम्, हे

पूर्णपात्र—पूर्णपात्र वस्तुपूर्णपात्रे वर्धापकेऽपि च, मे, वि पूर्णपात्रन्तु जलादिपूर्णभाजने। वर्धापके, हे

पूर्णानक—भवेत्पूर्णानक वर्धापके च पटहेऽपि च, मे भवेत्पूर्णानक पूर्णपात्रे पटहपात्रयो, वि स्यात्पूर्णानकमानके। पात्रे च पूर्णपात्रे च, हे

पूर्त—पूर्त त्रिषु पूरिते स्यात् क्लीव खातादिकर्मणि, मे पूर्त पूरितखाताद्यो, हे पूर्तस्तु पूरिते च्छन्ने पूर्त खातादिकर्मणि, वि खातादौ पूरिते पूर्तम्, त्रि

पूर्व (र्ब)—पूर्वस्तु पूर्वजेऽपि स्यात्पूर्व प्रागाद्ययोस्त्रिषु, मे पूर्वाख्या पूर्वजेषु स्यादग्रे प्राचि च वाच्यवत्, वि पूर्वन्तु पूर्वजे। प्रागग्रे श्रुतिभेदे च, हे पूर्वोऽन्यलिङ्ग प्रागाह पुवहुत्वेऽपि पूर्वजान्, अ

पूर्व(र्ब)द्युस्—पूर्वेद्यु प्रात काले स्यात्तथैव गतवासरे, मे पूर्वेद्युरिष्यते प्रात पूर्वेद्यु पूर्ववासरे, वि पूर्वेद्यु पूर्वाह्नप्रभातयो, हे प्रातर्दिने च पूर्वत्रेत्यर्थे पूर्वेद्युरिष्यते, त्रि

पृतना—पृतना तु स्त्रिया सेनामात्रसेनाविशेषयो, मे पृतनाऽनीकिनीसेनाचमूसैन्यान्तरेषु च, वि पृतनाऽनीकिनी चमू। सेना सैन्यविशेषश्च, हे

पृथग्जन—पृथग्जनस्तु पुलिङ्ग कथितो नीचमूर्खयो, मे पृथग्जन स्मृतो नीचे मूर्खे च, वि पृथग्जनोऽधमे जडे, हे मूर्खनीचौ पृथग्जनौ, अ

पृथिवीपति—पृथिवीपतिस्तु भूपाले ऋषभाख्यौषधौ पुमान्, मे स्यात्पृथिवीपतिर्भूप ऋषभाख्यौषधेऽपि च, वि पृथिवीपतिस्तु भूपे कृतान्ते ऋषभौषधे, हे

पृथु—पृथु स्यान्महति त्रिषु। त्वक्पत्र्या कृष्णजीरे स्त्री पुमानग्नौ नृपान्तरे, मे पृथुर्नृपे कृष्णजीरे वाप्या पृथु महत्यपि, वि पृथुर्विशाले भूपाले वाप्रिकाकृष्णजीरयो, हे

पृथुक—पृथुक पुसि चिपिटे शिशौ स्यादभिधेयवत्, मे पृथुकश्चिपिटे शिशौ वि पृथुकश्चिपिटेऽर्भके, हे पृथुकौ चिपिटार्भकौ, अ

पृथ्वी—पृथ्वी भूमौ महत्याञ्च त्वक्पर्ण्यां कृष्णजीरके, मे पृथ्वी भूमौ पृथौ हिंगुपत्रिकाकृष्णजीरयो, वि

पृदाकुः—पृदाकुर्वृश्चिके व्याघ्रे सर्पचित्रकयो. पुमान्, मे. पृदाकुश्चित्रक-व्याघ्रवृश्चिकेषु सरीसृपे, हे. पृदाकुर्वृश्चिके व्याघ्रे चित्रके च सरीसृपे, वि.

पृषत्—पृषन्मृगे पुमान् बिन्दौ न द्वयोः, मे पृषतवत् पृषन्मृगे। बिन्दौ, हे. क्लीबं बिन्दौ पृषन्नेणे, त्रि. v पृषत.

पृषत—पृषतोऽपि ना। अनयोश्च त्रिषु श्वेतबिन्दुयुक्तेऽप्युभाविमौ, मे. पृषतो हरिणे बिन्दौ पृषतश्चाश्वरोहिते। भवेत्पृषदिव श्वेते बिन्दुयुक्ते तु वाच्य-वत्, वि. पृषतोऽप्यनयोर्नरि, त्रि. v पृषत्.

पृष्ठ—पृष्ठं चरममात्रेऽपि देहस्यावयवान्तरे, मे पृष्ठं चरममात्रे स्या-द्देहस्यावयवान्तरे, वि. पृष्ठं पश्चिममात्रे स्याच्छरीरावयवान्तरे, हे.

पृष्ठशृङ्गिन्—पृष्ठशृङ्गी पुमान् दंशभीरौ षण्डे वृकोदरे, मे पृष्ठशृङ्गी भवेद्दंशभीरौ षण्डे वृकोदरे, वि पृष्ठशृङ्गी भीमसेने षण्डसैरिभयोरपि, हे पृष्ठ-शृङ्गीति शब्दोऽयं दंशभीरौ पृथूदरे, हा

पेचक—पेचको गजलाङ्गूलमूलोपान्ते च कौशिके, मे. पेचको गजलाङ्गूल-मूलपर्यन्तघूकयो', वि. पेचकः करिलांगूलमूले घूके, हे. उलूके करिण' पुच्छ-मूलोपान्ते च पेचकः, अ.

पेटक—पेटकं पुस्तकादीना मञ्जूषायां कदम्बके, मे., वि. अथ पेटकम्। मञ्जूषायां समूहे च, हे द्वन्द्वेऽपि पेटकोऽस्त्रियाम्, त्रि.

पेय—पेयं पातव्यपयसो. पेया श्राणाच्छमण्डयोः, मे , हे., वि.

पेशल—पेशलो रुचिरे दक्षे, मे , वि. पेशलः कुशले रम्ये, हे. चारौ दक्षे च पेशलः, अ.

पेशी—पेशी सुपक्वकलिले मास्या खड्गपिधानके। मांसपिण्ड्यां मण्डभेदे, मे. पेशी पललपिण्ड्या स्यान्मास्या खड्गपिधानके। मण्डभेदेऽपि पेशी स्या-त्सुपक्वकलिलेऽपि च, वि. पेशी मास्यसिकोशयो.। मण्डभेदे पलपिण्डे सुपक्व-कलिलेऽपि च, हे.

पोटगल—अथ पोटगल. पुसि नले च काशमत्स्ययोः, मे. स्मृतः पोटगलः काशे नले पोटगलो झसे, वि. पोटगलो नले काशे झसे, हे. नले काशे पोटगलः, त्रि.

पोत—पोतः शिशौ वहित्रे च गृहस्थाने च वाससि, मे. पोतः शिशौ वहित्रे च, वि. पोतः शिशौ प्रवहणे, हे. यानपात्रे शिशौ पोत', अ.

पोत्र—पोत्रं वस्त्रे मुखाग्रे च शूकरस्य हलस्य च, मे., वि , हे. पोत्रं मुखाग्रे क्रोडहलयोः, अ.

पौर—पौर त्रिपु पुरोद्भूते कत्तृणे तु नपुसकम्, मे पौरन्तु कत्तृणे पौर स्मृत पुरभवेऽन्यवत्, वि पौर क्तृणे पुरजे, हे

पौरुष—पौरुष पुरुपस्य स्याद्भावे कर्मणि तेजसि। ऊर्ध्वविस्तृतदो-पाणिनृमाने त्वभिधेयवत्, मे पौरुष पुरुपस्योक्त भावे कर्मणि तेजसि। ऊर्ध्व-विस्तृतदो पाणिनृमानेऽपि च पौरुषम्, वि पौरुषम्। ऊर्ध्वविस्तृतदो पाणिपुरुषो-न्मानतेजसो। पुस कर्मणि भावे च, हे पुभावे तत्नियायाञ्च पौरुषम्, अ पौरुष मानभेदे च, त्रि मानविशेषेऽपि पौरुषव्यामौ, ह

पौरुषेय—पौरुषेय कृते पुसा विकारे पुरुपस्य च। त्रिपु ना सङ्घवधयो पुरुपस्य पदान्तरे, मे पौरुषेयो विकारे स्यात्पुरुपस्य पदान्तरे। पुस समूह-वधयो पुरुषेण कृतेऽपि च, वि पौरषेय पुरुषेण कृतेऽस्य च हिते वधे। समूहे च विकारे च, हे पुरुषेण कृते कार्ये पुरुषाणा कदम्बके। विकारवधयो पुस पौरुषेय-पद विदु, शा

पौर्णमास—पौर्णमास पुमान् यज्ञभेदे स्त्री पूर्णिमातिथौ, मे पौर्णमास-पौर्णमास्यौ यज्ञपूर्णिमयो क्रमात्, वि पौर्णमासो यागभेदे पौर्णमासी तु पूर्णिमा, हे

पौलस्त्य—पौलस्त्यस्तु कुबेरे स्याद्दशग्रीवे तु पुस्ययम्, मे पौलस्त्यो रावणे श्रीदे, वि, हे पौलस्त्यौ रावणश्रीदौ, त्रि

पौष—पौषो मासे तत्पूर्णिमातिथौ स्त्रियया, मे पौषो मासविशेषे स्यात्पौषन्तु महयुद्धयो, वि पौषो मासप्रभेदे स्यात्पौषन्तु महयुद्धयो, हे

प्र—प्र प्रकर्षे गताद्यर्थे, मे, त्रि प्र स्याद्गताद्यर्थप्रकर्षयो, हे

प्रकर—प्रकर स्यात्पुमान् राशौ विकीर्णकुसुमादिपु। नपुसक जोङ्गके स्त्री नाटयाङ्गे चत्वरावनौ, मे प्रकरश्चोपकारश्च विकीर्णकुसुमादिपु। सहतौ चोप-कृत्याया यथासख्यमवस्थितौ॥ जोङ्गके प्रकर प्रोक्त प्रकरी चत्वरावनौ, वि प्रकर कीर्णपुष्पादौ सहतौ प्रकर पुन। जोङ्गके प्रकरी त्वर्थप्रकृतौ चत्वरावनौ, हे

प्रकरण—प्रकरण स्याद्विश्रामे रूपके, हे

प्रकाण्ड—प्रकाण्डो न स्त्री विटपे मलशाखान्तरे तरो। शस्ते, मे प्रकाण्डो विटपे शस्ते मूलस्कन्धान्तरे तरो, वि प्रकाण्ड स्तम्बशस्तयो। स्कन्धमूलान्तरे तरो, हे स्तम्बे शस्ते प्रकाण्डोऽस्त्री, त्रि

प्रकार—प्रकारस्तुल्यभेदयो, मे प्रकार सदृशे भेदे, त्रि, हे प्रकारो भेद-सादृश्ये, अ

प्रकाश—प्रकाशस्तु स्फुटे स्यात प्रहासातपयोरपि, मे प्रकाशोऽतिप्रसिद्धे

स्यात्प्रहासातपयोः स्फुटे, वि. प्रकाशः स्फुटहासयोः। उद्योते च प्रसिद्धे च, हे. प्रकाशोऽतिप्रसिद्धेऽपि, अ

प्रकीर्णक—प्रकीर्णकं चामरे स्याद्विस्तारे ना तुरङ्गमे, मे. प्रकीर्णकं ग्रन्थभेदे चामरे विस्तरे हये, वि. प्रकीर्णकं तुरङ्गमे। चामरे विस्तरे ग्रन्थभेदे, हे. चामरे ग्रन्थभेदे च विस्तारेऽपि प्रकीर्णकम्, त्रि.

प्रकीर्य—प्रकीर्यः पूतिकरजे विनिकीर्ये तु वाच्यवत्, मे. प्रकीर्यः पूतिकरजे विनिकीर्णे तु वाच्यवत्, वि.

प्रकृति—प्रकृतिर्गुणसाम्ये स्यादमात्यादिस्वभावयोः। योनौ लिङ्गे पौर-वर्गेऽमी पक्षत्यादयः स्त्रियाम्, मे. प्रकृतिः सहजे योनावमात्ये परमात्मनि, वि. प्रकृतिर्योनिशिल्पिनोः। पौरामात्यादिलिङ्गेषु गुणसाम्यस्वभावयोः। प्रत्यया-त्पूर्विकायाञ्च, हे. प्रकृतिर्योनिलिङ्गे च, अ. प्रकृतिर्गुणसाम्ये स्यात्स्वभावा-मात्ययोरपि, त्रि. सत्त्वादीनां साम्यावस्थां प्रकृतिं वदन्ति तत्त्वज्ञाः। पौरामात्या-दीनि च कारणकार्यस्वरूपाणि, ह.

प्रकोष्ठ—प्रकोष्ठो मणिबन्धस्य कूर्परस्यान्तरेऽपि च। भूपकक्षान्तरेऽपि स्यात्, मे. प्रकोष्ठो विस्तृतकरे भूपकक्षान्तरेऽपि च। कूर्परादधरे चापि, वि. प्रकोष्ठ. कूर्परावस्ताद्भूपकक्षान्तरेऽपि च। हस्ते च विस्तृतकरे, हे. प्रकोष्ठौ बाहुगेहांशौ, त्रि. प्रकोष्ठ. कूर्परस्याधः प्रकोष्ठो द्वारकोष्ठके, अने.

प्रक्रम—प्रक्रमः क्रमेऽवसरे, मे. प्रक्रमोऽवसरे क्रमे, वि., हे.

प्रक्रिया—प्रक्रिया तूत्पादने स्यादधिकारप्रकारयोः, हे.

प्रखर—प्रखरो हयसन्नाहे कुक्कुरेऽश्वतरेऽपि च। पुंसि त्रिष्वत्यन्तखरे, मे. प्रखरोऽश्वतरे शुनि। तुरङ्गाणाञ्च सन्नाहे प्रखरोऽतिभृशे खरे, वि. प्रखरः पुन.। वेसरे हयसन्नाहे कुक्कुरेऽतिभृशे खरे, हे.

प्रगाढ—प्रगाढः कृच्छ्रदृढयोः, मे. प्रगाढो दृढकृच्छ्रयोः, वि., हे. प्रगाढं भृशकृच्छ्रयोः, अ.

प्रग्रह—प्रग्रहस्तु तुलासूत्रे बन्दर्यां नियमने भुजे। हयादिरश्मौ रश्मौ च सुवर्णे हलिपादपे, मे. प्रग्रहस्तु तुलासूत्रे वन्दद्या नियमने भुजे। हयादिरश्मौ रज्ज्वां च सुवर्णे हलिपादपे, वि. प्रग्रह. किरणे भुजे। तुलासूत्रेऽश्वादिरश्मौ सुवर्णे हलिपादपे॥ बन्धने वन्दयां, हे. प्रग्रह आबन्धनेऽप्युक्तः, ह. v. प्रग्राह.

प्रग्राह—प्रग्राहस्तु तुलासूत्रे वृषादिप्रग्रहेऽपि च, मे. प्रग्राहः स्यात्तुलासूत्रे वृषादीनाञ्च बन्धने, हे. तुलासूत्रेऽश्वादिरश्मौ प्रग्राहो प्रग्रहोऽपि च, अ.

प्रघण (घाण)—प्रघणस्ताम्रकुम्भे स्यादलिन्दे लोहमुद्‌गरे, मे , वि प्रघाणोऽलिन्दके ताम्रकलशे लोहमुद्‌गरे, हे प्रघणोऽस्त्रगृहाशयो , त्रि

प्रचण्ड—प्रचण्डो दुर्वहे श्वेतकरवीरे प्रतापिनि, मे , वि प्रचण्ड स्यात्प्रतापिनि। वलक्षे करवीरे च, हे

प्रचलाक—प्रचलाक शराघाते शिखण्डे च भुजङ्गमे, मे प्रचलाक शराघाते वर्हचन्द्रे भुजङ्गमे, वि प्रचलाको भुजङ्गमे। शराघाते शिखण्डे च, हे शराहत च सर्पे च प्रचलाक प्रचक्षते हा

प्रचलाकिन्—प्रचलाकी मयूरे स्याद्भुजङ्गे चापि दृश्यते, मे प्रचलाकी भुजङ्गे स्याच्चित्रमेखलकेऽपि च, वि प्रचलाकी सर्पे मयूरे, हे

प्रचेतस्—प्रचेता पाशिनि मुनौ ना प्रकृष्टहृदि त्रिपु, मे

प्रजनन—प्रजनन योनौ जन्मन्यपि क्लीवम्, मे भवेत्प्रजनन योनौ जन्मनि प्रगमेऽपि च वि प्रजनन प्रगते योनिजन्मनो , हे

प्रजा—प्रजा लोके च सन्ताने मे प्रजा सन्तानलोकयो , वि प्रजा लोके सन्ततौ च हे प्रजा स्यात्सन्ततौ जने अ

प्रजापति—प्रजापतिश्च दक्षादौ महीपाले विधातरि मे प्रजापतिर्विधौ भूपे, वि प्रजापतिर्ब्रह्मराज्ञोर्जामातरि दिवाकरे। वह्नौ त्वष्टरि दक्षादौ, हे विधौ भूपे प्रजापति , त्रि

प्रज्ञ—प्रज्ञस्तु पण्डिते वाच्यलिङ्गो बुद्धौ तु योपिति, मे प्रज्ञा बुद्धौ पण्डितेऽपि प्रज्ञो वाच्यवदिष्यते, वि प्रज्ञ प्राज्ञ प्रज्ञा तु शेमुपी, हे प्रज्ञा सबुद्धिचिह्नयो, अने

प्रज्ञान—प्रज्ञान बुद्धिचिह्नयो मे , अ प्रज्ञान लाञ्छने धियि, वि प्रज्ञान बुद्धौ चिह्ने च, हे

प्रणय—प्रणय प्रेम्णि विश्रम्भे याच्ञाप्रसरयोरपि, वि प्रणय प्रसरे प्रेम्णि याच्ञाविश्रम्भयोरपि। निर्वाणेऽपि, मे प्रणय प्रेमयाच्ञयो । विश्रम्भे प्रसर चापि हे प्रणयास्त्वमी। विश्रम्भयाच्ञाप्रेमाण , अ

प्रणाद—प्रणादस्तु पुमास्तारशब्दे च श्रवणामये, मे प्रणादस्तारशब्दे स्यात्प्रणाद श्रवणामये, वि

प्रणाय्य—प्रणाय्योऽसम्मते प्रोक्तोऽप्यभिलापविवर्जिते, वि प्रणाय्य वाम वर्जिते। असम्मते, हे प्रणाय्योऽसम्मतेऽपि स्यादभिलापविवर्जिते मे

प्रणिधान—प्रणिधान प्रयत्ने स्यात्समाधौ च प्रवेशने, मे प्रणिधान प्रयत्ने स्यात्प्रवेशे च समाहितौ, वि प्रणिधानमभियोगे समाधानप्रयोगयो , हे

प्रणिधि—प्रणिधिर्नाऽर्थने चरे, मे. प्रणिधिश्चरे याच्ञायाम्, वि. प्रणिधिर्याचने चरे, हे. प्रणिधिः प्रार्थने चरे, अ.

प्रणिहित—अथ प्रणिहितं न्यस्ते प्राप्तेऽपि च समाहिते, मे. भवेत्प्रणिहितं लब्धे विन्यस्ते च समाहिते, वि. प्रणिहितन्तु संप्राप्तनिहितयोः समाहिते, हे.

प्रणीत—प्रणीतः संस्कृताग्नौ ना यज्ञपात्रान्तरे स्त्रियाम्। त्रिषु क्षिप्तोपसम्पन्नविहितेषु प्रवेशिते, मे. प्रणीतः संस्कृते वह्नौ विहिते च प्रवेशिते। निक्षिप्ते चोपसम्पन्ने प्रणीतो भेद्यवन्मतः, वि. प्रणीत उपसम्पन्ने कृते क्षिप्ते प्रवेशिते। संस्कृताग्नौ, हे.

प्रतति—प्रततिर्विस्तृतौ वल्ल्याम्, मे. प्रततिर्विस्तृतिर्लता, हे.

प्रतल—प्रतलं पातालभेदे तताङ्गुलिकरे पुमान्, मे. प्रतल पातालभेदे तताङ्गुलिकरेऽपि च, हे. v. सुतल.

प्रताप—प्रतापस्तापतेजसो', मे. प्रताप: स्वेदतेजसो', वि.

प्रति—प्रति प्रतिनिधावित्थम्भूताख्यानाभिमुख्ययो'। मात्रार्थभागवीप्सासु लक्षणप्रतिदानयोः, मे. प्रति प्रतिनिधौ वीप्सालक्षणाया प्रयोगतः। मात्रार्थे चाभिमुख्ये च प्रतिदानादिषु प्रति, वि. प्रतीत्थम्भूतभागयोः। प्रतिदाने प्रतिनिधौ वीप्सालक्षणयोरपि, हे. प्रकाशे सम्भवे प्राहु' प्रधानसदृशे प्रति, ह प्रति प्रतिनिधौ वीप्सालक्षणादौ प्रयोगतः, अ.

प्रतिकार—प्रतिकारः समे भटे, वि, हे.

प्रतिकृति—प्रतिकृतिरथार्च्चायां प्रतिनिधिप्रतिकारयोश्च स्त्री, मे. प्रतिकृतिः प्रतीकारे प्रतिमायाञ्च पूजने, वि. प्रतिकृतिस्तु पूजिते। प्रतिमाया प्रतीकारे, हे. प्रतिकारे प्रतिकृतिः प्रतिबिम्बे, त्रि.

प्रतिकृष्ट—प्रतिकृष्टं मतं गुह्ये द्विरावृत्त्या च कर्षिते, मे., वि. प्रतिकृष्टन्तु गुह्ये स्याद् द्विरावृत्त्या च कर्षिते, हे.

प्रतिक्षिप्त—प्रतिक्षिप्तं वारिते स्यात्प्रेषिते पञ्चकं त्रिषु, मे. प्रतिक्षिप्तं प्रतिहते प्रेषिते च निराकृते, वि. प्रतिक्षिप्त प्रतिहते निषिद्धे प्रेषितेऽपि च, हे प्रेषितेऽपि प्रतिक्षिप्तम्, त्रि.

प्रतिग्रह—प्रतिग्रहः स्वीकरणे सैन्यपृष्ठे पतद्ग्रहे। द्विजेभ्यो विधिवद्देये तद्ग्रहे च ग्रहान्तरे, मे., वि. प्रतिग्रह' सैन्यपृष्ठे ग्रहभेदे पतद्ग्रहे। क्रियाकारे दानद्रव्ये तद्ग्रहे स्वीकृतावपि, हे.

प्रतिघ—प्रतिघः प्रतिघाते स्यात् क्रोधेऽपि परिकीर्तितः, मे. प्रतिघः प्रतिघाते च रोषे च प्रतिघो मतः, वि. प्रतिघौ रुट्प्रतिघातौ, हे. प्रतिघो रोषघातयोः, त्रि.

प्रतिपत्ति—प्रतिपत्तिः प्रवृत्तौ च प्रागल्भ्ये गौरवेऽपि च। सम्प्राप्ते च प्रबोधे च पदप्राप्तौ च योषिति, मे. प्रतिपत्तिः पदप्राप्तौ प्रवृत्तौ गौरवेऽपि च। प्रागल्भ्ये च प्रबोधे च प्रतिपत्तिः प्रयुज्यते, वि. प्रतिपत्तिस्तु गौरवे। प्राप्तौ प्रवृत्तौ प्रागल्भ्ये बोधे, हे.

प्रतिपद्—प्रतिपत् स्त्री तिथौ मतौ, मे. प्रतिपत्तिथिसंविदोः, वि. प्रतिपत्संविदि तिथौ, हे. अथ प्रतिपत् तिथिसविदोः, त्रि. प्रतिपत्प्रतिपत्तावपि, ह.

प्रतिपन्न—प्रतिपन्नोऽन्यलिङ्ग. स्याद्विज्ञातेऽङ्गीकृतेऽपि च, मे. प्रतिपन्नः स्मृतो धीरैर्विज्ञातेऽङ्गीकृतेऽपि च, वि. प्रतिपन्नस्तु विक्रान्तेऽङ्गीकृतेऽपि च, हे.

प्रतिपादन—प्रतिपादनन्तु दाने प्रतिपत्तौ च बोधने, मे. स्यात्प्रतिपादनं दाने प्रतिपत्तौ च बोधने, वि. प्रतिपादनं बोधनदानयोः, हे.

प्रतिबन्ध—प्रतिबन्ध कुलाचारः प्रतिबन्धो बलक्रिया, अने.

प्रतिभय—प्रतिभयं भये। घोरेऽपि, मे. प्रतिभयं भये। भीष्मे, हे.

प्रतिमा—प्रतिमा गजदन्तस्य बन्धे चानुकृतावपि, मे. प्रतिमा दन्तबन्धे स्याद्गजस्यानुकृतावपि, वि गजाना दन्तबन्धेऽपि प्रतिमाऽनुकृतावपि, त्रि.

प्रतिमान—प्रतिमानं प्रतिच्छायागजकुम्भान्तरालयोः, मे. प्रतिमानं प्रतिच्छायागजदन्तान्तरालयो, वि, त्रि. प्रतिमानं प्रतिबिम्बे गजदन्तद्वयान्तरे, हे.

प्रतियत्न—प्रतियत्नस्तु संस्कारलिप्सोपग्रहणेषु च, मे., वि. प्रतियत्नः संस्कारे स्यादुपग्रहणलिप्सयोः, हे. प्रतियत्नावुभौ लिप्सोपग्रहौ, अ. प्रतियत्नः संस्कारे लिप्सोपग्रहणयोश्च निर्दिष्टः, ह.

प्रतिरोधक—प्रतिरोधकस्तु चोरः स्याद्दुर्जनः प्रतिरोधकः, अने.

प्रतिश्रय—प्रतिश्रयः सभायाञ्चाशये, मे. प्रतिश्रयः सभायां स्यादाशये च प्रतिश्रयः, वि. *प्रतिश्रयः सभौकसोः, हे. सभायाञ्च प्रतिश्रयः, अ.*

प्रतिष्कश—प्रतिष्कशः सहाये स्याद्वार्ताहरपुरोगयोः, मे., वि. प्रतिष्कश. पुरोगमे। वार्ताहरे सहाये च, हे. वार्ताहरे पुरोगे च सहाये च प्रतिष्कशः, त्रि.

प्रतिष्ठा—प्रतिष्ठा गौरवे क्षितौ। स्थाने च यागनिष्पत्तिचतुरक्षरपद्ययोः, मे. प्रतिष्ठा स्थानमात्रके। गौरवे यागनिष्पत्तिचतुरक्षरपद्ययोः, वि. प्रतिष्ठा गौरवे स्थितौ। छन्दोजातौ योगसिद्धौ, हे.

प्रतिसर—भवेत्प्रतिसरो मन्त्रभेदे माल्ये च कङ्कणे। व्रणशुद्धौ चमूपृष्ठे पुंसि न स्त्री तु मण्डने। आरक्षे करसूत्रे च नियोज्ये त्वन्यलिङ्गकः, मे. आहुः प्रतिसरो हस्तसूत्रे माल्येऽपि मण्डने। व्रणशुद्धौ चमूपृष्ठे नियोज्यारक्षकङ्कणे।

मन्त्रभेदेऽपि, वि. प्रतिसरश्चमूपृष्ठे नियोज्यकरसूत्रयोः। मन्त्रभेदे व्रणशुद्धौ चारक्षे मण्डने स्रजि। कङ्कणे, हे. ना चमूजघने हस्तसूत्रे प्रतिसरोऽस्त्रियाम्, अ.

प्रतिसूर्यक—प्रतिसूर्यकमिच्छन्ति कृकलासोपसूर्ययोः, वि.

प्रतिसृष्ट—प्रतिसृष्टः प्रेषिते स्यात्प्रत्याख्याते च वाच्यवत्, मे., वि. प्रतिसृष्ट पुनः प्रत्याख्याते च प्रेषितेऽपि च, हे. प्रत्याख्याते प्रेषिते च प्रतिसृष्टं त्रिलिङ्गकम्, त्रि.

प्रतिहत—प्रतिहतस्तु विद्विष्टे प्रतिस्खलितरुद्धयोः, हे भवेत्प्रतिहतो द्विष्टे प्रतिस्खलितरुद्धयोः, वि., मे. द्विष्टेऽपि च प्रतिहतः, त्रि.

प्रति(ती)हार—प्रतीहारो द्वारि द्वाःस्थे द्वाःस्थितायान्तु योषिति, मे. प्रतीहारप्रतीहार्यौ द्वाःस्थे द्वारेऽप्यनन्तरे, वि. प्रतीहारो द्वारि द्वाःस्थे, हे. द्वारेऽपि प्रतिहारः, ह. द्वारि द्वाःस्थे प्रतीहारः प्रतीहार्यप्यनन्तरे, अ.

प्रतीक—प्रतीकोऽवयवेऽपि स्यात्प्रतिकूलविलोमयोः, मे. प्रतीकोऽवयवे प्रोक्तः प्रतिकूलविलोमयोः, वि. प्रतीकोऽङ्गप्रतीपयोः, हे प्रतिकूले प्रतीकस्त्रिष्वेकदेशे तु पुंस्ययम्, ह.

प्रतीक्ष्य—प्रतीक्ष्यः प्रतिपाल्ये स्यात्पूज्ये च, हे.

प्रतीत—प्रतीतः सादरे ज्ञाते हृष्टप्रख्यातयोस्त्रिषु, मे. प्रतीतः सादरे ज्ञाते प्रख्याते प्राज्ञहृष्टयोः, वि. प्रतीतः सादरे प्राज्ञे प्रथिते ज्ञातहृष्टयोः, हे. ख्याते हृष्टे प्रतीतः, अ. प्रतीतः सादरेऽपि च, त्रि. v. वसन्तदूत.

प्रत्यच्(ञ्च्)—प्रत्यग् दिग्देशकालेषु वाच्यवत्त्रितयेऽव्ययम्, मे. v. उदच्.

प्रत्यय—प्रत्ययः प्रथितत्वे च सनादिज्ञानयोरपि। आचारे शपथे रन्ध्रे विश्वासाधीनहेतुषु, मे. प्रत्ययः शपथे रन्ध्रे विश्वासाचारहेतुषु। प्रथितत्वे सनादौ चाप्यधीनज्ञानयोरपि। अतिक्रमे च दण्डे च विनाशे दोषकृच्छ्रयोः, वि. प्रत्ययो ज्ञानरन्ध्रयोः। विश्वासे शपथे हेतावाचारप्रथितत्वयोः। अधीने निश्चये स्वादौ, हे. प्रत्ययोऽधीनशपथज्ञानविश्वासहेतुषु। रन्ध्रे शब्दे, अ.

प्रत्यर्थिन्—प्रत्यर्थी वाच्यलिङ्गः स्याच्छत्रौ च प्रतिवादिनि, मे. प्रत्यर्थी कथितः शत्रौ प्रत्यर्थी प्रतिवादिनि, वि.

प्रत्यालीढ—प्रत्यालीढन्तु चरणन्यासभेदेऽशिते त्रिषु, मे.

प्रत्युद्गमनीय—प्रत्युद्गमनीयमुपस्थेये धौताशुवद्वये, मे., वि, हे.

प्रत्यूष—प्रत्यूषोऽहर्मुखे वसौ, मे., वि. प्रत्यूषः स्याद्वसौ प्रातः, हे.

प्रथम—*प्रथमस्तु भवेदादौ प्रधानेऽपि च वाच्यवत्, मे. प्रथमः स्यात्प्रधानाद्योः,* हे. आद्ये प्रधाने प्रथमस्त्रिषु, अ.

प्रतिपत्ति—प्रतिपत्तिः प्रवृत्तौ च प्रागल्भ्ये गौरवेऽपि च। सम्प्राप्ते च प्रबोधे च पदप्राप्तौ च योषिति, मे. प्रतिपत्तिः पदप्राप्तौ प्रवृत्तौ गौरवेऽपि च। प्रागल्भ्ये च प्रबोधे च प्रतिपत्तिः प्रयुज्यते, वि. प्रतिपत्तिस्तु गौरवे। प्राप्तौ प्रवृत्तौ प्रागल्भ्ये बोधे, हे.

प्रतिपद्—प्रतिपत् स्त्री तिथौ मतौ, मे. प्रतिपत्तिथिसंविदोः, वि. प्रतिपत्संविदि तिथौ, हे. अथ प्रतिपत् तिथिसंविदोः, त्रि. प्रतिपत्प्रतिपत्तावपि, ह.

प्रतिपन्न—प्रतिपन्नोऽन्यलिङ्ग. स्याद्विज्ञातेऽङ्गीकृतेऽपि च, मे. प्रतिपन्नः स्मृतो धीरैर्विज्ञातेऽङ्गीकृतेऽपि च, वि. प्रतिपन्नस्तु विक्रान्तेऽङ्गीकृतेऽपि च, हे.

प्रतिपादन—प्रतिपादनन्तु दाने प्रतिपत्तौ च बोधने, मे. स्यात्प्रतिपादनं दाने प्रतिपत्तौ च बोधने, वि प्रतिपादनं बोधनदानयोः, हे.

प्रतिबन्ध—प्रतिबन्ध कुलाचारः प्रतिबन्धो बलक्रिया, अने.

प्रतिभय—प्रतिभयं भये। घोरेऽपि, मे. प्रतिभयं भये। भीष्मे, हे.

प्रतिमा—प्रतिमा गजदन्तस्य बन्धे चानुकृतावपि, मे. प्रतिमा दन्तबन्धे स्याद्गजस्यानुकृतावपि, वि गजाना दन्तबन्धेऽपि प्रतिमाऽनुकृतावपि, त्रि.

प्रतिमान—प्रतिमानं प्रतिच्छायागजकुम्भान्तरालयोः, मे. प्रतिमानं प्रतिच्छायागजदन्तान्तरालयो, वि, त्रि. प्रतिमानं प्रतिबिम्बे गजदन्तद्वयान्तरे, हे.

प्रतियत्न—प्रतियत्नस्तु संस्कारलिप्सोपग्रहणेषु च, मे., वि. प्रतियत्नः संस्कारे स्यादुपग्रहणलिप्सयोः, हे. प्रतियत्नावुभौ लिप्सोपग्रहौ, श्र. प्रतियत्नः संस्कारे लिप्सोपग्रहणयोश्च निर्दिष्टः, ह.

प्रतिरोधक—प्रतिरोधकस्तु चोरः स्याद्दुर्जनः प्रतिरोधकः, अने.

प्रतिश्रय—प्रतिश्रयः सभायाञ्चाशये, मे. प्रतिश्रयः सभाया स्यादाशये च प्रतिश्रयः, वि. प्रतिश्रयः सभौकसोः, हे. सभायाञ्च प्रतिश्रयः, श्र.

प्रतिष्कश—प्रतिष्कशः सहाये स्याद्वार्ताहरपुरोगयोः, मे., वि. प्रतिष्कशः पुरोगमे। वार्ताहरे सहाये च, हे. वार्ताहरे पुरोगे च सहाये च प्रतिष्कशः, त्रि.

प्रतिष्ठा—प्रतिष्ठा गौरवे क्षितौ। स्थाने च यागनिष्पत्तिचतुरक्षरपद्ययोः, मे. प्रतिष्ठा स्थानमात्रके। गौरवे यागनिष्पत्तिचतुरक्षरपद्ययोः, वि. प्रतिष्ठा गौरवे स्थितौ। छन्दोजातौ योगसिद्धौ, हे.

प्रतिसर—भवेत्प्रतिसरो मन्त्रभेदे माल्ये च कङ्कणे। व्रणशुद्धौ चमूपृष्ठे पुंसि न स्त्री तु मण्डने। आरक्षे करसूत्रे च नियोज्ये त्वन्यलिङ्गकः, मे. आहुः प्रतिसरो हस्तसूत्रे माल्येऽपि मण्डने। व्रणशुद्धौ चमूपृष्ठे नियोज्यारक्षकङ्कणे।

मन्त्रभेदेऽपि, वि. प्रतिसरश्चमूपृष्ठे नियोज्यकरसूत्रयोः। मन्त्रभेदे व्रणशुद्धौ चारक्षे मण्डने स्रजि। कङ्कणे, हे. ना चमूजघने हस्तसूत्रे प्रतिसरोऽस्त्रियाम्, अ.

प्रतिसूर्यक—प्रतिसूर्यकमिच्छन्ति कृकलासोपसूर्ययोः, वि.

प्रतिसृष्ट—प्रतिसृष्टः प्रेषिते स्यात्प्रत्याख्याते च वाच्यवत्, मे., वि. प्रतिसृष्टः पुनः प्रत्याख्याते च प्रेषितेऽपि च, हे. प्रत्याख्याते प्रेषिते च प्रतिसृष्टं त्रिलिङ्गकम्, त्रि.

प्रतिहत—प्रतिहतस्तु विद्विष्टे प्रतिस्खलितरुद्धयोः, हे. भवेत्प्रतिहतो द्विष्टे प्रतिस्खलितरुद्धयोः, वि., मे. द्विष्टेऽपि च प्रतिहतः, त्रि.

प्रति(ती)हार—प्रतीहारो द्वारि द्वाःस्थे द्वाःस्थितायान्तु योषिति, मे. प्रतीहारप्रतीहार्यौ द्वाःस्थे द्वारेऽप्यनन्तरे, वि. प्रतीहारो द्वारि द्वाःस्थे, हे. द्वारेऽपि प्रतिहारः, ह. द्वारि द्वाःस्थे प्रतीहारः प्रतीहार्यप्यनन्तरे, अ.

प्रतीक—प्रतीकोऽवयवेऽपि स्यात्प्रतिकूलविलोमयो, मे. प्रतीकोऽवयवे प्रोक्तः प्रतिकूलविलोमयोः, वि. प्रतीकोऽङ्गप्रतीपयोः, हे. प्रतिकूले प्रतीकस्त्रिष्वेकदेशे तु पुंस्ययम्, ह.

प्रतीक्ष्य—प्रतीक्ष्यः प्रतिपाल्ये स्यात्पूज्ये च, हे.

प्रतीत—प्रतीतः सादरे ज्ञाते हृष्टप्रख्यातयोस्त्रिषु, मे. प्रतीतः सादरे ज्ञाते प्रख्याते प्राज्ञहृष्टयोः, वि. प्रतीतः सादरे प्राज्ञे प्रथिते ज्ञातहृष्टयोः, हे. ख्याते हृष्टे प्रतीतः, अ. प्रतीतः सादरेऽपि च, त्रि. v. वसन्तदूत.

प्रत्यच्(ञ्च्)—प्रत्यग् दिग्देशकालेषु वाच्यवत्त्रितयेऽव्ययम्, मे. v. उदच्.

प्रत्यय—प्रत्ययः प्रथितत्वे च सनादिज्ञानयोरपि। आचारे शपथे रन्ध्रे विश्वासाधीनहेतुषु, मे. प्रत्ययः शपथे रन्ध्रे विश्वासाचारहेतुषु। प्रथितत्वे सनादौ चाप्यधीनज्ञानयोरपि। अतिक्रमे च दण्डे च विनाशे दोषकृच्छ्रयोः, वि. प्रत्ययो ज्ञानरन्ध्रयोः। विश्वासे शपथे हेतावाचारप्रथितत्वयोः। अधीने निश्चये स्वादौ, हे. प्रत्ययोऽधीनशपथज्ञानविश्वासहेतुषु। रन्ध्रे शब्दे, अ.

प्रत्यर्थिन्—प्रत्यर्थी वाच्यलिङ्गः स्याच्छत्रौ च प्रतिवादिनि, मे. प्रत्यर्थी कथितः शत्रौ प्रत्यर्थी प्रतिवादिनि, वि.

प्रत्यालीढ—प्रत्यालीढन्तु चरणन्यासभेदेऽशिते त्रिषु, मे.

प्रत्युद्गमनीय—प्रत्युद्गमनीयमुपस्थेये धौतांशुकद्वये, मे., वि., हे.

प्रत्यूष—प्रत्यूषोऽहर्मुखे वसौ, मे., वि. प्रत्यूषः स्याद्वसौ प्रातः, हे.

प्रथम—प्रथमस्तु भवेदादौ प्रधानेऽपि च वाच्यवत्, मे. प्रथमः स्यात्प्रधानाद्योः, हे. माद्ये प्रधाने प्रथमस्त्रिषु, अ.

प्रभाव—प्रभावः शक्तितेजसोः, मे., वि. प्रभावस्तेजसि शक्तौ, हे.

प्रभूत—प्रभूतमुद्गते प्राज्ये, मे., हे. प्रभूत प्राज्य उद्गते, वि.

प्रमथ—प्रमथा स्याद्धरीतक्यां हरपारिषदे पुमान्, मे. प्रमथोऽपि गणे प्रोक्त. पथ्यायां प्रमथा भवेत्, वि.

प्रमद—प्रमद सम्मदे मत्ते स्त्रियामुत्तमयोषिति, मे. प्रमदः सम्मदे मत्त-कामिन्यां प्रमदा मता, वि. प्रमदो मुदि। प्रमदा स्त्री, हे.

प्रमाण—प्रमाणं नित्यमर्यादाशास्त्रेषु सत्यवादिनि। इयत्तायाञ्च हेतौ च क्लीवैकत्वे प्रमातरि, मे. प्रमाणं नित्यमर्यादासत्यवादिप्रमातृषु। एकताया-मियत्तायां हेतुशास्त्रेषु च स्मृतम्, वि. प्रमाणन्तु मर्यादासत्यवादिनो। प्रमातर्ये-कतेयत्तानित्येषु हेतुशास्त्रयो', हे प्रमाण हेतुमर्यादाशास्त्रेयत्ताप्रमातृषु, अ शास्त्रे प्रमाणमिच्छन्ति स्थितौ हेतौ च कोविदा', अने.

प्रमीढ—प्रमीढो मूत्रिते घने, वि, मे.

प्रमीत—प्रमीतं वाच्यलिङ्गं स्यात्प्रोक्षितेऽपि मृतेऽपि च, मे. प्रमीतन्तु प्रोक्षितेऽपि मृतेऽपि च, वि. प्रमीतं प्रोक्षिते मृते, हे.

प्रमुख—प्रमुख. प्रथमे श्रेष्ठे, मे., वि. प्रमुखं प्रथमे मुख्ये, हे. आदौ प्रधाने प्रमुखम्, त्रि.

प्रयाग—प्रयागस्तीर्थभेदे स्याद्यज्ञे शतमखाश्वयोः, मे., वि प्रयागो वाजि-शक्रयोः। यज्ञे तीर्थविशेषे च, हे.

प्रयोग—प्रयोगः कार्मणेऽपि स्यात्प्रयुक्तौ च निदर्शने, मे. प्रयोगः कार्मणे प्रोक्तः प्रयुक्तौ च निदर्शने, वि. प्रयोगस्तु निदर्शने। कार्मणे च प्रयुक्तौ च, हे.

प्रयोजन—प्रयोजनं कार्यहेत्वोः, मे., वि., हे.

प्ररूढ—प्ररूढो जरठे वद्धमूले, मे. प्ररूढो जरठे स्मृतः। बद्धमूले, वि. प्ररूढो जरठे वृद्धे, हे.

प्रलम्ब—प्रलम्बो दैत्यभेदे स्यात्त्रपुपेऽपि पयोधरे। लताङ्कुरेऽपि शाखाया हारभेदे प्रलम्बने, मे. प्रलम्बो दैत्यभेदे स्याद्वालाङ्कुरकशाखयो.। प्रलम्बो हारभेदे स्यात्त्रपुपेऽपि पयोधरे, वि. प्रलम्बस्तु प्रलम्बनम्। दैत्यस्तालाङ्कुर' शाखा, हे. प्रलम्बो दैत्यशाखयोः, त्रि. v. प्रालम्ब.

प्रलय—प्रलयो मृत्युकल्पान्तमूर्च्छापायेषु पुंस्ययम्, मे. प्रलयो मृतौ। संहारे नष्टचेष्टत्वे, हे.

प्रवचन—अथ प्रवचनं वेदे प्रकृष्टवचनेऽपि च, मे. प्रवचनं स्मृतं वेदे प्रकृष्ट-वचनेऽपि च, वि. स्यात्प्रवचनमागमे। प्रकृष्टवचने, हे.

प्रवचनीय—अथ प्रवचनीयञ्च स्यात्प्रवक्तृप्रवाच्ययोः, मे. भवेत्-प्रवचनीयाख्यं प्रवाच्ये च प्रवक्तरि, वि.

प्रवण—प्रवणो ना चतुष्पथे। क्रमनिम्नमहीभागोदारप्रह्वेषु च त्रिषु, मे. प्रवण क्रमनिम्नोर्व्यामायत्ते च चतुष्पथे। प्रगुणेऽपि क्षणेऽपि स्यात्, वि. प्रवणस्तु क्षणे प्रह्वे क्रमनिम्ने चतुष्पथे। आयत्ते च, हे. प्रवणं क्रमनिम्नोर्व्यां प्रह्वे ना तु चतुष्पथे, अ.

प्रवर—प्रवर. सन्ततौ गोत्रे क्लीवं श्रेष्ठे तु वाच्यवत्, मे. प्रवरं सन्ततौ गोत्रे श्रेष्ठे तु प्रवरोऽन्यवत्, वि. प्रवरं सन्ततौ गोत्रे श्रेष्ठे च, हे.

प्रवह—प्रवहस्तु वहिर्यात्रामातरिश्वप्रभेदयो', मे. प्रवहो वायुभेदे स्यात्-वायुमात्रे वहिर्गतौ, हे.

प्रवारण—प्रवारणं निषेधे स्यात्काम्यदाने च न द्वयो', मे. प्रवारणं निषेधे स्यात्काम्यदाने प्रवारणम्, वि. प्रवारण काम्यदाने निषेधे च, हे.

प्रवाह—प्रवाहस्तु प्रवृत्तौ स्यादपि स्रोतसि वारिण, मे. प्रवाहो व्यवहारे स्यादपि स्रोतसि वारिण, वि प्रवाहो व्यवहाराम्बुवेगयो, हे. प्रवाहो व्यवहारे च, त्रि.

प्रविदारण—प्रविदारणमाख्यातं सम्परायेऽवदारणे, मे प्रविदारणमाख्यातं सङ्गरे च विदारणे, वि. प्रविदारणम्। दारणे युधि च, हे.

प्रवृत्ति—प्रवृत्तिस्तु प्रवाहे स्यादुदन्ते च प्रवर्तने। स्रवन्त्यादौ च (स्त्रियां), मे. प्रवृत्ति कथिता वृत्तौ प्रवाहोदन्तयोरपि, वि. प्रवृत्तिर्वृत्तौ वार्तायां प्रवाहे, हे. वृत्तिवार्ताप्रवाहेषु प्रवृत्तिः, त्रि.

प्रवेणि—प्रवेणि· स्त्री कुथावेण्यो, मे. प्रवेणिर्वेणिकुथयोः, वि., हे

प्रव्रजिता—अथ प्रव्रजिता मासीमुण्डीरीतापसीषु च, मे. प्रव्रजिता तपस्विन्या मुण्डीर्यां मांसिकौषधौ, वि. प्रव्रजिता तु मुण्डीर्यां तापस्या मांसिकौषधे, हे.

प्रष्ठ—प्रष्ठस्त्रिष्वग्रगे श्रेष्ठे पुंसि चण्डालिकौषधौ, मे. प्रष्ठः श्रेष्ठाग्रयोरन्न. प्रष्ठा चण्डालिकौषधौ, वि.

प्रष्ठहायन—स्यात्प्रष्ठहायनो धान्यविनेपे च मतङ्गजे, मे.

प्रसन्न—प्रसन्ना स्त्री सुराया स्यात्स्वच्छसन्तुष्टयोस्त्रिषु, मे. प्रसन्ना मदिरायाञ्च प्रमादसहितेऽन्यवत्, वि. प्रसन्नं प्रसादवत्। प्रसन्ना तु मदिरायाम्, हे.

प्रसर—प्रसरः प्रणये वेगे, मे. प्रसरः प्रणये वेगे सङ्गरे च, वि प्रसरस्तु सङ्गरे प्रणये जवे, हे. प्रसर प्रणयेऽपि निर्दिष्टः, ह.

प्रसव—प्रसवो गर्भमोचने। उत्पादे स्यादपत्येऽपि फलेऽपि कुसुमेऽपि च, मे

प्रसवस्तु फले पुष्पे वृक्षाणा गर्भमोचने । तोकोत्पादे च, वि प्रसव पुष्पफलयोरपत्ये गर्भमोचने । उत्पादे च, हे स्यादुत्पादे फले पुष्पे प्रसवो गर्भमोचने, अ

प्रसव्य—प्रसव्य वाच्यलिङ्ग स्यात्प्रतिकूलानुकूलयो , मे प्रसव्यमनुकूले स्यात्प्रतिकूले च वाच्यवत्, वि प्रसव्यस्तु प्रतिकूलानुकूलयो , हे

प्रसहन—प्रसहनमपि भङ्गे स्यात्क्षेपे, मे

प्रसाद—प्रसादोऽनुग्रहे काव्यगुणस्वास्थ्यप्रसत्तिषु, मे वि प्रसादोऽनुग्रह-स्वास्थ्यप्रसत्तिषु । काव्यगुणे, हे स्यात्प्रसादोऽनुरागेऽपि, अ प्रसादस्त्वनुरोधने । स्वच्छे काव्यगुणे च, त्रि

प्रसाधन—प्रसाधनी तु कङ्कत्या सिद्धौ वेशे प्रसाधनम मे प्रसाधनी कङ्कतिकासिद्धचोर्वेषे प्रसाधनम्, वि प्रसाधनी कङ्कतिकासिद्धचो प्रसाधन पुन । वेषे हे

प्रसिद्ध—प्रसिद्धो भूषिते ख्याते, मे , हे प्रसिद्धोऽलङ्कृतेऽपि च । विख्यातेऽपि च, वि प्रसिद्धौ ख्यातभूषितौ, अ

प्रसू—प्रसूरश्वाजनन्योश्च कन्दलीवीरुधो स्त्रियाम्, मे प्रसूरश्वाजनन्योश्च कन्दलीवीरुधोरपि, वि प्रसूरश्वा जनन्यपि, हे प्रसूरश्वाऽपि, अ

प्रसूत—प्रसूत कुसुमे क्लीव त्रिषु सञ्जातसूतयो , मे प्रसूत वाच्यवज्जाते प्रसूत कुसुमेऽपि च, वि प्रसूत जातपुष्पयो , हे

प्रसूति—प्रसूतिरुद्भवेऽपि स्यात्तनये दुहितर्यपि । स्त्रियाम्, मे प्रसूति स्तनयोत्पत्तौ तथा दुहितरि स्मृता, वि प्रसूति स्यादपत्ये प्रसवेऽपि च, हे प्रसूति-र्जन्मतोकयो , त्रि

प्रसून—प्रसूनो वाच्यवज्जाते क्लीवन्तु फलपुष्पयो , मे प्रसून वाच्यवज्जाते प्रसून फलपुष्पयो वि प्रसूनन्तु प्रसूते फलपुष्पयो , हे प्रसून पुष्पफलयो , अ

प्रसृत—प्रसृत सुप्रसारे स्याद्विनीते वेगित त्रिषु । अर्धाञ्जलौ तु पुलिङ्ग जङ्घाया प्रसृता मता, मे प्रसृत सुप्रसारे स्याद्विनीते वेगितेऽपि च । अर्धाञ्जलौ तु प्रसृत जङ्घाया प्रसृता मता, वि प्रसृतस्त्वर्धाञ्जलौ वेगिविनीतयो । तते च प्रसृता जङ्घा, हे प्रसृत कुब्जिते पाणौ जङ्घाया स्त्री गते त्रिषु, त्रि

प्रसेक—प्रसेक सेचने च्युतौ मे, वि

प्रसेव—प्रसेव पुसि वीणाङ्गे स्यूते च, मे प्रसेव कथितो धीरैर्वीणाङ्गस्यूतयो रपि, वि प्रसेवस्तु वीणाङ्गस्यूतयोर्दृतौ, हे

प्रस्तर—प्रस्तरो ग्रावणि मणौ, मे प्रस्तर प्रस्तारे ग्रावणि मणौ च, हे v सस्तर

प्रस्थ—प्रस्थोऽस्त्रियां मानभेदे सानावुन्मितवस्तुनि, मे. प्रस्थः शिखरमानयोः, वि. प्रस्थः सानौ मानभेदे, हे. प्रस्थोऽस्त्री सानुमानयोः, अ. परिमाणेऽपि प्रस्थः, ह.

प्रस्फोटन—प्रस्फोटनं तु शूर्पे स्यात्ताडने च विकाशने, मे. प्रस्फोटनं भवेच्छूर्पे ताडने च प्रकाशने, वि. प्रस्फोटनं शूर्पे प्रकाशने। ताडने, हे.

प्रहत—प्रहतं वितते क्षणे, मे., वि. प्रहतं विस्तृते क्षणे, हे.

प्रहसन—प्रहसनमपि प्रहासे रूपकभेदे च परिहासे, मे. प्रहसनन्तु प्रहासाक्षेपयो रूपकान्तरे, हे. प्रहसनं भवेद्भङ्गे प्रहासाक्षेपयोरपि, वि.

प्रहि—प्रहिः कूप. प्रहि. सरः, अने.

प्रह्लाद—प्रह्लादः प्रमदे दैत्ये, वि प्रह्लादस्तु निनदे दानवान्तरे, हे.

प्राच्(ञ्च्)—प्राक् पूर्वस्मिन्नवान्तरे। अग्रे प्रभातेऽतीते च देशे दिक्कालयोरपि, मे. प्राक् प्रभातेऽप्यतीते च दिग्देशकालत. स्मृतम्। प्रागग्रेऽपि च पूर्वस्मिन् भवे प्रागप्यनन्तरे, वि. प्राक् पूर्वस्मिन् प्रभाते दिग्देशकालेष्ववान्तरे। अतीतेऽग्रे, हे प्राक्शब्दो दिशि देशे च काले च वाच्यलिङ्गक, मे.

प्राण—प्राणो हृन्मारुते वाले काव्यजीवेऽनिले वले। पुलिङ्गः पूरिते वाच्यलिङ्ग पुभूम्नि चासुपु, मे प्राणो हृन्मारुते वाले काव्यजीवेऽनिले वले। वाच्यवत्पूरिते प्राण प्राणाश्चासुपु कीर्तिता, वि. प्राणोऽनिले वले। हृद्वायौ पूरिते गन्धरसे प्राणास्तु जीविते, हे. बाले वाते वले प्राण. पूर्णे पुभूम्नि चासुपु, त्रि.

प्राणक—प्राणकः सत्त्वजातीये जीवकद्रुमवोलयो, मे., वि प्राणको जीववतरौ सत्त्वजातीयबोलयो, हे.

प्राणनाथ—प्राणनाथो यमे ना स्यादिष्टे प्राणाधिपे मतः, मे.

प्राणिद्यूत—प्राणिद्यूतं वदन्ति युद्धेऽपि, ह.

प्राप्ति—प्राप्तिः पूर्तिप्रदेशयो स्त्रियाम्, मे. प्राप्तिः पूर्तिप्रदेशयोः, वि.

प्रादुस्—नामप्राकाश्ययोः प्रादुः, अ प्रादुः प्राकाश्य इष्यते। सम्भाव्ये च प्रवृत्तौ च, मे.

प्राध्व—प्राध्वन्तु प्रणते चातिदूरवर्त्मनि वन्धने, मे. प्राध्वं सुप्रणते चातिदूरवर्त्मनि वन्धने, वि. प्राध्व दूरपथे प्रह्वे वन्धे, हे प्राध्वं बन्धनमित्युक्त प्राध्वं प्रह्वे च सूरिभिः, अने. प्रह्वबन्धनयोः प्राध्वम्, ह.

प्राध्वम्—प्राध्वं नम्रानुकूलयोः, मे., वि, हे.

प्रान्तर—प्रान्तरं विपिने दूरशून्यवर्त्मनि कोटरे, मे., वि. प्रान्तरं कोटरेऽरण्ये दूरशून्यपथेऽपि च, हे.

प्राप्त—प्राप्त लब्धे समञ्जसे, मे प्राप्त वित्ते समञ्जसे, वि लब्धे समञ्जसे प्राप्तम्, त्रि

प्राप्तरूप—प्राप्तरूपो ज्ञरम्ययो, मे प्राप्तरूपो बुधे रम्ये, वि प्राप्तरूप-स्वरूपाभिरूपा बुधमनोज्ञयो, अ v सुरूप

प्राप्ति—प्राप्तिर्महोदये। लाभेऽपि च स्त्रियाम्, मे प्राप्तिर्लाभे महोदये, वि प्राप्तिर्महोदये लाभे हे उदयेऽधिगमे प्राप्ति, अ उदयाधिगमौ प्राप्ती, अने

प्राय—प्राय पुमाननशने मृत्यौ बाहुल्यतुल्ययो, मे प्रायश्चानशने मृत्यौ तुल्यबाहुल्ययोरपि, वि प्रायो वयस्यनशने मृतौ बाहुल्यतुल्ययो, हे प्रायो भूम्न्यन्त-गमने, अ प्रायो ना भूमतुल्ययो, नि

प्रार्थित—प्रार्थित याचिते शत्रुसरुद्धेऽभिहते त्रिषु, मे प्रार्थित याचिते शत्रुसरुद्धेऽभिहतेऽपि च, वि प्रार्थित हते। याचिते शत्रुसरुद्धे, हे अभियुक्तहतौ च प्रार्थितौ समौ, नि

प्रालम्ब—प्रालम्ब स्यात्पयोधरे। त्रपुषे हारभेदे च हे v प्रलम्ब

प्रावृषेण्य—प्रावृषेण्य पुमान्नीपे प्रावृट्कालभवे त्रिषु, मे

प्रासाद—प्रासादो देवनृपयोर्गृहे मे प्रासाद कथ्यते देवनरदेवनिवासयो, वि प्रासादो राजमन्दिरे। देवतायतने चापि हे

प्रिय—प्रियो हृद्येऽन्यवत् पुसि वृद्धिनामौषधौ धवे, मे प्रियो धवे सौहृद्ये च वृद्धिनामौषधेऽपि च, वि प्रियो वृद्धचौषधे हृद्ये धवे, हे

प्रियवद—प्रियवद खेचरे ना प्रियवाचि तु वाच्यवत्, मे प्रियवद खेचरे स्यात्प्रियवाचि तु वाच्यवत्, वि प्रियवद प्रियवादिनभश्चरविशेषयो, हे

प्रियक—प्रियक पीतशालके। नीपे चित्रमृगे चालौ प्रियङ्गौ कुङ्कुमेऽपि च मे प्रियकस्तु चञ्चरीके नीपे कश्मीरजन्मनि। प्रियङ्गौ चित्रहरिणे पीतशाल तरावपि, हे प्रियक पीतशाले स्यान्नीपे चित्रमृगेऽलिनि। कुङ्कुमे च प्रियङ्गौ च, वि प्रियको मृगनीपयो, त्रि प्रियको बीजसारश्च प्रियकौ द्वीपिचिनकौ। प्रियक प्रियतोय स्यात्प्रियको मुदितको व्रती, अने

प्रियङ्गु—प्रियङ्गु स्त्री राजिकाकणयोरपि। फलिन्या कङ्गुसस्ये च, मे प्रियङ्गु फलिनीकङ्गुपिप्पलीराजिकासु च, वि प्रियङ्गू राजसर्षपे। पिप्पल्या फलिनीकङ्ग्वो, हे

प्रीत—प्रीत हृषितनर्मणो, मे, वि

प्रीति—प्रीतिर्योगान्तरे प्रेम्णि स्मरपत्नीमुदो स्त्रियाम्, मे प्रीतिर्योगान्तरे प्रेम्णि स्मरपत्नीप्रमोदयो, वि प्रीति स्मरस्त्रियाम्। प्रेम्णि योगमुदो, हे

प्रेक्षा—प्रेक्षा नृत्येक्षणे बुद्धौ, मे , वि प्रेक्षा धीरीक्षण नृत्यम्, हे प्रेक्षा नृत्येक्षण प्रज्ञा, अ

प्रेङ्खा—प्रेङ्खा पर्यटनेऽप्यश्वगतौ सवेशनान्तरे, मे प्रेङ्खा पर्यटने नृत्ये दोलाया वाजिना गतौ, हे प्रेङ्खा पर्यटने नृत्ये भवेदश्वगतावपि, वि

प्रेत—प्रेतो भूतान्तरे पुसि मृते स्याद्वाच्यलिङ्गक , मे प्रेतो मृते भूतविशेषे च, हे प्रेतो भूतान्तरे मृते, वि प्रेत प्राणान्तरे मृते, अ प्रेतो मृते प्राणिभेदे, श्रि

प्रेत्य—प्रेत्यामुत्र भवान्तरे, ह

प्रेत्वन्—प्रेत्वा ना वासवे वाते, मे प्रेत्वा मरुति वासवे, वि

प्रेमन्—प्रेमाऽस्त्री स्नेहहर्षयो , मे प्रेम नर्मणि च स्नेहे, वि प्रेम तु स्नेह-नर्मणो , हे

प्रैंष—प्रैंष क्लेशे च मर्दने। उन्मादे प्रेषणे, मे प्रैंष स्यात्प्रेषणे क्लेशे मर्दनोन्मादयोरपि, वि प्रैंष प्रेषणपीडने, हे प्रैंष प्रेषणमर्दने, अ

प्रोक्षण—प्रोक्षण सेचने वधे, मे , त्रि

प्रोक्षित—प्रोक्षित निहते सिक्ते, मे , वि प्रोक्षित सिक्तहतयो , हे सिक्ते तु प्रोक्षित निहतेऽपि च, त्रि

प्रोत—प्रोत नपुसक वस्त्रे खचिते वाच्यलिङ्गकम्, मे प्रोत गुम्फितवासयो , हे प्रोत तु गुम्फिते वस्त्रे, वि

प्रोथ—प्रोथोऽस्त्री हयघोणाया ना कट्यामध्वगे त्रिपु, मे प्रोथोऽध्वगे-ऽश्वघोणाया कटीस्त्रीगर्भयोरपि, वि प्रोथोऽश्वघोणाध्वगयो , हे कट्यश्वघोणयो प्रोथ , त्रि प्रोथमित्युच्यते प्राज्ञैर्हलशूकरयोर्मुखे, ह

प्रोह—प्रोहो गजाङ्घ्रिपर्वणो । वाच्यवन्निपुणे तर्के, मे प्रोहो निपुणतर्के स्यात्प्रोहो हस्त्यङ्घ्रिपर्वणो , वि प्रोहो निपुणतर्के स्याद्गजाङ्घ्रिपर्वणोरपि, हे

प्लक्ष—प्लक्षो जटीगर्दभाण्डद्वीपभित्कुञ्जराशने, मे प्लक्षो द्वीपविशेषे स्यात्पर्कटीगर्दभाण्डयो । पिप्पले द्वारपार्श्वे च गृहस्य परिकीर्तित , वि प्लक्षो द्वीपे गर्दभाण्डेऽश्वत्थे जटिनि पक्षके, हे

प्लव—प्लव स्यात्प्लवने भेले भेकेऽव्वौ श्वपचे कपौ। जलकाके च कुलके प्रवणे पर्कटीद्रुमे। कारण्डवाग्न्यविहगे शब्दे प्रतिगतौ पुमान्। कैवर्तमुस्तके गन्ध-तृणेऽपि स्यान्नपुसकम्, मे प्लव कारण्डवे भेके कुलके भेलके कपौ। शब्दे प्लुतगतौ प्लक्षे चण्डालजलकाक्यो । प्लव गन्धतृणे प्रोक्त कैवर्तीमुस्तकेऽपि च, वि प्लव प्लक्षे प्लुतौ कपौ। शब्दे कारण्डवे म्लेच्छजातौ भेलकभेकयो । क्रमनिम्न-

महीभागे कुलके जलवायसे। जलान्तरे प्लव गन्धतृणे मुस्तकभिद्यपि, हे प्लवो निषादे मर्कटचा भेके भेले गतौ कपौ, त्रि

प्लवग(ङ्ग)—प्लवगो वानरे भेके सारथौ चोष्णदीधिते, मे, वि प्लवग कपिभेकयो। अर्कसूते, हे कपौ च प्लवग, अ प्लवङ्ग कपिभेकयो, अने

प्लवङ्गम—प्लवङ्गमस्तु मण्डूके तथा शाखामृगेऽपि च, मे प्लवङ्गम कपौ भेके, वि, हे कपिभेकौ प्लवङ्गमौ, अ

प्लुत—प्लुत तुरङ्गमगतौ क्लीव पुसि त्रिमात्रके, मे प्लुत तुरङ्गमगतौ प्लुतमाहुस्त्रिमात्रके, वि प्लुतमश्वस्य गतौ प्लुतस्त्रिमात्रके, हे प्लुत स्वरे च, त्रि. ह्रस्व दीर्घ प्लुत ज्ञेय प्लुत पित्तव्यथा प्लुति, अने

फ—फो यक्षसाधने स्फाते झञ्झावातेऽपि पुस्ययम्। फ रुपोक्तौ फूत्कृतौ च तथा निष्फलभाषणे, मे कफे वाते फकार स्यात्तथाह्वाने प्रकीर्तित। फूत्कारेऽपि च फ प्रोक्तस्तथा निष्फलभाषणे, ए जनार्दन शिखी रौद्री वामपार्श्वङ्गतालय। फट्कार प्रोच्यते सद्भि फकार पान्तिम स्मृत, मा

फटा—फटा तु फणदम्भयो, मे फटा तु कितवे फणे, हे फटा च फणदम्भयो वि

फणा—गोविषाणे फणा ज्ञेया भुजङ्गमशिर फणा। फणा जटा फणा कृष्णा फणा मन्थनकुण्डली, अने

फर्फरीक—फर्फरीकश्चपेटे स्यात्फर्फरीकन्तु मार्दवे, मे, वि फर्फरीकन्तु मार्दवे। फर्फरीकश्चपेटायाम्, हे

फल—फल जातिफले सस्ये हेतूत्थे व्युष्टिलाभयो। त्रिफलाया च कक्कोले प्रियङ्गौ च फली स्मृता, मे फल हेतुसमुत्थे स्यात्फलके व्युष्टिलाभयो। जातिफलेऽपि कक्कोले सस्यबाणाग्रयोरपि॥ फलिन्या तु फला प्राहुस्त्रिफलाया फल क्वचित्, वि फल हेतुफले जातिफले फलकशस्ययो। त्रिफलाया च कक्कोले शस्त्राग्रे व्युष्टिलाभयो॥ फली फलिन्याम्, हे सस्ये हेतुकृते फलम्, अ फल जातिफले लाभे बाणाग्रे फलकेऽपि च, त्रि

फलकिन्—फलकी मत्स्यभेदे ना वाच्यवत् फलकान्विते, मे फलकी स्यादिल्लिसास्यमत्स्ये फलकपाणिके, वि.

फलिन्—फलिन्यग्निशिखाया स्त्री फलिन्या फलिते त्रिषु, मे

फलोदय—फलोदय पुमॉल्लाभे त्रिदिवेशालयेऽपि च, मे. फलोदय स्यात्

त्रिदिवे लाभेऽपि च फलोदय , वि फलोदयो द्युलाभयो , हे स्वर्गलाभौ फलोदयौ, त्रि

फाणि—फाणिर्गुडे करम्बे च स्त्रियाम्, मे फाणिर्गुडकरम्बयो , वि , हे, हा

फाण्ट—अश्रमकृतेऽपि फाण्टम्, हा

फाल—फाल पुसि महादेवे कालिन्दीभेदनेऽपि च। क्लीव सीरोपकरणे त्रिपु कार्पासवाससि, मे फाल सीरोपकरणे कार्पासादिकवाससि, वि फालन्तु वस्त्राशे फाल उत्प्लुतौ। कुशिके च, हे

फाल्गुन—फाल्गुनस्तु गुडाकेशे नदीजार्जुनभूरुहे। तपस्यसज्ञे मासि तत्पूर्णिमाया तु फाल्गुनी, मे फाल्गुनस्तु तपस्ये स्यात्पूर्णिमाया तु फाल्गुनी। फाल्गुन कथित पार्थे नदीजे ककुभेऽपि च, वि फाल्गुनो मासपार्थयो । नदीजेऽर्जुनवृक्षे च फाल्गुनी पूर्णिमाभिदि, हे फाल्गुनो मासि पार्थे च, त्रि

फेनिल—फनिलोऽरिष्टपादपे। ना सफेने त्रिपु क्लीव कोलीमदनयो फले, मे फेनिल स्यादरिष्टे च फेनिल बदरीफले। मदनस्य फले चाथ फेनिलोऽरिष्टपादपे, वि फेनिल मदनफले बदरे फेनवत्यपि, हे फेनिल बदरेऽरिष्टे, त्रि

फेरव—फेरवो जम्बुकेऽस्रपे, मे , वि फेरवौ राक्षसे फेरौ, हे

ब—(ब पुमान् वरुणे सिन्धौ भगे तोये गते तु वा। गन्धने तन्तुसन्ताने पुस्येव वपने स्मृत , मे) छगलन्तो भूधरश्च भगपृष्ठगतस्तथा। सुरसो वज्रमुष्टिश्च बकारो भादिमो मत , मा

बक—बकस्तु बकपुष्पे स्यात्कह्वे श्रीदे च रक्षसि, मे , वि बको रक्षोभिदि श्रीदे शिवमल्लीबकोटयो , हे शिवमल्ल्या बक कह्वे, त्रि

बकेरुका—बकेरुका बलाकाभिद्वातावर्जितशाखयो , मे, वि बकेरुका बलाधिका। वातावर्जितशाखा च, हे

बणिज्—अथ वणिक् स्त्रियाम्। वणिज्याया पुमान् वाणिजके च करणान्तरे, मे वणिक् वाणिज्यजीविनि। वणिक् करणभेदे च वणिज्यायामपीष्यते, वि वनिग् वानिज्यजीविनि। वानिज्ये करणभेदे च, हे

बदर—बदरा गृष्टिकार्पास्योरेलापर्ण्या स्त्रिया पुमान्। कार्पासस्यास्थ्नि बदरी कोलौ क्लीवन्तु तत्फले, मे बदर कोलिकार्पास्यो फले स्याद्बदरी तयो । एलापर्ण्याञ्च बदरा विष्णुक्रान्तौषधावपि, वि बदरा स्यादेलापर्ण्या विष्णुक्रान्तौषधावपि। बदरी कोलिकार्पास्योर्बदरन्तु तयो फले। बदरन्तु कार्पासास्थ्नि, हे

बद्धशिख—अथ वद्धशिखा स्त्री स्यादुच्चटायां शिशौ त्रिपु, मे. बद्धशिखो-च्चटायां स्याद्वाले वद्धशिखो मतः, वि. वद्धशिखो वाले वद्धशिखोच्चटौषधे, हे.

बन्ध—वन्ध आधौ च वन्धने, मे., हे. वन्धस्त्वाधौ वन्धने, वि.

बन्धक—वन्धकः स्याद्विनिमये पुश्चल्या स्याच्च वन्धकी, मे. वन्धकः स्याद्विनिमये पुंश्चली स्याच्च वन्धकी, वि. वन्धकस्तु सत्यङ्कारेऽथ वन्धकी। स्वैरिण्याञ्च करिण्याञ्च, हे. करिण्यामपि वन्धकी, त्रि.

बन्धन—वन्धनं वधवन्धयोः, मे., वि.

बन्धु—वन्धुः स्यात्पुंसि वन्धूके मित्रे भ्रातरि वान्धवे, मे. वन्धुर्वन्धूकपुष्पे स्याद्वन्धुर्भ्रातरि बान्धवे, वि. वन्धुर्भ्रातृवान्धवयोः, हे.

बन्धुर—वन्धुरं मुर्मुरे पुसि स्त्री चाङ्गतैलकल्कयोः। वन्धूके वधिरे हंसे त्रिपु स्याद्रम्यनम्रयोः। वन्धुरा पण्ययोषायां स्त्रिया भूम्नि च सक्तुपु, मे. वन्धूर-वन्धुरौ रम्ये नम्रे हंसे तु वन्धुरः। वन्धूके च विडङ्गे च वन्धुरा पण्ययोषिति, वि. वन्धूरो रम्यनम्रयोः। वन्धुरन्तु तयोर्हंसे वन्धुजीवविडङ्गयोः। वन्धुरा पण्य-योषायाम्, हे. वन्धुरं रम्यनम्रयोः, त्रि.

बन्धूक—वन्धूकं वन्धुजीवे स्याद्वन्धूकः पीतशालके, मे., वि. वन्धूकः पीतशालके। वन्धुजीवे, हे.

बन्धूर—वन्धूरः शोभने नम्रे, मे. v. वन्धुर.

बन्ध्य—वन्ध्यस्त्वफलवृक्षादौ स्त्रियां स्यादप्रजःस्त्रियाम्, मे. वन्ध्योऽफलद्रुमे वन्ध्या त्वप्रजातस्त्रियामपि, वि.

बभ्रु—बभ्रुर्वैश्वानरे शूलपाणौ च गरुडध्वजे। विशाले नकुले पुसि पिङ्गले त्वभिधेयवत्, मे. वभ्रुर्विशाले नकुले कृशानौ वच्चे मुनौ शूलिनि पिङ्गले च, वि. वभ्रुः पिङ्गाग्निशूलिपु। विशाले नकुले विष्णौ, हे. विपुले नकुले विष्णौ वभ्रुर्ना पिङ्गले त्रिपु, अ. वभ्रू नकुलपिङ्गलौ, अने. वभ्रुः स्यान्नकुलेऽपि च, ह.

बर्बटी—बर्बटी पण्ययोषाया व्रीहिभेदे च योषिति, मे. बर्बटी व्रीहिभेदे स्याद्बर्बटी पण्ययोषिति, वि. बर्बटी व्रीहिभिद्वेश्या, हे. बर्बटयौ व्रीहिभिद्वेश्ये, त्रि.

बर्बर—बर्बरः पामरे केशे चत्रने नीवृदन्तरे। फञ्जिकायां पुमान् शाकभेद-पुष्पभिदोः स्त्रियाम्, मे. बर्बरः पामरे केशविन्यासे नीवृदन्तरे। बर्बरा फञ्जिकायां तु बर्बरा शाकपुष्पयोः, वि. बर्बरो नीवृदन्तरे। बर्बरा तु फञ्जिकायां पामरे केशचक्रने। पुष्पे च बर्बरा शाके, हे.

बर्बरीक—वर्बरीकः केशविन्यासकर्मणि। शाकभेदे महाकाले, हे. .

बर्ह—वर्हं पिच्छे दले स्त्रियाम्, मे. वर्ह दले केकिपिच्छे, वि. वर्हं पर्णे परिवारे कलापे, हे. दलेऽपि बर्हम्, ग्र.

बल—बलं गन्धरसे रूपे स्थामनि स्थौल्यसैन्ययोः। पुमान् हलायुधे दैत्य-प्रभेदे वायसेऽपि च। बलयुक्तेऽन्यलिङ्गः स्याद्वाटचालके तु योपिति, मे. बल *गन्धरसे रूपे स्थामनि स्थौल्यसेनयो । बलो हलायुधे दैत्यभेदे बलिनि वायसे।* वाटचालके बला तूक्ता, वि. बलं रूपे स्थामनि स्थौल्यसैन्ययोः। बोले बलस्तु बलिनि काके दैत्ये हलायुधे। बला त्वोषधिभेदे स्यात्, हे. स्थौल्यसामर्थ्यसैन्येषु बलं ना काकसीरिणो , ग्र. बल गन्धरसे रूपे क्लीव वाटचालके स्त्रियाम्, त्रि. बलो हली बलं सैन्यं बलं सत्त्वं बलौषधी। रत्नज्योतिर्बलो दैत्यो बला लक्ष्मीर्बला मही, ग्रने. बलः काके, ह.

बलज—बलजं गोपुरक्षेत्रे शस्यसङ्करयोरपि। बलजा वरयोषायां यूथ्याम्, मे. बलजं गोपुरे क्षेत्रे सस्यसङ्करयोरपि। बलजा वरयोषाया वसुमत्यामपि स्मृता, वि. बलजं गोपुरे शस्ये क्षेत्रसङ्करयोरपि। सदाकारे बलजा तु पृथिव्यां वरयोषिति, हे. बलजे क्षेत्रपूर्द्वारे बलजा वल्गुदर्शना, ग्र.

बलदेव—बलदेवो बले वाते त्रायमाणौषधौ स्त्रियाम्, मे. बलदेवः स्मृतो वाते कालिन्दीभेदनेऽपि च। बलदेवामपि प्राहु. त्रायमाणौषधे बुधाः, वि. बलदेवस्तु कालिन्दीकर्षणे मातरिश्वनि। बलदेवा त्रायमाणा, हे.

बलभद्र—बलभद्रा त्रायमाणाकुमार्यो पुंसि सीरिणि, मे. बलभद्रो रौहिणेये त्रायमाणौषधावपि। बलभद्रा कुमार्यां स्यात्, वि. बलभद्रस्त्वनन्ते बलशालिनि। बलभद्रा कुमार्यां स्यात्त्रायमाणौषधावपि, हे.

बलाक—बलाका बकपंक्तौ स्याद्बलाका विसकण्ठिका। बलाका कामुकी प्रोक्ता बलाकश्च बको मतः, वि.

बलाहक—बलाहको गिरौ मेघे दैत्यनागविशेषयोः, मे., वि. बलाहकोऽम्बुदे गिरौ। दैत्ये नागे, हे. गिरिमेघौ बलाहकौ, त्रि.

बलि—बलिर्दैत्यप्रभेदे च करचामरदण्डयोः। उपहारे पुमान् स्त्री तु जरया श्लथचर्मणि। गृहदारुप्रभेदे च जठरावयवेऽपि च, मे. बलिश्चामरदण्डे च जरया श्लथचर्मणि। उदरावयवे दैत्ये करपूजोपहारयोः। गृहदारुविशेषे च गन्धकेऽपि क्वचिन्मतः, वि. बलिर्दैत्योपहारयोः। करे चामरदण्डे च गृहदारुदरांशयोः। त्वक्सङ्कोचे गन्धके च, हे. बलिश्चामरदण्डेऽपि, हा. करोपहारयोः पुंसि बलि. प्राण्यङ्गजे स्त्रियाम्, ग्र. बलिर्जराश्लथत्वे च गृहदार्वसुरौ बली, त्रि. बलिः स्त्री

मध्यभागोर्मिर्बलिश्चर्म जराकृति। बलि. पूजोपहारः स्याद्बलिर्दानवसत्तम', ग्रने. वलिः करे, ह.

वल्य—वल्यं प्रधाने धातौ स्यात्क्लीव वलकरे त्रिपु, मे. वल्यं प्रधाने धातौ स्यात्क्लीवं वलकरेऽपि च, वि. वल्य रेतोबलकृतो', हे

बहु—वहु स्यात् त्र्यादिसंख्यासु विपुलेऽप्यभिधेयवत्, मे. बहु स्याद्विपुले त्र्यादिसंख्यासु त्वभिधेयवत्, वि बहु भूयसि। त्र्यादिकासु च संख्यासु, हे. वहु विपुलसंख्ययोः, त्रि.

बहुक—वहुकः कर्कटेऽर्के च दात्यूहे जलखादके, वि. वहुको जलखादके। दात्यूहे कर्कटेऽर्के च, हे v. बाहुक.

बहुफल—भवेद्बहुफलो नीपे नाऽमलक्यान्तु योषिति, मे. भवेद्बहुफलाभिख्या मलपूनीपवृक्षयो, वि. बहुफल. पुन.। नीपे बहुफली फल्गौ, हे.

बहुरूप—बहुरूप' शिवे विष्णौ धूनके सरटे स्मरे, मे, वि. बहुरूप. स्मरे विष्णौ सरटे घूनके शिवे, हे

बहुल—वहुला नीलिकाया स्यादेलायां गवि योषिति। कृत्तिकासु स्त्रिया भूम्नि विहायसि नपुसकम्। पुस्यग्नौ कृष्णपक्षे च वाच्यवत्प्राज्यकृष्णयो', मे. बहुलः कृष्णपक्षेऽग्नौ शितौ च वहुला गवि। एलायां नीलिकायाञ्च वहुलाः कृत्तिकासु च। *बहुलं प्राज्यनभसो*, वि. *बहुल भूरिवियतोर्बहुलः पावके शितौ*। कृष्णपक्षे वहुला तु सुरभ्या नीलिकैलयो.। वहुलास्तु कृत्तिकासु, हे. वहुलाः कृत्तिका गावो बहुलोऽग्नौ शितौ त्रिपु, ग्र. बहुलः कृष्णपक्षेऽपि, त्रि. बहुला. कृत्तिका ज्ञेया गावश्च वहुला मताः, ग्रने.

बा—उपमाया विकल्पे वा, ग्र. v. वा.

बाणिजक—ग्रथ वाणिजक' वाडवाग्नौ वणिज्यपि, मे. वाणिजको वडवाग्नौ वणिज्यपि, वि.

बाध—बाधा दु खे निषेधे च, मे. बाधा दु खनिषेधयोः, वि, हे, ह. निषेध-दु खयोर्बाध', त्रि.

बान्धव—बान्धवो वन्धुसुहृदो', मे, वि. वान्धवौ वन्धुमित्रयोः, हे.

बार्दल—वार्दलं दुर्दिने मेलानन्दाया वार्दलः स्मृत. मे. वार्दल दुर्दिने मेला-नन्दायामपि वार्दल., वि. वार्दल दुर्दिने मस्याम्, हे. मेलानन्देऽपि वार्दलम्, हा.

बार्वटीर—वार्वटीरो रङ्ग ग्राम्रास्थ्यङ्कुरे गणिकासुते, मे. वार्वटीरस्त्र-पावाम्रास्थ्यङ्कुरे गणिकासुते, वि. वार्वटीरस्त्रपुन्याम्रास्थ्यङ्कुरे गणिकासुते, हे.

बाल—बालो ना कुन्तलेऽश्वस्य करिणश्चापि वालधौ। नालिकेरे हरिद्राया

मल्लिकाभिद्यपि स्त्रियाम् । वाच्यलिङ्गोऽर्भके मूर्खे ह्रीवेरे पुनपुसकम् । अलङ्कारान्तरे मेध्ये वाली वाला त्रुटिस्त्रियो , मे वाल कचे शिशौ मूर्खे ह्रीवेरेऽश्वेभपुच्छयो । अलङ्कारान्तरे मेध्ये वाली वाला त्रुटिस्त्रियो, वि वालोऽज्ञेऽश्वेभपुच्छयो । शिशौ ह्रीवेरकचयोर्वाला तु त्रुटियोषितो । वाली भूपान्तरे मेध्ये, हे मूर्खेऽर्भकेऽपि वाल स्यात्, अ वालो ह्रीवेरकेशयो , त्रि वाल केशो जल वाल वाल काशतृण स्मृतम् । वालो मूर्ख शिशुर्वालो वालो वेग उदाहृत , अने

वालक—वालकस्तु शिशावज्ञे वालधौ हयहस्तिनो । अगुलीयकह्रीवेरवलयें पुसि वालिका । वालाया वालुकापत्रकाहलाकर्णभूषणे, मे वालकोऽज्ञे शिशौ केशे वाजिवारणवालधौ । अगुलीयकह्रीवेरपारिहार्येषु वालकम् । वालिका वालुकावालापिञ्जोलाकर्णभूषणे वि वालिका कर्णभूषणे । पिञ्जोलाया वालुकाया बालाया वालक पुन । शिशौ मूर्खेऽश्वगजयोर्बालधौ, हे पिञ्जोला सिकता वर्णभूपा कन्या च वालिका त्रि वालक खेचरो व्याघ्रो वालक पृथुक स्मृत । वालक गन्धद्रव्यञ्च जटाजूटश्च वालकम्, अने

बालिश—वालिशश्च शिशौ मूर्खे मे वालिश शावके मूर्खे, वि वालिशस्तु शिशौ मूर्खे, हे शिशावज्ञे च वालिश , अ वालेऽपि वालिश स्यात्, ह

बालेय—वालेयो गर्दभे पुसि मृदौ वलिहिते त्रिपु, मे वालेयस्तु गर्दभे। वल्यर्थे कोमलाङ्गारवल्लर्याम्, हे वालेयोऽङ्गारवल्लर्या खरे वलिहिते त्रिपु, वि वालेयी मृदुगर्दभौ, त्रि

बाहुक—वाहुक कर्कटे चार्के दात्यूहे जलखातके, मे v वहुक

बाहुज—वाहुज क्षत्रिये कीरे स्वयजाततिलेऽपि च, मे , वि वाहुजस्तु स्वय जाततिले क्षत्रियकीरयो , हे

बीभत्स—वीभत्सो नार्ज्जुने क्रूरघृणात्मविकृतौ त्रिपु मे बीभत्सो विकृते क्रूरेऽप्यर्जुने च घृणात्मनि, वि वीभत्सो विकृते क्रूरे रसे पार्थे घृणात्मनि, हे वीभत्सो हिंस्रोऽपि, अ रसे क्रूरे च विकृतौ बीभत्सस्त्रिपु नार्ज्जुने, त्रि

बुक्कस—बुक्कसी नीलिकाकाल्योर्बुक्कस श्वपचेऽधमे, हे v पुक्कस

बुद्ध—बुद्धो जिने लब्धवर्णे पुसि स्याद्बुधितेऽन्यवत्, मे वुद्धो जिने च धीरे च सौम्ये च बुधितेऽपि च वि बुद्ध पण्डिते बुधिते जिने, हे वुद्धो ज्ञाते जिने बुधे, त्रि

बुध—बुध सौम्ये च पण्डिते, मे बुध सौम्ये कवौ, हे बुध कवौ रौहिणेये वि बुधवृद्धौ पण्डितेऽपि, अ रौहिणेयकवौ बुध , त्रि

बुधान—बुधानस्तु गुरौ विज्ञे, मे बुधान पण्डिते गुरौ, वि

बुध्न—बुध्नो ना मूलरुद्रयो., मे. बुध्नः शिफाया रुद्रे च, वि. बुध्नस्तुण्डिगिरीशयोः, ह. v. ब्रध्न.

बृ(बृ)हती—बृहती वसनान्तरे। छन्दोभित्क्षुद्रवार्ताकीवारिधानीषु वाचि च। कण्टकारीमहत्योश्च, मे. बृहती क्षुद्रवार्ताक्यां कण्टकार्या च वाचि च। वारिधान्यां महत्याञ्च छन्दोवसनभेदयो., वि. बृहती क्षुद्रवार्ताक्यां छन्दोवसनभेदयोः। महत्यां वाचि वार्धान्याम्, हे. बृहती क्षुद्रवार्ताकीच्छन्दोभेदे महत्यपि, अ.

बोधन—बोधनं गन्धदीपने। बोधनी बोधिपिप्पल्योः, मे. बोधनी बोधिपिप्पल्योर्बोधनं गन्धदीपने, वि.

बोधि—बोधिः पुंसि समाधेश्च भेदे पिप्पलपादपे, मे. बोधिः समाधिभेदे स्याद्बोधिः पिप्पलपादपे, वि. बोधिर्बौद्धसमाधौ चार्हद्धर्माप्तौ च पिप्पले, हे

ब्रध्न—ब्रध्नो गिरिशमूलयोः, हे. v. बुध्न.

ब्रह्मन्—ब्रह्म तत्त्वतपोवेदे न द्वयो पुंसि वेधसि। ऋत्विग्योगभिदोर्विप्रे, मे. ब्रह्मा विरिञ्चिद्विजयोर्ऋत्विक्चन्द्रार्कयोगयोः। ब्रह्म प्रोक्तं तपोऽध्यात्मवेदज्ञानेषु सूरिभिः, वि. ब्रह्म तु तपसि ज्ञाने वेदेऽध्यात्मे द्विजे विधौ। ऋत्विग्योगभिदोश्च, हे. वेदस्तत्त्वं तपो ब्रह्म ब्रह्मा विप्र. प्रजापतिः, अ. वेदाध्यात्मब्राह्मणहिरण्यगर्भेषु कथ्यते ब्रह्म, ह.

ब्रह्मण्य—ब्रह्मण्यो ब्रह्मसाधौ स्याद् ब्रह्मदारुशनैश्चरे, मे. ब्रह्मण्यो ब्राह्मणो हिते। शनैश्चरे, हे. ब्रह्मण्यो ब्रह्मसाधौ स्याद् ब्रह्मण्यश्च शनैश्चरे, वि.

ब्रह्मपुत्र—ब्रह्मपुत्र क्षेत्रभेदे नदभेदे च पुंस्ययम्, मे.

ब्रह्मबन्धु—ब्रह्मबन्धुरधिक्षिप्ते निर्देशे ब्राह्मणस्य ना, मे. ब्रह्मबन्धुरधिक्षेपे निर्देशे च द्विजन्मनाम्, वि. ब्रह्मबन्धुर्निन्द्यविप्रे बान्धवे ब्राह्मणस्य च, हे. ब्रह्मबन्धुरधिक्षेपे निर्देशे, अ.

ब्राह्मण—ब्राह्मणं ब्रह्मसङ्घाते वेदभागे नपुंसकम्। भूमिदेवे तु पुंलिङ्गः फञ्जिकापृक्कयो. स्त्रियाम्, मे. ब्राह्मणी फञ्जिकास्पृक्काद्विजपत्नीषु विश्रुता। विप्रे तु ब्राह्मणो वेदे ब्राह्मणं विप्रसंहतौ, वि. ब्राह्मणं विप्रसंहतौ। वेदे च ब्राह्मणो विप्रे, हे. मन्त्राख्यवेदे विप्रौघे क्लीवं ना ब्राह्मणो द्विजे, नि.

ब्राह्मण्य—ब्राह्मण्यं ब्राह्मणत्वे च समूहे च द्विजन्मनाम्, मे. ब्राह्मण्य ब्राह्मणत्वे स्यात्समूहे च द्विजन्मनाम्, वि. ब्राह्मण्यं ब्रह्मसङ्घेऽपि, त्रि.

ब्राह्मी—ब्राह्मी तु फञ्जिकायां स्याच्छाकमत्स्यप्रभेदयोः। ब्राह्मी तु भारतीसोमवल्लरीब्रह्मशक्तिषु, मे. ब्राह्मी तु भारतीसोमवल्लरीब्रह्मशक्तिषु। फञ्जिका-

पङ्कगण्डिकाशाकभेदेषु च स्मृता, वि ब्राह्मी तु भारती। शाकभेद पङ्कगण्डी फञ्जिका सोमवल्लरी। ब्रह्मशक्ति, हे

भ—भ नक्षत्रे गभस्तौ स्त्री पुंसि स्याद्भृगुनन्दने, मे भा स्यान्मयूखे शुक्रे भ नक्षत्र च प्रकीर्तितम्, वि भ शुने भमुडौ भाऽशौ, हे भमृक्षे भृगुजे पुमान्, त्रि नक्षत्रे भ बुधा प्राहुर्भवने भ प्रकीर्तित। दीप्तिर्भा स्यात्, ए विश्वमर्ति द्विरण्डेशो निद्रा नाभिगतोऽपि च। भ्रुकुटी च भरद्वाजो भक्षारश्च जयापह, मा

भक्त—भक्तमन्ने तत्परे च, हे

भक्ति—भक्तिर्विभागे सेवाया स्त्रियाम्, मे, वि भक्ति सेवागौणवृत्यो र्भङ्गचा श्रद्धाविभागयो हे सेवाविभागयोर्भक्ति, त्रि

भग—भग श्रीयोनिवीर्येच्छाज्ञानवैराग्यकीर्तिषु। माहात्म्यैश्वर्ययत्नेषु धर्मे मोक्षे च ना रवौ, मे भगोऽर्कज्ञानमाहात्म्ययशोवैराग्यमुक्तिषु। रूपवीर्यप्रयत्ने-च्छाश्रीधर्मैश्वर्ययोनिषु, हे भगमैश्वर्यमाहात्म्यज्ञानवैराग्ययोनिषु। यशोवीर्य-प्रयत्नेच्छाश्रीधर्मरविमुक्तिषु, वि भग श्रीकाममाहात्म्यवीर्ययत्नार्ककीर्तिषु, अ भग वैराग्ययोनीच्छाज्ञानैश्वर्येषु, त्रि श्रिया यशसि सौभाग्ये योनौ कान्तौ महिम्नि च। सूर्ये सज्ञाविशेषे च शशाङ्के च भगश्रुति, अने

भगवत्—भगवान् ना जिने गौर्या स्त्रिया पूज्ये तु वाच्यवत्, मे भगवान् बुद्धपूज्ययो, वि जिने पूज्ये च भगवान् त्रि

भङ्ग—भङ्गो जयविपर्यये। भेदरोगतरङ्गेषु भङ्गा शस्यान्तरे स्त्रियाम्, मे भङ्गस्तरङ्गे भेदे च रुग्विशेषे पराजये। कौटिल्य भयविच्छित्त्योर्भङ्गा शणे, ह भङ्गस्तरङ्गे रुग्भेदे भदे जयविपर्यये। भङ्गा शणाख्यसस्यऽपि, वि तरङ्गभेदयो र्भङ्ग भङ्गा शस्ये शणाह्वये, त्रि भङ्ग पलायन वीचिर्भङ्ग शस्यञ्च भञ्जनम अने

भङ्गि—भङ्गि पुनर्भक्तिवीच्यो, हे

भङ्गुर—भङ्गुरौ वक्रनश्वरौ हे

भट—भट स्यात्पुंसि वीरे च विशेषे पामरस्य च, मे भटो वीरे म्लेच्छ भेदेऽपि च, हे भट पामरभेदे च वीरे च वि

भटि—प्रगमे भटि वि

भट्टारक—भट्टारको नृपे नाटचवाचा देवे तपोधने, मे भट्टारक सुरे राज्ञि कथितश्च तपोधने, वि भट्टारको राज्ञि मुनौ सुरे, हे राज्ञि भट्टारक मुरे, त्रि

भट्टिनी—भट्टिनी द्विजभार्यायां नाटचोक्त्या राजयोषिति, मे, वि भट्टिनी तु ब्राह्मण्या नृपयोषिति, हे

भण्डन—भण्डनं कवचे युद्धे खलीकारेऽपि न द्वयो:, मे. भण्डनं कवचे युद्धे खलीकारे च वर्तते, वि. भण्डनं कवचे युधि। खलीकारे, हे.

भद्र—भद्रः शिवे खञ्जरीटे वृषे मेरुकदम्बके। करिजातिविशेषे ना क्लीवं मङ्गलमुस्तयोः। काञ्चने च स्त्रियां रास्नाकृष्णाव्योमनदीषु च। तिथिभेदे प्रसारिण्यां कट्फलानन्तयोरपि॥ त्रिषु श्रेष्ठे च साधौ च न पुंसि करणान्तरे, मे. भद्रं स्यान्मङ्गले हेम्नि मुस्तके करणान्तरे। भद्रो रुद्रे वृषे रामचरे मेरुकदम्बके॥ हस्तिजात्यन्तरे भद्रो वाच्यवच्छ्रेष्ठसाधुनोः। भद्रा मन्दाकिनीरास्नाकृतस्नाऽनन्तासु कट्फले, वि. भद्रन्तु मङ्गले। मुस्तकश्रेष्ठयोः साधौ काञ्चने करणान्तरे। भद्रो रामचरे हस्तिजातौ मेरुकदम्बके। गवि शम्भौ भद्रा विष्टौ नभ सरिति कट्फले। कृष्णानन्तारास्नासु च, हे.

भद्रकाली—भद्रकाली तु गन्धोल्यां कात्यायन्यामपि स्त्रियाम्, मे. भद्रकाली तु गन्धोल्यामुमायामोषधीभिदि, वि. भद्रकाल्यौषधीभिदि। गन्धोल्या हरपत्न्या च, हे.

भन्द—भन्दं कल्याणशर्मणो:, मे, वि. भन्दं कल्याणे सौख्ये च, हे.

भय—भयं प्रतिभये घोरे प्रसूने कुब्जकस्य च, मे., वि. भयं भीतौ भयङ्करे। कुब्जकपुष्पे, हे. भयं भीकुब्जपुष्पयोः, त्रि.

भयानक—भयानकः स्मृतो व्याघ्रे रसे राहौ भयङ्करे, मे. भयानकः स्मृतो व्याघ्रे सैंहिकेयेऽपि भीषणे, वि. भयानकस्तु भीषणे। व्याघ्रे राहौ रसे, हे.

भर—भरोऽतिशयभारयोः, मे., वि., हे., त्रि.

भरण—भरणी घोषके ऋक्षे भरणं वेतने भृतौ, मे. भरणी शोणके ऋक्षे भरणं वेतने भृतौ, वि.

भरत—भरतो नाट्यशास्त्रमुनौ नटे। रामानुजे च दौष्मन्तौ, मे. भरतो वाद्यभेदेऽपि दौष्मन्तौ शबरे नटे। रामानुजे च भरतस्तन्तुवायेऽपि च क्वचित्, वि. भरतः शबरे नटे। क्षेत्रे रामानुजे शास्त्रे दौष्मन्तावृषभात्मजे। तन्तुवाये, हे. रामानुजे नाट्यशास्त्रे दौष्मन्तौ भरतो नटे, त्रि.

भरद्वाज—भरद्वाजो गुरोः पुत्रे व्याघ्राटाख्यविहङ्गमे, मे., वि. भरद्वाजो गुरोः पुत्रे व्याघ्राटाख्ये च पक्षिणि, त्रि. भरद्वाजः पक्षिभेदे बृहस्पतिसुतेऽपि च, हे.

भरु—भरुः स्वर्णे हरे पुंसि, मे. भरुर्भर्तरि काञ्चने, वि. भरुर्भर्तृकनकयोः, हे.

भर्तृ—भर्ता स्वामिनि पुंसि स्यात्त्रिषु धातरि पोष्टरि, मे. भर्ता पोष्टरि धारके, हे. भर्ता स्वामिनि धारके, वि. भर्ता धातरि पोष्टरि, श्र,

भर्मन्—भर्म स्यात्काञ्चने भृतौ, मे भर्म स्वर्णे भृतौ भानौ, वि भर्म भारे भृतौ हेम्नि, हे भृतिकाञ्चनयोर्भर्म, त्रि

भल्ल—भल्ल स्यात्पुसि भल्लूके शस्त्रभेदेऽपि न द्वयो । भल्लातक्या स्त्रिया भल्ली, मे भल्लो भल्ली च वाणे म्याद्भल्लो भल्लूक इष्यते। भल्लातक्या तु भल्ली स्यात्, वि भल्लो भल्लूकवाणयो । भल्ली भल्लातक, हे

भव—भव क्षेमेशससारे सत्ताया प्राप्तिजन्मनो मे भव ससारसप्राप्ति-श्रेयःशङ्करजन्मसु, वि भव सत्ताप्तिजन्मसु। रुद्रे श्रेयसि ससारे हे जन्महरौ भवौ, अ सत्तासंसारयोर्भव, हा भव ससारे ह

भवत्—भवद्युष्मत्सतोस्त्रिपु। स्त्री वाणभेदे, मे भवती वाणभेदे स्यादन्य वस्त्वत्सदर्थयो, वि भवान् युष्मत्सदर्थयो त्रि

भवन—भवन स्याद्गृहे भावे, मे भवन भाववेश्मनो, वि भवन सदने भावे, हे जन्माश्रयश्च भवनम्, त्रि

भव्य—भव्य शुभे च सत्ये च योग्ये भाविनि तु त्रिषु। कर्मरङ्गतरौ पुसि स्त्रिया करिकणोमयो ॥ क्लीवमस्थनि मे भव्य सत्ये शुभे चाथ भेद्यवद्योग्य-भाविनो । कर्मरङ्गतरौ भव्यो भव्या करिकणोमयो, वि भव्यन्तु फले योग्ये शुभेऽस्थनि। सत्ये भाविनि भव्यस्तु कर्मरङ्गतरौ सति। भव्योमाकरिपिप्पल्यो, हे

भषक—भषको दुर्जन प्रोक्तो भषक सरमासुत, अने

भसद्—भसत्स्त्री भास्वरे योनौ मे भसद्भास्वरमासयो, हे भसत्प्रभा-स्वरे मासे, वि

भस्मक—भस्मक रोगभेदे स्याद्विडङ्गकलधौतयो मे वि

भस्मतूल—भस्मतूल ग्रामकूटे पाशुवर्षे हिमेऽपि च मे, वि भस्मतूल पुन-र्हिमे। ग्रामकूटे पाशुवर्षे हे

भाकूट—भाकूट शैलझषयोर्भेदे स्यात् मे भाकूट शैलमीनयो, हे भाकूट कथ्यते मीनभेदे शैलान्तरेऽपि च, वि

भाग—भागो रूपार्धके भाग्यैकदेशयो, मे, हे भागो रूपार्धके प्रोक्तो भाग-धेयैकदेशयो, वि एकदेशाशयोर्भाग, त्रि

भागधेय—भागधेय मत भाग्ये भागप्रत्याययो पुमान्, मे भागधेय स्मृत भाग्ये भागप्रत्यायययोरपि, वि भागधेय पुन करे। दायादे भागधेय तु भाग्ये, हे

भाग्य—भाग्यन्तु स्याच्छुभाशुभकर्मणो, मे भाग्य शुभात्मकविधौ स्याच्छुभाशुभकर्मणि, वि भाग्य कर्म शुभाशुभम्, हे, अ

भाजन—भाजनं योग्यपात्रयोः, मे., वि. भाजनं पात्रयोग्ययोः, त्रि.

भाण्ड—भाण्डं पात्रे वणिङ्मूलधने भूषाश्वभूषयोः, मे. भाण्डं भूषमात्रेऽपि भाण्डं मूलवणिग्धने। नदीपात्रे तुरङ्गानां भूषणे भाजनेऽपि च, वि. भाण्डं मूल-वणिग्वित्ते तुरङ्गानां च मण्डने। नदीकूलद्वयीमध्ये भूषणे भाजनेऽपि च, हे. स्याद्भाण्डमश्वाभरणेऽमत्रे मूलवणिग्धने, अ. भाण्डं भूषणमात्रेऽपि, हा.

भानु—भानुर्ना किरणे सूर्ये, मे. भानुः किरणसूर्ययोः, वि. भानुरंशौ रवौ दिने, हे. भानू रश्मिदिवाकरौ, अ. भानुर्घृणिरहस्कर, अने.

भाम—भामः क्रोधे रवौ दीप्तौ, मे. भामः क्रोधे रुचौ रवौ, हे

भार—भारः स्याद्वीवधे विष्णौ पलानां द्विसहस्रके, मे. भारस्तु वीवधे स्वर्ण-पलानामयुतद्वये, वि. भारो दशशतीद्वये। पलाना वीवधे चापि, हे

भारत—भारतं ग्रन्थभेदे स्याद्वर्षभेदेऽथ भारती। वचने च सरस्वत्या पक्षिवृत्तिप्रभेदयोः, मे. भारतं ग्रन्थभेदे स्याज्जम्बुद्वीपेऽपि भारतम्। भारती तु सरस्वत्यां पक्षिणीवृत्तिभेदयोः, वि. भारतन्तु शास्त्रे द्वीपांशभिद्यपि। भारती पक्षिणीवृत्तिभिदोर्वाचि, हे. पक्षिण्या वाचि वृत्तौ च भारती भारत पुनः। जम्बु-द्वीपे व्यासकृतौ, त्रि.

भारद्वाज—भारद्वाजी वनकार्पास्यां ना द्रोणऋषिभेदयोः, मे भारद्वाजः स्मृतो मुनौ। द्रोणे च वनकार्पास्यां भारद्वाजी च कथ्यते, वि. भारद्वाजो मुनौ चापि पिचुमन्दद्रुमेऽपि च, हे. बुधैः ख्यातो भारद्वाजो द्रोणाचार्ये मुनावपि, त्रि.

भार्गव—भार्गवो गजधन्विनोः। शुक्रे परशुरामे च भार्गवी पार्वतीश्रियोः। दूर्वायाम्, मे. भार्गवः पर्शुरामे स्याद्गजे शुक्रे सुधन्वनि। भार्गवी हैमवत्या च कमलाऽसितदूर्वयोः, वि. भार्गव. परशुरामे सुधन्वनि मतङ्गजे। दैत्यगुरौ भार्गवी तु कृष्णदूर्वोमयो. स्त्रियाम्, हे. गजे धन्विनि शुक्रे च पर्शुरामे च भार्गवः। दूर्वा गौरी च भार्गव्यौ, त्रि.

भार्याटिक—भार्याटिकः पुमान्भार्यानिर्जिते हरिणान्तरे, मे. भार्याटिको भवेद्भार्यानिर्जिते हरिणान्तरे, वि. भार्याटिको मुनिभेदे भार्यया च विनिर्जिते, हे.

भार्यारु—भार्यारुः शैलभेदे स्यान्मृगभेदे च तत्र च। क्रीडया परभार्यायां पुत्रो येनोपपादितः, मे., वि. भार्यारुरन्यस्त्रीपुत्रोत्पादके मृगशैलयोः, हे.

भाल—भालं तेजोललाटयोः, मे. भालं ललाटमहसोः, वि. भालं स्याल्ललाटे महस्यपि, हे.

भालाङ्क—भालाङ्क करपत्रे स्याच्छाकभेदे च रोहिते। महालक्षण-सम्पन्नपुरुषे कच्छपे हरे, मे, वि भालाङ्क कच्छपे हरे। महालक्षणसम्पूर्णपुरुषे करपत्रके। रोहिते शाकभेदे च, हे भालाङ्को लोहिते दृष्ट करपत्रे च कच्छपे, हा

भाव—भाव सत्तास्वभावाभिप्रायचेष्टात्मजन्मसु। क्रियालीलापदार्थेषु विभूतिबुधजन्तुषु॥ रत्यादौ, मे भाव स्वभावेऽभिप्राये चेष्टासत्तात्मयोनिषु। क्रियालीलापदार्थेषु बुधजन्तुविभूतिषु, वि भावोऽभिप्रायवस्तुनो। स्वभावजन्म सत्तात्मक्रियालीलाविभूतिषु। चेष्टायोन्योर्बुधे जन्तौ शृङ्गारादेश्च कारणे। शब्दप्रवृत्तिहेतौ च हे भाव सत्तास्वभावाभिप्रायचेष्टात्मजन्मसु, अ भावो गौरविते जन्तौ पदार्थेऽभिनयान्तरे, त्रि आत्मा भावो मनो भावो भाव सत्ता भवोऽपि च। भाव पूज्यात्मको लोक पदार्थो भाव उच्यते अने चेष्टात्मजन्म सत्ताभिप्रायेष्वभिहितो भाव ह

भावना—भावना तु न ना ध्याने पर्यालोचेऽधिवासने मे भावना लेपने ध्याने, वि भावना वासना ध्यानम् हे

भावाट—भावाटो भावुके साधुनिवेशे कामुके नटे, मे भावाटो भावुके साधुनिवेशे कामुकेऽपि च हे वि

भावित—भावित वासिते प्राप्ते, मे, वि, हे

भाषा—√ वाच्

भास्—भा प्रभावे मयूखे स्त्री मे भा प्रभावे मयूखे च, वि, हे

भास—भास पुंसि प्रभाया स्याद्विशेषे विहगस्य च, मे भासस्तु भासि गृध्रशकुन्तयो हे

भासन्त—भासन्त सुन्दराकारे त्रिषु ना भासपक्षिणि, मे भासन्तो भे सूर्ये रम्यभासयो, हे

भास्कर—भास्वरोऽग्नौ प्रभाकरे मे भास्कररस्तपने वह्नौ प्रभाकरसम स्मृत वि भास्करो वह्निसूर्ययो, हे

भास्वत्—भास्वान्भास्करसूर्ययो, मे, वि भास्वान् दीप्ते रवौ, हे भास्वन्तौ सूर्यभास्वरौ, त्रि

भिक्षा—भिक्षा भृतौ याच्ञासेवाभिक्षितवस्तुषु, मे भिक्षा भृतौ च याच्ञाया सेवाभिक्षितवस्तुनो, वि भिक्षासेवाप्रार्थनयोर्भृतौ भिक्षितवस्तुनि, हे भिक्षा सेवाऽर्थना भृति, अ

भित्ति—भित्ति कुड्यप्रदेशयो मे भित्ति कुड्ये प्रभेदे च सविभागावकाशयो, वि भित्ति कुड्ये प्रदेशे च हे कुड्यभेदनयोर्भित्ति, त्रि

भिन्न—भिन्नः स्यात्त्रिषु दारिते। सङ्गतेऽन्यत्र फुल्ले च, मे भिन्नमन्यार्थ-वचने सङ्गते दारिते स्फुटे, वि. भिन्नोऽन्यः सङ्गतः फुल्लो दीर्ण', हे. भिन्नं दीर्णे विशेषिते, त्रि.

भीत—भीतं भयेऽथ भीयुते त्रिषु, मे भीतं भये भययुते वाच्यवत्परि-कीर्तितम्, वि.

भीति—भीतिर्भये स्त्रियाम्, मे. भीतिः साध्वसकम्पयोः वि.

भीम—भीमोऽम्लवेतसे घोरे शम्भौ मध्यमपाण्डवे, मे. भीमोऽम्लवेतसे शम्भौ घोरे चापि वृकोदरे, वि. भीमो वृकोदरे घोरे शङ्करेऽप्यम्लवेतसे, हे. भीम' शम्भौ च पाण्डवे, त्रि.

भीरु—भीरुरार्ते त्रिलिङ्गः स्याद्वरयोषिति योषिति, मे भीरुर्योषिति कातरे, हे.

भीषण—भीषणो रसे सल्लक्यां ना गाढे दारुणे त्रिषु, मे. भीषणो दारुणे रुद्रे भीषणं सल्लकीरसे, वि. भीषणं शल्लकीरसे। भीषणो दारुणे गाढे, हे.

भीष्म—भीष्मो गाङ्गेयभीमयो , मे. भीष्मस्तु भीषणे रुद्रे गाङ्गेये च निशाचरे, वि. भीष्मो रुद्रे च गाङ्गेये राक्षसे च भयङ्करे, हे. गाङ्गेयभीषणौ भीष्मौ, त्रि.

भुज(जा)—भुजा। द्वयोर्बाहौ करे, मे. भुजो बाहौ करे, हे भुजः पाणौ च बाहौ च, वि.

भुजङ्ग—भुजङ्गोऽह्नौ च पिङ्गे च, मे. भुजङ्ग. पिङ्गसर्पयो', वि भुजङ्ग सर्पपिङ्गयोः, हे. भुजङ्गो भुजगे पिङ्गे, त्रि.

भुजिष्य—भुजिष्यस्तु स्वतन्त्रे स्याद्धस्तसूत्रकदासयोः। स्त्रियां दासी-गणिकयो., मे. भुजिष्यः स्यात्सहाये हस्तसूत्रके। स्वतन्त्रे च भुजिष्या तु दासी-गणिकयोर्मता, वि. भुजिष्यः स्यादनधीने किङ्करे हस्तसूत्रके। भुजिष्या गणिका-दास्योः, हे. अनधीने सहाये च भुजिष्यो हस्तसूत्रयो', त्रि.

भुण्ड—भुण्डाविर्वारुकुष्माण्डौ, हा.

भुवन—भुवनं पिष्टपेऽपि स्यात्सलिले गगने जले, मे. भुवनं विष्टपे मह्या सलिलेऽपि वियत्यपि, वि. भुवनं पिष्टपे तोये, त्रि. भुवनं लोकतोययोः, अने. भुवनं लोकखाम्बुषु, हे.

भुवन्यु—भुवन्युस्तु पुमान्भानौ ज्वलने शशलाञ्छने, मे. भुवन्युर्ज्वलने भानौ भुवन्युः शशलाञ्छने, वि.

भू—भू. स्थानमात्रे कथिता धरण्यामपि योषिति, मे. भूस्तु भूमिरिव क्षितौ। स्थाने च, हे. भूः पृथिव्यां स्थानमात्रे, वि. भूर्भूमौ स्थानमात्रे च, त्रि.

भूक—भूक छिद्रे च काले च, मे भूक काले छिद्रे, हे भूकश्छिद्रे च काले च, वि

भूकुटिन्—भूकुटी सूकर ख्यातो भूकुटी च कृषीवल, अने

भूकेश—भूकेश शैवले वटे। भूकेशी वल्वजेऽपि स्यात्, मे भूकेशी वल्वजेषु स्याद्भूकेश शैवले वटे, वि भूकेश शैवले वटे, हे

भूजम्बू—भूजम्बूरपि गोधूमे विकङ्कतफलेऽपि च, मे, वि भूजम्बूस्तु विकङ्कते। गोधूमाह्वयधान्ये च, हे

भूत—भूत क्ष्मादौ पिशाचादौ जन्तौ क्लीव त्रिपूचिते। प्राप्ते वित्ते समे सत्ये देवयोन्यन्तरे तु ना मे भूत क्ष्मादौ पिशाचादौ न्याय्ये सत्योपमानयो। भूतो देवलके प्राप्तवृत्तयोरभिधेयवत वि भूत सत्योपमानयो। प्राप्तेऽतीते पिशाचादौ पृथ्व्यादौ जन्तुयुक्तयो हे युक्ते क्ष्मादावृते भूत प्राण्यतीते समे त्रिपु अ अपत्ये च पृथिव्यादौ कालेऽतीते च राक्षसे। प्राप्ते प्राणिनि कीनाशे भूतशब्दो निगद्यते अने चतुर्विधेषु जीवेषु पृथिव्यादिषु पञ्चसु। अतीते देवयोनौ च भूतशब्द प्रचक्षते, ह

भूतवृक्ष—भूतवृक्षस्तु शाखोटद्रुमे श्योनाकपादपे, मे भूतवृक्षस्तु शाखोटे तथा श्योनाकपादपे वि भूतवृक्षस्तु शाखोटे श्योनाककलिवृक्षयो, हे

भूतात्मन्—भूतात्मा पुसि निर्दिष्टो देहे च परमेष्ठिनि मे भूतात्मा पुद्गले विधौ, वि भूतात्मा द्रुहिणे देहे हे भूतात्मानौ धातृदेहौ, अ

भूति—भूतिर्भस्मनि सम्पत्तिहस्तिशृङ्गारयो स्त्रियाम्, मे भूतिर्मातङ्ग शृङ्गारे जातौ भस्मनि सम्पदि, वि भूतिस्तु भस्मनि। मासपाकविशेषे च सम्पदुत्पातयोरपि, हे भूतिर्भस्मनि सम्पदि, अ भूतिर्विभवे ह

भूती(ति)क—भूतीकमपि भूनिम्बे दीप्यकर्पूरकत्तृणे, मे, वि भूतीक कटफलौषधे। यवान्या घनसारे च भूनिम्बे भूस्तृणेऽपि च हे स्याद्भूतिकन्तु भूनिम्बे कत्तृणे भूस्तृणेऽपि च, अ

भूभृत्—भूभृन्नाऽद्रौ महीपतौ, मे भूभृन्नरेन्द्रे शैले च, वि भूभृन्महीधरे पृथ्वीपतौ, हे

भूमि—भूमिर्वसुन्धरायां स्यात्स्थानमात्रेऽपि च स्त्रियाम, मे भूमि क्षितौ स्थानमात्रे वि, हे भूमि स्थानमात्रेऽपि त्रि २ भू

भूमिका—भूमिका रचनाया स्याद्वेशान्तरपरिग्रहे, मे भूमिका रचनाया स्यान्मूर्त्यन्तरपरिग्रहे, वि भूमिका तु रचनाया रूपान्तरपरिग्रहे, हे भूमिका रचनाया च मूर्त्यन्तरपरिग्रहे, त्रि

भूमिज—भूमिजो नरकेऽङ्गारे सीतादेव्या तु भूमिजा, मे भूमिजो नरकेऽङ्गारे सीतायामपि भूमिजा, वि॰ भूमिजौ नरकाङ्गारौ भूमिजा जनकात्मजा, हे

भूमिस्पृश्—भूमिस्पृक्पुसि मानववैश्ययो मे भूमिस्पृग्वैश्यनरयो , वि

भूयस्—भूयास्त्रिषु बहुतरे पुनरर्थे तदव्ययम् मे भूय पुन पुन ख्यात प्रभूतार्थे त्वनव्ययम्, वि भूयोऽधिकतरे च पुन पुन , मे

भूरि—भूरिर्ना वासुदेवे च हरे च परमेष्ठिनि। नपुसक सुवर्णे च प्राज्ये स्याद्वाच्यलिङ्गक , मे भूरिर्ब्रह्माच्युतेशेषु भूरि प्राज्यसुवर्णयो , वि प्रचुर भूरि विज्ञेय भूरि काञ्चनमेव च, अने भूरि स्वर्णे प्रचुरे च, हे स्वर्णेऽपि भूरिचन्द्रौ द्वौ, अ

भूस्पृश्—भूस्पृग्वैश्ये मानवे च, हे

भृगु—भृगु पुमान्। मुनौ हरेऽतटे शुक्रे, मे अथ भृगु सानौ जमदग्नि-प्रपातयो शुक्रे रुद्रे च, हे भृगु शुक्रे प्रपाते च जमदग्नौ पिनाकिनि, वि जमदग्न्य-तटौ भृगू, त्रि

भृङ्ग—भृङ्गो धूम्याटपिङ्गयो । मधुव्रते भृङ्गराजे पुसि भृङ्ग गुडत्वचि, मे भृङ्ग त्वक्पत्र भृङ्गास्तु पिङ्गधूम्याटमार्कवा । षट्पद , हे भृङ्गो धूम्याट-पिङ्गयो । मधुव्रतेऽपि भृङ्गन्तु केशराजगडत्वचो , वि भृङ्गो धूम्याटकेऽपि च, त्रि

भृङ्गराज—अथ भृङ्गराज उक्त पक्षिविशेषे च मार्कवे भ्रमरे, मे भृङ्ग-राजस्तु मधुपे मार्कवे विहगान्तरे, वि भृङ्गराजो मधुकरे मार्कवे विहगान्तरे, हे भृङ्गराज खगौषध्यो , त्रि

भृङ्गार—भृङ्गार कनकालुके। भृङ्गारी झिल्लिकाया स्यात्, वि भृङ्गारी स्याज्झिल्लिकाया भृङ्गार कनकालुका, हे भृङ्गारी झिल्लिकाया स्यात्कनकालौ पुन पुमान्, मे

भृति—भृति स्त्री स्यान्मूल्येऽपि भरणेऽपि च, मे भृतिर्भरणमूल्ययो , वि, त्रि भृतिर्मल्यभरणयो , हे

भृत्य—भृत्यो दासे भृतौ भृत्या, वि , मे

भृशम्—भृश प्रकर्षेऽत्यर्थे च, हे भृश प्रकर्षे चात्यर्थे, वि

भृष्टि—भृष्टि स्याद्भर्जने शून्यवाटिकाया च योषिति, मे भृष्टिस्तु भर्जने। शून्यवाटयाम्, हे भृष्टि स्याद्भर्जने शून्यवाटिकाया च भाषिता, वि

भेक—भेको मण्डूकमेघयो , मे , वि भेको मेघमण्डूकभीरुषु, हे

भेद—भेदो द्वैधे विशेषे स्यादुपजापे विदारणे, मे , वि भेदो विदारणे भेद उपजापविशेषयो , हे

भेरुण्ड—भेरुण्डा देवताभेदपक्षिण्यन्तरयोः स्त्रियाम्। भयानके वाच्यवत्, मे. भेरुण्डो भीमदर्शने। भेरुण्डा देवताभेदे पक्षिणीभिदि चेष्यते, वि. भेरुण्डौ भीषणखगौ भेरुण्डा देवताभिदि, हे.

भेल—भेलः प्लवे मुनौ पुंसि भीरावज्ञे च वाच्यवत्, मे. भेलः प्लवे भीरुके च निर्बुद्धिमुनिभेदयोः, वि. भेलः प्लवे मुनिभेदे भीरौ बुद्धिविवर्जिते, हे. ऋषिभेदे प्लवे पुंसि भेलं भीरुहृदि त्रिषु, त्रि.

भैरव—भैरवः पुंसि शङ्करे। भीषणे त्रिषु, मे. भैरवं भीषणे भर्गे भैरवः समुदाहृतः, वि. भैरवो भीषणे रुद्रे रागभेदे, हे.

भोग—भोग. सुखे धने चाहेः शरीरफणयोरपि। पालने व्यवहारे च योषिदादिभृतावपि, मे भोगस्तु राज्ये वेश्याभृतौ सुखे। धनेऽहिकायफणयोः पालनाऽभ्यवहारयोः, हे. भोगः सुखे धने चाहे. शरीरफणयोर्मतः। पालनेऽभ्यवहारे च निर्वेशे पण्ययोषिताम्, वि भोगः सुखे स्त्र्यादिभृतावहेश्च फणकाययोः, अ. पालनेऽभ्यवहारे च निर्वेशे पण्ययोषिताम्। भोगः सुखे धने चाहेः शरीरफणयोरपि, त्रि.

भोगवत्—अथ भोगवती नागपुरीनद्योरहौ पुमान्, मे. भोगवती भुजङ्गानां नगरीसरितोरपि, वि. भोगवती तु सर्पाणां नगरेऽपि सरित्यपि, हे. नदीनगर्योर्नागाना भोगवती, अ. भोगवान् नाऽऽढ्यनागयो , वि.

भोगिन्—भोगी भुजङ्गमेऽपि स्यादामपात्रे नृपे पुमान्। विहाय महिषीमन्यराजयोषिति भोगिनी, मे. भोगी भुजङ्गमे राज्ञि ग्रामण्या नापितेऽपि च। विहाय महिषीं चान्यराजयोषिति भोगिनी, वि. भोगी भुजङ्गमे। वैयावृत्यकरे राज्ञि ग्रामण्या नापितेऽपि च, हे.

भोस्—भोस्तु सम्बोधनविषादयो , मे.

भौम—भौमः कुजे च नरके पुंसि भूमिभवे त्रिषु, मे. भौमो मङ्गलदैत्ययोः, हे. नरके मङ्गले भौमः, त्रि.

भ्रम—भ्रमोऽम्बुनिर्गमे भ्रान्तौ कुन्दभ्रमणयोरपि, मे. भ्रमोऽम्बुनिर्गमे भ्रान्तौ कुन्दाख्ये शिल्पयन्त्रके, वि. भ्रमस्तु स्याद्भ्रमणे वारिनिर्गमे। भ्रान्तौ कुन्दाख्ययन्त्रे च, हे. कुन्दाम्बुनिर्गमभ्रान्तिषु भ्रमः, त्रि.

भ्रमणी—भ्रमणी कारुण्डिकाया क्रीडायामप्यधीशितुः, मे., वि. भ्रमणी स्यादधीशितुः। क्रीडादौ कारुण्डिकायाम्, हे

भ्रमर—भ्रमरः कामुके भृङ्गे, मे., त्रि. भ्रमरो भृङ्गे कामुकेऽपि मधुव्रवत्, वि. भ्रमरः कामुकेऽपि स्यात्, हा.

भ्रमरक—अथ भ्रमरको भृङ्गे गिरिके चालकान्तरे, मे. भ्रमरको जले भृङ्गे गिरिके चूर्णकुन्तले, वि भ्रमरको मधुव्रते। गिरिके चूर्णकेशे च, हे.

भ्रातृव्य—भ्रातृव्यो भ्रातृजे रिपौ, हे. भ्रातृव्यौ भ्रातृजद्विषौ, अ.

भ्रान्ति—भ्रान्तिस्तु योषिति। मिथ्यामितौ च भ्रमणे, मे. भ्रान्तिर्मिथ्याज्ञानेऽनवस्थितौ, हे.

भ्रामक—भ्रामको जम्बुके धूर्ते सूर्यावर्ताश्मभेदयो., मे. भ्रामकः फेरुधूर्तयोः। सूर्यावर्तेऽश्मभेदे च, हे. कुन्देऽपि भ्रामको बटौ, हा.

भ्रामर—भ्रामरं मधुनि स्मृतम्। पुंसि प्रस्तरभेदे च, मे. भ्रामरं मधुदृषदो:, हे. भ्रामरं ग्रावमधुनोः, वि.

भ्रूण—भ्रूणः स्त्रीगर्भडिम्भयो., मे., वि. अथ भ्रूणो गर्भिण्यां श्रोत्रियद्विजे। अर्भकस्त्रैणगर्भे च, हे. भ्रूणोऽर्भके स्त्रैणगर्भे, अ. भ्रूणो भीरुर्द्विजो भ्रूणः भ्रूणो गर्भाशयः स्त्रियाः। भ्रूणोऽण्डजः शिशुर्भूणो भ्रूणो विकल इष्यते, अने. भ्रूणोऽपि गर्भिण्याम्, ह.

म—मो यमे समयेऽपि स्याद्विधे च मधुसूदने। मा स्त्री पद्मालयायां स्यात्पुलिङ्गश्चन्द्रशेखरे, मे. म. शिवे मा रमाया च मा निषेधेऽव्यय मतम्, वि मः पुनः शम्भौ मा लक्ष्म्या वारणेऽव्ययम्, हे. म. शिवश्चन्द्रमा वेधा मा लक्ष्मीश्च प्रकीर्तिता। मा च मातरि माने च बन्धने म. प्रकीर्तितः, ए. वैकुण्ठश्च महाकालस्तन्द्री जठरसंस्थितः। मन्त्रेशो मण्डलो मानी विषः सूर्यो मकारकः, मा. लक्ष्मी र्मा च निगद्यते, अने.

मकर—मकरो यादसो भेदे निधिराशिप्रभेदयो:, मे. मकरो यादसि ज्ञेयो निधिराशिप्रभेदयोः, वि. मकरो निधौ। नक्रे राशिविशेषे च, हे. मकरौ राशियादसोः, त्रि.

मकुर—v. मुकुर.

म(मु)कुष्ठ—मकुष्ठो व्रीहिभेदे ना मन्थरे पुनरन्यवत्, मे. मकुष्ठो व्रीहिभेदे स्यान्मकुष्ठो मन्थरेऽन्यवत्, वि. मुकुष्ठौ धान्यमन्थरौ, हे.

मघ—मघा मघी च नक्षत्रे धान्यभेदे यथाक्रमम्। मघो द्वीपान्तरे, मे. मघा मघी च नक्षत्रे भेषजे च यथाक्रमम्, वि. नक्षत्रस्य मघा नाम कुन्दस्य कलिका मघा, अने.

मङ्क्षु—मङ्क्षु शीघ्रे भृशार्थे च, मे. मङ्क्षु शीघ्रे भृशार्थे च तत्त्वार्थेऽपि क्वचिन्मतम्, वि. मङ्क्षु शीघ्रे भृशे तत्त्वे, हे.

मङ्गल—मङ्गला सितदूर्वायामुमायां पुंसि भूमिजे। नपुंसकं तु कल्याणे

सर्वार्थरक्षणेऽपि च, मे मङ्गल श्रेयसि श्वेतदूर्वायामपि मङ्गला। सर्वार्थरक्षणे चापि मङ्गल समुदीरितम्, वि मङ्गल पुन । कल्याणे मङ्गलो भौमे मङ्गला श्वेतदूर्विका, हे ग्रहे ना मङ्गल शुभे, त्रि

मङ्गल्य—मङ्गल्य स्यात्त्रायमाणाऽश्वत्थविल्वमसूरके। स्त्रिया शम्या-मध पुष्पीमिसीशुक्लवचासु च। रोचनायामथो दध्नि क्लीव शिवकरे त्रिपु, मे मङ्गल्यस्त्रायमाणे स्याद्विल्वेऽश्वत्थे मसूरके। मङ्गल्य दध्नि मङ्गल्यो मनोज्ञे त्वभिधेयवत्। मङ्गल्या रोचनाया च प्रियगुशतपुष्पयो । अध पुष्पीशङ्खपुष्पी-शमीशुक्लवचासु च, वि मङ्गल्यो रुचिरेऽश्वत्थे त्रायमाणे मसूरके। विल्वे मङ्गल्य तु दध्नि मङ्गल्या रोचना शमी। शतपुष्पा शुक्लवचा प्रियगु शङ्खपुष्प्यपि। अध पुष्पी, हे

मञ्जरी—मञ्जरी तिलकस्थूलमुक्तयोर्वल्लरी द्वयो, मे मञ्जरी वल्लरी-स्थूलमुक्तातिलकशाखिषु, वि मञ्जरी तिलकद्रुमे। वल्लर्या स्थूलमुक्तायाम्, हे

मञ्जुल—मञ्जुल त्रिपु मञ्जौ ना जलरङ्कौ नपुसकम्। जलाञ्चले निकुञ्जे च, मे मञ्जुलम्। निकुञ्जे शैवले मञ्जौ जलरङ्कौ तु मञ्जुल, वि मञ्जुल सुन्दरेऽपि च। रम्ये कुञ्जे मञ्जुल तु दात्यूहे, हे मञ्जुलो मधुरे कुञ्जे जलरङ्के जलाञ्चले, हा

मणि—मणि स्त्रीपुसयोरश्वजातौ मुक्तादिकेऽपि च। कण्ठदेशस्तनेऽजाया लिङ्गाग्रेऽलिञ्जरेऽपि च मे मणिर्गोले मेहनाग्रे रत्ने चाजागलस्तने, वि मणिस्त्व-जागलस्तने। मेढ्राग्रेऽलिञ्जरे रत्ने, हे लिङ्गाग्रेऽलिञ्जरे मौक्तिकादौ स्त्रीपुसयो-र्मणि । अजागलस्तने चापि त्रि मणिर्लिङ्गाग्रिमो भागो मणि प्रोक्तो भगध्वज । मणि कूपमुख ज्ञेय पद्मरागादिको मणि, अने

मणिक—मणिकोऽलिञ्जरो ज्ञेयो मणिको मणिरुच्यते, अने

मणिच्छिद्रा—मणिच्छिद्रा तु मेदायामृपभाख्यौपधेऽपि च, मे, वि मणि-च्छिद्रा तु मेदायामृपभाख्यौपधावपि, हे

मणिमाला—मणिमाला तु हारे दन्तक्षतान्तरे, मे मणिमाला स्मृता हारे स्त्रीणा दन्तक्षतान्तरे वि मणिमाला हारे स्त्रीणा दशनक्षतभिद्यपि, हे

मण्ड—मण्ड पञ्चागुले शाकभेदे क्लीव तु मस्तुनि। आमलक्या स्त्रिया मण्डाऽथास्त्रिया सारपिच्छयो, मे मण्ड मस्तुनि शाके च मण्ड स्यात्सार-पिच्छयो । एरण्डे भूपणे चाथ मण्डा धात्र्यामुदीरिता, वि मण्डो मस्तुनि भूपाया-मेरण्डे सारपिच्छयो । शाके मण्डा त्वामलक्याम्, हे मण्ड स्यात्सारपिच्छयो । एरण्डे मस्तुनि क्लीवम्, त्रि

मण्डन—मण्डनं भूषणे क्लीवं स्यात्त्रिष्वलङ्करिष्णुनि, मे. मण्डनं स्यादलङ्कारेऽलङ्करिष्णुनि वाच्यवत्, वि. मण्डन तु प्रसाधने। मण्डनोऽलङ्करिष्णौ स्यात्, हे.

मण्डल—मण्डलं परिधौ कुष्ठे देशे द्वादशराजसु। क्लीवेऽथ निवहे बिम्बे त्रिपु पुसि तु कुक्कुरे, मे. स्यान्मण्डलं द्वादशराजके च देशे च विम्बे च कदम्बके च। कुष्ठप्रभेदेऽप्युपसूर्यकेऽपि भुजङ्गभेदे शुनि मण्डल स्यात्, वि मण्डल देशबिम्बयोः। भुजङ्गभेदे परिधौ शुनि द्वादशराजके। सङ्घाते कुष्ठभेदे च, हे. मण्डल परिधौ गणे। विम्बे देशे ना च शुनि, त्रि. मण्डलं भूमिभागश्च मण्डल· सरमासुतः। मण्डल वर्तुलं प्रोक्तं सङ्घातो मण्डलं मतम्, अने.

मण्डलक—भवेन्मण्डलकं बिम्बे कुष्ठभेदे च दर्पणे, मे , वि.

मण्डूक—मण्डूकः शोणके मुन्यन्तरे स्याद्‌गूढवर्चसि। मण्डूकपर्ण्यां मण्डूकी, मे. मण्डूक बन्धभेदेऽपि दर्दुरे शोणके विदुः। मण्डूकपर्ण्यां मण्डूकी, वि मण्डूको भेकशोणयोः। भण्डूकी मण्डूकपर्ण्याम्, हे.

मण्डूकपर्ण—मण्डूकपर्णी मञ्जिष्ठाब्राह्मण्योर्ना तु शोणके, मे. मण्डूकपर्णोऽरलुकशोणकयोः कपीतने। मण्डूकपर्णी मञ्जिष्ठाब्राह्म्योर्गोजिह्विकौषधौ, हे. मण्डूकपर्णोऽरलुके शोणके च कपीतने। मण्डूकपर्णी मञ्जिष्ठाब्राह्मीगोजिह्विकासु च, वि.

मण्डोदक—मण्डोदकं चित्रारागे क्लीवमातर्पणेऽपि च, मे. मण्डोदकञ्चित्ररागे भवेदातर्पणेऽपि च, वि.

मत—मतं तु सम्मते ज्ञाते, मे. मतं तु सम्मतेऽर्चिते, हे. मतं पूजितसम्मते, वि.

मति—मतिर्धीच्छास्मृतिष्वपि, वि. मतिः स्त्रीच्छाधियोः स्मृता, मे. मतिर्बुद्धीच्छयोः, हे. मतिरिच्छाऽपि, त्रि.

मत्कुण—मत्कुणो निर्विषाणेभे निःश्मश्रुपुरुषेऽपि च। उद्दंशे नालिकेरे च, मे. मत्कुणो निर्विषाणेभे निःश्मश्रुपुरुषेऽपि च। उद्दंशे नारिकेले च, वि. मत्कुणोऽश्मश्रुपूरुषे। उद्दंशे नारिकेले च निर्विषाणे गजेऽपि च, हे. निश्मश्रुपुरुषोद्दंशौ मत्कुणौ, त्रि.

मत्तवारण—उक्तो मत्तवारणस्तु प्रक्लिन्नकटकुञ्जरे। क्लीवं प्रासादवीथीनां कुण्डवृक्षवृतावपि, मे. मत्तवारणमिच्छन्ति दानक्लिन्नकटद्विपे। महाप्रासादवीथीनां वरण्डे चाप्यपाश्रये, वि. मत्तवारणः। प्रासादवीथीवरण्डे मत्तहस्तिन्यपाश्रये, हे.

मत्सर—मत्सरो मक्षिकायां स्यान्मात्सर्यक्रोधयोः पुमान्। असह्यपरसम्पत्तौ

कृपणे चाभिधेयवत्, मे मत्सर । असह्यपरसम्पत्तौ मात्सर्ये कृपणे क्रुधि । मत्सरा मक्षिकाया स्यात्, वि मत्सर परसम्पत्त्यक्षमाया तद्वति क्रुधि । कृपणे मत्सरा तु स्यान्मक्षिका, हे मत्सरोऽन्यशुभद्वेषे तद्वत्कृपणयोस्त्रिपु, अ मक्षिकाया च मत्सर , त्रि

मत्स्य—मत्स्यो मीनेऽथ पुभूम्नि देशे, मे मत्स्यो देशान्तरे मीने विराटा-भिख्ययादवे, वि , हे

मथित—मथित पुन । क्लीव निर्जलघोले स्यात्त्रिष्वालोडितघृष्टयो , मे मथित निर्जले घोले व्यालोडितनिघृष्टयो , हे

मद—मदो रेतसि कस्तूर्या गर्वे हर्षेभदानयो । मद्येऽपि मद आख्यातो मदी चपकवस्तुनि, वि मदो रेतसि कस्तूर्या गर्वे हर्षेभदानयो , मे मदो रेतस्यहङ्कारे मदो हर्षेभदानयो । कस्तूरिकाया क्षैव्ये च मदी चपकवस्तुनि, हे हर्षेऽप्यामोद-वन्मद , अ अथ मद स्यात्कस्तूरीभदानयो , त्रि

मदकल—भवेन्मदकलो मत्तेभमदाव्यक्तवाचिनो , मे मदकल स्यान्मत्तेभे मदेनाव्यक्तवाचि च, वि मदकलो मदद्विपे । मदेनाव्यक्तवचने, हे

मदन—मदन स्मरवसन्तद्रुभिद्धूस्तूरसिक्थके, मे मदन स्मरधुत्तूरवसन्त-द्रुमसिक्थके, वि मदन सिक्थके स्मरे । राढे वसन्ते धत्तूरे, हे मदना सिक्थ-धूस्तूरतरुभेदमनोभवा , त्रि

मदनशलाका—मदनशलाका कामोद्दीपकभैपज्यसारिकयो , मे स्यान्मदन-शलाकाऽपि सार्या कामोदयौपधौ, वि

मदयित्नु—मदयित्नुर्मदयुते पुमान्मद्ये नपुसकम्, मे मदयित्नुर्भवेत्सीधौ मद्ये स्यान्मदयित्नु च, वि

मदार—मदारो हस्तिधूर्तयो , मे मदारो द्विरदे धूर्ते, वि

मधु—मधु पुष्परसे क्षौद्रे मद्ये ना तु मधुद्रुमे। वसन्तदैत्यभिच्चैत्रे स्या-ज्जीवन्त्यान्तु योपिति, मे मधु क्षौद्रे जले क्षीरे मद्ये पुष्परसे मधु । दैत्ये चैत्रे वसन्ते च जीवाशोके मधुद्रुमे, वि मधुश्चैत्रर्तुदैत्येपु जीवाशोकमधूकयो । मधु क्षीरे जले मद्ये क्षौद्रे पुष्परसेऽपि च, हे मधु मद्ये पुष्परसे क्षौद्रेऽपि, अ दैत्यचैत्र-वसन्तेपु द्रुमभेदे च ना मधु , त्रि मधु मद्य मधु क्षौद्र मधु पुष्परस विदु । मधु-र्दैत्यो मधुश्चैत्रो मधुकोऽपि मधुर्मत , अने , शा

मधुक—मधुका मधुपर्ण्या स्यान्मधुक क्लीतके खगे। वन्दयन्तरे ना, मे मधुको वन्दिभेदे स्याद्यष्ट्याह्वे विहगान्तरे। मधुका मधुपर्ण्यां स्यात्, वि मधुक नपु। मधुयष्टिश्च मधुको वन्दिश्रीवदपक्षिणो , हे मधुका वल्लिभेदे च, त्रि

मधुद्र—मधुद्रोऽलौ च कामुके, मे. v. भ्रमर.

मधुपर्णी—मधुपर्णी तु गम्भार्यां नीलीसंज्ञौषधावपि, मे.

मधुर—मधुरा शतपुष्पाया मिश्रेयानगरीभिदोः। मधुकर्कटिकामेदामधूलीयष्टिकासु च। क्लीवं विषे पुंसि रसे तद्वत्स्वादुप्रियेऽन्यवत्, मे. मधुरस्तु रसे विषे। मधुरं रसवत्स्वादुप्रियेषु मधुरोऽन्यवत्। मधुरा शतपुष्पाया मिश्रेयानगरीभिदो.। मधुकुक्कुटिकामेदामधूलीयष्टिकासु च, वि. मधुर विषे। मधुरस्तु प्रिये स्वादौ रसे च रसवत्यपि। मधुरा मथुरापुर्यां यष्टिमेदामधूलीषु। मधुकुक्कुटिकायां च मिश्रेयाशतपुष्पयोः, हे. स्वादुप्रियौ च मधुरौ, अ. विषे स्वादे च मधुरम्, त्रि. मधुरौ च प्रियस्वादू, अने.

मधुरसा—भवेन्मधुरसा द्राक्षामूर्विकादुग्धिकासु च, मे. स्मृता मधुरसा द्राक्षामूर्विकादुग्धिकासु च, वि. मधुरसा तु मूर्वाया द्राक्षादुग्धिकयोरपि, हे.

मधुसूदन—मधुसूदनस्तु पुंसि स्याद्भ्रमरे वनमालिनि, मे. मधुसूदनसञ्ज्ञा च भ्रमरे वनमालिनि, वि. मधुसूदन । भ्रमरे केशवे, हे. विष्णवली मधुसूदनौ, त्रि.

मध्य—मध्यं विलग्ने न स्त्री स्यान्न्याय्येऽन्तरेऽधमेऽपि च, मे मध्य न्याय्येऽवकाशेऽवलग्नकेऽनन्तरेऽधमे, वि. मध्य न्याय्येऽवलग्नेऽन्त , हे. न्याय्येऽपि मध्यम्, अ.

मध्यम—मध्यमो मध्यजेऽन्यवत्। पुमान्स्वरे मध्यदेशेऽप्यवलग्ने तु न स्त्रियाम्। स्त्रिया दृष्टरजोनार्यां कर्णिकाङ्गुलिभेदयो.। त्र्यक्षरच्छन्दसि तथा, मे. मध्यमः स्यात्स्वरे मध्ये मध्यदशे च मध्यजे। वाच्यवन्मध्यमा तूक्ता राकादृष्टरज.स्त्रियो । कर्णिकात्र्यक्षरच्छन्द.करमध्याङ्गुलीषु च, वि. मध्यमो मध्यजे स्वरे। देहमध्ये मध्यदेशे मध्यमा कर्णिकाऽङ्गुलिः। कन्या रजस्वला चापि, हे. स्वरे मध्ये च मध्यमः, त्रि.

मनस्—मनश्चित्ते मनीषायाम्, मे. मनश्चित्तमनीषयो , वि.

मनाक्—मनागप्यल्पमन्दयोः, मे. मनागल्पे च मन्दे च, वि. स्यान्मनागल्पमन्दयोः, हे.

मन्तु—मन्तुः पुंस्यपराधेऽपि मनुष्येऽपि प्रजापतौ, मे. मन्तुः स्यादपराधेऽपि मनुष्येऽपि प्रजापतौ, वि.

मन्त्र—मन्त्रो वेदविशेषे स्याद्देवादीना च साधने। गुह्यवादेऽपि च पुमान्, मे. मन्त्रो वेदविशेष स्याद्देवादीनां च साधने। गुप्तवादे च, वि. मन्त्रो देवादिसाधने। वेदांशे गुप्तवादे च, हे. वेदभेदे गुप्तवादे मन्त्रः, अ.

मन्थ—मन्थ स्यात्पुसि मन्थाने साक्तवे च दिवाकरे, मे मन्थ साक्तव-मन्थाननेत्रामयदिवाकरे, वि मन्थो रवौ मथि। साक्तवे नेत्ररोगे च, हे सूर्य-मन्थानयोर्मन्थ साक्तवे, त्रि

मन्थर—मन्थर कोशफलयोर्बाधमन्थानयो पुमान्। कुसुम्भ्या न द्वयो-र्भेदे पृथौ वक्रेऽभिधेयवत्, मे मन्थर सूचके कोशे मन्थाने चाथ मन्थरम्। कुसुम्भ्या मन्थरो मन्दे पृथौ वक्रे च वाच्यवत्, वि मन्थर सूचके कोशे वक्रे मन्दे पृथौ मथि। मन्थर तु कुसुम्भ्या स्यात्, हे दरवक्रे च मन्थर, त्रि

मन्द—मन्दोऽतीक्ष्णे च मूर्खे च स्वैरे चाभाग्यरोगिणो । अल्पे च त्रिषु पुसि स्याद्धस्तिजात्यन्तरे शनौ, मे मन्द खले मन्दरते मूर्खे स्वैरेऽल्परोगिणो । अभाग्येऽपि च पातङ्गिगजजातिप्रभेदयो वि मन्दो मूढे शनौ रोगिण्यलसे भाग्य-वर्जिते। गजजातिप्रभेदेऽल्पे स्वैरे मन्दरते खले हे मूढाल्पापटुनिर्भाग्या मन्दा स्यु, अ मन्दौ स्वैरशनिश्चरौ। हस्तिभेदे च, त्रि रोगार्तभाग्यमूढाल्पा मन्दा प्रोक्ता विचक्षणै, अने

मन्दर—मन्दरस्तु पुमान्मन्थशैले मन्दारपादपे। वाच्यवद्बहले मन्दे, मे मन्दरो मन्थशैले स्यात्स्वर्गमन्दारयोरपि। मन्दरो बहले मन्दे, वि मन्दरो मन्थपर्वते। स्वर्गमन्दारयोर्मन्दे, हे

मन्दार—मन्दार स्यात्सुरद्रुमे। पारिभद्रेऽर्कपर्णे च, मे मन्दार पारि-भद्रार्कपर्णयो । सुरद्रुमेऽपि वि मन्दारस्त्रिदशद्रुमे। पारिभद्रेऽर्कपर्णे च, हे

मन्दिर—मन्दिर नगरेऽगारे क्लीव ना मकरालये, मे मन्दिर नगरेऽगारे मन्दिरो मकरालये, वि मन्दिरो मकरावासे मन्दिर नगरे गृहे, हे

मन्दुरा—मन्दुरा वाजिशालाया शयनीयार्थवस्तुनि मे मन्दुरा वाजिशालाया वासतेय्या तथा भुवि, वि मन्दुरा वाजिशालाया स्यादावासेऽपि मन्दुरा, अने

मन्मथ—मन्मथ कामचिन्ताया कपित्थे कुसुमायुधे, मे, वि अथ मन्मथ। कपित्थे कामदेवेऽपि, त्रि

मन्यु—मन्यु पुमान् क्रुधि दैन्ये शोके यज्ञे च, मे मन्यु क्रोधे क्रतौ दैन्ये, वि मन्युर्दैन्ये क्रतौ क्रुधि, हे, अ क्रतौ क्रोधे तथा दैन्ये मन्युशब्द प्रचक्षते, अने मन्युर्दैन्ये क्रतौ कोपे, ह

मय—मय शिल्पिनि दैत्याना करभेऽश्वतरेऽपि च, मे, वि मया दैत्योष्ट्र-वेसरा, हे दैत्यशिल्प्युष्ट्रयोर्मय, त्रि मय उष्ट्रश्च गन्धर्व, अने

मयु—मयुर्ना किन्नरे मृगे, मे मयुस्तुरङ्गवदने मृगेऽपि मयुरुच्यते, वि मयुर्मृगाश्वमुखयो, हे

मयूख—मयूख किरणेऽपि च। ज्वालायामपि शोभायाम्, मे मयूखस्त्विट्करज्वाले, वि मयूखा ज्वालरुक्त्विष, हे मयूखस्त्विट्करज्वालासु, अ

मयूर—मयूरो बर्हिचूडायामपामार्गे शिखण्डिनि, मे, वि मयूर केकिचूडाख्यौषधेऽपामार्गकेकिनो, हे

मयूरक—मयूरकोऽप्यपामार्गे क्लीव तुत्थाञ्जने पुन, मे मयूरकोऽप्यपामार्गे तुत्थके तु मयूरकम्, वि मयूरकस्त्वपामार्गे मयूरक तु तुत्थके, ह मयूरकोऽपामार्गे च, त्रि

मरीचि—मरीचिर्मुनिभेदे ना गभस्तावनपुसकम्, मे मरीचि कृपणे दीप्तावृषिभेदेऽपि दृश्यते, वि मरीचि कृपणे घृणौ। ऋषिभेदे च, हे मरीचिर्मुनिभेदेऽपि, त्रि

मरु—मरुर्ना गिरिधन्वनो, मे मरुर्भूधरधन्वनो, वि मरु पर्वतदेशयो हे मरु धन्वधराधरौ, अ देशपर्वतयोर्मरु, ह

मरुत्—मरुद्देवे समीरे ना ग्रन्थिपर्णे नपुसकम्, मे मरुद्देवे समीरे स्यात्, वि मरुत्सुरेऽनिले, हे मरुतौ पवनामरौ, अ त्रिदशा मरुत प्रोक्ता मरुतोऽपि समीरणा, अने

मरुबक—भवेन्मरुबक पुष्पविशेषे मदनद्रुमे, मे, वि मरुबक पुष्पभेदे मदनद्रौ फणिज्जके, हे

मर्कट—मर्कटी। करञ्जभिच्छूकशिम्ब्यो पुसि वानरलूतयो, मे मर्कटी वानरीशकशिम्ब्या स्यात्करजान्तरे। मर्कटस्तूर्णनाभेऽपि कपौ स्त्रीकरणेऽपि च, वि मर्कटस्तु कपावूर्णनाभेऽपि करणान्तरे। मर्कटी करञ्जभेदे शूकशिम्ब्या च, हे मर्कटी शूकशिम्ब्यपि, त्रि

मर्कटक—अथ मर्कटक सस्यभेदे वानरलूतयो, मे

मर्जू—मर्जू स्त्री शुद्धौ धावकेऽपि च, मे मर्जू स्याद्रजके शुद्धौ, वि मर्जू शुद्धौ च रजकेऽपि च, हे

मर्मर—मर्मरो वस्त्रभेदे स्याच्छुष्कपर्णध्वनौ तथा। पुसि स्त्रिया पुन प्रोक्ता मर्मरी पीतदारुणि, मे मर्मरी पीतदारौ स्याद्वस्त्रभेदे च मर्मर, वि मर्मरा वसनान्तरे। शुष्कपर्णध्वनौ चापि मर्मरी पीतदारुणि, हे

मर्यादा—मर्यादा सीमनि स्थितौ, मे मर्यादा धारणे स्थितौ, वि मर्यादा स्थितिसीमयो, हे मर्यादा धारणसीम्नो, त्रि

मल—मलोऽस्त्री पापविट्किट्टे कृपणे त्वभिधेयवत्, मे मल विट्टे पुरीषे

च पापे च कृपणे मल , वि मलस्त्वघे। किट्टे कदर्ये विष्ठायाम्, हे मलोऽस्त्री पापविट्किट्टानि, अ

मलन—मलन पटवासे ना मर्दने तु नपुसकम्, मे मलन पटवासे स्या न्मर्दने मलन मतम्, वि

मलय—मलय पर्वतान्तरे। शैलाशे देश आरामे निवृताया तु योषिति, म मलयो देश आरामे शैलाशे पर्वतान्तरे। मलया त्रिवृताया स्यात्, वि मलय पर्वतान्तरे। शैलाशे देश आरामे मलया निवृदौषधौ, हे

मलिन—मलिन दूषिते कृष्णे ऋतुमत्या तु योषिति, मे मलिन दूषिते कृष्णे ऋतुमत्या मलिन्यपि, वि मलिन कृष्णदोषयो । मलिनी रजस्वलायाम्, हे मलिन दूषितेऽसिते, त्रि

मलिनमुख—मलिनमुखोऽग्नौ गोलागूले पुसि त्रिषु क्रूरे, मे स्यान्मलिन मुख प्रेते गोलागूले खलेऽनले वि मलिनमुखा गोलागूले प्रेतेऽनले खले, हे

मलिम्लुच—मलिम्लुचो मासभदे चौरज्वलनयो पुमान् मे मलिम्लुचोऽनिले चौरे, वि मलिम्लुचस्तु तस्करे। वाते हे चौरवह्नौ मलिम्लुचौ, त्रि

मलीमस—मलीमसस्तु मलिने पुष्पकाशीशलोहयो मे वि मलीमस पुन पुष्पकाशीशे मलिनायसो , हे

मल्ल—मल्ल पात्रे कपोले च मत्स्यभेदे बलीयसि मे, वि मल्ल कपोले बलिनि मत्स्ये पात्रे, हे मल्ल पात्रे कपालिनि। बलीयसि च मत्स्ये च, त्रि

मल्लनाग—मल्लनागोऽभ्रमातङ्गे वात्स्यायनमुनावपि मे, वि मल्लनागो वात्स्यायनसुरेभयो , हे

मल्लिक—मल्लिको हसभिद्यपि। मल्लिका तृणशून्येऽपि मीनमृत्पात्रभेदयो , मे मल्लिका तृणशून्येऽपि मीनमृत्पात्रभेदयो । मल्लिको हसभेदे स्यात्, वि मल्लिको हसभेदे स्यान्मल्लिका कुसुमान्तरे। मीने मृत्पात्रभेदे स्यात्, हे हसभेदे च मल्लिक , त्रि

मशक—मशको रोगकीटप्रभेदयो म मशक कथ्यते क्षुद्ररोगकीट प्रभेदयो , वि मशक क्षुद्ररुग्जन्तुभेदयो , हे

मसु(सू)र—मसूरा मसुरा वा ना वेश्याव्रीहिप्रभेदयो । मसूरी पापरागे स्यादुपधाने पुन पुमान्, मे मसूरा मसुरा व्रीहिप्रभेदे पण्ययोषिति। मसूरमसुरौ च द्वावेतावप्येतयोर्मतौ, वि मसूरो मसुरोऽपि च। मसुरा च मसूरा च वरनार पण्ययोषिति। तथा व्रीहिविशेषे च, हे

मसृण—मसृणोऽत्वर्कशे स्निग्धे त्रिषूमाया तु योषिति, मे मसृणोऽत्वर्कशे

स्निग्धे क्षुमाया मसृणा भवेत्, वि मसृणोऽकठिने स्निग्धे मसृणा स्यादतस्यपि, हे. मसृणौ मृद्वकर्कशौ, त्रि

मह्—मह उत्सवतेजसो', मे., वि. महावुत्सवतेजसी, हे.

महत्—महती वल्लकीभेदे राज्ये स्यात्तु नपुसकम्। तत्त्वभेदे पुमान्वृद्धे, मे. महद्वृहति धीतत्त्वे राज्ये, हे. वीणाभेदेऽपि महती, अ महद्राज्ये विशाले च महती वल्लकीभिदि, वि.

महस्—*मह उत्सवतेजसो', मे. महो भवेदुत्सवतेजसोश्च, वि. महस्तेज* स्युत्सवे च, हे. महस्तूत्सवतेजसो, अ

महाकच्छ—महाकच्छस्तु पुसि स्यात्समुद्रे च प्रचेतसि, मे. महाकच्छ' समुद्रे च प्रचेतसि, वि.

महाकाल—महाकालो महादेवे किम्पाके प्रमथान्तरे, मे. महाकालस्त्रिनयने किम्पाके प्रमथान्तरे, वि महाकालो महेश्वरे किम्पाके गणभेदे च, हे

महाघोष—महाघोषा तु कर्कटश्रृङ्ग्या पुस्यतिघोषणे। क्लीव हट्टे, मे महाघोषो मतङ्गे च महाघोषोऽतिघोषणे। स्मृता कर्कटश्रृङ्गया च महाघोषा मनीषिभि', वि. महाघोषो महाशब्दे स्यान्महाघोष आपणे। महाघोषा श्रृङ्गौषध्याम्, हे.

महाधन—महाधन महामूल्ये सुवस्त्रे सिह्लकेऽपि च, मे, वि. महाधन महामूल्ये सिह्लके चारुवाससि, हे.

महानाद—महानाद: कुञ्जरे स्याद्वर्पुकाब्दे महास्वने, मे. महानाद कुञ्जरे स्याद्वर्पुकाब्दे शयानके, वि महानादो वर्पुकाब्दे महाध्वाने शयानके। गजे च, हे. महानादो गजेऽपि च, त्रि.

महानील—महानीलो भृङ्गराजे मणिनागविशेषयो, मे, वि. महानीलो मणेर्भिदि। नागभेदे भृङ्गराजे, हे.

महापद्म—महापद्म. पुमान् नागनिधिसख्यान्तरेषु च, मे महापद्मः स्मृतो नागनिधिसख्यान्तरेषु च, वि. महापद्मः पुनर्निधौ। नागसंख्याभिदो:, हे.

महाबल—महाबल सीसकेऽतिबलाया स्त्री बलोत्वटे त्रिलिङ्गम्, मे. महाबलं सीसके स्याद्बलाढ्येऽपि महाबला। भवेदतिबलाया च, वि. महाबलो बलीयसि। वायौ महाबल सीसे महाबला बलाभिदि, हे.

महामात्र—महामात्र. समृद्धे चामात्ये हस्तिपकाधिपे, मे. महामात्र' समृद्धेऽप्यमात्ये हस्तिपकाधिपे, वि. महामात्रः प्रधाने स्यादारोहकसमृद्धयो:, हे.

महामुनि—महामुनिरगस्त्ये ना कुस्तुम्बुरुणि न द्वयो., मे. महामुनिरगस्त्ये स्याद्व्याकागस्त्ययोरपि, वि. महामुनि:। अगस्तिकुस्तुम्बुरुणो, हे.

महामूल्य—महामूल्य पद्मरागे ना महार्घेऽन्यलिङ्गक, मे महामूल्य महार्घे स्यात्पद्मरागमणावपि, वि महामूल्य महार्घके। पद्मरागमणौ, हे

महारजन—महारजनमुद्दिष्ट शातकुम्भकुसुम्भयो, मे, वि महारजन कुसुम्भे स्वर्णे, हे

महारस—महारसस्तु स्यात्खर्जूरे कोशकारकशेरुणो, मे, वि महारस पुनरिक्षौ खर्जूरद्रौ कशेरुणि, हे खर्जूरेक्ष्वोर्महारस, त्रि

महार्घ—महार्घस्तु महामूल्ये त्रिषु स्याल्लावके पुमान्, मे महार्घस्तु महामूल्ये तथा लावकपक्षिणि, वि महार्घो लावकाण्डजे। महामूल्ये, हे महार्घस्तु महामूल्ये पुंसि लावकपक्षिणि, त्रि

महालय—महालयो विहारे स्यात्तीर्थे च परमात्मनि, मे, वि महालय पुन। तीर्थे विहारपरमात्मनो, हे महालयोऽपि तीर्थे स्यात्, हा

महावीर—महावीरस्तु गरुडे शूरे सिंहे मखानले। वज्रे श्वेततुरङ्गे च सञ्चानविहगेऽपि च मे महावीर पवौ तार्क्ष्ये शूरे सिंहेऽपि कोकिले। मखानले च कर्के च महावीरो जराटके, वि महावीरोऽन्तिमजिने परपुष्टे जराटके। तार्क्ष्ये कर्के पवौ शूरे सिंहे मखहुताशने, हे मखाग्नौ च महावीर, त्रि

महाशङ्ख—महाशङ्खो मानुषास्थिसख्याभेदालिकेषु च, मे महाशङ्खो नरास्थ्नि स्यान्निधिसख्याप्रभेदयो, वि महाशङ्खो निधिभेदे सख्याभेदे नरास्थनि, हे

महासहा—महासहा माषपर्ण्यामम्लानेऽपि च योषिति, मे महासहा माषपर्ण्यामम्लानकुसुमेऽपि च, वि

महासेन—महासेन कार्तिकेये महासैन्यपतावपि, मे महासेनो विशाखे स्यान्महासैन्यपतावपि, वि महासेनो महासैन्ये स्कन्देऽपि हे

महिला—महिला फलिनीस्त्रियो, मे महिला भीरुगुन्द्रयो, वि महिला नार्यां गुन्द्रायाम्, हे

महिषी—महिषी कृताभिषेकासैरिन्ध्योरोषधीभिदि, मे महिषी नृपपत्न्या च सैरिन्ध्यामोषधीभिदि, वि महिषी नृपयोषिति। सैरिन्ध्यामोषधीभेदे, हे महिषी राजपत्न्यपि, त्रि

मही—मही नद्यन्तरे भूमौ, मे मही भूमौ मही नद्याम्, वि मही भूमौ नदीभेदे, हे

महेन्द्र—महेन्द्र पर्वते शक्रे, मे, वि महेन्द्रो वासवे शैले, हे महेन्द्रो भूधरे शक्रे, त्रि

महेश्वर—महेश्वरो महादेवे कथितोऽधीश्वरेऽपि च, मे

महोदय—महोदयो कान्यकुब्जे चाधिपत्यापवर्गयो, मे महोदय कान्यकुब्जेऽप्याधिपत्यापवर्गयो, वि महोदय पुरे। महोदय स्वामिमुक्त्यो, हे

महौषध—महौषध तु शुण्ठ्या स्याद्विषाया लशुनेऽपि च, मे महौषध शृङ्गवेरे विषाया लशुनेऽपि च, त्रि महौषध तु शुण्ठ्या विषारसोनयो हे लशुनेऽतिविषाया च शुण्ठ्यामपि महौषधम्, त्रि

मा—मा वारणे विकल्पे च, मे v न

मास—मास स्यादामिषे क्लीव कक्कोलीजटयो स्त्रियाम, मे मास स्यादामिषे मासी कक्कोलीजटयोरपि, वि

माकन्द—माकन्द सहकारेऽस्त्री धात्रीनगरभेदयो, मे माकन्द सहकारे स्यान्माकन्दचामलकीफले, वि, हे अथ माकन्दचामलक्या नाम्रपादपे, त्रि

मागध—मागधी स्त्री कणायूथ्योर्वाच्यवन्मगधोद्भवे। पुसि वैश्यात्क्षत्रियाज शुक्लजीरकवन्दिनो, मे मागधी पिप्पलीयूथ्योर्मागधो मगधोद्भवे। वैश्यत क्षत्रियापुत्रे शुक्लजीरकवन्दिनो, वि मागधो मगधोद्भूते शुक्लजीरकवन्दिनो। वैश्यत क्षत्रियापुत्रे मागधी स्यात्तु पिप्पली। यूथी भाषाविशेषश्च, हे अथ मागधी। पिप्पल्या यूथिकाया ना लग्ने मगधजे त्रिषु, त्रि

माचल—माचलो वन्दिचौरे च ग्राहरोगयो, मे माचलो वन्दिचौरे स्याद् ग्राहे रक्षसि चामये, वि माचल। वन्दिचौरे रुजि ग्राहे, हे

माठर—माठरो व्यासेऽर्कपारिपार्श्विके, मे माठरो द्विजभेदे स्याद्व्यासे ऽर्कपारिपार्श्वके, वि माठरो व्यासविप्रयो। सूर्यानुगे, हे

माढि—माढि स्त्री पत्रभङ्गौ च माढिर्दैन्यप्रकाशने, मे माढि पत्रादिभङ्गौ स्यान्माढिर्दैन्यप्रकाशने, वि माढिर्दैन्य पत्रसिराऽर्चा, हे

माणवक—माणवको हारभेदे बाले कुपुरुषेऽपि च, मे माणवकस्तु पुसि स्याद्बालहारभिदोरपि, हे हारभेदे माणवको बाले कुपुरुषे वटौ, त्रि

मातङ्ग—मातङ्ग श्वपचे गजे, मे, वि मातङ्ग श्वपचो हस्ती, हे गजेऽपि नागमातङ्गौ, अ, हा ६ नाग

मातुल—मातुलो व्रीहिभिन्मातृभ्रातोश्च मदनद्रुमे। धुस्तूरे, मे मातुला मदनद्रुमे। मातुर्भ्रातरि धत्तूरे व्रीहिभेदेऽपि मातुल, त्रि मातुलो मदनद्रुमे। धत्तूरेऽहिव्रीहिभिदो पितु श्याने, हे धत्तूरेऽपि च मातुल, त्रि

मातुलपुत्रक—मातुलपुत्रक इत्यपि मामकतनये फले च धूर्तस्य, मे मातुलपुत्रो धूर्तफले स्यान्मामकात्मजे, वि मातुलपुत्रक। धत्तरकस्य च फले मातुलस्य च नन्दने, हे

मातुलानी—मातुलानी कलापे स्याद्भङ्गाया मातुलस्त्रियाम्, मे, वि मातुलानी पुन शणे। कलापे मातुलपत्न्याम्, हे मातुलानी तु भङ्गाया मातृभ्रातृस्त्रियामपि, त्रि

मातृ—माता गौर्यादिजननीगोब्रह्माण्यादिभमिपु (स्त्रियाम्), मे माता काव्याप्रसूगोपु ब्राह्मीत्याद्यास्तु मातर, वि माता गौर्दुर्गा जननी मही। मातरस्तु ब्रह्माण्याद्या हे पृथिवीजननीगावो ब्रह्माण्याद्याश्च मातर, त्रि

मातृका—मातृका धातृकामातोर्देवीभिद्वर्णमालयो, मे मातृका करणे स्वरे। मातृवर्णसमाम्नायोपमातृषु, हे

मात्र—मात्रा कर्णविभूषाया वित्ते माने परिच्छदे। अक्षरावयवे स्वल्पे क्लीव कार्त्स्न्येऽवधारणे मे मात्र चावधृतौ कार्त्स्न्ये मात्रा कर्णविभूषणे। अक्षरावयवे वृत्ते मानेऽल्पे च परिच्छदे, वि मात्र त्ववधृतौ स्वार्थे कार्त्स्न्ये मात्रा परिच्छदे। अक्षरावयवे द्रव्यमानेऽल्पे कर्णभूषणे। काले वृत्ते च, हे मात्रा परिच्छदे। अल्पे च परिमाणे सा मात्र कार्त्स्न्येऽवधारणे, अ परिच्छदे प्रमाणे च मात्राख्या परिकीर्तिता, अने मात्रा परिच्छदेऽपि, ह

माधव—माधवोऽजे मधौ राधे यादवे ना स्त्रिया मिसौ। मधुशर्करावासन्तीकुट्टनीमदिरासु च। गोमहिषादिसम्पत्तौ मे माधवस्तु वसन्ते स्याद्वैशाखे गरुडध्वजे। माधवी मदिराया च कुट्टन्यामतिमुक्तके। मधुन शर्करायां च, वि माधव। विष्णौ वसन्ते वैशाखे माधवी मधुशर्करा। वासन्ती कुट्टनी हाला, हे माधवौ हरिवैशाखौ त्रि

मान—मानश्चित्तोन्नतौ ग्रहे। क्लीव प्रमाण प्रस्थादौ, मे मान प्रमाणे प्रस्थादौ मानश्चित्तोन्नतौ ग्रह वि हे मान प्रमाणे तोल्ये च, त्रि

मानस—मानस सरसि स्वान्ते, मे वि मानस स्वान्तसरसो, हे स्वान्ते सरसि मानसम्, त्रि मानस चित्तमित्युक्त मानस ग्रैदस गर, अने

मानिन्—मानिनी तु स्त्रिया फल्या मानी मानवति त्रिषु, मे

मामक—मामक स्यान्मदीयार्थे त्रिपु पुंसि तु मातुले, मे मामक ममतायुक्ते मातुले मामक स्मृत, वि मामक तु मदीये स्यान्मामका मातुले स्मृत, हे

माय—माया स्याच्छाम्बरीबुद्धयोर्माय पीताम्बरे सुरे, मे स्यान्माया शाम्बरीधियो। माया दम्भे कृपाया च माय पीताम्बरेऽम्बरे, त्रि स्यान्माया शाम्बरी कृपा। दम्भो बुद्धिश्च मायस्तु पीताम्बरेऽम्बरेऽपि च, हे स्यान्माया शाम्बरीबुद्धयो, त्रि

मार—मारो मृतौ स्मरे विघ्ने मारी चण्डया जनक्षये, मे मारो मृतौ वृषे-ऽनङ्गे मारी चण्डया जनक्षये, वि मारोऽनङ्गे मृतौ विघ्ने मारी चण्डया जनक्षये हे विघ्नमन्मथयोर्मार, त्रि,

मारि—मारि स्त्री मारणे वर्षे, मे

मारिष—मारिष शाकभिद्यार्ये नाटयोक्त्या पुंसि योपिति। दक्षाम्बाया च, मे मारिष शाकभेदे स्यान्मारिषा दक्षमातरि। नाटयोक्त्या मारिषश्चार्ये, वि मारिषस्त्वार्यशाकयो। मारिषा दक्षजननी, हे

मारीच—मारीचो रक्षसो भेदे कक्कोले याजकद्विजे। मारीची देवताभेदे मे, वि मारीच कक्कोले याजकद्विजे। रक्षोभेदे, हे कक्कोलेऽपि च मारीच, त्रि

मारुण्ड—मारुण्डोऽण्डे भुजङ्गाना मार्गे गोमयमण्डले, मे, वि, हे

मार्ग—मार्गो मृगमदे मासप्रभेदेऽन्वेषणाध्वनो, मे, वि मार्गो मृगमदे मासे सौम्यर्क्षेऽन्वेषणे पथि, हे मार्गस्तु मासान्वेषणवर्त्मसु त्रि अन्वेषणेऽपि मार्ग ह

मार्गण—मार्गणो याचके शरे। याच्ञान्वेषणयो क्लीवम्, मे मार्गण प्रार्थनेऽन्वेषे मार्गणो याचके शरे, वि मार्गण याचनेऽन्वेषे मार्गणस्तस्करेऽर्थिनि हे मार्गणो याचको ज्ञेयो मार्गणोऽपि शिलीमुख, अने

मार्जन—मार्जन न द्वयोर्माष्टौ पुसि स्याल्लोध्रशाखिनि, मे मार्जन कथित माष्टौ मार्जनो रोध्रशाखिनि, वि मार्जनो लोध्रशाखिनि। मार्जन शुद्धिकरणे मार्जना मुरजध्वनौ, हे

मार्जार—मार्जार ओतौ खट्टाशे, मे, वि मार्जार स्यात्खट्टाशविडालयो, हे

मार्जालीय—मार्जालीय स्मृत शूद्रे विडाले कायशोधने, मे मार्जालीय स्मृत शूद्रे चण्डाले कायशोधने, वि मार्जालीय शूद्रविडालयो। शरीरशोधने, हे

मार्तण्ड—मार्तण्ड क्रोडसूर्ययो, मे मार्तण्डस्तपने क्रोडे, वि मार्तण्डस्तरणौ क्रोडे, हे मार्तण्डो खगदष्ट्रिणौ, त्रि

माल—माल क्षेत्रे स्त्रिया पृक्कास्रजोर्जात्यन्तरे पुमान्, मे माल क्षेत्रे जने मालो माला पुष्पादिदामनि, वि माल तु कपटे वने। मालो जने स्यान्माला तु पक्तौ पुष्पादिदामनि, हे

मालती—मालती जातियुवतिज्योत्स्नासु सरिदन्तरे। काकमाच्या विशल्याया विभावर्यामपीष्यते, वि मालती युवतौ काकमाच्या जातिविशल्ययो। ज्योत्स्नाया निशि नद्या च, हे

मुण्डो मुण्डितशीर्षयो । राहौ दैत्यान्तरे, हे राहौ दैत्यान्तरे मुण्डो मूर्ध्नि स्त्री मुण्डिते त्रिषु, त्रि

मुण्डन—मुण्डन वपने त्राणे, मे, वि मुण्डन रक्षणे क्षौरे, हे

मुदिर—मुदिर कामुके मेघे, मे, हे मुदिर कामुकेऽम्बुदे, वि

मुद्गर—मुद्गर मल्लिकाभेदे पुंसि लोष्टादिभेदने, मे मुद्गर मल्लिकाभिदि लोष्टादिभेदनेऽपि स्यात्, वि मुद्गर कोरकास्त्रयो । लोष्टादिभेदने चापि, हे

मुनि—मुनि पुंसि वशिष्ठादौ वङ्कसेनतरौ जिने, मे मुनिर्यमीङ्गुदीवुद्ध-पियालागस्तिकिंशुके, वि मुनिर्वाचियमेऽर्हति । पियालागस्तिपलाशे, हे मुनि र्वाचयमे वुद्धे, त्रि

मुनिभेषज—मुनिभेषजमागस्त्ये हरितक्या च लङ्घने, मे, वि मुनिभेषज त्वगस्तिपथ्याया लङ्घनेऽपि च, हे लङ्घने मुनिभेषजम् । अगस्त्ये च हरितक्याम्, त्रि

मुर—मुरा गन्धद्रव्ये दैत्यान्तरे पुमान, मे

मुर्मुर—मुर्मुरस्तुषवह्नौ स्यान्मन्मथे रविवाजिनि, मे, वि मुर्मुरो मन्मथे सूर्यतुरगे तुषपावके, हे

मुषित—मुषित हृतखण्डितयो, मे मुषित खण्डिते हृते, वि, हे

मुष्क—मुष्को मोक्षकवृक्षे स्यात्सङ्घाते वृषणेऽपि च, मे मुष्को मोक्षद्रुमे सङ्घे तस्करे मासलाण्डयो, हे मुष्कोऽण्डकोशे सङ्घाते मुष्को मोक्षे च पादपे, वि

मुष्टि—मुष्टिर्द्वयो फले । बद्धपाणौ त्सरौ मे मुष्टिर्बद्धकरे फले, वि

मु(स)षल—मुसल स्यादयोऽग्रे तु पुनपुमकयो स्त्रियाम् । तालमूल्यामाखु-पर्णीगृहगोधिक्योरपि मे मुसल तु स्यादयोऽग्रे मुसली मता । तालमूल्यामाखु-पर्णीगृहगोधिक्योरपि, वि मुसल स्यादयोऽग्रके । मुसली तालमूल्याखुपर्णिवा गृहगोधिका, हे

मुहिर—मुहिर काममूर्खयो, मे, वि हे

मूक—मूकस्त्ववाचि ना दैत्ये रेवे घृपणमन्दयो, मे मूकोऽप्यवाङ्मतौ दीने, वि मूको दैत्यावाग्दीनेषु, हे

मूढ—मूढस्तु तन्द्रिते बाले, मे मूढस्तन्द्रितबालयो, वि मूढस्तन्द्रिते जडे, हे विचेष्टबालिशौ मूढौ, त्रि

मूर्छित—मूर्छितमपि सोच्छ्रये च मूढे च, मे मूर्छित सोच्छ्रये मूढे, वि, हे मूर्छितौ मूढसोच्छ्रयौ, अ

मूर्त—मूर्त स्यात्त्रिषु मूर्च्छाले कठिने मूर्तिमत्यपि, मे, त्रि मूर्त मूर्तिमति प्रोक्त मूर्च्छाले कठिनेऽपि च, वि

मूर्ति—मूर्तिः कायकाठिन्ययोः स्त्रियाम्, मे. मूर्तिः काठिन्यकाययोः, वि., अ. मूर्तिः पुनः प्रतिमाया कायकाठिन्ययोरपि, हे.

मूर्धाभिषिक्त—मूर्धाभिषिक्तो भूपाले मन्त्रिणि क्षत्रियेऽपि च, मे. मूर्धाभिषिक्तो भूपाले प्रधाने क्षत्रियेऽपि च, वि. मूर्धाभिषिक्तः प्रधाने क्षत्रियक्षितिपालयो, हे. मूर्धाभिषिक्तो भूपेऽपि, अ. मूर्धाभिषिक्तोऽमात्येऽपि, त्रि.

मूल—मूलं शिफाद्ययोः । मूलविस्तेऽन्तिके वा ना भे, मे. मूलं पार्श्वाद्ययोरुडौ । निकुञ्जशिफयोः, हे. मूलमाद्ये शिफाभयो, अ. निकटेऽपि च मूल स्यात्, त्रि. मूलमाद्ये शिफायां स्याद्भे निकुञ्जेऽन्तिकेऽपि च, वि.

मूल्य—मूल्यं स्याद्वेतने वस्ने, मे. मूल्य तु वेतने वस्ने, वि. मूल्य वस्ने वेतने च, हे.

मृग—मृग. पशौ कुरङ्गे च करिनक्षत्रभेदयोः। अन्वेषणे च याच्ञाया मृगी तु वनितान्तरे, मे. मृगः पशौ कुरङ्गे च करिनक्षत्रभेदयो । याच्ञायां मृगयाया च मृगी स्याद्वनितान्तरे, वि. मृग कुरङ्गे याच्ञाया मृगयायां गजान्तरे। पशौ नक्षत्रभेदे च मृगी तु वनितान्तरे, हे. पशवोऽपि मृगा, अ. मृगोऽन्विष्टौ, त्रि. मार्गणेऽपि मृगः क्वचित्, हा.

मृगनेत्र—मृगनेत्रा रात्रिभेदे विशेषे योपितस्तथा, मे.

मृगयु—मृगयुः पुंसि गोमायौ व्याधे च परमेष्ठिनि, मे. मृगयुर्ब्रह्मणि प्रोक्तो गोमायुव्याधयोरपि, वि. मृगयुस्तु फेरौ ब्रह्मणि लुब्धके, हे.

मृगाक्षी—मृगाक्षी तु विशालामृगनेत्रयोः, मे. मृगाक्षी चेन्द्रवारुण्या मृगनेत्रा-त्रियामयोः, वि. मृगाक्षी मृगलोचना। त्रियामेन्द्रवारुणी च, हे.

मृगाङ्क—मृगाङ्को मारुते चन्द्रे, वि.

मृगारि—मृगारिः स्यात्पुंसि कण्ठीरवशार्दूलयोरपि, मे.

मृणाल—मृणालं नलदे क्लीवं स्त्रीनपुंसकयोर्बिसे, मे. मृणालं बिसिनीमूलं मृणालं च जलाकुलम्, अने.

मृत—मृतं तु याचिते मृत्यौ क्लीवं मृत्युमति त्रिषु, मे. मृतं मृत्यौ याचितेऽपि हे. मृतं स्याद्याचिते मृत्यौ मृत्युमत्यभिधेयवत्, वि.

मृत्यु—मृत्युर्ना मरणे यमे, मे. मृत्युर्मरणदेवयोः, वि आतङ्केऽजगरे कुन्ते मृत्युः स्यान्मरणेऽपि च, अने.

मृत्युफल—स्यान्मृत्युफला कदल्या महाकालफले पुमान्, मे. मृत्युफलो महाकाले कदल्यां मृत्युफल्यपि, वि. मृत्युफलो महाकाले मृत्युफली कदल्यथ, हे.

मृत्युवञ्चन—स्यान्मृत्युवञ्चन शम्भौ श्रीफलद्रोणकाकयो, मे, वि मृत्यवञ्चन श्रीफले हरे। द्रोणकाके, हे

मृत्सा—मृत्सा काक्ष्या श्रेष्ठमृदि, मे मृत्सा तु कथिता वासीश्रेष्ठमृत्तिकयोर्बुधै, वि मृत्सा वासी तु मृत्तिका, हे

मृत्स्ना—मृत्स्ना मृत्सातुवर्योश्च, मे मृत्स्ना तुवरिकाया स्यान्मृत्सायामपि दृश्यते, वि मृत्स्ना मृत्सा तुवर्यपि, हे

मृदङ्ग—मृदङ्ग पटहे घोषे, मे, वि मृदङ्गो घोषवाद्ययो, हे

मृदु—मृदु स्यात्कोमलेऽतीक्ष्णे, मे मृदु स्यात्कोमले खरे, वि मृद्वतीक्ष्णे कोमले च, हे मृदू चातीक्ष्णकोमलौ अ

मृष्टेरुक—मृष्टेरुको वदान्येऽपि मिष्टाशिन्यतिथिद्विपि, मे, वि मृष्टेरुक स्यान्मृष्टाशे दानशौण्डेऽतिथिद्विपि, हे

मेखला—मेखला खड्गबन्धे स्यात्काञ्चीशैलनितम्बयो, मे, वि मेखलाऽद्रिनितम्बे स्याद्रसनाखड्गवन्धयो, हे मेखलाऽद्रिनितम्बेऽपि, त्रि कटिदेशे तु मेखला, ह

मेघ—मेघो मुस्ताजलदयो पुमान् मे मेघ स्यान्मुस्तके घने, वि मेघस्तु मुस्तके जलदेऽपि च, हे मेघो वारिदमुस्तयो, त्रि

मेघनाद—मेघनादस्तु वरुणे तनये रावणस्य च, मे मेघनादस्तु वरुणे रावणस्य सुतेऽपि च, वि मेघनादो मेघशब्दे वरुणे रावणात्मजे, हे

मेघपुष्प—मेघपुष्प पिण्डाभ्राम्बुनादेये ना हरेर्हये, मे मेघपुष्प तु पिण्डाभ्रे नादेयजलयोरपि, वि मेघपुष्प तु नादेये पिण्डाभ्रे सलिलेऽपि च, हे मेघपुष्प तु नादेये पिण्डाभ्रे सलिले विदु, त्रि

मेचक—मेचकस्तु मयूरस्य चन्द्रके श्यामले पुमान्। तद्युक्ते वाच्यवत्क्लीव स्रोतोऽञ्जनान्धकारयो, मे मेचको वर्हिचन्द्रे स्यान्मेचक श्यामलेऽपि च। तिमिरे कृष्णवर्णे तु मेचक वाच्यवद्भवेत्, वि मेचक श्यामले कृष्णे तिमिरे वर्हिचन्द्रके, हे वर्हिचन्द्रे च मेचक, त्रि

मेध—मेधा बुद्धौ क्रतौ पुमान्, मे मेध क्रतौ धिया मेधा, वि मेध क्रतौ मेधा तु शेमुषी, हे

मेधाविन्—मेधावी ना शुके ब्राह्मचा स्त्रिया मेधान्विते त्रिषु, मे

मेधि—मेधि स्यात्खलदारुणि, वि

मेध्य—मेध्य त्रिषु शुद्धौ रक्तवचारोचनयो स्त्रियाम्, मे मेध्य शुचौ मेदुरे च वाच्यवन्मेध्यमाश्रमे, वि

मेनाद—मेनादस्तु पुमान् केकिमार्जारच्छागलेपु च, मे. मेनादः केकिमार्जारच्छगलेपु समीरितः, वि. मेनादास्तु त्रयश्छागमार्जारकशिखण्डिन , त्रि. मेनादः केकिनि च्छागे मार्जारे, हे.

मेला—मेला स्यान्मेलके मसौ, मे , वि. मेला त्वञ्जने मेलकेऽपि च, हे.

मेप—मेपो राश्यन्तरे स्तभे। भैपज्यभिदि, मे. मेपो राशिविशेपे स्यादुरणे भेपजान्तरे, वि. मेपो राश्यन्तरे हुडौ, हे. मेपौ राश्यन्तरोरणौ, त्रि.

मेहन—मेहनं मूत्रशिश्नयोः, मे., वि., हे.

मैथुनं—मैथुनं सुरतेऽपि स्यात्सङ्गतेऽपि नपुसकम्, मे. मैथुनं सङ्गते रते, वि. मैथुनं रतसङ्गत्यो', हे. मैथुनं सङ्गतौ रते, श्र. मैथुनं कथ्यते सद्भि सम्वन्धग्राम्यधर्मयो , ह.

मोक्ष—मोक्षस्तु मुक्तिपाटलिमोचने, मे. मोक्षो मुष्ककवृक्षे स्यादपवर्गे च मोचने, वि. मोक्षो नि.श्रेयसे वृक्षविशेपे मोचने मृतौ, हे. नन्द्यावर्त सरलः शालः पाको धवोऽर्जुनस्तिलक.। पद्मस्यन्दनमोक्षा वृक्षविशेपेऽपि कथ्यन्ते, ह.

मोघ—मोघा स्त्री पाटलाया स्याद्धीननिष्फलयोस्त्रिपु, मे. मोघाऽपि पाटलाया स्यान्मोघा निष्फलदीनयोः, वि. मोघो दीने निष्फले च मोघा स्यात्पाटलातरौ, हे.

मोच—मोच' शोभाञ्जने पुसि मोचा शाल्मलिरम्भयोः, मे. मोचः शोभाञ्जने प्रोक्तो मोचा शाल्मलिरम्भयो., वि. मोचा शाल्मलिकदल्योर्मोच. शिग्रौ, हे. मोचा शाल्मलिरम्भयो', त्रि. मोचा शाल्मलिराख्याता मोचा तु कदली मता, अने.

मोचक—मोचक. कदलीशिग्रुनिर्मोचकविरागिपु, मे., वि. मोचको मोक्षकदलीशिग्रुद्रुमविरागिपु, हे.

मोचाट—मोचाट. कृष्णजीरे च रम्भास्थ्नि मलयोद्भवे, मे., वि. मोचाटः कृष्णजीरके। चन्दने कदलीगर्भे, हे.

मोण—मोणः शुष्कफले नक्रमक्षिकाऽहिकरण्डयो', मे., वि. मोणः सर्पकरण्डके। वाने नक्रमक्षिकायाम्, हे.

मोदक—मोदकः खाद्यभेदेऽस्त्री हर्पुके पुनरन्यवत्, मे. मोदको हर्पुके ज्ञेयः खाद्यभेदे च मोदकम्, वि. मोदको हर्पुके खाद्ये, हे.

मोरट—मोरट तु भवेदिक्षुमूलाङ्कोटप्रसूनयोः। सप्तरात्रात्परे क्षीरे मूर्विकायां तु मोरटा, मे , वि. मोरटम्। सप्तरात्रात्परे क्षीरेऽङ्कोटपुष्पेक्षुमूलयोः। मोरटा तु मूर्विकायाम्, हे. मोरटं गोर्नवे क्षीरेऽङ्कोटपुष्पेक्षुमूलयो', त्रि.

मोह—अथ मोहोऽन्यलिङ्गः स्यादविद्यायां च मूर्छने, मे. मोहमिच्छन्ति

मृत्युवञ्चन—स्यान्मृत्युवञ्चन शम्भौ श्रीफलद्रोणकाकयो, मे, वि मृत्युवञ्चन श्रीफले हरे। द्रोणकाके, हे

मृत्सा—मृत्सा काक्ष्या श्रेष्ठमृदि, मे मृत्सा तु कथिता वासीश्रेष्ठमृत्तिकयोर्बुधै, वि मृत्सा वासी तु मृत्तिका, हे

मृत्स्ना—मृत्स्ना मृत्सातुवर्योश्च, मे मृत्स्ना तुवरिकाया स्यान्मृत्सायामपि दृश्यते, वि मृत्स्ना मृत्सा तुवर्यपि, हे

मृदङ्ग—मृदङ्ग पटहे घोषे, मे, वि मृदङ्गो घोषवाद्ययो, हे

मृदु—मृदु स्यात्कोमलेऽतीक्ष्णे, मे मृदु स्यात्कोमले खरे, वि मृद्वतीक्ष्णे कोमले च, हे मृदू चातीक्ष्णकोमलौ अ

मृष्टेरुक—मृष्टेरुको वदान्येऽपि मिष्टाशिन्यतिथिद्विपि, मे, वि मृष्टेरुक स्यान्मृष्टाशे दानशौण्डेऽतिथिद्विपि, हे

मेखला—मेखला खड्गबन्धे स्यात्काञ्चीशैलनितम्बयो, मे, वि मेखलाऽद्रिनितम्बे स्याद्रसनाखड्गबन्धयो हे मेखलाऽद्रिनितम्बेऽपि, त्रि कटिदेशे तु मेखला, ह

मेघ—मेघो मुस्ताजलदयो पुमान्, मे मेघ स्यान्मुस्तके घने, वि मेघस्तु मुस्तके जलदेऽपि च, हे मेघो वारिदमुस्तयो, त्रि

मेघनाद—मेघनादस्तु वरुणे तनये रावणस्य च, मे मेघनादस्तु वरुणे रावणस्य सुतेऽपि च, वि मेघनादो मेघशब्दे वरणे रावणात्मजे, हे

मेघपुष्प—मेघपुष्प पिण्डाभ्राम्बुनादेये ना हरेर्हये, मे मेघपुष्प तु पिण्डाभ्रे नादेयजलयोरपि, वि मेघपुष्प तु नादेये पिण्डाभ्रे सलिलेऽपि च, हे मेघपुष्प तु नादेये पिण्डाभ्रे सलिले विदु, त्रि

मेचक—मेचकस्तु मयूरस्य चन्द्रके श्यामले पुमान्। तद्युक्ते वाच्यवत्त्रीव स्रोतोऽञ्जनान्धकारयो, मे मेचको वर्हिचन्द्रे स्यान्मेचक श्यामलेऽपि च। तिमिरे कृष्णवर्णे तु मेचक वाच्यवद्भवेत्, वि मेचक श्यामले कृष्णे तिमिरे वर्हिचन्द्रके, हे वर्हिचन्द्रे च मेचक, त्रि

मेध—मेधा बुद्धौ क्रतौ पुमान्, मे मेध क्रतौ धिया मेधा, वि मेध क्रतौ मेधा तु शेमुषी, हे

मेधाविन्—मेधावी ना शुके ब्राह्मया स्त्रिया मेधान्विते त्रिपु, मे

मेधि—मेधि स्यात्खलदारुणि, वि

मेध्य—मेध्य त्रिपु शुद्धौ रक्तवचारोचनयो स्त्रियाम्, मे मेध्य शुचौ मेदुरे च वाच्यवन्मेध्यमाश्रमे, वि

मेनाद—मेनादस्तु पुमान् केकिमार्जारच्छागलेषु च, मे. मेनादः केकिमार्जारच्छागलेषु समीरितः, वि. मेनादास्तु त्रयश्छागमार्जारकशिखण्डिनः, त्रि. मेनादः केकिनि च्छागे मार्जारे, हे.

मेला—मेला स्यान्मेलके मसौ, मे., वि. मेला त्वञ्जने मेलकेऽपि च, हे.

मेष—मेषो राश्यन्तरे स्तभे। भैषज्यभिदि, मे. मेषो राशिविशेषे स्यादुरणे भेषजान्तरे, वि. मेषो राश्यन्तरे हुडौ, हे. मेषौ राश्यन्तरोरणौ, त्रि.

मेहन—मेहनं मूत्रशिश्नयोः, मे., वि., हे.

मैथुनं—मैथुनं सुरतेऽपि स्यात्सङ्गतेऽपि नपुंसकम्, मे. मैथुनं सङ्गते रते, वि. मैथुनं रतसङ्गत्योः, हे. मैथुनं सङ्गतौ रते, अ. मैथुनं कथ्यते सद्भिः सम्बन्धग्राम्यधर्मयोः, ह.

मोक्ष—मोक्षस्तु मुक्तिपाटलिमोचने, मे. मोक्षो मुष्ककवृक्षे स्यादपवर्गे च मोचने, वि. मोक्षो निःश्रेयसे वृक्षविशेषे मोचने मृतौ, हे. नन्द्यावर्तः सरलः शालः पाको धवोऽर्जुनस्तिलकः। पद्मस्यन्दनमोक्षा वृक्षविशेषेऽपि कथ्यन्ते, ह.

मोघ—मोघा स्त्री पाटलाया स्याद्धीननिष्फलयोस्त्रिषु, मे. मोघाऽपि पाटलाया स्यान्मोघा निष्फलदीनयोः, वि. मोघो दीने निष्फले च मोघा स्यात्पाटलातरौ, हे.

मोच—मोचः शोभाञ्जने पुंसि मोचा शाल्मलिरम्भयोः, मे. मोचः शोभाञ्जने प्रोक्तो मोचा शाल्मलिरम्भयोः, वि. मोचा शाल्मलिकदल्योर्मोचः शिग्रौ, हे. मोचा शाल्मलिरम्भयोः, त्रि. मोचा शाल्मलिराख्याता मोचा तु कदली मता, अने.

मोचक—मोचकः कदलीशिग्रुनिर्मोचकविरागिषु, मे., वि. मोचको मोक्षकदलीशिग्रुद्रुमविरागिषु, हे.

मोचाट—मोचाटः कृष्णजीरे च रम्भास्थ्नि मलयोद्भवे, मे., वि. मोचाटः कृष्णजीरके। चन्दने कदलीगर्भे, हे.

मोण—मोणः शुष्कफले नक्रमक्षिकाऽहिकरण्डयोः, मे., वि. मोणः सर्पकरण्डके। वाने नक्रमक्षिकायाम्, हे.

मोदक—मोदकः खाद्यभेदेऽस्त्री हर्षुके पुनरन्यवत्, मे. मोदको हर्षुके ज्ञेयः खाद्यभेदे च मोदकम्, वि. मोदको हर्षुके खाद्ये, हे.

मोरट—मोरटं तु भवेदिक्षुमूलाङ्कोटप्रसूनयोः। सप्तरात्रात्परे क्षीरे मूर्विकायां तु मोरटा, मे., वि. मोरटम्। सप्तरात्रात्परे क्षीरेऽङ्कोटपुष्पेक्षुमूलयोः। मोरटा तु मूर्विकायाम्, हे. मोरटं गोनेवे क्षीरेऽङ्कोटपुष्पेक्षुमूलयोः, त्रि.

मोह—मम मोहोऽन्यमिङ्गः स्यादविद्यायां च मूर्च्छने, मे. मोहमिच्छन्ति

मूर्च्छायामविद्याया च सूरय , वि मोहौ मूर्छाविपर्ययौ, हे अथ मूर्छने। अविद्याया च मोह् स्यात्, नि मोह स्यान्मौढचमूर्छयो , ह

मौलि—मौलि किरीटे धम्मिल्ले चूडायामनपुसकम्। नाऽशोकद्रौ स्त्रिया भूमौ, मे मौलि किरीटे धम्मिल्ले चूडाकङ्केलिमूर्धसु, हे मौलि किरीटे धम्मिल्ले कङ्केलिद्रुमचूडयो , वि चूडा किरीट केशाश्च सयता मौलयस्त्रय , अ मौलि कङ्केलिवृक्षेऽपि, त्रि

म्लिष्ट—म्लिष्ट निष्वव्यक्तवाचि म्लाने, मे म्लिष्टमव्यक्तवाचि स्यान्म्लिष्ट म्लानेऽन्यवन्मतम्, वि अथ म्लिष्ट म्लानमस्पष्टभापितम्, हे मिष्ट म्लाने कुवचने, त्रि

म्लेच्छ—म्लेच्छ पामरभेदे च पापरक्तेऽपभाषणे, मे म्लेच्छ पापरते जातिभेदे स्यादपभाषणे, वि म्लेच्छो जातिभेदे ह्यपभाषणे, हे

य—यो ना वायौ यमने या यात्राप्तिधूमितत्यागेपु। वारणयोगसमज्ञायानेपु पुमास्तु गन्तरि ख्यात , मे य सर्वनामानिलयो , वि क्षुधा वाला च वायुस्त्वक् हृद्गत पुरुषोत्तम । यमुनो यामुनेयश्च यकारो मान्तिम स्मृत , मा यशो य कथित प्राज्ञैर्यो वायुरिति शब्दित । याने यातरि यस्त्यागे कथित शब्दवेदिभि , ए

यक्ष—यक्षो गुह्यकमाने च गुह्यकाधीश्वरेऽपि च, मे यक्ष श्रीदे च गुह्यके, वि यक्ष श्रीदे गुह्यके च, हे

यक्षराट्—यक्षराट् त्र्यम्बकसखे मल्लाना रङ्गचत्वरे, वि यक्षराट् पुसि धनदे मल्लाना रङ्गचत्वरे, मे

यज्ञ—यज्ञ स्यादात्मनि मखे नारायणहुताशयो , हे यज्ञ पूजा च दान च, अने

यतस्—v इतस्

यति—यति स्त्री पाठविच्छेदे निकारयतिनो पुमान्, मे यतिर्निकारे यतिनि पाठच्छेदक्रमे यति , वि यतिर्निकारे विरतौ भिक्षौ, हे अथ यति । पाठच्छेदे मुनौ पुमान्, त्रि

यथा—यथा तुल्यार्थमानयो । प्रगसायाम्, मे यथाशब्दस्तु निर्दिष्टस्तुल्य-योगानुमानयो , वि यथा निदर्शने द्वौ तूद्देशे निर्देशसाम्ययो । हेतूपपत्तौ च, हे

यद्—यद् गर्हाहेत्ववधृत्यो , मे

यदि—यदि गर्हावितर्कयो , मे

यद्वत्—यद्वत् प्रश्ने वितर्के च, मे

यन्तृ—यन्ता मेठे च सूते ना, मे. यन्ता सूते निषादिनि, हे. यन्ता हस्तिपके सूते, वि., अ.

यन्त्र—यन्त्रं वेदाद्यधिष्ठाने पात्रभेदे नियन्त्रणे, हे.

यन्त्रण—यन्त्रणं रक्षणे स्मृतम्। बन्धने स्यान्नियमने, मे. यन्त्रणं स्यान्नियमने बन्धने रक्षणेऽपि च, वि. यन्त्रणं बन्धने त्राणे नियमे, हे.

यम—यमोऽन्यलिङ्गो यमजे ना काके शमने शनौ। शरीरसाधनापेक्षनित्यकर्मणि संयमे, मे. यमो दण्डधरे ध्वाङ्क्षे संयमे यमजेऽपि च। शरीरसाधनापेक्षनित्यकर्मणि चोच्यते, वि. यमः कालयमजयोरहिंसादिषु पञ्चसु। संयमे यमने ध्वाङ्क्षे, हे. यमः संयमकीनाशयुग्मजेषु, त्रि.

यमक—यमकं यमजे शब्दालङ्कारे पुंसि संयमे, मे. यमकं यमजे शब्दालङ्कारे संयमेऽपि च, वि. यमको यमजे व्रते। यमकं वागलङ्कारे, हे यमकं संयमे शब्दालङ्कारे यमजे त्रिषु, त्रि.

यमन—यमनं बन्धने चोपरतौ क्लीबं यमे पुमान्, मे. यमनं दु.खे चोपरतौ यमे, वि. यमनं यमबन्धयोः, हे.

यमल—यमलं युगले क्लीबं यमलौ चोटिकाद्वये, मे.

यमस्वसृ—यमस्वसा तु दुर्गायां यमुनायामपि स्त्रियाम्, मे.

ययु—ययु. पुमानश्वमेधतुरगे च तुरङ्गमे, मे. ययुः क्रतुहये हये, वि ययुर्यज्ञहये हये, हे. ययुरश्वे क्रतुहये, त्रि.

यव—यवो धान्ये पृथक्कृते, हे.

यवन—यवनो देशभेदे ना वेगिवेगाधिकारवयोः। यवन्योपधिभेदे स्त्री वाच्यवद्वेगिनि स्मृता, मे.

यवफल—भवेद्यवफलो वेणौ मांसीकुटजयोरपि, मे. यवफलः स्मृतो वेणौ मांसीकुटजयोरपि, वि. यवफलो मासिकायां कुटजत्वचिसारयोः, हे.

यवीयस्—यवीयाननुजेऽपि स्यादतियूनि च वाच्यवत्, मे.

यष्टि—यष्टिः पुंसि स्याद्ध्वजदण्डके। द्वयोर्हारलताभार्गीमधुकाशस्त्रभेदयोः मे. यष्टिर्भार्गी मधुयष्ट्यां ध्वजदण्डेऽस्त्रहारयोः, हे. यष्टिर्हारलताशस्त्रभेदयोर्ध्वजदण्डके। भार्ग्याञ्च मधुयष्ट्याञ्च, वि.

याजक—याजकस्तु गजे राज्ञो याज्ञिकेऽपि, मे. याजको याजिनि ख्यातो याजको राजकुञ्जरे, वि. याजको राजकुञ्जरे। याज्ञिके च, हे.

याज्ञिक—अथ याज्ञिकः। याजके च कुशे च, मे. याज्ञिको याजके कुशे, वि. याज्ञिको याजके दर्भे, त्रि.

यातयाम—यातयामोऽन्यवज्जीर्णे परिभुक्तोज्झितेषु च, मे यातयामस्तु जीर्णे स्यात्परिभुक्तोज्झितेषु च, वि यातयामो भुक्तसमुज्झिते जीर्णे च, हे जीर्णञ्च परिभुक्तञ्च यातयाममिद द्वयम्, अ

यात्रा—यात्रा तु यापनेऽपि स्याद् गमनोत्सवयो स्त्रियाम्, मे यात्रा तु यापनोपाये गतौ देवार्चनोत्सवे, वि यात्रोत्सवे गतौ वृत्तौ, हे यात्रा स्यादनुवृत्तौ च, ह यात्रा स्याद्यापने गतौ, अ गमनोत्सवयोर्यात्रा, त्रि

यादव—यादव पुसि केशवे, मे

यादसाम्पति—यादसाम्पतिरम्भोधौ पश्चिमाशापतावपि, मे यादसाम्पति-रम्भोधौ प्रतीचीदिक्पतावपि, वि यादसाम्पति पाश्यब्ध्यो, हे पाश्यब्धी यादसाम्पती, त्रि

यान—यान स्याद्वाहने गतौ, मे यान गतौ वाहनेऽपि, वि यान युग्ये गतौ, हे स्यात्तु वाहने। गतौ च यानम त्रि

यापन—यापन वर्तने कालक्षेपे निरसनेऽपि च, मे, वि यापन कालविक्षेपे निरासे वर्तनेऽपि च, हे यापन स्यान्निरसने कालक्षपे च वर्तने, त्रि

याप्य—याप्यस्तु यापनीये स्यान्निन्दितेऽप्यभिधेयवत्, मे

याम—यामस्तु पुसि प्रहरे सयमेऽपि प्रकीर्तित मे यामस्तु प्रहरे व्रते, वि यामौ प्रहरसयमौ, हे

यामि—यामि कुलस्त्रीस्वस्त्रो मे यामि स्वसृकुलस्त्रियो, अने v जामि

याम्य—याम्याऽप्राच्या भरण्याञ्च पुस्यगस्त्ये च चन्दने, मे याम्याऽवाच्या भरण्याञ्च याम्योऽगस्त्ये च चन्दने वि याम्याऽप्राच्या भरण्याञ्च, हे

याव—यावोऽलक्ते पावभेदे हे

यावत्—यावत्कात्स्न्र्येऽवधारणे। प्रशसाया परिच्छेदे मानाधिकारसम्भ्रमे। पक्षान्तरे च, मे यावत्तावत्परिच्छेदे कात्स्न्र्यमानावधारणे, वि यावत्तावदिवावधौ। कात्स्न्र्येऽवधारणे माने, हे   यावत्तावच्च साकल्येऽवधौ मानेऽवधारणे, अ

युक्त—v युत

युक्ति—युक्ति स्त्री न्याययोगयो, मे युक्तिर्न्याये योजने च, हे न्याय-योजनयोर्युक्ति, त्रि

युग—युगो रथहलाद्यङ्गे न द्वयोर्नु कृतादिषु। युग्मे हस्तचतुष्केऽपि वृद्धि-नामौषधेऽपि च, मे युग हस्तचतुष्के स्याद्रथाद्यङ्गे कृतादिके। वृद्धिनामौषधे युग्मे, हे युग हस्तचतुष्केऽपि रथसीराङ्गयोर्युग । युग कृतादौ युगले वृद्धि-नामौषधेऽपि च, वि यानाद्यङ्गे युग पुसि युग युग्मे कृतादिषु अ

युञ्जान—युञ्जानः सारथौ विप्रे, मे., वि.

युत—युतो युक्तोऽपृथग्भूते क्लीवं हस्तचतुष्टये, मे. युतोऽन्विते पृथक्, हे. युतं हस्तचतुष्के स्याद्युतं युक्ते युतं पृथक्, वि.

युतक—युतकं संशये युगे। नारीवस्त्राञ्चले युक्ते चलनाग्रेऽपि यौतुके, मे. युतकं संशये युगे। यौतुके चलनाग्रे च स्त्रीवस्त्राञ्चलयुक्तयोः, वि. युतकं तु यौतुके युग्मयुक्तयोः। संशये चलनाग्रे स्त्रीवस्त्रभेदे पटाञ्चले, हे. युतकं वस्त्रभेदे च यौतुके संशयेऽपि च, त्रि.

युध्न—युध्नो धनुषि संयुगे, मे. युध्नः संग्रामधनुषोः, वि.

युवन्—युवा स्यात्तरुणे श्रेष्ठे निसर्गबलशालिनि, मे., वि.

यूथ—यूथं तिर्यक्समूहेऽस्त्री पुष्पभेदे च योषिति, मे. यूथी पुष्पप्रभेदे स्यान्मागध्या च कुरुण्टके। यूथं तिर्यक्समूहे स्याद्वृन्दमात्रे च भाषितम्, वि. यूथं तिर्यग्गणे गणे। यूथी तु मागधी पुष्पविशेषयोः कुरुण्टके, हे.

यूथिका—यूथिका म्लानके पुष्पविशेषेऽपि च योषिति, मे. यूथिका म्लानके पुष्पविशेषेऽपि च यूथिका, वि.

योग—योगोऽपूर्वार्थसम्प्राप्तौ सङ्गतिध्यानयुक्तिषु। वपुःस्थैर्ये प्रयोगे च विष्कम्भादिषु भेषजे। विश्रब्धघातके द्रव्योपायसन्नहनेष्वपि। कार्मणेऽपि च, मे. योगो विस्रम्भघातिनि। अलब्धलाभे सङ्गत्यां कार्मणध्यानयुक्तिषु। वपुःस्थैर्य-प्रयोगे च सन्नाहे भेषजे धने। विष्कम्भाद्युपाये च, हे. योगोऽपूर्वार्थसम्प्राप्तौ सङ्गतिध्यानयुक्तिषु। वपुःस्थैर्यप्रयोगे च विष्कम्भादिषु भेषजे। विश्रब्धघातिनि द्रव्योपायसन्नहनेष्वपि। कार्मणेऽपि च योगः स्यात्, वि. योगः सन्नहनोपायध्यान-सङ्गतियुक्तिषु, अ. योगश्चारे पूर्वलाभे मूत्रे विश्रब्धघातिनि। उपाये सङ्गतौ ध्यानौषधसन्नाहयुक्तिषु, त्रि. योगो युक्तिविशेषः स्यात्संयोगो योग उच्यते। योगश्चागामिको लाभः समाधिर्योग इष्यते, अने.

योग्य—योग्यः प्रवीणयोगार्होपायिशक्तेषु चान्यवत्। योग्यमृद्धयाख्यभेषज्ये योग्याऽभ्यासार्कयोषितोः, वि. योग्यो योगार्हशक्तयोः। उपायिनि प्रवीणे च योग्य-मृद्धयाह्वयौषधौ। योग्याऽर्कयोषित्यभ्यासे, हे. योग्यः प्रवीणयोगार्होपायिशक्तेषु वाच्यवत्। क्लीबमृद्धयौषधौ पुष्ये ना स्त्र्यभ्यासार्कयोषितोः, मे.

योजन—योजनं परमात्मनि। चतुःक्रोशयाञ्च योगे, मे. योजनञ्च चतुः-क्रोश्या योगे च परमात्मनि, वि. योजनन्तु चतुःक्रोश्यां स्याद्योगे परमात्मनि, हे. चतुःक्रोश्याञ्च योगे च योजनम्, त्रि.

योजनगन्धा—योजनगन्धा कस्तूर्यां सीताया व्यासमातरि, मे., वि. योजन-

गन्धा व्यासमातरि। कस्तूरीसीतयोश्चापि, हे सीता योजनगन्धा स्यात्कस्तूरी व्याससूरपि, त्रि

योनि—योनि स्त्रीपुंसयोश्च स्यादाकरे स्मरमन्दिरे, मे योनि स्यादाकरे भगे, वि योनि कारणे भगतोययो, हे योनिस्तूत्पत्तिस्थाने भगेऽपि च, त्रि

यौवनलक्षण—यौवनलक्षणमप्याख्यात लावण्यकुचयोश्च, मे यौवनलक्षण वक्षोरुहे च लवणिम्नि च, हे यौवनलक्षणाभिख्या लावण्ये च पयोधरे वि

र—र स्मृत पावके तीक्ष्णे, मे र पावके तीक्ष्णे च, वि रस्तीक्ष्णे दहने, हे क्रोधिनी च भुजङ्गेशो ज्वाली रुधिरपावकौ। रोचिष्मान् दक्षिणाशश्च रुचिरो रेफ ईरित, मा रश्च रामेऽनिले वह्नौ भूमावपि धनेऽपि च। इन्द्रिये धनरोधे च, ए

रक्त—रक्तोऽनुरक्ते नील्यादिरञ्जिते लोहिते त्रिपु। क्लीवन्तु कुङ्कुमे ताम्रे प्राचीनामलकेऽसृजि, मे रक्त स्यात्कुङ्कुमे ताम्र प्राचीनामलकेऽसृजि। अनुरागिणि नील्यादिरञ्जिते लोहितेऽन्यवत्, वि रक्त नील्यादिरागि च, अ रक्त नील्यादिरञ्जिते। कुङ्कुमेऽसृज्यनुरक्ते प्राचीनामलकेऽरुणे, हे

रक्तक—रक्तको म्लानबन्धूकरक्तवस्त्रानुरागिपु मे, वि

रक्तप—रक्तपा स्याज्जलौकाया डाकिन्या ना तु राक्षसे, मे रक्तपो रक्षसि प्रोक्तो जलौकाया तु रक्तपा, वि रक्तप स्याद्यातुधाने रक्तपा तु जलौकसि हे

रक्तपाद—रक्तपादो मतङ्गजे। स्यन्दन च, हे

रक्तरेणु—रक्तरेणु पलाशकलिकोद्गमे। सिन्दूरे ह रक्तरेणुस्तु सिन्दूरे पलाशकोरके पुमान्, मे रक्तरेणुस्तु सिन्दूरे पलाशकलिकोद्गम, वि

रक्ताक्ष—रक्ताक्ष वासरे क्रूरे पारावतचकोरयो, मे, वि रक्ताक्षो रक्तलोचने। चकोरे महिषे क्रूरे पारावते, हे

रक्ताङ्ग—रक्ताङ्गस्तु महीसुते। कम्पिल्ले स्त्री तु जीवन्त्या क्लीव विद्रुमधीरयो, मे रक्ताङ्ग विद्रुमे भौमे विद्यात्कम्पिल्लधीरयो। रक्ताङ्गा चापि जीवन्त्याम्, वि रक्ताङ्गो भौमे रक्ताङ्ग कम्पिल्ले विद्रुमेऽपि च। रक्ताङ्गा जीवन्तिकायाम्, हे रक्ताङ्गो मङ्गलेऽपि च त्रि

रक्षा—रक्षा जतुरक्षणयो, मे रक्षा रक्षणलाक्षयो, वि रक्षा रक्षणभस्मनो, हे

रङ्क—रङ्क कृपणमल्लयो, मे, हे रङ्कस्तु कृपणे मल्ले, वि

रङ्ग—रङ्गो ना रागे नृत्ये रणक्षितौ। अस्त्री त्रपुणि, मे रङ्ग स्यान्नृत्य युद्धुवो। रागे रङ्ग तु त्रपुणि, हे रङ्गो रणे खले रागे नृत्ये रङ्ग त्रपुण्यपि, वि नृत्ये रणे खले रागे रङ्ग क्लीबे त्रपुण्यपि, त्रि

रङ्गमातृ—रङ्गमाता तु कुट्टिन्यां वृक्षरोगान्तरे स्त्रियाम्, मे रङ्गमाता जतुत्रुटयो', हे रङ्गमाता तु कुट्टन्या स्मृता भूमिरुहामये, वि.

रज—रजो रेणौ परागे स्यादावर्ते च गुणान्तरे, मे. v रजस्.

रजक—रजको धावके शुके, वि. रजकौ धावकशुकौ, हे.

रजत—रजतं त्रिपु शुक्ले स्यात्क्लीवं हारे च दुर्वर्णे, मे. रजतं विशदे दन्तिदन्तयोस्तारहारयो, वि. रजतं दन्तिदन्तयो। धवले शोणिते हारे दुर्वर्णे ह्लदशैलयो, हे. रजतं हेम्नि रूप्ये सिते, अ. रजत हारेऽपि, ह.

रजनी—रजनी नीलिनीरात्रिहरिद्राजतुकासु च, मे रजनी नीलिकालाक्षा-हरिद्रायामिनीपु च, वि. रजनी निशि। लाक्षानीलीहरिद्रासु, हे. निशा हरिद्रा रजनी, त्रि. हरिद्रा रजनी प्रोक्ता रजनी च विभावरी, अने.

रजस्—रजः क्लीवं गुणान्तरे। आर्तवे च परागे च रेणुमात्रे च दृश्यते, मे रजः स्यादार्तवे गुणे। रज परागे रेणौ तु रजवत्परिकीर्तितम्, वि. रजो रेणु-परागयो.। स्त्रीपुष्पे गुणभेदे च, हे रजो गुणे च स्त्रीपुष्पे, अ

रजस्वल—रजस्वला पुष्पवत्यां स्त्रिया स्यात्सौरभे पुमान्, मे. रजस्वला पुष्पवत्या सौरभेऽपि रज स्वलः, वि.

रज्जु—रज्जुर्वेण्या गुणे योषित्, मे. रज्जुर्वेण्या गुणे स्मृता, वि

रञ्जन—रञ्जनो रागरजने रञ्जनं रक्तचन्दने। शुण्डारोचनिकानीली-मञ्जिष्ठासु च रञ्जनी, मे रञ्जनो रागरजने रञ्जनं रक्तचन्दने। गुञ्जा-रोचनिकानीलीमञ्जिष्ठासु च रञ्जनी, वि. रञ्जनं रञ्जके रक्तचन्दनेऽप्यथ रञ्जनी। मञ्जिष्ठारोचनानीलीगुञ्जासु, हे.

रण—रण' कोणे क्वणे पुंसि समरे पुनपुंसकम्, मे रणः कोणे क्वणे युधि, हे आजौ रवे रण, अ. रण. क्वणनयुद्धयोः, त्रि. रणः कोणक्वणाजिपु, वि.

रण्डा—रण्डा मूपिकपर्ण्याञ्च विधवायाञ्च योपिति, मे. रण्डा मूपिक-पर्ण्याञ्च रण्डा विधवयोपिति, वि. रण्डा त्वाखुपर्णी मृतप्रिया, हे. रण्डा स्याद्विध-वौपध्योः, त्रि.

रत—रतं सुरतगुह्ययो', मे., वि.

रतनारीच—रतनारीचो नारीणा सीत्कारे च शुनि स्मरे, मे. रतनारीच इत्येप कथितो रतिवल्लभे। कुक्कुरे रतनारीचः सीत्कारे वरयोपिताम्, वि. रतनारीचो मन्मथे शुनि स्त्रीणा च शीत्कृतौ, हे. कुक्कुरे रतनारीचः शीत्कारे वरयोपिताम्, त्रि

रर्ताधक—रर्ताधिक स्याद्दिवसे सुखस्नानेऽष्टमङ्गले, मे, वि रर्ताधिक तु दिवसे सुखस्नानेऽष्टमङ्गले, हे

रति—रति स्त्री स्मरदारेषु रागे सुरतगुह्ययो, मे रति स्मरप्रियायाञ्च रागे च रमणे रति, वि रति स्मरस्त्रिया रागे रते, हे

रतू—रतूर्वर्त्मनि नद्या स्त्री, मे रतू सरिति वर्त्मनि, वि

रत्न—रत्न स्वजातिश्रेष्ठेऽपि मणावपि नपुसकम्, मे रत्न श्रेष्ठे मणावपि, वि रत्न स्वजातिश्रेष्ठे स्यान्मणौ, हे रत्न स्वजातिश्रेष्ठेऽपि, अ

रथ—रथ पुमानवयवे स्यन्दने वेतसेऽपि च, मे रथ स्यात्स्यन्दने काये चरणे वेतसेऽपि च, वि रथस्तु स्यन्दने पादे शरीरे वेतसद्रुमे, हे रथ पौरुष देहयो, त्रि

रथकार—रथकारस्तु माहिष्यात्करणीजे च तक्षणि, मे रथकारस्तु माहिष्यकरणीजे च तक्षणि, वि रथकारस्तक्षणि स्यान्माहिष्यात्करणीसुते, हे

रथाङ्ग—रथाङ्ग न द्वयोश्चक्रे ना चक्राङ्गविहङ्गमे मे रथाङ्गश्चक्रवाकेऽपि रथाङ्ग चक्र इष्यते वि रथाङ्ग कोकपक्षिणि। रथाङ्ग चक्रे, हे चक्रे रथाङ्ग कोके ना, त्रि

रथ्य—रथ्या रथौघविशिखावर्तनीषु च योषिति। रथवोढरि पुलिङ्ग, मे रथ्यो रथोद्वहे। रथ्या रथौघे विशिखावर्तनीचत्वरषु च, वि रथ्यो रथासे रथवोढरि। रथ्या तु रथसङ्घाते प्रतोल्या रथचत्वरे, हे

रद—रदो दन्ते विलेखने मे, हे रदोऽपि लेखने दन्ते, वि

रन्तिदेव—रन्तिदेवस्तु नृपतेर्भेदे च गरुडध्वजे, मे

रन्ध्र—रन्ध्र तु दूषणे च्छिद्रे, मे V छिद्र, विवर

रभस—रभसो हर्षवेगयो मे, त्रि रभसो वेगहर्षयो वि हे

रम—*रमा लक्ष्म्या रम कान्ते रक्ताशोकद्रुमे स्मरे मे रम कान्ते रमा* लक्ष्म्या रक्ताशोकद्रुमे स्मरे, वि रम कान्ते रक्ताशोके मन्मथे च रमा स्त्रियाम् हे

रमण—रमण पटोलमूले नार्या स्त्री ना धवे स्मरे, मे रमण स्यात्पटोलस्य मूलेऽपि रमण प्रिये, वि रमण पुन। पटोलमूले जघने रमणो रासभे प्रिये, हे

रमति—रमतिर्नायके नाके पुसि स्यात्, मे रमतिर्नायके स्वर्गे, वि

रम्भ—रम्भा कदल्यसरसोर्ना वेणौ वारणान्तरे, मे रम्भा कदल्यप्सरसो रम्भो वैणवदण्डके, वि रम्भो वैणवदण्डके। रम्भा त्रिदशभामिन्या कदल्या च हे रम्भा कदल्यप्सरसो, त्रि रम्भा देवाङ्गना प्रोक्ता रम्भा तु कदली मता, अने

रम्य—रम्या रात्रौ चम्पके ना मनोज्ञे स्वभिधेयवत्। नपुसक पटोलम्य

मूले सूरिभिरिष्यते, मे. रम्यं मनोरमे रम्या रात्रौ रम्यश्च चम्पके, वि रम्य-श्चम्पकहृद्ययोः। रम्या रात्रौ, हे.

रल्लक—रल्लकः कम्बले स्मृतः। तथैव कम्बलमृगे, हे.

रवण—रवणः शब्दने खरे, मे. रवणं रासभे ध्वनौ, वि.

रवि—रविः पर्वतसूर्ययोः, ह.

रश्मि—रश्मिः पुमान्दीधितौ च पक्षप्रग्रहयोरपि, मे. रश्मिरशौ प्रग्रहे च, वि. रश्मिर्घृणिप्रग्रहयोः, हे. किरणप्रग्रहौ रश्मी, अ

रस—रसो गन्धरसे जले। शृङ्गारादौ विषे वीर्ये तिक्तादौ द्रवरागयो। देहधातुप्रभेदे च पारदस्वादयोः पुमान्। स्त्रियां तु रसनापाठाशल्लकीकङ्गुभूमिषु, मे. रसो गन्धरसे स्वादे तिक्तादौ विषरागयो। शृङ्गारादौ द्रवे वीर्ये देहधातौ च पारदे। रसा तु शल्लकीपाठाजिह्वाधरणिकङ्गुषु, वि. रस स्वादे जले वीर्ये शृङ्गारादौ विषे द्रवे। वोले रोगे देहधातौ तिक्तादौ पारदेऽपि च। रसा तु रसनापाठासल्लकीक्षितिकङ्गुषु, हे. शृङ्गारादौ विषे वीर्ये गुणे रागे द्रवे रस, अ. जिह्वा भूः शल्लकी रसा। जले शरीरधातौ च पारदस्वादयो रस, त्रि रसो जलं रसो हर्षो रसः शृङ्गारपूर्वकः। रस. सालद्रुनिर्यास पारदोऽपि रसो विषम्, अने शृङ्गारादिषु नवसु च लवणादिषु षट्सु पारदे रागे। निर्यासवीर्यगुणधातुषु च विषघृतादौ रस. प्रोक्त, ह.

रसन—रसनं स्वदने ध्वनौ। जिह्वाया तु न पुंसि स्याद्रास्नाया रसना स्त्रियाम्, मे. रसनं स्वादने ध्वाने रसना काञ्चिजिह्वयो, वि. रसनं ध्वनिते स्वादे रसज्ञारास्नयोः स्त्रियाम्, त्रि स्वादे रसज्ञारास्नयोरपि, हे. रसनं तु ध्वनौ स्वादे रसज्ञारास्नयोः स्त्रियाम्, त्रि

रसायन—रसायनं विषेऽपि स्याज्जराव्याधिजिदौषधे। पुलिङ्गः पक्षिराजे च विडङ्गाख्यौषधेऽपि च, मे. रसायनं विडङ्गे स्याज्जराव्याधिजिदौषधे। रसायन. पक्षिराजे विषेऽपि च रसायनम्, वि. रसायनो विडङ्गके। पक्षीन्द्रे रसायनं तु जराव्याधिभिदौषधे, हे.

रसाल—रसाला रसनादूर्वाविदारीमार्जितासु च। रसालं सिह्लके वोले रसालश्चेक्षुचूतयो, मे. रसाला मार्जिताया स्याज्जिह्वादूर्वाविदारिषु। रसालं सिह्लके वोले रसालश्चेक्षुचूतयोः, वि. रसाल इक्षौ चूते च रसालं वोलसिह्लयोः। रसाला दूर्वाविदार्योर्मूर्विकाजिह्वयोरपि, हे. रसाला रसनाया स्यान्मथिते दध्नि पाणिना, हा. रसालस्त्विक्षुचूतयोः, त्रि.

रसिक—रसिका स्त्री रसालेक्षुरसयो सरसे त्रिषु, मे. रसिकापि रसालाया काञ्चीरसनयोरपि, वि. रसिका कटिसूत्रके। रसनाया रसालायाम्, हे.

रसित—रसित पुन । रुतस्तनितयो वनीव स्वर्णादिखचिते त्रिपु, मे रसित तु सुवर्णादिखचिते स्तनिते रते, वि रसित स्वर्णादिलिप्ते रुतस्तनितयोरपि, हे स्वर्णाभ्यक्तेऽपि रसितम्, त्रि

रस्न—रस्नस्तक्षव चण्डयो , वि

रहस्—रहस्तत्त्वे रते गुह्ये, मे रहोऽपि गुह्ये सुरते च तत्त्वे, वि रहो गुह्ये रते तत्त्वे, हे रहो रते च गुह्ये च, त्रि

रहस्य—रहस्या स्त्री नदीभेदे गोपनीयेऽभिधेयवत्, मे रहस्या निम्नगाभेदे गोपनीये तु वाच्यवत्, वि रहस्य गोपनीये स्याद्रहस्या सरिदन्तरे, हे

राका—राका नद्यन्तरे कच्छ्वा नवजातरज स्त्रियाम् । सम्पूर्णेन्दुतिथौ, मे राका कच्छ्वा दृष्टरज कन्याया सरिदन्तरे । पूर्णेन्दुपूर्णिमायाञ्च, हे राका तु सरिदन्तरे । कच्छूनवरज कन्यापूर्णेन्दुपूर्णिमासु च, वि राका दृष्टरज कन्या कच्छू पूर्णेन्दुपूर्णिमा, त्रि

राक्षस—राक्षसो यातुधाने स्याच्चण्डाया राक्षसी स्मृता, मे राक्षसीति च दष्ट्राया राक्षसी रक्षस स्त्रियाम्, वि राक्षसी कौणपी दष्ट्रा, हे

राग—रागस्तु मात्सर्ये लोहितादिषु । क्लेशादावपि रागे च गान्धारादौ नृपेऽपि च, मे राग स्याल्लोहितादिषु । गान्धारादौ क्लेशादिकेऽनुरागे मत्सरे नृपे, हे रागोऽनुरक्तौ मात्सर्ये क्लेशादावहितादिषु । गान्धारादौ नृपे राग , वि राग क्लेशादिके रक्ते मात्सर्ये लोहितादिषु त्रि

रागचूर्ण—रागचूर्ण पुमान्दन्तधावने मकरध्वजे, मे रागचूर्ण स्मरे दन्तधावने रक्तवालुके, वि रागचूर्णस्तु खदिरे मकरध्वजे, हे

रागसूत्र—रागसूत्र तुलासूत्रे पट्टसूत्रे नपुसकम्, मे रागसूत्र तुलासूत्रे पट्टसूत्रेऽपि दृश्यते, वि रागसूत्र पट्टसूत्रे तुलासूत्रेऽपि च क्वचित्, हे

रागिन्—रागी रक्तेऽपि कामुके, मे रागी रक्ते च कामुके, वि रागी कामिनि रक्तरि, हे रक्त कामी च रागिणौ, त्रि

राघव—राघवोऽब्धेर्महामीनभेदे च रघुवशजे, मे राघवो रघुवशजे । महामीनप्रभेदेऽपि जलधे राघव स्मृत , वि राघवोऽब्धिझषान्तरे । रघुजेऽपि, हे

राजजम्बू—राजजम्बूस्तु जम्बूभित्पिण्डखर्जूरयो स्त्रियाम्, मे राजजम्बूस्तु जम्बूभित्पिण्डखर्जूरयो स्मृता, वि राजजम्बूस्तु जम्बुभित् । पिण्डखर्जूरवृक्षश्च, हे

राजन्—राजा प्रभौ च नृपतौ क्षत्रिये रजनीपतौ । यक्षे शक्रेऽपि पुसि स्यात्, मे राजा प्रभौ नृपे चन्द्रे यक्षे क्षत्रियशक्रयो , वि राजा तु पार्थिवे । निशाकरे

प्रभौ शक्रे यक्षक्षत्रिययोरपि, हे. राजा मृगाङ्के क्षत्रिये नृपे, अ. यक्षे चन्द्रे च राजा स्यात्, त्रि. राजा चन्द्रो नृपो राजा, अने.

राजबदर—स्याद्राजबदरं रक्तामलके लवणेऽपि च, मे

राजराज—राजराज. कुवेरेऽपि सार्वभौमे सुधाकरे, मे., वि. राजराजो नृपेशेन्द्वोः कुवेरे, हे.

राजवृक्ष—राजवृक्ष. सुवर्णालिपियालयोः, मे. राजवृक्ष प्रियाले स्यात्सुवर्णालुतरावपि, वि. राजवृक्षः पियालके। सुवर्णालुतरौ, हे.

राजहंस—राजहंसस्तु कादम्बे कलहंसे नृपोत्तमे, मे, हे राजहंसो नृपश्रेष्ठे कादम्बकलहंसयोः, वि. राजहंसो नृपाग्रे च, त्रि

राजादन—राजादनं क्षीरिकायां पियाले किंशुकेऽपि च, मे, वि राजादन प्रियालद्रौ क्षीरिकाया त्रिपत्रके, हे.

राजार्ह—राजार्हं जोङ्गके क्लीव राजयोग्येऽभिधेयवत्, मे

राजि—राजिः स्त्री पंक्तिलेखयो, मे राजि. स्यात्पंक्तिलेखयो, वि राजी रेखायां पंक्तौ च, हे.

राजिका—राजिकापि च केदारे राजसर्पपरेखयो, मे, वि राजिका पक्तौ रेखायां केदारे राजसर्षपे, हे.

राजीव—राजीवं नलिने ना तु भेदे हरिणमीनयो, मे राजीवाख्या मृगे मत्स्ये पद्मे राजीपजीविनि, वि राजीवो मीनसारङ्गभेदयोः। राजीवमब्जे, हे राजीवो मृगमीनयोः, त्रि.

राज्ञी—राज्ञी राजप्रियाया च भार्याया भास्करस्य च, मे.

राढा—राढा स्त्री सुह्मशोभयो., मे. राढा सुह्मेषु शोभायाम्, वि., हे. राढा स्याद्दीप्तिदेशयोः, त्रि. राढा देशविशेषश्च राढा शोभाऽभिधीयते, अने.

रात्रक—रात्रकं पञ्चरात्रे ना वेश्यावेश्माब्दवासिनि, मे. रात्रकं पञ्चरात्रके। येन वेश्यागृहे नीतो वत्सरस्तत्र रात्रकः, वि. रात्रकं पञ्चरात्रके। रात्रकस्तु पणवधूगृहान्तर्वर्षवासिनि, हे.

राध—राधो मासान्तरे राधा चित्रभेदे च धन्विनाम्। गोपीविशाखाऽमलकीविष्णुक्रान्तासु विद्युति, मे. राधो वैशाखमासि स्याद्राधा गोप्यां च विद्युति। विष्णुक्रान्तामलक्योश्च चित्रवेधे च धन्विनाम्, वि. राधो वैशाखमासे स्याद्राधा विद्युद्विशाखयोः। विष्णुक्रान्तामलक्योश्च गोपीवेधविशेषयोः, हे.

राधन—राधनं साधने प्राप्तौ राधना भाषणे स्त्रियाम्, मे. राधनं साधने प्राप्तौ राधनं तोषणेऽपि, वि. राधनं प्राप्तितोषयोः। साधने, हे.

रसित—रसित पुन । रुतस्तनितयो क्लीव स्वर्णादिखचिते त्रिपु, मे रसित तु सुवर्णादिखचिते स्तनिते रुते, वि रसित स्वर्णादिलिप्ते रुतस्तनितयोरपि, हे स्वर्णाभ्यक्तेऽपि रसितम्, त्रि

रस्न—रस्नस्तक्षकचण्डयो , वि

रहस्—रहस्तत्त्वे रते गुह्ये, मे रहोऽपि गुह्ये सुरते च तत्त्वे, वि रहो गुह्ये रते तत्त्वे, हे रहो रते च गुह्ये च, त्रि

रहस्य—रहस्या स्त्री नदीभेदे गोपनीयेऽभिधेयवत्, मे रहस्या निम्नगाभेदे गोपनीये तु वाच्यवत्, वि रहस्य गोपनीये स्याद्रहस्या सरिदन्तरे, हे

राका—राका नद्यन्तरे कच्छ्वा नवजातरज स्त्रियाम् । सम्पूर्णेन्दुतिथौ, मे राका कच्छ्वा दृष्टरज कन्याया सरिदन्तरे । पूर्णेन्दुपूर्णिमायाञ्च, हे राका तु सरिदन्तरे । कच्छूनवरज कन्यापूर्णेन्दुपूर्णिमासु च, वि राका दृष्टरज कन्या कच्छू पूर्णेन्दुपूर्णिमा, त्रि

राक्षस—राक्षसो यातुधाने स्याच्चण्डाया राक्षसी स्मृता, मे राक्षसीति च दंष्ट्राया राक्षसी रक्षस स्त्रियाम्, वि राक्षसी कौणपी दंष्ट्रा, हे

राग—रागस्तु मात्सर्ये लोहितादिपु । क्लेशादावपि रागे च गान्धारादौ नृपेऽपि च, मे राग स्याल्लोहितादिषु । गान्धारादौ क्लेशादिकेऽनुरागे मत्सरे नृपे, हे रागोऽनुरक्तौ मात्सर्ये क्लेशादावहितादिपु । गान्धारादौ नृपे राग , वि राग क्लेशादिके रक्ते मात्सर्ये लोहितादिपु त्रि

रागचूर्ण—रागचूर्ण पुमान्दन्तधावने मकरध्वजे, मे रागचूर्ण स्मरे दन्तधावने रक्तवालुके, वि रागचूर्णस्तु खदिरे मकरध्वजे, हे

रागसूत्र—रागसून तुलासूत्रे पट्टसूत्रे नपुसकम्, मे रागसून तुलासूने पट्ट-सूत्रेऽपि दृश्यते, वि रागसूत्र पट्टसूने तुलासूनेऽपि च क्वचित्, हे

रागिन्—रागी रक्तेऽपि कामुके, मे रागी रक्ते च कामुके, वि रागी कामिनि रक्तरि, हे रक्त कामी च रागिणौ, त्रि

राघव—राघवोऽब्धेर्महामीनभेदे च रघुवशजे, मे राघवो रघुवशजे। महामीनप्रभेदेऽपि जलधे राघव स्मृत , वि राघवोऽब्धिझपान्तरे। रघुजेऽपि, हे

राजजम्बू—राजजम्बूस्तु जम्बूभित्पिण्डखर्जूरयो स्त्रियाम्, मे राजजम्बूस्तु जम्बूभित्पिण्डखर्जूरयो स्मृता, वि राजजम्बूस्तु जम्बुभित् । पिण्डखर्जूरवृक्षश्च, हे

राजन्—राजा प्रभौ च नृपतौ क्षत्रिये रजनीपतौ । यक्षे शक्रेऽपि पुसि स्यात्, मे राजा प्रभौ नृपे चन्द्रे यक्षे क्षत्रियशक्रयो , वि राजा तु पार्थिवे । निशाकरे

रीति—रीति स्त्रिया स्यन्दप्रचारयो । पित्तले लोहकीट्टे च, मे रीति प्रसारे स्यन्दे च लोहकिट्टारकूटयो, वि रीतिस्तु पित्तले । वैदर्म्यादौ लोहकीट्टे सीमनि स्रवणे गतौ, हे प्रचारस्यन्दयो रीति, अ रीतिस्तु लोहकिट्टारकूटयो, त्रि

रुक्म—रुक्मञ्च काञ्चने लोहे, मे, वि रुक्म लोहे सुवर्णे च, हे रुक्म लोहसुवर्णयो, त्रि रुक्म हेम विजानीयाद्रुक्म रजतमुच्यते, अने

रुक्ष, रूक्ष—रुक्षस्त्वप्रेम्ण्यचिक्कणे, मे, अ रूक्ष पादपजातौ स्याद्रुक्षोऽप्रेम्ण्यचिक्कणे, वि रुक्षोऽस्निग्धपरुषयो, हे

रुच्—रुक् स्त्री शोभाद्युतीच्छासु, मे रुक् शोभाकिरणेच्छासु, हे रुक् शोभाकिरणेच्छासु चेष्यते, वि

रुचक—रुचको वीजपूरे च निष्के दन्तकपोतयो । न द्वयो सर्जिकाक्षारेऽप्यश्वाभरणमाल्ययो । सौवर्चलेऽपि माङ्गल्यद्रव्ये चाप्युत्कटेऽपि च, मे रुचक मङ्गलद्रव्ये ग्रीवाभरणदन्तयो । उत्कटे वीजपूरे च सौवर्चलविडङ्गयो । रोचनाया च रुचकमश्वाभरणमाल्ययो, वि रुचकस्तु मातुलुङ्गे निष्के सौवर्चलेऽपि च । रोचनाया विडङ्गे च मङ्गल्यद्रव्यदन्तयो । अश्वस्याभरणे माल्ये प्रोत्कटेऽपि प्रकीर्तित, हे

रुचि—रुचि स्त्री दीप्तौ शोभायामभिष्वङ्गाभिलाषयो, मे रुचिर्द्युतौ । स्पृहाभिष्वङ्गशोभासु, हे रुचिर्मयूखे शोभायामभिष्वङ्गाभिलाषयो, वि अभिष्वङ्गे स्पृहायाञ्च गभस्तौ च रुचि स्त्रियाम्, अ दीप्तिश्चेच्छा तथा रुचि, अने

रुजा—रुजा रोगे च भङ्गे, मे रुजा त्वामयभङ्गयो, हे रुजा स्याद्रोगभङ्गयो, त्रि

रुण्डिका—रुण्डिका द्वारपिण्डया च दूतिकाया रणक्षितौ, मे, वि

रुदथ—रुदथ शुनि कुक्कुटे, वि रुदथ कुक्कुटशुनो, हे

रुद्र—रुद्रो वृषभे, ह

रुधिर—रुधिरोऽङ्गारके पुंसि क्लीव तु कुङ्कुमाऽसृजो, मे रुधिरोऽङ्गारके प्रोक्तो रुधिर कुङ्कुमाऽसृजो, वि रुधिर घुसृणे रक्ते रुधिरो धरणीसुते, हे रुधिर कुङ्कुमेऽपि च, त्रि, हा कुङ्कुम रुधिर ज्ञेय रुधिर क्षतज स्मृतम्, अने

रुमा—रुमा सुग्रीवदारेपु विशिष्टलवणाकरे, मे रुमा सुग्रीवदारेपु विशिष्टे लवणाकरे, वि रुमा स्याल्लवणाकरे । सुग्रीवपत्न्याम्, हे

रुरु—रुरुर्ना मृगदैत्ययो, मे रुरुर्मृगे दैत्यभेदे, वि रुरुर्दैत्ये मृगे, हे दैत्यभेदे मृगे रुरु, त्रि

राधरङ्कु—राधरङ्कुस्तु ना सीरे शीकरे च घनोपले, वि राधरङ्कुस्तु ना सीरे शीकरे जलदोपले हे राधरङ्कु पुमान सीरे शीकरे च घनोपले मे

राम—रामा योषाहिङ्गुलिन्यो क्लीव वास्तुककुष्ठयो । ना राघवे च वरुणे रैणुकेये हलायुधे । हरे च पशुभेदे च त्रिपु चारौ सितेऽसिते, मे राम पशु विशेषे स्याज्जामदग्न्ये हलायुधे । राघवे चासितश्वेतमनोज्ञेपु च वाच्यवत । रामाऽङ्गनाहिङ्गुलिन्यो राम वास्तुककुष्ठयो वि राम श्यामे हलायुधे । पशुभेदे सिते चारौ राघवे रेणुकासुते । राम तु वास्तुके कुष्ठे रामा हिङ्गुलिनिस्त्रियो, हे वले रामो नीलचारुसिते त्रिपु अ अथ राघवे । राम पशौ भार्गवे च, नि रामा स्त्री जामदग्न्यश्च रामो रामौ सितासितौ । राम पशुविशेपश्च रामो दशरथात्मज अने शुक्लेऽपि शुचिरामौ ह

रामिल—रामिलो रमण कामे मे हे रामिलो रमण स्मरे वि

राशि—राशिर्मेषादिपुञ्जयो म वि हे अ

राष्ट्र—राष्ट्र स्यादुपवर्तने । उपद्रवे क्लीवपुसो म राष्ट्रमुद्दिष्टमुत्पाते तथा स्यादुपवर्तने वि राष्ट्रमुत्पातनीवृतो हे अथ राष्ट्रोऽस्त्री विपये स्यादुपद्रवे, अ

रास—रास कोलाहले ध्वाने भापाशृङ्खलकऽपि च । क्रीडाभदे च गोपानाम मे रास कोलाहले ध्वनौ । भापाशृङ्खलके रास क्रीडायामपि गोदुहाम् वि रास क्रीडासु गोदुहाम् । भापाशृङ्खलके ह भापाशृङ्खलके रास क्रीडायामपि गोदुहाम त्रि

रासेरस—रासरसस्तु रास स्याद्रससिद्धवलावपि । पष्ठीजागरके गोष्ठ्या शृङ्गारपरिहासयो वि रासेरसस्तु गोष्ठ्या स्याद्रासशृङ्गारयोरपि । रससिद्धौ रसावासे पष्ठीजागरकेऽपि च मे रासेरसो रससिद्धवलौ शृङ्गारहासयो । पष्ठी-जागरके रसगोष्ठ्याम ह

रास्ना—रास्ना च स्याद्भुजङ्गाक्ष्यामेलापर्ण्यामपि स्त्रियाम् मे रास्ना स्मृता भुजङ्गाक्ष्यामेलापर्ण्यां च कथ्यत वि रास्नैलापर्णीसर्पाक्ष्यो, हे

रिक्त—रिक्त शून्ये वने मे रिक्त काननशून्ययो, वि रिक्त वनेऽपि त्रि

रिष्ट—रिष्ट क्षेमाशुभाभावे पुसि खड्गे च फनिले, मे रिष्ट क्षेमेऽशुभे रिष्टोऽसौ, ह रिष्ट क्षमाशुभाभावकृपाणेपु प्रचक्षते वि रिष्ट क्षेमाशुभाभावेपु अ रिष्ट पापाशुभयो ह

रिष्टि—खड्ग ना शुभे स्त्री, म रिष्टि खड्गे समृद्धौ च, वि

रीढा—अवज्ञा कथ्यते रीढा रीढा गतिरपीप्यते, अने

रूक्ष—v रुक्ष

रूढ—रूढ जाते प्रसिद्धे च, मे

रूप—रूप स्वभावे सौन्दर्ये नाणके पशुशब्दयो । ग्रन्थावृत्तौ नाटकादौ आकारश्लोकयोरपि, वि, मे स्याद्रूप श्लोकशब्दयो । पशावाकारे सौन्दर्ये नाणके नाटकादिके । ग्रन्थावृत्तौ स्वभावे च, हे ग्रन्थावृत्तौ पशौ शब्दे स्वभावे नाटकादिषु । रूपमाकारसौन्दर्यनाणकेष्वपि दृश्यते, नि रूप मूर्ते च विद्रुमे, अने रूप मृगेऽपि विज्ञेयम्, ह

रूपक—रूपक नाटके धूर्ते काव्यालङ्करणेऽपि च, मे रूपक नाटके धूर्ते काव्यालङ्करणे विदु, वि रूपक नाटके प्रोक्त काव्यालङ्कारधूर्तयो, हे

रूप्य—रूप्य स्यात्सुन्दरे त्रिपु । आहतस्वर्णरजते रजते च नपुसकम्, मे रूप्य स्यादाहते स्वर्णरजते रजतेऽपि च । रूप्य प्रशस्तरूपे तु वाच्यवत्समुदीरितम्, वि रूप्यमाहतहेमादौ रजते रूपवत्यपि हे रूप्य प्रशस्तरूपेऽपि, अ रूप्य त्रिपु सुरूपके । आहतस्वर्णरजते रजते च नपुसकम्, त्रि

रेक—रेक शङ्कानीचविरेचने मे रेक शङ्काविरेकयो । हीनेऽपि, हे रेको विरेके शङ्काया रेक स्यादधमेऽपि च वि

रेखा—रेखा स्यादल्पके छद्मन्याभोगोल्लेखयोरपि, हे, वि

रेचनी—रचनी त्रिवृतादन्त्यो मे रेचनी त्रिवृतादन्तीगुन्द्रारोचनिकासु च, वि रेचनी गुन्द्रा दन्ती रोचनिका त्रिवृत हे

रेणु—रेणु स्त्रीपुसयोर्धूलौ पुलिङ्ग पर्पटे पुन मे रेणु पर्पटके धूल्यामल्पे, वि रेणुर्धूल्या पर्पटके, हे

रेणुका—रेणुकापि हरेणौ च जामदग्न्यस्य मातरि मे रेणुका तु हरेण्वा स्याज्जमदग्नेश्च योषिति, हे रेणुकापि हरेणौ स्याज्जमदग्निस्त्रियामपि, वि

रेतस्—रेत शुक्रे पारदे च, मे

रेत्र—रेत्र रेतसि पीयूषे पटवासेऽपि सूतके, वि, मे रेत्र पीयूषपटवासयो । रेत सूतकयो, हे

रेप—रेप स्यान्निन्दिते क्रूरे, मे, वि रेप क्रूरे विगर्हिते, हे

रेपस्—रेपा स्यादधमे क्रूरे कृपणेऽप्यभिधेयवत्, मे रेपा स्यादधमे क्रूरे कृपणेऽपि च वच्यते, वि

रेफ—रफो रवर्णे पुसि स्यात्कुत्सिते पुनरन्यवत्, मे रेफो रवर्णे सप्रोक्त कुत्सिते वाच्यवत् पुन, वि रेफोऽवद्यरवर्णयो, हे रवर्णे पुसि रेफ स्यात्कुत्सिते वाच्यलिङ्गक, अ त्रिपु स्यात्कुत्सिते रेफो रवर्णे तु पुमानयम्, त्रि

रौहिणेय—रौहिणेयोऽन्यवद्वत्से ना बुधे च हलायुधे, मे. रौहिणेयो भवेद्वत्से रेवतीरमणे बुधे, वि. रौहिणेयो वत्से बुधे बले, हे. वत्से बुधे बले रौहिणेय', त्रि.

रौहिष—v. रोहिष.

ल—लः शक्रे ला तु दाने स्याद्ग्रहणेऽपि निगद्यते, मे. क्रिया ककुद्गतो मासं पिनाकी भूर्बलानुजः। लम्पटः शक्रसंज्ञश्च वाच्यो रान्तो लकारकः, मा. लो दीप्तौ द्यां लश्च भूमौ भये चाह्लादनेऽपि च। लो वाते लवणे च स्याल्लो दाने च प्रकीर्तित, ए.

लक्ष—लक्षा न पुंसि सङ्ख्यायां क्लीवं व्याजशरव्ययो', मे. लक्षं शरव्ये सङ्ख्यायां लक्षं छद्मनि कथ्यते, वि. लक्षं व्याजशरव्ययो.। सङ्ख्यायामपि, हे. सङ्ख्याया तु न ना लक्षं क्लीवं व्याजशरव्ययोः, त्रि.

लक्षण—लक्षणं नाम्नि चिह्ने च सारस्यां लक्षणा क्वचित्, मे. लक्षणं नाम्नि चिह्ने च सौमित्रौ चापि लक्षण , वि. लक्षणा सारसी, त्रि. लक्षण नामचिह्नयोः। लक्ष्मणं च लक्षणस्तु सौमित्रौ लक्ष्मणो यथा, हे

लक्ष्मण—लक्ष्मणा त्वोषधीभेदे सारस्यामपि योषिति। रामभ्रातरि पुंसि स्यात्सश्रीके चाभिधेयवत्, मे. लक्ष्मणं लाञ्छने नाम्नि रामभ्रातरि लक्ष्मण'। लक्ष्मणौषधिसारस्योः सश्रीके चाभिधेयवत्, वि लक्ष्मण' श्रीयुते लक्ष्मणौषधौ सारसस्त्रियाम्, हे दाशरथि. श्रीमांश्च लक्ष्मण , त्रि. सारसो लक्ष्मणः प्रोक्तो लक्ष्मणो राघवानुजे, अने. v. लक्षण.

लक्ष्मन्—लक्ष्म चिह्ने प्रधाने च, मे , वि लक्ष्म चिह्नप्रधानयो', अ. लक्ष्माख्या कन्दजाति. स्याच्चिह्नं लक्ष्म च लक्ष्मणम्, अने.

लक्ष्मी—लक्ष्मीः सम्पत्तिशोभयोः। ऋद्धयौषधे च पद्माया वृद्धिनामौषधेऽपि च। स्त्री फलिन्याम्, मे. लक्ष्मीः श्रीरिव सम्पत्तिपद्माशोभाप्रियङ्गुषु, वि. लक्ष्मी. श्रीशोभासम्पत्तिप्रियङ्गुषु, हे. सम्पत्कमलयोर्लक्ष्मी', त्रि. v. विभ्रम.

लक्ष्मीपति—लक्ष्मीपतिः पुमान् वासुदेवे नरपतावपि, मे. लक्ष्मीपतिर्वासुदेवे लवङ्गद्रुमपूगयोः, वि. लक्ष्मीपतिर्जनार्दने। पूगे लवङ्गवृक्षे च, हे.

लक्ष्मीपुत्र—लक्ष्मीपुत्रस्तु पुंलिङ्गः कामदेवे तुरङ्गमे, मे. लक्ष्मीपुनः स्मरे हये, वि. लक्ष्मीपुत्रो हये कामे, हे. लक्ष्मीपुत्रौ स्मरहयौ, त्रि.

लक्ष्य—लक्ष्यं स्यादपदेशेऽपि शरव्येऽपि नपुंसकम्, मे. लक्ष्यं शरव्ये सङ्ख्यायां लक्ष्यं छद्मनि सम्मतम्, वि.

लग्न—लग्नं राश्युदये क्लीवं सक्तलज्जितयोस्त्रिषु, मे. लग्नं राश्युदये लग्नं

रोप—रोपो रोपणवाणयो , मे , वि रोपौ रोपणेपू रोप रन्ध्रे, हे शररोपणयो रोप , त्रि

रोमन्थ—रोमन्थ स्यात्पाशूद्गारो रोमन्थ कीटवर्तनम्, अने

रोमहर्षण—रोमहर्षण रोमाञ्चे ना सूते च विभीतके, मे रोमहर्षणमित्येतद्रोमाञ्चेऽपि विभीतके, वि रोमहर्षणाख्या तु रोमोद्गमे विभीतके, हे

रोषण—रोषण पारदे हेमघर्षणोपरयो पुमान् । क्रोधने वाच्यलिङ्ग स्यात्, मे रोपण पारदे हेमकषणोषरयोस्तथा । रोषणेऽपि, वि रोषणोऽमपर्णे हेमघर्षे पारद ऊपरे, हे

रोहक—रोहक प्रेतभेदे ना रोढरि त्रिपु विश्रुत , मे

रोहिणी—रोहिणी कण्ठरुग्भिदि। भभित्कटुभरासोमवल्केपु लोहितागवो , मे रोहिणी कटुरोहिण्या रोहिणी लोहितागवो । कण्ठरोगान्तरे भे च सोमवल्के च रोहिणी, वि रोहिणी सोमवल्के भे कण्ठरोगान्तरे गवि । लोहिताक्टुरोहिण्यो , हे अथ रोहिणी । नक्षत्रे रोहिताया च त्रि

रोहित्—रोहिन्मृग्या लताभेदे स्त्री नार्के, मे रोहित्सूर्यलताभिदो , वि

रोहित—रोहित कुङ्कुमे रक्ते ऋजुशस्त्रशरासने । पुसि स्यान्मीनमृगयोर्भेदे रोहितकद्रुमे, मे रोहित रुधिरे धीर ऋजुशत्रशरासने । रोहितो मीनमृगयोर्भेदे रोहितकद्रुमे वि रोहितो लोहिते मीन मृगे रोहितकद्रुमे । रोहित ऋजुशस्त्रे धीरे, हे रोहितमृजुशस्त्रे रक्ते ना मृगमीनयो , त्रि रोहित शक्रचोदण्डो रोहितो मत्स्यपुङ्गव । रोहितो लोहितो वर्णो मृगराजस्तु रोहित , अने

रोहिताश्व—रोहिताश्वश्चित्रभानौ हरिश्चन्द्रनृपात्मजे, मे रोहिताश्वो वृहद्भानौ हरिश्चन्द्रनृपात्मजे, वि रोहिताश्वो हुताशने । हरिश्चन्द्रनृपसुते, हे

रोहिन्—*रोही रोहितकेऽश्वत्थवटपादपयो पुमान्, मे रोही रोहितकेऽश्वत्थ* वटपादपयोरपि, वि रोही रोहितकेऽश्वत्थे वटे, हे

रो(रौ)हिप—रौहिप कत्तृणे क्लीव पुसि स्याद्धरिणान्तरे, मे रौहिप कत्तृणे ज्ञेय रोहिपो हरिणान्तरे, वि रौहिप । मृगकत्तृणमत्स्येपु, हे

रौद्र— रौद्रो घर्मे रसे चण्डया स्त्री तीव्रे भीपणे त्रिपु, मे रौद्रो नाट्यरसान्तरे । रौद्रोऽतिभीपणे तीव्रे रौद्री स्कन्दस्य मातरि, वि रौद्रो भीष्मे रसे तीव्रे रौद्री गौर्याम्, हे

रौरव—रौरवो नरके घोरे, मे , वि रौरवो भीषणे नरकान्तरे, हे रौरवो घोरनरको, त्रि

लम्बोदर—लम्बोदरः स्यादुद्धाने गणानामधिपेऽपि हि, मे. लम्बोदर स्यादुध्माने गणानामधिपऽपि च, वि., त्रि. लम्बोदर स्यादाध्माने प्रमथानाञ्च नायके, हे.

लय—लयो विनाशे संश्लेषे साम्ये तौर्यत्रिकस्य च, मे., वि. लयस्तौर्यत्रयीसाम्ये सश्लेपणविलासयोः, हे. अथ श्लेषवाद्ययो । लय , त्रि.

ललज्जिह्व—ललज्जिह्वोऽन्यवर्द्धिस्ते क्रमेलकशुनोः पुमान्, मे. ललज्जिह्वो मतो हिंस्रे क्रमेलकशुनोरपि, वि.

ललना—ललना कामिनीनारीभेदजिह्वासु योपिति, मे. ललना नाडिकाभेदे जिह्वाया वरयोपिति, वि. ललना स्त्री नारी जिह्वा, हे. योपिज्जिह्वा च ललना, त्रि.

ललाम—ललामं लाञ्छने ध्वजे । शृङ्गे प्रधाने भूपाया रम्ये बालधिपुण्ड्रयो । तुरङ्गे च प्रभावे, मे ललामं पुच्छपुण्ड्राश्वभूपाप्राधान्यकेतुपु, अ भूपाया लाङ्गूले प्रधानशृङ्गप्रभावपुण्ड्रेपु । ध्वजलक्ष्मतुरङ्गेपु नवसु ललाम प्रयुज्यते प्राज्ञैं , ह. v. ललामन्.

ललामन्—ललाम स्यात्प्रभावे च लाञ्छनध्वजवाजिपु । शृङ्गे प्रधाने भूपायामपि बालधिपुण्ड्रयो , मे. ललाम च ललामञ्च लाञ्छनध्वजवाजिपु । शृङ्गे प्रधाने भूपाया रम्ये बालधिपुण्ड्रयो । प्रभावे च, वि ललामवल्ललामाश्वे चिह्ने शृङ्गपताकयो । रम्ये प्रधाने भूपाया पुण्ड्रे पुच्छप्रभावयो , हे हये पुच्छे ध्वजे पुण्ड्रे शैले पुसि गुणाधिके । विपे धामनि भूपाया ललामेति बुधैर्मतम्, अने.

ललित—ललित त्रिपु । ललिते चेप्सितेऽपि स्याद्धारभेदे तु न द्वयो., मे. ललित हारभेदे स्यादीप्सिते ललितेऽपि च, वि. ललितमीप्सिते । ललितो हारभेदे स्यात्, हे

लव—*लवो लेशे विनाशे च छेदने रामनन्दने, मे., वि लवः कालभिदि* च्छिदि । विनाशे रामजे लेशे, हे. लवश्छेदनलेशयो , त्रि.

लवण—लवणं सैन्धवादौ ना सिन्धुरक्षोभिदो रसे । तद्युक्ते वाच्यलिङ्गः स्यान्नदीभेदत्विपो स्त्रियाम्, मे. लवणो रसरक्षोऽब्धिभेदेपु लवणान्विते, वि. लवणो राक्षसे वले । अब्धिपभेदे लवणा त्विट्, हे.

लाङ्गल—लाङ्गली तोयपिप्पल्या क्लीवन्तु कुसुमान्तरे । गोदारणे तृणराजगृहदारुविशेपयो , मे. लाङ्गली जलपिप्पल्या लाङ्गल कुसुमान्तरे । सीरेऽपि लाङ्गलं तालगृहदारुविशेपयो, वि लाङ्गलं तालहलयोः पुष्पभिद्गृहदारुणो. । लाङ्गली जलपिप्पल्याम्, हे. लाङ्गलं हलमिप्यते, अने.

सक्तलज्जितयोरपि, वि लग्नन्तु लज्जिते। राशीनामुदये सक्ते, हे राशीना-मुदयो लग्न सक्तलज्जितयोस्त्रिपु, त्रि

लघिष्ठ—लघिष्ठोऽत्यल्पके भेले, मे लघिष्ठोऽत्यल्पके भेलेऽपि, वि लघिष्ठो भेलकेऽपि च, हे

लघु—लघुरगुरौ च मनोज्ञे नि सारे वाच्यवत्क्लीवम्। शीघ्रे च कृष्णागुरुणि पृक्कायामौषधौ तु स्त्री, मे लघुर्मनोज्ञनि सारागुरुपु प्रथितो लघु। कृष्णागुरुणि शीघ्र च स्पृक्काया च स्मृता लघु, वि लघु स्पृक्का लघ्वसार ह्रस्व चार्वगुरु द्रुतम्, हे त्रिविष्टेऽल्पे लघु, अ पृक्काया स्त्री लघु क्लीव शीघ्रे कृष्णागुरुण्यपि, त्रि

लघ्वी—लघ्वी लाघवयुक्ताया प्रभेदे स्यन्दनस्य च, मे लघ्वी ह्रस्वविवक्षाया प्रभेदे स्यन्दनस्य च, वि, हे

लङ्का—लङ्का रक्ष पुरीशाखाशाकिनीकुलटासु च, मे, वि लङ्का तु शाखा शाकिनी कुलटा पुरी, हे नगरीशाखयोर्लङ्का, त्रि

लङ्ग—लङ्गस्तु सङ्गपिङ्गयो, मे लङ्ग सङ्गे च पिङ्गे च, वि

लङ्घन—लङ्घन तूपवासे स्यात्क्रमणे प्लवनेऽपि च, मे, वि लङ्घन भोजन-त्यागे प्लवने क्रमणेऽपि च, हे

लञ्ज—लञ्ज स्यात्पट्टकच्छयो, वि, हे, हा

लट—लट प्रमादवचनदोपयोरप्युदाहृत, वि

लट्वा—लट्वा करञ्जभेदे स्यात्फले वाद्ये खगान्तरे, मे, वि लट्वा पक्षिकुसुम्भयो, हे करञ्जभित्फले लट्वा वाद्यपक्षिप्रभेदयो, त्रि लट्वा शिल्या खगान्तरे, हा

लता—लता प्रियङ्गुशाखयो। पृक्काज्योतिष्मतीवल्लीलताकस्तूरिकासु च। माधवीदूर्वयो, मे लता ज्योतिष्मतीदूर्वाशाखावल्लीप्रियङ्गुपु। स्पृक्कामाधव्यो कस्तूर्याम्, हे लता ज्योतिष्मतीस्पृक्काशाखावल्लीप्रियङ्गुपु। लता कस्तूरि-कायाञ्च माधवीदूर्वयोरपि, वि कस्तूरीपृक्कयोर्लता, त्रि

लभ्य—लभ्य युक्ते च लब्धव्ये, मे, वि लभ्य लब्धव्ये युक्ते च, हे युक्ते च लभ्य स्यात्, त्रि

लम्पाक—लम्पाको लम्पटे देशे, मे, वि, हे

लम्बकर्ण—लम्बकर्ण स्मृतोऽङ्कोठपादपे छगलेऽपि च, मे, वि लम्बकर्ण पुनश्छगे। अङ्कोठे, हे छागेऽपि लम्बकर्ण स्यात्, त्रि

लम्बा—लम्बा पद्मालयागौर्योस्तिक्ततुम्ब्यामपि स्त्रियाम्, मे लम्बा श्री-तिक्ततुम्बयो, वि

केलिविलासखेलाशृङ्गारभावप्रभवक्रियासु, वि. लीला केलिर्विलासश्च शृङ्गार-भावजा क्रिया, हे. लीला विलासक्रिययो., अ

लुब्ध—लुब्ध आकाङ्क्षिणि व्याधे, मे., हे. लुब्धो मृगयुकाङ्क्षिणो:, वि

लूता—लूता तूर्णनाभपिपीलिकागदान्तरे, मे. लूता तु रोगे पिपीलिकोर्णना-भयो:, हे. लूता पिपीलिकायां स्यादूर्णनाभे गदान्तरे, वि.

लूतामर्कटक—लूतामर्कटक: पुत्रीनवमालिकयो: कपौ, हे. लूतामर्कटक. पुत्र्यां नवमाल्यां प्लवङ्गमे, वि.

लूनक—लूनको भेदिते पशौ, मे. लूनक: स्यात्पशौ भिन्ने, वि. लूनकस्तु पशौ भिन्ने, हे.

लेख—लेखो लेख्ये सुरे लेखा लिपिराजिकयोर्मता, मे., वि. लेखो लेख्ये दैवते च लेखा राज्या लिपावपि, हे. लेखो देवेऽपि पंक्तौ, त्रि.

लेखन—लेखनं छेदने भूर्जे लिपिन्यासे, मे. लेखनं छेदने भूर्जे लिपिन्यासे च लेखनम्, वि. लेखनम्। भूर्जे छेदे लिपिन्यासे, हे. छेदे भूर्जे च लेखनम्, त्रि.

लेखनिक—लेखनिक: कथितो लेखहारके। लेखेषु परहस्तेन स्वहस्तस्य च लेखके, मे. लेखनिकस्तु तत्र य। स्वहस्तं परहस्तेन लिखितेषु विलेखयेत्। लेखहारे, हे लेखनिको लेखहारे य: स्वहस्तं विलेखयेत्। लेखेषु परहस्तेन तत्रा-प्येष प्रदर्शित:, वि

लेप—लेप: प्रलेपने जग्धौ, मे. लेपस्तु सुधाजेमनालेपनेषु च, वि. लेपस्तु लेपने। अशने च सुराया च, हे. लेपौ लेपनजेमने, त्रि.

लोक—लोको जनेऽपि भुवने, मे. लोकस्तु भुवने जने, वि., अ. लोको विश्वे जने, हे.

लोचक—लोचको मासपिण्डेऽक्षितारकायाञ्च कज्जले। ललाटाभरणे स्त्रीणां कदलीनीलवस्त्रयो:। निर्बुद्धौ कर्णपूरे च मौर्व्यां भ्रूश्लथचर्मणि, मे. लोचको मांसपिण्डे स्यादक्षितारे च कज्जले। ललाटाभरणे स्त्रीणा कदलीनीलवस्त्रयो:। निर्बुद्धौ कर्णपूरे च मौर्व्यां भ्रूश्लथचर्मणि, वि. लोचको नीलवाससि। कज्जले मांसपिण्डेऽक्षितारे स्त्रीभालभूषणे। निर्बुद्धौ कर्णिकामोचाज्यासु प्रश्लथचर्मणि, हे. नीलवस्त्रेऽक्षिताराया लोचको निर्मतौ त्रिषु, त्रि.

लोत—लोतमश्रुणि चोरिते, वि.

लोमश—लोमशो मुनिमेषयो:। लोमान्विते स्त्रियां काकजङ्घामांसीवचासु च। शूकशिम्बिमहामेदाकाशीशे शाकिनीभिदि, मे. लोमशो लोमसंयुते। मेढ्के चाथ कासीसशृगालीजटिलासु च। लोमशा शूकशिम्ब्याञ्च मर्कटीकाकजङ्घयो.।

लाङ्गलिन्—लाङ्गली नालिकेरे द्वौ रेवतीरमणे पुमान्, मे लाङ्गली वलभद्रे स्यान्नारिकेले च लाङ्गली, वि लाङ्गली वलभद्रे स्यान्नारिकेले, हे

लाङ्ग(ङ्गू)ल—लाङ्गुल पुच्छशेफसो, मे लाङ्गूल मेहने पुच्छे, वि लाङ्गुल शिश्नपुच्छयो, हे

लाज—अथ लाज स्यादार्द्रतण्डुले। नपुसकमुशीरेऽथ स्त्रिया पुभूम्नि चाक्षते, मे लाजा स्युर्भृष्टधान्येषु लाज स्यादार्द्रतण्डुले। उशीरे लाजमुद्दिष्टम्, वि लाज स्यादार्द्रतण्डुले। लाजास्तु भृष्टधाना स्युर्लाज पुनरुशीरके, हे

लाञ्छन—लाञ्छन नामचिह्नयो मे लाञ्छन लक्षणे नाम्नि, वि लाञ्छन लक्ष्यसज्ञयो, हे

लाट—लाटो देशान्तरेऽशुके, मे लाटो वस्त्रदेशयो, हे लाटो देशाशुकेऽपि च, वि लाटोऽशुके च देशे च, त्रि

लालस—लालसौत्सुक्यतृष्णातिरेकयाच्ञासु च द्वयो, मे लालसो लालसाऽपि स्याद्याच्ञातृष्णातिरेकयो। औत्सुक्ये च वि लालसो लोलयाच्ञयो, हे लालसे प्रार्थनौत्सुक्ये, अ

लालाटिक—लालाटिक प्रभोर्भालदर्शिन्याश्लेपणान्तरे। कार्याक्षमे, मे लालाटिक प्रभोर्भालदर्शिन्याश्लेपणान्तरे। कार्याक्षमेऽपि, वि लालाटिक स्यादाश्लेपे भवेत्कार्याक्षमेऽपि च। प्रभोर्भालदर्शिनि च, हे लालाटिक प्रभोर्भाल दर्शी कार्याक्षमश्च य, अ

लासक—लासको लास्यकारिणि। मयूरे लसके च, मे लासको लसके लास्यकारिण्यपि मयूरके, वि लासकौ केकिनर्तकौ, हे

लास्य—लास्य तौर्यत्रिके मतम्। नृत्ये च, मे लास्य तौर्यत्रिके नाट्ये, वि

लिङ्ग—लिङ्ग चिह्नेऽनुमाने च साङ्ख्योक्तप्रकृतावपि। शिवमूर्तिविशेषेऽपि मेहनेऽपि नपुसकम्, मे लिङ्ग मेहनचिह्नयो। शिवमूर्तावनुमाने साङ्ख्योक्तप्रकृतावपि, हे लिङ्ग चिह्नेऽनुमानेऽपि साङ्ख्योक्तप्रकृतावपि। शिवमूर्तिविशेषेऽपि मेहने च प्रचक्षते, वि लिङ्ग चिह्नशेफसो, अ व्यक्ते साङ्ख्योदिते लिङ्ग स्याणौ शेफसि लक्षणे। पुस्त्वादौ, त्रि

लिप्त—लिप्त विलिप्तविपदिग्धयो। भुक्ते, मे लिप्त भुक्तविलिप्तयो। विपाक्ते, हे लिप्त विपाक्ते भुक्ते च वाच्यवत्स्याद्विलेपिते, वि

ली—ली श्लेपणे च चपले, मे

लीला—लीला केलिविलासयो। शृङ्गारभावचेष्टायाम्, मे लीला विदु

वक्त्र—वक्त्रं मुखे वृत्तभेदे, मे. वक्त्रं छन्दोऽन्तरे मुखे, वि. वक्त्रमास्ये छन्दसि च, हे.

वक्र—वक्र शनैश्चरे पुंसि पुटभेदे नपुंसकम्। त्रिपु क्रूरे च कुटिले, मे. वक्रः स्यात्कुटिले क्रूरे पुटभेदे शनैश्चरे, वि. वक्रं पुटभेदे वक्रः कुटिले क्रूरभौमयोः, हे. वक्रः शनैश्चरे क्रूरे पुटभेदे तथाऽनृजौ, त्रि.

वक्रनक्र—वक्रनक्रस्तु पिशुने तथैव शुकपक्षिणि, मे. वक्रनक्रः शुके खले, वि. वक्रनक्रौ खलशुकौ, हे.

वङ्क—वङ्कः पर्याणभागे ना नदीपात्रे च भंगुरे, मे. वङ्कः पर्याणभागे स्यान्नदीपात्रे च भंगुरे, वि.

वङ्ग—वङ्गं सीसकरङ्गयोः। वार्ताकेऽपि च कार्पासे पुंभूम्नि नीवृदन्तरे, मे. वङ्गं सीसकरङ्गयोः। वङ्गः कार्पासवार्ताकिदेशभेदेपु भाषितः, वि. वङ्गाः कार्पासे वृन्ताके वङ्गा जनपदान्तरे। वङ्गं त्रपुणि सीसे च, हे.

वच—वचः कीरे वचौपधौ। शारिकायाञ्च, मे. वचा स्यादुग्रगन्धायां सारिकाया शुके वचः, वि. वचः शुके वचौपधौ। शारिकायाम्, हे सारिकायाञ्च वचा, त्रि.

वचक्नु—वचक्नुस्तु पुमान् विप्रे वावदूकेऽभिधेयवत्, मे. वचक्नुर्वाग्मि-विप्रयोः, वि.

वज्र—वज्रं स्याद्बालके धात्र्या क्लीबं योगान्तरे पुमान्। वज्रा स्नुह्यां गुडूच्याञ्च वज्री स्नुह्यन्तरे स्मृता। दम्भोलौ हीरकेऽप्यस्त्री, मे. वज्रं हीरक-दम्भोलिबालकामलकेपु च। वज्रा गुडूचिकायां स्यात्, वि. वज्रं कुलिशहीरयोः। बालके वज्रा त्वमृता, हे. वज्रोऽस्त्री हीरके पवौ, अ.

वज्रिन्—वज्री तु बुद्धे देवाधिपे पुमान्, मे.

वञ्चक—वञ्चकस्तु खले धूर्ते गृहवभ्रौ च जम्बुके, मे. अथ वञ्चकः खलधूर्तयोः। जम्बूके गृहबभ्रौ च, वि. वञ्चको जम्बुके गेहनकुले खलधूर्तयोः, हे. वञ्चकौ धूर्तफेरवौ, त्रि.

वञ्जुल—वञ्जुलः पुंसि तिनिशे वेतसाशोकयोरपि, मे. वञ्जुलो वेतसा-शोकतिनिशे, वि. वञ्जुलस्त्वशोके तिनिशद्रुमे। वानीरे, हे.

वट—वटी त्रिपु गुणे पुंसि स्यान्न्यग्रोधकपर्दयोः, मे. वटो गोले गुडे भक्ष्ये वटः साम्यवराटयोः। वटः कपर्दे न्यग्रोधे शुम्बवर्तिकयोर्वटी, वि. वटो गोले गुणे भक्ष्ये वृक्षे साम्यवराटयोः, हे. वटी त्रिपु गुणे पुंसि न्यग्रोधे च कपर्दके, त्रि.

महामेदातिवलयो शाकिनीभिदि चेष्यते, वि लोमशो लोमयुक्तेऽथो लोमशा शाकिनीभिदि। महामेदाकाकजङ्घाशृगालीजटिलासु च। काशीशेऽतिवलाशूकशिम्बीमर्कटिकासु च, हे लोमशो मेढ्रकेऽपि स्यात्, त्रि

लोल—लोल स्याद्वाच्यलिङ्गक । सतृष्णे चञ्चले लोला जिह्वाकमलयो स्त्रियाम्, मे लोलश्चलसतृष्णयो । लोला जिह्वाकमलयो, वि लोलश्चले सतृष्णे च लोला तु रसनाश्रियो, हे जिह्वाकमलयोर्लोला, त्रि

लोह—लोहोऽस्त्री शस्त्रके लौहे जोङ्गके सर्वतैजसे, मे लोह कालायसे सर्वतैजसे जोङ्गकेऽपि च, हे लोहस्तु शस्त्रके लोह जोङ्गके सर्वतैजसे, वि

लोहल—लोहल शृङ्खलाधार्ये भवेदव्यक्तवाचि च, वि लोहल *शृङ्खलाधार्येऽव्यक्तवाचिनि च त्रिषु, मे लोहलोऽस्फुटवादिनि। शृङ्खलाधार्ये,* हे

लोहित—लोहित रक्तगोशीर्षे कुङ्कुमे रक्तचन्दने। पुमान् नदान्तरे भौमे वर्णे च त्रिषु तद्वति, मे लोहित कुङ्कुमे रक्ते गोशीर्षे च कुचन्दने। लोहित स्यान्नदे भौमे वर्णभेदे च वाच्यवत्, वि लोहितो मङ्गले नदे। वर्णभेदे लोहितन्तु कुङ्कुमे रक्तचन्दने। गोशीर्षे रुधिरे युद्धे, हे

लौहित्य—लौहित्य लोहितत्वे स्यात्क्लीव पुसि नदान्तरे, मे लौहित्य सागरे व्रीहौ, वि लोहित्योऽब्धौ नदे व्रीहौ, हे

व—व प्रचेतसि जानीयादिवार्थे च तदव्ययम्। व सान्त्वने च वाते च वरणे च निगद्यते, मे व प्रचेतसि जानीयादिवार्थे च तदव्ययम्, वि व पश्चिमदिगीशे स्यादौपम्ये पुनरव्ययम्, हे वालो वामासनिलयो मेदो वारिदवाहनौ। उत्वारी जलसङ्घश्च खड्गीशोऽपि वकारक मा व स्नेपे चाशये चैव प्रलये गाधनेऽपि व । मानसे वरणे चैव वकार सान्त्वनेऽपि च, ए

वश—पुसि वश कुले वेणौ पृष्ठावयववर्गयो, मे वशो वेणौ कुले वर्गे पृष्ठस्यावयवेऽपि च, वि वश मङ्क्षेऽन्वये वेणौ पृष्ठाद्यवयवेऽपि च, हे द्वौ वशौ कुलमस्करौ, श्र वशो वर्गे च पृष्ठाने, त्रि वशो वेणौ कुलेऽपि च, हा पृष्ठास्थन्यपि वश, ह मेरौ वृक्षविशेषे च वशशब्दस्तु कार्मुके, श्रने वशपृष्ठे कुले वेणौ वशाख्या कविभि स्मृता, श्रने

वक्तव्य—वक्तव्य कुत्सिते हीने वचनार्हे च वाच्यवत्, मे वक्तव्यो वाच्यवद् गर्ह्ये वचोऽर्हहीनयोरपि, हे गर्ह्यहीनौ च वक्तव्यौ, श्र

वक्तृ—वक्ता तु पण्डितेऽपि स्याद्वाग्मि-यप्यन्यनिह्नव, मे वक्ता वाग्मिनि पण्डिते, वि

निलये चापि वन प्रस्रवणेऽपि च, वि वन प्रस्रवण गेहे प्रवासेऽम्भसि कानने हे वने सलिलकानने, अ वन काननमम्बु च, अने

वनज—वनजा मुद्गपर्ण्या ना मुस्तके क्लीवमम्बुजे, मे वनजो मुस्तके पद्मे वनज वनजो गजे। वनजा मुद्गपर्ण्या च, वि वनजो मुस्तके स्तम्बेरमे वनजमम्बुजे। वनजा तु मुद्गपर्ण्याम्, हे गुल्मेऽपि च वनज, त्रि

वनमालिन्—वनमाली तु गोविन्दे वाराह्या वनमालिनी, मे, वि

वनश्वन्—वनश्वा गन्धमार्जारे वञ्चकव्याघ्रयो पुमान्, मे वनश्वा गन्धमार्जारे वञ्चकव्याघ्रयोरपि, वि वनश्वा विप्रतारके। शार्दूले गन्धमार्जारे, हे वनश्वा जम्बुके व्याघ्रे, त्रि

वनस्पति—वनस्पतिर्ना द्रुमात्रे विनापुष्पफलद्रुमे, मे वनस्पतिर्वृक्षमात्रे विनापुष्पफलद्रुमे, वि वनस्पतिर्द्रुमात्रके। विनापुष्पफले द्रौ च, हे वृक्षमात्रेऽपि वनस्पति, त्रि

वनित—वनिता जातरागस्त्रीस्त्रियोस्त्रिषु च याचिते। सेविते, मे वनिता जनितात्यर्थानुरागाया च योषिति। वनित याचितेऽपि स्याद्वनित सेवितेऽपि च, वि वनित तु स्यात्प्रार्थिते सेवितेऽपि च। वनितोत्पादितात्यर्थरागनार्यपि नार्यपि, हे वनिता जनितात्यर्थानुरागायाञ्च योषिति, अ

वन्दनी—वन्दनी नतिजीवातुकटिमाचलकर्मसु मे

वन्य—वन्य त्रिषु वनोद्भूते स्त्री वनाम्बुसमूहयो, मे वन्य वनभवे वन्या वनवारिसमूहयो, वि

वपन—वपन बीजाधाने च मुण्डने, मे., वि वपन मुण्डने बीजाधाने, हे

वपा—वपा विवरमेदसो, मे, वि, हे मेदो बिल वपा, त्रि

वपुस्—वपु क्लीब तनौ शस्ताकृतावपि, मे वपुर्भव्याकृतौ देहे वि वपु शस्ताकृतौ देहे, हे

वप्तृ—वप्ता तु जनके पुसि वापकेऽप्यभिधेयवत्, मे

वप्र—वप्रस्ताते पुमानस्त्री रेणुक्षेत्रे चये तटे, मे पितृकेदारयोर्वप्रो वप्र प्राकाररोधसो, वि वप्र प्राकाररोधसो। क्षेत्रे ताते चये रेणौ, हे वप्रस्ताते स्त्रिया क्षेत्रे चये रेणौ च रोधसि, त्रि तटो वप्र पिता वप्रो वप्र केदार इत्यपि, अने गिरिसानुन्यपि वप्रम्, ह

वमथु—वमथु पुसि वमने गजस्य करशीकरे, मे वमथुर्वमनेऽपि स्याद् गजस्य करशीकरे, वि वमथुर्वमने वारो गजस्य करशीकरे, हे

वमन—वमन छर्दनेऽर्दने, मे, हे वमन छर्दनेऽर्दने। स्यादाहुतौ च, वि

वठर—वठरोऽम्बष्ठशठयोः, हे. वठरः कुक्कुटे पुंसि शठे च, मे. वठरः शठवेष्टयोः। ककुखटे, वि.

वडवा—वडवा द्विजयोषिति। अश्वायां कुम्भदास्याञ्च नारीजात्यन्तरेऽपि च, मे. वडवाऽश्वाकुम्भदास्योः स्त्रीविशेषे द्विजस्त्रियाम्, वि. वडवाऽश्वायां स्त्रीभेदे कुम्भदास्यां द्विजस्त्रियाम्, हे. वडवाऽश्वाकुम्भदास्यो., त्रि.

वण्ठ—वण्ठः स्यादकृतोद्वाहे खर्वे कुन्तायुधेऽपि च, मे., वि. वण्ठ. कुन्तायुधे खर्वे भृत्याकृतविवाहयोः, हे.

वण्ठर—वण्ठरः स्थगिकारज्जौ लाङ्गूले कुक्कुरस्य च। करीरकोपे तालस्य पल्लवे च पयोधरे, मे वण्ठरस्तालपल्लवे। करीरकोशेऽपि, वि.

वण्ठाल—वण्ठालो युद्धभेदे च नौकायाञ्च खनित्रके, मे वण्ठालं शूरयोर्युद्धे नौकायाश्च खनित्रके, वि. वण्ठाल. शूरयुन्नौखनित्रयो., हे

वण्ड—वण्डा तु पांशुलाया स्त्री त्रिपु हस्तादिवर्जिते, मे. वण्डापि पाशुलाया स्याद्वण्डो हस्तादिवर्जिते, वि

वत—वतामन्त्रणसन्तोपखेदानुक्रोशविस्मये., मे, वि. वतामन्त्रणखेदयोः। धृत्याश्चर्यानुकम्पासु, हे निन्दाया विस्मये वत, ह खेदानुकम्पासन्तोपविस्मयामन्त्रणे वत, अ.

वतंस—वतंसस्तु पुमान्कर्णपूरशेखरयोरपि, मे. v. उत्तस

वत्स—वत्स पुत्रादिवर्पयोः। तर्णके नोरसि क्लीवम्, मे वत्सस्तर्णकपुत्रादिवर्पे वत्सन्तु वक्षसि, वि. वत्सा उरस्तुक्वर्पतर्णका, हे वत्सौ तर्णकवर्पौ द्वौ, अ. पुत्रादौ तर्णके वर्पे वत्सः क्लीवन्तु वक्षसि, त्रि वत्सौ तर्णकपुत्रकौ, अने. वत्सः संवत्सरेऽपि निर्दिष्टः, ह.

वदान्य—वदान्यो दानशौण्डे स्याच्चारुवादिनि वाच्यवत्, मे वदान्यो दानशौण्डे स्याद्वदान्यश्चारुभापिणि, वि. वदान्यः प्रियवागुदारशीलयोरुभयोरपि, हे. वदान्यो वल्गुवागपि, अ. वदान्यस्त्यागवान्सुवाक्, त्रि.

वध—वधो हिंसकहिंसयोः, हे.

वधू—वधूः स्त्री शारिवौपधे। स्नुपाशटीनवोढास्त्रीभार्यापृक्काङ्गनासु च, मे. वधूः स्नुपानवोढास्त्रीभार्यापृक्वाङ्गनासु च। शटचा च शारिवायां स्यात्, वि. वधूः पत्न्यां स्नुपानार्योः पृक्कासारिवयोरपि, हे. वधूर्जाया स्नुपा स्त्री च, अ. पृक्का महिला च वधूः, त्रि. वधूर्नारी वधूर्भार्या वधूः पुत्रवधूरपि, अने.

वन—वनं नपुंसकं नीरे निवासालयकानने, मे. वनं काननीरयो.। प्रवासे

वरत्रा—वरत्रा रज्जुकक्षयो., मे. वरत्रा वर्तिकक्षयो., हे

वरद—अथ वरदा स्त्रियाम्। कन्यायां वाच्यलिङ्गस्तु प्रसन्ने च समर्धके, मे. वरदोऽपि प्रसन्ने स्याद्वरदः शान्तचेतसि। वरदापि च कन्यायाम्, वि. वरद. पुनः। प्रसन्ने शान्तचित्ते च वरदा तु कुमारिका, हे.

वरला—वरला वारला चापि गन्धोलीहंसकान्तयो', मे. वारला वरला चापि गन्धोलीहंसयोपितोः, हे.

वरवर्णिनी—वरवर्णिनी तु लाक्षाहरिद्रारोचनासु च। फलिन्यामुत्तमानारी-साधीयस्यामपि स्त्रियाम्, मे. स्याद्वरवर्णिनी लाक्षाहरिद्रारोचनासु च। स्त्रीरत्ने च फलिन्यां च दृश्यते वरवर्णिनी, वि. वरवर्णिन्यङ्गनालाक्षाप्रियङ्गुषु। रोचनाया हरिद्रायाम्, हे. स्त्रीरत्ने च हरिद्राया लाक्षाया वरवर्णिनी, हा.

वराक—वराकः सङ्करे पुंसि शोचनीयेऽभिधेयवत्, मे. वराकः सङ्करे शोच्ये, वि. वराक. शोच्यरणयोः, हे वराको मूर्खके भीरौ, अने.

वराङ्ग—वराङ्गं योनिमातङ्गमस्तकेषु गुडत्वचि, मे., वि. वराङ्गं योनौ शीर्षे गुडत्वचि। कुञ्जरे च, हे. वराङ्गन्तु गुडत्वचि गजे पुमान्, त्रि वराङ्गं मूर्ध-गुह्ययो', अ.

वराटक—वराटकः पद्मवीजकोशे रज्जौ कपर्दके, मे. वराटक स्थूलरज्जौ पद्मवीजे कपर्दके, वि. वराटक. पद्मवीजकोशे रज्जौ कपर्दके, हे. कपर्दरज्जु-राजीववीजकोषे वराटकः, त्रि.

वरारोह—वरारोहा कटावपि। वरारोहस्तु कथितो हस्त्यारोहावरह्योः, वि. वरारोहो गजारोहे वरारोहा कटावपि, हे.

वराह—वराहः शूकरे विष्णौ मानभेदेऽद्रिमुस्तयोः, मे. वराह शूकरे मेघे मुस्तकेऽपि, त्रि. वराहोऽब्दे किरौ विष्णौ नाणकेऽप्यद्रिमुस्तयोः, वि. वराहो नाणके किरौ। मेघे मुस्ते गिरौ विष्णौ, हे.

वरिष्ठ—वरिष्ठं मरिचेऽपि च। ताम्रे क्लीवं तित्तिरौ ना वरोरुतमयोस्त्रिषु, मे. वरिष्ठः स्यादुरुतरे प्रवरे तित्तिरावपि। वरिष्ठं मरिचे ताम्रे, वि. वरिष्ठस्तु तित्तिरौ। वरिष्ठं मरिचे ताम्रे वरोरुतमयोरपि, हे. वरिष्ठं मरिचेऽपि च। ताम्रे चोरुतरे च, त्रि.

वरीयस्—वरीयान् योगभिच्छ्रेष्ठवरिष्ठेष्वतियूनि च, मे. वरीयानतियूनि स्याद्वरिष्ठे श्रेष्ठयोगयोः, वि. वरीयान् श्रेष्ठयोगयोः। अतियून्यतिविस्तीर्णे, हे. (अतिशये) वरीयांस्तूरुवरयोः, अ.

वमि—वमिर्वान्तौ स्त्रियां पुंसि हुताशने, मे वमिर्वान्तौ हुताशने, वि वमि-र्वान्तेऽनले, हे

वय.स्थ—वय स्था तु स्त्रियां ब्राह्मीगुडूच्यामलकीपु च। सूक्ष्मैलायाञ्च काकोल्यां पथ्यायां तरुणे त्रिपु, मे वय स्थो वाच्यवद्यूनि वय स्था शाल्मलीद्रुमे। ब्राह्मीगुडूचीकाकोलीसूक्ष्मैलामलकीपु च, वि वय स्थो मध्यमवया वय स्था शाल्म-लीद्रुमे। ब्राह्मीगुडूचीकाकोलीसूक्ष्मैलामलकीपु च, हे काकोल्यामलकी ब्राह्मी वय स्था तरुणे त्रिपु, त्रि

वयस्—वय पक्षिणि बाल्यादौ यौवने च नपुसकम्, मे वय पक्षिणि बाल्यादौ वयो यौवनमात्रके, वि वयस्तारुण्ये बाल्यादौ खगे, हे खगबाल्यादिनोर्वय, अ

वर—वरो जामातरि वृतौ देवतादेरभीप्सिते। पिङ्गे पुंसि त्रिपु श्रेष्ठे कुङ्कुमे तु नपुसकम्। वरी प्रोक्ता शतावर्यां वरा च स्यात्फलत्रिके। मनागिष्टे वर क्लीवं केचिदाहुस्तदव्ययम्, मे वरोऽभीष्टे देवतादेर्वरो जामातृपिङ्गयो। श्रेष्ठेऽन्यवद् वरो वृतौ वर काश्मीरजे मतम्। त्रिफलायां वरा प्रोक्ता शतावर्यां वरी वरम्। अव्ययन्तु मनागिष्टे, वि वरो वृतौ। विटे जामातरि श्रेष्ठे देवता-देरभीप्सिते। वर तु घुसृणे किञ्चिदिष्टौ वरी शतावरी, हे देवाद्वृते वर श्रेष्ठे त्रिपु क्लीव मनाक्प्रिये, अ वरो जामातरि वृते कुङ्कुमे च नपुसकम्, त्रि वरौ श्रेष्ठहुताशनौ, अने

वरचन्दन—वरचन्दनमाख्यातं कालीये देवदारुणि, मे वरचन्दनमाम्नातं कालीये देवदारुणि, वि वरचन्दन देवदारुणि। कालेये, हे

वरट—वरटा द्वयोर्वरट्या स्त्री हस्या च तत्पतौ पुमान्, मे. वरटा हंस-योषायां गन्धोल्यां वरटाऽपि च, वि वरटा हंसयोषिति। गन्धोल्यां च, हे

वरण—वरणस्तु पुमान् तिक्तशाकप्राकारयोरपि। क्लीवं कन्यादिवरणे वेष्टने स्त्री नदीभिदि, मे वरणस्तिक्तशाकेऽपि प्राकारे वरण मतम्, वि वरणो वरुण-द्रुमे। प्राकारे वरण वृत्याम्, हे

वरण्ड—वरण्डोऽप्यन्तरे वेदौ समूहमुखरोगयो, मे वरण्डा सारिका वर्ति-शस्त्रभेदे च योषिति, मे वरण्डोऽप्यन्तरावेदौ सन्दोहमुखरोगयो, वि वरण्डा सारिकावर्तिखड्गधेनुपु कथ्यते, वि वरण्डो वदनामये। अन्तरावेदौ सन्धौ च वरण्डा शारिका क्षुरी। वर्ति, हे वरण्डो वदनामये। समूहे चान्तरावेद्याम्, त्रि

वरण्डक—वरण्डकस्तु मातङ्गवेद्यां यौवनकण्टके। वर्तुले, मे. वरण्डकस्तु मातङ्गवेद्यां यौवनकण्टके। सवर्तुले, वि वरण्डकस्तु मातङ्गवेद्यां यौवनकण्टके। सवर्तुले च भित्तौ च, हे

वर्णिन्—*वर्णी स्याल्लेखके चित्रकरेऽपि ब्रह्मचारिणि*, मे., *वि वर्णी पुनश्चित्रकरे लेखके ब्रह्मचारिणि*, हे.

वर्तक—वर्तकस्तु खुरेऽश्वस्य विहगे वर्तिका द्वयो , मे. वर्तकोऽश्वखुरे खगे, वि., हे. खुरेऽप्यश्वस्य वर्तकः, अ.

वर्तन—वर्तनो वामने क्लीवं वृत्तौ स्त्री पेषणाध्वनोः। न पुंसि तूलनालायां तर्कुपिण्डे च जीवने। वर्तिष्णौ त्रिपु, मे. वर्तनी तर्कुपिण्डे स्याद्वर्तनी भलने पथि, वि. वर्तनी पथि। वर्तने तर्कुपिण्डे च, हे. वर्तनस्तर्कुपीठेऽपि स्त्रियां वर्तनवर्त्मनोः, त्रि.

वर्तरूक—वर्तरूको नदीभेदे काकनीडे जलावटे, मे., वि. वर्तरूक काकनीडे जलावटे, हे.

वर्ति—वर्तिर्भेषजनिर्माणे नयनाञ्जनलेखयोः। गात्रानुलेपनीदीपदशादीपेषु योषिति, मे. वर्तिर्दीपदशादीपगात्रानुलेपनीषु च। वर्तिर्भेषजनिर्माणे नयनाञ्जनलेखयोः, वि. वर्तिर्गात्रानुलेपन्यां दशाया दीपकस्य च। दीपे भेषजनिर्माणे नयनाञ्जनलेखयो', हे. वर्तिर्दीपदशास्वपि, त्रि. वर्तिर्दीपदशा सूत्र वर्तिर्नेत्राञ्जनोचितम्, अने.

वर्तिका—कठिन्यामपि वर्तिका, हा.

वर्त्मन्—वर्त्म नेत्रच्छदे मार्गे, मे. वर्त्म नेत्रच्छदेऽध्वनि, हे , अ अक्षिरोम स्मृतं वर्त्म वर्त्म मार्गः प्रकीर्तितः, अने नयनच्छदेऽपि वर्त्म, ह. वर्त्म नेत्रच्छदाध्वनो., वि.

वर्धन—वर्धनं वृद्धिर्वर्धिष्णुच्छेदे घटचा तु वर्धनी, मे. वर्धन छेदने वृद्धौ वारिधान्यां तु वर्धनी, वि. वर्धनं छेदने वृद्धौ वर्धनी तु गलन्तिका, हे छेदे च वर्धनम्, त्रि. वर्धनं छेदने प्रोक्त वर्धनं वृद्धिरुच्यते, अने. वर्धनी च घटी ज्ञेया वर्धनी तृणकूर्चिका, अने.

वर्धमान—वर्धमानः प्रश्नभेदे शरावैरण्डविष्णुषु, मे., त्रि., वि. वर्धमानो वीरजिने स्वस्तिकैरण्डविष्णुषु। प्रश्नभेदे शरावे च, हे.

वर्धित—वर्धितं प्रसृते छिन्ने पूरिते, मे वर्धितं प्रसृते छिन्ने पूरिते चापि वर्धितम्, वि. वर्धितं छिन्नपूर्णयोः। प्रसृते, हे.

वर्ध्र—वर्ध्रः सीसवरत्रयोः, हे. वर्ध्र त्रपुवरत्रयो., मे., वि.

वर्य—वर्या पतिंवरायां स्त्री वरेण्ये त्रिपु ना स्मरे, मे. वर्यः स्मरवरेण्ययोः, वि.

वर्ष—वर्षोऽस्त्री भारतादौ च जम्बूद्वीपाब्दवृष्टिषु। प्रावृट्काले स्त्रियां भूम्नि, मे. वर्षं संवत्सरे वृष्टौ जम्बूद्वीपे घने विदुः। प्रावृट्काले तु वर्षाः स्युः, वि. वर्षस्तु

वरुण—वरुणरतरुभेदेऽप्सु पश्चिमाशापतावपि, मे वरुणस्तरुभेदेऽप्सु प्रतीचीपतिसूर्ययो , वि वरुणोऽर्केऽप्पतावपि, हे

वरूथ—वरूथो रथगुप्तौ स्याद्वरूथ चर्मवेश्मनो., मे, वि वरूथ स्यात्तनुत्राणे रथगोपनवेश्मनो , हे वरूथो निजराष्ट्रक , त्रि

वर्कर—वर्कर परिहासे स्याच्छागे युवपशावपि, मे वर्करस्तरुणे मेषे, वि वर्कर पशुनर्मणो , हे

वर्कराट—वर्कराट कटाक्षे स्यात्तरुणादित्यरोचिपि। नारीपयोधरोत्सङ्गकान्तदत्तनखक्षते, मे वर्कराट कटाक्षे स्यात्तरुणादित्यरोचिपि। स्त्रीणा पयोधरोत्सङ्गकान्तदत्तनखेऽपि च, वि वर्कराटस्तु तरुणादित्यरोचि कटाक्षयो । स्त्रीणा पयोधरोत्सङ्गकान्तदत्तनखेऽपि च, हे वर्कराट कटाक्षे च स्त्रीणा स्तननखक्षते, त्रि

वर्चस्—वर्चो नपुसक रूपे विष्ठायामपि तेजसि। पुसि चन्द्रस्य तनये, मे वर्चो दीप्तौ पुरीषे च वर्चो रूपेऽपि च क्वचित्, वि वर्चस्तु तेजसि। गूथे रूपे, हे तेज पुरीषयोर्वर्च , अ , अने

वर्जन—अथ वर्जन हिंसात्यागयो , मे वर्जन त्यागहिसयो , वि., हे

वर्ण—वर्णो द्विजादिशुक्लादियशोगुणकुथासु च। स्तुतौ ना न स्त्रिया भेदरूपाक्षरविलेपने, मे वर्ण काञ्चनयज्ञयो । वर्णो द्विजादौ शुक्लादौ स्तुतौ रूपयशोऽक्षरे। विलेपने कुथायाञ्च वर्ण स्याद् गुणभेदयो , वि वर्ण स्वर्णे मखे स्तुतौ। रूपे द्विजादौ शुक्लादौ कुथायामक्षरे गुणे। भेदे गीतक्रमे चित्रे यशस्तालविशेषयो । अङ्गरागे च वर्णन्तु कुङ्कुमे, हे वर्णो द्विजादौ शुक्लादौ स्तुतौ वर्ण तु वाक्षरे, अ अक्षराणि स्मृता वर्णा वर्णा श्वेतादयो गुणा । वर्णो नाट्यमुखे गाथा वर्णा ज्ञेया द्विजादय , अने वर्णो गुणाक्षरयश शुक्लादिब्राह्मणादिषु। वर्ण स्तुतौ कुथायाञ्च वर्ण स्याद्रूपभेदयो , शा शुक्लादौ ब्राह्मणादौ च शोभायामक्षरे व्रते। गीतक्रमे स्तुतौ वेषे वर्णशब्द प्रचक्षते, ह

वर्णक—वर्णकश्चारणे स्त्री तु चन्दने च विलेपने, मे वर्णकश्चारणे स्मृत । विलेपने चन्दने च वर्णक स्यात्, वि अथ वर्णक । विलेपने मलयजे चारणे, हे लेखन्या वर्णिकाऽपि स्यात्, हा

वर्णविलोडक—वर्णविलोडक एष श्लोकस्तेने च सन्धिचौरे च, मे वर्णविलोडक श्लोकच्छायाहारिणि कुम्भिले, वि वर्णविलोडक काव्यच्छायाहृत्सन्धिचौरयो , हे

वर्णाट—वर्णाटो गायने चित्रकरे स्त्रीकृतजीवने, मे., वि वर्णाटश्चित्रकारिणि। गायने स्त्रीकृताजीवे, हे वर्णाटौ कामिगायनौ, त्रि

कोलमासे, हे. स्याद्गूपरे वनक्षेत्रे वल्लूरं गहनेऽपि च। वल्लूरा त्रिपु संशुष्कमास-शूकरमांसयोः, त्रि.

वश—वशा वन्ध्यासुतायोपास्त्रीगवीकरणीपु च। त्रिष्वायत्ते क्लीव-मायत्तत्वे चेच्छाप्रभुत्वयो, मे. वशमायत्ततायां स्याद्वशमिच्छाप्रभुत्वयो.। वशा वन्ध्यासुतायोपास्त्रीगवीकरणीपु च, वि वशो जन्मस्पृहायत्तेष्वायत्तत्वप्रभुत्वयोः। वशा नार्यां वन्ध्यगव्या हस्तिन्या दुहितर्यपि, हे वशा स्त्री करिणी च स्यात्, अ. आयत्तताप्रभुत्वेच्छे वश. परवशे त्रिपु, त्रि.

वशिर—वशिरः पुमान्। किणिहीहस्तिपिप्पल्यो. क्लीवेऽब्धिलवणे स्मृतम्, मे. वशिरं किणिहीसिन्धुलवणेभकणासु च, वि

वसति—वसतिः स्यात्स्त्रियां वासे यामिन्याञ्च निकेतने, मे. वसतिः स्यादवस्थाने यामिन्याञ्च निकेतने, वि वसति. स्यादवस्थाने निशायां सदनेऽपि च, हे. वसती रात्रिवेश्मनो, अ. वासेऽपि वसति, त्रि. वसतिर्जैनाश्रमेऽपि निर्दिष्टा, ह.

वसन—वसनं छादने वस्त्रे, मे., हे. वसनं छादनेंऽशुके, वि.

वसन्तदूत—वसन्तदूतश्चैत्रे स्यात्पिकपञ्चमरागयोः। वसन्तदूती पाटल्या-मतिमुक्ते च योषिति, मे. वसन्तदूतश्चूते स्यात्पिकपञ्चमरागयो। वसन्तदूती पाटल्या प्रतीताप्यतिमुक्तके, वि. वसन्तदूत आम्रके। पिके पञ्चमरागे वसन्त-दूत्यतिमुक्तके। पाटलायाम्, हे.

वसु—वसुर्ना देवभेदाग्निभायोक्त्रवकराजसु। क्लीवे वृद्धयौपधेऽस्वे च रैरत्नमधुरे त्रिपु, मे वसुर्मयूखाग्निधनाधिपेपु योक्त्रे वके स्याद्वसु हाटके च। वृद्धयौपधाख्यानधनेपु रत्ने. वसु स्मृतं स्यान्मधुरेऽन्यवच्च, वि. वसुस्त्वग्नौ देवभेदे नृपे रुचि। योक्त्रे शुष्के वसु स्वादौ रत्ने वृद्धयौपधे धने, हे. देवभेदेऽनले रश्मौ वसू रत्ने धने वसु, अ. योक्त्रे च वसुराख्याने, त्रि. वसु. सूर्यो वसुर्देवो वसुर्वह्नि-र्वसुर्मही। वसु रत्नं वसु द्रव्यं वसवोऽष्टौ ध्रुवादय, अन्ने अग्निधनरश्मिरत्न-त्रिदशविशेपेपु भवति वसुशब्द, ह.

वसुक—वसुक रोमके पुंसि शिवमल्ल्यर्कपर्णयो., मे. वसुक. शिवमल्ल्या स्यादर्कपर्णे च रोमके, वि. वसुकं पुनः। रोमके वसुकस्तु स्याच्छिवमल्ल्यर्कपर्णयो·, हे.

वस्ति—वस्तिर्द्वयोर्निरुहे नाभ्यधो भूम्नि दशासु च, मे.

वस्न—वस्नस्त्ववत्रये पुंसि वेतने स्यान्नपुंसकम्, मे. वस्नं स्याद्वेतने मूल्ये वसनद्रव्ययोरपि, वि. वस्नं वस्त्रे धने मूल्ये वेतने, हे.

समाद्वीपाशवृष्टिपु। वर्षधरेऽपि वर्षास्तु प्रावृषि, हे स्याद्वृष्टौ लोकधात्वशे वत्सरे वर्षमस्त्रियाम्, अ

वर्षाभू—वर्षाभू स्त्री च शोथघ्न्या भूलताप्लवयो पुमान्, मे वर्षाभू पुनर्नवाया प्लवे किञ्चुलकेऽपि च, वि वर्षाभू पुनर्नवाया स्याद् गण्डूपदभेकयो, हे पुनर्नवाया वर्षाभू स्त्री ना किञ्चुलुके प्लवे, त्रि

वर्ष्मन्—वर्ष्म देहप्रमाणातिसुन्दराकृतिपु स्मृतम्, मे वर्ष्म देहे प्रमाणातिसुन्दराकारयोरपि, वि वर्ष्म पुनस्तनौ। प्रमाणे सुन्दराकारे, हे वर्ष्म देहप्रमाणयो अ वर्ष्म देहप्रमाणे स्याद्वर्ष्म देहश्च कथ्यते, अने

व(ब)र्हिस्—वर्हि पुसि हुताशने। न स्त्री कुशे, मे वर्हि कुशहुताशयो, वि बर्हि कुशेऽग्नौ, हे वर्हिर्ना कुशशुष्मणो, त्रि वर्हिर्दर्भो जल वर्हि, अने

वलय—वलय कण्ठरोगे ना कङ्कणे पुनपुसकम्, मे वलय कण्ठरोगे स्याद्वलय कङ्कणेऽपि च, वि वलय कङ्कण कण्ठरुक्, हे

वल्क—वल्क वल्कलशल्कयो मे वल्क तु वल्कले खण्डे, वि वल्क शकले त्वचि शल्कवत् हे

वल्गु—वल्गु स्याच्छगले पुसि सुन्दरे चाभिधेयवत, मे वल्गुश्छागे मनोज्ञेऽपि वल्गु भापितमन्यवत्, वि वल्गुश्छागमनोज्ञयो हे वल्गुश्छागेऽपि, त्रि

वल्मीक—वल्मीको रोगभेदे च नाकौ च पुनपुसकम् मे वल्मीको वामलूरे स्यान्मुनिरोगविशेपयो, वि वल्मीको नाकुवाल्मीक्यो रोगभेदे, हे

वल्लभ—वल्लभो दयितेऽध्यक्षे सल्लक्षणतुरङ्गमे मे वल्लभो दयितेऽध्यक्षे कुलीनाश्वे च वल्लभ, वि वल्लभोऽध्यक्षे कुलीनाश्वे प्रियेऽपि च, हे त्रिष्वध्यक्षेऽपि वल्लभ, अ

वल्लर—वल्लर शाद्वले प्रोक्त निर्जनस्थानकुञ्जयो। वनक्षेत्रे च मञ्जर्यां वल्लरी तु प्रकीर्तिता, वि वल्लर कुञ्जमञ्जर्यो क्षेत्रेऽनम्भसि शाद्वले, हे

वल्लव—वल्लव सूपकारे स्याद्भीमसेने च गोदुहि, मे वल्लव सूपकारे स्याद्भीमसेनेऽपि गोदुहि, वि वल्लव स्यात्सूपकारे गोदोग्धरि वृकोदरे, हे वल्लव सूदगोपयो, त्रि वल्लवौ सूपगोपालौ, अने

वल्ली—वल्ली स्यादजमोदाया व्रतत्यामपि योपिति, मे वल्ली स्यादजमोदाया पुष्पभेदेऽपि वीरुधि, वि वल्ली स्यादजमोदाया लताया कुसुमान्तरे, हे

वल्लूर—वल्लूर स्याद्वनक्षेत्रे गहनोपरयोरपि। वल्लूरा त्रिपु सशुष्कमासशूकरमासयो, मे वल्लूर स्याद्वनक्षेत्रे वाहनोपरयोरपि। वल्लूरमाहु सशुष्कमासशूकरमासयो, वि वल्लूरन्तु वनक्षेत्रे वाहनोपरयोरपि। शुष्कमासे

सङ्घे वाडवो रसमानयो, वि वाडव करणे स्त्रीणा वडवौघे रसातले। वाडवो विप्र अग्नौ च, हे अश्वौघे वाडव न स्त्री पाताले ना द्विजौर्वयो, त्रि वाडवो वह्निविप्रयो, अने

वाढ—वाढ दृढप्रतिज्ञयो, मे वाढ दृढे प्रतिज्ञायाम्, वि वाढ भृशप्रतिज्ञयो, हे भृशप्रतिज्ञयोर्बाढम्, अ अवश्यभृशयोर्बाढम्, ह

वाण—वाण स्याद् गोस्तने दैत्यभेदे केवलकाण्डयो। वाणा तु वाणमूले स्त्री नीलभिण्टचा पुनर्द्वयो, मे वाण स्यात्केवले काण्डे काण्डावयवदैत्ययो। वाणा भिण्टचा मता धीरै, वि वाणो वृक्षविशेषे स्याच्छरस्यावयवे शरे। वलिपुत्रेऽपि, हे वाणो वलिसुते शरे, अ वाणा भिण्टचा शरे वाणे, त्रि

वाणि(णी)—वाणी तु योषिति। व्यूतावपि सरस्वत्याम्, मे वाणि स्याद्व्यूतिभारत्योर्वाणिर्मूल्ये वलाहके, वि वाणिरम्बुदे। व्यूतौ मूल्ये सरस्वत्याम्, हे वाणी व्यूतिश्च भारती, त्रि

वाणिनी—वाणिनी नर्तकीमत्ताविदग्धवनितासु च, मे, वि स्याद्वाणिनी तु नर्तक्या छेकमत्तस्त्रियोरपि, हे मदमत्ताविदग्धस्त्रीनर्तकीषु च वाणिनी, हा वाणिन्यौ नर्तकीदूत्यौ, अ स्त्री विदग्धा च वाणिनी, त्रि

वातकेलि—वातकेलि कलालापे पिङ्गदन्तक्षते पुमान्, मे वातकेलि कलालापे पिङ्गाना दन्तलेखने, वि हे

वातखुडा—अथ वातखुडा वात्याराजशोणितयोरपि। पिच्छिलस्फोटिकायाञ्च वामायामपि योषिति, मे भवेद्वातखुडा वात्यावामयोर्वातशोणिते। पिच्छिलस्फोटिकायाञ्च, वि वातखुडा पुन। वात्याया पिच्छिलस्फोटे वामाया वातशोणिते, हे

वातपुत्र—वातपुत्रो महाधूर्ते भीमसेने हनूमति, मे वातपुत्रो हनूमति। महाधूर्ते च भीमे च, वि

वातरायण—वातरायण उन्मत्ते निष्प्रयोजनपूरुषे। काण्डे च करपत्रे च कूटे च शरसत्रमे, मे, वि वातरायण ऋच्चे सायके शरसत्रमे। निष्प्रयोजननरे चापि, हे

वातरूप—वातरूपस्तु वातूलोत्कोचयो शक्रकार्मुके, मे, वि वातरूप शक्रशरासने। वातूलोत्कोचयोश्चापि, हे

वातिग—वातिग पुसि भण्टाकया धातुवादिनि चायवत्, मे वातिग वर्धिनो भण्डे धातुवादिनि वातिग, वि

वातूल—वातूल पुसि वात्याया वात्ववन्मारुतामहे, मे वातूलो वात-

वस्वौकसारा—वस्वौकसारेन्द्रपुरे कुवेरनलिनीपुरोः, मे. वस्वौस्कसारा श्रीदस्य शक्रस्य नलिनीपुरोः, वि. वस्वौकसारा त्विन्द्रस्य धनदस्य च। नलिनीपुर्योः, हे.

वह—वहः स्याद्वृषभस्कन्धे वाहे गन्धवहेऽपि च, मे. वहः स्याद्वृषभ-स्कन्धदेशे गन्धवहेऽपि च, वि. वहो वृषस्कन्धदेशे वायौ, हे. वृषस्कन्धेऽनिले वहः, त्रि.

वहति—वहतिर्गौव। सचिवे पुंसि, मे. वहतिः सचिवे गवि, वि.

वहतु—वहतुः पथिके वृषभे पुमान्, मे. वहतु. पांथके वृषे, वि.

वह्नि—वह्निर्वैश्यानरेऽपि स्याच्चित्रकाख्यौषधौ पुमान्, मे.

वा—वा स्याद्विकल्पोपमयोर्वितर्के पादपूरणे। समुच्चये च विस्रम्भे नानार्थातीतयोरपि, मे. वा समुच्चय एवार्थे उपमानविकल्पयोः, हे. वा स्याद्विकल्पोपमयोरेवार्थेऽपि समुच्चये, वि v वा

वागर—वागरस्तु गतातङ्के मुमुक्षौ वाडवेऽष्टके। विशारदेऽपि शाणेऽपि निर्णये वारकेऽपि च, मे. वागरो वारके शाणे निर्णरे वाडवे वृके। विशारदे मुमुक्षौ च गतातङ्के च वागर, वि वागरो वारके शाणे निर्णरे वाडवे वृके। मुमुक्षौ पण्डिते चापि परित्यक्तभयेऽपि च, हे

वाग्मिन्—वाग्मी पटौ सुराचार्ये, मे वाग्मी वाचस्पतौ पटौ, वि. वाग्मी पटुवृहस्पत्यो, हे

वाच्(चा)—वाग्वाचे भारत्या वचने स्त्रियौ, मे वाग्वचने सरस्वत्यां भाषा गीर्भारती यथा, वि वाग्भारत्या वचस्यपि, हे

वाच्य—वाच्यन्तु कुत्सिते हीने वचनार्हे च वाच्यवत्, मे

वाज—वाजो निस्वनपक्षयो। वेगे पुमानथ क्लीवं घृतयज्ञान्नवारिषु, मे. वाजं घृतेऽपि यज्ञान्ने वाजो निस्वनपक्षयोः। वाजं जले मुनौ वाजः, वि. वाजं सर्पिषि वारिणि। यज्ञान्ने वाजस्तु पक्षे मुनौ निस्वनवेगयो', हे. वाजमन्नं गरुद्वाजो वाजं पीयूषमिष्यते, अने.

वाजिका—वाजिका पक्षिजाति. स्याद्वाजिका नीलमक्षिका, अने.

वाजिन्—वाजी वाणाश्वपक्षिषु, मे., वि. वाजी वाणे हये खगे, हे. वाजिनोऽश्वेषुपक्षिण., अ.

वाट—वाटो मार्गे वृतिस्थाने स्यात्कुटीवास्तुनोः स्त्रियाम्, मे. वाटो वृतौ च मार्गेऽपि वाटी तु गृहनिष्कुटे, वि. वाटः पथि वृतौ वाटं वरण्डेऽङ्गान्नभेदयोः। वाटी वास्तौ गृहोद्याने, हे. पथि वास्तुनि वाटं स्यात्, त्रि.

वाडव—वाडवं करणे स्त्रीणां घोटकौघे नपुंसकम्। पाताले न स्त्रिया पुंसि ब्राह्मणे वडवानले, मे. वाडवं करणे स्त्रीणामुर्वे विप्रेऽपि वाडवः। वाडवं वडवा-

वृन्दयो । कुब्जवृक्षे हरे वारो वार मद्यस्य भाजने, वि वार सूर्यादिवासरे। महेश्वरावसरयोर्वृन्दे कुब्जाख्यपादपे, हे निवहावसरौ वारौ, अ कुब्जवृक्षे हरे वारम्, त्रि

वारक—वारकोऽश्वगतौ पुंसि वाच्यवत् स्यान्निषेधके, मे वारकोऽश्वगतावश्वविशेषे च निषेधके, वि

वारकिन्—वारकी शत्रुचित्राश्वपर्णीजीवपयोधिषु मे

वारकीर—वारकीरस्तु पुंसि स्याद्वारग्राहिणि वाडवे। यूकाया बाल वन्धिन्या नीराजितहयेऽपि च, मे

वारण—वारण प्रतिषेधे स्याद्वारणस्तु मतङ्गजे मे वि वारण स्यान्मतङ्गजे। वारण तु प्रतिषेधे, हे

वारला—v वरला

वारवाण—वारवाणस्तु कूर्पासे कवचेऽपि च हे कवचेऽपि वारवाण ह

वारासन—वारासन वा सदने शलापद्वारपालयो, वि

वाराही—वाराही मातृभेदे स्याद्विष्वक्सेनप्रियौषधौ मे वाराही मातृभेदे स्याद्गृष्टिनामौषधेऽपि च, वि वाराही गृष्टिभेषजे। मातर्यपि हे

वारि—वारिर्वाग्गजवन्धन्यो स्त्री क्लीवेऽम्बुनि बालके मे वारि स्मृता सरस्वत्या वारि ह्रीवेरनीरयो । वारी घटीभवन्धन्यो वि वारि ह्रीवेरनीरयो । वारिर्घटचा सरस्वत्या गजवन्धनभुव्यपि ह करिणा वन्धनस्थान वारि वारि जल मतम अने v वार

वारुणी—वारुणी गण्डदूर्वाया प्रतीचीसुरयोरपि मे वि वारुणी पश्चिमा सुरा। गण्डदूर्वा, हे सुरा प्रत्यक् च वारुणी, अ वारुणी मदिरा ज्ञेया पश्चिमा दिक् च वारुणी, अन

वारुण्ड—वारुण्डी द्वारपिण्डचा स्त्री गणिस्थराजके पुमान्। न स्त्रिया सेकपात्रे च मलेऽक्ष्ण श्रवणस्य च, मे वारुण्ड सेकपात्रे स्यान्मले दृक्कर्णयोरपि। गणिस्थराजे वारुण्डी द्वारपिण्डचामुदीरिता, वि वारुण्डस्तु कर्णदृङमले सेकभाजने। गणिस्थराजे, हे नौसेचनेऽपि वारुण्ड, हा

वारूढ—वारूढ इत्ययम्। वस्त्राञ्चले कपाटेऽग्नौ पञ्जरे शम्बलेऽपि च मे वारूढ सम्वलेऽपि स्याद्वस्त्राञ्चलकपाटयो । पावके च, वि वारूढ शम्वले वस्त्राञ्चलेऽग्नौ पञ्जरेऽररौ, हे

वार्त—वार्ता तु वर्तने वातिङ्गणे कृष्याद्युदन्तयो । नि सारारोग्ययो क्लीव वृत्तिमन्नीरुजोस्त्रिषु, मे वार्ता वातिङ्गणे वृत्तौ वार्ता कृष्याद्युदन्तयो । वृत्ति-

सङ्घाते वातले मारुतासहे, वि वातूलो वातले वातसमूहे मारुताहते, हे वातूल पुंसि वात्यायामपि वातासहे त्रिषु, अ

वादर—v वार्दर

वान—वान शुष्कफले शुष्के स्यूतिकर्मकटे गतौ, मे वान शुष्कफले शुष्के कटे सीवनकर्मणि। जलसस्रववातोर्मिसुरङ्गागतिसौरभे, वि वान शुष्कफले शुष्के सीवने गमने कटे। जलसप्लुतवातोर्मिसुरङ्गासौरभेषु च, हे अथ फले शुष्के वान स्यूते कटे गतौ, त्रि

वानप्रस्थ—वानप्रस्थो मधूकेऽपि स्यात्तृतीयाश्रमे पुमान्, मे वानप्रस्थो मधूके स्यात्किंशुके चाश्रमान्तरे, वि वानप्रस्थो मधूकद्रौ किंशुकाश्रमभेदयो, हे वानप्रस्थो मधकेऽपि स्यात्तृतीयेऽपि चाश्रमे त्रि

वानीर—वानीरश्चित्रकेऽपि च, हा

वापित—वापित जीवाकृतमुण्डितयोस्त्रिषु मे वापित मुण्डित मतम्। जीवाकृते, वि वापित जीवाकृते मुण्डिते च, हे

वाम—वाम धने हरे पुंसि कामदेवे पयोधरे। वल्गुप्रतीपसव्येषु त्रिषु नार्या स्त्रियामथ। वामी शृगालीवडवारासभीकरभीषु च मे वाम सव्ये प्रतीपे च द्रविणे चातिसुन्दरे। पयोधरे हरे काम विद्याद्वामामपि स्त्रियाम्। वामी शृगालीवडवारासभीकरभीषु च, वि वाम कामे सव्ये पयोधरे। उमानाथे प्रतिकूले चारौ वामा तु योषिति। वामी शृगाल्या करभीरासभीवडवासु च, हे वामौ वल्गुप्रतीपौ द्वौ, अ वाम प्रतिकूलेऽपि प्रोक्त, ह

वामन—वामनोऽप्यतिखर्वे च त्रिषु पुंसि तु दिग्गजे। हरावङ्कोटवृक्षे, मे वामनोऽङ्कोठवैकुण्ठखर्वदक्षिणदिग्गजे, वि वामनो दिग्गजेऽच्युते। खर्वे काण्डे, हे वामनौ विष्णुदिग्गजौ। खर्वश्च, त्रि

वामिल—वामिलो दाम्भिके वामे त्रिषु, मे वामिलो दाम्भिके वामे, वि, हे

वायस—वायसोऽगुरुवृक्षे च श्रीवासध्वाङ्क्षयो पुमान्। काकोदुम्बरिकायाञ्च काकमाच्याञ्च वायसी, मे वायसो नाडिजङ्घे स्याच्छ्रीवासे चागुरुद्रुमे। काकोदुम्बरिकायाञ्च काकमाच्या च वायसी, वि वायसस्त्वगुरौ द्विके। श्रीवासे वायसी काकोदुम्बरी काकमाच्यपि, हे

वायुफल—अथ वायुफल शक्रकार्मुके करकेऽपि च, मे भवेद्वायुफल शक्रकार्मुके करकेऽपि च, वि वायुफलन्तु जलदोपले शक्रशरासने, हे

वार—वार मूर्यादिवासरे। द्वारे हरे कुञ्जवृक्षे वृन्दावसर्यो क्षणे। वारी स्याद्व्रजबन्धन्या कलश्यामपि योषिति, मे वार सूर्यादिदिवसे द्वारेऽवसर-

वासित—*वासिता करिणीनार्योर्वासितं भाविते रुते*, मे. *वासिता करिणी-नार्योर्वासितं सुरभीकृते।* ज्ञानमात्रे खगारावे वासितं वस्त्रवेष्टिते, वि. वासितम्। वस्त्रच्छन्ने ज्ञानमात्रे भाविते॒ऽप्यथ वासिता। स्त्रीकरेण्वो', हे. वासिता स्त्री-करेण्वोश्च, अ.

वासुरा—वासुरा वासितायां स्याद्वासतेयभुवि स्त्रियाम्, मे. वासुरा वासितायां स्याद्वासतेय्यां मता भुवि, वि. वासुरा वासितारात्र्योर्भुवि, हे वासुरा चालनी प्रोक्ता वासुरा वलभी मता, अने.

वास्तु—वास्तु स्याद् गृहभूपुर्योर्गृहे सीमतुरङ्गयो., हे.

वास्र—वास्रोऽपि दिवसे वास्रं मन्दिरे च चतुष्पथे, वि. वास्रो ना दिवसे क्लीवं मन्दिरे च चतुष्पथे, मे.

वाह—वाहो भुजे पुमान्मानभेदाश्ववृषवायुषु, मे वाहो भुजायां वाहस्तु मानभेदे वृषे हये, वि. वाहोऽश्वमानयोः। वृषे वाहा तु वाहौ स्यात्, हे. वाहो युग्मं घनो वाहः प्रवाहो वाह उच्यते। वाहो मायाविशेषश्च वाहो वाहुरिति स्मृतः, अने.

वाहस—वाहसो जलनिर्याणे शयालौ सुनिषण्णके, मे वाहसो जलनि-र्याणेऽजगरे सुनिषण्णके, वि. वाहसोऽजगरे वारिनिर्याणसुनिषण्णयो, हे.

वाहिनी—वाहिनी स्यात्तरङ्गिण्यां सेनासैन्यप्रभेदयो', वि, मे. वाहिनी तु सेनातद्भेदसिन्धुषु, हे. स्रवन्त्यामपि वाहिनी, अ. सेना नदी च वाहिन्यौ, त्रि.

वि—वि निग्रहे नियोगे च तथैव पदपूरणे। निश्चये सहने हेतावव्याप्ति-विनियोगयोः। ईषदर्थे परिभवे शुद्धावालम्बनेऽपि च। विज्ञाने, मे. वि श्रेष्ठा-तीतनानार्थे वि. स्यात्पक्षिप्वनव्ययम्, वि. वि श्रेष्ठेऽतीते नानार्थे, हे.

विकच—विकच. क्षपणे केतौ नाऽकेशे स्फुटितेऽन्यवत्, मे. विकचः क्षपणे केतुग्रहे च स्फुटितेऽन्यवत्, वि. केतुग्रहेऽपि विकचः, त्रि.

विकट—विकटा वज्रवाराह्या त्रिपूरुविकरालयोः, मे. विकटः सुन्दरे प्रोक्तो विशालविकरालयोः, वि. विकट. पृथुले पृथुरम्ययोः, हे. विकटं विकृतं वृहत्, त्रि. विकटं श्रेष्ठेऽपि निर्दिष्टम्, ह.

विकल्प—विकल्पः पुंसि भ्रान्तौ कल्पने, मे.

विकार—विकारो विकृतौ रुजि, मे. विकारो विकृतौ रोगे, वि, हे. विकारो विकृते रोगे, त्रि.

विकाश—विकाशः पुंसि विजने प्रकाशे, मे. विकाशो रहसि व्यक्ते, हे. v. वीकाश.

मन्नीरुजोर्वार्ता वार्तमारोग्यफल्गुनो , वि वार्ता वार्ताक्युदन्तयो । कृप्यादौ वर्तने वार्तं त्वारोग्यारोगफल्गुपु। वृत्तिशालिनि, हे वार्ता वृत्तौ जनश्रुतौ, अ वार्तं कुशलनीरुजो , नि

वार्दर, वार्दुर—वार्दर कृष्णलावीजदक्षिणावर्तशङ्खयो । नीरे च काक-चिञ्चाया भारत्या च नपुसकम्, मे वार्दुर दक्षिणावर्ते शङ्खे कृमिजनीरयो । काकचिञ्च्याश्च वीजेऽपि वाचि वार्दुरमिष्यते, वि वार्दर कृमिजे जले। काक-चिञ्च्याश्च वीजे स्याद्दक्षिणावर्तशङ्खयो , हे

वार्धक—वार्धक वृद्धसङ्घाते वृद्धस्य भावकर्मणो , मे वार्धक वृद्धसङ्घाते वृद्धत्वे वृद्धकर्मणि, वि वार्धकन्तु वृद्धत्वे वृद्धकर्मणि । वृद्धाना समवाये च, हे

वार्षिक—वार्षिक त्रायमाणाया क्लीव वर्षाभवे त्रिपु, मे वार्षिक त्रायमाणे स्याद्वर्षाकालभवेऽन्यवत्, वि वार्षिक त्रायमाणाया वर्षाकालभवे, हे

वालक—वालकोऽस्त्री पारिहार्ये त्रिपु स्यादङ्गुरीयके, मे v वालक

वालुक—वालुका सिकतासु स्याद्वालुक त्वेणवालुके, मे , वि वालुका तु सिकतासु वालुक हरिवालुके, हे

वाल्मीक—वाल्मीकस्तु ममीक स्याद्वाल्मीको वाग्विशारद , अने

वाल्हिक, वाल्हीक—अथ वाह्लिक वाह्लीक धीरहिङ्गुनो । द्वावेतौ पुंसि देशस्य प्रभेदे तुरगान्तरे मे वाह्लिका देशभेदेऽश्वे वाह्लिक धीरहिङ्गुनो । अनयोरपि वाह्लीक वि अथ वाल्हिक । देशभेदेऽश्वभेदे च वाह्लिक हिङ्गु-कुङ्कुमम्। वाल्हीकवत् हे वाह्लीक रामठेऽपि च, अ वाह्लिक हिङ्गुराम्यान वाह्लिक कुङ्कुम मतम्। वाह्लिक स्याज्जनपदो वाह्लिकाश्वाश्वजातय , अने

वाष्प—वाष्प ऊष्मणि लाते, मे वाष्पो नेत्रजलोष्मणो , वि वाष्प ऊष्माक्षि-जलयो , हे वाष्पमूष्माश्रु, अ वाष्प ऊष्मा तथाश्रु च, अने

वास—वासो गेहेऽप्यवस्थाने वासा स्यादटरूपके, वि वासो वेश्मन्यवस्थाने वासा स्यादाटरूपके, हे

वासन—अथ वासन धूपनेऽपि च। वासिधान्याञ्च वस्त्रे च प्रयाणाशानयो स्त्रियाम्, मे वासन वमने वीरासने ज्ञाने च धूपने, वि

वासन्त—वासन्ती माधवीयूथ्यांष्टे नावश्ते त्रिपु, मे वासन्ती माधवी यूथ्यो पाटलाया अमेलके। वासन्ती कोकिलेऽपि स्याद्वासन्ती विहिते विटे, वि वासन्त परपुष्टे स्यात्करभे विहिते विटे। वासन्ती मागधीयूथीपाटलासु हे

वासर—वासरस्तु पुमान् नागप्रभेददिनयारपि, मे वासरो दिवसे नाग-प्रभेदेऽपि च वासर , वि वासरो नागभेदेऽह्नि, हे

विजात—विजाताख्या प्रसूताया जनिते विकृतेऽपि च, वि विजातो विकृते जाते विजाता तु प्रसूतिका, हे

विजृम्भित—विजृम्भितन्तु चेष्टाया क्लीव त्रिषु विकस्वरे, मे अभ्युद्यते विकसिते चेष्टिते च विजृम्भितम्, त्रि

विज्ञान—विज्ञान ज्ञानकर्मणो , मे विज्ञान कर्मणि ज्ञाने, वि विज्ञान कार्मणे ज्ञाने, हे

विट—विटोऽद्रौ लवणे पिङ्गे मूषिके खदिरेऽपि च, मे , वि , त्रि , हा विटस्तु मूषके । खदिरे लवणे पिङ्गेऽद्रौ च, हे

विटप—विटपो न स्त्रिया स्तम्बशाखाविस्तारपल्लवे । विटाधिपे ना, मे विटप पल्लवे पिङ्गे विस्तारे स्तम्बशाखयो , वि विटप पल्लवे स्तम्बे विस्तारे पिङ्गशाखयो , हे स्तम्बेऽपि विटपोऽस्त्रियाम्, अ विटप पल्लवे स्तम्बे पिङ्गे, त्रि

विडङ्ग—विडङ्गस्त्रिष्वभिज्ञे स्यात्कृमिघ्ने पुनपुसकम् मे विडङ्ग कृमिहे ख्यात विडङ्गो नागरेऽन्यवत् वि विडङ्गस्तु स्यादभिज्ञकृमिघ्नयो , हे

विडाल—विडालो नेत्रपिण्डे स्याद्वृषदशकके पुमान्, मे विडालो नेत्रपिण्डे स्याद्विडालोऽपि खगान्तरे । विडाली पूतनाभेदे लताघूकेऽपि शस्यते, वि

वितस, वीतस—वीतसो बन्धनोपाये मृगाणा पक्षिणामपि । तेषामपि च विश्वासहेतो प्रावरणेऽपि च, मे , वि

वितण्डा—वितण्डा वादभेदे स्यात्कच्चीशाके शिलाह्वये । करवीर्यामपि स्त्री स्यात्, मे वितण्डा वादभेदे स्यात्कच्चीशाके शिलाह्वये । वितण्डा करवीर्यञ्च, वि वितण्डा कच्चीशाके शिलाह्वये । करवीर्या वादभेदे, हे वितण्डा शाकभिद्यपि, त्रि वितण्डा करवीर्यञ्च दर्वीवादप्रभेदयो , हा

वितत—v तत

वितर्क—वितर्कस्तु पुमानूहे सशये च निगद्यते, मे वितर्क सशयोहयो , वि , हे

वितान—वितानो यज्ञ उल्लोचे विस्तारे पुनपुसकम् । क्लीव वृत्तविशेषे स्यात्त्रिलिङ्गो मन्दतुच्छयो , मे वितानो यज्ञविस्तारोल्लोचेषु क्रतुकर्मणि । वृत्तभेदावसरयोर्वितान तुच्छमन्दयो , वि वितान कदके यज्ञे विस्तारे क्रतुकर्मणि । तुच्छे मन्दे वृत्तभेदे शून्यावसरयोरपि, हे क्रतुविस्तारयोरस्त्री वितान त्रिषु तुच्छके । मन्दे, अ रिक्ते वितानमुल्लोचे, त्रि प्रोक्त वितानमुल्लोचे वितान शून्य उच्यते, अने

वितुन्न—वितुन्न सुनिषण्णे च शैवाले च नपुसकम्, मे

विकृत—विकृत त्रिषु बीभत्से रोगिते सस्कृतेऽपि च, मे विकृत सस्कृतेऽपि स्याद्बीभत्से रोगितेऽपि च, वि विकृतो रोगिसस्कृत । बीभत्सश्च, हे विकृतौ रोगिबीभत्सौ, त्रि

विकृति—विकृतिर्डिम्बरोगयो , वि विकृती रुजि । डिम्बे विकारे मद्यादौ, हे

विकेशी—विकेशी पटुवर्तौ स्याद्विकेशी निष्कचस्त्रियाम्, वि

विक्रम—विक्रमस्तु पुमान् क्रान्तिमात्रे स्याच्छक्तिसम्पदि, मे विक्रम क्रान्तिमात्रे स्याद्विक्रम शक्तिसम्पदि, वि विक्रम शक्तिसम्पदि । क्रान्तौ च, हे क्रान्तौ च विक्रम , अ

विक्लिन्न—विक्लिन्नो जरसा जीर्णे शीर्णे चार्द्रे च वाच्यवत्, मे विक्लिन्नो जरया जीर्णे शीर्णे चार्द्रे च वाच्यवत् वि विक्लिन्ना जीर्णशीर्णार्द्रा , हे

विगत—विगतो निष्प्रभे वीते, हे विगतौ वीतनिष्प्रभौ, त्रि

विगूढ—विगूढो गर्हितेऽपि च । गुप्तेऽपि त्रिषु मे विगूढो गर्ह्यगुप्तयो , हे विगूढो गर्हिते गुप्ते, वि

विग्रह—विग्रह कायविस्तारे विभागे ना रणेऽस्त्रियाम्, मे विग्रह समरे काये विस्तारप्रविभागयो , वि विग्रहो युधि विस्तारे प्रतिभागशरीरयो , हे अथ विग्रह । सग्रामे प्रविभागे च देहविस्तारयोरपि त्रि विग्रह समरे भेदे विग्रहो वपुरुच्यते, अन्ये व्यासेऽपि विग्रह स्यात्, ह

विघ्नकारिन्—विघ्नकारी स्मृतो घोरदर्शनेऽपि विघातिनि, मे , वि विघ्नकारी विघातस्य कारके घोरदर्शने, हे

विचकिल—भवेद्विचकिलो मल्लीप्रभेदे मदने पुमान्, मे स्मृतो विचिकिलो मल्लीप्रभेदे मदनेऽपि च, वि विचिकिलो दमनके मल्ल्याम्, हे

विच्छित्ति—विच्छित्तिरङ्गरागे विच्छेदे हावभेदे स्त्री, मे विच्छित्तिरङ्गरागे स्याद्धावविच्छेदयोरपि, वि विच्छित्ति स्यादङ्गरागे हावविच्छेदयोरपि, हे छेदे विनाशे विच्छित्ति , त्रि

विच्छिन्न—विच्छिन्नश्च समालब्धे विभक्तेऽप्यभिधेयवत्, मे विच्छिन्नश्च समालब्धे विपन्ने कुटिलेऽन्यवत्, वि विच्छिन्न कुटिले स्यात्तु समालब्धविभक्तयो , हे समालब्धे विभक्ते च विच्छिन्न वाच्यलिङ्गकम्, त्रि

विजय—विजय स्याज्जये पार्थे स्त्रियां तिथ्यन्तरे स्मृता । उमासख्याम् मे विजयस्तु जये पार्थे गौर्यां तु विजया तिथौ, वि विजया जये । पार्थे विमाने विजयोमातस्सख्योस्तिथावपि, हे

विजात—विजाताख्या प्रसूतायां जनिते विकृतेऽपि च, वि. विजातो विकृते जाते विजाता तु प्रसूलिका, हे.

विजृम्भित—विजृम्भितन्तु चेष्टायां क्लीवं त्रिपु विकस्वरे, मे. अभ्युद्यते विकसिते चेष्टिते च विजृम्भितम्, त्रि.

विज्ञान—विज्ञानं ज्ञानकर्मणोः, मे. विज्ञानं कर्मणि ज्ञाने, वि. विज्ञानं कार्मणे ज्ञाने, हे

विट—विटोऽद्रौ लवणे पिङ्गे मूषिके खदिरेऽपि च, मे., वि., त्रि., हा. विटस्तु मूषके। खदिरे लवणे पिङ्गेऽद्रौ च, हे

विटप—विटपो न स्त्रिया स्तम्बशाखाविस्तारपल्लवे। विटाधिपे ना, मे. विटपः पल्लवे पिङ्गे विस्तारे स्तम्बशाखयोः, वि विटपः पल्लवे स्तम्बे विस्तारे पिङ्गशाखयोः, हे. स्तम्बेऽपि विटपोऽस्त्रियाम्, अ. विटपः पल्लवे स्तम्बे पिङ्गे, त्रि.

विडङ्ग—विडङ्गस्त्रिष्वभिज्ञे स्यात्कृमिघ्ने पुनपुसकम्, मे विडङ्गं कृमिहे स्यातं विडङ्गो नागरेऽन्यवत्, वि विडङ्गस्तु स्यादभिज्ञकृमिघ्नयोः, हे.

विडाल—विडालो नेत्रपिण्डे स्याद्वृषदंशकके पुमान्, मे. विडालो नेत्रपिण्डे स्याद्विडालोऽपि खगान्तरे। विडाली पूतनाभेदे लताघूकेऽपि शस्यते, वि.

वितंस, वीतंस—वीतंसो बन्धनोपाये मृगाणा पक्षिणामपि। तेषामपि च विश्वासहेतौ. प्रावरणेऽपि च, मे , वि.

वितण्डा—वितण्डा वादभेदे स्यात्कञ्चीशाके शिलाह्वये। करवीर्यामपि स्त्री स्यात्, मे. वितण्डा वादभेदे स्यात्कञ्चीशाके शिलाह्वये। वितण्डा करवीर्याञ्च, वि. वितण्डा कच्चीशाके शिलाह्वये। करवीर्या वादभेदे, हे. वितण्डा शाकभिद्यपि, त्रि. वितण्डा करवीर्यञ्च दर्वीवादप्रभेदयोः, हा.

वितत—v. तत

वितर्क—वितर्कस्तु पुमानूहे सशये च निगद्यते, मे. वितर्कः संशयोह्योः, वि., हे.

वितान—वितानो यज्ञ उल्लोचे विस्तारे पुंनपुसकम्। क्लीवं वृत्तविशेषे स्यात्त्रिलिङ्गो मन्दतुच्छयो, मे. वितानो यज्ञविस्तारोल्लोचेषु क्रतुकर्मणि। वृत्तभेदावसरयोर्वितानं तुच्छमन्दयो., वि. वितानं कदके यज्ञे विस्तारे क्रतुकर्मणि। तुत्थे मन्दे वृत्तभेदे शून्यावसरयोरपि, हे. क्रतुविस्तारयोरस्त्री वितानं त्रिपु तुच्छके। मन्दे, अ. रिक्ते वितानमुल्लोचे, त्रि प्रोक्तं वितानमुल्लोचे वितानः शून्य उच्यते, अने.

वितुन्न—वितुन्नं मुनिपण्णे च शैवाले च नपुसकम्, मे.

वितुन्नक—वितुन्नकस्तु धान्याके झाटामलमयूरके, मे वितुनकस्तु धान्याके तथा झाटामलौषधौ, वि वितुनकस्तु धान्यके । झाटामलौषधौ चापि, हे

वित्त—वित्त क्लीव धने वाच्यलिङ्ग ख्याते विचारिते, मे वित्त स्याते धने लब्धे वित्त ज्ञाते विचारिते, वि वित्त विचारिते स्याते धने, हे वित्त ख्याते धनेऽपि च, नि

वित्ति—वित्तिर्विचारे च लाभसम्भवयो स्त्रियाम् मे वित्तिर्ज्ञाने विचारे च लाभसम्भवयोरपि, वि वित्तिस्तु सम्भवे । ज्ञाने लाभे विचारे च, हे

विदथ—विदथो योगिकृतिनो , मे , वि विदथो योगिनि प्राज्ञे, हे

विदा—विदा ज्ञाने च निर्दिष्टा मनीषायाञ्च योषिति, मे विदा ज्ञाने च बुद्धौ च, वि विदा ज्ञानधियो , हे

विदार—विदारो जलोच्छ्वासाऽजिदारणे । विदारी शालपर्ण्या च रोगभेदेक्षुगन्धयो , मे विदारो दारणे रणे । विदारी शालपर्ण्या च रोगभेदेक्षुगन्धयो वि विदारो युधि दारणे । विदारी रोगभेदे स्यात्सालपर्णीक्षुगन्धयो , हे

विदारण—विदारण विडम्बे च भेदे क्लीव रणे द्वयो , मे विदारण रणे भेदे विडम्बे च विदारणम् वि विदारण भेदने स्यात्सम्पराये विडम्बने, हे

विदित—विदित बुधितार्थितयो मे विदित विदितार्थयो , वि विदित बुधिते श्रुते, हे

विदुर—विदुरो नागरे धीरे कौरवाणा च मन्त्रिणि मे, वि विदुरो नागरे धीरे धृतराष्ट्रानुजेऽपि च, ह

विदुल—विदुलस्तु पुमानम्लवेतसे वेतसेऽपि च, मे

विदूषक—विदूषकश्चाटुबटौ परनिन्दाकरेऽपि च, मे , वि विदूषकोऽन्य निन्दके । क्रीडनीयकपात्रे च, हे

विदेह—विदेह कायशून्ये स्याज्जनकान्वयभूमिपे, मे विदेहो देहशून्ये स्याद्विदेहो मिथिले स्मृत , वि विदेहस्तु निर्देहे मैथिलेऽपि च, हे

विद्ध—विद्ध स्याद्वेधिते क्षिप्ते सदृशे बाधिते त्रिषु, मे विद्ध स्याद्वेधिते क्षिप्ते सादृश्येऽपि निगद्यते, वि विद्ध सदृग्वेधितयो क्षिप्ते, हे

विद्युत्—विद्युत्तडिति सन्ध्याया स्त्रिया त्रिषु तु निष्प्रभे, मे विद्युत्सौदामिनीसन्ध्ये निष्प्रभे त्वभिधेयवत, वि

विद्रव—विद्रवो विद्रुतौ धियि, मे विद्रवस्तु पलायने । बुद्धौ च, वि विद्रवो धी पलायनम्, हे

विद्रुम—विद्रुमो रत्नवृक्षेऽपि प्रवालेऽपि पुमानयम्, मे विद्रुमो रत्नवृक्षेऽपि प्रवाले पल्लवेऽपि च वि विद्रुमो वृक्षे प्रवाले, हे

विद्वस्—विद्वानात्मविदि प्राज्ञे पण्डिते चाभिधेयवत्, मे., वि. विद्वानात्मविदोः प्राज्ञे, हे. त्रिषु। विद्वान् विदंश्च, अ.

विधा—विधा गजाशने ऋद्धौ प्रकारे वेतने विधौ, मे. विधा गजान्ने ऋद्धौ च प्रकारे वेतने विधौ, वि विधर्द्धिमूल्ययो। प्रकारेभान्नविधिषु, हे. विधा विधौ प्रकारे च, अ. प्रकारे वेधने विधा, त्रि.

विधातृ—विधाता तु वेधसि। स्मरे ना, मे. विधाता द्रुहिणे कामे, हे विधाता वेधसि स्मरे, वि.

विधान—विधानं हस्तिकवले प्रेरणेऽभ्यर्चने धने। वेतनोपायविधिषु प्रकारे वैरकर्मणि, हे.

विधि—विधिर्ना नियतौ काले विधाने परमेष्ठिनि, मे. विधिर्ब्रह्मविधानयो.। विधिर्वाक्ये च दैवे च प्रकारे कालकल्पयोः, हे. विधिर्विधाने दैवेऽपि, अ विधि-र्ब्रह्मणि काले च, त्रि. विधिर्विधाने नियतौ विधिः काले विधातरि, वि. काले कल्पेऽपि विधि., ह.

विधु—विधुर्ना कर्पूरेन्दुविष्णुषु, मे. विधुः शशाङ्के कर्पूरे हृषीकेशेऽपि राक्षसे, वि. विधुश्चन्द्रेऽच्युते, हे.

विधुर—विधुरं स्यात्परिश्लेषे न द्वयोर्विकले त्रिषु। रसालाया स्त्री, मे. विधुरं स्यात्प्रविश्लेषे विधुरो विकलेऽन्यवत्। विधुरापि रसालायाम्, वि विधुरं स्यात्प्रविश्लेषे विकले विधुरा पुनः। रसालायाम्, हे. वैकल्येऽपि च विश्लेषे विधुरं विकले त्रिषु, त्रि. प्रत्यवायेऽप्यविश्लेषे विधुरं स्मर्यते बुधैः, ह.

विधूत—विधूतं कम्पिते त्यक्ते, हे.

विनत—विनता ताक्ष्यंजनन्या पिटकाभिदि। विनत. प्रणते भुग्ने शिक्षिते चाभिधेयवत्, मे. विनता पिटकाभेदे विनता ताक्ष्यंमातरि। विनत. प्रणते भुग्ने शिक्षितेऽप्यभिधेयवत्, वि. विनतः प्रणते भुग्ने विनता पिटकाभिदि। सुपर्णायाम्, हे.

विनय—विनया तु बलाया स्त्री शिक्षाया प्रणतौ पुमान्, मे. विनयं प्रणतौ प्राहुः शिक्षाया विनया मता, वि. विनयः शिक्षाप्रणत्योर्विनया तु बलौषधौ, हे.

विनायक—विनायकस्तु हेरम्बे ताक्ष्यें विघ्ने जिने गुरौ, वि., मे. विनायको गणाधिपे। बुद्धे ताक्ष्यें गुरौ विघ्ने, हे. सुगते च विनायकः, अ. गुरावनाथे गरुडे जिने विघ्ने विनायकः, त्रि.

विनिपात—विनिपातो निपाते स्याद्दैवादिव्यसने पुमान्, मे. विनिपातोऽवपाते स्याद्दैवादिव्यसनेऽपि च, वि. विनिपातस्तु दैवते। व्यसने चावपाते च, हे.

विनीत—विनीत सुवहाश्वे स्याद्वणिज्यपि पुमांस्त्रिपु। जितेन्द्रियेऽपनीते च निभृते विनयान्विते, मे विनीतमुपनीते स्यादपनीते जितेन्द्रिये। वाणिजे सुवहाश्वे च निभृते चाभिधेयवत्, वि विनीतस्तु निभृते निर्जितेन्द्रिये। वाणिजे साधुवाह्यश्वे विनयग्राहिते हृते, हे

विनेतृ—विनेता देशिके राज्ञि ना, मे विनेता देशिके राज्ञि, वि विनेता देशिके नृपे, हे

विन्दु—विन्दुर्दन्तक्षतान्तरे। भ्रुवोर्मध्ये रूपकार्यप्रकृतौ पृषते पुमान्। वेदितर्यन्यलिङ्ग स्यात् मे विन्दुस्तु दन्तिदाने स्यात्तथा वेदितृविप्रुषो, वि विन्दुर्विप्रुड्ज्ञातो रदक्षते, हे विप्रुड् ज्ञाता च विन्दु स्यात्, त्रि विन्दुस्तु विदुरेऽपि च, हा

विन्दुतन्त्र—विन्दुतन्त्र पुमान् शारिफलके च तुरङ्गके, मे विन्दुतन्त्र विदु शारिफलके च तुरङ्गके, वि विन्दुतन्त्र पुन शारिफलके च तुरङ्गके, हे

विन्ध्य—विन्ध्या स्त्रिया लवल्या स्यात्पसि व्याधाद्रिभेदयो, मे विन्ध्या त्रुटौ लवल्या च विन्ध्यो रुक्शैलभेदयो वि विन्ध्यो व्याधाद्रिभेदयो। विन्ध्या त्रुटौ लवल्या च, हे ध्वान्ताचलौ मतौ विन्ध्यौ श्रने

विन्न—विन्न विचारिते लब्धे मे विन्न ज्ञाते स्थिते लब्धे, वि विन्न विचारिते लब्धे स्थिते, हे लब्धे ज्ञाते स्थिते विन्नम् त्रि

विपञ्ची—विपञ्ची केलिवीणयो मे वि

विपणि—विपणि पण्यवीथ्याञ्च भवेदापणपण्ययो, मे, वि विपणि पण्यहट्टयो। पण्यवीथ्याम्, हे वणिक्पथे च विपणि, अ

विपत्ति—विपत्तिरपि यातनापदो मे विपत्तिर्यातनापदो, हे, वि

विपन्न—विपन्न विपदाक्रान्ते त्रिपु पुंमि भुजङ्गमे, मे विपन्न व्यथितो नष्टे विपन्नस्त भुजङ्गमे, वि विपन्ना भुजगे नष्टे, हे विपन्नोऽह्नौ विपद्गते, त्रि

विपाक—विपाक पचने स्वेदे कर्मणो विमदृक्फले, मे विपाक कीर्त्यते स्वादौ परिणामे च दुर्गतौ, वि विपाक परिणामे च दुर्गतिस्वादुनोरपि, हे विपाक परिणामेऽपि, त्रि

विपाश—विपाशाख्या सरिद्भेदपाशवर्जितयोर्मता, वि

विपुल—विपुल पृथुलेऽगाधे मेरुपश्चिमभूधरे, मे, वि विपुल पृथ्वगाधयो। विपुलार्याभिदि क्षोण्याम, हे

विप्रति(ती)सार—विप्रतीसार उद्दिष्ट कौकृत्येऽनुशये रुषि, मे विप्रतीसारमिच्छन्ति कौकृत्येऽनुशये रुषि, वि विप्रतिसारस्त्वनुशये रुषि। कौकृत्ये, हे

विप्रलाप—विप्रलापो विरोधोक्तावपार्थवचनेऽपि च, मे, वि. विप्रलापो विरोधोक्तावनर्थकवचस्यपि, हे.

विबुध—विबुधो ज्ञे सुरे, मे. विबुध· पण्डिते देवे, वि विबुधः पण्डिते सुरे, हे

विभव—विभवो रैमोक्षैश्वर्ये, मे. विभवो निवृतौ धने, वि निर्वाणे विभवो धने, त्रि. विभवो धननिवृत्योः, हे.

विभाकर—विभाकरोऽग्निसूर्ययो., मे., हे विभाकरोऽग्नौ तपने, वि.

विभाव—विभावः स्यात्परिचये रसस्योद्दीपनादिपु, मे विभाव. स्यात्परिचितौ कामस्योद्दीपनेऽपि च, वि. विभाव. स्यात्परिचये रत्यादीना च कारणे हे.

विभावरी—विभावरी निशाराव्योः कुट्टन्या चक्रयोपिति। विवादवस्त्रगुण्ठ्यां च, मे विभावरी हरिद्राया रजन्यां च विभावरी। विवादवस्त्रलुण्ठ्या च कुट्टन्या चक्रयोषिति, वि. /

विभावसु—विभावसुः पुमान्सूर्ये हारभेदे च पावके, मे. विभावसुर्दिनमणौ हारभेदे च पावके, वि. विभावसुस्तु भास्करे। हुताशने हारभेदे चन्द्रे, हे. सूर्यवह्नी विभावसू, अ. वसुसूर्यौ विभावसू, अने.

विभु—विभुः प्रभौ सर्वगते शङ्करब्रह्मणोस्तु ना, मे. विभुः शिवे प्रभौ नित्ये, वि. विभुः प्रभौ। व्यापके शङ्करे नित्ये, हे. विभु स्यात्स्वामिभृत्ययो·, त्रि.

विभ्रम—विभ्रमो भ्रान्तिहावयो., मे., वि. अथ विभ्रमः। शोभाया सशये हावे, हे. चेष्टालङ्कारे भ्रान्तौ च विभ्रमः, अ. विभ्रमौ भ्रमहावयो·, त्रि. शोभार्थेऽपि प्रयुज्यन्ते लक्ष्मीश्रीकान्तिविभ्रमा·, ह

विमल—विमला स्त्रियाम्। शीतलाया भुवो भेदे निर्मले त्वभिधेयवत्, मे. विमला शीतलाया स्याद्भुवो भेदे च निर्मले। विमलं च, वि. विमलोऽर्हति निर्मले, हे

विमान—विमानो व्योमयाने च सार्वभौमगृहेऽपि च। घोटके यानमात्रे च पुनपुसकयोर्मतः, मे. विमानं देवतायाने सार्वभौमगृहेऽपि च, हे.

विम्ब—विम्बं तु प्रतिविम्बेऽपि मण्डले पुनपुसकम्। विम्बिकाया. फले क्लीवं कृकलासे पुनः पुमान्, मे. विम्बं फले विम्बिकायाः प्रतिविम्बे च मण्डले, वि. विम्बन्तु प्रतिविम्बे स्यान्मण्डले विम्बिकाफले, हे. विम्बं विम्बफले रूपे, त्रि.

विरिञ्च, विरिञ्चि—विरिञ्चिर्ना विरिञ्चश्च वैकुण्ठे परमेष्ठिनि, मे.

विरूढ—विरूढोऽङ्कुरिते जाते, मे, हे. विरूढस्तु सञ्जातेऽङ्कुरितेऽन्यवत्, वि.

विरोचन—विरोचनः प्रह्लादस्य तनयेऽर्केऽग्निचन्द्रयोः, मे. विरोचनोऽर्के

दहने चन्द्रे प्रह्लादनन्दने, वि विरोचनोऽग्निसूर्ययो । प्रह्लादनन्दने चन्द्रे, हे चन्द्राग्न्यर्का विरोचना , अ

विल—विल छिद्रे गुहाया च पुमानुच्चैः श्रवोहये, मे विल छिद्रे गुहाया च विल उच्चैःश्रवोहये, वि विल रन्ध्रे गुहाया च हे

विलग्न—विलग्न न स्त्रिया मध्ये त्रिपु स्याल्लग्नमानके, मे विलग्नो मध्य-लग्नयो , वि विलग्न मध्यलग्नयो , हे त्रि

विलास—विलासो हावभेदे स्याल्लीलायामपि पुस्ययम्, मे विलासो हाव-लीलयो , वि विलासो हावे लीलायाम् ह

विलासिन्—विलासी भोगिनि व्याले विष्वक्सेनेऽग्निचन्द्रयो , मे विलासी भोगिनि व्याले वि विलासी भोगिसर्पयो , हे

विलीन—विलीनौ लीनविद्रुतौ हे

विलेपनी—विलेपनी सुवेपस्त्रीयवाग्वोरपि योपिति, मे विलेपनी स्यात्तरला सुवेशाङ्गनयोरपि, वि विलेपनी स्याद्ययवाग्वा चारुवेशस्त्रियामपि हे

विलेशय—विलेशयस्तु पुलिङ्गो मूपिके च भुजङ्गमे मे विलेशयो मूपिके स्याद्भुजङ्गेऽपि विलेशय वि विलेशयो मूपिकेऽही हे

विलोम—विलोमस्तु प्रतीपे स्याद्भुजङ्गे वरुणे शुनि । आमलक्या विलोमी च विलोम चारघट्टक मे, वि विलोममरघट्टके । विलोमो वरुणे सर्पे प्रतीपे कुक्कुरेऽपि च । विलोमी स्यादामलक्याम् हे

विल्व—विल्व फले श्रीफले ना मे

विवक्षित—विविक्षित शोभनेऽपि स्यात् ह

विवध—विवधो वीवधश्चापि पर्याहारेऽध्वभारयो मे विवधो वीवधश्चापि पर्याहारेऽध्वभारयो वि विवधो वीवधो भारे पर्याहाराध्वनोरपि, हे पर्याहारश्च मार्गश्च विवधौ वीवधौ च तौ अ

विवर—विवर दूपणे गर्ते, मे विवर दूपणे गर्ते कथित छिद्ररन्ध्रवत् वि v छिद्र

विवर्त—विवर्त समुदाये स्यादपवर्तननृत्ययो , मे, वि विवर्तो नर्तने सङ्क्षेपावृतौ, हे

विवश—विवशस्त्रिष्ववश्यात्मारिष्टदुष्टधियोरपि, मे , वि विवश स्याद-वश्यात्मारिष्टदुष्टमतिश्च य , हे विवशौ वशविह्वलौ, त्रि

विवस्वत्—विवस्वान् विबुधे सूर्ये तन्नगर्यां विवस्वती, मे विवस्वान् विबुधे भानौ, वि विवस्वास्तु देवे सूर्ये, हे देवसूर्यौ विवस्वन्तौ, अ विवस्वान्देवतापि, ह

विविक्त—विविक्त त्रिष्वसपृक्ते रह पूतविवेकिपु । वसुनन्दे ना, मे विविक्त स्यादसपृक्ते विवेकान्वितपूतयो । वाच्यवद्दर्शितो धीरैर्विविक्त रहसि स्मृतम्, वि विविक्तो वसुनन्दके । विविक्त स्यादसपृक्ते रह पूतविवेकिपु, हे विविक्तौ पूतविजनौ, अ

विवृत—विवृता क्षुद्ररुग्भेदे विस्तृते त्वभिधेयवत्, मे विवृता क्षुद्ररोगे स्याद्विवृत स्फुटे, हे

विवेक—विवेक स्याज्जलद्रोण्या पृथग्भावविचारयो , मे विवेक स्याज्जलद्रोण्या विचारेऽपि रहस्यपि, वि विवेक पुनरेकान्ते जलद्रोणीविचारयो , हे

विश्—विट् पुसि मनुजे वैश्ये, मे विट् स्मृतो वैश्यमनुजप्रवेशेपु मनीपिभि , वि विट् प्रवेशे नृवैश्ययो , हे द्वौ विशौ वैश्यमनुजौ, अ

विशद—विशद पाण्डरे व्यक्ते, मे , त्रि विशद पाण्डुरे व्यक्ते, वि, हे

विशल्या—विशल्याग्निशिखादन्तीगुड्चीत्रिपुटासु च, मे विशल्या लाङ्गलीदन्तीगुडूचीत्रिपुटासु च, वि विशल्या लाङ्गलीदन्तीगुड्चीत्रिपुटासु च । शल्येन रहिताया च प्रियाया लक्ष्मणस्य च, हे विशल्या दन्तिकापि च, अ

विशाख—विशाखस्तर्कके स्कन्दे स्त्रियामृक्षे कटिल्लके, मे विशाखस्तर्कुके स्कन्दे विशाखर्क्षे कटिल्लके, वि विशाखो याचके स्कन्दे विशाखा भे कटिल्लके, हे विशाखा भे गुहे पुमान्, त्रि

विशारद—विशारद पण्डिते च धृष्टे, मे विशारदो बुधे धृष्टे, वि , हे विद्वत्सुप्रगल्भौ विशारदौ, अ

विशाल—विशाला त्विन्द्रवारुण्यामुज्जयिन्या तु योपिति । मृगपक्षिभिदो पुसि पृथुले त्वभिधेयवत्, मे विशाला त्विन्द्रवारुण्या विशालोज्जयिनीपुरि । विशालो वृक्षभेदेऽपि विशाल पृथलेऽन्यवत्, वि

विशालाक्ष—विशालाक्षो हरे तार्क्ष्ये ना सुनेत्रेऽभिधेयवत्, मे विशालाक्षो हरे तार्क्ष्ये विशालाक्षी वरस्त्रियाम्, वि विशालाक्षो महेश्वरे । तार्क्ष्ये विशालनेत्रे च, हे हरतार्क्ष्यौ विशालाक्षौ, त्रि

विशिख—विशिखस्तोमरे शरे । विशिखा तु खनित्र्या च रथ्यानलिकयोरपि, मे विशिखस्तोमरे शरे । रथ्याखनित्रयोर्विशिखा नलिकायामपि क्वचित्, वि विशिख शरे । विशिखा खनित्रिकाया रथ्यायाम्, हे काण्डे ना विशिखा रथ्या, त्रि विशिखाऽपि खनित्रिका, हा

विशेष—विशेषस्तिलकेऽपि च, हा

विशेपक—विशेपकोऽस्त्री तिलके विशेपयितरि त्रिपु, मे विशेपक स्यात्तिलके विशेपावाहकेऽपि च, वि विशेपकस्तु पुण्ड्रके। विशेपाधायके चापि, हे

विश्रब्ध—विश्रब्धोऽनुद्धटेऽपि स्याद्गाढविश्वस्तयोस्त्रिपु, मे विश्रब्धोऽनुद्धटेऽत्यर्थे शान्तविश्वस्तयोरपि, वि विश्रब्धोऽनुद्धटे शान्ते विश्वस्तात्यर्थयोरपि, हे विश्वस्तोऽनुद्धटश्च विश्रब्ध । विश्रब्ध वाढार्थम्, त्रि

विश्रम्भ—विश्रम्भ केलिकलहे विश्वासे प्रणयेऽपि च, मे, त्रि विश्रम्भ केलिकलहे विश्वासे प्रणये वधे, वि विस्रम्भ केलिकलहे विश्वासे प्रणये वधे, हे विश्रम्भ प्रणयेऽपि च, अ

विश्राणन—विश्राणन विहापिते। सप्रेपणे परित्यागे, हे

विश्रुत—विश्रुतम्। ज्ञाते हृष्टे प्रतीते च, हे

विश्लेप—विश्लेपो विधुरेऽयोगे मे विश्लेप स्याद्विघटने विश्लेपो विधुरेऽपि च, वि विश्लेपस्तु वियोजने। विधुरे च, हे

विश्व—विश्वा त्वतिविपाया स्त्री जगति स्यान्नपुसकम्। न ना शुण्ठ्या पुसि देवप्रभेदेष्वखिले त्रिपु मे विश्व समस्ते जगति विश्वो देवेपु नागरे। विश्वा चातिविपाया स्यात वि विश्वा सुरपु विश्वन्तु शुण्ठ्या भुवनकृत्स्नयो । विश्वा विपायाम् हे विश्व शुण्ठ्या समस्ते च त्रि

विश्वकर्मन्—विश्वकर्मा सहस्राशौ मुनिभिद्देवशिल्पिनो, मे विश्वकर्मा देवशिल्पिमुनिभेदोष्णरश्मिपु, वि विश्वकर्मार्के मुनिभिद्देवशिल्पिनो, हे विश्वकर्मार्कसुरशिल्पिनो अ

विश्वकद्रु—विश्वकद्रुस्त्रिपु खल ध्वानाखेटशुनो पुमान्, मे विश्वकद्रु खले ध्वाने स्यादाखेटिककुक्कुरे, वि विश्वकद्रुस्तु मृगयाकुक्कुरे पिशुने ध्वनौ, हे विश्व कद्रू श्वभित्खलो, त्रि

विश्वप्सन्—विश्वप्सा वह्निचन्द्रयो । समीरणे कृतान्ते च, हे विश्वप्साऽनलचन्द्रयो, वि

विश्वम्भर—विश्वम्भरोऽच्युते शक्रे पुसि विश्वम्भरा भुवि, मे विश्वम्भरोऽच्युते शक्रे भवेद्विश्वम्भरा भुवि, वि विश्वम्भरोऽच्युतेन्द्रयो। विश्वम्भरा तु मेदिन्याम्, हे

विश्वस्त—विश्वस्तो जातविश्वासे विश्वस्ता विधवास्त्रियाम्, मे विश्वस्ता निभृते स्मृत । विश्वासयोग्ये विश्वस्तो विश्वस्ता विधवास्त्रियाम्, वि विश्वस्त कृतविश्वासे विश्वस्ता विधवास्त्रियाम्, हे विश्वस्ता विधवाऽपि च, त्रि

विश्वावसु—विश्वावसु स्याद्गन्धर्वभेदे विश्वावसुर्निशि, वि विश्वावसु पुन । निशि गन्धर्वभेदे च, हे

विष्—विट् स्त्री व्यापनविष्ठयो , मे विड् व्यापने च विष्ठायाम्, वि

विष—विषन्तु गरले तोयेऽतिविषायाञ्च योषिति, मे विषन्तु गरले तोयेऽतिविषाया विषा भवेत्, वि विष जले। क्ष्वेडे विषा त्वतिविषा, हे विषमप्सु च, अ विष पानीयमित्युक्त विषमन्तकरो रस , अने

विषघ्न—विषघ्नस्तु शिरीषे ना गुडूचीत्रिवृतो स्त्रियाम्, मे विषघ्नाख्या शिरीषे स्यात्त्रिवृतामृतयोरपि, वि विषघ्न शिरीषतरौ विषघ्ना त्रिवृताऽमृता, हे

विषय—विषयो गोचरे देशे तथा जनपदेऽपि च। प्रबन्धाद्यस्य यो ज्ञातस्तत्र रूपादिके पुमान्, मे विषय स्यादिन्द्रियार्थे देशे जनपदेऽपि च। गोचरे च प्रबन्धाद्यो यस्य ज्ञातस्तु तत्र च, वि विषयो यस्य यो ज्ञातस्तत्र गोचरदेशयो । शब्दादौ जनपदे च, हे विषयो यस्य यो ज्ञातस्तत्र शब्दादिकेऽपि च, अ विषयौ देशगोचरौ, त्रि

विषयायिन्—विषयायी पुमान् राज्ञि वैषयिकजनेऽपि च। इन्द्रिये कामदेवे च विषयासक्तपूरुषे, मे

विषयिन्—विषयी विषयासक्ते वाच्यवत्क्लीवमिन्द्रिये। पुंसि स्यान्नृपतौ कामदेवे वैषयिकेऽपि च, मे विषयी त्विन्द्रिये स्यात वाच्यवद्विषयान्विते, वि विषयी विषयासक्ते वैषयिकजने नृपे। कामे विषयि हृषीके, हे वेशकारेऽपि विषयी कामिनि क्लीवमिन्द्रिये, त्रि

विषाण—विषाणी क्षीरकाकोल्यामजशृङ्ग्याञ्च योषिति। कुष्ठनामौषधे क्लीव पशुशृङ्गेभदन्तयो , मे विषाणन्तु क्रोडद्विरददन्तयो । पशो शृङ्गे विषाणी तु मेषशृङ्ग्या प्रकीर्तिता, वि विषाणन्तु शृङ्गे कोलेभदन्तयो । विषाणी मेष-शृङ्ग्या स्यात्, हे अतस्त्रिषु विषाण स्यात्पशुशृङ्गेभदन्तयो , अ

विष्कम्भ—विष्कम्भो योगभेदे स्याद्विस्तारप्रतिबन्धयो । रूपकाङ्गप्रभेदे *च बन्धभेदे च योगिनाम्, मे, वि विष्कम्भो विस्तृतौ योगविशेषप्रतिबन्धयो ।* योगिनाञ्च बन्धभेदे रूपकावयवेऽपि च, हे

विष्टम्भ—विष्टम्भ प्रतिबन्धे स्यात्प्रभेदे चामयस्य च, मे, विष्टम्भ प्रतिबन्धे च वैदर्भे च प्रयुज्यते, वि

विष्टर—विष्टर कुशमुष्टौ स्यादासनेऽपि महीरुहे, मे विष्टरस्तु महीरुहे। आसने कुशमुष्टौ च, वि विष्टर आसने। पादपे कुशमुष्टौ च, हे विष्टरो विटपी दर्भमुष्टि पीठाद्यमासनम्, अ विष्टरो वर्हिषो मुष्टिर्विष्टरो ज्ञेयमासनम् । विष्टरो द्रुविशेषश्च विष्टर क्रतुरेव च, अने

वीतिहोत्र—वीतिहोत्रोऽनलेऽर्के च, मे वीतिहोत्रोऽनलार्कयो, वि वीति होत्रस्तु दिवाकरहुताशयो, हे

वीथी—वीथी पक्तौ गृहाङ्गे च रूपकान्तरवर्त्मनो, मे वीथी गृहाङ्गे पक्तौ च नाट्यरूपकवर्त्मनो वि वीथी वर्त्मनि पक्तौ च गृहाङ्गे नाट्यरूपके, हे वीथी पदव्यपि अ वीथी पक्तौ गृहाशके त्रि

वीर—वीरो रसविशेष स्यादुत्तरे सुभटे त्रिषु। स्त्री सुराक्षीरकाकोलीता मलक्येलवालुके। पतिपुत्रवतीरम्भाविदारीदुग्धिकासु च। मलपूक्षीरविदार्यो क्लीव शृङ्गचा नलेऽपि च, मे वीरा स्यात्क्षीरकाकोलीतामलक्येलवालुषु। पति पुत्रवतीरम्भागम्भारीमदिरासु च। गोष्ठोदुम्बरिकाक्षीरविदारीदुग्धिकासु च। वीरस्तु सुभटे श्रेष्ठे वीर शृङ्गचा नतेऽपि च वि वीरो जिने नटे श्रेष्ठे वीर शृङ्गचा नतेऽपि च। वीरा गम्भारिका रम्भा तामलक्येलवालुका। मदिराक्षीरकाकोलीगोष्ठोदुम्बरिकासु च। पतिपुत्रवतीक्षीरविदारीदुग्धिकास्वपि हे वीरौ विक्रमबान्धवौ अन

वीरतर—स्याद्वीरतर वीरणे वीरश्रेष्ठे शरे च ना मे विदुर्वीरतर श्रेष्ठ शरवीरणयोरपि वि वीरतरो वीरश्रेष्ठ शरे वीरतर पुन। वीरणे, हे

वीरभद्र—वीरभद्रोऽश्वमेधाश्व वीरश्रेष्ठे च वीरणे म वि वीरभद्रो वीरणऽश्वमेधाश्वे वीरसत्तमे ह

वीरवृक्ष—वीरवृक्षस्तु भल्लातककुभद्रुमयो पुमान् मे वीरवृक्षस्तु भल्ला तककुभद्रुमयोर्मत वि वीरवृक्षोऽर्जुनद्रुम। भल्लाते ह

वीरुध्—वीरुल्लताविटपयो स्त्रियाम् म वीरुद्विटपिशाखयो वि वीरुल्लताया विटपेऽपि च ह

वीर्य—वीर्यं शुक्रे प्रभावे च तेज सामर्थ्ययोरपि म वि वीर्यं तेज प्रभावयो। शुक्रे शक्तौ च, ह वीर्यं बले प्रभावे च अ वीर्यं प्रधाने धातौ च, त्रि वीर्यं शुत्र बल वीर्यं वीर्यं बीजमुदाहृतम् अने

वीवध—विवध

वृकधूप—वृकधूपस्तु सरलद्रवकृत्रिमधूपयो मे वि वृकधूपो वृक्षधूपे सिह्लके, हे

वृक्षादन—वृक्षादनश्चलदले मधुच्छत्रकुठारयो। वृक्षादनी तु वन्दाया विदारीकन्दकेऽपि च मे वृक्षादनश्चलदले मधुच्छत्रकुठारयो। वृक्षादनी स्मृता वन्दाविदारीगन्धयोरपि, वि वृक्षादनो मधुच्छत्रे चलपत्रकुठारयो। वृक्षादनी तु वन्दाया विदारीगन्धिकौषधे, हे वृक्षादनी स्याद्वन्दाया स्त्रिया कुठारक पुमान् त्रि

वृजिन—वृजिनं कल्मषे क्लीबं केशे ना कुटिले त्रिषु, मे. वृजिन कल्मषे केशे वृजिन. कुटिलेऽन्यवत्, वि. वृजिनः केशे वृजिनं भुग्नेऽघे रक्तचर्मणि, हे. केशेऽपि वृजिन', अ. वृजिनं मलिने पापे, अने. वृजिन. केशेऽप्युक्त', ह.

वृति—वृतिस्तु वरणेऽपि स्याद्वेष्टनेऽपि च योषिति, मे वृति' स्याद्वरणे वाटे, वि वृतिर्वरणवाटयोः, हे.

वृत्त—वृत्तोऽधीतेऽप्यतीतेऽतिवर्तुलेऽपि वृते मृते। दृढेऽन्यलिङ्गं वा क्लीव छन्दश्चारित्रवृत्तिषु, मे. वृत्तं वृत्तौ दृढे मृते। चरित्रे वर्तुले छन्दस्यतीताधीतयोर्वृते, हे वृत्तोऽतीते दृढे ख्याते वर्तुलेऽपि मृते वृते। वाच्यवद्वर्तने वृत्त चरित्रच्छन्दसोरपि, वि. वृत्तं पद्ये चरित्रे त्रिष्वतीते दृढनिस्तले, अ वर्तुलाधीतयोर्वृत्तम्, त्रि.

वृत्तान्त—वृत्तान्त प्रक्रियाया स्यात्कात्स्न्र्यवार्ताप्रभेदयो। प्रस्तावे, मे वृत्तान्तस्तु प्रकरणे कात्स्न्र्ये वार्ताप्रकारयोः, हे. वृत्तान्त स्यात्प्रकरणे प्रकारे कात्स्न्र्यवार्तयो., अ वृत्तान्तोऽवसरे भावकात्स्न्र्यवार्ताविशेषयो। वृत्तान्त प्रक्रियाया स्यात्क्वचिदेकान्तवाचकः, वि.

वृत्ति—वृत्तिर्विवरणाजीवकैशिक्यादिप्रवर्तने। स्त्री, मे. वृत्तिर्विवरणे जीव्ये कैशिक्यादिषु चेष्यते, वि. वृत्तिस्तु वर्तने। कैशिक्यादौ विवरणे, हे कैशिक्याद्याश्च वृत्तय', अ. वर्तने विवृतौ वृत्ति', त्रि.

वृत्र—वृत्रो रिपौ घने ध्वान्ते शैलभेदे च दानवे, मे वृत्रो रिपौ घने ध्वान्ते शैले शक्रे च दानवे, वि. वृत्रो मेघे रिपौ ध्वान्ते दानवे वासवे गिरौ, हे ध्वान्तारिदानवा वृत्रा, अ. वृत्रौ दानववैरिणौ, अने. त्वाष्ट्रे तमसि शत्रौ च वृत्रशब्दस्त्रिषु स्मृतः, ह

वृथा—वृथा वन्ध्ये निष्कारणे, मे वृथा निष्कारणे वन्ध्ये वृथा स्याद्विधिवर्जिते, वि. वृथा त्वविधौ स्यादनर्थके, हे वृथा निरर्थकाऽविध्यो, अ.

वृद्ध—वृद्धो जीर्णे प्रवृद्धे ज्ञे त्रिषु क्लीवन्तु शैलजे, मे. वृद्धन्तु शैलजे सूरिजीर्णरूढेषु भेद्यवत्, वि. वृद्ध. प्राज्ञे स्थविरे च वृद्ध शैलेयरूढयो', हे. बुधवृद्धौ पण्डितेऽपि अ

वृद्धि—वृद्धिस्तु वर्धने योगेऽप्यष्टवर्गौषधान्तरे। कलान्तरे चाभ्युदये समृद्धचामपि योषिति, मे. वृद्धिरानन्दने ऋद्धौ वर्धनेऽपि कलान्तरे, वि. वृद्धिः कलान्तरे हर्षे वर्धने भेषजान्तरे, हे.

वृन्त—वृन्त प्रसवबन्धे च घटीधाराकुचाग्रयो., मे. वृन्तं स्तनमुखे पुष्पबन्धे, हे. वृन्त प्रसवबन्धे स्याद्घटधाराकुचाग्रयो', वि.

वृन्दारक—वृन्दारक सुरे पुसि मनोज्ञश्रेष्ठयोस्त्रिपु, मे वृन्दारक सुरे श्रेष्ठे मनोज्ञे पुनरन्यवत्, वि वृन्दारको मनोरमे। सुरे श्रेष्ठे, हे वृन्दारकौ रूपिमुख्यौ (त्रिपु), अ वृन्दारकौ सुरश्रेष्ठौ, त्रि

वृश्चिक—वृश्चिकश्च द्रुणे राशौ शूककीटौपधीभिदो, मे वृश्चिकस्तु द्रुणे राशौ शूककीटे तथौपधे, वि वृश्चिकश्च द्रुणे राशावौपधे शूककीटके, हे शूककीटे च वृश्चिक, अ

वृष—वृपो धर्मे बलीवर्दे शृङ्गया पुराशिभेदयो। श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थश्च व्यासमूपिकशुक्ले। तथा वास्तुस्थानभेदे पुमानेप प्रकीर्तित। वृषा मूपिकपर्ण्याञ्च यतीनामासने वृषी, मे वृष स्याद्वासवे धर्मे सौरभेये च शुक्ले। पुराशिभेदयो शृङ्गचा मूपिकश्रेष्ठयोरपि। कपिकच्छ्वां वृषा प्रोक्ता व्रतिनामासन वृषी वि वृपो गव्याखुधर्मयो। पुराशिभेदयो शृङ्गचा वासवे शुक्लेऽपि च। श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थश्च वृषी तु व्रतिविष्टरे। वृषा चित्राकपिकच्छ्वो, हे शुक्ले मूपिके श्रेष्ठे मुक्ते वृषभे वृष अ धर्मो वृषो वृष श्रेष्ठो वृषो गौर्महिषो वृष। वृषो वल वृष कामो वृषणो वृष उच्यते अन

वृषन्—वृषा कर्णे महेन्द्रे ना मे वृषा तु वासवे। वृषभे तुरगे पुसि, हे वृषा कर्णमहेन्द्रयो वि

वृषपर्वन्—वृषपर्वा पुमान्दैत्यभेदेऽप्यन्धकसूदने मे वृषपर्वा हरे दैत्ये शृङ्गारिणि कशेरुणि वि वृषपर्वा तु शृङ्गारिहरदैत्यकशेरुपु हे वृषपर्वा शिवे दैत्ये त्रि

वृषभ—वृषभ श्रेष्ठवृषयो मे वृषभ स्यादादिजिने वृषपुङ्गवयोरपि, हे वृषभ पुङ्गवे वृषे वि

वृषल—वृषलो गृञ्जने शूद्रे चन्द्रगुप्ते च वाजिनि मे वृषल कथित शूद्रे चन्द्रगुप्ते च वाजिनि वि वृषलस्तुरगे शूद्रे, हे

वृषाकपायी—वृषाकपायी श्रीगौरीवरीजीवन्तिकासु च, मे वृषाकपायी श्रीगौर्यो जीवन्त्याञ्च शतावरी, वि वृषाकपायी जीवन्त्या शतावर्युमयो श्रियाम् हे वृषाकपायी श्रीगौर्यो, अ

वृषाकपि—वृषाकपि पुमान् कृष्णे शङ्करे जातवेदसि मे वृषाकपि शिवे कृष्णे ज्वलने च वृषाकपि, वि वृषाकपि। वासुदेवे शिवेऽग्नौ च, हे हरविष्णू वृषाकपी, अ शिवकृष्णौ वृषाकपी, अने

वृषाङ्क—वृषाङ्क शङ्करे साधौ भल्लातकमहल्लयो मे, वि वृषाङ्क साधुभल्लातशङ्करेषु महल्लके, हे वृषाङ्कौ शिवभल्लातौ, त्रि

वृष्णि—वृष्णि पापण्डचण्डयो । त्रिपु ना यादवे मेपे, मे वृष्णिस्तु यादवे मेपे वृष्णि पापण्डचण्डयो, वि वृष्णिर्मेपे यादवे च हे वृष्णिर्यादवमेपयो, त्रि

वृहतिका—वृहतिका स्याद्रुवस्त्रभेदयो, हे विद्याद्वृहतिकाभिख्यामूरुवस्त्रप्रभेदयो, वि

वृहन्नल—वृहन्नला गुडाकेशे महापोटगले पुमान्, मे वृहन्नलो गुडाकेशे महापोटगले मत वि वृहन्नल । महापोटगले पार्थे, हे

वेकट—वेकट स्याद्वैकटिके मत्स्यभेदे च यूनि च, मे वेकटो जाततारुण्ये मणिकारे, हे वेकट स्याद्वैकटिके तथा सञ्जातयौवने, वि

वेग—वेगो जवे प्रवाहे च महाकालफलेऽपि च, मे वि वेगो रयप्रवाहयो । रेत किम्पाकयोश्चापि हे वेग प्रवाहजवयोरपि अ वेगस्तु महाकालफलेऽपि च, त्रि

वेणी—वेणी केशस्य बन्धने । नद्यादेरन्तरे देवताले, मे वेणी कचस्य बन्धे स्यान्नदीना मेलकेऽपि च । देवताडे च, वि वेणी सेतुप्रवाहयो । देवताडे केशबन्धे, हे

वेणु—वेणुर्नृपान्तरे । त्वक्सारेऽपि च पुसि स्यात, मे वेणुर्भूपान्तरे वशे, वि वेणुर्वंशे नृपान्तरे, हे त्रि

वेद—वेद श्रुतौ च वृत्ते च, मे

वेदना—वेदना ज्ञानदुःखयो मे, वि, त्रि वेदना ज्ञाने पीडायाम्, हे सवित्तावपि वेदना ह

वेदि—वेदि: स्यात्पण्डिते पुमान् । स्त्रियामङ्गुलिमुद्राया स्यात्परिष्कृतभूतले म वेदिरङ्गुलिमुद्राया बुधेऽलङ्कृतभूतले, वि, हे

वेदिका—वेदिकाऽङ्गुलिमुद्रायाम्, ह

वेधस्—वेधा पुसि हृषीकेशे बुधे च परमेष्ठिनि, मे वेधा विधौ बुधे विष्णौ, वि वेधा धातृज्ञविष्णुपु, हे विष्णौ च वेधा, अ विद्वुष्यपि स्मृतो वेधा, ह

वेर—वेर कलेवरे क्लीब वार्ताकौ कुङ्कुमेऽपि च, मे वेर शरीरे काश्मीरे वेर वातिङ्गणेऽपि च, वि वेर घुसृणवृन्ताकशरीरेषु, हे वराङ्गे कुङ्कुमे वेरम्, त्रि

वेरट—अथ वेरट । मिश्रीकृते च नीचे च वेरट बदरीफले, हे

वेला—वेला काले च सीमायामब्धे कूलविकारयो । अक्लिष्टमरणे रागे ईश्वरस्य च भोजने, मे वेला काले च जलधेस्तीरनीरविकारयो । अक्लिष्टमरणे रागे सीम्नि वाचि बुधस्त्रियाम् । भोजनेऽपीश्वराणा स्यात्, वि वेला बुधस्त्रिया काले सीमनीश्वरभोजने । अक्लिष्टमरणेऽम्भोधेस्तीरनीरविकारयो, हे अब्ध्यम्बु-

विकृतौ वेला कालमर्यादयोरपि, अ अथ वेला स्यात्सिन्धो कूले च भोजने, नि वेला कालविशेष स्याद्वेला सिन्धुजलोद्‌गति । वेला शफाङ्गुलीच्छेदे वेला द्रोण्यन्तरात्मनि, अने दन्तमासेऽपि वेला स्यात्, हा व्यवस्थाऽनेहसोर्वेला, ह

वेल्लित—वेल्लित गमने क्लीव कुटिले विधुते त्रिपु, मे वेल्लित कुटिले प्रोक्त वाच्यवद्विधुते प्लुते, वि वेल्लित कुटिले धुते । प्लुते, हे

वेश—वेशो वेश्यागृहे गृहे मे, हे वेशो वेश्यागृहे प्रोक्तो नेपथ्ये गृहमानके, वि वेशो वेश्यागृहेऽपि च, त्रि

वेश्य—वेश्य वेश्यागृहे क्लीव गणिकायान्तु योपिति, मे वेश्य वेश्यागृहे वेश्या गणिकायामुदीरिता, वि वेश्यन्तु गणिकागृहे । वेश्या तु पण्ययोपायाम्, हे

वेष्टन—वेष्टन कर्णशष्कुल्यामुष्णीपे मुकुटे वृतौ, मे वेष्टन कर्णशष्कुल्या-मुष्णीपे परिवारणे वि वेष्टन मुकुटे कर्णशष्कुल्युष्णीपयोर्वृतौ, हे

वेष्टित—वेष्टित रुद्धे लासके करणान्तरे मे वेष्टित लसके रुद्धे स्त्रीणाञ्च करणान्तरे, वि वेष्टित लासके रुद्धे स्त्रीकरणान्तरे, हे

वै—वै स्यात्सम्बोधने पादपूरणेऽनुनयेऽपि च, मे वि वै हेतौ पादपूरणे, हे

वैकुण्ठ—वैकुण्ठ कृष्णशक्रयो मे वि वैकुण्ठो वासवे विष्णौ हे

वैजयन्त—वैजयन्तो गृहे शक्रध्वजप्रासादयो पुमान् । वैजयन्ती पताकाया जयन्तीपादपे स्त्रियाम् मे वैजयन्ती गृहे शक्रप्रासादध्वजयोरपि । वैजयन्ती पताकाया जयन्तीवह्निमन्थयो, वि वैजयन्तो गृहे ध्वजे । इन्द्रालये वैजयन्ती त्वग्निमन्थपताकयो । जयन्त्याञ्च, हे

वैजिक—वैजिक शिग्रुतैले स्याद्धेतौ सद्योऽङ्कुरे तु ना, मे वैजिक शिग्रुतैले च हेतौ सद्योऽङ्कुरेऽपि च, वि वैजिक कारणे शिग्रुतैले च वैजिकोऽङ्कुरे, हे

वैतरणी—अथ वैतरणी नद्या प्रेताना यातुमातरि, मे भवेद्वैतरणी नद्या प्रेताना यातुमातरि, वि वैतरणी प्रेतनद्या जनन्यामपि रक्षसाम्, हे

वैतालिक—वैतालिक पुमान् खेटिताले बोधकरे त्रिपु, मे वैतालिको बोधकरे खेटितालेऽप्युदीरित, वि वैतालिक खड्‌गताले मङ्गलापाठकेऽपि च, हे

वैदर्भ—वैदर्भ वाक्यवक्रत्वे वैदर्भी रीतिभिद्यपि, मे वैदर्भ वाक्यवक्रत्वे वैदर्भश्च नृपान्तरे, वि

वैदेहक—वैदेहको वाणिजके शूद्राद्वैश्यामुतेऽपि च, मे, वि वैदेहको वाणिजका वैश्यापुनश्च शूद्रत, हे वैदेहको वाणिजके वैश्यायामपि शूद्रजे, त्रि

वैदेही—वैदेही रोचनासीतावणिक्स्त्रीपिप्पलीपु च, मे वैदेही रोचनासीता-वणिक्स्त्रीपिप्पलीष्वपि, वि वैदेही पिप्पलीसीतावणिक्स्त्रीरोचनास्वपि, त्रि

वैनतेय—वैनतेयस्तु गरुडे स्यात्प्रभाकरसारथौ, मे

वैनाशिक—वैनाशिक स्यात्क्षणिके परतन्त्रोर्णनाभयो, मे, वि वैनाशिक स्यात्क्षणिके परायत्तोर्णनाभयो, हे

वैरोचन(नि)—वैरोचनिस्तु सुगते बलिदैत्यार्कपुत्रयो, मे वैरोचनस्तु सुगते बलिदैत्यार्कपुत्रयो वि वैरोचनो रविसुते सुगते बलिदानवे, हे

वैशाख—वैशाखो मासभेदेऽपि मन्थाने च प्रकीर्तित मे वैशाखो राधमन्थयो वि वैशाख खजके राधे, हे वैशाखो मन्थमासयो, त्रि

वोड़—वोड़ी स्त्री पणपादे ना गोनसाहौ झपान्तरे, मे

वोढ़—वोढा ना भारिके सूते, मे वोढा स्याद्भारिके सूते, वि, हे

व्यक्त—व्यक्त स्फुटमनीषिणो मे वि व्यक्तो मनीषिस्फुटयो हे व्यक्त प्राज्ञेऽपि, अ स्पष्टप्राज्ञौ स्मृतौ व्यक्तौ, अने

व्यग्र—व्यग्रो व्यासक्त आकुले, मे, वि, अ व्यग्रो व्यापृताकुलयो हे

व्यङ्ग—व्यङ्गो भके च हीनाङ्गे, मे, हे व्यङ्गो हीनाङ्गभेकयो, वि

व्यञ्जन—व्यञ्जन तेमने चिह्ने श्मश्रुण्यवयवे हलि, मे व्यञ्जन तेमने चिह्ने श्मश्रुण्यवयवेऽपि च, वि व्यञ्जन श्मश्रुचिह्नयो। तेमनेऽवयवे कादौ, हे व्यञ्जन लाञ्छन श्मश्रुनिष्ठानावयवेष्वपि, अ

व्यतिकर—अथ व्यतिकर पुंसि व्यसनव्यतिपङ्गयो, मे, त्रि व्यतिकर समाख्यातो व्यसनव्यतिपङ्गयो, वि व्यतिकरो व्यसनव्यतिपङ्गयो हे

व्यतीपात—व्यतीपातो महोत्पाते योगभेदापयानयो, मे, वि व्यतिपात उपद्रवे। योगभेदेऽपयाने च, हे

व्यलीक—व्यलीकमप्रियाऽकार्यवैलक्ष्येष्वपि पीडने। ना नागरे, मे व्यलीको नागरे स्मृत। व्यलीकमप्रियाऽकार्यवैलक्ष्येष्वपि पीडने, वि व्यलीक व्यङ्गवैलक्ष्याप्रियाऽकार्येषु पीडने, हे पीडार्थेऽपि व्यलीक स्यात् अ वैलक्ष्याकार्ययो क्लीव व्यलीक त्रिषु नागरे, त्रि

व्यवहार—व्यवहारो द्रुभेदे स्यात्पणे न्यायेऽपि च स्थितौ, मे व्यवहारो द्रुभेदे स्याद्व्यवहारो पणे स्थितौ, वि व्यवहार स्थितौ पणे। द्रुभेदे, हे

व्यवहारिका—व्यवहारिका स्याल्लोकयात्रासम्मार्जनीङ्गुदे, मे अथ स्याद्व्यवहारिका। लोकयात्रेङ्गुदीवर्धनीषु, हे स्याद्व्यवहारिका लोकयात्रासम्मार्जनीङ्गुदे, वि

व्यवाय—व्यवाय सुरतेऽन्तर्धौ पुंसि क्लीवन्तु तेजसि, मे व्यवाय सुरते-

ऽन्तर्धौ व्यवाय तेजसि स्मृतम्, वि व्यवायन्तु मैथुनव्यवधानयो, हे सुरतेऽपि व्यवाय स्यात्, ह

व्यवायिन्—व्यवायी कामुके द्रव्यविशेष च समीरित, वि

व्यसन—व्यसन त्वशुभे सक्तौ पानस्त्रीमृगयादिषु। दैवानिष्टफले पापे विपत्तौ निष्फलोद्यमे, मे, वि व्यसन निष्फलोद्यमे। दैवानिष्टफले सक्तौ स्त्री-पानमृगयादिषु। पापे विपत्तावशुभे, हे व्यसन विपदि भ्रशे दोषे कामजकोपजे, अ दैवानिष्टफले सक्तौ व्यसन निष्फलोद्यमे, त्रि

व्यस्त—व्यस्तन्तु व्याकुले व्याप्ते, मे व्यस्त व्याप्ते च सकुले, वि

व्याघात—व्याघातो योगभेदे स्यादन्तरायप्रहारयो, मे, वि व्याघातो योग-विघ्नयो। घाते, हे

व्याघ्र—व्याघ्र स्यात्पुसि शार्दूले रक्तैरण्डकरञ्जयो। श्रेष्ठे नराद्युत्तर-स्थ कण्टकार्यान्तु योषिति, मे व्याघ्रो द्विपिनि विख्यात रक्तैरण्डकरञ्जयो। व्याघ्री निदिग्धिकायाञ्च श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थित, वि व्याघ्र करञ्जे शार्दूले रक्तैरण्डतरावपि। श्रेष्ठे तूत्तरपदस्थ स्याद्व्याघ्री कण्टकारिका, हे

व्याघ्रनख—भवेद्व्याघ्रनख कन्दगन्धद्रव्यविशेषयो। नखक्षतान्तरे क्लीवम मे भवेद्व्याघ्रनख कन्दगन्धद्रव्यविशेषयो, वि व्याघ्रनखस्तु कन्दे स्याद गन्धद्रव्यान्तरेऽपि च, हे

व्याज—व्याज शाठ्येऽपदेशे, मे, हे व्याज शाठ्यापदेशयो, वि व्याज शाठ्येऽपदेशे च त्रि

व्याड—व्याडो हिंस्रपशौ सर्पे, मे, वि, हे सर्पमांसात्पशू व्याडौ, अ,

व्याध—व्याधो मृगयुदुष्टयो। तारामये खे च मे व्याधो मृगदुष्टयो, वि, हे

व्याधि—व्याधि कुष्ठे च रोगे ना, मे व्याधिरामयवाप्ययो, वि

व्याप्त—व्याप्त ख्याते समाक्रान्ते, मे, वि

व्याप्ति—व्याप्तिर्व्यापनलम्भयो, वि, मे व्याप्तिर्व्यापने लम्भनेऽपि च, हे लाभसम्बन्धयोर्व्याप्ति, त्रि

व्यायत—व्यायत व्यापृते दीर्घे दृढे चातिशयेऽन्यवत्, मे, वि व्यायत दीर्घे व्यापृतेऽतिशये दृढे, हे दृढेऽपि व्यायतम्, त्रि

व्यायाम—व्यायाम पौरुषे श्रमे। विषमे दुर्गसञ्चारे, मे व्यायामो दुर्गसञ्चारे वियामे पौरुषेऽपि च, वि व्यायाम पौरुषे श्रमे। वियामे दुर्गसञ्चारे, हे.

व्याल—व्यालो दुष्टगजे सर्पे श्वापदे नाऽन्यवत्खले मे व्यालो भुजङ्गमे क्रूरे श्वापदे दुष्टदन्तिनि, वि व्यालो दुष्टगजे सर्पे शठे श्वापदसिंहयो , हे भेद्य-लिङ्ग शठे व्याल पुंसि श्वापदसर्पयो , अ अर्थव्यवसहे व्यालस्तथा हिंस्रपशौ स्मृत , ह व्यालोऽहि श्वापदो व्यालो व्याल स्यात्कुटिल करी। प्रमाद-वान्नरो न व्यालो व्यालो वाल उदाहृत , अने व्याल सर्प शठे व्यालो व्यालो ज्ञेयश्चतुष्पद , अने

व्यास—व्यासो भा विस्तृते मुनौ, मे व्यासो मुनिप्रपञ्चयो , हे व्यासो मुनौ च विस्तारे, त्रि व्यासो मुनौ स्याद्विस्तारे, वि

व्युत्थान—व्युत्थान स्वातन्त्र्यकृत्ये विरोधाचरणेऽपि च, मे व्युत्थान स्वैर-करणे विरोधाचरणेऽपि च, वि व्युत्थान प्रतिरोधने। विरोधाचरणे स्वैरवृत्तौ समाधिपारणे, हे व्युत्थान प्रतिरोधे च विराधाचरणेऽपि च अ स्वतन्त्रता च व्युत्थानम्, त्रि

व्युष्ट—व्युष्ट कल्ये त्रिपूषिते, मे , त्रि व्युष्ट फले दिने। पर्युषिते प्रभाते च, हे व्युष्ट दिने प्रभाते च फले पर्युषितेऽपि च वि व्युष्ट कल्ये तयोषिते हा

व्युष्टि—व्युष्टि फले समृद्धौ च अ व्युष्टि स्तुतिफलर्द्धिषु हे व्युष्टि फले समृद्धौ स्त्री, मे व्युष्टिरुक्ता समृद्धौ च नियमादिफलेऽपि च वि

व्यूढ—व्यूढ सहतविन्यस्तपृथुलेष्वभिधेयवत्, म व्यूढ सहतविन्यस्तपृथुलेषु च भेद्यवत्, वि व्यूढा न्यस्तोरुसहता , हे व्यूढौ विन्यस्तसहतौ, अ

व्यूह—व्यूह स्याद्बलविन्यासे निर्माणे वृन्दतर्कयो , मे , वि व्यूहो निर्माण-तर्कयो । समूहे बलविन्यासे, हे देहनिर्माणसैन्येषु व्यूह स्यात्, त्रि व्यूहो वृन्देऽपि, अ व्यूह रचनायामपि, ह

व्योमचारिन्—व्योमचारी तु निर्दिष्टो देवताया विहङ्गमे, मे व्योमचारी खगे देवे, वि

व्योमन्—व्योम वारिणि चाकाशे भास्करस्यार्चनाश्रये, मे व्योम वारि-विहायसो , वि

व्योष—व्योष स्यात्त्रिकटुद्रव्ये करिभेदे पुमानयम्, मे

व्रज—व्रजो गोष्ठाध्ववृन्देषु, मे , वि व्रजोऽध्वगोष्ठसङ्घेषु, हे गोष्ठाध्वनि-वहा व्रजा , अ व्रजो गोष्ठ व्रजो मार्गो व्रज सङ्घो व्रजो गण , अने

व्रज्या—व्रज्या पर्यटने प्रोक्ता वर्गप्रस्थानयोरपि, मे , वि

व्रीहि—व्रीहि सामान्यधान्ये स्यादाशुधान्ये तु पुंस्ययम्, मे

व्रीहिराजिक—स्याद्व्रीहिराजिक कङ्गुधान्यचीनकधान्ययो , मे स्याद्

व्रीहिराजिक कामलिकाया चीनधान्यके, वि अथ व्रीहिराजिक । चीनान्ने कामलिकायामपि, हे

श—श वदन्ति बुधा श्रेय शश्च शस्त्र निगद्यते। शीञ्च शयनमित्याहु शास्त्र शा च निगद्यते, मे श सुख शङ्कर श्रेय शश्च सीम्नि निगद्यते। शयने श समाख्यातो हिंसाया शो निगद्यते, ए मृत्युर्वको विपघ्नश्च हृदो दक्षकरस्थित । शकुकर्णोऽस्थिसज्ञश्च शकार सद्भिरीरित , मा

शसा—शसा वचसि वाञ्छायाम्, मे , हे शसा वचनवाञ्छयो , वि

शक—शको जात्यन्तरे नृपे, मे शको राजन्यदेशयो , वि शको देशे राजभेदे हे

शकल—शकल त्वचि खण्डे स्याद्रागवस्तुनि वल्कले, मे , वि शकल रागवस्तुनि। वल्कले त्वचि खण्डे च, हे शकल वल्कले खण्डे, त्रि

शकुन—शकुनस्तु पुमान् पक्षिमात्रपक्षिविशेपयो । शुभशसिनिमित्ते च शकुन स्यान्नपुसकम् मे शकुन च शुभाशसिनिमित्ते शकुन खगे, वि शकुन स्याद्दैव शसिनिमित्ते शकुन खगे हे दैवशसिनिमित्ते च शकुन पुसि पक्षिणि, त्रि

शकुनि—शकुनि पुसि विहगे सौवले करणान्तरे, मे शकुनि सौवले करणे खगे वि शकुनि खगे करणभेदे कौरवमातुले, हे शकुनि सौवले खगे, त्रि

शकुन्त—शकुन्त कीटभेदे स्याद्भासपक्षिविहङ्गयो , मे शकुन्तो विहगे भासे, हे शकुन्तौ भासपक्षिणौ अ शकुन्त पक्षिभेदे स्याद्भासपक्षिविहङ्गयो वि

शकुलादनी—शकुलादनी स्त्रिया कृष्णभेदीकटुकशाकयो , मे शकुलादन्यभिख्या तु मासीकिञ्चुलिकाह्वयो । कटुकाजलपिप्पल्यो कथ्यते शकुलादनी, वि शकुलादनी। कटुमासीकिञ्चुलिकाजलपिप्पलिकासु च, हे कटुकाया कञ्चटके कथिता शकुलादनी, हा

शक्ति—शक्तिरस्त्रान्तरे गौर्यामुत्साहादौ बले स्त्रियाम्, मे शक्तिर्बले प्रभावादौ शक्ति प्रहरणान्तरे, वि शक्तिरायुधभेदे स्यादुत्साहादौ बले स्त्रियाम्, हे कासूसामर्थ्ययो शक्ति , अ अस्त्रभेदेऽपि शक्ति स्यात्, त्रि

शक्र—शक्र पुमान्देवराजे कुटजार्जुनभूरुहो , मे शक्रो महेन्द्रे स्यात्कुटजार्जुनभूरुहो , वि शक्रोऽर्जुनतराविन्द्रे कुटजे, हे कुटजे वासवे शक्र , त्रि

शक्वरी—शक्वरी छन्दसो भेदे नदीमेखलयोरपि, मे शक्वरी मेखलानद्यो छन्दोभेदेऽपि शक्वरी, वि शक्वरी सरिदन्तरे। छन्दोजातौ मेखलायाम्, हे शक्वरी मेखला च्छन्द , त्रि

शङ्का—शङ्का त्रासे वितर्के च, मे, वि. शङ्का स्यात्संशये भये, हे

शङ्कु—शङ्कुः संख्यास्त्रयादोभित्कीलेशकलुषेषु ना, मे. शङ्कुः पत्रशिराजाले संख्याकीलकशम्भुषु। यादोऽस्त्रभेदयोर्मेढ़े, हे. शङ्कुः कीले शिवेऽस्त्रे च सख्या-यादःप्रभेदयोः, वि. शङ्कुः कीलकसंख्यास्त्रजलजन्तुषु दृश्यते, त्रि.

शङ्ख—शङ्खः कम्बौ न योषिन्ना भालास्थिनिधिभिन्नखे, मे. शङ्खो निध्यन्तरे कम्बुललाटास्थिनखीषु च, वि. शङ्खः कम्बौ निधिभेदे स्यान्नख्यामलिकास्थनि, हे. शङ्खो निधौ ललाटास्थ्नि कम्बौ न स्त्री, अ.

शङ्खक—शङ्खकं वलये कम्बौ अस्त्री पुंसि शिरोरुजि, मे. शङ्खकं वलये कम्बौ शिरोरोगे च शङ्खकम्, वि. शङ्खकं वलये कम्बौ शङ्खकस्तु शिरोरुजि, हे

शङ्खिन्—शङ्खी हरौ समुद्रे ना शङ्खवत्यभिधेयवत्। शङ्खिनी श्वेतचुकाया चौरपुष्प्या वधूभिदि, मे शङ्खिनी श्वेतपुन्नागे चौरपुष्प्या वधूभिदि, वि

शची—शचीन्द्राण्या शतावर्यां तथा स्त्रीकरणान्तरे, मे. शचीन्द्राण्यां शतावरी, वि. शचीन्द्राणीशतावर्योः, हे.

शठ—शठो मध्यस्थपुरुषे धूर्तधूस्तूरयोरपि, मे. शठो मध्यस्थपुरुषे शठो धुत्तूरधूर्तयोः। शठोऽलसे च मूर्खे च, वि. शठो मध्यस्थपुरुषे धूर्ते धुत्तूरकेऽपि च, हे मध्यस्थखलयो शठः, त्रि

शणीर—शणीर शोणमध्यस्थपुलिने दर्दुरीतटे, मे, वि.

शण्ढ—शण्ढो वर्षवरे क्लीबे गोपतौ वन्ध्यपूरुषे, वि. शण्ढपण्ढौ तु सौविदे। वन्ध्यपुंसीट्चरे क्लीवे, हे. v. पण्ढ.

शतघ्नी—शतघ्नी शस्त्रभेदे स्याद्वृश्चिकाल्या करञ्जके, मे., वि. शतघ्नी तु वृश्चिकाल्या शस्त्रभेदकरञ्जयोः, हे

शतधृति—भवेच्छतधृतिः पुंसि शक्रे च परमेष्ठिनि, मे. शतधृतिर्धातरीन्द्रे, वि. ब्रह्मशक्रौ शतधृती, त्रि.

शतपत्र—शतपत्रः शिखण्डिनि। दार्वाघाटे सारसे च कमले तु नपुंसकम्, मे. शतपत्रो राजकीरे दार्वाघाटमयूरयोः। राजीवे शतपत्रं तु, वि. शतपत्रो दार्वाघाटे राजकीरमयूरयोः। शतपत्रं तु राजीवे, हे. दार्वाघाटेऽपि शतपत्रम्, हृ.

शतपर्वा—शतपर्वा तु दूर्वायां तथा भार्गवयोषिति, मे. शतपर्वा तु दूर्वाया भार्गवस्य स्त्रियामपि, वि.

शतपर्विका—शतपर्विका तु दूर्वाया वचायामपि योषिति, मे. अथो शतपर्विका। स्याद्वचादूर्वयोः, हे. स्याच्छतपर्विका दूर्वावचयोः, वि. वचाऽपि शतपर्विका, त्रि.

शतह्रदा—शतह्रदा स्त्रिया वज्रे सौदामिन्या च कीर्तिता, मे शतह्रदा भवेद्वज्रे व सौदामिन्या च कीर्तिता, वि शतह्रदा तु विद्युति। वज्रेऽपि, हे v ऐरावत

शतानन्द—शतानन्दो मुनेर्भेदे देवकीनन्दनेऽपि च, मे

शतानीक—शतानीकस्तु वृद्धे स्यान्मुनिराजप्रभेदयो, मे शतानीको मुनेर्भेदे वृद्धे च, वि शतानीको मुनौ वृद्धे, हे

शतावरी—शतावरी तु शच्या स्यादिन्दीवर्यामपि स्त्रियाम्, मे वरीशच्यो शतावरी त्रि

शद्रि—शद्रिर्नाऽम्भोधरे जिष्णौ मे शद्रिर्विष्णौ तडित्यपि, हे शद्रि रम्भोधरे जिष्णौ वि

शनैस्—शनै स्वैर शनैश्चरे मे शनै शनैश्चर स्वैरे वि

शफ—शफ मूले तरूणा स्याद गवादीना खुरेऽपि च वि मे शफ खुरे गवादीना मूले विटपिनामपि हे

शब्द—शब्दोऽक्षर यशोगीत्योर्वाक्य ख श्रवणे ध्वनौ हे

शम्—श कल्याणे सुखे म श सुख शर्मणि प्रोक्तम वि श कल्याणे सुखेऽपि च, हे

शमथ—शमथ शान्तिमन्त्रिणो म शमथ सचिवे शान्तौ वि शमथ सचिव शम ह

शमन—शमन शान्तिवधयो। शमन श्राद्धदैवते मे वि शमनस्तु यमे शमन शान्तहिंसयो ह यमे ना शमन वधे त्रि

शमी—शमी सक्तुफलाया च शिम्बिकाया च वागुजौ, मे शमी सक्तुफलाया च शिम्बायामपि वल्गुलौ वि शमी द्रुभदे वल्गुल्या शिम्ब्याम हे

शम्पा—शम्पा विद्युत्पवि शम्पा शम्पा शङ्खध्वनिर्मत, अने

शम्पाक—शम्पाकस्तु वियाते स्याद्याचके चतुरङ्गुले, हे v सम्पाक

शम्ब—शम्ब स्यान्मुसलाग्रस्थलौहमण्डलके पवौ। शुभान्विते त्रिपु मे शम्ब स्यान्मुसलाग्रस्थलौहमण्डलक पवौ। शुभान्विते च, वि शम्ब पवौ लोहकाञ्च्याम् हे शम्बस्तु मुसलानने। कल्याणवति वज्रे च, त्रि

शम्बर—शम्बर सलिले पुसि मृगदैत्यविशेषयो। शम्बरी चाखुपर्ण्या स्यात मे शम्बर सलिल चित्रबौद्धव्रतविशेषयो। शम्बरो दैत्यहरिणमत्स्यशैलजिनान्तरे॥ औषधौ शम्बरीमाहु, वि शम्बर जल। चित्रे बौद्धव्रतभेदे शम्बरो दानवान्तर। मत्स्यैणगिरिभिदपु शम्बरी पुनरौषधौ, हे शम्बर सयमे जले। शम्बरो दैत्यहरिणौ त्रि

शम्बल—शम्बलोऽस्त्री सम्बलवत्कुलपाथेयमत्सरे, मे. शम्बलं कुलपाथेय-मत्सरेषु समीरितम्, वि. शम्बलं मत्सरे तटे। पाथेये, हे.

शम्बू(म्बु)क—शम्बूको गजकुम्भान्ते घोङ्के च शूद्रतापसे। जलजन्तुविशेषे च शम्बूका न नपुंसकम्, मे. शम्बूको गजकुम्भान्ते दैत्यभेदे च घोङ्के, वि. शम्बूको दैत्यविशेषे करिकुम्भान्तशङ्खयो, हे.

शम्भु—शम्भु पुंसि महादेवे परमेष्ठिनि चार्हति, मे शम्भुर्ब्रह्मार्हतोर्हरे, वि. शम्भुर्ब्रह्मार्हतो शिवे, हे शम्भू ब्रह्मत्रिलोचनौ, अ शम्भू ब्रह्म-महेश्वरौ, अने.

शयः—शय शय्याहिपाणिषु, मे., वि.

शयथ—शयथः स्यादजगरे निद्रालौ मरणेऽपि च, हे

शयन—शयनं सुरते निद्राशय्ययोश्च नपुंसकम्, मे शयनं सुरते निद्राशय्य-योरपि भाषितम्, वि. शयन स्वापशय्ययो.। रते, हे.

शयालु—शयालुः स्यादजगरे निद्राशीले च कुक्कुरे, मे शयालु. स्यादजगरे निद्राशीलेऽपि कुक्कुरे, वि. शयालुस्तु निद्रालौ वाहसे शुनि, हे. शयालु कुक्कुरे-ऽलसे, त्रि.

शय्या—शय्या स्याच्छयनीये च गुम्फनेऽपि च योषिति, मे शय्या तल्पे शब्दगुम्फे, वि, हे. विज्ञेयं शयनं शय्या शय्या पुस्तकसञ्चय, अने

शर—शरस्तेजनके बाणे दध्यग्रे ना शर जले, मे शरं नीरे शर काण्डे शर-स्तेजनकेऽपि च, वि. शर जले। शर पुनर्दधिसरे काण्डतेजनयोरपि, हे. v सर.

शरण—शरणं गृहरक्षित्रोर्वधरक्षणयोरपि, मे. शरणं वधरक्षित्रोः शरणं रक्षणे गृहे, वि. शरणं रक्षणे गेहे वधरक्षकयोरपि, हे शरणं गृहरक्षित्रोः, अ. शरणं मारणेऽपि च, त्रि.

शरण्ड—शरण्डस्तु पुमान् धूर्ते शरटे भूषणान्तरे, मे. सरण्ड. सरटे धूर्ते सरण्डो भूषणान्तरे, वि. शरण्डः स्यात्कृकलासे भूषणान्तरधूर्तयोः, हे.

शरण्यु—शरण्युर्वारिदे वाते, वि. v. सरण्यु.

शरद्—शरदस्त्री वत्सरेऽप्यृतौ, मे. शरत्संवत्सरे ऋतौ, वि. शरद्वर्षात्यये वर्षे, हे. ऋतौ वत्सरे शरत्, अ. शरत्संवत्सरेऽपि च, हा.

शरभ—शरभस्तु पशोर्भिदि। करभे वानरभिदि, मे. शरभस्त्वष्टापदे मृगान्तरे, वि.

शरवाणि—शरवाणिः शरमुखे पापिष्ठे शरजीविनि, मे, वि शरवाणिः शरमुखे पदातौ शरजीविनि, हे.

शरु—शरुर्ना कोपवज्रयो, मे शरु कुलिशकोपयो, वि शरु कोपे शरे वज्रे, हे

शर्करा—शर्करा खण्डविकृतावुपलाकर्पराशयो। शर्करान्वितदेशेऽपि रुग्भेदे शकलेऽपि च, मे, वि शर्करा खण्डविकृतौ कर्पराशे रुगन्तरे। उपलाया शर्करायुग्देशेषु शकलेऽपि च, हे शर्करा कर्पराशेऽपि, अ

शर्वरी—शर्वरी यामिनीस्त्रियो, मे शर्वरी रात्रियोषितो। हरिद्राया च, वि शर्वरी निशि नार्या च, हे

शल—शलस्तु शलले पुंसि भृङ्गिक्षेत्रभिदोर्विधौ, मे शल तु शल्लकीलोम्नि शलो भृङ्गिगणे विधौ, वि

शलाका—शलाका शल्यमदनशारिकाशल्लकीषु च। छत्रादिकाष्ठीशरयो, मे शलाका शारिका शल्य श्वाविदालेख्यकूर्चिका, हे स्याच्छलाकाऽपि मदनशारिकाशल्ययो शरे। छत्रपञ्जरकाष्ठया च वि

शलि—शलिर्मुख शलिर्गर्भ शलिर्भृङ्ग शलिर्गद। शलि सर्पविशेषश्च शलि कलिरुदाहृत अने

शल्क—शल्कन्तु शकले वल्के मे शल्क शकलवल्कयो, वि द्वे शल्के शकलवल्कले अ शल्कश्चूर्णेऽपि त्रि v वल्क

शल्य—शल्यन्तु न स्त्रिया शङ्कौ क्लीव क्ष्वेडेषु तोमरे। मदनद्रुश्वाविधोर्ना, मे शल्य शङ्कौ शरे वशकम्बिकाया च तोमरे। शल्यस्तु कथित श्वाविन्मदनद्रुमयोरपि वि शल्य स्यान्मदनद्रुमे। नृपभेदे श्वाविधि च सीम्नि शस्त्रशलाक्यो, हे शलाकायुधयो शल्यम् ह

शल्लकी—शल्लकी पशुवृक्षयो मे वि श्वाविद्वृक्षौ च शल्लक्यौ, त्रि

शव—*शव स्यात्कुणपे पुमान्। शव पानीये,* मे शवो मृते शव नीरे वि

शवर—शवरो म्लेच्छभेदे च पानीये शङ्करेऽपि च, मे शवरो वारिचण्डालभेदयो शङ्करेऽपि च, वि शवरो म्लेच्छभेदेऽप्सु हरे, हे शवर सलिले शिवे, त्रि

शश—शशो बोले लोध्रे नृपशुभेदयो, मे शशो गन्धरसे लोध्रे स्यात्पशौ पुरुपान्तरे, वि शश पशौ बोले लोध्रे नृभेदे च, हे

शशविन्दु—शशविन्दु पुमान्वासुदेवे राजान्तरेऽपि च, मे

शशिलेखा—शशिलेखा कलाभागे गुडूचीवृत्तभेदयो, मे शशिलेखा कलाभागे वाकुचीवृत्तभेदयो, वि शशिलेखा वृत्तभेदे वाकुचीचन्द्रलेखयो, हे

शश्वत्—शश्वत्स्यादात्मप्रश्ने च मङ्गले। पुराकल्पे मदार्थे च पुनरर्थे च

दृश्यते, मे शश्वत्पुन सदार्थयो, वि शश्वत्सहपुनर्नित्ये, हे पुन सहार्थयो शश्वत्, अ

शष्प—शष्प बालतृणे स्मृतम्। पुंसि स्यात्प्रतिभाहानौ, मे शष्प स्यात्प्रतिभाहानौ शष्प बालतृणेऽपि च, वि शष्पन्तु प्रतिभाहीनताया बालतृणेऽपि च, हे शष्प बालतृण प्रोक्तम्, अने

शस्त—शस्त क्षेमे प्रशस्ते च, मे, वि, हे

शस्त्र—शस्त्र लोहास्त्रयो क्लीव छुरिकायान्तु योषिति, मे शस्त्र लोहास्त्रयो शस्त्री क्षुरिकाया च विश्रुता, वि शस्त्रमायुधे। लोहे शस्त्री छुरिकायाम्, हे शस्त्रमायुधलोहयो, अ

शस्य—शस्य शस्ते फले गुणे, वि

शाक—शाको द्वीपान्तरेऽपि च। शक्तौ द्रुमविशेषे च पुमान् हरितकेऽस्त्रियाम्, मे शाको द्वीपे नृपे द्रुमे। शक्तौ हरितके चापि, हे शाको द्वीपान्तरे शक्तौ नृपद्रुमविशेषयो। शाक हरितके चापि, वि v मोक्ष

शाकट—शाकट शकटस्येदमित्यर्थे तस्य वोढरि, मे

शाखा—शाखा पक्षान्तरे बाहौ वेदभागद्रुमाङ्गयो, मे शाखा द्रुमाशे वेदाशे भुजे पक्षान्तरेऽन्तिके, हे शाखा पक्षान्तरे भुजे। शाखा वेदविभागे च पादपाङ्गेऽन्तिकेऽपि च, वि शाखा वेदविभागेऽपि, त्रि

शाखिन्—शाखी स्यात्पादपे वेदे तुरुष्काख्यजने पुमान्, मे शाखी स्यात्पादपे वेदे तुरुष्काख्यजनेऽपि च, वि शाखी तु द्रुमवेदयो। राजभेदे, हे

शाङ्कर—शाङ्करस्तु बलीवर्दे छन्दोभेदे नपुसकम्, मे शाङ्करो वृषभे छन्दोविशेषे शाङ्कर मतम्, अने, v शार्कर

शाङ्करि—शाङ्करि पुंसि कार्तिकेये गणाधिपे, मे शाङ्करिर्विघ्नपे स्कन्दे, वि

शाण—शाणो माषचतुष्टये। लोहादीना च निकषे शाणी प्रावरणान्तरे, मे शाणो मासचतुष्टये। कषणे करपत्रे च शाणी प्रावरणान्तरे, वि शाण कषे मानभेदे, हे कषे माषचतुष्के च शाण, त्रि

शाण्डिल्य—शाण्डिल्य पावकान्तरे। मुनिभेदे च मालूरे, मे शाण्डिल्यो मुनिभेदे स्यान्मालूरे पावकान्तरे, वि शाण्डिल्य पावकान्तरे। विल्वे मुनौ च, हे शाण्डिल्यौ मुनिमालूरौ, त्रि

शात—शात शितञ्च दुर्बले। निशिते च, मे दुर्बले निशिते स्याता शितशातौ, त्रि शित शातञ्च निशिते कृशे। शात शर्मणि, वि

शातकुम्भ—शातकुम्भ सुवर्णे स्याच्छातकुम्भोऽश्वमारके, मे, वि शातकुम्भोऽश्वमारके। शातकुम्भन्तु कनके, हे

शात्रव—शात्रव भावसहत्यो शत्रूणा शात्रवो द्विषि, मे, वि शात्रव शत्रुसञ्चये। शत्रुत्वे शात्रव शत्रौ, हे

शाद—शाद स्यात्कर्दमे शष्पे, मे शाद कर्दमशष्पयो, वि, हे शादो जम्बालशष्पयो, अ शाद शष्पे, ह

शान्त—शान्तोऽभियुक्तरसयो पुसि त्रिपु शमान्विते। अव्यय वारणे शान्तम्, मे शान्तो रसविशेषे स्यादतिमुक्तवदान्तयो, वि शान्तो दान्ते रसान्तरे, हे

शान्ति—शान्ति स्त्री मङ्गले शमे, मे शान्ति शमे च कल्याणे, वि शान्तिर्भद्रे शमेऽर्हति, हे शान्ति स्यान्मङ्गले शमे, त्रि

शाप—शाप आक्रोशदिव्ययो मे शाप शपथ आक्रोशे वि, हे आक्रोशे शपथे शाप, त्रि

शार—शार स्याच्छबले वाच्यलिङ्ग पुसि समीरणे। अक्षोपकरणे, मे शार शवलवातयो। द्यूतस्य चोपकरणे ह शारो वायौ स तु त्रिपु कर्बुरे, अ शार शवलवातयो, वि

शारद—शारदोऽब्दे स्त्रिया तोयपिप्पलीसप्तपर्णयो। सस्ये क्लीव शरज्जातनूतनाप्रतिभे त्रिपु मे शारद पीतमुद्गे स्याच्छालीनेऽप्रतिभे नवे। वर्षेऽथ जलपिप्पल्या सप्तपर्णे च शारदी वि शारदो वत्सरे नवे। शरद्भवे पीतमुद्गे शालीनेऽप्यथ शारदी। सप्तपर्ण्यम्बुपिप्पल्यो हे द्वौ तु शारदौ प्रत्यग्राप्रतिभौ, अ शारदो जलदेऽपि च। स्त्रिया च शारदी तोयपिप्पलीसप्तपर्णयो, त्रि शारदस्तु शरत्काल स्यादधृष्टस्तु शारद अन

शारि—शारिर्नाऽक्षोपकरणे स्त्रिया शकुनिकान्तरे। युद्धार्थगजपर्याणे व्यवहारान्तरेऽपि च मे शारि कुञ्जरपर्याणे शकुनौ द्यूतसाधने, हे पर्याणेऽक्षोपकरणे शारि शकुनिकान्तरे त्रि शारिरक्षोपकरणे तथा शकुनिकान्तरे। युद्धार्थगजपर्याणे व्यवहारेऽपि च क्वनित वि

शारीर—शारीर देहजे वृषे, मे, हे वि

शार्कक—शार्कक स्याद्दुग्धफेनशर्करापिण्डयो पुमान्, मे शार्कक शर्करापिण्डे दुग्धफेने च शार्कक, वि शार्कक स्याद्दुग्धफेने शर्करायाश्च पिण्डके, हे

शार्कर—शार्कर स्याद्दुग्धफेनशर्करान्वितदेशयो, मे शार्करो दुग्धफेनेऽपि शर्करान्वितदेशवत्। शार्करो वृषभे छन्दोविशेषे शार्कर मतम्, वि शार्करम्। छन्दोभिच्छार्करस्तूक्षा, हे v शाङ्कर

शार्ङ्ग—शार्ङ्गः कार्मुकमात्रेऽपि विष्णोरपि शरासने, मे., वि. शार्ङ्गं विष्णुधनुर्धनुः, हे. शार्ङ्गं धनुर्विष्णुधनुः, त्रि.

शार्दूल—शार्दूलो राक्षसान्तरे। व्याघ्रे च पशुभेदे च सत्तमे तूत्तरस्थित, मे., वि., हे.

शार्वर—शार्वरस्त्वन्धतमसे घातुके भेद्यलिङ्गकम्, मे., अ. शार्वरं त्वन्धतमसे शार्वरो घातुकेऽन्यवत्, वि. शार्वरं घातुके ध्वान्ते, हे.

शाल—शालो हालनृपे मत्स्यप्रभेदे सर्जपादपे। शाला गृहे तरुस्कन्धशाखागारैकदेशयो, वि. शाला द्रुस्कन्धशाखाया गृहगेहैकदेशयोः। ना क्षपे, मे. शालो हाले मत्स्यभेदे शालौकस्तत्प्रदेशयोः। स्कन्धशाखायाम्, हे. शाला स्याद् गृहशाखयोः। तरजातौ मत्स्यभेदे शालो हाले नृपेऽपि च, त्रि. शाला श्लाघा शिला शाला शाला शाखा च वेश्म च, अने. v मोक्ष.

शालङ्कायन—शालङ्कायन उद्दिष्टो मुनिभेदे च नन्दिनि, मे. शालङ्कायनशब्दः स्यादृषिभेदे च नन्दिनि, वि. शालङ्कायनो नन्द्यृष्यो, हे.

शालसार—शालसारो द्रुमे हिङ्गौ, वि v. सालसार.

शालार—शालारं स्याद्धस्तिनखे सोपाने पक्षिपञ्जरे, मे, वि. शालारं पक्षिपिञ्जरे। सोपानहस्तिनखयोः, हे.

शालावृक—शालावृकः शृगाले स्यात्सारमेये वलीमुखे, मे शालावृक शृगालेऽपि सारमेये वलीमुखे, वि. शालावृको वलीमुखे। सारमेये शृगाले च, हे. शालावृकाः कपिक्रोष्टुश्वानः, अ. शालावृकौ कपिश्वानौ, हा

शालि—शालिस्तु कलमादौ च गन्धमार्जारके पुमान्, मे. शालिस्तु गन्धमार्जारे कलमादिषु च स्मृतः, वि. शालिस्तु गन्धोतौ कलमादिषु, हे शालिर्गन्धमृगे धान्ये, त्रि.

शालु—शालुः कषायद्रव्ये स्याच्चौरकाख्यौषधे पुमान्, मे. शालु कषायद्रव्ये स्याच्चौरकाख्यौषधेऽपि च, हे., वि.

शालेय—शालेयः स्यान्मिसौ पुमान्। त्रिषु शाल्युद्भवे क्षेत्रे, मे. शालेय शतपुष्पायामाहुः शाल्युद्भवोचिते, वि. शालेय शतपुष्पाह्वयौषधे। क्षेत्रे च शालिधान्यस्य, हे.

शाल्मलि(ली)—शाल्मलिस्तरुभेदे स्याद् द्वीपभेदेऽपि च द्वयोः, मे. शाल्मली तरुभेदे स्याद् द्वीपभेदे च शाल्मली, वि. शाल्मलिः पादपे द्वीपे, हे.

शावर—शावरो मूकनिम्ब्यां स्यात्पुमि पापापराधयोः। रोध्रे च, मे.

शावर पठ्यते रोध्रे तथा पापापराधयो । शावरी शूकशिम्ब्या च, वि शावरो रोध्रपापयो । अपराधे शावरी तु शूकशिम्ब्या च, हे

शासन—शासन राजदत्तोर्व्या लेखाज्ञाशास्त्रशास्तिपु, मे, वि शासन नृप दत्तोर्व्या शास्त्राज्ञालेखशास्तिपु, हे

शास्तृ—शास्ता समन्तभद्रे ना शासने पुनरन्यवत्, मे शास्ता जिने शासके च, हे शास्ता च शासके बुद्धे, वि

शास्त्र—शास्त्र न द्वयोरागमाज्ञयो, मे शास्त्र ग्रन्थनिदेशयो, वि, हे निदेशग्रन्थयो शास्त्रम्, अ

शिखण्ड—शिखण्डो बर्हचूडयो, मे, वि, हे शिखण्डौ च शिखाबर्हौ, त्रि जटाजूटे शिखण्डोक्ति कलापेऽपि शिखण्डिन, अने

शिखण्डिन्—शिखण्डिनी यूथिकाया गुञ्जायामपि योषिति। शिखण्डी ना कलापे स्याद् गाङ्गेयारिमयूरयो, मे शिखण्डी तु मयूरे स्याद्वाणक्षत्रियभेदयो। कलापे चाथ गुञ्जाया यूथिकाया शिखण्डिनी, वि शिखण्डी कुक्कुटे चित्रमेखले बर्हिबर्हयो । भीष्मारौ वाणे हे मयूरे भीष्मशत्रौ च शिखण्डी, त्रि

शिखर—शिखरोऽस्त्री द्रुमाग्राद्रिशृङ्गे पुलककक्षयो । पक्वदाडिमवीजाभ माणिक्यशकलाग्रयो मे शिखर शैलवृक्षाग्रकक्षापुलककोटिपु । पक्वदाडिमवीजाभ माणिक्यशकलेऽपि च वि त्रि शिखर पुलकाग्रयो । पक्वदाडिमवीजाभमाणिक्य-शकलेऽपि च। वृक्षाग्रे पर्वताग्रे च, हे

शिखरिणी—अथो शिखरिणी रसालावृत्तभेदयो । नारीरत्ने मल्लिकाया रोमावल्यामपि स्त्रियाम् मे शिखरिणी स्याद्रोमाल्या रसालावृत्तभेदयो । स्त्रीरत्ने मल्लिकाया च प्रोक्ता शिखरिणी बुधै, वि शिखरिणी वृत्तभेदे रोमाली-पेयभेदयो । स्त्रीरत्ने मल्लिकाया च, हे

शिखरिन्—शिखरी स्यादपामार्गे शैलपादपयो पुमान्, मे शिखरी पादपे शैले तथाऽपामार्गकोट्टयो, वि शिखरी कोट्टकोयोष्टयोर्द्रुमेऽपामार्गशैलयो हे तरुशैलौ शिखरिणौ, अ

शिखा—शिखा शाखाबर्हिचूडालाङ्गलिक्यग्रमात्रके । चूडामात्रे शिफाया च ज्वालाया प्रपदेऽपि च, मे शिखाऽग्रमात्रे चूडाया केकिचूडाप्रधानयो । ज्वालाया लाङ्गलिकाया शिफाशाखाघृणिष्वपि, हे शिखा शिफाया चडाया ज्वालायामग्र-मात्रके। लाङ्गलिक्या च शाखाया चूडाया च शिखण्डिन, वि घृणिज्वाले अपि शिखे, अ शिखा चूडाग्रयोरपि, त्रि

शिखिन्—शिखी वह्नौ बलीवर्दे शरे केतुग्रहे द्रुमे । मयूरे कुक्कुटे पुसि शिखा-

वत्यन्यलिङ्गकः, मे. शिखी वह्नौ वलीवर्दे शरे केतुग्रहे द्रुमे। केकिकुक्कुटयोश्चापि शिखी चूडान्वितेऽन्यवत्, वि. शिखी त्वग्नौ वृक्षे केतुग्रहे शरे। चूडावति वलीवर्दे मयूरे कुक्कुटे हये, हे. शिखिनौ वह्निवर्हिणौ, अ. चूडावान् कुक्कुटश्चापि शिखी, त्रि. शिखिनौ वर्हिपावकौ, अने.

शिग्रु—शिग्रुर्ना शाकमात्रे च शोभाञ्जनमहीरुहे, मे. शिग्रु. शोभाञ्जने शाके, वि., हे.

शिङ्घाण (सिंहाण)—शिङ्घाणं काचपात्रे च लोहवासिकयोर्मले, मे. सिंहाणं काचपात्रे च लोहनासिकयोर्मले, वि. सिंहाणं तु घ्राणमलेऽय किट्टे काचभाजने, हे.

शित—शितं शान्तौ कृशे तीक्ष्णे, हे. v. शात.

शिति—शितिर्भूर्जे ना सितासितयोस्त्रिषु, मे. शिति. कृष्णे शितिर्भूर्जे, वि. शितिर्भूर्जे सितेऽसिते, हे. शिती धवलमेचकौ, अ. शितिर्भूर्जे सिते कृष्णे, त्रि.

शिपिविष्ट—शिपिविष्टस्तु खलतौ शिवे दुश्चर्मणि स्मृतः, मे, वि. शिपिविष्टस्तु खल्वाटे दुश्चर्मणि पिनाकिनि, हे. शिपिविष्टस्तु खलतौ दुश्चर्मणि महेश्वरे, अ. दुश्चर्मण्यपि निर्दिष्टः शिपिविष्टो मनीषिभि, ह.

शिफा—शिफा जटाया सरिति मासिकाया च मातरि, मे., वि. शिफा मातरि मास्यां च जटाया स्यात्सरित्यपि, हे. शिफा शेफालिका ज्ञेया शिफा शाखा शिफा जटा, अने.

शिर—शिरो ना पिप्पलीमूले स्याद्धमन्यां च योषिति, मे. v. सिर.

शिरस्—शिरः प्रधाने सेनाग्रे शिखरे मस्तकेऽपि च, मे. शिरः प्रधाने सेनाग्रभागमस्तकयोरपि, वि शिरो मूर्धप्रधानयोः। सेनाग्रभागे, हे.

शिल—शिलमुञ्छे स्याद् गण्डूपद्यां शिली मता। स्तम्भशीर्षे शिलाशिल्यौ शिला तु प्रस्तरे मता। तथा मन.शिलाया च द्वाराध.स्थितदारुणि, मे शिला कुनट्या दृषदि द्वाराध.स्थितदारुणि। शिलं शिली भवेदुञ्छे गण्डूपद्या यथाक्रमम्, वि. शिलमुञ्छ. शिला द्वाराधोदारु कुनटी दृषत्। शिली गण्डूपदी, हे.

शिलाटक—शिलाटकः पुमानट्टे विलेपे परिकीर्तितः, मे. शिलाटकः शिलाट्टयोः, वि., हे. शिलाटको विलेपेऽट्टे, त्रि.

शिलि—v. शिल.

शिलीन्ध्र—शिलीन्ध्रं कदलीपुष्पे कवके ना झषान्तरे। द्रुभेदे स्त्री तु विहगीभेदे गण्डूपदीमृदोः, मे. शिलीन्ध्रं कदलीपुष्पे कवकत्रिपुटाख्ययोः। शिलीन्ध्रः कथितो धीरैस्तरमीनप्रभेदयोः॥ गण्डूपदीमृदि प्रोक्ता शिलीन्ध्री विहगीभिदि, वि. शिलीन्ध्रस्तु तरमीनप्रभेदयोः। शिलीन्ध्र कदलीपुष्पे कवकत्रिपुटाख्ययोः।

शिलीन्ध्री विहगी गण्डूपदी मृत्, हे छत्रके वृक्षजातौ च शिलीन्ध्र कथ्यते बुधैः, ह

शिलीमुख—शिलीमुखोऽलिकाण्डयो, मे शिलीमुखोऽलिवाणयो, वि शिलीमुखोऽलौ वाणे च, हे अलिवाणौ शिलीमुखौ, अ भृङ्गवाणौ शिलीमुखौ, अने

शिल्प—शिल्प स्रुवे क्रियायोगे, मे, वि शिल्प स्रुवे क्रियादिके, हे

शिल्पिन्—शिल्पी तु वाच्यवत्कारौ स्त्रिया कोलदलौपधौ, मे शिल्पी स्याद्वाच्यवत्कारौ नखिकाया च शिल्पिनी, वि

शिव—शिवो मोक्षे महादेवे कीलकग्रहयोगयो। वालुके गुग्गुलौ वेदे पुण्डरीकद्रुमे पुमान्॥ सुखक्षेमजले क्लीव शिवा झाटामलौपधौ। अभयामलकीगौरीफेरुसक्तुफलासु च, मे शिव मोक्षे शुभे भद्रे सलिलेऽथो शिवो हरे। वेदे योगान्तरे कीले वालुके गुग्गुलेऽपि च। पुण्डरीकद्रुमे चापि शिवा झाटामलौपधौ। अभयामलकीगौरीक्रोष्ट्रीसक्तुफलासु च, वि शिवन्तु मोक्षे क्षेमे सुखे जले। शिवो योगान्तरे वेदे गुग्गुलौ वालुके हरे। पुण्डरीकद्रुमे कीले शिवा झाटामलोमयो। फेरौ शम्या पथ्याधात्र्यो, हे शिवा गौरीफेरवयो, अ शिव भद्र शिव शम्भु शिवा गौरी शिवाऽभया। शिव कील शिव क्रोष्टा भवेदामलकी शिवा अने

शिवकीर्तन—शिवकीर्तनस्तु पुंसि भृङ्गरीटे मुरद्विपि, मे शिवकीर्तननामाऽपि भृङ्गरीटे मुरद्विपि, वि

शिवि—शिविर्भूर्जे नृपे पुमान्, मे शिविर्भूर्जे नृपान्तरे, वि, हे

शिशिर—शिशिरो ना हिमे न स्त्री ऋतुभेदे जडे त्रिपु, मे शिशिर स्यादृतोर्भेदे तुषारे शीतलेऽन्यवत्, वि शिशिर शीतले हिमे। ऋतुभेदे, हे

शिशुक—शिशुक शिशुमारे स्याद्बालकोलूपिनोरपि, मे, वि शिशुक पादपे वाले शिशुमारे, हे. शिशुक शिशुमारेऽपि, त्रि.

शिशुमार—शिशुमारोऽम्बुसम्भूतजन्तौ तारात्मकाच्युते, वि, मे

शिष्प—शिष्प क्रोधे वलात्कृतौ, वि v खष्प

शीकर—शीकर शवले वातसृताम्बुकणयो पुमान्, मे शीकर शवले वातसृताम्बुकणयोर्विदु, वि अथ शीकर। वातास्तजलेऽम्बुकणे, हे

शीघ्र—शीघ्र नलदे चक्राङ्गे क्लीव द्रुतगतौ त्रिपु, मे शीघ्र द्रुतगतौ शीघ्र चक्राङ्गोशीरयोरपि, वि शीघ्र चक्राङ्गतूर्णयो। उशीरे, हे

शीत—शीत हिमगुणे क्लीव शीतलालसयोस्त्रिपु। वानीरे बहुवारे ना, मे

शीतो हिमे च जिह्मे च वानीरबहुवारयोः। शीतं गुणे, हे. शीतस्तु वानीरबहु-वारयोः। शीतं हिमगुणे प्रोक्तं वाच्यवच्छीतलेऽलसे, वि. वेतसेऽपि च शीतो ना, त्रि.

शीतक—शीतकः शीतकाले च सुस्थिते दीर्घसूत्रिणि, मे, वि. अथ शीतकः। शीतकालेऽलसे स्वस्थे, हे.

शीतचम्पक—शीतचम्पक इत्येष स्यादातर्पणदीपयोः, मे शीतचम्पकशब्दोऽयं स्यादातर्पणदीपयोः, वि. शीतचम्पको दीपतर्पणे, हे.

शीतमयूख—शीतमयूखश्चन्द्रे घनसारे चापि पुलिङ्गः, मे शीतमयूखोऽपि शशाङ्कघनसारयोः, वि. शीतमयूखः कर्पूरे चन्द्रे, हे.

शीतल—शीतलं पुष्पकाशीसे शैलजे मलयोद्भवे। पुमानासनपर्ण्यां स्याच्छि-शिरे वाच्यलिङ्गकः, मे. शीतलं पुष्पकासीसे शैलजे मलयोद्भवे। भवेदासनपर्ण्यां च शीतलः शिशिरेऽन्यवत्, वि शीतल शिशिरेऽर्हति। श्रीखण्डे पुष्पकाशी-शतालपर्ण्योः शिलोद्भवे, हे. शीतलः शिशिरेऽनिले, त्रि.

शीतशिव—अथ शीतशिव क्लीवं शैलेयमणिमन्थयोः। पुंसि सक्तुफलावृक्षे तथा मधुरिकौषधे, मे. विदुः शीतशिवं शम्या शैलेयशतपुष्पयो। सैन्धवेऽपि, वि

शीन—शीनो मूर्खे चाजगरे, मे. शीनोऽजगरमूर्खयो, वि. शीनो मूर्खा-जगरयोः, हे.

शीर्ण—शीर्णं तनुविशीर्णयोः, मे., वि.

शीर्षण्य—स्याच्छीर्षण्यन्तु शीर्षके। सुकेशे पुंसि, मे. शीर्षण्यमाहुर्विशद-केशशीर्षकयोरपि, वि. शीर्षण्यं शीर्षरक्षणे। शीर्षण्यो विशदे केशे, हे

शील—शीलं स्वभावे सद्वृत्ते, मे., वि., अ शीलं साधुवृत्तस्वभावयो., हे

शीवल—शीवलं स्याच्च शैवाले शैलेये च नपुंसकम्, मे. शीवलाख्या तु शैवाले शैलेयेऽपि च शीवलम्, वि.

शुक—शुको व्याससुते कीरे रावणस्य च मन्त्रिणि। शिरीषपादपे पुंसि ग्रन्थिपर्णे नपुंसकम्, मे शुको व्यासजकीरयो.। रक्षोऽमात्ये शुकं ग्रन्थिपर्णे रेणु-शिरीषयो॰, हे. शुको व्याससुते कीरे रावणस्य च मन्त्रिणि। ग्रन्थिपर्णे शिरीषे च शुकं स्याच्छ्रोणके क्वचित्, वि. शुकं ग्रन्थिशिरीषयोः। क्लीव रावणपात्रे ना, त्रि.

शुक्त—शुक्तं पूताम्लनिष्ठुरे, मे. शुक्तमम्ले पूतीभूते च वर्ज्ये, हे. शुक्तोऽम्ले परुषे पूते, वि. द्वौ चाम्लपरुषौ शुक्तौ, अ शुक्तं पूताम्लनिष्ठुरम्, त्रि

शुक्ति—शुक्तिः कपालशकले शङ्खे शङ्खनखेऽपि च। नख्यस्यावर्त्तदुर्नाम-

मुक्तास्फोटेषु च स्त्रियाम्, मे शुक्ति कपालशकले नख्यश्वावर्तयोरपि। मुक्तास्फोटे च दुर्नामिशङ्खशङ्खनखेषु च, वि शुक्ति शङ्खनखे शङ्खे कपालखण्ड-दृग्रुजो। नख्यश्वावर्तयोर्मुक्तास्फोटदुर्नामयोरपि, हे शुक्तिर्मुक्तास्फोटाश्व-लक्ष्मणो, त्रि

शुक्र—शुक्र स्याद्भार्गवे ज्येष्ठमासे वैश्वानरे पुमान्। रेतोऽक्षिरुग्भिदो क्लीवम्, मे शुक्र काव्येऽनले ज्येष्ठे शुक्रो रेतोऽक्षिरोगयो। शुक्रम्, वि शुक्रस्तु शुक्रे ज्यैष्ठमासेऽग्निकाव्ययो। शुक्रन्तु रेतोऽक्षिरुजो, हे शुक्र रेतोऽक्षिरुक् शुक्रो ना काव्यज्येष्ठवह्निषु, त्रि शुक्र देहवता बीज शुक्रमक्षिरज विदु। ज्यैष्ठमास स्मृत शुक्र शुक्रो दैत्यपुरोहित, अने

शुक्ल—शुक्लो योगान्तरे सिते। नपुसकन्तु रजते, मे शुक्लो योगान्तरे श्वेते शुक्ल च रजते मतम् वि शुक्ल रूप्ये शुक्लो योगे श्वेते, हे

शुङ्ग—शुङ्गो वटाम्रातकयो पर्कट्यामपि च स्त्रियाम्, मे शुङ्गी वटाम्रातकयो पर्कट्यामपि विश्रुता, वि शुङ्गचाम्राते वटे प्लक्षे, हे

शुचि—शुचिर्ग्रीष्माग्निशृङ्गारेष्वाषाढे शुद्धमन्त्रिणि। ज्येष्ठे च पुसि धवले शुद्धेऽनुपहते त्रिषु मे शुचि शुद्धेऽनुपहते शृङ्गाराषाढयो सिते। ग्रीष्मे हुतवहेऽपि स्यादुपधाशुद्धमन्त्रिणि, वि शुचि शुद्धे सितेऽनले। ग्रीष्माषाढाऽनु-पहतेषूपधाशुद्धमन्त्रिणि। शृङ्गारे, हे पावके शुचि। मास्यमात्ये चात्युपधे पुसि मेध्ये सिते त्रिषु अ ग्रीष्मानलौ शुची त्रि मास्याषाढे विशुद्धेऽग्नौ शुक्लेऽनुपहते शुचि, अने शुक्लेऽपि शुचिरामौ, ह

शुण्ड—शुण्डा पानगृहे मता। अप्यम्बुहस्तिनीवेश्याहस्तिहस्तसुरासु च, मे शुण्डाऽपि जलहस्तिन्या मदिराकरिहस्तयो। नलिन्या वारयोषाया शुण्डस्तु मद निर्झरे, वि शुण्डा करिकर सुरा। जलेभी नलिनी वारस्त्री शुण्डो मदनिर्झरे, हे शुण्डा करिकर सुरा, त्रि कुञ्जरकरेऽपि शुण्डा, ह

शुद्ध—शुद्ध स्यात्त्रिषु केवले। निर्दोषे च पवित्रे च, मे शुद्ध केवलपूतयो हे शुद्ध त्रिषु पूतकेवलयो, त्रि

शुद्धान्त—शुद्धान्तोऽन्त पुरे क्ष्माभृद्रह कक्षान्तरेऽपि च, मे शुद्धान्तोऽन्त पुरे राज्ञो रह कक्षान्तरेऽपि च, वि शुद्धान्त स्याद्रह कक्षान्तरे राज्ञोऽवरोधने, हे कक्षान्तरेऽपि शुद्धान्तो नृपस्यासर्वगोचरे, अ

शुभ—शुभो योगे शुभ क्षेमे वाच्यवत्क्षेमशालिनि। खसञ्चारिपुरे स्त्री तु, मे शुभो योगे शुभ क्षेमे, वि, हे शुभा सुधा शुभा सभा स्नुहीक्षीर शुभा मता। शुभ क्षेम शुभा शोभा शुभा स्याता हरीतकी, अने

शुभ्र—शुभ्रं स्यादभ्रके क्लीवमुद्दीप्तशुक्लयोस्त्रिषु, मे. शुभ्रं प्रदीप्ते धवलेऽभ्रके च, वि. शुभ्रं दीप्तेऽभ्रके सिते, हे. शुभ्रमुद्दीप्तशुक्लयो , अ.

शुभ्रदन्ती—शुभ्रदन्ती सुदन्त्यां स्यात्पुष्पदन्तेभयोषिति, मे., वि.

शुल्क—शुल्कं घट्टादिदेये स्याद्वरादर्थग्रहे स्त्रियाम्, मे. शुल्कं घट्टादिदातव्ये जामातुश्चापि बन्धके, हे. शुल्कं घट्टादिदेये स्याज्जामातुर्बन्धकेऽपि च, वि. शुल्को यौतुकदानयोः, त्रि. शुल्कं नारीधनेऽपि च, हा. पथिदेये स्त्रीधने च शुल्कं स्यात्, ह

शुल्व—शुल्वं ताम्रे यज्ञकर्मण्याचारे जलसन्निधौ, मे., हे.

शुश्रूषा—शुश्रूषा स्यादुपासने। कथने श्रोतुमिच्छायाम्, मे. शुश्रूषा श्रोतुमिच्छायां परिचर्याकथानयोः, वि. शुश्रूषोपासनाश्रवणेच्छयोः, हे. शुश्रूषा परिचर्या च, त्रि.

शुषि—शुषिः शोषे विले स्त्री स्यात्, मे. शुषिः शोषे विलेऽपि च, वि. शुषि. शुषिरशोषयोः, हे.

शुषिर—शुषिरं वंशादिवाद्ये विवरेऽपि नपुंसकम्। मूषिके ना स्त्रिया नल्यौषधौ रन्ध्रान्विते त्रिषु, मे. शुषिरं विवरे वाद्ये सरन्ध्रे शुषिरोऽन्यवत्। शुषिरोऽग्नौ च, वि. शुषिरं वाद्यगर्तयोः। शुषिरोऽग्नौ सरन्ध्रे च, हे शुषिरं गर्तवाद्ययो , नि.

शुष्म—शुष्मं तेजसि सूर्ये ना, मे. शुष्मं तेजोऽर्कयोरुक्तम्, वि. शुष्ममोजसि सूर्ये च, हे.

शूक—शूकोऽस्त्री शुङ्गदययो', मे. शकोऽनुक्रोशशुङ्गयो , वि. शूकोऽनुक्रोशकिशार्वोः शोकेऽभिषवशृङ्गयोः। शूका हल्लेखे (?), हे. शूकस्तु स्यादनुक्रोशशुङ्गयोः, त्रि.

शूकक—शूककः प्रावटेऽपि स्याद्रसेऽपि परिकीर्तित., मे. शूककः प्रावटे रसे, वि., हे.

शून्य—शून्यं स्यान्निर्जने वाच्यलिङ्गं नल्यां तु योषिति, मे. शून्याख्या निर्जने नल्याम्, वि. शून्यं बिन्दौ च निर्जने। शून्या तु तूलिका, हे. स्त्री नल्या निर्जने शून्यम्, त्रि.

शूर—शूरः स्याद्यादवे भटे, मे. शूरश्चारभटे सूर्ये, हे., वि.

शूल—शूलोऽस्त्री रोग आयुधे। मृत्युकेतनयोगेषु शूला स्यात्पण्ययोषिति, मे. शूलं प्रहरणे मृत्यौ केतने रोगयोगयोः। शूला दुष्टवधार्थाय कीलके पण्ययोषिति, वि. शूलं रगस्त्रयोः। योगे शूला तु पण्यस्त्री वधहेतुश्च कीलकः, हे. अस्त्री शूल रगायुधम्, अ.

शृगाल—शृगालो वञ्चके दैत्यभेदे ना डमरे स्त्रियाम्, मे. शृगालो जम्बुके

मुक्तास्फोटेपु च स्त्रियाम्, मे शुक्ति कपालशकले नख्यश्वावर्तयोरपि। मुक्तास्फोटे च दुर्नामिशङ्खशङ्खनखेपु च, वि शुक्ति शङ्खनखे शङ्खे कपालखण्ड दृग्रुजो । नख्यश्वावर्तयोर्मुक्तास्फोटदुर्नामयोरपि, हे शुक्तिर्मुक्तास्फोटाश्वलक्ष्मणो , नि

शुक्र—शुक्र स्याद्भार्गवे ज्येष्ठमासे वैश्वानरे पुमान्। रेतोऽक्षिरुग्भिदो क्लीवम्, मे शुक्र काव्येऽनले ज्येष्ठे शुक्रो रेतोऽक्षिरोगयो । शुक्रम्, वि शुक्रस्तु शुक्रे ज्यैष्ठमासेऽग्निकाव्ययो । शुक्रन्तु रेतोऽक्षिरुजो , हे शुक्र रेतोऽक्षिरुक् शुक्रो ना काव्यज्येष्ठवह्निपु, नि शुक्र देहवता वीज शुक्रमक्षिरज विदु । ज्यैष्ठमास स्मृत शुक्र शुक्रो दैत्यपुरोहित अने

शुक्ल—शुक्लो योगान्तरे सिते । नपुसकन्तु रजते, मे शुक्लो योगान्तर श्वेते शुक्ल च रजते मतम् वि शुक्ल रूप्ये शुक्लो योगे श्वेते हे

शुङ्ग—शुङ्गो वटाम्रातकयो पर्कटयामपि च स्त्रियाम् मे शुङ्गी वटाम्रातकयो पर्कटयामपि विश्रुता, वि शुङ्गयाम्राते वटे प्लक्षे, हे

शुचि—शुचिर्ग्रीष्माग्निश्रृङ्गारेष्वापाढे शुद्धमन्त्रिणि। ज्येष्ठे च पुसि धवले शुद्धेऽनुपहते निपु मे शुचि शुद्धेऽनुपहते श्रृङ्गारापाढयो सिते। ग्रीष्मे हुतवहेऽपि स्यादुपधाशुद्धमन्त्रिणि वि शुचि शुद्धे सितेऽनले। ग्रीष्मापाढाऽनुपहतेपूपधाशुद्धमन्त्रिणि। श्रृङ्गारे हे पावके शुचि । मास्यमात्ये चात्युपधे पुसि मेध्ये सिते निपृ अ ग्रीष्मानलौ शुची, नि मास्यापाढे विशुद्धेऽग्नौ शुक्लेऽनुपहते शुचि अने शुक्लेऽपि शुचिरामौ ह

शुण्ड—शुण्डा पानगृहे मता। अप्यम्वुहस्तिनीवेश्याहस्तिहस्तसुरासु च, मे शुण्डाऽपि जलहस्तिन्या मदिराकरिहस्तयो । नलिन्या वारयोपाया शुण्डस्तु मद निर्झरे, वि शुण्डा करिकर सुरा। जलेभी नलिनी वारस्त्री शुण्डो मदनिर्झरे, हे शुण्डा करिकर सुरा, नि कुञ्जरकरेऽपि शुण्डा, ह

शुद्ध—शुद्ध स्यात्त्रिपु केवले। निर्दोपे च पवित्रे च मे शुद्ध केवलपूतयो, हे शुद्ध निपु पूतकेवलयो , नि

शुद्धान्त—शुद्धान्तोऽन्त पुरे क्ष्माभृद्रह कक्षान्तरेऽपि च, मे शुद्धान्तोऽन्त पुरे राज्ञो रह कक्षान्तरेऽपि च, वि शुद्धान्त स्याद्रह कक्षान्तरे राज्ञोऽवरोधने हे कक्षान्तरेऽपि शुद्धान्तो नृपस्यासर्वगोचरे, अ

शुभ—शुभो योगे शुभ क्षेमे वाच्यवत्क्षेमशालिनि। खसञ्चारिपुरे स्त्री तु मे शुभो योगे शुभ क्षेमे, वि हे शुभा सुधा शुभा सभा स्नुहीक्षीर शुभा मता। शुभ क्षेम शुभा शोभा शुभा स्याता हरीतकी, अने

शुभ्र—शुभ्रं स्यादभ्रके क्लीवमुद्दीप्तशुक्लयोस्त्रिषु, मे. शुभ्रं प्रदीप्ते धवलेऽभ्रके च, वि. शुभ्रं दीप्तेऽभ्रके सिते, हे. शुभ्रमुद्दीप्तशुक्लयो., अ.

शुभ्रदन्ती—शुभ्रदन्ती सुदन्त्यां स्यात्पुष्पदन्तेभयोषिति, मे., वि.

शुल्क—शुल्कं घट्टादिदेये स्याद्वरादर्थग्रहे स्त्रियाम्, मे. शुल्कं घट्टादिदातव्ये जामातुश्चापि बन्धके, हे. शुल्कं घट्टादिदेये स्याज्जामातुर्बन्धकेऽपि च, वि. शुल्को यौतुकदानयोः, त्रि. शुल्कं नारीधनेऽपि च, हा पथिदेये स्त्रीधने च शुल्कं स्यात्, ह

शुल्व—शुल्वं ताम्रे यज्ञकर्मण्याचारे जलसन्निधौ, मे , हे

शुश्रूषा—शुश्रूषा स्यादुपासने । कथने श्रोतुमिच्छायाम्, मे. शुश्रूषा श्रोतुमिच्छायां परिचर्याकथानयोः, वि. शुश्रूषोपासनाश्रवणेच्छयो·, हे. शुश्रूषा परिचर्या च, त्रि.

शुषि—शुषिः शोषे विले स्त्री स्यात्, मे. शुषि शोषे विलेऽपि च, वि शुषि· शुषिरशोषयोः, हे.

शुषिर—शुषिरं वंशादिवाद्ये विवरेऽपि नपुंसकम् । मूषिके ना स्त्रियां नल्यौपधौ रन्ध्रान्विते त्रिषु, मे. शुषिरं विवरे वाद्ये सरन्ध्रे शुषिरोऽन्यवत् । शुषिरोऽग्नौ च, वि. शुषिरं वाद्यगर्तयोः । शुषिरोऽग्नौ सरन्ध्रे च, हे. शुषिरं गर्तवाद्ययो·, त्रि

शुष्म—शुष्मं तेजसि सूर्ये ना, मे. शुष्मं तेजोऽर्कयोरुक्तम्, वि. शुष्ममोजसि सूर्ये च, हे.

शूक—शूकोऽस्त्री शुङ्गदययो·, मे. शकोऽनुक्रोशशुङ्गयो , वि. शूकोऽनुक्रोशकिशार्वोः शोकेऽभिषवशृङ्गयोः । शूका हल्लेरवे (?), हे. शूकस्तु स्यादनुक्रोशशुङ्गयोः, त्रि.

शूकक—शूककः प्रावटेऽपि स्याद्रसेऽपि परिकीर्तितः, मे. शूककः प्रावटे रसे, वि., हे.

शून्य—शून्यं स्यान्निर्जने वाच्यलिङ्गं नल्यां तु योषिति, मे. शून्याख्या निर्जने नल्याम्, वि. शून्यं विन्दौ च निर्जने । शून्या तु तूलिका, हे स्त्री नल्यां निर्जने शून्यम्, त्रि.

शूर—शूरः स्याद्यादवे भटे, मे. शूरश्चारभटे सूर्ये, हे., वि.

शूल—शूलोऽस्त्री रोग आयुधे । मृत्युकेतनयोगेषु शूला स्यात्पण्ययोषिति, मे. शूलं प्रहरणे मृत्यौ केतने रोगयोगयोः । शूला दुष्टवधार्थाय कीलके पण्ययोषिति, वि. शूलं रुगस्त्रयोः । योगे शूला तु पण्यस्त्री वधहेतुश्च कीलकः, हे. अस्त्री शूल रुगायुधम्, य.

शृगाल—शृगालो वञ्चके दैत्यभेदे ना डमरे स्त्रियाम्, मे. शृगालो जम्बुके

दैत्ये शृगाली डमरे विदु , वि शृगालो दानवे फेरौ शृगाली स्यादुपप्लवे, हृ शृगालो जम्बुको भीरु शृगालो दानवो मत , अने

शृगालजम्बू—शृगालजम्बूर्गोडिम्बे तथा घोण्टाफले स्त्रियाम्, मे शृगालजम्बूर्गोडुम्बे क्वापि घोण्टाफलेऽपि च, वि शृगालजम्बूर्गोडिम्बे फले च बदरीतरो , हे

शृगालिका—शृगालिका शिवाया स्यात्त्रासादपि पलायने, मे , वि

शृङ्खल—शृङ्खला पुस्कटीवस्त्रबन्धे च निगडे त्रिपु, मे शृङ्खला पुस्कटीवस्त्रबन्धेऽपि निगडेऽपि च, वि शृङ्खल पुस्कटीकाञ्च्या लोहरज्जौ च बन्धने, हे निगडे पुस्कटीवद्धवस्त्रे च शृङ्खल त्रिपु त्रि

शृङ्ग—शृङ्ग प्रभुत्वे शिखरे चिह्ने क्रीडाम्बुयन्त्रके। विपाणोत्कर्पयोश्चाथ शृङ्ग स्यात्कूर्चशीर्पके। स्त्री विपाया स्वर्णमीनभेदयोर्ऋपभौपधौ मे शृङ्ग प्रभुत्वे शिखरे चिह्ने क्रीडाम्बुयन्त्रके। विपाणोत्कर्पयोश्चाथ शृङ्ग स्यात्कूर्चशीर्पके। शृङ्गी विपायामृपभे स्वर्णमीनविशेपयो , वि शृङ्ग चिह्नविपाणयो । क्रीडाम्बुयन्त्रे शिखरे प्रभुत्वोत्कर्पसानुपु। शृङ्ग कूर्चशीर्पे शृङ्गी स्वर्णमीनविशेपयो । विपायामृपभौपध्याम् हे जलोत्क्षेपे समुत्सर्गे शृङ्गमुत्कर्पचिह्नयो , त्रि *शृङ्ग प्राधान्यसान्वोश्च, अ शृङ्ग प्रधानमिच्छन्ति शृङ्गञ्च शिखर विदु ।* शृङ्ग विपाणमित्याहु शब्दकोशविचक्षणा अने

शृङ्गाटक—शृङ्गाटक भवेद् द्वारि कण्टके च चतुष्पथे मे वि शृङ्गाटक पथा श्लेपे पानीयकण्टकेऽपि च हे

शृङ्गार—शृङ्गार सुरते नाटचरसे च गजमण्डने। नपुसक लवङ्गेऽपि नागसम्भवचूर्णयो , मे शृङ्गार सुरते नाटचरसेऽपि गजमण्डने। शृङ्गार चूर्णसिन्दूरलवङ्गकुसुमेपु च, वि शृङ्गारो गजमण्डने। सुरते रसभेदे च शृङ्गार नागसम्भवे। चूर्णे लवङ्गपुष्पे च, हे

शृङ्गारिन्—शृङ्गारी पूगगजयो सशृङ्गारसुवेशयो , मे शृङ्गारी तु सुवेशे स्यात्क्रमुके च मतङ्गजे, वि शृङ्गारी सुवेशे क्रमुके द्विपे, हे शृङ्गारिणौ त्विभौ। क्रमुकश्च सुवेशश्च, त्रि

शृङ्गिन्—शृङ्गी शृङ्गयुते नागे वृपपर्वतयोरपि, मे शृङ्गो नागद्रुमादिपु वि

शेष—शेष सकर्पणे वधे। अनन्ते ना प्रसादेन स्वनिर्माल्यार्पणे स्त्रियाम्। उपयुक्तेतरे न स्त्री, मे शेष सकर्पणेऽनन्त उपयुक्तेतरे वधे। प्रसादाग्रिजनिर्माल्यदाने शेपेति कीर्तिता, वि शेपोऽनन्ते वधे शौरिण्युपयुक्तेतरेऽपि च। शेपा निर्माल्यदाने स्यात्, हे शेपो नाऽनन्तसीरिणो । उपयुक्तेतरे त्वस्त्री, त्रि

शैल—शैलो भूभृति शैल तु शैलेये तार्क्ष्यशैलके, मे , वि , हे

शैलाट—शैलाटो देवले सिंहे शुक्लकाचकिरातयो , मे, वि शैलाटो देवले शुक्लकाचे सिंहकिरातयो , हे

शैलूष—शैलूषो नटविल्वयो , मे, त्रि शैलूष कथितो नटविल्वयो , वि शैलूष स्यान्नटे विल्वे, हे

शैलेय—शैलेय तालपर्ण्या च सैन्धवे। शैलजे ना तु मधुपे शिलातुल्येऽन्य-लिङ्गकम् मे शलेय सिन्धुलवणे तालपर्ण्या च सिन्धुजे। चञ्चरीके तु शैलेय त्रि शैलेय शैलसम्भवे। सिन्धूत्थे तालपर्ण्या च शैलेयस्तु मधुव्रते हे

शैवल—शैवल पद्मकाष्ठे स्याच्छैवाले च पुमानयम मे शैवल पद्मकाष्ठे च शैवल च जलाञ्चले, वि

शोठ—शोठो मूर्खेऽलसेऽपि च, मे , वि शोठोऽलसे च मूर्खे च, त्रि

शोण—शोण कृशानौ श्योनाके लोहिताश्वे नदे पुमान्। त्रिपु कोकनदच्छाये, मे शोण श्योणाकनदयो शोण कोकनदाकृतौ, वि शोणो नदे रक्तवर्णे स्योनाकेऽग्नौ हयान्तरे, हे शोणो नदेऽरुणे, त्रि पङ्कपक्षारुणौ शोणौ, अने

शोभन—शोभनो योगभेदे ना सुन्दरे वाच्यलिङ्गक , मे शोभनो ग्रहयोगे स्याच्छोभन सुन्दरेऽन्यवत्, वि शोभन सुन्दरे योगे, हे

शोभा—शोभा कान्तीच्छयोर्मता, मे, हे शोभा कान्तीच्छयोरुक्ता, वि

शोष—शोषो यक्ष्मणि शोषणे, मे शोषस्तु शोषणे राजयक्ष्मण्यपि निगद्यते, वि शोष शोषणयक्ष्मणो , हे

शौक—शौक शुकगणे स्त्रीणा करणे, मे शौक शुकाना समूहे स्त्रीणा च करणान्तरे, हे शौक शुकसमूहे च स्त्रीणा च करणान्तरे, वि

शौण्ड—शौण्डो मत्ते च विख्याते पिप्पल्या च भवेत्स्त्रियाम्, मे शौण्डो मत्ते च विख्याते शौण्डी पिप्पलिचव्ययो , वि शौण्डी चविकपिप्पल्यो शौण्डो विख्यातमत्तयो , हे

शौर्य—शौर्यमारभटीशक्त्यो , मे शौर्यं चारभटीशक्त्यो , वि शौर्य चार-भटचा बलेऽपि च, हे, शौर्यं चारभटी बलम्, त्रि

शौष्कल—शौष्कल शुष्कमासस्य पणिके पिशिताशिनि, मे , वि , हे

श्याम—श्यामो वटे प्रयागस्य वारिदे वृद्धदारके। पिके च कृष्णहरितो पुसि स्यात्तद्वति त्रिपु। मरिचे सिन्धुलवणे क्लीव स्त्री शारिवौषधौ। अप्रसूताङ्गनाया च प्रियङ्गावपि वागुजौ। यमुनाया त्रियामाया कृष्णत्रिवृतिकौषधौ। नीलिकायाम्, मे श्याम स्यान्मेचके वृद्धदारके हरिते घने। वटद्रुमे प्रयागस्य श्याम श्यामा तु

वल्गुलौ। अप्रसूताङ्गनायां च तथा सोमलतौषधौ। त्रिवृताशारिवागुन्द्रानिशा-कृष्णाप्रियङ्गुषु। श्यामा नील्या पिके श्याम मरीचे लवणान्तरे, वि श्यामोऽम्बुदे शितौ। हरिते प्रयागवटे कोकिले वृद्धदारके। श्याम सैन्धवे मरिचे श्यामा सोमलतानिशो। शारिवावागुजीगुन्द्रात्रिवृत्कृष्णाप्रियङ्गुषु। अप्रसूतस्त्रिया नील्याम्, हे त्रिषु श्यामौ हरित्कृष्णौ श्यामा स्याच्छारिवा निशा, अ श्यामा गुन्द्रा कोकिला च, त्रि श्यामा रात्रिर्दृपच्छचामा श्यामा स्त्री मुग्धयौवना। श्यामा प्रियङ्गुराख्याता श्यामा स्याद्वृद्धदारिका, अने

श्यामल—श्यामल पिप्पले कृष्णे, मे श्यामलो मेचकेऽश्वत्थे, वि श्यामल पिप्पले श्यामे, हे

श्येन—श्येन पक्षिणि पाण्डुरे, मे श्येन सिते खगे, वि श्येन शुक्ले पतत्रिणि, हे श्येन शुक्ले पक्षिभेदे, त्रि

श्रद्धा—श्रद्धादरे च काङ्क्षायाम्, मे श्रद्धा श्राद्धत्वकाङ्क्षयो, वि श्रद्धास्तिक्येऽभिलाषे च, हे श्रद्धा सम्प्रत्यय स्पृहा, अ

श्रद्धालु—श्रद्धालुर्दोहदिन्या स्त्री श्रद्धायुक्ते तु वाच्यवत्, मे श्रद्धालुर्दोहदिन्या च श्रद्धायुक्ते तु वाच्यवत्, वि

श्रम—श्रम स्वेद श्रम क्रिया, अने

श्रमण—श्रमणो यतिभेदे ना निन्दचजीविनि तु त्रिषु। स्त्रिया सुदर्शनामास्योर्मुण्डीरीशवरीभिदो, मे श्रमणो यतिभेदेऽपि श्रमणो निन्दचजीविनि। सुदर्शनामुण्डितिकामासीषु श्रमणा विदु, वि श्रमणस्तु निर्ग्रन्थे निन्दचजीविनि हे श्रमणा भिक्षुक्या मुण्डीर्या च दृश्यते, त्रि

श्रवण—श्रवण च श्रुतौ कर्णे नक्षत्रे न नपुंसकम्, मे श्रवण स्यादृक्षभेदे श्रवण श्रुतिकर्णयो, वि श्रवणो नक्षत्रभेदे श्रवण श्रवसि श्रुतौ, हे कर्णे श्रुतौ च श्रवणम्, त्रि

श्राण—श्राण पक्वे यवाग्वा स्त्री, मे श्राणा यवाग्वा पक्वे तु श्राणम्, वि पक्वे श्राण यवाग्वा स्त्री, त्रि

श्राद्ध—श्राद्ध श्रद्धान्विते त्रिषु। हव्यकव्यविधौ क्लीवम्, मे श्राद्ध श्रद्धासमन्विते। हव्यकव्यविधाने च, हे श्राद्ध निवापे श्रद्धालौ, त्रि

श्राम—अथ श्रामो मासे मण्डपकालयो, मे श्रामो मण्डपकालयो, हे, त्रि

श्रावण—श्रावणो मासि पाषण्डे दध्याल्या श्रावणा स्त्रियाम्, मे श्रावणो मासि पाषण्डे दध्याल्या श्रावणी मता, वि

श्री—श्रीर्वेशरचनाशोभाभारतीसरलद्रुमे। लक्ष्म्या त्रिवर्गसम्पत्तिविधोप-

करणेषु च। विभूतौ च मतौ च स्त्री, मे श्रीर्वेपरचनाशोभाभारतीसरलद्रुमे। लक्ष्म्या त्रिवर्गसम्पत्तौ वेपोपकरणे मता, वि श्रीर्लक्ष्म्या सरलद्रुमे। वेपोपकरणे वेपरचनाया मतौ गिरि। शोभात्रिवर्गसम्पत्त्यो, हे श्रीर्लक्ष्मीवेशसम्पत्सु भारती-शोभयोरपि, त्रि v विभ्रम

श्रीकण्ठ—श्रीकण्ठो देशभिद्युग्रे, मे श्रीकण्ठ खण्डपरशौ श्रीकण्ठ कुरुजाङ्गले, वि श्रीकण्ठ कुरुजाङ्गले। शङ्करे च, हे श्रीकण्ठ स्थावर स्थाणु, अने

श्रीपति—श्रीपति पुसि पृथिवीनाथे च मधुसूदने, मे श्रीपति क्ष्मापतौ हरौ, वि श्रीपतिर्विष्णुभूपयो, हे

श्रीपर्ण—श्रीपर्णी काश्मरीकुम्भ्यो क्लीव पद्माग्निमन्थयो, मे श्रीपर्ण-मग्निमन्थेऽब्जे श्रीपर्णी शाल्मलौ हठे, वि, हे श्रीपर्ण कमलेऽपि च, अ श्रीपर्ण गणिकारिका। पद्म च, त्रि

श्रीफल—श्रीफल पुसि मालूरे धात्रीनीलिकयो स्त्रियाम्, मे श्रीफली नीलिकाधात्र्योर्मालूरे श्रीफल स्मृत, वि

श्रीमत्—श्रीमास्तिलकवृक्षे ना मनोज्ञे धनिके त्रिषु, मे श्रीमास्तिलकवृक्षे स्यान्मनोज्ञे धनिकेऽपि च, वि श्रीमान्मनोज्ञे तिलकपादपे धनवत्यपि हे श्रीमन्तौ तिलकेश्वरौ, त्रि

श्रीवास—श्रीवासो वृकधूपेऽपि पङ्कजे मधुसूदने, मे श्रीवासो वृकधूपे स्यात्पङ्कजे पीतवाससि, वि श्रीवास स्याद्वृकधूपे कमले मधुसूदने, हे श्रीवासो विष्णुधूपयो, त्रि

श्रुत—श्रुतमाकर्णिते शास्त्रे, मे, हे श्रुत शास्त्रावधृतयो, वि, अ

श्रुति—श्रुति श्रौते च तत्कर्मण्याम्नायवार्तयो स्त्रियाम्, मे श्रुति श्रोत्रे तथाम्नाये वार्ताया श्रौतकर्मणि, वि श्रुतिराम्नायवार्तयो। षड्जाद्यारम्भिकाया च कर्णाकर्णनयोरपि, हे (वेदे श्रवसि च श्रुति, अ) वार्ताया श्रवणे श्रुति, त्रि

श्रुतिकट—अथ श्रुतिकट प्राञ्चलोहेऽह्रौ पापशोधने, मे श्रुतिकट प्राञ्च-लोहे प्रायश्चित्तभुजङ्गयो, वि प्राञ्चलोहे श्रुतिकट प्रायश्चित्तभुजङ्गयो, त्रि श्रुतिकट प्रायश्चित्ते प्राञ्चलोहभुजङ्गयो, हे प्राञ्चलोहे श्रुतिकट प्रायश्चित्ते सरीसृपे, हा

श्रेणि(णी)—श्रेणि स्त्रीपुसयो पक्तौ समानशिल्पिसहतौ, मे श्रेणि पक्तौ सेक्पात्रे श्रेणि स्यात्कारुसहतौ, वि श्रेण्याल्या कारुसहतौ, हे श्रेणि पक्तौ सेक्पात्रे न क्लीव कारुसहतौ, त्रि

श्रेयस्—श्रेयो मुक्तौ शुभे धर्मेऽतिप्रशस्ते च वाच्यवत्। श्रेयसी करिपिप्पल्या-मभयापाठयोरपि, मे श्रेयस्तु मङ्गले धर्मे श्रेयान् शस्ते तु वाच्यवत्। श्रेयसी करिपिप्पल्यामभयारास्नयोरपि, वि श्रेयस्तु मङ्गले धर्मशस्तयो। श्रेयसी गज-पिप्पल्यामभयारास्नयोरपि, हे

श्रेष्ठ—श्रेष्ठो वरे कुवेरे च मे श्रेष्ठोऽग्रये धनदे, हे

श्लाघा—श्लाघा स्त्रिया प्रशसाया परिचर्याभिलापयो, मे, वि श्लाघो-पास्तीच्छयो स्तोत्रे हे

श्लेष्मघना—श्लेष्मघना मल्ल्या केतक्यामपि योपिति, मे श्लेष्मघना मल्लिकाया केतक्यामपि कथ्यते वि श्लेष्मघना तु केतक्या मल्ल्याम् हे

श्लेष्मघ्नी—श्लेष्मघ्नी मल्लिकाया च ज्योतिष्मत्या च योपिति, मे श्लेष्मघ्नी कथिता मल्ल्या कम्पिल्लकफणिज्जयो, वि श्लेष्मघ्नी स्यान्मल्लिकाया कम्पिल्लक-फणिज्जयो, ह

श्लोक—श्लोक पद्ये यशस्यपि, मे श्लोक पद्यबन्धे यशस्यपि, हे श्लोको यशसि पद्ये च वि पद्ये यशसि च श्लोक, अ

श्वसन्—श्वा पुमान् कुक्कुरे ख्यात स्थानभेदे च वास्तुन, मे

श्वशुर—श्वशुर पूज्ये स्त्री ब्राह्मयाम् मे

श्वशुर्य—श्वशुर्यो देवरे श्याले मे वि हे श्वशुर्यौ देवरश्यालौ, अ श्वशुर्यौ श्यालदेवरौ, ह

श्व श्रेयस—श्व श्रेयस च कल्याणे परमात्मनि शर्मणि, मे श्व श्रेयस च भद्रे स्यात्परानन्द च शर्मणि, वि श्व श्रेयस सुखे। परानन्दे च भद्रे च हे

श्वसन—श्वसन श्वसिते पुसि मारत मदनद्रुमे, मे श्वसनो मारते श्वासे श्वसनो मदनद्रुमे, वि श्वसन श्वासे श्वसन पवन मदनद्रुमे, हे

श्वेत—श्वेतो द्वीपाद्रिभेदयो। श्वेता वराटिकाकाष्ठपाटलाशङ्खिनीषु च। क्लीव रूप्येऽन्यवत शुक्ले, मे श्वेत रूप्ये श्वेतो द्वीपे वर्णे शैले कपर्दके। श्वेता तु शङ्खिनीकाष्ठपाटल्यो स्यात, हे श्वेत रूप्येऽन्यवत् शुक्ले श्वेतो द्वीपाद्रिभेदयो। श्वेता वराटिकाकाष्ठपाटलाशङ्खिनीषु च, वि श्वेत रूप्येऽपि, अ श्वेत रजतेऽपि, ह

श्वेतधामन्—श्वेतधामा पुमानिन्दौ घनसाराब्धिफेनयो, मे श्वेतधामा कला-नाथे घनसाराब्धिफेनयो, वि श्वेतधामा घनसारे कलानाथाब्धिफेनयो, हे

श्वेतवाहन—श्वेतवाहन इत्येष सुधाधाम्नि धनञ्जये, मे श्वेतवाहन इत्याख्या सुधाधाम्नि धनञ्जये, वि श्वेतवाहन शशी। पार्थे, हे पार्थेन्दो श्वेतवाहन त्रि

प—प कचे पुसि विज्ञे च श्रेष्ठे स्यादभिधेयवत्, मे वृष श्वेतेश्वर पीतो मज्जा हृद्वामबाहुग । षडानन षडाकार पकार कीर्तितो बुधै, मा प कीर्तितो बुधै श्रेष्ठे पश्च गम्भीरलोचने । उपसर्गे परोक्षे च पकार परिकीर्तित, ए

षड—षड पेयान्तरे भेदे, हे षड पेयान्तरे भिदि, वि v खड

षड्ग्रन्थ—षड्ग्रन्था तु वचाया स्त्री स्यात्करञ्जान्तरे पुमान्, मे षड्-ग्रन्थाऽपि वचाशट्यो षड्ग्रन्थस्तु करञ्जके, वि षड्ग्रन्थ करञ्जभेदे षड्ग्रन्था तु वचा शटी, हे षड्ग्रन्थ करञ्जवचयो, त्रि

षड्बिन्दु—षड्विन्दु स्यात्कीटभेदपुण्डरीकाक्षयो पुमान्, मे

षण्ड—षण्ड पद्मादिसघाते न स्त्री स्याद् गोपतौ पुमान् मे षण्ड पद्मादि-सघाते षण्ड स्याद् गोपतावपि, वि षण्ड कानन इड्वरे, हे षण्डकञ्चुकिनौ षण्डौ, त्रि (सघातेऽपि) षण्डश्च पादपानाम्, ह

षण्डाली—षण्डाली तैलमाने च सरसीकामुकस्त्रियो, मे षण्डाली सरसी-तैलमानयो कामुकस्त्रियाम्, हे षण्डाली तैलमाने स्यात्सरसीकामुकस्त्रियो, वि

षण्ढ—षण्ढ स्यात्पुसि गोपतौ । आकृष्टाण्डे वर्षवरे तृतीयप्रकृतावपि, मे v शण्ढ

षष्टिहायन—स्यात्षष्टिहायनो धान्यविशेषे कुञ्जरे पुमान्, मे स्यात्षष्टि हायनो धान्यविशेषेऽपि मतङ्गजे, वि धान्यभेदे पुमान् षष्टिहायन कुञ्जरेऽपि च, त्रि

षष्ठ—षष्ठी कात्यायनीतिथ्योस्त्रिषु षण्णा च पूरणे, मे षष्ठी षण्णा च पूरण्या कात्यायन्यामपीष्यते, वि षष्ठी गौरी षण्णा च पूरणी, हे

स—भृगु श्वेतस्तथा हसो हृद्गो दक्षिणपादग । समय सामग शुक्र सगति सार्णक शशी, मा स कोपे वरणे स स्यात्तथा शूलिनि कीर्तित । सा च लक्ष्मीर्बुधै प्रोक्ता गौरी सा च स ईश्वर, ए

सयमन—सयमनी यमपुर्या सयमन बन्धने व्रतेऽपि स्यात्, मे सयमनी व्रते पुर्या सयमनी यमस्य च, वि सयमन व्रते बन्धे सयमनी यमस्य पू, हे

सरूढ—सरूढ प्रौढे चाङ्कुरिते त्रिपु, मे सरूढोऽङ्कुरिते प्रौढे, वि, हे

सरोध—सरोधो रोधने क्षपे, वि सरोध क्षेपरोधयो, हे

सवदन(ण)—स्यात्सवदनमालोचे वशीकारे नपुसकम्, मे सवदन समालोचे वशीकारे प्रकीर्तितम्, वि सवदनन्तु सवादे समालोचे वशीकृतौ, हे

सवर्त—सवर्त प्रलये मुन्यन्तरे कर्पफनेऽपि च, मे सवर्त प्रलये प्रोक्तो विभीतकतरावपि, वि सवर्त प्रलयेऽक्षद्रौ, हे v परिवर्त

सवाहन—सवाहन वाहने स्याद्भारादेरङ्गमर्दने, मे सवाहन वाहनेऽपि भारादेरङ्गमर्दने, वि सवाहन पुन । वाहनेऽङ्गमर्दने च, हे

सवित्ति—सवित्ति प्रतिपत्तौ स्यादविवादे जनस्य च, मे, वि सवित्ति प्रतिपत्त्यविवादयो , हे सम्वन्धेऽपि च सवित्ति , त्रि

सविद्—सवित्स्त्रिया प्रतिज्ञायामाचारज्ञानसङ्गरे। सम्भाषणे क्रियाकारे सङ्केते नाम्नि तोपणे, मे सविज् ज्ञाने प्रतिज्ञाया सङ्केताचारनामसु। सम्भाषणे तोषणेऽपि क्रियाकारे च सङ्गरे, वि सवित्सम्भाषणे ज्ञाने सयमे नाम्नि तोपणे। क्रियाकारे प्रतिज्ञाया सङ्केताचारयोरपि, हे स्त्री सविज् ज्ञानसम्भापक्रियाकारा-जिनामसु, श्र सवित्सङ्केतकेऽपि स्यात्, त्रि

सवेश—सवेश स्वापस्त्रीरतवन्धयो , मे सवेश शयने चासनेऽपि च, वि सवेश शयने पीठे, हे

सव्यान—सव्यान छादनेऽशुके मे , वि सव्यान छादने वस्त्रे, हे

ससरण—अथ ससरण क्लीवमसम्बाधचमूगतौ। घण्टापथे च ससारे रणा-रम्भे च कुत्रचित्, मे ससरण रणारम्भे पुरनिर्गमगोपुरे। घण्टापथे च ससारे-ऽप्यसम्बाधचमूगतौ, वि ससरण त्वसम्बाधचमूगतौ। ससारे च समारम्भे नगर-स्योपनिर्गमे हे प्राण्युत्पादे ससरणमसम्बाधचमूगतौ। घण्टापथे, श्र

ससिद्धि—ससिद्धि प्रवृत्तौ सिद्धौ मदोग्रायामपि स्त्रियाम्, मे ससिद्धि सहजे सिद्धौ मदोग्रायामपि स्मृता, वि ससिद्धि सम्यक्सिद्धिस्वभावयो , हे

ससृति—प्रवाहेऽपि च ससृति , त्रि

ससृष्ट—ससृष्ट त्रिपु सङ्गते सशुद्धे चमनादिना, मे ससृष्ट तु सङ्गते स्याच्छुद्धे च चमनादिना, हे समृष्ट सगते विद्यात्सशुद्धे चमनादिना, वि

सस्कार—सस्कार प्रतियत्नेऽनुभवे मानसकर्मणि, मे सस्कार प्रतियत्ने स्यात्सङ्कल्पेऽनुभवेऽपि च, वि सस्कार प्रतियत्नेऽनुभवे मानसकर्मणि। गुणभेदे, हे

सस्कृत—सस्कृत कृत्रिमे शस्ते भूपितेऽप्यन्यलिङ्गक । क्लीवन्तु लक्षणो-पेते, मे सस्कृत कृत्रिमे शस्ते भूपिते भेद्यवन्मत । सस्कृत लक्षणापेते, वि सस्कृत लक्षणान्विते। भपिते कृत्रिमे शस्ते, हे अथ सस्कृतम्। कृत्रिमे लक्षणोपेते, श्र

सस्तर—सस्तर प्रस्तरे यज्ञे, मे सस्तरप्रस्तरावेतौ प्रस्तराध्वरयोरपि। मणिपापाणयोश्चापि यथाक्रममुदीरितौ, वि सस्तर प्रस्तरेऽध्वरे, हे सस्तरौ प्रस्तराध्वरौ, श्र सस्तर प्रस्तरेऽप्युक्त , ट

संस्त्याय—संस्त्याय. सन्निवेशे च संस्थाने विस्तृतावपि, मे., वि. संस्त्यायो विस्तृतौ गृहे। सन्निवेशे, हे. सङ्घाते सन्निवेशे च सस्त्यायः, अ.

संस्थ—संस्थश्चरेऽवस्थिते स्त्री स्थितौ सादृश्यनाशयो', मे. संस्था स्थितौ चरे नाशे व्यक्तिसादृश्ययोरपि, वि सस्था नाशे व्यवस्थाया व्यक्तिसादृश्ययोः स्थितौ। ऋतुभेदे समाप्तौ च चरे च निजराष्ट्रके, हे. सस्थाऽधारे स्थितौ मृतौ, अ. सस्था स्थितिविनाशयो'। संस्थासमाप्तिऋतुपु, त्रि. व्यवस्थायाञ्च संस्था स्यात्, ह.

संस्थान—संस्थानमाकृतौ मृत्यौ सन्निवेशे चतुष्पथे, मे , वि संस्थानं त्वाकृतौ मृतौ। चतुष्पथे सन्निवेशे, हे. अथ चतुष्पथे सन्निवेशे च संस्थानम्, अ. संस्थानं मृत्युरूपयो , त्रि.

संहत—सहत सङ्गते दृढे, मे , वि सहत मिलिते दृढे, हे.

संहर्ष—संहर्षमाहु. स्पर्धाया प्रमोदेऽपि प्रभञ्जने, वि. सहर्षः पवने मुदि। स्पर्धाया च, हे सहर्षस्तु पुमान् हृष्टौ स्पर्धाया च प्रभञ्जने, मे. संहर्ष. स्पर्धने मुदि, त्रि.

संहिता—सहिता वर्णसयोगे शास्त्रवेदैकदेशयो , हे.

सकटाक्ष—सकटाक्षो वराक्षे ना कटाक्षसहिते त्रिपु, मे. सकटाक्षो धवद्रौ स्यात्कटाक्षसहिते त्रिपु, वि. सकटाक्षस्तु कटाक्षिणि धवद्रुमे, हे.

सकृत्—सकृत्सहैकवारे स्यात्, मे , वि सकृत्सहैकवारयो', हे. सकृत्सहैकवारे च, अ.

सकृत्प्रज—सकृत्प्रजो द्विके सिंहे, हे

सखि—सखा मित्रे सहाये ना वयस्याया सखी मता, मे. सखा सहाये मित्रे च, हे. सखा मित्रे सहाये च, वि. सखा मित्रसहाययो', त्रि.

सङ्कार—सङ्कारोऽग्निचटत्कारे सम्मार्जन्यवपुञ्जिते। नवदूषितकन्याया सङ्कारी पुनरुच्यते, मे , वि. सङ्कारोऽवकरेऽग्निचटत्कृतौ। सङ्कारी भुक्तकन्यायाम्, हे. सङ्कारोऽग्निचटत्कारे सम्मार्जन्यपसारिते, हा.

सङ्काश—सङ्काश. सदृशेऽन्तिके, वि , हे.

सङ्कीर्ण—सङ्कीर्णं निचितेऽपि स्यादशुद्धे चापि भेद्यवत्, मे. सङ्कीर्णं निचिते प्रोक्तमशुद्धे चापि भेद्यवत्, वि सङ्कीर्णौ निचिताशुद्धौ, हे , अ

संकुल—संकुल त्रिपु विस्पष्टवाचि व्याप्ते, मे. संकुलं वाच्यवद्व्याप्तेऽविस्पष्टार्थवचस्यपि, वि संकुलोऽस्पष्टवचने व्याप्ते च, हे.

सङ्कोच—सङ्कोचो मीनभेदे स्याद्बन्धे क्लीवन्तु कुङ्कुमे, मे सङ्कोचमपि काश्मीरे सङ्कोचो मीनबन्धयोः, वि.

सङ्क्रम—सङ्क्रम क्रमणे पुंसि न स्त्री स्याद्दुर्गसञ्चरे, मे सङ्क्रम क्रमणे सम्पद्वारिसञ्चारयन्त्रके, वि

सङ्ख्य—सङ्ख्य समिति सङ्ख्या स्यादेकत्वादिविचारयो, मे, वि सङ्ख्यमाहवे। सङ्ख्यैकादौ विचारे च, हे एकत्वादौ विचारे च सङ्ख्या क्लीबे च सयुगे, त्रि

सङ्ख्यावत्—सङ्ख्यावान् पण्डिते पुमान्। सङ्ख्यायुक्तेऽन्यलिङ्ग, मे सङ्ख्यावान्पण्डिते मिते, वि सङ्ख्यावान्मितसुधियो, हे

सङ्गति—सङ्गति सङ्गमे ज्ञाने (स्त्रियाम्), मे सङ्गतिर्ज्ञानसङ्गयो, हे सगति सङ्गमे ज्ञाने, वि

सङ्गर—सङ्गरो युधि चापदि। क्रियाकारे विषे चाङ्गीकारे क्लीब शमीफले, मे सङ्गरोऽङ्गीकृतौ युधि। विषापदो क्रियाकारे सङ्गर तु शमीफले, वि सङ्गरोऽङ्गीकृते युद्धे क्रियाकारे विषापदो। सङ्गरन्तु फले शम्या, हे अथ प्रतिज्ञाजिसविदापत्सु सङ्गर, अ प्रतिज्ञा सङ्गरो ज्ञेय सग्राम सङ्गरो मत, अने

सग्रह—सग्रहो वृहदुद्रङ्गे ग्रहसक्षेपयोरपि मे, हे सक्षेपेऽपि सग्रह स्यात, त्रि सग्रहो वृहदुद्रङ्गे मुष्टिसक्षेपयोरपि वि

सङ्घाटिका—सङ्घाटिका स्त्रिया युग्मे कुट्टिन्या जलकण्टके, मे सङ्घाटिका तु युग्मे स्यात्कुट्टनीघ्राणयोरपि वि सङ्घाटिका तु कुट्टिन्या घ्राणे युग्मेऽम्बुकण्टके हे सङ्घाटिका विदुर्युग्मे कुट्टन्या जलकण्टके, हा युग्मे सघाटिका कुट्टन्या च, त्रि

सङ्घात—सङ्घात पुंसि घात च सहतौ नरकान्तरे, मे सङ्घात सहतौ घाते सङ्घातो नरकान्तरे, वि सङ्घातो घातसङ्घयो, हे सङ्घातो नरके चये, त्रि

सचिव—सचिवो मन्त्रिचेटयो। सहाये, मे सचिव सहाये मन्त्रिणि स्मृत, वि सचिव सहायेऽमात्ये, हे मन्त्री सहाय सचिवौ, अ

सज्ज—अथ सज्ज स्यात्सनद्धे सम्भृते त्रिषु, मे सज्ज स्यात्सन्नद्धे सम्भृतेऽपि च, वि सज्जा सनद्धसम्भृतौ, ह सनद्धसम्भृतौ सज्जौ, त्रि

सज्जन—सज्जनन्तु भवेत्क्लीबमुपरक्षणघट्टयो। वाच्यलिङ्ग कुलीन स्यात्कल्पनायान्तु योषिति, मे सज्जनो वाच्यवत्साधौ सज्जन घट्टगुल्मके। सज्जना कल्पनायान्तु वि सज्जन घट्टगुल्मके। सज्जनन्तु कुलीने स्यात्सज्जनाऽपि च कल्पना, हे ना साधौ सज्जन क्लृप्तौ, त्रि

सञ्चारिका—सञ्चारिका तु युग्मे कुट्टनीघ्राणयोरपि, मे.

सञ्ज्ञा—सञ्ज्ञा नामनि गायत्र्या चेतनारवियोषिता। अर्थस्य सूचनायाञ्च

हस्ताद्यैरपि योपिति, मे. संज्ञा नामनि गायत्र्यां हस्ताद्यैरर्थसूचने। चेतनाऽर्क-स्त्रियोः हे. संज्ञा नामनि गायत्र्या चेतनाया रविस्त्रियाम्। अर्थसूचनिकायाञ्च हस्ताद्यैरपि कथ्यते, वि. संज्ञा स्याच्चेतना नाम हस्ताद्यैश्चार्थसूचना, अ सज्ञा सूर्यप्रियायाञ्च, त्रि. सज्ञा चित्तञ्च नाम च, अने संज्ञाख्ये नामचेतने, अने. सकेते चैतन्ये सूरिभि. कथ्यते तथा संज्ञा, ह

सटा—सटा जटाकेशरयोः, मे , वि., हे.

सत्—सत्साधौ धीरशस्तयो.। मान्ये सत्ये विद्यमाने त्रिपु साध्व्युमयो स्त्रियाम्, मे. सद्विद्यमाने सत्ये च प्रशस्तार्चितसाधुपु। सती पुन कात्या-यन्याञ्च साध्व्याञ्च, हे. सत्प्रशस्ते विद्यमाने सत्याभिहितसाधुपु। सती पतिव्रतागौर्योः, वि. सत्ये साधौ विद्यमाने प्रशस्तेऽभ्यर्हिते च सत्, अ साधुसत्ता-प्रशस्येपु श्रेष्ठे सदिति च ध्वनि., अने सती दाक्षायणी देवी सुचरित्राऽबला सती, अने. सती कात्यायनीसाध्व्यो', त्रि.

सत्तम—सत्तम' स्यात्पूज्यतमे साधीयस्युत्तमे त्रिपु, मे सत्तमश्चान्यवत्पूज्ये श्रेष्ठसाधीयसोरपि, वि सत्तमः श्रेष्ठपूज्ययो । साधिष्ठे, हे.

सत्त्व—सत्त्व गुणे पिशाचादौ बले द्रव्यस्वभावयोः। आत्मत्वे व्यवसायासु-चित्तेप्वस्त्री तु जन्तुपु, मे सत्त्वं गुणे पिशाचादौ बले द्रव्यस्वभावयो । आत्मत्वे व्यवसाये च चित्ते प्राणेप् जन्तुपु, वि सत्त्वं द्रव्ये गुणे चित्ते व्यवसायस्वभावयोः। पिशाचादावात्मभावे बले प्राणेपु जन्तुपु, हे द्रव्यासुव्यवसायेपु सत्त्वमस्त्री तु जन्तुपु, अ प्रकृतिगुणसत्ताया स्थाम्नि भूते च सत्त्व स्यात्, ह.

सत्य—सत्यं कृते च शपथे तथ्ये त्रिपु य तद्वति, मे सत्यञ्च शपथे तथ्ये कृते तद्वति वाच्यवत्। तपोलोकात्पर सत्य', वि. सत्यन्तु शपथे कृते। तथ्ये तद्वति सत्यस्तु लोकभित्, हे. सत्यं शपथतथ्ययो', अ.

सत्यम्—सत्यं प्रश्नेऽभ्युपगमे, मे.

सत्यवत्—सत्यवती व्यासस्य मातरि। नारदर्चीकयो. पत्न्यां स्त्रियां पुंसि नृपान्तरे, मे.

सत्र—सत्रं यज्ञे सदादानाच्छादनारण्यकैतवे, मे. सत्रमाच्छादने यज्ञे सदादाने च कैतवे, वि. सत्रमाच्छादने क्रतौ। सदादाने वने दम्भे, हे. सत्रमाच्छादने यज्ञे सदादाने वनेऽपि च, अ. सत्र स्यात्कैतवे वने, त्रि. सत्र गृह वनं सत्रं सत्रं सच्चरित मतम्। सत्रं नामायुधं प्रोक्त सत्र दान समीरितम्, अने.

सदन—सदनं मन्दिरे तोये, मे. सदनं मन्दिरे जले, वि. सदनं जलसद्मनोः, हे. अङ्गसादेऽपि सदनम्, हा.

सदागति—सदागतिर्नाऽर्कवातनिर्वाणेषु सदीश्वरे, मे सदागति स्यात्पवने निर्वाणे च सदीश्वरे, वि सदागति सदीश्वरे। निर्वाणे पवमाने च, हे

सदादान—सदादानोऽभ्रमातङ्गे हेरम्बे गन्धहस्तिनि, मे, वि सदादानो गन्ध गजे हेरम्बेऽभ्रमतङ्गजे, हे

सदाफल—सदाफल स्कन्धफले नारिकेलेऽप्युदुम्बरे, मे, वि सदाफलमु दुम्बरे। नालिकेरे स्कन्धफले, हे

सदृश—सदृश समे। उचिते च, मे सदृश तूचिते समे, वि, नि

सदेश—सदेशोऽभ्यर्णदेश्ययो, वि

सद्मन्—सद्म स्यान्मन्दिरे नीरे, मे वि

सनातन—सनातन शाश्वतेऽजे पित्रतिथ्यन्तरे हरे मे सनातन शाश्वत कसवैरिणो। शिवे पितॄणामतिथौ सुनिश्चले, वि सनातनोऽच्युते। पितॄणामतिथौ रुद्रवेधसो शाश्वते स्थिरे, हे शाश्वताजौ सनातनौ, त्रि

सनाभि—सनाभिर्ज्ञातितुल्ययो मे सनाभि सदृशे ज्ञातौ, वि सनाभि र्ज्ञातिसदृशे, हे

सनीड—V नीड

सन्तति—सन्तति स्यात्पक्तौ गोत्र पारम्पर्ये पुत्रपौत्राणाम् (स्त्रियाम्), मे सन्तति पक्तिविस्तारगोत्रेषु कविभि स्मृता। परम्पराभवेऽपि स्यात्सन्तति पुत्रकन्ययो वि सन्ततिस्तु तनये दुहितर्यपि। परम्पराभवे पक्तौ गोत्रविस्तारयोरपि, हे

सन्तान—सन्तान सन्ततौ गोत्रे स्यादपत्ये सुरद्रुमे, वि, मे सन्तानोऽपत्यगोत्रयो। सन्ततौ देववृक्षेषु, हे सन्तान सन्ततौ देववृक्षे चापत्यगोत्रयो, त्रि

सन्तानिका—सन्तानिकाऽपि क्षीरादिसारे मर्कटजालके, मे, वि सन्तानिका क्षीरसारे मर्कटस्य च जालके हे सन्तानिका क्षीरसारे तथा मर्कटजालके, हा

सन्दशिका—सन्दशिकाऽपि सुचुटीलोहयन्त्रविशेषयो, मे, वि

सन्धा—सन्धा स्थितिप्रतिज्ञयो मे हे सन्धा स्थितौ प्रतिज्ञायाम्, वि सन्धा प्रतिज्ञा मर्यादा, अ सन्धा स्यादवधावपि, ह सन्धाऽवधि प्रतिज्ञयो, अने

सन्धान—सन्धान स्यादभिषवे तथा सङ्घट्टनेऽपि च, मे, वि सन्धानन्तु सङ्घट्टितेऽभिषवे, हे

सन्धि—सन्धि पुमान्सुरुङ्गाया भगे सङ्घट्टनेऽपि च। रूपकाणा मुखाद्यङ्गे सावकाशेऽपि कीर्तित, मे सन्धिर्भेद सुरङ्गाया भगे सङ्घट्टनेऽपि च, त्रि सन्धि-

योनौ सुरुङ्गायां नाट्याङ्गे श्लेष्मभेदयोः, हे. सन्धि पुमान्सुरुङ्गाया भेदेस ह्वट्टने भगे, त्रि. सन्धिः संश्लेषसन्ध्ययोः, ह.

सन्धिनी—सन्धिनी वृषभाक्रान्ताकालदुग्धोस्रयो. स्त्रियाम्, मे. सन्धिनी तु वृषाक्रान्ताकालदुग्धगवोः स्मृता, त्रि सन्धिनी तु गौः। वृषाक्रान्ता कालदुग्धा, हे.

सन्धिला—सन्धिला तु सुरुङ्गाया नदीमन्दिरयो. स्त्रियाम्, मे. सन्धिला तु सुरुङ्गायां नदीमन्दिरयोरपि, वि. सन्धिलौक.सुरङ्गयोः। नद्याम्, हे.

सन्ध्या—सन्ध्या पितृप्रसूनद्यन्तरयोर्युगसन्धिषु, मे. सन्ध्या नदीकालभिदोश्चिन्तामर्यादयोरपि। प्रतिज्ञायां च सन्धाने सन्ध्या च कुसुमान्तरे, वि. सन्ध्या कालनदीभिदोः। चिन्ताया संस्रवे सीम्नि सन्धाने कुसुमान्तरे, हे.

सन्नति—सन्नतिः प्रणतौ ध्वनौ, मे., वि. सन्नतिः प्रणतिध्वन्यो., हे.

सन्नद्ध—सन्नद्धो वर्मिते व्यूढे, मे, हे. सन्नद्धो वर्मितव्यूढयोरपि, वि.

सन्नय—सन्नय समवायेऽपि पृष्ठस्थायिवले पुमान्, मे सन्नय· समवायेऽपि पृष्ठस्थायिवलेऽपि च, वि. सन्नयस्तु समवायानुसैन्ययो , हे. पश्चादवस्थायिवलं समवायश्च सन्नयौ, अ.

सन्निधि—सन्निधिः सन्निधानेऽपि पुमानिन्द्रियगोचरे, मे. सन्निधिः सन्निधानेऽपि भवेदिन्द्रियगोचरे, वि. सन्निधिरन्तिके। प्रत्यक्षे च, हे

सप्तला—अथ सप्तला। नवमालीचर्मकषागुञ्जासु पाटलौ स्त्रियाम्, मे. सप्तला पाटलौ गुञ्जानवमालिकयोरपि। भवेच्चर्मकषायाञ्च, वि. सप्तला नवमालिका। सातला पाटला गुञ्जा, हे.

सप्तार्चिस्—सप्तार्चिः पावके पुंसि क्रूरचक्षुषि च स्त्रियाम्, मे. सप्तार्चिः पावके प्रोक्तः सप्तार्चि. क्रूरलोचने, वि. सप्तार्चिः क्रूरनेत्रेऽग्नौ, हे

सभा—सभा सामाजिके गोष्ठ्या द्यूतमन्दिरयोरपि, मे सभा सामाजिकद्यूते गोष्ठीमन्दिरयोरपि, वि सभा द्यूतसमूहयोः। गोष्ठ्या सभ्येषु शालायाम्, हे. सभा संसदि सभ्ये च, अ.

सम्—स तु शोभनार्थसमर्थयो·। सङ्गार्थे च प्रहृष्टार्थे, मे. सं सङ्गार्थे प्रकृष्टार्थे शोभनार्थसमर्थयोः, वि. सं सङ्गार्थे प्रकृष्टार्थे शोभनार्थसमुच्चये, हे.

सम—समा संवत्सरे स्त्रियाम्। सर्वसाधुसमानेषु समं स्यादभिधेयवत्, मे. समं साध्वखिलं सदृक्, हे. समा वर्षे समं तुल्ये साधौ च सदृशेऽन्यवत्, त्रि.

समज—समजः पशुवृन्दे ना विपिने तु नपुंसकम्, मे.

समभिहार—भवेत्समभिहारस्तु पौन.पुन्यभृशार्थयोः, मे. समभिहारो भृशत्वे पौन.पुन्येऽपि कथ्यते, वि. समभिहारस्त्वाभीक्ष्णे भृशार्थे, हे

समय—समय शपथाचारसिद्धान्तेषु तथा विधि। क्रियाकारे च निर्देशे सङ्केते कालभाषयो, मे समय शपथे भाषासम्पदो कालसविदो। सिद्धान्ताचारसङ्केतनियमावसरेषु च। क्रियाकारे निर्देशे च, हे समया शपथाचारकालसिद्धान्तसविद, अ

समया—समयाऽन्तिकमध्ययो, मे, वि, अ समया निकषा चान्तर्निकटे, हे

समर—समरो युद्धसङ्घयो, अने

समर्थ—समर्थस्तु हिते शक्ते सम्वद्धेऽप्यन्यलिङ्गकम्, मे समर्थोऽपि हिते शक्ते सम्वद्धार्थेऽपि सम्मत, वि समर्थ शक्तिसम्पन्ने सम्वद्धार्थे हितेऽपि च, हे समर्थस्त्रिषु शक्तिस्थे सम्वद्धार्थे हितेऽपि च, अ

समर्याद—समर्याद समीपे ना मर्यादासहिते त्रिषु, मे समर्याद समीपे स्यान्मर्यादासहितेऽपि च, वि समर्याद मर्यादासहितेऽपि च, हे समर्यादोऽन्तिके स्थिरे, त्रि

समाघात—समाघातो वधे युद्धे, मे, वि समाघातस्त्वाहवे घातनेऽपि च, हे

समादान—समादान समीचीनग्रहणे सौगताह्निके, मे समादान समीचीनग्रहणे नित्यकर्मणि, वि, हे

समाधि—समाधिर्ना समर्थने। ध्याननीवाकनियमे काव्यस्य च गुणान्तरे, मे समाधिर्नियमे ध्याने नीवाके च समर्थने, वि समाधि स्यात्समर्थने। चित्तैकाग्रनियमयोर्मौने, हे स्यु समर्थननीवाकनियमाश्च समाधय, अ

समान—समान सत्समैकेषु त्रिषु ना नाभिमारुते, मे समान सत्समैकेषु समानो नाभिमारुते, वि समानो देहमारुते। वर्णभित्सत्समैकेषु, हे समाना सत्समैके स्यु, अ समानो देहवायौ च, त्रि

समापन—समापन परिच्छेदे समाप्तिवधयोरपि, मे समापनम्। परिच्छेदे समाप्तौ च समाधाने प्रमापणे, वि समापनम्। परिच्छेदे समाधाने समाप्तिवधयोरपि, हे मरणेऽपि समापनम्, त्रि

समापन्न—समापन्न समाप्ते स्यात्प्राप्ते क्लिष्टे वधेऽपि च, मे, वि समापन्न वधे क्लिष्टे समाप्तप्राप्तयोरपि, हे

समाप्ति—समाप्तिरवसाने स्यात्समर्थने (स्त्रियाम्), मे समाप्तिश्चावसाने स्यात्समाप्तिश्च समर्थने, वि

समायोग—समायोगस्तु सयोगे समवाये प्रयोजने, मे, वि, हे

समास—स्यात्समासस्तु पुलिङ्ग सक्षेपे च समर्थने, मे समासस्तु सक्षेपे च समर्थने, वि समास समर्थनाया स्यात्सक्षेपैकपद्ययो, हे

समाहार—समाहारस्तु सक्षेपे एकत्रकरणेऽपि च, हे

समाहित—समाहित समाधिस्थेऽप्युक्तसिद्धान्त आहिते। निर्विवादीकृतेऽपि स्यात्प्रतिज्ञाते च वाच्यवत्, मे समाहित प्रतिज्ञाते समाधिस्थे यतात्मनि। वाच्यवन्निहिते सिद्धे समाधाने समाहितम्, वि समाहित समाधिस्थे सश्रुते, हे

समाह्वय—समाह्वयस्तु पशुभि खगैर्द्यूते च सङ्गरे, मे समाह्वय स्यात्सग्रामे द्यूते च पशुपक्षिभि, वि स्यात्समाह्वय आहवे। पशुभि पक्षिभिर्द्यूते, हे सज्ञायाञ्च समाह्वय, ह

समिति—समिति सम्पराये स्यात्सभाया सङ्गमेऽपि च (स्त्रियाम्), मे समिति सङ्गरे साम्ये सभायामपि सङ्गमे, वि समितिर्युधि सङ्गमे। साम्ये सभायाम्, हे अथ सङ्गरे। सङ्गे सभाया समिति, अ रणे सभाया समिति, त्रि सभा समितिरित्युक्ता समिति सयुगाभिधा। समिति समयो ज्ञेय सङ्गम समितिर्मत, अने समिति सङ्गतिसभयो, ह

समीक्षा—समीक्षा तु स्त्रिया तत्त्वबुद्धावपि निभालने, मे समीक्षा ग्रन्थभेदे स्यात्तत्त्वबुद्धौ निभालने, वि समीक्षा तु ग्रन्थभेदे समीक्षणे, हे

समीरण—समीरण स्यात्पवने पथिके च फणिज्झके, मे, वि समीरण फणिज्झके। पान्थे वायौ, हे

समुच्छ्रय—समुच्छ्रय पुमान् विरोधोत्सेधयो, मे समुच्छ्रय समुत्सेधे विरोधेऽपि समुच्छ्रय, वि समुच्छ्रयो वैरोन्नत्यो, हे विरोधेऽपि समुच्छ्रय, अ

समुत्थान—समुत्थान समुद्योगे व्याधीना निर्णयेऽपि च, मे समुत्थानमुद्यमे रोगनिर्णये, वि समुत्थान निदानेऽभियोगे, हे

समुदय—भवेत्समुदय सङ्घे सयुगे च समुद्गमे, मे स्मृत समुदयो वृन्दे सयुगे समुपक्रमे, वि

समुदाय—समुदाय समूहे स्याद्युद्धे, मे समुदायो गणे युधि, वि समुदायो गणे रणे। समुदायस्तूद्गमेऽपि, हे

समुद्धत—समुद्धत समुत्कीर्णेऽप्यविनीते च वाच्यवत् मे समुद्धत समुद्गीर्णेऽप्यविनीते समुद्धत, वि समुद्धत। अविनीते समुद्गीर्णे, हे

समुद्रनवनीत—समुद्रनवनीत स्यात्क्लीव पीयूषचन्द्रयो, मे समुद्रनवनीताख्या पीयूषामृतरोचिषो, वि

समुद्रान्ता—समुद्रान्ता तु कार्पासीपृक्कादुरालभासु च, मे, वि समुद्रान्ता रालभा। कार्पासिका च स्पृक्का च, हे

समुद्राए—समुद्राए पुमान् ग्राहे सेतुवन्धे तिमिङ्गिले, मे समुद्राए स्मृतो ग्राहे सेतुवन्धे तिमिङ्गिले, वि समुद्राएग्राहभेदे सेतुवन्धे तिमिङ्गिले, हे

समुनद्ध—समुनद्ध समुद्धूते पण्डितमन्यगर्विते, मे समुनद्ध समुद्धूते पण्डितमन्यधृष्टयो, वि समुनद्धस्तूर्द्धवद्धे पण्डितमन्यदृप्तयो, हे समुनद्धौ पण्डित-मन्यगर्वितौ, अ

समूढ—समूढ पुञ्जिते भुग्ने सद्योजातेऽनुपप्लुते, मे, वि समढ पुञ्जिते सद्योजाते भुग्नेऽनुपप्लवे, हे समूढ पुञ्जिते नवे। भुग्नेऽनुपप्लुतेऽप्येष वाच्यलिङ्ग उदीर्यते, त्रि

सम्पद्—सम्पद्भूतौ गुणोत्कर्षे हारभेदेऽपि दृश्यते वि सम्पद्भूतौ गुणोत्कर्षे हारभेदेऽपि च स्त्रियाम मे सम्पद्वृद्धौ गुणोत्कर्षे हारे, हे

सम्पन्न—सम्पन्न साधितेऽपि स्यात्सम्पत्तिसहिते त्रिपु मे सम्पन्न साधित प्रोक्त सम्पत्तिसहितेऽन्यवत् वि

सम्पराय—सम्पराय समीक स्यादापदुत्तरकालयो, मे वि सम्परायस्तु सयुगे। आपद्युत्तरकाले च हे अथापदि युद्धायत्यो सम्पराय अ

सम्पर्क—सम्पर्को मेलके रतौ मे सम्पर्क सुरते पृक्तौ वि हे

सम्पाक—सम्पाकस्तर्कके धृष्ट त्रिपु ना चतुरङ्गुले, मे, वि v शम्पाक

सप्रयोग—सप्रयोगो रतेऽपि स्यादन्वितौ कार्मणेऽपि च मे सप्रयोग रते विद्यादन्वितौ कार्मणेऽपि च वि सप्रयोगो निधुवने सम्बन्धे कार्मणेऽपि च हे

सप्रयोगिन्—*सप्रयोगी कलाकेलौ कामुके सप्रयोजके* मे सप्रयोगी कलाकेलौ कामुके सुप्रयोजके वि सप्रयोगी तु कामुके। कलाकेलौ सुप्रयोगे, हे

सप्रहार—सप्रहारो गतौ युद्ध मे सप्रहारो रणे गतौ, वि सप्रहारो गतौ रणे हे

सम्बर—सम्बरो दैत्यहरिणमत्स्यशैलजिनान्तरे। नपुसकन्तु सलिलबौद्धव्रत विशेषयो मे मृगपर्वतदैत्येषु निकृष्टेऽपि च सम्बर, अने v शम्बर

सम्बल— v शम्बल

सम्बाध—सम्बाध सङ्कटे भगे, मे वि सम्बाध सङ्कटे योनौ हे सम्बाध सङ्कटे भगऽप्युक्त ह

सम्बाधन—सम्बाधन द्वा सदने शलाग्रद्वारपालयो, मे

सम्बोध—सम्बोधो बोधने क्षेमे, मे

सम्भव—सम्भवो हेतावुत्पत्तौ मेलकेऽपि च। आधारानतिरिक्तत्वेऽप्याधयस्य निगद्यते, मे सम्भव कथितो हेतावुत्पत्तौ मेलकऽपि च। आधारानतिरिक्तत्व

आधेयस्य च सम्भव:, वि. सम्भव. कारणे जनौ। आधेयस्य चाधारानतिरिक्तत्वे जिनेऽपि च, हे. आधेयधारणे सत्त्वे मेलकेऽपि च सम्भवः, त्रि.

सम्भार—सम्भार सम्भृतौ सङ्घे, मे. सम्भार. सम्भृतौ गणे, वि., हे.

सम्भेद—सम्भेदः स्फुटने सङ्गे, मे. सम्भेदः स्फुटने सिन्धुसङ्गमे, वि.

सम्भोग—सम्भोगस्तु पुमान्भोगे सुरते जिनशासने, मे. सम्भोगो भोगरतयो. शुण्डायाम्, हे. सम्भोगः सुरते भोगे सम्भोगो जिनशासने, वि. सम्भोगो रत-भोगयोः, त्रि. रतिभुक्त्योः सम्भोगः, ह.

संभ्रम—सभ्रम. साध्वसेऽपि स्यात्सवेगादरयोरपि, वि., मे. संभ्रमो भीतौ संवेगादरयोरपि, हे. संभ्रमौ साध्वसादरौ, त्रि

सम्मति—अथ सम्मति । अभिलापेऽप्यनुज्ञाया सवित्त्याद्यास्तु योपिति, मे. सम्मतिः स्यादनुज्ञानेऽप्यभिलापेऽपि सम्मति., वि. सम्मतिर्वाञ्छानुमत्योः, हे.

संमूर्छन—समूर्छनमभिव्याप्तावुच्छ्रायमोहयोरपि, मे. समूर्छनमभिव्याप्तौ संमूर्छामोहयोरपि, वि. समूर्छनमभिव्याप्तौ मोहे, हे.

सम्यच्(ञ्च्)—सम्यग् दृढप्रशंसयो:, मे सम्यग् वाढप्रशंसयो , वि. सम्यग्वादे स्तुतावपि, हे सम्यक् स्याद्वाच्यलिङ्गन्तु मनोज्ञे सङ्गतेऽपि च, मे. सम्यक् सम्मतहृद्ययोः, वि

सर—सरो दध्यग्रगत्योर्ना, मे. सरो दध्यग्रवाणयोः, वि. सरौ दध्यग्र-सायकौ, हे v शर

सरक—सरकोऽस्त्री सीधुपाने शीधुपात्रेक्षुसीधुनोः। अच्छिन्नाध्वगपंक्तौ च, मे. सरक. सीधुभाजने। अच्छिन्नाध्वगपक्तौ च सीधुपाने च सीधुनि, वि. सरको मदिरापात्रे मदिरापानमद्ययो., हे शीधौ च शीधुपाने च सरकोऽस्त्री, त्रि.

सरणि—सरणि पक्तौ मार्गे च, मे सरणि. पक्तिवर्त्मनोः, वि. सरणिः श्रेणिमार्गयो., हे

सरण्यु—सरण्युस्तु पुमान् वारिवाहे स्यान्मातरिश्वनि, मे. v. शरण्यु.

सरमा—सरमा कुक्कुरीदेवशुन्यो स्याद्राक्षसीभिदि, मे.

सरल—सरल. पूतिकाष्ठे नाऽथोदारावक्रयोस्त्रिपु, मे. सरलः पूतिकाष्ठे स्यादुदारावक्रयोरपि, वि सरलस्त्वृजौ। उदारे पूतिकाष्ठे च, हे ऋजौ वृक्षे च सरल:, त्रि. v. मोक्ष.

सरस्—सरसी विश्वकासारे सरो नीरतडागयो., मे. सरस्तोयतडागयो., वि. सरो नीरतडागयो:, त्रि.

सरस्वत्—सरस्वाश्च नदे चाब्धौ नान्यवद्रमिके स्त्रियाम्। वाणीस्त्री-

रत्नवाग्देवीगोनदीपु नदीभिदि। मनुपत्न्यामपि, मे सरस्वती सरिद्भेदे गोवाग्देवतयोर्गिरि। स्त्रीरत्ने चापगायाञ्च सरस्वान् सिन्धुकेऽम्बुधौ, वि सरस्वानुदधौ नदे सरस्वती सरिद्भिदि। वाच्यापगाया स्त्रीरत्ने गोवाग्देवतयोरपि, हे सरस्वन्तौ नदार्णवौ, अ अथो वच । सरस्वती सरिद् गौश्च, त्रि

सरोजिनी—सरोजिनी तु कमलाकरे पद्मे च योपिति, मे सरोजिनी स्यात्कासारे पद्मिनीपद्मयोस्तथा, वि सरोजिनी सरोरुहे। सरोरुहिण्या कासारे, हे

सर्ग—सर्गस्तु निश्चयाध्यायमोहोत्साहात्मसृष्टिपु, मे, वि सर्गस्त्यागस्वभावयो । उत्साहे निश्चयेऽध्याये मोहानुमतिसृष्टिपु, हे

सर्जरस—अथ सर्जरसो वाद्यभाण्डभेदे च धूणके, मे वीणाभेदे सर्जरसो धूणकेऽपि, त्रि v सर्वरस

सर्जू—सर्जूर्वणिजि विद्युति (स्नियाम), मे सर्जूर्वणिजि विद्युति, वि

सर्व सह—सर्व सह सहिष्णौ स्यात्सर्वसहा पुन क्षितौ, हे

सर्वग—सर्वग सलिले क्लीव सर्वग शङ्करे विभौ, मे सर्वग जले। सर्वगस्तु विभौ रुद्रे, हे सर्वग सलिले ख्यात सर्वग शङ्करे विभौ, वि

सर्वज्ञ—सर्वज्ञ शिवबुद्धयो, मे सर्वज्ञ शङ्करे बुद्धे, वि सर्वज्ञस्तु जिनेन्द्रे स्यात्सुगते शङ्करेऽपि च, हे सर्वज्ञ शङ्करे जिने, त्रि

सर्वतोभद्र—सर्वतोभद्र इत्युक्त काव्यचित्रे गृहान्तरे। निम्बे ना सर्वतोभद्रा गम्भारीनटयोपितो मे सर्वतोभद्रस्त्वोकभित्काव्यचित्रयो । निम्बेऽथ सर्वतोभद्रा गम्भार्या नटयोपिति, हे सर्वतोभद्र इत्युक्त काव्यचित्रे गृहान्तरे। निम्बेऽपि सर्वतोभद्रा गम्भारीनटयोपितो, वि

सर्वतोमुख—सर्वतोमुख उग्रे च क्षेत्रज्ञब्रह्मणो पुमान्। नपुसकन्तु पानीये सुरवर्त्मन्यपि स्मृतम् मे अथ सर्वतोमुख । विधावात्मनि भद्रे च सर्वतोमुखमम्बु खम् हे सर्वतोमुखमाख्यातमन्तरिक्षे च पाथसि। विधिक्षेत्रज्ञरुद्रेपु कथित सर्वतोमुख, वि

सर्वथा—सर्वथा हेतुवादयो, मे, वि

सर्वरस—सर्वरस स्मृतो वाद्यभाण्डभेदे च धूणके, वि सर्वरसस्तु धूणके। वाद्यभदे, हे v सर्जरस

सर्वसन्नाह—सर्वात्मनि सर्वसन्नाह, ह

सर्वौघ—सर्वौघो गुरुवेगे च सर्वसनहने पुमान्, मे सर्वौघो गुरुवेगार्यसर्वसन्नहनार्थयो, वि

सव—सवो यज्ञे च सन्धाने, मे सव सन्धानयज्ञयो, वि

सवन—सवनन्त्वध्वरे स्नाने सोमनिर्दलनेऽपि च, मे. सवन यज्ञियस्नाने सोमनिर्दलनेऽपि च, वि. सवनं स्नानयागयोः। सोमनिर्दलने चापि, हे क्रतौ स्नाने च सवनम्, त्रि.

सव्य—सव्यं वामे प्रतीपे स्यात्, मे. सव्य तु दक्षिणे। वामे च प्रतिकूले च, हे. सव्यं वामप्रतीपयोः, वि.

सस्यक—सस्यको मणिभेदेऽसौ, मे. सस्यक. स्यान्मणौ खड्गे नारिकेलस्य चान्तरे, वि. सस्यको नालिकेरान्तःसस्याभमणिखड्गयो, हे मणौ खड्गे च सस्यकः, त्रि.

सह—सहो बले न स्त्रियां स्यात्स्त्रियान्तु नखभेषजे। दण्डोत्पलामुद्गपर्णीकुमारीपृथिवीषु च, मे. सह क्षेमे बलेऽपि च। सहोर्व्या सहदेवाया कुमार्या नखभेषजे। मुद्गपर्ण्याञ्च, हे. सहो बले सहा मुद्गपर्ण्याञ्च नखभेषजे। सहदेवाकुमार्योश्च सहः क्षान्ते सहा भुवि, वि. सह साकल्य इष्यते। विद्यमाने च सादृश्ययौगपद्यसमृद्धिषु। सम्बन्धे च, मे. सह सम्बन्धसादृश्ययौगपद्यसमृद्धिषु। साकल्ये विद्यमाने च, हे. सह साकल्यसादृश्ययौगपद्यसमृद्धिषु। विद्यमाने च सम्बन्धे सहशब्दः प्रकीर्तितः, वि.

सहचर—भवेत्सहचरो झिण्ट्यां द्वयोरनुचरे त्रिषु, मे भवेत्सहचरो झिण्ट्यां वयस्ये प्रतिबन्धके, वि सहचरः पुनर्झिण्ट्या वयस्ये प्रतिबन्धके, हे.

सहज—सहजस्तु निसर्गे ना सहोत्थे पुनरन्यवत्, मे सहजस्तु निसर्गे स्यात्सहोत्थे पुनरन्यवत्, वि. सहजः सहसम्भवे। निसर्गे च, हे. निसर्गे सहजः पुंसि सहोत्थे वाच्यलिङ्गकः, त्रि.

सहदेव—सहदेवा बलादण्डोत्पलयोः सारिवौषधौ। सहदेवी तु सर्पाक्ष्या पुंसि स्यात्पाण्डवे पुनः, मे. सहदेवा बलादण्डोत्पलासारिवभेषजे। सहदेवी तु सर्पाक्ष्यां सहदेवश्च पाण्डवे, वि. सहदेवस्तु पाण्डवे। सहदेवा बलादण्डोत्पलयोः शारिवौषधे। सहदेवी तु सर्पाक्ष्याम्, हे.

सहस्—सहो बले ज्योतिषि च पुंसि हेमन्तमार्गयोः, मे. सहो बले ज्योतिषि मार्गशीर्षहेमन्तयोश्चापि सहाः प्रदिष्टः, वि. सहो बले ज्योतिषि च सहा हेमन्तमार्गयोः, हे. सहो बलं सहा मार्गः, श्र.

सहसा—प्रायकस्मिकार्ये सहसा तत्काले च निगद्यते, ह.

सहस्रपाद—सहस्रपादः कारण्डे मार्तण्डे यज्ञपूरुषे, मे., वि. सहस्रपादो यज्ञपूरुषे। कारण्डसूर्ययोः, हे.

सहस्रवेधिन्—सहस्रवेधि क्लीव स्याद्रामठे नाऽम्लवेतसे, मे सहस्रवेधी स्यादम्लवेतसे रामठेऽपि च, वि सहस्रवेधी चुक्रे सहस्रवेधि तु हिङ्गौ, हे

सह्य—सह्य शैलान्तरे पुमान्। सोढव्ये वाच्यलिङ्ग स्यादारोग्ये तु नपुसवम् मे सह्य शैलान्तरारोग्यसोढव्येषु प्रचक्षते, वि सह्यमारोग्ये सोढव्ये शैले, हे ना शैले सह्यमारोग्यम्, त्रि

साक्षात्—साक्षात्प्रत्यक्षतुल्ययो, मे, वि, हे, अ प्रत्यक्षसदृशो साक्षात्, ह

साति—सातिर्दानेऽवसाने स्त्री, मे सातिर्दानेऽवसाने च, वि साति-र्दानावसानयो, हे, अ

सादिन्—सादी तुरङ्गमातङ्गरथारोहेषु दृश्यते, मे सादी तुरङ्गमारोहे निपादिरथिनोरपि, हे अथ सादिनौ द्वौ सारथिहयारोहौ, अ सादी तुरङ्ग-मातङ्गरथारोहेषु कथ्यते, वि

साधन—साधन मृतसस्कारे सैन्ये सिद्धे वधे गतौ। निर्वर्तनोपायमेढ्रे दापनेऽनुगमे धने, मे साधन निर्वृतौ मेढ्रे सैन्ये सिद्धे वधे गतौ। उपाये मृतसस्कारे दापनेऽनुगमे धने, वि साधन सिद्धिसैन्ययो। उपायेऽनुगमे मेढ्रे निवृत्तौ कारके वधे। दापने मृतसस्कारे प्रमाणे गमने धने, हे मारणे मृतसस्कारे गतौ द्रव्ये-ऽर्थदापने। निर्वर्तनोपकरणानुव्रज्यासु च साधनम्, अ साधन सिद्धमेढ्रयो, त्रि उपकरणे करणे च द्रविणे लिङ्गे च यातनायाञ्च। सेनाङ्गे सरिद्धौ साधनशब्द प्रयोग स्यात्, ह

साधिष्ठ—साधिष्ठोऽतिदृढार्थयो, मे, वि अथ साधिष्ठोऽत्यार्ये दृढतमेऽपि च, हे

साधीयस्—साधीयानतिवाढे स्यादतिसाधौ च वाच्यवत्, मे साधीयानति वाढे स्यादतिसाधौ तु वाच्यवत्, वि साधीयानतिशोभने। अतिवाढे, हे (अतिशये) साधीयान् साधुवाढयो, अ

साधु—साधुर्वार्धुषिके चारौ सज्जने चाभिधेयवत, मे, वि साधुर्जिने मुनौ वार्धुषिके सज्जनरम्ययो, हे साध रम्येऽपि च त्रिषु, अ त्रिषु साधुर्धनिन्यपि, त्रि

साध्य—साध्यो योगान्तरे स्मरे। गणदेवविशेषे च साधनीये तु वाच्यवत मे साध्याभिख्या साधनीये गणदैवतयोगयो, वि साध्यो योगे साधनीये गण-दैवतभिद्यपि, हे साध्या देवा फले साध्यम्, त्रि

सानु—सानुरस्त्री वने प्रस्थे वात्यामार्गाग्रकोविदे, मे सानु शृङ्गे बुधे मार्गे वात्याया पल्लवे वने, वि

सान्त्व—सान्त्व दाक्षिण्यसामनो, मे सान्त्व सामनि दाक्षिण्ये, वि, हे

सान्द्र—सान्द्र वने घने मृदौ, मे सान्द्रो घनकाननयोर्मृदौ, वि

सामज—सामजस्तु गजे पुसि सामोत्थे पुनरन्यवत्, मे सामजस्तु गजे प्रोक्त सामोत्थे पुनरन्यवत्, वि सामजस्तु सामोत्थे कुञ्जरेऽपि च, हे सामज कुञ्जरो ज्ञेय सामज सामजो मत, अने

सामन्—साम क्लीबमुपायस्य भेदे वेदान्तरेऽपि च, मे

सामयोनि—सामयोनिस्तु सामोत्थे ब्रह्मकुञ्जरयोरपि, मे सामयोनिस्तु सामोत्थे सामयोनिर्गजे विधौ, वि सामयोनिस्तु सामोत्थे द्रुहिणे गजे, हे

सामर्थ्य—सामर्थ्य योग्यताया स्याच्छक्तावपि नपुसकम्, मे सामर्थ्य *योग्यताशक्तौ*, वि *सामर्थ्य योग्यताशक्त्यो* हे

सामि—सामि निन्दार्धयोर्मतम्, मे, वि सामि त्वर्धे जुगुप्सिते, अ

सामिधेनी—सामिधेनी तु धाय्याया समिध्यपि च योषिति, मे सामिधेनी ऋचि प्रोक्ता सामिधेनी समिध्यपि, वि सामिधेनी समिदृचो, हे

सामुद्र—सामुद्र देहलक्षणे। समुद्रजेऽन्यलिङ्ग मे सामुद्र देहलक्षणे। सामुद्रञ्च समुद्रीयलवणादिषु भेद्यवत्, वि सामुद्र लवणान्तरे। लक्षणे च शरीरस्य, हे

साम्प्रतम्—साम्प्रतञ्चाधुनार्थे स्यादुचितार्थे च दृश्यते, मे साम्प्रतञ्चाधुनार्थे स्याद्युक्तार्थेऽपि च साम्प्रतम्, वि साम्प्रत तच्चितेऽधुना, हे युक्तार्थे साधनार्थे च साम्प्रत तद्विदो विदु, त्रि वर्तमाने च युक्ते च साम्प्रत सप्रचक्षते, ह

साय—साय काण्डे दिनान्ते च, मे साय काण्डापराह्णयो, वि साय शरेऽपराह्णे च, हे

सायक—सायक शरखड्गयो, मे, वि सायक खड्गवाणयो, हे शरे खड्गे च सायक, अ सायकौ वाणमार्गणौ, अने

सार—सारो बले स्थिराशे च मज्ज्ञि पुसि जले घने। न्याय्ये क्लीव त्रिपु वरे, मे सारो बले मज्जनि च स्थिराशे न्याय्ये च नीरे च धने च सारम्। वरेऽन्यवत्सारमुदाहरन्ति, वि सारो मज्जास्थिराशयो। बले श्रेष्ठे च सारस्तु द्रविणन्याय्यवारिषु, हे सारो बले स्थिराशे च न्याय्ये क्लीव वरे त्रिपु, अ श्रेष्ठे स्वाम्नि धने शुक्रे मज्ज्ञि सार उदाहृत, ह

सारङ्ग—सारङ्ग पुसि हरिणे चातके च मतङ्गजे। शबले त्रिपु, मे सारङ्गश्चातके भृङ्गे कुरङ्गे च मतङ्गजे। पक्षिभेदे च सारङ्ग सारङ्ग शबलेऽन्यवत्, वि सारङ्गो विहगान्तरे। चातके चञ्चरीके च द्विपेणशबलेषु च, हे चातके

हरिणे पुंसि सारङ्ग शवले त्रिषु, अ सारङ्गश्चातके स्यात सारङ्ग कुञ्जरो मत । सारङ्गो भ्रमरो ज्ञेय सारङ्गो हरिणो मत , अने

सारण—सारणो राक्षसान्तरे। रुग्भेदे ना प्रसारण्या स्वल्पनद्याञ्च सारणी, मे सारणी स्वल्पसरिति प्रसारण्याञ्च सारणी। सारण स्यादतीसारे सचिवे रावणस्य च, वि सारण स्यादतीसारे दशकन्धरमन्त्रिणि, हे

सारस—सारस पक्षिभेदेन्द्वो क्लीवन्तु सरसीरुहे, मे सारस पक्षिभेदे स्यात्सारस सरसीरुहे, वि सारस सरसीरुहि। सारस पुष्कराख्येन्द्वो , हे अथ सारसम्। पद्मे ना पक्षिणीन्दौ च, त्रि

सारसन—सारसनमप्युरस्त्रे तनुत्रिणा मेखलायाञ्च, मे सारसन मेखलाया-मुरस्त्रे च तनुत्रिणाम्, वि सारसनमुरश्छदे। काञ्च्याञ्च, हे

सार्थ—सार्थो वणिक्समूहे स्यादपि सङ्घातमात्रके, मे , वि सार्थो वणिग्गणे वृन्दे धनेन सहितेऽपि च, हे

सार्वभौम—सार्वभौमन्तु दिङ्नागे सर्वपृथ्वीपतावपि, मे , वि सार्वभौमन्तु दिग्गजे चक्रवर्तिनि, हे सार्वभौमो गजे राज्ञि, त्रि

साल—साल पादपमात्रे स्यात्प्राकारे सर्जपादपे, मे साल पादपमात्रे स्यात्प्राकारे सङ्कुतद्रुमे, वि साल सर्जतरौ वृक्षमात्रप्राकारयोरपि, हे सालो वरणसर्जयो , त्रि साल प्राकारवृक्षयो अने

स्युः सिकताऽप्यामयान्तरे। सिकतान्वितदेशे च शर्करायाञ्च कीर्तिता, वि सिकताः स्युर्वालुकाया सिकता सैकते रुजि, हे सिकता स्युर्वालुकापि, अ

सिक्थ—सिक्थो भक्तपुलाके ना मधूच्छिष्टे नपुंसकम्, मे, त्रि सिक्थ नील्या मधूच्छिष्टे सिक्थं भक्तपुलाकके, हे सिक्थ नील्यां मधूच्छिष्टे सिक्थ ओदनसम्भवे, वि.

सित—सितमवसिते च बद्धे धवले त्रिपु शर्कराया स्त्री, मे. सितस्त्ववसिते बद्धे वर्णे सिता तु शर्करा, हे सित. समाप्ते धवले निबद्धज्ञातयोरपि, वि बद्धार्जुनौ सितौ, अ. शर्करापि सिता, त्रि सितो बद्ध सित शुक्ल सित रजतमुच्यते। सायकोऽपि सितो ज्ञेय. सितो दैत्यपुरोहित , अने.

सिद्ध—सिद्धो ना व्यासादौ भेदे योगस्य देवयोनेश्च। त्रिपु निष्पन्ने, मे. सिद्धो व्याड्यादिपु स्यातः सिद्धा स्युर्देवयोनिपु। नित्ये प्रसिद्धे निष्पन्ने, वि सिद्धो व्यासादिके देवयोनौ निष्पन्नमुक्तयोः। नित्ये प्रसिद्धे, हे. सिद्धस्तु नित्यनिष्पन्दनादिपु, त्रि.

सिद्धरस—सिद्धरसो रसे पुंसि व्याडिप्रभृतिपु त्रिपु, मे. सिद्धरसो रसे व्याडिप्रभृतिपु च दृश्यते, वि.

सिद्धार्थ—सिद्धार्थस्तु पुमान् शाक्यसिंहे च सितसर्पपे, मे. सिद्धार्थ शाक्यसिंहे स्यात्सिद्धार्थः सितसर्पपे, वि. सिद्धार्थः सर्पपे शाक्यसिंहेऽपि जिननप्तरि, हे सिद्धार्थः सर्पपे वृद्धे, त्रि.

सिद्धि—सिद्धिः स्त्री योगनिष्पत्तिपादुकान्तर्धिवृद्धिपु, मे. सिद्धिर्निष्पत्तियोगयोः, वि. सिद्धिस्तु मोक्षे निष्पत्तियोगयोः, हे.

सिध्मल—सिध्मला मत्स्यविकृतौ वाच्यवत् किलासिनि, मे सिध्मल किलासी सिध्मला मत्स्यचूर्णके, हे. सिध्मला मत्स्यचूर्णे स्यात्सिध्मलश्च किलासिनि, वि. सिध्मला शुष्कमीने स्त्री त्रिलिङ्गयान्तु किलासिनि, त्रि.

सिनीवाली—सिनीवाली तु दृष्टेन्दुकलामादुर्गयो. स्त्रियाम्, मे.

सिन्दूर—सिन्दूरस्तरुभेदे स्यात्सिन्दूर रक्तचूर्णके। सिन्दूरी रोचनीरक्तचेलिकाधातकीपु च, मे, वि. सिन्दूरं नागसम्भवे। सिन्दूरस्तु वृक्षभेदे सिन्दूरी रक्तचेलिका। रोचनी धातकी, हे.

सिन्दूरतिलक—सिन्दूरतिलक उक्तो मतङ्गजे स्त्री तु कामिन्याम्, मे. सिन्दूरतिलको नागे सिन्दूरतिलका स्त्रियाम्, वि. सिन्दूरतिलको हस्ती सिन्दूरतिलकाङ्गना, हे.

सिन्धु—सिन्धुर्वमथुदेशाब्धिनदे ना सरिति स्त्रियाम्, मे. सिन्धुः समुद्रे

नद्याञ्च नदे देशोभदानयो, वि सिन्धुर्नद्या गजमदेऽब्धौ देशनदभेदयो, हे देशे नदविशेषेऽब्धौ सिन्धुर्ना सरिति स्त्रियाम्, अ सरित्समुद्रयो सिन्धु, अने सिन्धु समुद्रनदयो, ह

सिप्र—सिप्रो निदाघसलिले सिप्रा तु सरिदन्तरे, मे सिप्र स्वेदे सिप्रा नद्याम् हे

सिर—सिरा नाड्यम्बुवाहिनी। सिरस्तु पिप्पलीमूलम्, हे v शिर

सीता—सीता लाङ्गलपद्धतिर्वैदेहीस्वर्गगङ्गासु मे सीता जनकजागङ्गा-भेदयोर्हलपद्धतौ, हे सीता रामकलत्रे स्यात्तथा लाङ्गलपद्धतौ। नभोनद्याञ्च, वि सीता लाङ्गलरेखा स्याद्व्योमगङ्गा च जानकी, त्रि सीता लक्ष्मीरुमा सीता सीता सस्याधिदेवता। सीता सीरध्वजापत्य सीता मन्दाकिनी मता अने

सीमन्—सीमा घाटस्थितिक्षेत्रेष्वण्डकोषेऽपि च स्त्रियाम्, मे सीमा वाटे स्थितौ क्षेत्रे त्रि

सीमा—सीमा घाटस्थितिक्षेत्रेष्वण्डकोषेऽपि च स्त्रियाम्, मे सीमा घाटे स्थितौ क्षेत्रे मर्यादावेलयोरपि वि सीमा घाटे स्थितौ क्षेत्रे, हे

सीर—सीरोऽर्कहलयो पुंसि मे सीरस्तिग्मकरे हले, वि सीर स्यादंशु-मालिनि। लाङ्गल हे हलतिग्मकरौ सीरौ त्रि

सु—सु पूजाया भृशार्थानुमतिकृच्छ्रसमृद्धिषु वि, मे

सुकर्मन्—सुकर्मा तु पुमान्योगभेदे स्याद्देवशिल्पिनि, मे सुकर्मा ग्रहयोगे स्यात्सुकर्मा देवशिल्पिनि, वि सुकर्मा योगभेदे स्यात्सुक्रिये देवशिल्पिनि, हे

सुकुमार—सुकुमारो मृदौ त्रिषु। पुंसि पुण्ड्राभिधानेक्षौ, मे सुकुमारश्च पुण्ड्रक्षौ कोमले स्वभिधेयवत् वि सुकुमारश्च कोमले। पुण्ड्रेक्षौ, हे

सुकृत—सुकृतन्तु शुभे पुण्ये क्लीव सुविहिते त्रिषु, मे सुकृतन्तु शुभे पुण्ये सुविधाने च वाच्यवत, वि सुकृतन्तु शुभे पुण्ये सुविधाने, हे

सुख—सुख शर्मणि नाके च सुखा पुर्या प्रचेतस, मे, वि सुख त्रिदिवशर्मणो। सुखा प्रचेतस पुर्याम्, हे

सुखाश—सुखाशो वरुणे राजतिनिशे सुखभोजने, मे सुखाशो राजतिनिशे शाभनाशप्रचेतसो, वि सुखाशस्तु प्रचेतसि। शुभाशे राजतिनिशे, हे

सुगन्धि—सुगन्धि स्यादिष्टगन्धे त्रिषु क्लीवन्तु वालुके, मे सुगन्धि स्यादिष्ट-गन्धे सुगन्धि हरिवालुके, वि

सुगम—सुगमः कोमले काव्ये, अने.

सुग्रीव—सुग्रीवो वासुदेवस्य हये शाखामृगेश्वरे, मे. सुग्रीव. शोभनग्रीवे सुग्रीवो वानराधिपे, वि.

सुत—सुतस्तु पार्थिवे पुत्रे स्त्र्यपत्ये तु सुता स्मृता, मे. सुत· पार्थिवपुत्रयो·, वि. सुतः पुत्रे नृपे, हे. पार्थिवे तनये सुत·, अ.

सुतल—सुतलोऽट्टालिकाबन्धनागलोकप्रभेदयो , मे. सुतलप्रतलौ चेति पाताल-भुवनद्वये। स्यातामट्टालिकाबन्धे तताङ्गुलिकरे क्रमात्, वि सुतलोऽट्टालिकाबन्धे पातालभुवनान्तरे, हे.

सुदर्शन—सुदर्शनो हरेश्चक्रे मेरुजम्बूद्रुमे पुमान्। न द्वयो. शक्रनगरे आज्ञौ-षधिभिदोः स्त्रियाम्, मे सुदर्शनो हरेश्चक्रेऽमरावत्या सुदर्शना। आज्ञायामोषधी-भेदे मेरुजम्ब्वा सुदर्शना, वि सुदर्शन·। विष्णोश्चक्रे सुदर्शन्यमरावत्या सुदर्शना। आज्ञायामौषधीभेदे मेरुजम्ब्वा सुराभिदि, हे.

सुदामन्—सुदामा तु पुमान् वारिधरपर्वतभेदयो , मे. सुदामा भूधरे मेघे, वि. सुदामा पर्वते मेघे, हे

सुधन्वन्—सुधन्वा प्रौढधानुष्के त्रिपु ना विश्वकर्मणि, मे सुधन्वा प्रौढधानुष्के सुधन्वा विश्वकर्मणि, वि. सुधन्वा त्वष्टृधन्विनो , हे.

सुधा—सुधा स्त्री लेपने मूर्वास्नुहीगङ्गेष्टिकामृते, मे. सुधाऽमृते स्नुहीमूर्वालेप-गाङ्गेष्टिकासु च, वि. सुधा गङ्गेष्टिकास्नुह्योर्मूर्वलिपामृतेपु च, हे सुधा लेपोऽमृत स्नुही, अ. सुधा प्रासादभाग्द्रव्यं सुधा विद्युत्सुधाऽमृतम्। सुधैकभोजन ज्ञेय सुधा धात्री सुधा स्नुही, अने.

सुधासूति—सुधासूति. पुमान् मखे। चन्द्रे, मे सुधासूतिर्मखे विधौ, वि.

सुनन्दा—सुनन्दा रोचनोमयोः, मे. सुनन्दा रोचनानार्योः, वि. सुनन्दा रोचनाऽङ्गना। जननीबाहुबलिनोः, हे.

सुनार—सुनारस्तु शुनीस्तन्ये सर्पाण्डकलविङ्कयो', मे., वि. सुनारस्तु शुनीस्तन्ये सर्पाण्डे चटकेऽपि च, हे.

सुनीति—सुनीतिः शोभननये ध्रुवमातरि योषिति, मे. सुनीति. शोभननये सुनीतिर्ध्रुवमातरि, वि. सुनीतिर्ध्रुवमाता स्यात्सुनयोऽपि, हे.

सुन्दर—सुन्दरी तरुभिन्नारीभिदोः स्त्री रुचिरेऽन्यवत्, मे. सुन्दरी स्त्रीतरु-भिदोः, वि. सुन्दर्यङ्गनायां द्रुमान्तरे, हे.

सुपर्ण—सुपर्णः स्वर्णचूडे च गरुडे कृतमालके। सुपर्णा कमलिन्याञ्च वैनतेयस्य मातरि, मे. सुपर्णस्ताम्रचूडे स्याद् गरुडे कृतमालके। सुपर्णा कमलिन्याञ्च

सुपर्णा तार्क्ष्यमातरि, वि सुपर्ण कृतमालके। गरुडे स्वर्णचूडे च सुपर्णा विनताऽञ्जिनी, हे

सुपर्वन्—सुपर्वा ना शरे वशे पर्वधूमसुरेषु च, मे सुपर्वा त्रिदशे वंशे शरे धूमेऽपि पर्वणि, वि सुपर्वा पर्वणि शरे त्रिदशे वंशधूमयो, हे धूमवंशशराऽमर्त्या सुपर्वाण प्रकीर्तिता, त्रि

सुप्ति—सुप्ति स्पर्शाज्ञतानिद्राविश्रम्भे शयने स्त्रियाम्, मे सुप्ति स्पर्शाज्ञतायाञ्च स्वापे विश्रम्भघातिनि, वि सुप्ति स्वापे स्पर्शाज्ञतारुजि, हे

सुप्रतीक—सुप्रतीक शोभनाङ्गे भवेदीशानदिग्गजे, मे, वि सुप्रतीक स्यादीशानदिग्गजे शोभनाङ्गके, हे

सुभाषित—सुभाषितो बुद्धे पुमान् सूक्ते नपुसकम्, मे

सुमनस्—सुमना पुष्पमालत्यो स्त्रिया ना धीरदेवयो, मे, त्रि सुमना पुष्पमालत्योस्त्रिदशे कोविदेऽपि च, वि सुमना प्राज्ञदेवयो। जात्या पुष्पे, हे ज्ञेया सुमनसो देवा कुसुमानि च सज्जना, अने

सुमुख—सुमुखस्तार्क्ष्यतनये सूरिनागप्रभेदयो, मे सुमुखस्तार्क्ष्यतनये फणिभेदे च पण्डिते, वि सुमुखो गरुडात्मजे। पण्डिते फणिभेदे स्यात्, हे सुमुखस्तार्क्ष्यपुत्रे, त्रि

सुमेधस्—सुमेधास्तु स्त्रिया ज्योतिष्मत्या त्रिषु सुबुद्धिनि, मे सुमेधास्तु सुबुद्धौ स्याज्ज्योतिष्मत्यामपीष्यते, वि सुमेधास्तु ज्योतिष्मत्या विदुष्यपि, हे

सुयामुन—सुयामुनो वत्सराजे प्रासादेऽद्रयन्तरेऽच्युते, मे, वि सुयामुनो जनार्दने। वत्सराजे प्रासादेऽद्रिभेदे, हे

सुर—सुरा चपकमद्ययो। पुलिङ्गस्त्रिदिवेशे स्यात्, मे सुरो देवे सुरा मद्ये चपकेऽपि सुरा क्वचित्, वि सुरो देवे सुरा चपकमद्ययो, हे

सुरत—सुरत स्यान्निधुवने देवत्वे सुरता स्मृता, मे सुरत स्यान्निधुवने देवत्वे सुरता मता, वि

सुरततालो—भवेत्सुरततालो तु दूतिकाया शिर स्रजि, मे, वि सुरततालो शिर स्रग्दूत्यो, हे

सुरभि—सुरभि शल्लकीमातृभिन्मुरागोषु योषिति। चम्पके च वसन्ते च तथा जातीफले पुमान्। स्वर्णे गन्धोपले क्लीव सुगन्धिकान्तयास्त्रिषु। विख्याते सचिवे धीरे चैत्रेऽपि च पुमानयम्, मे सुरभिश्चम्पके स्वर्णे जातीफलवसन्तयो। गन्धोपले सौरभेय्या शल्लकीमातृभेदयो। सुगन्धे च मनोज्ञे च वाच्यवत्सुरभि स्मृत, वि सुरभिर्हेम्नि चम्पके। जातीफले मातृभेदे रम्ये चैत्रवसन्तयो।

सुगन्धौ गवि शल्लक्याम् हे सुरभिर्गवि च स्त्रियाम्, अ सुरभि स्याद्वसन्तेऽपि सभाद्यतालयेऽपि च, त्रि श्रेष्ठेऽपि निगद्यते सुरभि, ह

सुरस—सुरसस्तु त्रिषु स्वादौ पर्णास तु नपुसकम। स्त्रीरास्नानागमात्रोश्च म सुरस स्यात्सुमधुरे पर्णासे सुरसाऽपि च वि सुरस स्वादौ पर्णासे, ह

सुरूप—सुरूपस्तु बुधे रम्ये प्राप्तरूपाभिरूपवत् हे v प्राप्तरूप

सुवर्ण—सुवर्णो ना स्वर्णकर्षे सुवर्णालुमखान्तरे। स्त्री कृष्णागुरुणि क्लीबे काञ्चने हरिचन्दने, मे सुवर्ण स्वर्णमात्र स्यात्सुवर्ण कर्षविस्तयो। सुवर्णश्च सुवर्णालुकृष्णागुरुमखान्तर, वि सुवर्ण काञ्चने कर्षे सुवर्णालौ मखान्तरे। कृष्णागुरुणि विस्ते च, हे सुवर्ण मानभदेऽपि, त्रि

सुवसन्तक—सुवसन्तक उद्दिष्टो वासन्त्या मदनोत्सवे मे सुवसन्तक इत्येप वासन्त्या मदनोत्सवे, वि

सुवह—सुवहा शल्लक्येलापर्णीगोधापदीषु वीणायाम। रास्नाशफालिक्यो स्त्री सुखवाह्येऽन्यलिङ्ग स्यात् म सुवहा सल्लकीगोधापदीशफालिकासु च। एलापर्ण्यां च सुवहा वल्लकीरास्नयोरपि। सम्यग्वाहे तु सुवहो वाच्यवत्समुदाहृत, वि सुवहस्तु सम्यग्वह सुवहा शल्लकीद्रुमे। रास्नाशफालिकागोधापद्येलापर्णिकासु च, हे

सुवेल—सुवेल प्रणते शान्ते त्रिषु ना पर्वतान्तरे, मे सुवेल प्रणत शान्ते सुवेल पर्वतान्तरे वि सुवेल प्रणते शान्ते गिरिभेदे, ह

सुव्रत—सुव्रता सुखसन्दोह्या शोभनव्रतयोरपि, मे सुव्रता सुखसन्दोह्यसुरम्या शुभजव्रते। वाच्यवत, वि सुव्रता। सुखदाह्यसौरभेय्या सुव्रतोऽर्हति सद्व्रते हे सुदोह्यो गौश्च सुव्रता, त्रि

सुषम—सुषमाऽऽनन्तशोभाया स्त्री चारौ च समे त्रिषु मे सुषम चारसमयो सुषमा परमद्युतौ, वि सुषम रुचिरे समे। सुषमा तु स्यात्परमशोभाया काल भिद्यपि, हे

सुषवी—सुषवी कारवेल्ले स्यात्कृष्णजीरकजीरयो, मे, वि सुषवी कृष्णजीरके। जीरके कारवेल्ले च, हे

सुषीम—सुषीम शीतले चारौ त्रिषु ना पन्नगान्तरे, मे सुषीम शिशिरे चारौ सुषीम पन्नगान्तरे वि सुषीम शिशिरे रम्ये, ह

सुषेण—सुषेण करमर्दे स्याद्विष्णुसुग्रीववैद्ययो, मे सुषेण करमर्देऽपि विष्णुसुग्रीववैद्ययो, वि सुषेणो विष्णुसुग्रीववैद्यया करमर्दके, हे विष्णौ सुषेण करमर्दके। कपिवैद्ये च, त्रि

सुष्ठु—सुष्ठु प्रशसनेऽपि स्यादत्यर्थे च निगद्यते, मे सुष्ठु प्रशसनेऽपि स्याद त्यर्थेपि च कथ्यते, वि सुष्ठ्वत्यर्थप्रशसयो , नि

सूक—सूक इत्यपि। वाणवातोत्पले, मे सूका वाणोत्पलवाता , हे सूको वाणानिलोत्पले, वि

सूक्ष्म—सूक्ष्म स्यात्कतकेऽध्यात्मे पुस्यणौ त्रिपु चाल्पके, मे सूक्ष्म स्यात्कतके ऽध्यात्मेऽप्यणौ सूक्ष्मोऽल्पकेऽन्यवत्, वि सूक्ष्मोऽणौ सूक्ष्ममल्पके। अध्यात्मे कतके, हे सूक्ष्ममध्यात्ममपि, अ

सूचक—सूचक सीवनद्रव्ये बोधके पिशुने शुनि। ओतौ काके, मे सूचक सीवनद्रव्ये बोधके वृपदशके। पिशुने शुनि काके च, वि सूचक शुनि दुर्जने। कथके सीवनद्रव्ये मार्जारे वायसेऽपि च, हे सूचकौ खलकुक्कुरौ, त्रि

सूचना—सूचना व्यधने दृष्टौ गन्धनऽभिनयेऽपि च, मे , वि सूचना स्यादभिनये गन्धने व्यधने दृशि, हे

सूची—सूची तु सीवनद्रव्येऽप्याङ्गिकाभिनयान्तरे, मे सूची कराद्यभिनये नारीणा करणान्तरे। सूची च सीवनद्रव्ये, वि सूच्यभिनये व्यधने करणे स्त्रियाम हे सूची नृत्यप्रभेदे च व्यधनीशिखयोरपि, त्रि

सूत—सूतस्तु सारथौ तक्षिण क्षत्रियाद्ब्राह्मणीसुते। वन्दिपारदयो पुसि प्रसूते प्रेरिते त्रिपु मे सूत पारदसारथ्यो प्रसूतेरितवन्दिपु। ब्राह्मण्या क्षत्रिया ज्जाते तक्षिण हे सूतस्तु सारथौ तक्षिण प्रसूते प्ररितेऽपि च। क्षत्रियाद्ब्राह्मणीजेऽपि सूत पारदवन्दिनो वि सूतस्त्वष्टरि सारथौ, अ भूतो वन्दिनि पारदे, त्रि सूतो भास्कर इत्युक्त सूत सारथिरुच्यते अने

सूतक—सूतकोऽस्त्री पारदे न द्वयोर्जनौ, मे सूतक रसजन्मनो , वि सूतक जन्मनि रसे, हे, अथ जन्मनि। सूतक पारदेऽप्यस्त्री, त्रि

सूत्र—सूत्र तन्तुव्यवस्थयो । शास्त्रादिसूचनाग्रन्थे, मे सूत्रन्तु रचनाया स्यात्सूत्र तन्तुव्यवस्थयो वि सूत्रन्तु सूचनाकारिग्रन्थे तन्तुव्यवस्थयो , हे तन्त्वाद्य ग्रन्थयो सूत्र कारणेऽपि च, त्रि

सूत्रकण्ठ—सूत्रकण्ठ पुमान् विप्रे खञ्जरीटकपोतयो मे सूत्रकण्ठो द्विजे प्रोक्त खञ्जरीटकपोतयो , वि सूत्रकण्ठ खञ्जरीटे द्विजन्मनि कपोतके, हे सूत्रकण्ठो द्विजेऽपि च, हा सूत्रकण्ठो द्विजन्मनि। कपोतविहगेऽपि स्यात्, त्रि

सूत्रधार—सूत्रधार शचीपतौ। नान्द्यन्तरमुसञ्चारिपात्रशिल्पिप्रभेदया मे सूत्रधार शचीपतौ। नान्द्यनन्तरसञ्चारिपात्रशिल्पिप्रभेदयो , वि सूत्रधारस्तु शिल्पिभेदे नटेन्द्रयो , हे

सूद—सूदस्तु कथितः सूपकारे च व्यञ्जनान्तरे, मे. सूदस्तु सूपवत्सूपकारे च व्यञ्जनेऽपि च, वि. सूदः सूपकारे व्यञ्जनेऽपि च सूपवत्, हे सूद स्याद्व्यञ्जनेऽपि च, अ. व्यञ्जने सूपकारे च सूद सूपवदिष्यते, त्रि. सूद स्यात्सूपकारश्च सूदो ज्ञेय. कुटुम्बिक., अने.

सून—सूनं प्रसवपुष्पयोः। सूना पुत्र्या वधस्थानगलशुण्डिकयो स्त्रियाम्, मे. सूनं वाच्यवदुच्छूने सूनं प्रसवपुष्पयो। सूना पुत्र्यां वधस्थानगलशुण्डिकयोरपि, वि. सूनं पुष्पे सूना पुनः सुता। अधोजिह्वा वधस्थानम्, हे. सूनाऽधोजिह्विकाऽपि च, अ. सून पुष्पे फलेऽपि च, त्रि.

सूनु—सूनुः पुत्रेऽनुजेऽर्के ना, मे. सूनुः पुत्रेऽनुजे रवौ, वि, हे. पुत्रे रवौ च सूनुः स्याद्भ्रातर्यपि कनीयसि, त्रि. सूनु. पुत्रे तथाऽनुजे, अने.

सूनृत—सूनृतं मङ्गलेऽपि स्यात्प्रियसत्ये वचस्यपि, मे. सूनृत मङ्गले सत्यप्रियवाचि च सूनृतम्, वि. सूनृत. शिक्षितो मर्त्य. सूनृत सत्यवद्वच, अने. सूनृतम्। मङ्गले प्रियसत्योक्तौ, हे. सूनृतं कुशले सत्ये, त्रि.

सूप—सूपो व्यञ्जनसूदयोः, मे. सूपो व्यञ्जनभेदे स्यात्सूपकारे च कीर्तितः, वि. *v*. सूद.

सूम—सूमं क्षीरे च नभसि, मे. सूमं क्षीरे नभस्यपि, वि

सूर—सूरः सूर्यनरेश्वरौ, अने. *v*. शूर.

सूर्य—सूर्योऽर्कपर्णे तपने स्त्री तद्भार्यौ षधीभिदोः, मे. सूर्यः सूरे तत्प्रियाया सूर्या स्यादोपधावपि, वि.

सूर्यभक्त—सूर्यभक्तस्तु बन्धूके पुंसि त्रिष्वर्कपूजके, मे. सूर्यभक्तो बन्धुजीवे तथा भास्करपूजके, वि. सूर्यभक्तो बन्धुजीवे भास्करस्य च पूजके, हे.

सृति—सृतिः स्त्री गमने मार्गे, मे. सृतिर्गतौ पथि, हे सृतिर्गमनमार्गयो, वि.

सृदाकु—सृदाकुर्नाऽनिले वज्रे ज्वलने प्रतिसूर्यके, मे सृदाकुरनिले वज्रे दावाग्नौ प्रतिसूर्यके, वि. सृदाकुर्वज्रे दावाग्नौ प्रतिसूर्ये समीरणे, हे.

सृष्ट—सृष्टस्तु निर्मिते। युक्तनिश्चितयो. प्राज्ये त्रिषु, मे. सृष्टं निश्चितयुक्तयोः। प्रचुरे निर्मिते च, हे. सृष्टन्तु निर्मिते। युक्तनिश्चितयो· प्राज्ये, वि. सृष्टं निश्चिते बहुनि त्रिषु, अ.

सृष्टि—सृष्टिस्तु निर्मितौ। स्वभावे चापि वर्धिता, मे. सृष्टिः स्वभावे निर्माणे, वि., हे.

सेचक—सेचकः स्यात्पुमान् मेघे वाच्यलिङ्गस्तु सेक्तरि, मे. सेचकः सेक्तृमेघयोः, हे., वि.

सेचन—सेचन रक्षणे सेके नौकाया. सेकभाजने, मे सेचन रक्षणे सेके नौकासेचनभाजने, वि.

सेतु—सेतुर्नालौ कुमारके, मे सेतुस्तु सञ्चरे। नदीसङ्क्रमे, हे सेतुरालौ च वरुणे, वि

सेनानी—सेनानी स्यात्पुमान् कार्तिकेये सेनापतावपि, मे सेनानी कार्तिकेये स्यात्तथा सेनापतावपि, वि सेनानी सैन्यपे गुहे, हे

सेनापति—सेनापति कार्तिकेयेऽप्यनीकाधिपतौ पुमान्, मे सेनापति कार्तिकेयेऽप्यनीकाधिकृतेऽपि च, वि

सेवक—सेवकस्तु प्रसेवे ना वाच्यलिङ्गोऽनुजीविनि, मे सेवकस्तु प्रसेवे स्यादनुजीविनि चान्यवत्, वि सेवकोऽनुगे प्रसेवे, हे

सेवन—सेवन सीवनोपास्त्यो , मे , वि , त्रि , हे

सेव्य—सेव्य क्लीवमुशीरे स्यात्सेवार्हे पुनरन्यवत्, मे सेव्य प्रोक्तमुशीरे च सेवार्हे पुनरन्यवत्, वि सेव्यमुशीरे सेवार्हे, हे

सैकतिक—अथ सैकतिक मातृयात्रामङ्गलसूत्रके। ना सन्न्यस्ते क्षपणके त्रिषु सन्देहजीविनि, मे भवेत्सैकतिक मातृयात्रामङ्गलसूत्रयो । तथा सन्न्यस्तसन्देहजीवक्षपणकेष्वपि, वि सैकतिक पुनर्मातृयात्रामङ्गलसूत्रयो । सैकतिक क्षपणके सन्न्यस्ते भ्रान्तिजीविनि, हे

सैनिक—सैनिक सैन्यरक्षे च स्यात्सेनासमवेतके, मे

सैन्धव—सैन्धवोऽस्त्री माणिमन्थे नाऽश्वे सिन्धुभवे त्रिषु, मे सैन्धवो माणिमन्थेऽपि सिन्धुदेशोद्भवाश्वयो , वि सैन्धव सिन्धुदेशजे। सिन्धूत्थे स्यात्, हे सैन्धवो लवणाश्वयो , त्रि

सैन्य—सैन्य क्लीव बले सेनासमवेते तु वाच्यवत्, मे सैन्य सैनिकसैन्ययो , हे

सैरिन्ध्री—सैरिन्ध्री परवेश्मस्थाशिल्पकृत्स्ववशस्त्रियाम् । वर्णसङ्करसम्भूतस्त्रीमहल्लिकयोरपि, मे , वि , हे

सोढृ—सोढा मर्पणशक्तयो , वि , हे सोढा तितिक्षासयुक्ते शक्ते चाप्यभिधेयवत्, मे

सोम—सोमस्तु हिमदीधितौ। वानरे च कुवेरे च पितृदेवे समीरणे। वसुप्रभेदे कर्पूरे नीरे सोमलतौषधौ, मे सोम कुवेरे पितृदेवतायां वसुप्रभेदे च सुधाकरे च। दिव्यौषधीसोमलतासमीरकर्पूरनीरेषु च वानरे च, वि सोमस्त्वोषधीनद्धेन्दुषु। दिव्यौषध्या घनसारे समीरे पितृदैवते। वसुप्रभेदे सलिले वानरे किन्नरेश्वरे, हे

सोमवल्क—सोमवल्कस्तु धवलखदिरे कट्फलेऽपि च, मे, वि सोमवल्क कट्फले स्याद्धलक्षखदिरद्रुमे, हे अथ कट्फले। सिते च खदिरे सोमवल्क स्यात्, अ

सौकर्य—सौकर्य स्यादनायासे क्रियाया सूकरस्य च वि

सौगन्धिक—सौगन्धिकन्तु कह्लारे पद्मरागेऽपि कत्तृणे। पुलिङ्गो गन्धपाषाणे सुगन्धव्यवहारिणि, मे सौगन्धिको गन्धवणिक् सौगन्धिकन्तु कत्तृणे। गन्धोपले पद्मरागे कह्लारे, हे सौगन्धिकन्तु कह्लारे पद्मरागे च कत्तृणे। गन्धोपले गान्धिके च सौगन्धिक इति ध्वनि, वि

सौदाम(मि)नी—सौदामन्यप्सरोभेदे तडित्तद्भेदयो स्त्रियाम्, मे सौदामिन्यप्सरोभेदे तडित्तद्भेदयोरपि, वि सौदामिनी तडिद्भेदतडितोरप्सरोभिदि, हे

सौभाग्य—सौभाग्य सुभगत्वे स्याद्योगभेदे नपुसकम् मे

सौम्य—सौम्यो ज्ञे ना त्रिष्वनुग्रे मनोज्ञे सोमदैवते मे सौम्यो बुधे मनोज्ञे स्यादनुग्रे सोमदैवते। इल्वलासु च सौम्या स्युर्नीचे वोध्ये च वाच्यवत, वि सौम्य सोमात्मजेऽनुग्रे मनोज्ञे सोमदैवते। सौम्या पुनर्मृगशिर शिरस्था पञ्च तारका, हे सौम्यस्तु सुन्दरे सोमदैवते, अ

सौरभ्य—सौरभ्यन्तु मनोज्ञत्वे सौगन्ध्ये गुणगौरवे, मे सौरभ्यमाहु सौगन्ध्ये चारुत्वे गुणगौरवे, वि सौरभ्य चारुताऽपि च, त्रि

सौवर्चल—अथ सौवर्चल सर्जक्षारे च लवणान्तरे, मे

सौवर्चस्—सौवर्चो भक्तरक्तयो, अने

सौवीर—सौवीर काञ्जिके स्रोतोऽञ्जने च वदरीफले, मे सौवीर वदरे स्रोतोऽञ्जने देशे च काञ्जिके, वि सौवीर काञ्जिकस्रोतोऽञ्जनयोर्बदरीफले, हे स्रोतोऽञ्जने च सौवीर काञ्जिके वदरेऽपि च, त्रि सौवीरोऽश्वविशेष स्यात्सौवीर काञ्जिक मतम्, अने

स्कन्ध—स्कन्ध स्यान्नृपतावसे सम्परायसमूहयो। काये तरुप्रकाण्डे च भद्रादौ छदसो भिदि, मे स्कन्ध प्रकाण्डे सैन्याशे वाहुमूलसमूहयो। समीहानृपयोश्चापि, वि स्कन्ध प्रकाण्डे कायाशे विज्ञानादिषु पञ्चसु। नृपे समूहे व्यूहे च, हे स्कन्ध समुदयेऽपि च, अ स्कन्ध सन्धेऽपि, त्रि (सघातेऽपि) स्कन्ध करिनरतुरङ्गाणाम्, ह

स्खलित—स्खलित छलिते भ्रंशे, हे, वि, मे

स्तनन—स्तनन ध्वनिमात्रे स्यान्मेघशब्दे च कुन्थिते, मे स्तनन ध्वनिमात्रे स्यात्कुन्थने घनगर्जिते, वि स्तनन कुन्थने मेघगर्जितध्वनिमात्रयो, हे

स्तनयित्नु—स्तनयित्नु पुमान् वारिधरेऽपि स्तनितेऽपि च, मे स्तनयित्नु पयोवाहे तद्ध्नौ मृत्युरोगयो , वि स्तनयित्नु पयोमुचि। मृतौ स्तनिते रोगे च, हे

स्तम्ब—स्तम्बोऽप्रकाण्डद्रुमगुच्छयो , मे स्तम्बो गुल्मे तृणादीनामप्रकाण्डद्रुमेऽपि च, वि स्तम्ब आलानगुल्मयो । व्रीह्यादीना प्रकाण्डे च, हे

स्तम्भ—स्तम्भ स्थूणाजडत्वयो , मे, वि स्तम्भोऽङ्गजाड्ये स्थूणायाम हे स्तम्भौ स्थूणाजडीभावौ, अ स्थूणास्तब्धत्वयो स्तम्भ , ह

स्तवक—स्तवक शुभ्रगुच्छयो वि

स्तिमित—स्तिमितोऽचञ्चलार्द्रयो मे स्तिमितोऽचञ्चले क्लिन्ने, वि स्तिमितौ क्लिन्ननिश्चलौ, हे त्रि

स्तोक—स्तोकस्त्रिष्वल्पे चातके पुमान मे स्तोक स्याच्चातकाल्पयो, हे स्तोकोऽल्पे चातके, वि चातकाल्पयो स्तोकम्, अने

स्तोभ—स्तोभ स्यात्सामविच्छेदे हेलने स्तम्भनेऽपि च, हे

स्तोम—स्तोम स्तोत्रेऽध्वरे वृन्दे अ

स्त्यान—स्त्यान स्निग्धे प्रतिध्वाने घनत्वालस्ययोरपि, मे वि स्त्यान स्यात्स्निग्ध आलस्ये प्रतिध्वानघनत्वयो हे

स्थपति—स्थपति कञ्चुकिन्यपि। जीवेष्टियाजके शिल्पिभेदे ना सत्तमे निपु, मे स्थपति शिल्पिभेदेऽपि कञ्चुकिन्यपि। जीवेष्टियाजके सूते, वि स्थपति सौविदेऽधीशे बृहस्पतीष्टियज्वनो । कारुके च हे स्थपति कारुभेदेऽपि, अ स्थपति कञ्चुकी कारुभेदो गीष्पतियागकृत् त्रि

स्थाणु—स्थाणु कीले हरे पुमान्। अस्त्री ध्रुवे, मे स्थाणु कीले स्थिरे हरे, वि स्थाणु कीले हरे हे स्थाणु शर्वोऽपि, अ स्थाणू शकुशिवौ, त्रि स्थाणु कीलेऽपि, ह

स्थान—स्थान सादृश्येऽवकाशे स्थितौ वृद्धिक्षयेतरे, मे स्थान स्थितौ च सादृश्ये सन्निवेशावकाशयो । युक्तार्थे कारणार्थे च स्थाने स्यादव्यय पुन , वि स्थान स्थित्यवकाशयो । सादृश्ये सन्निवेशे च, हे अवकाशे स्थितौ स्थानम् अ

स्थाने—स्थाने तु कारणार्थे स्याद्युक्तसादृश्ययोरपि, मे स्थाने तु कारणे। युक्ते साम्येऽपि, हे स्थाने तु कारणार्थे च युक्तसादृश्ययोरपि, वि

स्थापन—स्थापन रोपणे पुसवने पाठोपधौ स्त्रियाम्, मे स्थापन स्यात्पुसवने समाधौ रोपणेऽपि च, वि स्थापनन्तु निवेशने। पुसवने समाधौ च, हे

स्थापित—स्थापित निश्चिते न्यस्ते, मे , हे स्थापित निश्चिते न्यस्ते च, वि

स्थाल—स्थाल भाजनभेदेऽपि स्थाली स्यात्पाटलोखयो, मे, वि स्थाल भाजनभेदे स्यात्स्थाली तु पाटलोखयो, हे

स्थासक—स्थासक पुसि चार्चिक्ये जलादेरपि बुद्बुदे, मे स्थासकाख्या च चार्चिक्ये जलादेरपि बुद्बुदे, वि स्थासको हस्तविम्बे स्यात्सरकादेश्च बुद्बुदे हे

स्थित—स्थित ऊर्ध्वे सप्रतिज्ञे, हे स्थित प्रतिज्ञातवति चोर्ध्वनिश्चलयोस्त्रिषु, मे स्थित भवेद् गत्यभावे सुप्रतिज्ञे सुनिश्चिते, वि अधोर्ध्वे सप्रतिज्ञेऽपि च स्थित, त्रि

स्थिति—स्थिति स्त्रियामवस्थाने मर्यादायाञ्च सीमनि, मे स्थिति स्थाने च सीम्नि च, हे मर्यादायामपि स्थिति, त्रि स्थिति स्थानव्यवस्थयो, ह

स्थिर—स्थिरा भूशालपर्ण्योर्ना शनौ मोक्षे चले त्रिपु मे स्थिरा भूमौ शालपर्ण्या स्थिरो निश्चलमोक्षयो, वि स्थिरो मोक्षे निश्चले च स्थिरा भू शालपर्ण्यपि, हे स्थिरा महीशालपर्ण्यो, त्रि

स्थिरदष्ट्र—स्थिरदष्ट्रो भुजङ्गमे। वराहाकृतिविष्णौ च, मे, वि

स्थूणा—अथ स्थूणा स्यात्सूर्म्या स्तम्भे गृहस्य च, मे स्थूणायस स्मृता। प्रतिमाया गृहस्तम्भे, वि स्थूणा सूर्म्या रुगन्तरे, हे स्थूणा स्तम्भेऽपि वेश्मन, अ स्थूणा सूर्मी च दारु च, त्रि

स्थूल—स्थूल कूटेऽथ निष्प्रज्ञे पीवरेऽप्यन्यलिङ्गक, मे स्थूल स्यात्पीवरे कूटे निष्प्रज्ञे पुनरन्यवत, वि स्थूल पीने जडे, हे त्रिपु स्थूल जडेऽपि च, अ

स्थूलोच्चय—स्थलोच्चयो वरण्डके। गजाना मध्यमगते गण्डाश्माकात्स्न्ययोरपि, हे स्थूलोच्चयो गण्डोपलेऽपि च। गजाना मध्यमगतेऽप्यसाकल्यवरण्डयो मे स्थूलोच्चयस्त्वसाकल्ये गण्डोपलवरण्डयो। गजाना मध्यमगतौ स्थलोच्चय उदाहृत, वि

स्थेय—स्थेयो विवादपक्षस्य निर्णेतरि पुरोहिते, मे स्थेयो विवादस्य पदनिर्णेतरि पुरोहिते वि स्थेयोऽक्षदृक्पुरोधसो, हे स्थेयौ नेतृपुरोहितौ, त्रि

स्नान—स्नान स्नानीयेऽभिषवे, मे स्नान स्नानीय आप्लवे, हे

स्निग्ध—स्निग्ध स्नेहयुते चिक्कणेऽपि स्यात् मे

स्नेह—स्नेह स्यात्पुसि तैलादिरसद्रव्ये च सौहृदे, मे स्नेहस्तैलादिकरसद्रव्ये स्यात्सौहृदेऽपि च, वि स्नेह प्रेम्णि घृतादिके, हे सौहृदे घृततैलादौ स्यात्स्नेह, त्रि

स्पर्धा—स्पर्धा सहर्षणेऽपि स्यात्साम्ये क्रमसमुन्नतौ, मे स्पर्धा सहर्षणे साम्ये स्पर्धा क्रमसमुन्नतौ, वि

स्पर्श—स्पर्शो रुजायां दाने च स्पर्शने स्पर्शकेऽपि च, मे , वि स्पर्शो वर्गाक्षरे दाने स्पर्शने स्पर्शके रुजि, हे दाने रोगेऽपि च स्पर्शः , त्रि

स्पर्शन—स्पर्शनो मारुते पुंसि दाने स्पर्शे नपुंसकम्, मे स्पर्शनो मारुते स्पर्शदानयोः स्पर्शनं मतम्, वि स्पर्शनं हृषीके दाने स्पर्शे च स्पर्शनोऽनिले, हे अथ स्पर्शदानयोः । स्पर्शनं स्पर्शनो वातः , नि

स्पश—स्पशः स्यात्सम्पराये च प्रणिधावपि पुंस्ययम्, मे स्पशः प्रणिधि-युद्धयोः , वि स्पशो हेरिकयुद्धयोः , हे द्वौ चराभिमर्शौ स्पशौ, अ रणे स्पशः , ह

स्फार—स्फारः स्यात्पुंसि विकटे करकादेश्च बुद्बुदे, मे स्फारः स्याद्विकटे स्फारः सरकादेश्च बुद्बुदे वि स्फारस्तु सरकादीनां बुद्बुदे विपुलेऽपि च, हे

स्फुट—स्फुटो व्यक्तप्रफुल्लयोः । व्याप्ते त्रिषु, मे स्फुटो व्यक्तप्रफुल्लयोः । सिते व्याप्ते, हे स्फुटो व्यक्ते प्रफुल्ले च व्याप्ते च कलितेऽन्यवत्, वि

स्फुटि—स्फुटिर्योषित्पादस्फोटामयेऽपि च । निर्भिन्नकर्कटीशस्येऽपि स्यात् मे स्फुटिस्त्वङ्घ्रिस्फोटे निर्भिन्नचिर्भिटे हे निर्भिन्नकर्कटीसस्ये पादस्फोटे स्फुटिर्मता वि स्फुटि स्फोटे च कर्कटयाम त्रि

स्म—स्मातीते पादपूरणे । स्यान्मङ्गल परकृतौ मे स्म पादपूरणेऽतीते, वि स्मातीते पादपूर्तौ, हे स्म स्यात्समरणादिषु ह

स्मय—स्मयो नाऽद्भुतगर्वयो मे स्मयो गर्वेऽद्भुते, वि

स्मृति—स्मृतिर्धर्मशास्त्रस्मरणयो स्त्रियाम, मे स्मृतिरिच्छाधियोर्धर्म-संहितायामपि स्मृति वि स्मृति स्मरणधीच्छासु शास्त्रे, हे स्मृति स्याद्धर्म शास्त्रेऽपि त्रि

स्यन्दन—स्यन्दनन्तु स्रुतौ नीरे तिनिशे ना रथेऽस्त्रियाम्, मे स्यन्दनन्तु स्रुतौ नीरे स्यन्दनस्तिनिशे रथे, वि स्यन्दन स्रवणे तोये स्यन्दनस्तिनिशे रथे हे स्यन्दन स्रवणे ना तु रथे तिनिशपादपे, त्रि स्यन्दनाख्या द्रुमे स्रावे स्यन्दनो रथ उच्यते, अने ४ मोक्ष

स्यमीक—स्यमीका नीलिकाया स्त्री स्यमीको नाकुवृक्षयो , मे स्यमीक पादपे नाकौ स्यात्स्यमीका तु नीलिका, हे स्यमीका नीलिकायाञ्च स्यमीको नाकुवृक्षयो , वि

स्यूत—स्यूत प्रसेवके । ना त्रिपूते, मे स्यूतमूतप्रसेवयो , वि

स्यूति—स्यूति सीवनसन्तत्यो स्त्रियाम्, मे स्यूति सीवनसन्तत्यो , वि

स्यून—स्यून किरणसूर्ययो , मे , वि

स्रवन्ती—स्रवन्ती च द्रवन्ती च सरिदोषधिभेदयो , वि स्रवन्ती तु तरङ्गिण्या गुल्मस्थानौषधीभिदो , मे v द्रवन्ती

स्रुव—स्रुवा द्वयोर्होमपात्रे शल्लकीमूर्वयो स्त्रियाम् मे स्रुवा मूर्वा स्रुव स्रुचि, हे स्रुवाख्या सल्लकीमूर्वास्रुग्भेदेषु च विश्रुता वि

स्रू—स्रू स्त्रिया निर्झरे स्रवे, मे स्रू स्रुवे निर्झरे चापि वि, स्रू स्रुवे निर्झरेऽपि च, हे

स्रोतस्—स्रोत प्रवाहेन्द्रिययो , हे स्रोतोऽम्बुवेगेन्द्रिययो वि स्रोतोऽम्बुवेग इन्द्रिये, मे स्रोत इन्द्रिये निम्नगारये, अने

स्व—स्व स्यात्पुस्यात्मनि ज्ञातौ त्रिष्वात्मीये धनेऽस्त्रियाम् मे स्व ज्ञातावात्मधनयोरात्मीये च प्रचक्षते, वि स्वो ज्ञात्यात्मनो स्व निजे धने हे स्वो ज्ञातावात्मनि स्व त्रिष्वात्मीये स्वोऽस्त्रिया धने अ ज्ञातावात्मनि चात्मीये धने स्वाख्या प्रवर्तते अने

स्वज—स्वज प्रस्वेदपुत्रयो । क्लीव रक्ते मे स्वज रक्ते स्वज प्रस्वेदपुत्रयो , वि स्वेदरक्तात्मजा स्वजा , त्रि

स्वञ्ज—स्वञ्जो विधौ रुद्रे, मे स्वञ्ज प्रजापतौ रुद्रे वि स्वञ्जौ ब्रह्मशिवौ, हे

स्वप्न—स्वप्न स्वापे प्रसुप्तस्य विज्ञाने दर्शने पुमान, मे स्वप्न सुप्तस्य विज्ञाने स्वप्न स्वापे च दर्शने वि स्वप्न स्वापे सुप्तज्ञाने, हे सुप्तज्ञाने च शयने स्वप्न , त्रि

स्वभू—स्वभूर्ना ब्राह्मणि हरौ मे स्वभूर्वेधसि शार्ङ्गिणि, वि स्वभूर्विष्णौ विधावपि हे

स्वर्—स्व प्रेत्यव्योम्नि नाके च, मे स्व स्वर्गपरलोकयो , वि स्व स्वर्गे परलोके स्यात् अने

स्वर—स्वरो नासासमीरणे। उदात्तादावकारादौ षड्जादौ च ध्वनौ पुमान्, मे स्वरोऽकारादिमानासु मध्यमादिषु च ध्वनौ। उदात्तादिष्वपि प्रोक्त स्वरो नासासमीरणे, वि स्वर शब्देऽपि षड्जादौ, हे अकारादिषु वर्णेषु षड्जादिषु च सप्तसु। उदात्तादिषु विज्ञेय प्राणिनाञ्च स्वने स्वर , ह

स्वरु—स्वरु पुमान् यूपखण्डे भिदुरेऽप्यध्वरे शरे, मे स्वरर्वज्रेऽध्वरे वाणे यूपखण्डेऽपि च स्वरु , वि स्वर स्याद्यूपखण्डके। अध्वरे कुलिशे वाणे, हे मखेषुयपखण्डेऽपि स्वर , अ

स्वरूप— v प्राप्तरूप

स्वस्ति—स्वस्ति स्यान्मङ्गले पुण्ये प्रशसायामपि क्वचित्, मे स्वस्त्याशी क्षेमपुण्यादौ, वि , हे , ग्र स्वस्ति स्यान्मङ्गलादिपु, ह

स्वस्तिक—स्वस्तिको मङ्गलद्रव्ये चतुष्कगृहभेदयो , मे स्वस्तिको मङ्गल द्रव्ये चतुष्कगृहभेदयो । पिष्टकस्य विकारे च स्वस्तिको रततालिके, वि स्वस्तिको मङ्गलद्रव्ये गृहभेदचतुष्कयो , हे

स्वस्तिमुख—भवेत्स्वस्तिमुखो लेखे ब्राह्मणे वन्दिनि त्रिपु, मे

स्वादु—स्वादुर्मिष्टमनोज्ञयो , मे स्वादुर्मनोज्ञे मिष्टे च, वि स्वादुस्तु सुन्दरे मिष्टे, हे त्रिष्विष्टमधुरौ स्वादू, ग्र

स्वान्त—स्वान्त चेतसि गह्वरे, मे

स्वाप—स्वाप शयननिद्रयो । स्पर्शाज्ञतायामज्ञाने, मे स्वाप स्पर्शाज्ञता निद्राशयनाज्ञानमात्रके वि स्वापो निद्राया रुग्भेदे शयनाज्ञानमात्रयो , हे स्वाप शयननिद्रयो , त्रि

स्वामिन्—स्वामी प्रभुविशाखयो , मे स्वामी प्रभौ विशाखे च, वि स्वामी प्रभौ गुहे हे स्वामी भर्तरि षण्मुखे त्रि

स्वित्—स्वित्प्रश्ने च वितर्के च तथैव पदपूरणे, मे स्वित्प्रश्नवितर्कयो , हे स्वित्प्रश्ने च वितर्के च ग्र

स्वेद—स्वेदस्तु स्वेदने घर्मे मे वि स्वेदो घर्मे स्वेदने च, हे घर्मस्वेदनयो स्वेद त्रि

स्वैर—स्वैर स्वच्छन्दमन्दयो , मे वि स्वैरो मन्दे स्वतन्त्रे च, हे मन्द-स्वच्छन्दयो स्वैर , ग्र मन्दस्वच्छन्दयो स्वैरम् ह

ह—ह शिवे सलिले शून्ये धारणे मङ्गलेऽपि च। गगने नकुलीशे च रक्ते नादे च पर्वते, मे नभो वराहो नकुली हृद्गो वामपदस्थित । सदाशिवोऽरुण प्राणो हकारश्च षडानन , मा ह स्यात्सम्बोधने पादपूरणे च विनिग्रहे। नियोगे च क्षिपाया स्यात्कुत्सायामपि दृश्यते, मे ह स्यात्सम्बोधने पादपूरणेऽनव्यय शिवे, वि

हस—हस स्यान्मानसौकसि। निर्लोभनृपविष्ण्वर्के परमात्मनि मत्सरे। योगिभदे मन्त्रभेदे शरीरमरुदन्तरे। तुरङ्गमप्रभेदेऽपि, मे हसो विहङ्गभेदे स्यादर्के विष्णौ हयान्तरे। योगिमन्त्रादिभेदेषु परमात्मनि मत्सरे। निर्लोभनृपतौ हस शरीरमरुदन्तरे वि हसोऽर्के मत्सरेऽच्युते। खगाश्वयोगिमन्त्रादिभेदेषु परमात्मनि। निर्लोभनृपतौ प्राणवाते श्रेष्ठेऽग्रत स्थिते, हे रविश्वेतच्छदौ हसौ, ग्र हसस्तु खगसूर्ययो । निर्लोभे नृपतौ विष्णौ अन्तरात्मनि चेष्यते, त्रि जीवे

राज्ञि विधौ धर्मे तपस्विनि तुरङ्गमे। सिते पक्षिविशेषे च हंसशब्दो हरेऽपि च, अने.

हठ—हठः स्यात्प्रसभे पृश्न्याम्, मे. हठो वारिपर्ण्यां स्यात्प्रसभेऽपि च, वि. हठोऽम्बुपर्ण्यां प्रसभे, हे. पृश्न्यां च प्रसभे हठ, त्रि.

हताश—हताशो निर्दये चाशारहिते पिशुनेऽपि च, मे. हताशो निर्दये खले वि. हताशो निष्कृपे खले, हे

हनु—हनुर्हट्टविलासिन्या मृत्यावस्त्रे गदे पुमान्। द्वयो कपोलावयवे, मे हनुः प्रहरणे मृत्यौ कपोलावयवे गदे। हनुर्हट्टविलासिन्याम्, वि हनुः कपोलावयवे मरणामययोरपि। हरिद्रायामायुधे च, हे हनुर्हट्टविलासिन्यां कपोलावयवेऽपि च, त्रि.

हन्त—हन्त वाक्यारम्भखेदविषादहर्षसम्भ्रमे, मे हन्त हर्षे विषादे च वाक्यारम्भविषादयो', वि हन्त दानेऽनुकम्पाया वाक्यारम्भविषादयो । निश्चये च प्रमादे च, हे. शोचने संप्रहर्षे च हन्तशब्द प्रयुज्यते, ह. हन्त हर्षेऽनुकम्पायां वाक्यारम्भविषादयो , अ.

हम्—हं रुषोक्तावनुनये, मे. हं रुषोक्त्यनुनीतिषु, वि. ह रोषभाषणेऽनुशयेऽपि च, हे.

हम्मित—हम्मितं क्षिप्तदग्धयो , मे., वि.

हर—हरो नाशकरुद्रयो'। वैश्वानरे, हे हरौ वज्रमहेश्वरौ, अने.

हरण—हरण यौतुकादीनां द्रव्ये भुजे हृतावपि, मे हरणं यौतुकद्रव्ये भुजेऽपि हरणं हृतौ, वि. हरण च हृतौ दोष्णि यौतुकादिधनेऽपि च, हे. अथ हृतौ हरणं यौतुकेऽपि च, त्रि.

हरि—हरिश्चन्द्रार्कवाताश्वशुकभेकयमाहिषु। कपौ सिंहे हरेऽजेंऽशौ शक्रे लोकान्तरे पुमान्। वाच्यवत् पिङ्गहरितो, मे. हरिर्दिवाकरसमीरयो.। यम-वासवसिंहांशुशशाङ्ककपिवाजिषु। पिङ्गवर्णे हरिद्वर्णे भेकोपेन्द्रशुकाहिषु। लोकान्तरे च, हे. हरिर्वातार्कचन्द्रेन्द्रयमोपेन्द्रमरीचिषु। सिंहाश्वकपिभेकाहिशुकलोकान्तरेषु च। हरिर्वाच्यवदाख्यातो हरित्कपिलवर्णयो:, वि. यमानिलेन्द्रचन्द्रार्कविष्णु-सिंहांशुवाजिषु। शुकाहिकपिभेकेषु हरिर्ना कपिले त्रिषु, अ. हरिरिन्द्रो हरिर्भानु-र्हरिर्विष्णुर्हरिर्मरुत्। हरि' सिंहो हरिर्भेको हरिर्वाजी हरि. कपि.। हरिरंशु-र्हरिर्भीरुर्हरिः सोमो हरिर्यमः। हरिः शुक्रो हरिः सर्प. स्वर्णवर्णो हरि' स्मृत, अने. अर्कमर्कटमण्डूकविष्णुवासववायवः। तुरङ्गसिंहसितांशुयमाश्च हरयो दश, ह.

हरिचन्दन—हरिचन्दनमस्त्री स्यात्त्रिदशाना महीरुहे। नपुसक तु गोशीर्षे ज्योत्स्नाकुकुमयोरपि, मे हरिचन्दनमाख्यात गोशीर्षे सुरपादपे। ज्योत्स्नाया कुकुमे च, वि चन्द्रिकायामब्जधूलौ रक्ताङ्गे हरिचन्दनम्, हा

हरिण—हरिण पुसि सारङ्गे विशदे त्वभिधेयवत्। हरिणी हरिताया च नारीभिद्वृत्तभेदयो। सुवर्णप्रतिमाया च, मे हरिण स्यात्कुरङ्गेऽपि हरिण पाण्डुरेऽन्यवत्। हरिणी हरिताया च चारुस्त्रीवृत्तभेदयो, वि हरिणौ पाण्डुसारङ्गौ हरिणी चारुयोषिति। सुवर्णप्रतिमाया च हरितावृत्तभेदयो, हे हरिणी स्यान्मृगी हेमप्रतिमा हरिता च या। त्रिषु पाण्डौ च हरिण, अ हरिण पाण्डुरो वर्ण शारङ्गो हरिणो मत अने

हरित्—हरिद्दिशि स्त्रियां पुसि हयवर्णविशेषयो। अस्त्रियां स्यात्तृणे च, मे हरित्ककुभि वर्णे च तृणवाजिविशेषयो, वि हरिद्दिशि तृणान्तरे। वर्णभेदेऽश्वभेदे च, हे स्त्री हरिद्दिशि वर्णे ना त्रि

हरित—हरिता स्त्री च दूर्वाया हरिद्वर्णयुतेऽन्यवत, मे हरितेति च दूर्वाया हरिद्वर्णयुतेऽन्यवत् वि दूर्वाऽपि हरिता मता त्रि

हरिताल—हरिताल धातुभेदे स्त्री दूर्वाऽऽकाशरेखयो मे हरितालो नभोरेखादूर्वाखिङ्गलतासु च वि हरिताली तु दूर्वागगनरेखयो। कृपाणलतिकाया च, हे छायापथे च दूर्वाया हरितालीध्वनिर्मत हा

हरिवाहन—हरिवाहनस्तु पुसि शचीपतिविवस्वतो, मे हरिवाहन इत्युक्त शचीपतिविवस्वतो, वि

हरेणु—हरेणुर्ना मतीने स्त्री रेणुकाकुलयोषितो, मे हरेणुस्तु मतीने स्याद्रेणुकाकुलयोषितो, वि हरेणु कुलयोषाया रेणुकाया मतीनके, हे

हर्मुट—हर्मुट कच्छपे सूर्येऽपि, वि ४ उद्भट

हर्षण—हर्षणोऽक्षिरुगन्तरे। हर्षके योगभेदे च श्राद्धदेवेऽपि च क्वचित्, मे, वि हर्षणस्तु श्राद्धदेवे हर्षके योगरुग्भिदो, हे

हर्षयित्नु—हर्षयित्नु पुमान्पुत्रे काञ्चन तु नपसकम्, मे हर्षयित्न मुते हेम्नि वि हर्षयित्नु मुते स्वर्णे, हे

ह(हा)लाहल—हलाहलो ब्रह्मसर्पेऽञ्जनाया ना त्रिपेऽस्त्रियाम्, मे हलाहलो विषे ज्येष्ठया हयशालाह्वयोरगे, वि हलाहलस्तु हयशालोरगे विषे। जेष्ठया न, हे

हलिन्—हली रामे च कर्षके, मे हली रामे कर्षके स्यात, त्रि हली वृषकमीरिणो, हे

हव––हव आज्ञाध्वराह्वाने, मे हवो यज्ञे तथाह्वाने निदेशेऽपि हवो मत, वि हवस्तु सप्ततन्तौ स्यान्निदेशाह्वानयोरपि हे आज्ञाह्वानाध्वरा हवा, अ

हविस्––हविर्होतव्यमाने च सर्पिष्यपि नपुसकम्, मे हविर्होतव्यसर्पिषो, वि हवि सर्पिषि होतव्ये, हे हवि सर्पिषि हव्ये च, त्रि

हसन––हसन न द्वयोर्हासेऽङ्गारधान्या तु योषिति, मे हसन च स्मृत हासेऽङ्गारधान्या हसन्यपि, वि

हसन्ती––हसन्त्यङ्गारधान्या च मल्लिकाशाकिनीभिदो, मे, वि हसन्ती शाकिनीभिदि। मल्लिकाङ्गारधान्योश्च, हे

हस्त––हस्त करे करिकरे सप्रकोष्ठकरेऽपि च। ऋक्षे केशात्परो व्राते, मे हस्तो नक्षत्रभेदे स्यात्करेभकरयोरपि। कचात्पर कलापार्थे सप्रकोष्ठे तताङ्गुलौ, वि हस्त करे मानोडुभेदयो। केशात्कलापे शुण्डायाम्, हे हस्तौ तु पाणिनक्षत्रे, अ

हस्तिकर्ण––हस्तिकर्णश्चोरुबूके पलाशगणभेदयो, मे हस्तिकर्णोरुबूके स्यात्पलाशगणभेदयो, वि हस्तिकर्ण स्यादेरण्डे पलाशगणभेदयो, हे

हस्तिनी––हस्तिनी गजयोषाया जातिभेदे च योषित. मे हस्तिनी गजयोषाया नारीभेदे च हस्तिनी, वि

हस्तिमल्ल––हस्तिमल्लोऽभ्रमातङ्गे शङ्खनागे विनायके, मे हस्तिमल्लोऽभ्रमातङ्गे हस्तिमल्लो विनायके, वि हस्तिमल्ल सुरद्विपे। विघ्नेशे, हे हस्तिमल्लो गजास्ये च, त्रि

हा––हा विषादे च शोके च कुत्सादु खार्थयोरपि, मे हा विषादे च शोके च दु खार्थेऽपि च कथ्यते, वि हा सुखदु खविषादेषु, हे हा विस्मये प्रमोदे च, त्रि हा विषादशुग्र्गतिषु, अ

हायन––हायनो न स्त्रिया वर्षे पुस्यर्चिर्व्रीहिभेदयो, मे हायनोऽर्चिषि वर्षे च व्रीहिभेदे च हायन, वि हायनोऽर्चिर्व्रीहिर्वर्षम्, हे अथ हायना। वर्षार्चिर्व्रीहिभेदाश्च, अ हायन वर्षभोजश्च, अने

हार––हारो मुक्तावली युधि, मे हारो मुक्तावलौ युद्धे, वि हारस्तु मुक्तादामनि सयुगे, हे इष्टकादिचयो हारो हारो मुक्तागुण स्मृत। हारो मणिविशेषश्च हारो रजतमुच्यते, अने

हारक––हारक कितवे चौरे गद्यविज्ञानभेदयो, मे, वि हारको गद्यविज्ञानभिदो कितवचौरयो, हे गद्येऽपि हारक, त्रि

हारि––हारि पथिकसन्तानद्यूतादिभङ्ग्यो स्त्रियाम्, मे

हारिकण्ठ—हारिकण्ठ पिके पुंसि हारान्वितगले त्रिषु, मे हारिकण्ठ परभृते हारान्वितगलेऽपि च, वि हारिकण्ठो हारयुक्तकण्ठे परभृतेऽपि च, हे

हारिद्र—हारिद्र हरिद्रारञ्जिते त्रिषु । ना नीपवृक्षे, मे

हारीत—हारीतो विहगान्तरे । मुनौ छद्मनि, हे हारीत पक्षिभेदे स्यान्मुनिभेदे च कैतवे मे हारीत पक्षिभेदे स्यान्मुनिभेदेऽपि कैतवे, वि

हार्य—हार्यो विभीतकतरौ हर्तव्ये पुनरन्यवत् मे, वि हार्य कलिद्रौ हर्तव्ये, हे

हाल—हालो हल पुमान् हाला मदिरायां च योषिति, मे हाला सुराया नृपतौ च हाल वि हाल सातवाहनपार्थिवे । हाला सुरायाम्, हे

हाव—हावौ नन्दनविभ्रमौ, अने

हाहा—हाहा दु खे हुहू हर्षे गन्धर्वेऽमू त्वनव्यये, वि

हि—हि पादपूरणे हेतौ विशेषे त्ववधारणे । प्रश्नहेत्वपदेशे च सम्भ्रमासूययोरपि मे हि पादपूरणे हेतौ विशेषेऽप्यवधारणे वि हि हेतावधारणे । विशेषे पादपूर्तौ च हे हि स्याद्विशेषणे हेतौ ह हि हेतावधारणे अ

हिंसा—हिंसा चौर्यादिघातयो मे हिंसा चौर्यादिवधयो , वि हिंसा चौर्यादिके वधे, हे चौर्यादावपि हिंसा ह

हिंस्र—हिंस्रा काकादनीमास्यो स्त्रियां स्याद्घातुकेऽन्यवत, मे हिंस्रा काकादनीमास्योर्हिंस्र स्याद्घातुकेऽन्यवत् वि हिंस्र स्याद्घातुके हिंस्रा मासी काकादनी च सा हे

हिङ्गुनिर्यास—हिङ्गुनिर्यास इत्यप निम्बे हिङ्गुरसेऽपि च, मे , वि हिङ्गुनिर्यासो हिङ्गुरसनिम्बयो ह निम्बेऽपि हिङ्गुनिर्यास, हा

हिङ्गुल—हिङ्गुलो वर्णकद्रव्ये ना भण्टाक्यां तु हिङ्गुली, मे

हिण्डक—नग्नाचार्येऽपि हिण्डक हा

हिण्डन—हिण्डन भ्रमणे रतौ, म हिण्डन खेलने रते, वि हिण्डन क्रीडारतयोर्याने, हे

हिण्डीर—हिण्डीर फेनवार्ताकुपूरुषे, मे हिण्डीर पुरुषे स्मृत । फेने वातिङ्गने चापि, वि दाडिमेऽपि च हिण्डीरम्, हा

हित—हित पथ्ये गते धृते, मे , हे हित धृते गते पथ्ये, वि

हिम—हिम तुषारमलयाद्भवयो स्यान्नपुसकम् । शीतले वाच्यलिङ्ग , मे हिम शीते तुषारे च चन्दने च हिम विदु , वि हिम तुषारे शीते च हिमश्चन्दनपादपे, हे

हिमज—हिमजा तु शटीगौर्योः पुंसि मैनाकपर्वते, मे. हिमजाऽपि शटीगौर्योर्मैनाके हिमज. स्मृतः, वि. हिमजो मेनकापुत्रे हिमजा पार्वती शटी, हे. हिमजा पार्वती शटी, त्रि.

हिमाराति—हिमाराति पुमान् वीतिहोत्रे किरणमालिनि, मे. हिमाराति. खगेऽनले, वि.

हिरण—हिरणं रेतसि स्वर्णे वराटे च नपुंसकम्, मे. हिरण रेतसि स्वर्णे वराटे च हिरण्यवत्, वि. हिरणं हिरण्यमिव वराटे हेम्नि रेतसि, हे.

हिरण्मय—हिरण्मय. सुरश्रेष्ठे ना सुवर्णमये त्रिषु, मे. हिरण्मयो लोकधातौ स्यात्सुवर्णमयेऽन्यवत्, वि हिरण्मयो लोकधातौ सौवर्णे, हे

हिरण्य—हिरण्य रेतसि द्रव्ये शातकुम्भवराटयो । अक्षये मानभेदे स्यादकुप्ये च नपुंसकम्, मे. हिरण्यमक्षयद्रव्ये वराटे स्वर्णरेतसो , वि हिरण्य रेतसि स्वर्णे मानभेदवराटयोः, त्रि. v. हिरण.

हिरण्यरेतस्—हिरण्यरेता पुंसि स्याद्दिवाकरहविर्भुजो , मे हिरण्यरेतसं प्राहुर्दिवाकरहविर्भुजो , वि. हिरण्यरेता ज्वलने सहस्रकिरणेऽपि च, हे

हिरुक्—हिरुक्शब्दो विनार्थे च मध्यार्थेऽपि च दृश्यते, मे. हिरुङ् मध्ये विनार्थे, हे. हिरुङ् मध्यविनार्थयोः, त्रि

ही—ही विस्मयविषादयोः, मे ही दु खहेतावुद्दिष्टो ही विस्मयविषादयोः, वि. ही दु खहेतावाख्यातो विषादे विस्मयेऽपि च, हे.

हीन—हीनं गर्ह्योनयोस्त्रिषु, मे हीन गर्ह्योनयो , वि v न्यून.

हीर—हीरा पिपीलिकालक्ष्म्यो पुंसि शङ्करवज्रयो., मे. हीरा पिपीलिकालक्ष्म्योर्हीरः शङ्करवज्रयो , वि हीरो वज्रे हरे सर्पे हीरा पिपीलिकाश्रियोः, हे.

हीही—हीहीशब्दो विस्मयहासयोः, मे हीही विस्मयहास्ययोः, हे., वि.

हुडुक्क—हुडुक्को वाद्यभेदे च मत्तदात्यूहपक्षिणि, मे. हुडुक्को वाद्यभेदे स्याद्दात्यूहे मदमत्तके, वि हुडुक्को मदमत्ते स्याद्दात्यूहे वाद्यभिद्यपि, हे. वाद्यभेदे हुडुक्कः स्याद्दात्यूहे च मदोत्कटे, त्रि.

हुम्—हुं स्मृतावप्यपाकृतौ । अर्थप्रश्नेऽप्यनुज्ञायाम्, मे. हुं वितर्के परिप्रश्ने, वि., हे., अ. हुं वितर्के चानुमतौ, त्रि. हुं संप्रश्ने वितर्के च, ह.

हूहू—v हाहा.

हूम्—हूं स्यात्प्रश्नवितर्कयोः, मे. v. हुम्.

हृद्—हृत्क्लीवं बुक्कचित्तयोः, मे हृदाख्या चित्तबुक्कयोः, वि.

हृदय—हृदयं मानसे बुक्कोरसोरपि नपुंसकम्, मे. हृदयं मानसोरसोः।

वुक्कायाम्, वि हृदय वक्षसि स्वान्ते, हे उरस्यपि च वुक्कायां हृदय मानसेऽपि च, त्रि

हृद्य—अथ त्रिपु हृद्य हृज्जहृद्धितहृत्प्रिये । वशकृद्वेदमन्त्रे ना वृद्धिनामौपधौ स्त्रियाम्, मे हृद्य धवलजीरे च हृत्प्रिये हृद्भवेऽपि च । वशकृद्वेदमन्त्रे च हृद्य वृद्धाख्यभेपजे, वि हृद्य धवलजीरके । हृत्प्रिये हृद्धिते हृज्जे हृद्या तु वृद्धिभेषजे । हृद्यश्च वशकृन्मन्त्रे, हे

हृषित—हृषित विस्मिते प्रीते प्रहते हृष्टलोमनि, मे हृषित विस्मिते प्रीते प्रणते हृष्टरोमणि, वि

हृष्ट—हृष्टो रोमाञ्चितेऽपि च । जातहर्षे प्रहसिते विस्मितेऽप्यभिधेयवत्, मे हृष्टो हृषितवन्मत । रोमाञ्चिते प्रहसिते जातदर्पे च विस्मिते, वि हृष्ट प्रहसितेऽपि च त्रि

हे—हे सम्बोधन आह्वानेऽप्यसूयादौ च दृश्यते, मे हे सम्बुद्धौ पादपूरणे, हे v ए, हेहै

हेठ—हेठो वाधाविहेठयो मे

हेति—हेति स्यादायुधज्वालासूर्यतेज सु योषिति मे हेति स्यादायुधे ज्वाले हेतिस्तरणितेजसि, वि हेतिर्ज्वालास्त्रसूर्यांशुषु हे रवेरर्चिश्च शस्त्र च वह्निज्वाला च हेतय अ हेती शस्त्रार्चिषी मते अने

हेतु—निमित्तहृदये हेतू, अने

हेतुक—हेतुको वुद्धभेदे स्यान्महाकालगणेऽपि च म वि हेतुकस्तु महाकाल-गणबुद्धविशेषयो हे

हेमपुष्प—हेमपुष्पमशोके स्याज्जवापुष्पे नपुसकम् मे हेमपुष्प जपापुष्पे चम्पकाशोकयोर्मतम् वि हेमपुष्प तु चम्पके । अशोकद्रौ जपापुष्पे, हे

हेमपुष्पक—स्याद्धेमपुष्पिका यूथ्या चम्पके हेमपुष्पक , मे , वि हेमपुष्पक-श्चम्पके हेमपुष्पिका यूथिका हे

हेमल—हेमल स्वर्णकारे स्यात्कृकलासे शिलान्तरे मे , वि अथ हेमल । कलादे सरटे ग्रावभिदि, हे

हेमाङ्ग—हेमाङ्गो गरुडे परमेष्ठिनि मे हेमाङ्गो द्रुहिणे तार्क्ष्ये, वि

हेरम्ब—हेरम्बो विघ्नराजे स्यान्महिषे शौर्यगर्विते, मे हेरम्बो विघ्नराजे स्यात्कासारे शौर्यगर्वित, वि हेरम्ब शौर्यगर्विते । महिषे विघ्नराजे च, हे हेरम्बो महिषेऽपि च, ह

हेला—हेला स्त्रियामवज्ञाया विलासे वरयोषिताम् मे हेलावज्ञानविलास-

योश्च, वि हेला तु स्यादवज्ञाविलासयोश्च, हे हेलाऽवज्ञाविलासयो , त्रि हेला प्रस्तावेऽपि, ह

हेलि—हेलिरालिङ्गने सूर्ये, हे

हेहै—हेहै सम्बोधने हूतौ, मे हेहै व्यस्तौ समस्तौ च हूतिसम्बोधनार्थयो , वि

है—है सम्बोधन आह्वाने, मे v ए हेहै

हैमवती—हैमवत्यभयास्वर्णक्षीर्यो श्वेतवचोमयो मे , वि हैमवत्यद्रिजा स्वर्णक्षीरी शुक्लवचाऽभया, हे हरीतकी हैमवती गौरी श्वेतवचापि च, त्रि

हो—होहौ शब्दो तथैतयो (सम्बोधने आह्वाने), मे होहौ चैवविधौ ज्ञेयौ (व्यस्तौ समस्तौ च) सम्बुद्धयाह्वानयोरपि, वि

होमि—होमिर्ना पावके घृते, मे होमि सर्पिषि पावके, वि होमि सर्पिषि वह्नौ च, हे

होरा—होरा लग्नेऽपि राश्यर्धे रेखाशास्त्रभिदोरपि, मे होरा लग्नेऽपि राश्यर्धे शास्त्ररेखाभिदोरपि वि होरा तु लग्ने राश्यर्धे शास्त्ररेखाप्रभेदयो , हे

होहौ—होहौ शब्दस्तथैतयो (सम्बोधने हूतौ), मे v हो

हौ— v हो

ह्रस्व—ह्रस्वोऽन्यकृखर्वयोस्त्रिपु मे ह्रस्वखर्वाविमौ शब्दावेकार्थौ वामनार्थयो , वि v खर्व

ह्रादिनी—ह्रादिनी वज्रविद्युतो , हे ह्रादिनी वज्रतडितो , मे ह्रादिन्यौ वज्रतडितो, अ

लु, क्ष—see in ल, ष

अथ शब्दभेदप्रकाशः

प्रबोधमाधातुमशाब्दिकानां कृपामुपेत्यापि सतां कवीनाम् ।
कृतो मया रूपमवाप्य शब्दभेदप्रकाशोऽखिलवाक्पयोधेः ॥१॥
प्रायो भवेद्यः प्रचुरः प्रयोगः प्रामाणिकोदाहरणप्रतीतः ।
रूपादिभेदेषु विलक्षणेषु विचक्षणो निश्चिनुयात्तमेव ॥२॥
क्वचिन्मात्राकृतो भेदः क्वचिद्वर्णकृतोऽत्र च ।
क्वचिदर्थान्तरोल्लेखाच्छब्दानां रूढितः क्वचित् ॥३॥
जागर्ति यस्यैष मनःसरोजे स एव शब्दार्थविवर्तनेशः ।
निजप्रयोगार्पितकामचारः परप्रयोगप्रसरार्गलश्च ॥४॥
विद्यादगारमागारमपगामापगामपि ।
अरातिमारातिमथो अम आमश्च कीर्तितः ॥५॥

५. अगार=आगार; अपगा=आपगा, अराति=आराति, अम=आम. चुरादौ अम रोग इत्यत्र माधव "आमयति। नान्ये मितोऽहेताविति मित्त्वनिषेधः। आमः . . . . । अमतीति शपि तस्य च हेतुमण्णावमन्तत्वेन मित्त्वादमयतीति। अस्य चोदात्तोपदेशत्वान्नोदात्तोपदेशस्येति ञिति णिति कृति वृद्धिनिषेधाद् घञ्ण्वुलो अम' अमक इति।"

भवेदमर्षं आमर्षोऽप्यङ्कुरोऽङ्कूर एव च ।
अन्तरिक्षमन्तरीक्षमगस्त्योऽगस्तिरित्यपि ।
अटरूप आटरूपोऽवश्योऽवश्याय इत्यपि ॥६॥

६. अमर्ष=आमर्ष; अङ्कुर=अङ्कूर; अन्तरिक्ष=अन्तरीक्ष; अगस्त्य=अगस्ति. अटरूप =आटरूप (अटरुप, A. c. 2. 4. 103), अवश्य=अवश्याय (I. O.: ऽवश्यायोऽवश्यस्तथा O2. अवश्या, W). 'स्यात्प्ररोहोऽङ्कुरोऽङ्कूरो रोहश्च स तु पर्वणः', हे. ४. १८४. 'अथागस्त्यः कुम्भयोनिरगस्ति' कलशीमुतः इति शब्दार्णव.', अ. टी. ३. २०.

प्रतिश्यायः प्रतिश्यावो भालूको भल्लुकोऽपि च ।
जम्बूकं जम्बूकं प्राहुः शम्बूकमपि शम्बुकम् ॥७॥

७. प्रतिशाय (O2 प्रतिश्याम, I. O. प्रतिश्याव, क, ग, प्रतिश्या, W. शी पाके ६२७. धा.) =प्रतिश्याय; भालूक=भानुक; जम्बुक=जम्बूक; शम्बूक=शम्बुक (both शङ्कुक, I.). "शम्बूक. शम्बुक' शम्बुपूर्वः कान्तस्तु सर्वदा। ककारेण विना शेषो दृश्यते ग्रन्थविस्तर इत्युत्पलिनी", अ. टी. १०. २३. "भाल्लूकभालूकर्क्षाच्छभल्लभल्लूकभल्लुका.", हे. ५. १५५. तथा जम्बूकबन्धूकवास्तूकैलूकादय., उ. ४. ४६.

जतुका स्याज्जतूकापि मसुरः स्यान्मसूरवत् ।
वास्तुकं चापि वास्तूकं देवकी दैवकीति च ॥८॥

८. जतुका=जतूका; मसुर=मसूर; वास्तुक=वास्तूक, (A. c 2. 4 158); देवकी=दैवकी. "वेश्याया व्रीहिभेदे च मसूरा मसुरा स्त्रियाम् । मसूरमसुरौ पुंसि द्वावेतावपि चैतयोरिति रभसः', म्र. टी. २. ६. १७. अथ मसुरो मसूरो व्रीहिकाञ्चन, त्रि.

ज्योतिषं ज्यौतिषं चापि ष्ठेवनं ष्ठीवनं यथा ।
सुत्रामापि च सूत्रामा हनूमान् हनुमानपि ॥९॥

९. ज्योतिष=ज्यौतिष; ष्ठेवन=ष्ठीवन, सुत्रामन्=सूत्रामन्, हनूमत्=हनुमत् "मारुतिः केसरिसुतो हनूमान् हनुमानपि', के.

उषणं स्यादूषणं च भवेदुषरमूषरम् ।
हारीतो हारितोऽपि स्यान्मुनिपक्षिविशेषयोः ॥१०॥

१०. उषण=ऊषण; उषर=ऊषर; हारीत=हारित 'ऊषरस्तूषरानूषो ह्रस्वादिरपि कीर्तितः', के.

तुवरस्तूवरे च स्यात्कुवरः कूवरेऽपि च ।
उत्तमेऽनुत्तमं च स्यादाहतं स्यादनाहतम् ॥११॥

११. तुवर=तूवर, कुवर=कूवर; उत्तम=अनुत्तम; आहत=अनाहत

उदारे चानुदारः स्यादुदग्रेऽप्यनुदग्रवत् ।
बन्धूरं बन्धुरं च स्यादूरीकृतमुरीकृतम् ॥१२॥

१२. उदार=अनुदार, उदग्र=अनुदग्र; बन्धूर=बन्धुर, ऊरीकृत=उरीकृत.

बाल्हीकं बाल्हिकं चापि गाण्डीवो गाण्डिवोऽपि च ।
उषाप्यूषा ननन्दा च ननान्दा च प्रकीर्तिता ॥१३॥

१३ बाल्हीक=बाल्हिक (most ल्ह, some ह्ल), गाण्डीव=गाण्डिव; उषा=ऊषा; ननन्दृ=ननान्दृ 'बाल्हीका बाह्लिकाह्वया', हे ४. २५. 'ननान्दा तु स्वसा पत्युर्ननन्दानन्दिनीत्यपि', हे. ३. २१८. (=रभस, म्र. टी=शब्दार्णव, उ. २ ६६) 'कपिध्वजस्य गाण्डीवगाण्डिवौ पुंनपुंसकौ', म्र २. ८. ८४. 'प्रत्यूषप्रत्युषे भपि। प्रत्यूषउषसी उष. प्रत्यूष कल्यमूषकम्', शब्द.

ह्रीवेरे ह्रिरिवेरं च चिकूरे चिकुरोऽपि च ।
चण्डालोऽपि च चाण्डालो वदन्योऽपि वदान्यवत् ॥१४॥

१४. ह्रीवेर=ह्रिरिवेर (ह्रीवेर I. O) ; चिकूर=चिकुर, चण्डाल=चाण्डाल; वदन्य=वदान्य. 'कुन्तला मूर्धजास्त्वसाश्चिकूराश्चिकुराः कचा इति दुर्गः', म्र. टी २. ६. ६५.

अथ शब्दभेदप्रकाशः

प्रबोधमाधातुमशाब्दिकाना कृपामुपेत्यापि सता कवीनाम् ।
कृतो मया रूपमवाप्य शब्दभेदप्रकाशोऽखिलवाक्पयोधे ॥१॥
प्रायो भवेद्य प्रचुर प्रयोग प्रामाणिकोदाहरणप्रतीत ।
रूपादिभेदेपु विलक्षणेपु विचक्षणो निश्चिनुयात्तमेव ॥२॥
क्वचिन्मात्राकृतो भेद क्वचिद्वर्णकृतोऽत्र च ।
क्वचिदर्थान्तरोल्लेखाच्छब्दाना रूढित क्वचित ॥३॥
जार्गात यस्यैप मन सरोजे स एव शब्दार्थविवर्तनेश ।
निजप्रयोगार्पितकामचार परप्रयोगप्रसरार्गलश्च ॥४॥
विद्यादगारमागारमपगामापगामपि ।
अरातिमारातिमथो अम आमश्च कीर्तित ॥५॥

५ अगार=आगार अपगा=आपगा अराति=आराति अम=आम चुरादौ अम रोग इत्यत्र माधव आमयति । नान्य मितोऽहृताविति मित्त्वनिपध । आम । अम तीति शपि तस्य च हेतुमण्णावमन्तत्वन मित्त्वादमयतीति । अस्य चोदात्तोपदेशत्वानोदात्तोपदेश स्यति ञ्णिति णिति कृति वद्धिनिपधाद घञण्वुलो अम अमक इति ।

भवेदमपं आमर्पोप्यङ्कुरोऽङ्कूर एव च ।
अन्तरिक्षमन्तरीक्षमगस्त्योऽगस्तिरित्यपि ।
अटरूप आटरूपोऽवश्योऽवश्याय इत्यपि ॥६॥

६ अमप=आमप अङ्कुर=अङ्कूर अन्तरिक्ष=अन्तरीक्ष अगस्त्य=अगस्ति अटरूप =आटरूप (अटरप A c 2 4 103) अवश्य=अवश्याय (I O ऽवश्यायोऽवश्य यस्तथा O2 अवश्या W) स्यात्प्ररोहोऽङ्कुरोऽङ्कूरो रोहश्च स तु पवण ह ४ १८४ अथागस्त्य कुम्भयोनिरगस्ति कलशीसुत इति शब्दार्णव अ टी ३ २०

प्रतिश्याय प्रतिश्यावो भालूको भल्लुकोऽपि च ।
जम्बूक जम्बूक प्राहु शम्बूकमपि शाम्बुकम ॥७॥

७ प्रतिशाय (O2 प्रतिश्याम I O प्रतिश्याव क ग प्रतिश्या W क्षीं पाक ६२७ धा) =प्रतिश्याय भालूक—भालुक जम्बुक—जम्बूक शम्बूक=शम्बुक (both शङ्कुक I) शम्बूक शम्बुक शम्बुपूक वान्तास्तु सवदा। वकारेण विना शपो दृश्यन भ्रयविस्तर इत्युज्ज्व लिनी अ टी १० २३ भाल्लूकभालूकशाच्छभल्लभल्लूकभल्लुका है ५ १५५ तथा जम्बूकव घूकवास्तूकंलूकादय उ ४ ४६

जतुका स्याज्जतूकापि मसुरः स्यान्मसूरवत् ।
वास्तुकं चापि वास्तूकं देवकी दैवकीति च ॥८॥

८. जतुका=जतूका; मसुर=मसूर; वास्तुक=वास्तूक; (A. c. 2. 4. 158); देवकी=दैवकी "वेश्यायां व्रीहिभेदे च मसूरा मसुरा स्त्रियाम्। मसूरमसुरौ पुंसि द्वावेतावपि चैतयोरिति रभस.', अ. टी. २. ६. १७ अथ मसुरो मसूरो व्रीहिकाञ्चन, त्रि.

ज्योतिषं ज्यौतिषं चापि ष्ठेवनं ष्ठीवनं यथा ।
सुत्रामापि च सूत्रामा हनूमान् हनुमानपि ॥९॥

९. ज्योतिष=ज्यौतिष; ष्ठेवन=ष्ठीवन, सुत्रामन्=सूत्रामन्, हनूमत्=हनुमत् "मारुति. केसरिसुतो हनूमान् हनुमानपि', के.

उपणं स्यादूपणं च भवेदुपरमूपरम् ।
हारीतो हारितोऽपि स्यान्मुनिपक्षिविशेषयोः ॥१०॥

१०. उपण=ऊपण; उपर=ऊपर; हारीत=हारित 'ऊपरस्तूपरानूपो ह्रस्वादिरपि कीर्तित.', के.

तुवरस्तूवरे च स्यात्कुवरः कूवरेऽपि च ।
उत्तमेऽनुत्तमं च स्यादाहतं स्यादनाहतम् ॥११॥

११. तुवर=तूवर; कुवर=कूवर; उत्तम=अनुत्तम, आहत=अनाहत.

उदारे चानुदारः स्यादुदग्रेऽप्यनुदग्रवत् ।
बन्धूरं बन्धुरं च स्यादूरीकृतमुरीकृतम् ॥१२॥

१२. उदार=अनुदार, उदग्र=अनुदग्र; बन्धूर=बन्धुर, ऊरीकृत=उरीकृत.

वाल्हीकं वाल्हिकं चापि गाण्डीवो गाण्डिवोऽपि च ।
उपाप्यूपा ननन्दा च ननान्दा च प्रकीर्तिता ॥१३॥

१३. वाल्हीक=वाल्हिक (most ल्ह, some ह्ल); गाण्डीव=गाण्डिव; उपा=ऊपा; ननन्दृ=ननान्दृ 'वाल्हीकं वाल्हिकाह्वया.', हे. ४. २५ 'ननान्दा तु स्वसा पत्युर्ननन्दानन्दिनीत्यपि', हे. ३. २१८. (=रभस, अ. टी=शब्दार्णव, उ २ ६६.) 'कपिध्वजस्य गाण्डीवगाण्डिवौ पुनपुंसकौ', अ. २. ८. ८४. 'प्रत्यूपप्रत्युपे अपि। प्रत्यूषउपसी ऊपः प्रत्यूप कल्यमूषकम्', शब्द

ह्रीवेरं ह्रिविरं च चिकूरे चिकुरोऽपि च ।
चण्डालोऽपि च चाण्डालो वदन्योऽपि वदान्यवत् ॥१४॥

१४. ह्रीवेर=ह्रिविर (ह्रीवेर I. O) ; चिकूर=चिकुर; चण्डाल=चाण्डाल; वदन्य=वदान्य. 'कुन्तला मूर्धजाम्बालादिचकूरादिचकुरा. कचा इति दुर्ग.', अ. टी. २. ६. ६५.

करवालः करपालो वनीयकवनीपकौ ।
पारावतः पारपतो जवा स्याज्जपया सह ॥२१॥

२१ करवाल=करपाल, वनीपक=वनीयक, पारावत=पारपत, (I O पारवत, 02) जवा=जपा 'पारापत कलरव इति रभस', 'जवाया तु जपा स्त्रियामिति धर्मदास', अ टी २ ५ १४, २ ४ ७६ "करवाल कृपाणवत्। तरवारिर्द्वयोश्चापि निस्त्रिंश करपालक', के

जटायुषा जटायुं च विद्यादायुं तथाऽऽयुषा ।
सायं सायो भवेत्कोषः कोशः षण्ढश्च शण्ढवत् ॥२२॥

२२ जटायुस्=जटायु, आयु=आयुस्, सायम्=साय, कोश=कोष, षण्ढ=शण्ढ 'सम्पाति वाहणि ख्यातो जटायुश्च जटायुषीति शब्दार्णव', उ २ ११६

तविशं तविषं चापि मुसलो मुशलोऽपि च ।
वेशो वेषश्च कथितः स्याद्बुसोऽपि बुषोऽपि च ॥२३॥

२३ तविश=तविष, मुसल=मुशल, वेश=वेष, बुस=बुष, 'बुषवेषतुषारतोषा इति पभेद', अ टी २ ६ २२

स्यात्तनुस्तनुषा सार्द्धं धनुना च धनुर्विदुः ।
शूकरः सूकरोऽपि स्याच्छृगालश्च सृगालवत् ॥२४॥

२४ तनु=तनुस्, उ २ ११८ (जरा=जरस्, O 2), धनु=धनुस्, शूकर=सूकर, शृगाल=सृगाल 'तालव्या अपि दन्त्याश्च शम्बशूकरपांशव इत्यूष्मविवेक', अ टी ५० 'शरावापो धनु स्त्री स्यात्", त्रि क्ष ४२ 'शृगालोऽपि सृगाल स्यात्फेरजम्बुकधूर्तका', शब्द

सूरः शूरश्च तरणौ कलसः कलशोऽपि च ।
सुनासीर. शुनाशीरो नारायणनरायणौ ॥२५॥

२५ सूर=शूर, कलस=कलश, सुनासीर=शुनासीर, नारायण=नरायण 'विष्वक्-सेननरायणौ जलशयो नारायण श्रीपति', हे २ १२८ 'वृद्धश्रवा शुनासीर पुरुहूत पुरन्दर', अ ४४ (द्विनान्त्यौ द्विदन्त्यश्च, टी) 'सूर्य सूरोऽर्यमादित्य शूरो भानुर्विभावसु', शब्द.

जाम्बवान् जाम्बवोऽपि स्याल्लक्ष्मणो लक्षणोऽपि च ।
संस्तरः स्रस्तरोऽपि स्याच्चरित्रं चरितं तथा ॥२६॥

२६ जाम्बवन्=जाम्बव (also जाम्बुवन्) (जानुधान=जातुधान, O2), लक्ष्मण=लक्षण, संस्तर=स्रस्तर, चरित्र=चरित 'चरित्रमपि चारित्र चरित च समं त्रयम्', शब्द

पारतं पारदं वास्रो वासरः कृमिवत्क्रिमिः ।
तृफला त्रिफला चापि तृणता त्रिणताऽपि च ॥२७॥

२७ पारत=पारद, वास्र=वासर, कृमि=क्रिमि, त्रिफला=तृफला, तृणता=त्रिणता 'पारद पारत सूतो हरबीज रसश्च न', हे ४ ११६ 'शरावापो धनु स्त्री स्यात्तृणता त्रिणताऽपि च', 'तृफला त्रिफलाऽपि च', त्रि क्ष ४२, वै ६१

भवेदृष्टिस्तथा रिष्टिः प्रियालः स्यात्पियालवत् ।
कणाटीनः कलाटीनो वातिको वातिगोऽपि च ॥२८॥

२८. ऋष्टि=रिष्टि; प्रियाल=पियाल, कणाटीन=कलाटीन (कटाटीन, क, I O ग; कणाटीर, W), वातिक=वातिग (वलिश=वडिश, O2) 'पियालश्च प्रियालक इति माधव', अ टी २ ४ ३५ 'असि ऋष्टिरिष्टी', हे ३ ४४६ 'कर्कराक्ष कलाटीन खञ्जलेखस्तु खञ्जन', हा ८७

मिहिरो महिरोऽपि स्यान्मुकुरो मकुरोऽपि च ।
मुकुलं मकुलं चापि मुकुटं मकुटं विदुः ॥२९॥

२९ मिहिर=महिर, मुकुर=मकुर, मुकुल=मकुल, मुकुट=मकुट 'महिरमिहिरपीथा कालक्त्पद्मपाणिरिति वर्णविवेक', उ २ ७ 'मुकुट मकुट मौली मौलीकोऽपि च शेखरम्', शब्द 'मुकुलो मकुलोऽप्यस्त्री कुड्मल प्रोढकोरके', शब्द

मुकुतिं मकुतिं चापि चलुकं चुलुकं यथा ।
करञ्जः करजोऽपि स्यात्परेतः प्रेतवन्मतः ॥३०॥

३० मुकुति=मकुति (क, ग, I O सूक्त=सुक्त, O2), चलुक=चुलुक, करञ्ज करज, परेत=प्रेत 'करजश्च करञ्जके', अ २ ४ ४७

किर्मिरोऽपि च किर्मीरो हयनं हायनं समम् ।
शौटीर्यमपि शौटीरं ज्यैष्ठे ज्येष्ठोऽपि दृश्यते ॥३१॥

३१ किर्मिर=किर्मीर, हयन=हायन, शौटीर्य=शौटीर, (O2 सौटीर्य=सौटीर, क, ग, I O), ज्यैष्ठ=ज्येष्ठ, किर्मीर=कर्मीर, A c I 5 17

शुष्केऽपि वानं वातं च उदके स्याद्दकं मतम् ।
कुष्ठभेदे शतरुपी शतारुश्च निगद्यते ॥३२॥

३२ वात=वान, उदक=दक, शतरुपी=शतारुम् 'क दक जलम्', त्रि वा ४३

द्रेष्कद्रेक्वाणदृक्वाणा भवन्त्यपि दृकाणवत् ।
पत्रङ्गमपि पत्राङ्गं कुद्दालं च कुदालवत् ॥३३॥

३३ द्रेष्क (क्क, W)=द्रेक्वाण=दृक्वाण=दृकाण (द्रेष्कणे क्वाणद्रुक्वाणा) पत्रङ्ग=पत्राङ्ग, कुद्दाल=कुदाल 'पतङ्गोऽपि च पत्राङ्ग पत्राङ्क शलभोऽपि च', शब्द

मारिषं मारुषं शाके प्लीहरोगे प्लिहाऽपि च ।
फेली फेलिस्तयोच्छिष्टे काकिण्यां काकिनीति च ॥३४॥

३४ मारिप=मारप, प्लीहन्=प्लिहा, फेला (?, I क फला, ग)=फेलि, काकिणी =काकिनी (कावणी, I O) 'फेलीरिति जटाधर', 'पणोदमानदण्डाना तुर्यांशेऽपि च काकिनीति नान्तेषु रभस' अ टी २ ६ ५६, ३ ५ ६ 'फेला (Hem I) पिण्डोलिफेली च', हे ३ ६१ 'प्लीहा प्लीहा गदेऽपि च', द्वि 'प्लिह गतौ', ६४७ धा 'प्लीहा (ह?) शब्दप्टावन्तोऽपि', अ टी २ ६ ६६

सौदामनी च सौदाम्नी सौदामिन्यपि चेष्यते ।
जरठे जठरोऽपि स्यान्निमेषो निमिषोऽपि च ॥३५॥

३५ सौदामिनी=सौदाम्नी=सौदामिनी, जरठ=जठर, निमेष=निमिष 'क्रूर कठोर जठर जरठ दृढनिष्ठुरे', के

बुको बकश्च कुसुमे मदनो मवनो द्रुमे ।
आरग्वधारगवधौ खुरकक्षुरकावपि ॥३६॥

३६ वुक=वक, मदन=मवन (वदन, ग मलय, ह्वि Commonly मयन), आरग्वध=अरगवध, क्षुरक=खुरक (आराधधारगवधौ क्षुररकाचावपि, I O) 'अरग्वधोऽथ शम्पाक कृतमालस्तथाऽर्वध इति रत्नकोश', अ टी २ ४ २३

वृष्णि पृश्निश्च सरयु सरयूश्च निगद्यते ।
नीलङ्गुरपि नीलाङ्गुरीश्वरी चेश्वराऽपि च ॥३७॥

३७ वृष्णि=पृश्नि (वृष्टि प्रश्न, I O), सरयु=सरयू, नीलङ्गु=नीलाङ्गु, ईश्वरी=ईश्वरा 'ईश्वर शङ्करे प्रोक्त पार्वत्यामीश्वरेश्वरीति शब्दार्णव', उ ५ ५७ 'कृमि निमिश्च नीलङ्गुर्नीलाङ्ग कीट इत्यपि', शब्द

तापिञ्छमपि तापिच्छं त्रिपुपं त्रपुष तथा ।
डिण्डीरोऽपि च हिण्डीरः परशु. पर्शुना सह ॥३८॥

३८ तापिञ्छ (तपिच्छ I, तपिञ्छ, O2 तापिञ्ज, A c 2 4 68)=तापिच्छ, त्रिपुप=त्रपुप, डिण्डीर (हिण्डिर, O2)=हिण्डीर, परशु=पर्शु 'कुठारस्तु परशु पर्शु-पर्शधौ। परश्वध स्वधितिश्च', हे ३ ४५० 'इपरत्नाकर उपाध्यायसवस्वे च हिण्डेरादेश्च ड इत्यभिधाय डिण्डीर इत्यपि साधितम्। तच्चिन्त्यम्', उ ४ ३० 'हिण्डिर इति शब्द-रत्नावल्याम्', अ टी २ ६ १ ५

बालिका वालुका चापि दोर्दोषाऽपि भुजा भुजः ।
बाहुर्बाहा त्विषिस्त्विट् च सन्ध्या स्यात्सन्धिवत्पुन. ॥३९॥

३९ वालिका=वालुका, दोस्=दोषा, भुजा=भुज, बाहु=बाहा, त्विष्=त्विषि, (तृषातृष्णा, O2), सन्ध्या=सन्धि 'बाहो बाहुरिति स्मृत इति देशिकोष', अ टी २ ६ ८० 'बाहोऽस्त्रभुजयो पुमानिति दामोदर', उ १ २८ 'दोरस्त्रिया स्त्रिया दोषा भुजापि स्याद्भुज पुमान्', के 'द्युत् त्विट् प्रभा रविर्दीप्तिर्विभा रुक् च त्विषिश्छवि', के 'स्त्रिया वा भूम्नि सिकता वालुका वालिकाऽपि च, के प्रवेष्टो ना कुलिर्बाहुर्बाहुवाहू स्त्रिया पुमान्', के

भगिनीमपि भग्नीं च झिल्लरीं झल्लरीं विदुः ।
रेत च रेतसा सार्द्धमेधमाहुस्तथैधसा ॥४०॥

४० भगिनी=भग्नी, झिल्लरी=झल्लरी (झलरी, A c, Dvi), रेत (रेत्र, W, O2) रेतस्, एध=एधस् 'काष्ठ दारु समित्स्त्री स्यादेध एध समित्धनम्', शब्द

सवनन सवदन तरुणी तलुनीति च ।
प्रमदावन प्रमदवन च परिकीर्तितम् ॥४१॥

४१ सवनन=सवदन, तरुणी—तलुनी प्रमदावन=प्रमदवन

खरुली स्यात्तु खुरली वज्र वज्राशनिस्तथा ।
शिलमुञ्छ शिलोञ्छ च भवेदुञ्छशिल तथा ॥४२॥

४२ खुरली=खरली (O2 खुहिली I O) वज्र—वज्रा (वज्रशनि IO), शिल मुञ्छ=शिलोञ्छ=उञ्छशिल खुरली तु श्रमी योग्याऽभ्यासस्तद्भू खलूरिका', हे ३ ४५२

धरित्री धारयित्री च महिषी माहिषीति च ।
वासुदेवोऽपि वासु स्याद्वामदेवोऽपि वामवत् ॥४३॥

४३ धरित्री—धारयित्री I etc महिषी माहिषी वासुदेव=वासु वामदेव=वाम धारयित्री धरित्री च धात्री सागरमेखला शब्द

आशीराश्यहिदंष्ट्राया लक्ष्मीर्लक्षी हरिस्त्रियाम् ।
रुवको रूवक प्रोक्तावुरुवूकोऽपि तादृशे ॥४४॥

४४ आशिस=आशी लक्ष्मी लक्षी (O2 क ग both लक्ष्मी, I लक्ष्मि लक्ष्मी, Dvi) रुवक रूवक=उरुवूक (रुचकोरूचकी I क उरुवुक, रूवूक रूवुक, A c 2 4 51)

कुमुद च कुमुच्चापि योषिता योषिदित्यपि ।
शरद्भवेच्छरदया प्रावृट् प्रावृषया सह ॥४५॥

४५ कुमुद=कुमुद योषिता योषित शरद शरदा प्रावृष=प्रावृषा

नभ तु नभसा सार्द्ध तप तु तपसा सह ।
सह च सहसा सार्द्धं मह च महसा द्युतौ ॥४६॥

४६ नभ=नभस (also नभस उ २ ११७) तप=तपस (also तपस तपस्चन्द्रमा इति शब्दार्णव उ ३ ११७) सह=सहस मह महस (also महस महस ज्ञानम् उ)

तमेन च तम प्रोक्त रजेनाऽपि रज समम् ।
शाब्दिकैस्तु जलोकाभि कथिताश्च जलौकस ॥४७॥

४७ तम=तमस रज=रजस जलोका (जनौका O2)=जनौकस नित्यश्रपा जलौकस ॥ जलानोका जलूका च जनौका जलसर्पिणी ह ४ २६६ ७०

दिव प्रोक्त दिवा तुल्य पर्षत्परिषदा सह ।
वर्षा स्युर्वरियाभिश्च हर्षोऽपि हरिषेण च ॥४८॥

४८ दिव—दिव, पषद=परिषद वर्षा=वरिषा, हृष—हरिष ममज्या पषत्परिष दिति चन्द्र, उ १ १२९ अन्ये कप्रत्ययान्तन दिवशब्दनाकारान्तेन साधयन्ति', १५६ वर्ष स्याद्वरिषोऽपि चेति चन्द्र, ३ ६२

सर्षपः सरिषपश्च कर्षः स्यात्करिषेण च ।
मार्षो मारिष इत्युक्तः स्पर्शोऽपि स्परिशो यथा ॥४६॥

४६ सर्षप=सरिषप, कर्ष=करिष, मार्ष=मारिष, स्पर्श=स्परिश 'सरिषप कटु-स्नेह कदम्ब सर्षपोऽपि चेति चन्द्रव्याख्यानम्', उ ३ १४१ 'सर्षप स्यात्सरिषप कटुस्नेहा च तन्तुभ', त्रि वै ५७ 'मार्ष आर्य', हे २ २४७ 'आर्ये मारिषमार्षकाविति शब्दार्णव', अ टी ७ ६४

एवमन्येऽपि वार्हादावूष्मवर्णाः प्रयोगतः ।
मूर्ध्निरेफा विकल्पन्ते छन्दोभङ्गभयादिना ॥५०॥

५० वार्ह=वारिह, I 246 c also मूर्धरेफा (वाहार्दा, I O)

दक्षिणस्यामपाच्येव प्रायं त्वनशने विदुः ।
छन्दावभिप्रायवशौ कलज्ञः स्यात्कलाविदि ॥५१॥

५१ अपाची (*not* अवाची), प्राय (*not* प्रायस्), छन्द (*not* छन्दस्), कलज्ञ (*not* कलाज्ञ कलाज्ञवत्, O2)

समूहार्थस्य जातस्य चवर्गादित्वमीरितम् ।
अन्तस्थीययकारत्वं यवसस्य तु कथ्यते ॥५२॥

५२ जात (not यात), यवस (not जवस)

तन्तुवायस्य वायेऽपि तन्वादित्वं च दृश्यते ।
तुर्यस्वरादिरीर्वारुः कर्कटचा कथ्यते बुधैः ॥५३॥

५३ *तन्तुवाय=तन्त्रवाय*, ईर्वारु (ईचार, I) 'उर्वारु कर्कटी स्त्रियौ', अ २ ४ १५५=ईर्वारु, इर्वारु, ईर्वालु, एर्वारु, टी

ह्रस्वादिरर्तिः पीडायां धनुष्कोटचामपीष्यते ।
एतौ मध्यतवर्गीयौ वैदूर्यमणिशाद्वलौ ॥५४॥

५४ अर्ति=(आर्ति), वैदूर्य=(वैडूर्य), शाद्वल=(शाड्वल) 'एतौ मध्यटवर्गीयौ वैडूर्यमणिशाड्वलौ" इति दिग्परयोपाच्छाड्वल इत्यपि पाठ', अ टी ? १ १० The verse *may, however, mean* अर्ति *not* आर्ति, वैदूर्य *not* वैडूर्य, शाद्वल *not* शाड्वल

तवर्गमध्यौ रात्रौ च जम्बाले च निषद्वरः ।
चुल्ल्यामुत्पूर्वकं ध्मानं धान हानं च कथ्यते ॥५५॥

५५ निषद्वर not निषड्वर, उद्ध्मान=उद्धान

तालव्यमध्यो विशद ऊर्ध्वशब्दो यकारवान् ।
यवानी स्याद्यमध्यैव श्रावणो मासि मध्यमः ॥५६॥

५६ *विशद not* विषद, ऊर्ध्व *not* ऊर्द्ध, *यवानी not यमानी*, *श्रावण not* श्रावन ऊर्ध्व, अ. ७ ५ रिवेकारमपि, टी 'शुक्र श्वेत शितिगौरो विशदो विशदोऽपि च', शब्द

शफे खुरः कवर्गीयः क्षकारश्च क्षुरप्रके ।
नापितस्योपकरणे कषसंयोग इष्यते ।।५७।।

५७ खुर and क्षुर (जामातृ=यामातृ, योषा=जोषा, O2,)

अव्ययानव्ययं दोषाशब्दं रात्रौ प्रचक्षते ।
कन्याकुब्जं कान्यकुब्जं कोषलोत्तरकोशला ।।५८।।

५८ दोषा (ind, f), कन्याकुब्ज=कान्यकुब्ज, कोषला=कोशला 'कान्यकुब्ज महोदयम् ।। कन्याकुब्ज गाधिपुर कौश कुशस्थल च तत्', हे ४ ३९-४० 'कन्याकुब्ज कान्यकुब्ज कोशल कोषलोऽपि च', के

वाराणसीत्यपि प्रोक्ता तथा वाणारसीति च ।
तामलिप्ता दामलिप्ता तङ्कोऽथातङ्क इत्यपि ।।५९।।

५९ वाराणसी=वाणारसी तामलिप्ता=दामलिप्ता, तङ्क=आतङ्क 'तामलिप्त दामलिप्त तामलिप्ती तमालिनी, हे ४ ४५ काशी वाराणसी काशिवरणासी वराणसी', के

नन्दी नन्दिश्च पत्री च पत्रि स्याद्वस्नसा स्नसा।
यमल यामल द्वन्द्वे समौ खण्डिलखन्तिडौ ।।६०।।

६० नन्दिन्=नन्दि, पत्रिन्—पत्रि, वस्नसा=स्नसा (स्नया, I), यमल=यामल, खण्डिल=खन्तिड वस्नसा तु स्नसा स्नायु', हे ३ २९५

जनित्री जनयित्री च कफोणि कफणिस्तथा ।
वाल्मिकोऽपि च वाल्मीको बाली बालिश्च कथ्यते ।।६१।।

६१ जनित्री=जनयित्री कफोणि=कफणि, वाल्मीक=वाल्मिक, वालिन्=वालि 'कफोणि कफणिद्वयोरिति शब्दार्णव, अ टी २ ६ ८० 'कफोणि कफणि पुंसि कफणी कफणि स्त्रियौ । कफोणिश्च कफाणिश्च द्वावेतौ पुंस्यपि स्त्रियाम्', के 'वाली वालिरिन्द्रसुतश्च स', हे ३ ६ ८ अपि वल्मीकवाल्मीकौ', त्रि अ ७९ 'वल्मिक इति शब्दरत्नावल्याम्', अ टी २ ७ १

सुमेन सार्धं कुसुम मरन्दो मकरन्दवत् ।
अहितुण्डिकमित्याहुस्तथा स्यादाहितुण्डिकम् ।।६२।।

६२ सुम=कुसुम, मरन्द=मकरन्द, अहितुण्डिक (रुण्डिक, I)=आहितुण्डिक 'स्त्रिय सुमनस पुष्प प्रसून कुसुम सुमम्', अ २ ४ १७ 'अथ रसो मधु । मकरन्दो मरन्दश्च', हे ४ ४९२-३

विद्यादण्डीरमाण्डीरमणि स्यादाणिवत्पुन ।
आमण्डमण्डावेरण्डे प्रियकेऽप्यासनोऽसन ।।६३।।

६३ अण्डीर=आण्डीर, क, अणि=आणि, आमण्ड=मण्ड, आसन=असन 'गन्धर्व हस्तको मण्ड आमण्डो व्याघ्रपुच्छक इति तारपाल', अ टी २ ४ ५१ ('कश्चिदमण्डमिति पदमाह') 'पीठेऽभ्यकन्धयो क्लीवमासन ना तु जीवक इति स्वरभगौ', ४४

अपिशलिर्मुनेर्भेदे भवेदापिशलिस्तथा ।
चन्द्रभागा चन्द्रभागी खनौ खानिरपि स्मृता ।।६४।।

६४ अपिशलि=आपिशलि, चन्द्रभागा=चन्द्रभागी, खनि=खानि 'चन्द्रभागा चान्द्रभागा चान्द्रभागी च सा मता। चन्द्रभागी च सैवोक्ता', द्वि 'स्यादाकर खनि खानि', हे ४ १०२

गोनासगोनसौ सर्पे फाल्गुन फल्गुनोऽर्जुने ।
स्यात्तर्जन्या युतेऽङ्गुष्ठे प्रादेशोऽपि प्रदेशवत् ।।६५।।

६५ गोनास=गोनस, फाल्गुन=फल्गुन, प्रादेश=प्रदेश 'भवेतिलित्सो गोनासो गोनसो घोणसोऽपि च', हे ४ ३७२ 'प्रदेशिन्या प्रदेशोऽपि प्रादेशश्च नराविमौ', के

गजे मतङ्गमातङ्गौ नागे कालीयकालियौ ।
रोहीतके रोहितकोऽप्यूपरमुपरं मतम् ।।६६।।

६६ मतङ्ग=मातङ्ग, कालीय=कालिय, रोहीतक=रोहितक, ऊपर=उपर (see 10), 'गजो मतङ्गजो हस्ती द्विरदेभौ मतङ्गम । शुण्डाल सामजो नागो मातङ्ग पुष्करी द्वीप', धनञ्जय

इषीका स्यादीषीकापि वानायुजवनायुजौ ।
गुवाकोऽपि च गूवाकः कुचकूचौ स्तने भवेत् ।।६७।।

६७ इषीका=ईषीका (also इषिका, ईषिका, अ टी २ ८ ३८), वानायुज=वनायुज (वनाजुय, I O), गुवाक=गूवाक, कुच=कूच 'गुवाकोऽपि च गूवाक इति तारपाल', अ टी २ ४ १६६ 'वक्षःपर्यायरुहरुड्जायौ कूचौ कुचावपि', के

कुकरे च कुणि कूणिर्नाकौ कुलककूलकौ ।
पौगण्ड. स्यादपोगण्ड उलूत. स्यादलूतवत् ।।६८।।

६८ कुणि=कूणि, कुलक=कूलक, पौगण्ड=अपोगण्ड, उलूत=अलूत (उलूक=अलूक, ग) 'विकलाङ्गस्त्वपोगण्ड', अ २ ६ ४६ 'पागण्डो विकलाङ्गक इति रत्नकोश । पौगण्डो विकलाङ्ग स्यादिति हलायुधदत्त', टी निगर्गत कूणिपङ्गुपौगण्डा इति नाममाला', ४८

काकाचिके काकचिको भवेद्दृश्यस्तु रिप्यवत् ।
यातूलो वातुलोऽपि स्यात्कैकेयी केकयीत्यपि ।।६९।।

६९ काकाचिक=काकचिक, ऋश्य=रिप्य, वातूल=वातुल, कैकेयी=केकयी 'एण कुरङ्गमो रिप्य स्यादृश्यश्चारुलोचन', त्रि शि ८५ (=ऋष्य, रिप्य, A c)

विरिञ्चिश्च विर(रि)ञ्चोऽपि ब्रह्मण्यपि विरिञ्चन. ।
यरुडो यारुडोऽपि स्याद्विस्रपिस्रौ गजार्भके ।।७०।।

७० विरिञ्चि=विरञ्च--विरिञ्च विरिञ्चन, यरुड=यारुड, विस्र=पिस्र "द्रुहिणो विरिञ्चिर्द्रुघणो विरिञ्च", हे २ १२५ (द्रुघण घ टी) 'विस्रो विस्रवियं स्यात्', हे ४ २८६ 'विस्रा हिस्राति विसान्द", के

कर्करेटुः करेटुः स्यात्कुर्कुरः कुक्कुरोऽपि च ।
अम्बरीषं चाम्बरीषमुत्पले कुवलं कुवम् ।।७१।।

७१ कर्करेटु=करेटु, कुर्कुर=कुक्कुर (कर्कुरे कर्करेट स्यात्कुर्कुरे कुक्कुरोऽपि च, I O), अम्बरीष=आम्बरीष, कुवल=कुव (कुल, I O) "कर्करेटु करेटु स्यात्करटु कर्कराटुक', हे ४ ४०३ (=रभस, A c), 'उत्पल स्यात्कुवलय कुवेल कुवल कुवम्', २२९ "कुकुर कुक्करो मत', उ १ ४२ "कुक्कुरो मृगदशक । कुर्कुर शुनकोऽपि स्यात', के

कुमारिले कुमारिश्च मथिमन्थौ मथेऽपि च ।
वञ्चा वञ्ची स्नुहीभार्ग्योर्वरला वरटाऽपि च ।।७२।।

७२ कुमारिल=कुमारि, मथिन्=मन्थ=मथ, वञ्चा=वञ्ची, वरला=वरटा (ववद्या वरठा, I O) 'वारला वरला हसी वारटा वरटा च सा', हे ४ ३९३ 'वरटा वरटी हस्योस्तत्पतौ वरट स्मृत इति तारपाल', अ टी २ ५ २७ वज्र स्नुक् स्त्री स्नुही गुडा', अ २ ४ १०५ 'वैशाखमन्थमन्थानमन्थानो मन्थदण्डके", अ २ ९ ७४

कैटभा कैटभीश्वर्या कन्दर्या कन्दराऽपि च ।
भिदिर्भेदश्च कुलिशे वातिर्वाते कुटे कुटिः ।।७३।।

७३ कैटभा=कैटभी, कन्दरी=कन्दरा, भिदि=भेद, वात=वाति, कुट=कुटि "वातिरादित्यसोमयोरिति रभस", उ ५ ६ 'वसतिश्च कुटि कुटी । आलयश्च गृहा पुसि भूम्नि कूटो द्वयो सभा, शब्द दम्भोलिर्भिदुर भिदु', हे २ ९४

करे करिर्जटाया स्याज्जटिः शिल्या शिलाऽपि च ।
पुलिन्दे स्यात्पुलिन्द्रोऽपि निषादश्च निषादिनि ।।७४।।

७४ कर=करि, जटा=जटि, शिली=शिला, पुलिन्द=पुलिन्द्र, निषाद=निषादिन् जटी=जटि, A c II 4 32 'पञ्चशाख शय पाणि करो हस्त कल करि', के 'पुलिन्द्र कथ्यते म्लेच्छे पुलिन्दोऽपि निगद्यते इति तारपाल', अ टी २ १० २०

यतिश्च यतिनि प्रोक्तः सृक्विण्या सृक्वि सृक्व च ।
वहित्त च वहित्रं च निचुले हिज्जलेज्जलौ ।।७५।।

७५ यति=यतिन्, सृक्विणी—सृक्विन्=सृक्वन् (क्व, I O, A c), वहित्त=वहित्र, इज्जल=हिज्जल 'ये निर्जितेन्द्रियग्रामा यतिनो यतयश्च ते', अ २ ७ ४४ 'सृक्विण्या सृक्वि सृक्व चेति शब्दभेद । सृक्विणीति ईन्नन्तस्य स्त्रियामेकवचनम् । नान्तस्य सृक्वि इतीदन्तस्य क्लीबे द्विवचन वा', अ टी २ ६ ९ १ 'यानपात्र वहित्रकम् ।। वोहित्य वहन पोत', हे ३ ५३९-४० 'होडस्तराप्धुर्वहन वहित्र वार्वट पुमान्', त्रि वा ४६ 'निचुले हिज्जलेज्जलौ', हे ४ २११ 'निचुलेज्जलहिज्जला इति रभस', अ टी २ ४ ६१ (निचुलोज्जलेजलौ, I)

विख्रु विखुस्तया विग्रो नासाया विगमादिति ।
अमतिश्चामतिः काले रजन्यां च तमा तमी ॥७६॥

७६ विख्रु=विख्र=विग्र (विपुर्विपुस्तथा विग्रो, I), अमति=आमति, तमा=तमी 'विख्रविख्रु विग्रा अनासिके', हे ३ ११४ (also विख्य, A c) 'रजनी यामिनी दोषा वासतेयी तमा तमी', शब्द

विश्वप्सश्चापि विश्वप्सा सिध्मा सिध्म च कथ्यते ।
स्याद्वृक्का बुक्कया साकं धर्मे धर्मं च कीर्तितम् ॥७७॥

७७ विश्वप्स=विश्वप्सन्, सिध्मन्=सिध्मा, वृक्का=बुक्का (वृका, I O), धर्म=(m and n) (both धर्म I O), 'बुक्का हृद्वृदय वृक्का', हे ३ २८७, सि मा किलास त्वक्पुष्प सिध्मम्', हे ३ १३१

ऊष्मया सार्द्धमूष्माऽपि मज्जोक्तो मज्जया सह ।
शेपशेफौ च शेवश्च शेफं प्रोक्त च शेफसा ॥७८॥

७८ ऊष्मन्—ऊष्मा (both उ, I), मज्जन्=मज्जा, शेप=शेफ (m)=शेव =शेफ (n)=शेफम् 'मेहन शेफ शेफमी', हे ३ २७४

प्रापुन्नाटकमथाहुः प्रपुन्नाटे प्रपुन्नटम् ।
अररं चाररिश्चापि कपाटे स्यात्कवाटवत् ॥७९॥

७९ प्रापुनाट=प्रपुनाट=प्रपुनट (प्रपुनाड, A 2 4 147 =प्रपुन्नाल, प्रपुनाल, प्रपुनाड, प्रपुनड, c) अरर=अररि (अररी, A c See note 17)

भल्लो भल्लिश्च बाणे स्याद्दले पात्रं च पत्रवत् ।
ईर्ममीर्मा व्रणेऽपि स्यान्निर्झरेऽपि झरो झरिः ॥८०॥

८० भल्ल=भल्लि, पत्र=पात्र, ईर्म—ईर्मन्, झर=झरि 'स्त्रिया मिल्लिश्च भिल्ली च भल्लोऽपि स्यात्पुमानयम्', के 'पत्र पात्र दल पर्ण पलाश च च्छद पुमान्', शब्द

भवेदमात्येऽप्यामात्यः पीनसं स्यादपीनसे ।
अन्वासनं समुद्दिष्टं तथा स्यादनुवासनम् ॥८१॥

८१ अमात्य=आमात्य, पीनस=अपीनस (अपीनस्, I O etc), अन्वासन=अनुवासन "अपीनस प्रतिश्या स्यादिति रभस", अ टी २ ६ ५१

यूपश्च यभनं यातु यकाराद्वयवन्मतम् ।
परुणा च परुर्ग्रन्थौ काश्मीरी कास्मिरीति च ॥८२॥

८२ यूप, यमन (वभन, I O क, ग), यातु, परु=परुस्, काश्मीरी=काश्मिरी (I O) 'मज्जामारो ग्रन्थिपरुरिति पुस्काण्डे रत्नकोषात्', अ टी २ ४ १६२ काश्मरी=कार्श्मरी यकाराद्वयवन्मतम् would give a quite different sense

मातुलुङ्गे मातुलिङ्ग कदल्या कदलोऽपि च।
परुपक फले प्रोक्त पुरुष परुष तथा ॥८३॥

८३ मातुलुङ्ग (मातुनङ्ग क)=मातुलिङ्ग कदनी=कदल पुरुपक (परपक क) पुरुप=परुप कदनश्च कदल्यसाविति व्याडि । अजादित्वाट्टापि कदला', अ टी २ ४ ११३ मातुनुङ्गक मातुलिङ्गस्य अ टी २ ४ ७८

नारङ्गे नागरङ्गोऽपि स्याद्विसेऽपि विसण्डकम्।
वार्ताकुरपि वार्ताके वृन्ताकोऽपि च दृश्यते ॥८४॥

८४ नारङ्ग=नागरङ्ग विस (not complete in I O)—विसण्डक, वार्ताकु= वार्ताक=वन्ताक वार्ताकी अ २ ४ ११४ पुस्यपि वार्ताक इति वार्ता वार्ताकु टी

किसल स्यात्किसलये गुत्से गुच्छो गुलुञ्छवत।
अम्लातके स्यादम्लातममिलातकमित्यपि ॥८५॥

८५ विसल विसलय गुत्स गच्छ=गुलुञ्छ (च्छ I क) अम्लातक=अम्लात= अमिलातक नव तस्मिन विसलय किसल पल्लवोऽस्त्र तु ह ४ १८६ (also किशलय A c) गुच्छ गुञ्छ (गुच्छ ह) स्तवकगुसका । गुलुञ्छ १६२

जम्बीरेऽपि च जाम्बीरो जूर्णाया जूर्णिरित्यपि।
तित्तिरौ तित्तिरोऽपि स्यात्पीलक स्यात्पिपीलके ॥८५॥

८६ जम्बीर—जाम्बीर जूर्णा जूर्णि (झूणा झूणि?) तित्तिरि=तित्तिर पीलक= पिपीलक स्युजम्बी(म्बि)रे दन्तशठजम्भजम्बीरजम्भला (रा) अ २ ४ २४ कपोत लावतित्तिरा इति वाचस्पति अ टी २ ५ ३५ पिपीलकस्तु पीलक हे ४ २७२

गोदा गोदावरीनद्या मथुरा मधुरापुरि।
कविक कविकाया च स्याद गवेधौ गवेधुका ॥८७॥

८७ गोदा—गोदावरी मथुरा=मधुरा कविक कविका गवधु—गवधुका अथ गोदावरी गोला नि वा ६५ स्त्री गवधुगवधुका अ २ ६ २५ (also गवडु c) कवी खलीन कविका कविय मुखयन्त्रणम ह ४ ३१६ मथुरा तु मधुपघ्न मधुरा शिवपूरय के

मञ्जूपाया च पिटक पेटा पेटक इत्यपि।
पादातौ च पदाति स्यात्पादातश्च पदातिक ॥८८॥

८८ पिटक—पेटा (पेट क) पेटक पादाति पदाति=पादात=पदातिक पिटक पेटक पेटा' अ २ १० ३० (पडनि मुकुट । पीडनि स्वामी टी) पदातिपत्तिपदगपादा तिकपदाजय ८ ६६ (पादातिपत्तिपादातपादविकपदाजयमित्यमरमाला' also पदात टी)

पादत्राणे तु पन्नध्री भवेत्प्रणिहिताऽपि च।
जलायुका जलौकाया गैरिके च गवेरुकम् ॥८९॥

८९ पादत्राण=पन्नध्री=प्रणिहिता (प्राणहिता I O क ग), जलायुका=जलौका (See note 47), गैरिक=गवेरुक 'उपानत्पादुका पादू पनद्धा पादरक्षिका। प्रणिहिता', हे ३ ५७८

नासिकाया च नक्र स्याद्वक्रे वङ्कोऽप्युदाहृत।
सरणी च प्रसारण्या मुष्के स्यात्फलक फलम् ॥९०॥

९० नक्र=नासिका, वक्र=वङ्क, सरणी=प्रसारणी, फलक=फल 'प्रसारणी सारणी च सरणा सरणीति च", शब्द

भवेद्दाढाऽपि दष्ट्राया शाल्मल्या शल्मलीति च।
वध्वा च बन्धुकापि स्यादञ्जन्यामङ्गनाऽपि च ॥९१॥

९१ दाढा=दष्टा, शाल्मली=शल्मली, वधू=बन्धुका, अञ्जनी=अङ्गना शाल्मलि द्वयो, अ २ ४ ४६=शाल्मनि, शाल्मल, टी 'दाढिका दष्ट्रिका दाढा', वे अङ्गना=अञ्जना अ टी ३ ४

ह्रस्वान्ता स्यादलाबूश्च दीर्घादिश्च प्रतीयते।
ऊर्णनाभ इदन्तश्च किकीदिवि किकीदिवे ॥९२॥

९२ अलाबू=अलाबु=आलाबू ऊर्णनाभ=ऊणनाभि, किकीदिवि=किकीदिव अलाबू, A २ ४ ५६ अलाम्बू, आलाबू अलाबु, लाबु, लाबू, A c अलाबु स्त्री पिण्डिफला, तुम्बिस्तुम्बी महाफला। तुम्बा तु वर्तुलाऽलाबूर्निम्बे तुम्बी तु लाबुवेति वाचस्पति' 'चापो दिवि किकि स्मृत इति व्याडि', अ टी २ ५ १६ (also किकीदीवि किकिदिवि, किकिदिव, किकीदिवी, किकीदिव किकी') स्मृतश्चाप किकीदिवीरिति विक्रमादित्यकोष वोपालिते किकिदिवमहिकश्चाप स्यादिति सर्वे ह्रस्वा', उ ४ ५६ 'ऊर्णनाभिरूणनाभो लूताशावक इत्यपि', शब्द

करेटौ करटुश्चापि दूत्या दूतिरपि स्मृता।
स्यान्निचोले निचुलक स्यादसिक्न्यामसिक्निका ॥९३॥

९३ करेटु=करटु (see note 71), दूती=दूति, निचोल=निचुल, असिक्नी=असिक्निका (असिक्यामसिकिका I O)

जीवञ्जीवे जीवजीवश्चालन्यामपि चालनम्।
स्यूते स्यून तथा स्योनमभ्यूपेऽभ्युप इत्यपि ॥९४॥

९४ जीवञ्जीव=जीवजीव (also जिवाजिव, A c 2 5 35), चालनी=चालन, स्यूत=स्यून=स्योन, अभ्यूप=अभ्युप (also अभ्योष, A c 2 9 47) 'चालन तितउ प्रोक्तमिति क्लीबकाण्डे रत्नकोश, स्योनस्यूतप्रसेवका इति रभस', अ टी २ ९ २६ 'स्त्रिया क्लीबे च चालनी, वे

करम्बो मिश्रिते वान्तो भान्तस्तु दधिसक्तुषु।
आमीक्षा ह्रस्वमध्याऽपि मध्योकार च यौतकम् ॥९५॥

९५ करम्ब and करम्भ (A c 2 48) आमीक्षा=आमिक्षा यौतक=यौतुक यौतक यौतुक च तदिति वाचस्पति अ टी २ ८ २८

धुवित्र निरुकारञ्च स्याद्‌वौ रिपिरित्यपि।
इरिण स्याच्च दीर्घादि कृषके कृपिकोऽपि च ॥९६॥

९६ धुवित्र=धवित्र (A c 2 7 23) ऋपि=रिपि इरिण (इरण I O)= ईरिण कृषक=कृषिक क्षत्राजीव कपकश्च (कापकश्च) कृषिकश्च कृषीवल कृषको (कृषिको) लाङ्गल हलम अ २ ९ ९ १३ (कृषिकाकृषिको फालकृषकाविति रुद्र टी)

तालव्यदन्त्ययोरुक्ते सर्वला सर्वलीति च।
तालव्यद्वयमध्योऽसावाशुशुक्षणिरिष्यते ॥९७॥

९७ सवला शवला (A c 2 8 93) सवली (शवली) आशुशुक्षणि

विष्णौ दाशार्हशब्दस्य मध्यतालव्यता मता।
तालव्यान्तश्च कोटीश प्राशस्तालव्यदन्त्ययो ॥९८॥

९८ दाशाह not दासाह कोटीश (also कोटिश अ २ ९ १२) प्राश=प्रास

दन्त्योपान्त तु कर्पासमहानसमलीमसम।
काञ्जिकादौ च कुल्मापो दन्त्योपान्तोऽपि कीर्त्यते ॥९९॥

९९ कर्पास महानस मलीमस कुल्माष=कुल्मास

आदिदन्त्य तु सुषवीसम्बाकृतसमूरु च।
कुसीद च कुसूल च मध्यदन्त्यमुदीरितम ॥१००॥

१०० सुषवी (also सुसवी सुशवी A c 2 4 155) सम्वाहृत (शम्बाहृत, अ २ ९ ९-दन्त्यादिरपि टी) समूर अ २ ५ ९ (सन्तेममभूरु च I O) कुसीद (also कुशीद कुषीद अ टी २ ९ ४) कुसूल (also कुशूल H W कुसूलो दन्त्यसवार वानव उ ४ ९०)

पारावार पमध्योऽपि सोपान दन्त्यमादि तु।
विश्वस्ता स्याद्वमध्यैव न विशस्तेत्युदाहृता ॥१०१॥

१०१ पारावार (पारावर I O)=पारापार (A c 101) सोपान विश्वस्ता not विशस्ता

स्यात्कवर्गद्वितीयादिक्षा तादिरपि खुल्लक।
स्यात्पवर्गद्वितीयादि फणाया तु फटाऽपि च ॥१०२॥

१०२ खुल्लक—क्षुल्लक स्फटा=फटा खुल्लकस्त्रिषु नाचेऽल्प इति रभस अ टी २ १० १६ (फटाया) स्फटाया तु फणा द्वया अ ८ ९ फट स्फुट। फण ह ४ ३८१

त्रयोदशस्वराद्यं तु शोभाञ्जनमुदाहृतम् ।
तनूनपात्तकारान्तो न तवर्गतृतीयभाक् ॥१०३॥

१०३ शोभाञ्जन, तनूनपात्, not तनूनपाद्

तवर्गपञ्चमोपान्तमङ्जनं केवलं पुनः ।
हाहाशब्दस्तु सान्तोऽपि कथितो दिव्यगायने ॥१०४॥

१०४ अङ्जन, not अङ्गण (?A 22 13), हाहा=हाहस् (A c 55)

चतु शाले चवर्गीयमध्यं सञ्जवनं विदुः ।
पवर्गमध्यसान्तश्च रेफः स्यादधमार्थकः ॥१०५॥

१०५ सजवन (also सयवन and सजीवन, W), रेवस् (रेपस्, उ ४ १८६)=रेफ

अन्तस्थमध्य वैयात्यं वेम्नि वेमश्च वेमकम् ।
कमने कामनोऽपि स्याद्दीर्घादिः कूकुदः स्मृत ॥१०६॥

१०६ वैयात्य, वेम=वेमक (वेम इत्यपि, अ टी २ १० २८)=वेमन् (वेवेमश्च-केमकम्, I 0), कमन=कामन (कम्र कामयिताऽभीक कमन कामनोऽभिक, अ ३ १ २४), कूकुद (कुकुद इत्यपि, अ टी ३ १ १४)

प्रभायामपि भा शब्दः सान्त. पुलिङ्ग एव च ।
एडमूकेऽनेडमूकः शूर्म्यां शूर्मिरपि स्मृता ॥१०७॥

१०७ भास=भास्, एडमूक=अनेडमूक, शूर्मी=शूर्मि (सूर्मी=सूर्मि, अ टी २ १० ३५)

एडूक ह्रस्वमध्य च ह्रस्वान्ता च पदव्यपि ।
शैवले स्याच्च शैवाल शेवल शीवल यथा ॥१०८॥

१०८ एडूक=एडक, पदवी=पदवि, शैवल=शैवाल=शेवल=शीवल 'भवेदेडोव-(?) मेडुकम्,' द्वि 'नील्या शैवालशेवले । शेवाल शैवल शेपाल जलाच्छूकनीलिके,' हे ४ ३३३ "शेपाल शैवलो न स्त्री शैवालो जलनीलिकेति शब्दार्णव', उ ४ ३८

तूणा तूणी च तूणीरे मरीच मरिचेऽपि च ।
चित्रेऽपि चित्रलोऽपि स्याच्चिन्ताया चिन्तियाऽपि च ॥१०९॥

१०९ तूणा=तूणी=तूणीर, मरीच=मरिच (A c 2 9 36), चित्र=चित्रल, चिन्ता=चिन्तिया 'तूणोपासङ्गतूणीरनिषङ्गा इषुधिर्द्वयो ॥ तूण्याम्,' अ २ ८ ८८-९ 'चुरादौ चिति स्मृत्यामित्यत्र माधव अत्र मैत्रेय पा, ३ ३ १०५ अकारे विधातव्येऽडो विधान गुणाभावार्थं तत्सामर्थ्यान् कदाचिण्णिलोपो नास्तीति तत्र चिन्तियेति'

छन्दसि स्यादनड्वाही भायायामनडुह्यपि ।
मध्येकारोऽपि चिपिटो ह्रस्वादिश्चोरणोऽप्यवौ ॥११०॥

११० अनड्वाही=अनडुही, चिपिट, उरण अपि may refer to other forms 'उस्राऽघ्न्या रोहिणी शृङ्गिण्यनड्वाह्यनडुह्यपा,' हे ४ ३३१ 'उक्तानडुही वृषैरनड्वाही,' ह

उत्तमाया गवि प्राहुरिकारादिश्च नैचिकी।
साच्यर्थे साचिरप्युक्तो भूतार्थे च तयास्तथा ।।१११।।

१११ निचिकी=नैचिकी, साचि (adj and ind), तथा (adj and ind) 'नैचिकी गौरुत्तमा तु निचिकी सा प्रकीर्तितेति नाममाला,' अ टी २ ९ ६७ (नीचिका, नीचिकी, द्वि) "साचिरित्यनव्ययशब्दोऽप्यस्तीति केचित्,' दुर्गादास ४९६

चवर्गादिरपि प्रोक्ता यामि स्वसृकुलस्त्रियो ।
वातासहो वातसहो वातूले स्यादिद द्वयम् ।।११२।।

११२ जामि=यामि, वातासह—वातसह 'यामिर्यामी च जादिमे,' के

अप्सर स्वप्सरा प्रोक्ता सुमना. सुमन सु च ।
बर्बरी बर्बरा शाके वितुन्न सुनिषण्णकम् (?) ।।११३।।

११३ अप्सरस् अप्सरा सुमना=सुमनस्, बर्बरी—बर्बरा, वितुन=सुनिषण्णक (वितुन्नेह चतुष्टमू I O क) तत्र सुमना सान्त टाबन्तोऽपि, अ टी २ ४ ७२

तन्द्रीस्तन्द्रिश्च तन्द्राया कुरङ्गे च कुरङ्गम ।
पृथगच्छश्च भल्लश्च भालूकेऽप्यच्छभल्लवत् ।।११४।।

११४ तन्द्री तद्रि तन्द्रा (A c 737), कुरङ्ग=कुरङ्गम, अच्छ=भल्ल अच्छ भल्ल (see note 7)

जलायुके जलौक च जलोक च जलूकवत् ।
घोंघके शम्बुकोऽपि स्याद् बुध्ने ब्रध्नश्च दृश्यते ।।११५।।

११५ जलायुक—जलौक=जलोक=जलूक शम्बुक—शम्बूक, बुध्न=ब्रध्न

लङ्गूलमपि लाङ्गूल भम्भरा भम्भराल्यपि ।
त्वचि त्वच किरोऽपि स्याकिरौ प्रोक्त पथ पथि ।।११६।।

११६ लङ्गूल=लाङ्गूल, भम्भरा=भम्भराली (लम्भराल भराण्यपि, I O क) त्वच्=त्वच, किर=किरि, पथ=पथिन 'अथ किर किरि,' हे ४ ३५३ अस्त्री पुच्छमनु लाङ्गूल क्लीवे लाङ्गूलमित्यपि। स्त्रिया क्लीवे च लङ्गूल पुच्छमस्त्री लज पुमान' के 'वाट पयश्च मागश्च,' त्रि भू १६ (=सुभूतिचन्द, उ ४ १२) 'त्वक्त्वचचोचशब्दा स्युर्वल्वे चर्मणि पत्रव इति धरणि,' अ टी २ ४ १३४ 'त्वक् स्त्री त्वचा त्वच चोच वल्क वल्कल चोलकम्,' शब्द

अजगावाजगाव च भवेदाजिगव तथा।
पिनाकेऽजगव चाथ संहिकेये तमस्तमा ।।११७।।

११७ अजगाव=आजगाव=आजिगव=अजगव, तम=तमस् अजगव=अजवक, A c 37 पिनाक स्यादजगवमजकाव च तद्धनु,' हे २ ११५ 'तम मान्त क्लीवे पुसि च क्वचित अदन्त स्वर्भानुस्तु तमो राहुरिति पुस्वाण्डे रत्नकोषामरमालयोर्दानात' अ टी २६

चुलुकी चुलुपी च स्यादुलूपी शिशुमारके।
अगाधेऽस्थाघमस्थागमस्थायं च प्रयुज्यते ॥११८॥

११८ चुलुकिन्=चुलुपिन्=उलूपिन्, अस्थाघ=अस्थाग=अस्थाय 'अस्थाघा (Hem I) स्थागमस्ताघमगाधमतलस्पृशि,' हे ४ १३६ 'उलूपी शिशुक समौ,' अ १ १० १८. (also ऊलूपिन्, चुलुम्पिन्, W, चुलकिन्, चुलपिन्, क)

स्यान्मध्योष्मचतुर्थत्वमंहसो रंहसस्तथा।
चिह्ने ललामशब्दोऽपि स्याददन्तश्च पुंसि च ॥११९॥

११९ अहस्=अह (अङ्घ, A 1 4 23), रहस्=रह, ललामन्=ललाम

द्रविडः स्यान्ममध्योऽपि काफलञ्चापि कट्फले।
व्रीडायाञ्च भवेद्व्रीडो लज्जामात्रेऽप्यपत्रपा ॥१२०॥

१२० द्रविड=द्रमिड, कट्फल=काफल, व्रीडा=व्रीड, अपत्रपा=(त्रपा against लज्जा साऽपत्रपाऽन्यत, A 7 23) 'व्रीडादयश्च वरटश्च वराटकश्च उत्कण्ठवाणकरकाश्च समामयाश्चेति रभस' A c 'काफल कट्फल कुम्भी,' शब्द

उलूक मध्यह्रस्वं च ह्रस्वादिः स्यादलिम्पकः।
तथा कुरुवके रेफो निरुकारः प्रयुज्यते ॥१२१॥

१२१ उलूक=उलुक (also ऊलूक सर्वस्वे तु ऊर्ध्वौ कर्णौ अस्य इति पृषोदरादित्वाद् दीर्घादिक ऊलूक इति साधितम्, उ ४ ४१), अलिम्पक (?) (अलिन्दक, I etc), कुरुवक=कुरवक, A c 2 4 75

मञ्जिष्ठायां तु भण्डीरी मध्यह्रस्वाऽपि पठ्यते।
दीर्घादिर्वृश्चिकेऽपि स्यादली स्यादालिरित्यपि ॥१२२॥

१२२ भण्डीरी=भण्डिरी (मण्डीरी, A 2 4 91), अलिन्=आलिन्=आलि 'वृश्चिको द्रुण आलि स्यादिति वोपालित। अथाली स्याद्वृश्चिके भ्रमरे पुमानिति कोशान्तरम्' (मे) अ टी २ ५ १४ 'वृश्चिको द्रुण आल्यालि', हे ४ २७७

बुक्को बुक्का स्मृतौ बुक्कन ग्रैवो ग्रैवेयकेऽपि च।
खञ्जे खोडश्च खोरश्च स्यात्तरीस्तरिरित्यपि ॥१२३॥

१२३ बुक्क=बुक्का=बुक्कन्, ग्रैव=ग्रैवेयक, खोड=खोर, तरी=तरि 'खोडखोरौ तु खञ्जके', हे ३ ११६ (also खोल, A c 2 6 48)

नासिकायाञ्च नस्याऽपि मथि मन्थाक इत्यपि।
कार्तस्वरं मध्यदन्त्यं सीहुण्डः स्यात्सिहुण्डवत् ॥१२४॥

१२४ नासिका=नस्या (नस्ता, I O), मन्थाक=मथिन्, कार्तस्वर, सीहुण्ड=सिहुण्ड 'नसा नस्या च नासिका। गन्धनाली च नासिक्यम्', त्रि म ४४ 'घ्राण गन्धवहा नासा नसा नस्या च नासिकेति साहसाङ्क', 'वज्रद्रुम सिहुण्डोऽथैनं रभसाद्ध्रस्वादिरपि। सीहुण्ड इति तालव्यादिरपि,' अ टी २ ६ ८६, २ ४ १०५

श्रोष्ठचाद्यन्तो लुलायोऽपि मरुतेऽपि हलन्तता ।
विद्यात्पुरुरव शब्दे रुकारस्यापि दीर्घता ॥१२५॥

१२५ लुलाय=लुलाप (A c 2 5 4) मरुत=मरत पुरुरवस=पुरूरवस उ ४ २३१ (विपासुररव शब्दे रुकारस्यापि दीर्घता I O) तथा च विक्रमादित्यकोष । मरुत स्पशन प्राण समीरो मारुतो मरुत उ १ ८६

स्यात्कुरुण्ठोऽपि दीर्घादि सैरेयेऽपि च सम्मत ।
नालिकेर इदन्तोऽपि तथा दीर्घद्वितीयवान् ॥१२६॥

१२६ कुरुण्ठ=कूरुण्ठ (I स्वरजेष्ठेऽपि समत' क I O) नालिकेर—नारिकेरि= नालीकेर (नालिकेर नारिकेर नारिकेल नाडिकेर नारीकेल नारिकेलि नारीकेली A c 2 4 168=नालिकेल Hem iv 217) कुरण्ट A 2 4 74 कुरण्ड c

काण्डे शर शुभ क्षेमे शारु शवलवाणयो ।
किशुकश्च शुकश्चापि स्मृतस्तालव्यदन्त्ययो ॥१२७॥

१२७ शर (सर I etc) शुभ (क I सुभ O) शारु किंशुक—किंसुक शुक—सुक विकष पत्रवाहश्च चित्रपुङ्ख शर सर । सरु शरुममभेदी वीराङ्कश्च लक्षहा वे

शूनासुङ्गसुरङ्गास्तु दन्त्यतालव्ययोरपि ।
कोटीशश्चाप्यदन्त्यस्तु रिभुक्ष स्वर्गवज्रयो ॥१२८॥

१२८ शूना सूना सुङ्ग—शुङ्ग सुरङ्ग=शुरङ्ग कोटीश रिभुक्ष (ऋभुक्ष ? उ ४ १२)=(ऋभुक्षिन)

किन्नराश्वमुखौ भिन्नाभिन्नौ दैत्यासुरादिवत् ।
रिष्टारिष्टे अभिन्नार्थे भिन्नार्थे च क्वचिन्मते ॥१२९॥

१२९ किनर=and not=अश्वमुख असुर=and not=दैत्य अरिष्ट= sometimes not=रिष्ट

वाग्मी (ग्मि ?) वाल्मीकिमित्रोल्का सत्रच्छत्रपतत्रिण ।
सस्कर्तेत्यादिसयोगिशब्देष्वनुपयोगिषु ॥१३०॥
इद तुल्यान्त (क्ष)रद्वन्द्वस्योऽप्ययेद्भेदक क्वचित् ।
यमकादावपीत्येषा चिन्ताऽस्माभिरुपेक्षिता ॥१३१॥
तथा ह्यपश्यदद्राक्षीदित्यनार्थे क्रियापदम् ।
अप पयस्तनू कुर्वदित्यन्यत्र पदद्वयम् ॥१३२॥

१३२ अप+श्यत+अद्राक्षीत=अपश्यत अद्राक्षीत

इति शब्दभेदनिर्देश शब्दभेद समाप्त ।

अथौष्ठ्यदन्तोष्ठ्यवकारभेदः ।

वृन्दारकव्रजवराटकवेदिवृन्दवन्दारुवैरिवदरीविटपान् विटं च ।
विद्वद्व्रणौ वरणवृहणबोधवेधवन्धूरबन्धुवधिरांश्च ववन्ध वृद्धान् ॥१॥
बेलाबलौ बहुलबाहुलकान् बलीकं बोलं बिलं बलजबालकबालुकाश्च ।
बेह्द्वृहद्वहलबाहनबाहुबभ्रुबस्तं बलि बनबलाहकबङ्कवीथीः ॥२॥
बालेयबञ्जुलबराहबकान् बलाका बालुङ्किकाबकुलबुक्कबकेरुकाश्च ।
बाल्हवाटबरटानपि बार्बटीरबारुण्डबण्डुकबरण्डकबर्बटीश्च ॥३॥
बाहिनीबनिताबेदिबणिज्याबारिबण्डरम् ।
बर्धनीबृत्रबटकं बरत्रा बटुकं बिडम् ॥४॥
बासनाबासिताबस्त्रबोरबासरबागुराः ।
ब्रीडनीं बाणिनीं बीणा बानीरं बानरं बचाम् ॥५॥
बिहगाख्यं बिशब्दं वाऽप्यव्ययं वा न वेति च ।
बार्तरूकं बदान्यं वा विद्याद्वाद्यं च वादनम् ॥६॥
अथ मध्यपवर्गीयाः कर्बरः कर्बुरोऽब्बर. ।
बर्बरी शबरीर्बारुः सम्बराडम्बराम्बरम् ॥७॥
कम्बलं सम्बलेर्बारु शर्बला शाद्वलोऽपि च ।
नड्बलाबेलजम्बालशैबालाद्याश्च कीर्तिताः ॥८॥
कथ्यन्तेऽथ पवर्गीयबान्तशब्दाश्च केचन ।
गन्धर्बं खर्बं गर्बाह्वजिह्वापूर्बश्च दूबर्या ।
रोलम्बः शतपर्बार्बा दार्बो चार्बो च दर्बिभृत् ॥९॥
कदम्बकादम्बनितम्बनिम्बबिम्बप्रलम्बाम्बुविडम्बडिम्बाः ।
करम्बहेरम्बकुटुम्बकुम्बास्तुम्बी कलम्बो च स(क?) डम्बिचम्बाः ॥१०॥
जम्बूः कम्बुरलाबूश्च शम्बः शु(चु?)म्बोऽम्बया सह ।
शिम्बा लम्बा च बा(चा?)डम्बगोडुम्बस्तम्बकम्बयः ॥११॥

इति पवर्गीयवकारनिर्देश ॥

अथान्तस्थोयवकारः ॥

विन्दुविद्रुमवदान्यविभ्रमा वित्त(न्द ?)वर्मविलुविल्. (शचिव, क) विद्यया ।
व्याघ्रवप्रवरवेरवर्करा वादरो(?)वसिरवारुवागुरा. ॥१२॥
वामवामनविमानवेदना वानवितवमनं विलेपनम् ।
वातवातिकवितानवर्तनीवर्तिवेतनवसन्तवृत्तयः ॥१३॥

वार्ताविच्छित्तिवृत्तान्तवितण्डाश्च वितुन्नकम् ।
विकटो वेकटो व्युष्टिर्विष्टिर्विष्टरवेष्टनम् ॥१४॥
वल्लूरो वल्लरी वल्ली वेल्लितं वल्लभोऽपि च ।
विदेहो विग्रहो वर्हो वर्हिर्वह्निर्विहायसः ॥१५॥
वहित्रं विकचो वीचिर्वर्चोवञ्चकवाचिकम् ।
वन्धूकं वीवधं वेधा विधाविधुवधूवृकाः ॥१६॥
विवेको वर्णकं वेणी वीणाविपणिवेणवः ।
विषाणं वीरणं वाणो वपा वाष्पो वपुर्वयः ॥१७॥
वैशाखो विशिखो वाढं व्यूढं वर्ष्म विषं वृषः ।
विषयं वर्षणं वीजं वाजं वृजिनवर्जने ॥१८॥
व्यजनं व्यञ्जनं वज्रं वैजयन्ती विशारदम् ।
व्यालवङ्गलवल्मीकवीपि(व्रीहि?) लावाल्हिको वली ॥१६॥
वालो विचकिलो वङ्गं विडङ्गं वेगवर्णनम् ।
वेधसा वासितं वेशवैश्यविश्रम्भवेश(ल्ल?)यः ॥२०॥
विश्वविस्रस्तविशिख(प)वंशव्यसनवासवम् ॥२१॥
वायसो वाहसो वासो वीभत्सो वसतिर्वसु ।
विदारी वठरो वीरुदित्याद्यन्तस्थवादयः ॥२२॥

इति आदिदन्तोष्ठ्या ॥

अथापि मध्यदन्तोष्ठ्याः कथ्यन्ते केचनापरे ।
देवकः सेवकावुत्तप्रावाराः प्राध्वरोऽपि च ॥२३॥
तन्तुवायः प्रवरको गोविन्दः श्रावणोल्वणम् ।
अध्वा मद्वा (वध्वा, क)युवाऽथर्वा मघवा सर्व (शवव ?)पर्वणी ॥२४॥
(दन्तोष्ठ्याः समुदाहृताः)
अवावादिविधानाच्च संप्रसारणतोऽपि वा ।
इत्येतदादयः शब्दा अभेदेऽत्र विनिश्चिताः ॥२५॥
ओष्ठ्यदन्तौष्ठ्ययोरत्र धात्वर्थादिविशेषतः ।
यदि स्यादनयोः क्वापि कादाचित्को व्यतिक्रमः ॥२६॥

इत्योष्ठ्यदन्तोष्ठ्यवकारनिर्देश. ॥

अथोष्मभेदः ॥

अथ तालव्यमूर्धन्यदन्त्यानामपि लेशतः ।
शषसानां विशेषेण निर्देशः क्रियतेऽधुना ॥१॥

श्यामाकशाकशुकशीकरशौकशूकशालूकशंकुशकशङ्कुरशुवल (क)शु (श)काः।
शौटीरशाक (व?) शकटाः शिपिविष्टशिष्टशाखोटशाटकशटीशदितं शलाटुः ॥२॥
शीतञ्च शातशतशातनशंच (शम्भ) शम्बशम्बूकशम्बरशुना च (श्च?) शिवा
शिलीन्ध्रः।
शोभा शुभं शरभशीभरशुम्भशम्भुश्वभ्राणि शुभ्रशरदौ शकुनिः शकुन्तिः ॥३॥

३ २ शीभव, W But comp Mādhava शीभृ कत्थने बाहुलकादर शीभर

शालाशिलाशकुलशाद्वलशालुशेलुशार्दूलशूलशवलाः शमलं शृगालः।
शेफालिकाशिथिलशृङ्खलशीलशैलशैवालशल्यशलशम्बलशर्वलानि ॥४॥
शालालुशालुशलिशाल्मलिशिवलशुष्कशुल्कानि शिल्पशलभौ शललं शलाका।
श्रोणिः शणः (शः, क) श्रवणशोणितशोणशाणश्रेणीश्रुतश्रयणशून्यशरण्यशङ्काः॥५॥
शोचिः शचीशुचिशयः शरुशर्मशीर्णश्रीपर्णशोथशपथश्वय (य) शण्डशौडाः (शण्ढाः)।
श्रेयः श्रमः शमनशोधनशक्यशाक्यशाण्डिल्यशाल्वलशमीशुनकाः श्रविष्ठः ॥६॥
शाखाशिखाशिखरशेखरशङ्खशापशम्पाशिफाशफरशेफशफाः शिखण्डः।
शृङ्गारशृङ्गशरशावशरारिशारिशाराः शरावशवरश्च शिरं शिरश्च ॥७॥
शरीरशालारु (र) शरारुशैं (शा) रुशोभाञ्जनश्रावणशादशूद्राः।
शनिः शनैः श्लीपदशिग्रुशीधुशुद्धान्तशान्ताः शितिशौर्यशौण्डाः ॥८॥
शोठः शुण्ठी शठः श्रेष्ठश्वित्रश्रोत्राणि शर्करा।
शवरीशर्वरीशक्तिशुक्तिशुक्तानि शष्कुली ॥९॥
शान्तं श्वेतं शिविश्यावशङ्कुश्वयथुशाकिनी।
शिङ्कुः (वकुः, W) शोकश्च शुल्वं च शालीनञ्च शिलीमुखम् ॥१०॥
श्लक्ष्णं श्लाघा च शीघ्रञ्च शिक्यं श्रद्धा च शिंशपा।
श्योनाकः शूरणः श्राणा शिक्षा श्यामा च शेवधिः ॥११॥

इति आदितालव्या।

उशीरकाश्मीरकर्कशशुकांशुकं किशोरकिशारुकशेरुकौशिकम्।
जलाशयाशोककृशानुकाश्यपा यश.पिशङ्गाश्मपिशाचरश्मयः ॥१२॥
निशान्तवेशान्तविशालपेशलं बिलेशयाश्वत्थनिशीथविंशतिः।
विशङ्कटश्चानुशयाशयाश्रयाः सहोपशल्याऽशनकाशिताश्विनः ॥१३॥
निशितं पिशितं प्रश्नं (श्नः) पिशुनो दशनोऽपि च।
उशना लशुनं वेश्म कश्मलं विश्वमश्ववत् ॥१४॥

ऋश्यावश्यायविशिखविशाखाविशिखा(पा)शव ।
विशद पाशक पार्श्वं विश्रामश्चेश्वरोऽशनि ॥१५॥

इति मध्यतालव्या ।

ईशप्रकाशकुशकेशविकाशकाशमाकाशकोशकपिशानिशपाशपेशि ।
त्रिंशाशतादृशदृश सदृशो विनाशकीनाशकर्कशदिशो दशदेशदाशा ॥१६॥
कोशाशुलोमशपलाशनिवेशलेशक्लेशप्रवेशपरिवेशविशश्च वेश ।
पर्शु पशु परशुरशुरुपाशुपाशुनिस्त्रिशदशविवशा मशवशविशा ॥१७॥
वालिश कुलिशो राशिर्वराशिर्वडिशो भृशम् ।
अपभ्रंश पुरोडाशो विमिश्रोऽश्रिरनेकश ॥१८॥
दर्श स्पर्श स्पशोऽमर्श कर्शो वाशानिशे कशा ।
आशादशोर्वशीकाशीविनिवेशा प्रतिष्कश ॥१९॥

इति अन्ततालव्या ।

शौरिर्मुरारौ शिव एव शर्व शूर समर्थे झष एव शाल ।
शम प्रशान्तौ शकल च खण्डे शकृत्पुरीषेऽजगरे च शीर ॥२०॥
मूर्द्धन्यज्येष्ठयोर्वंश्य करिण्याञ्च वशाऽश्रुणि ।
अश्र वेदे च कर्णे च श्रुतिर्दाशश्च धीवरे ॥२१॥

इति व्यवस्थातालव्या ॥

शिंशपा शाश्वत श्वश्रू श्वशुर शिशिर शिशु ।
शिश्नाशशश्मशानानि शशी शश्वत् कुशेशयम् ॥२२॥
शुकशिम्बिश्च काशीशस्तथा शीतशिवोऽपि च ।
तालव्यशद्वययुता कियन्तोऽमी प्रदर्शिता ॥२३॥

इत्युभयतालव्या ।

तालव्या अपि दन्त्याश्च शम्बशम्बलशूकरा ।
रशनाऽपि च जिह्वाया शृगाल कलशोऽपि च ॥२४॥

इति तालव्यदन्त्या ।

आश्वास शासन शास्त्र शस्त्र शास्ता शरासनम् ।
तालव्यानन्तर दन्त्यं शब्दा केचिदुदीरिता ॥२५॥

इति तालव्यशकारनिर्देश ।

षट् षण्डः षष्टिका षष्टिः षोढा षोडंश्च षोडश ।
षालवश्चापि षण्डाली षुक्किः ष्कम्भिर्भाविपूर्विका ॥२६॥

इति आदिमूर्द्धन्या ।

३ २६ षोडन्+च=षोडश्च षालव=षाडव The root षुक्क is variously written ष्वक्क and ष्वष्क स्कम्भि is my correction for शूचि विष्कम्नाति etc, p 8 3 77 It may be सूति विषूति, 88

विष्वक्निषङ्गोऽपि च भूषणेषणं पाषाणरोषाणविषाणभीषणम् ।
पाषण्डकूष्माण्डनिषेकमूषिकं गवेषितं निष्क्रमदूष्यमेषिकम् ॥२७॥

३ २७ रोषाण not in W etc I have remarked रोषण in the Nanartha is clearly रोषाण

पुष्पाभिषेकौषधयोषिदोषदेष्यत् तुराषाड् विषुवन्निषेधः ।
दु.षेधभैषज्यकषायपोषण हृषीकमीर्ष्या च विषादवर्षणे ॥२८॥

३ २८ The copies read ईषदषतूषाराद्रिषुवन्

रोषणो वर्ष्मभीष्मोष्मनिषादाषाढगोष्पदम् ।
अभिषङ्गो निषङ्गश्च वु(शु?)ष्कवार्धुषिको दूषत् ॥२९॥
दूषिका चषकः प्रेष्यो भाष्यं च धिषणेषणे ।
पृषतः परिषत् पर्षत् तुषारोषरमर्षणम् ॥३०॥
वास्तोष्पतिर्दिविषदो दुष्पीडश्च बहिष्कृतम् ।
निष्कुट निष्क(किष्कु?)मस्तिष्कं पुष्करं दुष्करोषरौ ॥३१॥
तुरुष्कमुष्कविष्कम्भनिष्कनिष्कलपुष्कलम् ।
वस्तिष्कं वष्कनिष्पावज्येष्ठनिष्ककविष्वणम् ॥३२॥

इति मध्यमूर्द्धन्या ।

३ ३२ वष्क गतौ, कवि विष्वण=भोजन, p 8 3 69

पेयूषयूषपीयूषगण्डूषाङ्कूषविप्रुषः ।
वातरूपोऽत(ट)रूषश्च प्रावृट्पौरुषपूरुषाः ॥३३॥
हनूषः कल्मष· पू(ऽरु) षोऽभ्युषस्नु(सू)षा मनीषया ।
हेषा ह्रेषा जिगीषा च स्नुषा निकषया सह ॥३४॥

३ ३४ हनूषो राक्षस, अरुष सूर्य, उ ४ ७३ षप and सूष प्रसवे, धातु

रोहिषो महिषोन्मेषप्रमोषामिषमारिषाः ।
उ(क)ल्माषोष्णीषकुल्माषमाषमेषमिषं मृषा ॥३५॥
किल्बिषं कलुष चापस्ताविषं चाविषं विषम् ।
तविषी त्रपुषी रोषतृषातोषतुषत्विषः ॥३६॥

अभिलाषो भृ(भ)षो श्रेषः पुरुषव्यतिषेषवः।
मञ्जूषा निकषा द्वेषो दोषः कोषः कषः कृषिः ॥३७॥

३ ३७ व्यतिष (*i e* व्यतिषाते, व्यतिषते, etc , p 8 3 87, 1. 3 14) + इषु

उषा बुषवृषव्योषवेषास्तर्षभूषर्षयः।
हर्षो वर्षश्च संहर्षः कर्षः कर्षूः प्रुषः प्लुषः ॥३८॥
अम्बरीषं करीषं च तरीषं च पुरीषवत्।
निष्पेषोऽलम्बुषः पौषो घोषः शेषः फलङ्कषः ॥३९॥

इति अन्तमूर्द्धन्या।

३ ३९ तरीषो नौ, उ ४ २६ फलक्ष may stand for पलकष or वलवप, but none of these come under p 3 2 42

शीर्षं शिरीष शुषिरं श्लेषः श्लेष्मा च शेमुषी।
विशेषः शोषणं शष्पं शिष्यशैलूषशौष्कलाः ॥४०॥

इति तालव्यमूर्द्धन्या।

तालव्यशादय. प्रोक्ताः कथ्यन्ते दन्त्यसादयः ॥४१॥
सुषूतिः सुषमा सर्पिष्टरं चापि सुषुप्तकम्।
सुषोमं च सुषेणश्च सुषन्धि. सर्षपोऽपि च ॥४२॥

इति दन्त्यमूर्द्धन्या।

तालव्यान्ताश्च सु(दु)ष्पाशशी(श)ष्पाशवृषदंशकाः ॥४३॥

(तालव्यान्ताश्च मूर्द्धन्याः) इति मूर्द्धन्यनिर्देश।

सार्थः सुधासलिलसुन्दरसिन्दुवारसिन्दूरसान्द्रसिकतासितसेतुसूताः।
सालूरसूरसरकस्वरुसौरिसूरिस्मेरस्मराः समरसारसमीरसीराः ॥४४॥
सौवीरसागरसरित्सुतसारमेयाः सवित्सर्मितसकलसिह्लकसौविदल्लाः।
सादः सदा सपदि सूदसदःसरण्डाः संवेदः स्वरः सवनसीवनसत्रसूत्रम् ॥४५॥
स्वामी समः समयसामग(ज)सामिधेनीसोमाः समूहसमवायसमुद्रसाम।
सीमन्तसीमसिमसूमसमानसूद्य(त्य)ः सूक्ष्मं समूढसरटस्वनसानुसूनुः ॥४६॥
स्यालः सृणि· सरणिसारथिसिक्थ(क्त)सक्थिसिक्याः समूहनसमाजसमीकसूर्या·।
स्वैरं सरः सचिवसूचनसूचिसव्यसेव्यानि सप्तसदनस्यदसूपसर्पाः ॥४७॥
सायं स्मितं सायकसङ्कुसेटुसिन्धुस्वर(ज)स्तवसमित्सहदेवसर्गाः।
सेकस्रजौ सेवकसेवसन्तः सत्त्वं च सातिश्च सखा सुख च ॥४८॥
सनातनस्यन्दनसाधनानि संस्कारसैरेयकसर्जसर्पाः।
ससावरौ सूनृतसङ्कुलौ च सर्वं च साक्षी सविता च सृक्वणी ॥४९॥

सैरन्ध्री च सिनीवाली सारङ्गः स्वप्नसाम्प्रतम् ।
स्नायुः स्नेहः स्नुही सङ्गः सरघा सौरभं सभा ॥५०॥

इति आद्यदन्त्याः ।

वासरासारकासारकेसरत्रसरासुराः ।
वेसवारः परिसरो मसूरकुसुमासनाः ॥५१॥
प्रसादापसदासन्दीव्यासङ्गास्रवदस्यवः ।
प्रसूनं प्रसवो लास्यमास्यं प्रसभरासभौ ॥५२॥
अवसायः किसलयं कुसूलं च विकस्वरम् ।
मसृणं प्रासनी (नो or को)वासी भस्माकस्मिकघस्मराः ॥५३॥
अमावास्या प्रतिसरः प्रसरोऽवसरोऽपि च ।
वसन्तश्च प्रसारश्च मसारश्च रसाञ्जनम् ॥५४॥
वसुधाव्यवसायास्तवसनव्यसनानि च ।
तमिस्रं वात्रघस्रोस्राजस्रविस्रम्भवासिताः ॥५५॥

इति मध्यदन्त्या ।

कैलासलालसकिलासविलासलासकार्पासहासकृकलासनिवासरासम् ।
न्यासांसभासमसिकीकसकंसहंसध्वंसभ्रकुंसपनसासुवसुप्रयासाः ॥५६॥
निर्यासप्रासवीतंसोत्तंसालसमलीमसाः ।
कुम्भीनसस्तामरसं वासश्चमसचिक्वसौ ॥५७॥
व्यासावभासदिवसमुरसावासवायसाः ।
वाहसः पट्टिसो घासवासासिमिसिपुक्वसाः ॥५८॥

इति अन्तदन्त्या ।

मृत्साचिकित्साप्सरसो बुभुत्सुर्विधित्सितं मत्सरवत्सरं च ।
वात्स्यायनोत्सारणमत्स्यदित्सुगुत्सोत्सवोत्साहविवित्सुकुत्साः ॥५९॥
कृत्स्नं च लिप्सुरुत्सृज्यमुत्सनिर्भत्सनोत्स्मयाः ।
बीभत्साऽभीप्सितोत्पित्सुसमुत्सेकोत्सुका अपि ॥६०॥

इति संयुक्तदन्त्याः ॥

संसारसारससरीसृपसस्यसास्नासारस्वतानि सरसी च समञ्जसं च ।
स्वस्रा च साहससहस्रसहःसमासाः सामस्त्यसंसरणसीसकसम्मतानि ॥६१॥
सस्यकः साध्वसं सङ्कसुकः सारसनं तथा ।
अमी दन्त्यद्वयोपेता ऊष्मभेदेऽत्र दर्शिताः ॥६२॥

इत्यूष्मभेदः ।

अथ लिङ्गभेदः।

आकाशकाशकुलिशाङ्कुशकोशकेशकाशीशकीकसकुशाः कणिशोपवासौ।
कर्पासवेशवडिशांश(स)वतंसतं(हं)सपौपास(यूप)कंच(स)रसमांसविसोपदंशाः।
निर्यासरासचमसोद्यमपि(चि)क्ववसानि सन्तानशङ्खसुखसैन्धवसङ्गमानि।
सौधश्मशानशयनाश(स)नशूकशल्यशूलानि शुल्कशफशेफसमीपशण्ढाः॥२॥

स्वानं शिनं किसलयं शकटौ वसन्त-
वेशन्तशेषशकलाः शकर(सरक)श्वपुच्छम्।
पुष्पं सटः सरटसूर्पसृपाटशङ्कु-
श(स)ङ्कारसंक्रमशरावसलाश्वलापाः (शलाः सलोमाः)॥३॥

आसारवासरवशीरशरीरशीरशो(सो)शीरशेखरशराः शिखरं तुषारः।
संसारशारशिशिराणि सरासनाश्च कासारकेसरकुकुन्दरकन्दराणि॥४॥
कोटीरकोटरकडङ्गरसङ्गराणि क्षीराक्षराधरयुगन्धरकन्धराणि।
धीरान्धकारसविहारसुता(ना)रनारकेनारकूवरनिपद्वरगह्वराणि॥५॥
कन्दा(र्का)रुदारुदरतोमरचामराणि हिण्डीरजीरवरपिञ्जरपञ्जराणि।
मञ्जीरमञ्जिरकठिञ्जरपारबारप्रावारवेरगरवागरनागराणि॥६॥
सौवीरसङ्करमदारपदारपौरपाटीरवार्दरदुरोदरशम्बराणि।
आडम्बराम्बरसनूपुरकर्णपूरकर्पूरपार्पर(पर्पर)सकर्परकूर्पराणि॥७॥
धाराङ्कुरप्रतिसरावसरप्रकारसीत्कारसीकरनिकारमसारसाराः।
कान्तारतारतिमिरान्तरतू(दू)रतीरपङ्कारकारसमराजिरवेसवाराः॥८॥
अङ्गारमन्थरपरम्परविष्टराणि सिन्दूरपुष्करमरुष्करनिष्कमुष्कम्।
शृङ्गारहारजठरोपरगण्डशैलकीलालकीलकवलानि कलापको(पू)लम्॥९॥
शीलप्रवालवलयोपलमूलकानि कङ्कालमङ्गलहलाहलचक्रवालम्।
कोलाहलं हलकुतूहलकालकूटकिट्टालसालकललानि खलं खलीनम्॥१०॥
तूलाङ्गुलोत्पलपलालतमालमालसम्बालनालमलकामलकुण्डलानि।
लाङ्गूललाङ्गलकपोलकपाक(ल)पालजम्बालजालपटलालकजाङ्गलानि॥११॥

विदलं कदलं भालं कमलं तलिनं तलम्।
मालकं तिलकं तैलं पललं पल्वलं फ(प)लम्॥१२॥
पुलकं फलकं कालं पुलिनं नलिनं नलम्।
मलयं प्रलयं मोहं लोहितं मुसलं सलम्॥१३॥
चपालं शवलं शल्कं किञ्जल्कं वल्कवल्कले।
कुलकं कूलकं कोलं खोलकं चावचूलकम्॥१४॥

अर्धर्चकूर्चकवचानि निकुञ्जकुञ्जपुञ्जध्वजा ब्रजल(न) ताम्बुजभूर्जतूर्याः ।
कन्दास्पदद्रवविनीतवितानवित्तपीनोपनीतनवनीतसुवर्णचूर्णाः ॥१५॥
भावापरात्त(ह्ल)पलितव्रतवृत्तकुन्तपिष्टाम्बुमेपवृषणानि समूपकानि ।
उत्कोचकुवकुटबिटा विटपः कुटश्च वज्रं धनुश्च बकमेचकचक्रपीठाः ॥१६॥
विडङ्गकालिङ्गमृदङ्गशृङ्गवराङ्गबाराङ्गनिदाघसङ्घाः ।
भालङ्ग(भालाङ्क)वर्चस्कबलीकवक्त्रं छत्रं सहस्राव्ययमध्यमं च ॥१७॥
मुहूर्तमुद्यानभगाब्दमानसिङ्घाणकोद्योगपरागपूगाः ।
वातायनैरावतहस्तमुस्तबुस्ता व्य(भ)यं मस्तकमुस्तकं च ॥१८॥
कोष्ठः प्रकोष्ठः कमठो मकुष्ठः शिखण्डकोदण्डपिचण्डपिण्डाः ।
कूष्माण्डकारण्डकरण्डकुण्डा वरण्डबारुण्डशरण्डशौण्डाः ॥१९॥
भण्डाण्डकाण्डानि तरण्डगण्डगाण्डीवमण्डानि च गाण्डिवं च ।
प्रकाण्डदण्डावपि खण्डषण्डौ सताण्डव मण्डपतण्डकं च ॥२०॥
करककोरकपाटकनाटकं कटककङ्कटकन्दुकमोदकम् ।
नरकटङ्कविटङ्ककुटीरकं स्तवकपङ्ककरङ्ककरीरकम् ॥२१॥
क्षुरकपक्षकहारकहोरकं प्रियकरोककङङ्ककवच्छदम् ।
ककुददोहदबृन्दगुदार्बुदं कुमुदतोयदकुन्दकुसीदकम् ॥२२॥
नलदपारदकुट्टिमदैवतं रजतदैवविनार्वटकर्बटम् ।
कुणक(प)दीपककञ्चुकवञ्चुकं क्रमुकबालकबोलककोलकम् ॥२३॥
पिनाकपिण्याककिरीटकूटकिराटशृङ्गाटककण्टकानि ।
अष्टापदं पातकपार्श्वहेमस्राष्ट्रं च राष्ट्रं च मखो मुखं च ॥२४॥
वल्मीकवर्णकपिटार्गटविम्बवप्रकौपीनबभ्रुनिधनानि धनं निधानम् ।
द्यूताम्बरीपचषकायुधगूथयूथप्रोथानि तीर्थहरिचन्दनकुङ्कुमानि ॥२५॥
प्रग्रीवगोमयकवाटपटाः पटोलप्रान्तायुतप्रयुतभूतशताग्नलङ्काः ।
स्नेहो गृहं महिमहेमहिमाः सपुच्छतापिच्छकच्छपटा(पणवाः)
पटहार्मधर्माः ॥२६॥

स्तम्भः शुभ ककुभकौस्तुभजम्भयूपस्तूपापजापकुतपानि लिपः सदीपः ।
द्वीपोलपौ लवणकङ्कणवाक्षु(चाटु)मध्यक्षेमोद्यमानि धमनौदनजीवनानि ॥२७॥
सूत्रं सवस्त्रमु(सु)खनेत्रपवित्रपत्रपात्रीवशाद्रवहरिद्रववर्ध्ररन्ध्रा. ।
स्थानं कबन्धकुसुमप्लवलोमगुल्मक्षौमाव(नु)मानशतमानविमानगुल्फाः ॥२८॥
तडागं निगडं नीडं नडं क्ष्वेडितमुल्मुकम् ।
मासमायकपद्मानि वर्हगेहेन्धनानि च ॥२९॥

लशुनं लाञ्छनं ग्राममनीकं घासमानकम् ।
यौवनं पविकं हावं पारावारोर्ध्वगैरिकम् ॥३०॥
श्रामिषं मुषलं माषं यूषं वर्षं च सूपणम् ।
भूषण निकषः कर्षः कषायौ विषमौषधम् ॥३१॥
करीषकार्षापणवारवाणवाणव्रणद्रोणरणाः पुराणः ।
भाण किणः क(को)ङ्कणकोणशाणाः सतोरणघ्राणपरीरणाश्च ॥३२॥
जीवातुकुस्तुम्बुरुवास्तुकम्बुकसेरशीधुर्मधु सिन्धु(सीधु) सानु ।
कमण्डलुर्जानु पलाण्डु हिङ्गु स्थाणुस्तथाणुस्तितउः सजन्तुः ॥३३॥
वरण मरण लोष्टं प्रस्थ कुल्मं(ल्फं) सपल्लवम् ।
पुंनपुंसकशब्दानां रचनेयं सुनिश्चिता ॥३४॥
याम कुकूलवलमोलयुगुम्भसारमित्रध्रुवा. कुशदुरोदरकुक्षयुक्ताः ।
दिष्टाधरार्धमलकुण्डलपुण्डरीका ऋक्ष्याक्षसत्वपिठराप्रयुगालयानि ॥३५॥
नन्दन वृजिनोद्वेगस्वजीवोघाश्च(श्च, I) रोहितम् ।
लिङ्गद्व्यवस्थासहिता शब्दा येचित्प्रदर्शिताः ॥३६॥

इति पुनपुंसकलिङ्गसग्रह ॥

36 These are m and n I shall give a full account under पर्यंषादि, p 2 4 31 Comp प ३ ५ ३२ ६ and त्रि नि ३८ ६४ 34-6 give words which are masculine or neuter according to sense Vardhamāna reads निवार for निघार , भग्न for भग्न पल्वर and मल्वर for कम्बुर and वम्बुर, etc The two lists also differ in good many words

भल्लातक कुयसमामलक मृणालपात्रप्रणालवसशाटकमण्डलानि ।
याट पचाटपुटदाडिमचन्दनानि विघाङ्गिभीनपहूर्वनिवपोरयाणि ॥३७॥
कपाल शलन पेट कटाह वि(वि, I)टक कटम् ।
यट तट मठ ताड मनदीपदुदीरितम् ॥३८॥

३८ These are n like m and f in ई like नदी Comp त्रि नि ५८ १

पस्तुरचन्दरविषानविडङ्गनामजम्भा. कुपक्रनिमगार्गनगृहङ्गनाद्य ।
मुस्तरपुनिङ्गनपरान् गह मन्दिरेण मदर्शिता वनितये निपुणैस्त्र मावन् ॥३९॥

३९ These are m n and f in ए Comp त्रि नि ५९-६

गनूपयनंकनगटकहार(ल)कोर(ल)शीदा मट मकरको(मकरको)बन्ट मराल ।
उस्मङ्गगर्भभुजमागरमंधाणहंसादय मरमल कुमारच मावन् ॥४०॥

४० These are m and f in ए Comp त्रि नि ६५

वेतसो वृश्चिकः सारः शफरः शल्य(ल्ल)को घटः।
शाटकोटौ कणस्तूणः कथिताश्च नवीसमाः॥४१॥—त्रि. लि ४८
वडिशं ताडकं ताडं क्रोडं नीडं च पाटलम्।
लट्टं (क्षं) वणिज्यमन्दुरं रसनं विश्वमर्गलम्॥४२॥
नपुंसकत्वेऽप्येतच्च मालावत् परिकीर्तितम्।

४३ १ These are also f m क्रा ताडक and ताड are probably used=तालक, ताल= lock Comp vernacular ताला त्रि लि ४६-५० give तारक तार for ताडक ताड and लक्ष for लट्टं

षष्ठ्याः परा सुरा शाला सेना च्छाया निशाऽपि च॥४३॥—पा २.४ २५
स्त्रीत्वेऽपि वनवच्चैतत् स्यान्नदीवदयोच्यते।
आस्थानं नगरं स्थानं स्थालं च पटलं पुरम्॥४४॥ Comp त्रि लि. ५०.

इति लिङ्गरूपभेद ॥

श्रीसाहसाङ्करचितप्रमुखासु गद्यपद्यप्रबन्धरचनासु वितन्वतैव।
व्युत्पत्तिमुज्ज्वलतमां परमां च शक्तिमुल्लासिता जगति येन सरस्वतीयम्॥४५॥
नि शेषवैद्यकमताम्बुधिपारदृश्वा शब्दागमाम्बुरुहखण्डरविः कवीन्द्रः।
यत्नान्महेश्वर इमां निरमात्प्रकाममालोच्यता सुकृतिनस्तदसावनर्घाः॥४६॥

नामपारायणोणादिनिरवतोक्तैर्विकल्पितः।
शब्दवर्णविधिश्चालः सन्दर्भो ह्येष साधुभिः॥४७॥
कर्तुं चेतश्चमत्कारं सतां हर्तुं विपर्ययम्।
संशयं च निराकर्तुमयमस्मत्परिश्रमः॥४८॥
छन्दोऽनुप्रासयमकश्लेषचित्रेषु निर्णयः।
एष्वेवास्योपयोगश्च कवितुर्ज्ञातुरेव च॥४९॥

इति श्रीसकलवैद्यराजचक्रमुक्ताशेखरस्य पद्यगद्यविद्यानिधेः श्रीमन्महेश्वरकृतौ विश्वप्रकाशे शब्दभेदप्रकाश परिसमाप्त.॥

NOTES

N B —Forms of words, which I regard as misreadings are mostly given under the proper words such as पाथ under पीथ, but in some cases such as अतिकथा, the notes are given under rejected forms

अंश A also distinguishes अंश and अंस, A II 9 89 and II 6 78

अंशु W also "dress, decoration' on the authority of Dharani 'अंशुर्वेशे च रश्मौ स्यात्" वेश, however, is probably a misreading for लेश

अंशुक शुक्लवस्त्रे, Sha

अंस "अस्त्री", A 2 6 78

अंहति त्याग is used in the sense of दान not abandoning', W See u s iv 62, A 2 7 29-30

अकूपार कमठ of Tri is apparently used in the sense of कूर्मराज Comp however Ni IV 18

अक्ष (u s III 65) अक्षो रुद्राक्षजातान्धव्यवहारेषु पाशके । सर्पे विभीतके तार्क्ष्ये चाक्षकर्षे भवेत् पुमान् । क्लीव सौवर्चले तुत्थ इन्द्रियेऽपि निगद्यते, शब्द I 1512

अक्षत A II 9 47 'लाजा पुंभूम्नि चाक्षता' So Hem III 65 लाजा स्यु पुनरक्षता'

अक्षर 'अपामार्गे, Hem for 'अपवर्गे' Hem A, I 2053 W follows Hem Hem III 71 gives अक्षरिन्=वर्षा apparently from अक्षर=water अक्षर नद्या ब्रह्मवर्णयोर्ना हरे हरौ', शब्द

अग्नीव 'च शिरे,' Vis, 'वामरे', Vis A

अगस्ति 'वङ्कसेन', Med Only here

अगाध 'अस्थाध', Vis, Vis C, Hem A. 'अस्ताघ,' Hem मच्छाद्य, Vis A Comp vernacular अथाघा, अथाह

अगुरु 'जोङ्गक', Med 'वशिकागुरुराजार्हलोह कृमिजजाङ्गकम्,'A II 6 1 6

अग्निमुख A II 4 42 'अग्नीमुखी भल्लातकी त्रिषु'

अग्निशिख 'कुसुम्भं कुङ्कुमे दीप वाणेऽप्यग्निमुखा मत । लाङ्गलिक्या विशल्याया भवेदग्निशिखा स्त्रियाम्', शब्द

अग्निहोत्र Hem III 500 'अग्न्याधानमग्निहोत्रम्' This only in W

अङ्क भागम् for अङ्क, I 2810 स्थान=एकादिगणनायाम्, Mahendra

अङ्कुति, Hem, u s iv 61 अङ्कुति, Med, Med A. अङ्कति, I 2810

अङ्कपाली, Vis. A. अङ्कपाली, Vis काटिधात्रया, I 2810 वेदिकापराकार्ये, Vācaspatya कोटी=a plant, W, B and R. स्पृक्का=देवी=कोटिवर्षा, A. II 4 133 Also काटिमयवर्षा, Padacandrikā काटि is not given as a separate word See also Vācaspati as quoted by Raya mukuta and Nilakantha

अङ्ग सङ्गम, Med for सभ्रम I 2810 अङ्गा नीवृद्विशेषे स्यु, I 2053 मदेपु, I 2810 for गदेषु, Med This is the preferable reading 'मदस्थाने गद इति काचिन्मेदिनी', शब्दकल्प० W and Vācaspatya give गद, not मद

अङ्गज अङ्गज रक्ते, Mahendra, for सुन्दरे च, Hem

अङ्गद 'अङ्गजा', Hem The mistake is palpable

अङ्गारित, The second line in Med is wanting in I 2810 etc

अच्युत सर्गे, Hem for स्वर्गे, Hem A, I 2053 द्वादशसर्गयुक्ते काव्ये, Vacaspatya

अज, Anek A 'हरच्छागाच्युताग्रजे,' Anek

अजिर, W and B and R give दर्दुर=frog Tārānatha omits this and some other imports The neuter use of अजिर seems to shew दर्दुर is used here in the sense of ग्रामजाल

अञ्जन W and B and R consider अक्तौ' loc of अक्तु=night I regard it as loc of अक्ति=anointing अङ्के, Vis

अट्ट न शुष्के, 1807 for नतुष्के (=Dry, W)

अण्डीर शक्तो निरण्डश्चाण्डीरौ, I 1575, 993, विशिष्टसामर्थ्यवति पुरुषे, Vacaspatya

अतिकथा, Hem after अनीकस्थ and before उदरथि इतिकथा, Hem A, I 2053, Med, Vis This is properly an expression इति कथा and not one word No Kosakara uses it as an adjective German dictionary and Taranatha follow Wilson

अतिथि प्राघुणिक=प्राघूणिक अभ्यागन्तौ Mahendra, गृहागतौ, Hem

अतिमुक्त निष्कल=seedless, barren, W, B and R I think it is=नि सङ्ग of Med *i e* नि स्पृह

अत्यूह चित्रमेखल is apparently used in the sense of कालकण्ठ=दात्यूह Hem iv 398 and not peacock अत्युह, W

अथवणि, Med corrected into आथर्वणि, Med A आथर्वणि, I 2810 W, B and R and T give अथर्वणि on this authority I prefer आथर्वण of Hem, Vis

अदिति अदितिश्च स्त्रिया भूमावखण्डे दवमातरि' शब्द

अद्रि इन्दु for इन्द्र, Anek A अद्रि पुसि द्रुमे शैल मानभदे च भास्कर' शब्द

अध्यक्ष समर्थ Anek, corrected into समक्षे Anek A

अध्यूढ ईश्वर=शिव W, B and R I think it is=समृद्ध Comp Dharani

अध्वन् All mss read 'स्कन्ध' not 'स्क द' अवस्कन्द of Shabda Kalpadruma and marching of W are, therefore, indefensible शास्त्रव, Vis C शास्त्रक I 1539, 246 e सास्रव Vis A, Hem I 2053, Med I 2810 स्रादव, Hem, Med etc 'आश्रव कमवधहतु क्रिया हिमादि तन सह वतते य स्कन्ध शरीरभावापन्ना रूपरादि समूह स साश्रवस्कन्ध', Mahendra आस्रव is also the form in D s for स्कन्ध see khandha in Childers

अनिमिष, Hem A etc अनिमेष, Hem

अनीक प्रिये प्रोक्ते', Vis for रणे सैन्ये Vis A

अनीकस्थ 'मर्दन', Med for मर्दल, I 2810 मर्दल is a drum अश्वले Hem for 'उत्खले, Hem A युत्खल I 2053 which I prefer as रणखले of Vis In the Vacaspatya, *only the sense of* रणखल *is noticed*

अनु 'आयासे', Med for 'आयामे, Med A नियामे, Vis for समीपे Vis A

अनुत्तर, Dharani 'अनुत्तर स्थिरेऽनूर्ध्वश्रेष्ठावाचोऽप्यनुत्तरा

अनुपम 'सुप्रतीकिन्या', Med I follow Med A

अनुबन्ध Left out in Hem and its meanings joined to समर्याद I have followed *Hem A Med, Vis also make serious mistakes I have followed* Med A Vis A I 1512 does not give आरम्भे noted in शब्दकल्प and W

अनुवासन W regards स्नेह्=affection and वस्तिधूपन=perfuming clothes *dipping the ends As pointed out by B and R* स्नेहवस्ति=स्नेहकर्म *of Vis and* स्नेहन of Hem द्विधा वस्ति परिज्ञेयो स्नेहार्थैरनुवासनम in Vacaspatya

अनुशय W translates अनुबन्ध an object of pursuit' Is it not pertinacity here ? B and R and Taranātha are silent

अनुष्टुभ् W and Taranatha regard सरस्वती as the goddess Is it not of वाणी *of Tri* ?

अनूचान नर Sha, Z, for रत

अन्तर् अन्तर् Hem A, अन्तर, Hem among रान्त अव्ययs अन्तरन्ते स्वीकार मध्ययो, *Mahendra*

अन्तर 'अन्तर', Hal

अन्तशय्या Hem, Vis A etc अध शय्या Vis

अन्तावसायिन्, Hem, Tri A etc अन्तावशायिन, *Tri*

अन्तेवासिन् अत्यके Hem अत्यजे, Hem A

अन्त्य, Vis A C दन्त्यो दन्तभवेऽधमे, Vis

अम्बिका अम्लिका Vis सिद्ध *Hem* Vis A C मिद्ध *Hem A*, *I* 322, मिश्र, Vis सर्पप्या, Vis, I 322 I 1937 शर्वर्या Vis A C, I 1539 Vacaspatya gives only द्यूतक्रीडा and सपपी I prefer मिद्ध to सिद्ध in B and R as the latter *has no connection with the original sense Comp also* शब्द *I do not think* स्त्रीविशे is a compound—a woman, W B and R etc 'सर्षपी=ओपधि, मिद्ध=निद्रा, महेन्द्र

अपचिति क्षय, *Vis for* व्यय *I 1539*

अपर अपरस्त्वधुनार्थे, I 1937 अपर,, I 1539 etc *Not noticed by W etc*

अपराजित 'शालपर्णी, Med A A II 4 149 shews शणपर्णी or असनपर्णी is the correct reading ईश+अज+इष्टचन्तर=ईशाजेष्टचन्तर The last sense not *noted by W etc*

अपवाद, Vis अववाद, Med, Hem But none gives two words अपवाद and

अववाद They are, therefore, the same word in different forms I prefer अपवाद, as अववाद s use in any sense is questionable A and Hem however, both give अववाद=आदेश

अपसर्जन, I 1539 , I 246 c 'अपवर्जनमाम्नात', I 1937 Tāranatha apparently prefers this reading अतिसर्जन, Vis Also मोक्ष in Bhuri I 2816 आम्नाते, Med

अपावृत, Hem A परावृत्ते, Hem

अपि कामचारक्रियासु च, Mahendra

अप्रतिरथ यात्रामङ्गलसाम्नि=यात्नमङ्गलार्थं साम्नि and not यात्रायां मङ्गले and साम्नि W Compare Vacaspatya

अभिख्या कीर्ति=great name, renown यशस्=celebrity, greatness Compare the roots

अभिजात प्राप्तरूप means both handsome and wise Vis seems to use it in the latter sense

अभिनिष्ठान So in the printed Kosas अभिनिष्टान, Hem A etc p 8 3 86 अभिनिसस्तन शब्दसञ्ज्ञायाम् and Vamana's explanation 'अभिनिष्टानो वर्ण अभिनिष्टानो विसर्जनीय clearly shew the word is अभिनिष्टान *The Pandits* apparently did not remember this and derived it from स्था The gender is also opposed to this derivation

अभिपन्न अपराधे Med I follow Med A , Vis C 'seeking refuge, Hem Na', W But I do not find अभिपन्न, in Hem

अभिमर अभिमरो वधवन्धयो , Jaṭadhara, *I 207 But बन्ध is probably* a mistake for युद्ध स्वबलात् साध्वसे, Mahendra

अभिमान अभिमान means both ज्ञान the literal but rare sense and अज्ञान *i e* मिथ्याज्ञान the derived and common sense ज्ञाने of the texts may be all taken as अज्ञाने

अभियुक्त परिरुद्ध of Hem *spoils metre*

अभिषङ्ग पराभव seems to be used in the sense of अभिभव=affliction and not in the sense of defeat, W , B and R

अभिहार चौरकमद्ययो ', Hem A 'चौरिक्योद्यमयो ', I 2053 चौर्यमद्यपयो , Hem , I 2698 This reading is noticed in B and R. only, but its correction is doubtful चौरिका=चौर्या and उद्यम=सहनन

अभीक कवि=poet, W etc Is it not शुक्र ?

अभीषु 'अभीषु प्रग्रहे रश्मौ पुसि कामानुरागयो ' शब्द For the latter two imports, compare अभीष्ट

अभ्यागम I think अभ्युद्गमन and अभ्युपगम are used in sense of going up to, not rising, getting up, W

अभ्र त्रिदिव=heaven Not in W or Vacaspatya

अमति दण्ड, Hem for चण्ड, I 2053=चन्द्र 'अमति पुंसि काले च दुष्टे

हिमकरेऽपि च", शब्द. अयति, Med, Med. A. अमति, I. 2810., u s. iv. 59. काल = यम, *Mahendra.*

अमर. 'अस्त्रीसंहारे, Med. A. for 'आस्थिसहारे., Med.

अमरपुष्प, Hem, I. 2053. अमरुपुष्प, Hem. A. Not in *W.* and Vācaspatya.

अमल. 'अन्तके', Vis.; 'अभ्रके', Vis. A.

अमृत. खे, Mahendra for स्वे in Hem.

अम्बर, Tri. A. अवर, Tri. 'रागभिद्,' I. 993. नाकभिद्(?), I. 575 I cannot say whether नाग is the proper reading and in what sense it is used here. W. and Vācaspatya pass over. रदच्छदकपापयो: of Hem. noted by B. and R seem to be a misreading. See अरर.

अयन. I do not know why W. is so meagre here

अयोग. कूट=hammer, W. *His widower probably stands for* विधुर.

अरर Hem. A., I. 2053. 'रदच्छदकपापयो.', Hem. joined to अम्बर

अरविन्दम्, Anek. A. अरविन्द, Anek. *It means* चक्र *from* अर=चक्राङ्ग and विन्द.

अराल. अरालो हस्तिभेदे स्यात्कुटिले मत्तहस्तिनि। पुंसि सर्जरसे स्त्री तु कुलटाधृष्ट्योरपि, शब्द.

अरुण. गुणिनि त्रिषु *of* Med.=द्रव्ये वाच्यवदिष्यते *of* Vis, *i e* of three genders when applied to objects having these attributes The sense of व्याकुल is not in Vācaspatya. But mss agree. बुधे कुष्ठे, Mahendra for कुष्ठभेदे, Hem.

अरुष्कर, Vis., Hem. A. etc. अरुस्कर, Hem. अरुष्कर, I. 2053.

अरे. प्राकृत्य, Med. for पाकृत्य I. 2810. अपकृतौ, Vācaspatya apparently a misprint.

अर्क, अर्को मघोनि स्फटिके ज्येष्ठभ्रातरि भास्करे। मुद्देऽर्कपादपे, दण्ड. 'पण्डित',' शब्द. in *Druma.*

अर्गट, Vis A. B. C., I. 1937. अङ्गट, I. 1539 'गले', Vis. for अर्गले. of others. *Not in W. B. and R.* and Vācaspatya आगड is the vernacular word. The other is the figurative sense. Comp. अवट in Vācaspati.

अर्जुन वेविनि Mahendra for ककुभ, Hem.

अर्ति, Vis, Hem, Med. A. etc. आर्ति, Med.

अर्थिन्. यत्ने, Vis, I. 1937. पक्षे, I. 1539, W. यत्ने, some. Not noticed in Vācaspatya.

अर्भक डिम्भ of Vis.=बाल of Med.

अर्यमन्. सूर्यभक्ता=मर्क, Shabdakalpa=swallow-wort, not in W.

अर्वन्. Not noticed in W., B. and R. and Vācaspatya. Vis. and Tri. leave no doubt on the point, as they give अर्वन् in the तान्त class and अर्वन् in the नान्त class.

अर्व(र्व)न्. span, Vis, W. This is a misreading. Comp वृषन्.

अर्बु(र्बु)द Read 'दशकोटिषु न स्त्रियां' for पुरुषे दशकोटिषु I 2810 gives 'अर्बुदो मास पुरुषे दशकोटिषु न स्त्रियाम्'

अलङ्कार Med seems to use अलङ्कृति in the sense of ornamentation

अलम् निवारणे for निरर्थके, Mahendra

अलर्क 'योग', Vis I 2810, I 2053 etc 'रोग', Vis C, Hem योग here means coition

अलि अलि सुरायां भ्रमरे काककोकिलयोरपि, शब्द

अलिपक, अलिमक, Vis, Med Both अलिमक, I 2810 अलिपक, अमलक, I 2053 अलिपक, अलिम्पक, I 2698, Hem अलासक, अलिपक, Hem I 1539, I 322, अलमक, अलिम्पक, Hem A अलमक अलिपक I 1937 अलिश्वक, शब्द (अलिम्वक, W) The metre here, however, shews the word is अलिपक, or अलिमक and cannot be अलिम्पक or अलिम्वक अमलिक Vis A रथहिण्डक Vis for रतहिण्डक, I 1937 etc I prefer अलिपक and अलिम्पक The sense of 'रतहिण्डक' is not noticed in Vacaspatya etc But when भृङ्ग is used in the same sense, we have no doubt about its correctness

अलीक, Anek A असत्यप्रियौ व्यलीकौ', Anek In the sense of भाल, अलीक=अलिक

अव, विश्रान्त, Hem विज्ञान, Mahendra

अवगीत 'त्वष्टृ', Med, Med A for दुष्ट', Med C 'मुहुर्दृष्ट' in Vis A, B, C, Hem, Hem A I 2053=repeatedly noticed ?

अवट बिल, Hem for खिल, I 2053 खिल=waste land खल of Tri =कुहक-जीविन् of Med, Vis As बिल=गर्त the first is a misreading W distinguishes a hole, a pit

अवतारण ग्रह of Vis =आवेश of Hem = possession by, not haunt or abode, W

अवदान भित्ति, Med Med A, Hem, I 1937 for 'इति' Hem, A, Med C I 2053 Both readings are defensible I would prefer वृत्ते in Vis

अवधि अवधान=attention, not agreement, W

अवरोध सिद्धान्ते, I 2053 तिरोधान=a covering, W

अवश्याय 'अभिधाने', Med for अभिधान, Med A अभिमाने, I 2410

अवष्टब्ध विलम्बिते, I 2053, Vis अवलम्बिनि, Hem, I 1937 अवलम्बित =touching, reclining I do not find 'surpassed W in Med

अवसर I 2810 gives only 'प्रस्तावे वर्षे' This is probably the original reading W etc notice वर्षण and मन्त्रभेद, but very doubtful उत्तारौ not noticed प्रस्तावे, Tri

अवसित बद्ध, I 1937 for रद्ध from सि to bind ऋद्ध of Hem, Med is doubtful Med's use of वाच्यलिङ्ग shews his अवमान (subs) is not a sense

अवस्कर गोप्य Hem for, गुप्त, Hem A.

अवहार. 'विभ्रमे', Vis., Vis. A. for 'विश्रमे.' Med. etc. शब्द. adds 'निमन्त्रणे चोपनेयद्रव्ये धर्मान्तरेऽपि च'. I understand निमन्त्रणे=निमन्त्रणे कृते and not as a distinct sense, W., B. and R. धर्मान्तर=apostasy, W.

अवि मूषिककम्बल seems to mean shawl and not मूषिक and कम्बल, W 'अविः कम्बलशैलार्के मेघायर्षयिकेषु ना', शब्द

अवेला. चर्चिते, Med., वर्जिता, Med. C. for चर्विते, Med. A. उपलापे, Vis., उपलाभे, Vis. C. for अपलापे. My head assistant did not understand my correction. Hence चूर्णके also in Med.

अव्यक्त. स्मरहरे=स्मरे and हरे, W. He and others do not notice the sense of मूर्ख.

अशोक. पादपे., Vis. for पारदे, Vis A. B C.

अश्मन्तक. अश्मन्तक, Hem. for अश्मन्तक, Hem. A. मल्लिकाच्छदन=bower of jasmine, W. Questionable. See Vācaspatya. मालुकाच्छदे=a tree, Mahendra

अश्वतर. *I do not find a Gandharbha, W. in Med Dharani* 'अश्वतरो नागराजे गोपुत्रे गर्दभान्तरे' ?

अश्वतथ *W's. Med apparently did not contain this word.*

अष्टापद Dharani 'अष्टापद सुवर्णे स्यादष्टापदश्च मल्लिका। अष्टापद कीशभेदे शारिणा फलकेऽपि च', कीश=monkey, not pin-bolt, W. गिरौ, Mahendra *for* कृमौ, *Hem.*

असि. W.'s Hem. apparently did not contain this word.

असिपत्र. कोशकार=a species of the sugarcane.

असुर. वास्यो', Mahendra (वासी=तक्षोपकरणम्) for राज्यो, Hem

असृज् योगभेद not noticed in W., but noticed *in* B. *and* R *This line is,* however, wanting in I. 2810.

अहल्या. 'सरो', Hem, Hem. A., *I. 2053, I. 2698.* सरस्=*tank, as un-*ploughable(?) Not in W, Vācaspatya.

अहह. *Vishva probably regards the first as* अहहा, *Vis. A. C, I.* 1539. (not in Vis.)

अहि अहिध्वज=अहिब्रध्न *in W.* वप्र *not in W.*

अहो, Vis. etc. अहा, Vis. A. करुणार्थ, Vis. etc for करुणार्थे, Vis A.

आ. 'परिव्याप्तौ'. *Vis. for* अभिव्याप्तौ, *Vis.* क्रियाभेद. Hem, for क्रियायोग, Hem. A. मुर, Mat. for मुख, Mat. A. अभिव्याप्तौ, Mahendra.

आकर्ष. 'शारिफलके', Hem. A.

आकल्पक. मोहे, I. 2053. तमोमोहग्रन्थौ=तमसि, मोहे, ग्रन्थौ Not in Vācaspatya. आकल्पक in B and R. seems to be a misreading

आकृति. सामान्य of Vis, Med.=जाति of Hem, Tri.

आक्रन्द Dharani 'आक्रन्द. क्रन्दने ध्वाने नाथे च दारुणे धने (रणे?)। पार्ष्णिग्राहात्परो राजा आक्रन्दः समुदाहृत.'. W.'s Med. reads भ्रातृ *for* मित्र.

आक्षेप. W's. Med. apparently read व्यापो for व्यापे, noticed in Vācaspatya.

आख्यात तिङ=conjugated, not 'declined as a noun', W त्यादि=ति+आदि, such as पचति

आगम आगमे, Med, Med A for आगतौ, Med C

आगस् 'एनस्यवद्ये', Hem for 'एनोवद्ये', Hem A

आग्रह 'आशक्ति', Med A, Vis, Vis A apparentlly for आसक्ति, Med, शक्ति, Tri I 993 आसङ्ग=आसक्ति=आसत्ति=attachment, zeal

आघ्रात 'सिधिते', Vis for हिंसिते', Vis A C ग्रस्तमन्धिनि, Hem for 'आघ्राते ग्रस्तशिघिते', I 2053 ग्रान्त—ग्रस्त—हिंसित 'surmounted, surpassed', W

आचित वस्त्रे, Vis for छन्ने, I 1539

आच्छादन प्रवृति of Med =प्रवारण of Vis =of अपवारण of Hem =covering, screening

आच्छुरितक नखाघात नखक्षत from छुर् to cut

आजि सग्रामाक्षेपयोरपि, शब्द (क्षेपयो ? वृत्तक्षणक्षेपमुदैक्षताच्युतम्, शि १२ ११ (from अज् to go)

आडम्बर पक्ष्म, Med (eyelid, W) for 'रवे Med A तूर्यवरे in शब्द apparently for तूर्यरवे (happiness pleasure, W)

आतञ्चन प्रापण', Hem for प्रीणन, Hem A

आत्मवीर स्यालपुत्रे=स्याले and पुत्रे, B and R, Vacaspatya Comp आत्माधीन

आदिष्ट The use of 'वनीव shews आज्ञप्त is used in the sense of command

आदीनव दुरन्त does not seem to be used in the sense of inflictor of distress, W

आध्मात, Hem, Med A etc आध्यात Med I do not find 'war, battle, W' in Med etc

आनद्ध, Med A etc अनद्ध, Med वद्धमुरजादि—वद्ध and मुरजादि Ajaya 'आनद्ध वल्पमात्रे च वध्यते मुरजादिवे' Hence 'dressing', W But वल्प is probably a misreading for वन्ध

आनर्त जले Med for जने Med A, I 2810—inhabitant of Ānarta W and Vācaspatya prefer जले Comp the same use in श्रोड्र

आपात आपात पाते तत्काले, Mahendra

आप्त 'लब्धमुसत्या', Med C Not in I 2810 Comp Vācaspatya

आप्ति 'आयति, Tri 3 3 148', B and R. Repeated in Vacaspatya But it gives two words आप्त and आयति and not आप्ति गवरण not noted in any Dic सम्बन्ध=connection, not binding, W

आप्लुत स्नाने, Hem for स्नाते, Hem A

आवद्ध, Med A B C, Vis A B, Tri, Tri A आवन्ध, Hem, Hem A, Vis, Vis C I prefer this reading as if the word had been आवद्ध, its common use would have been noted Comp also A 2 9 13 अपि, Med C for इया of Med A B

आभील कृच्छ् is not suffering pain, W

आभोग रत्नयो , Hem for यत्नयो , Hem, A

आमिष लञ्चयो , I 2053, Mahendra for सञ्चये, Hem Comp Hem 3 401 'प्राभृत ढौक्न लवोत्कोच कोशलिकामिषे' लवा of Hem and लम्बा of W appear therefore लञ्चा लाभे, Har Har A I am responsible for लोभे पल=पलल= flesh लोभे=object of लोभ=bait etc (coveting, W)

आम्नाय कुल=कुलनम 'आम्नाय पुंसि वेदे स्यादुपदेशे कुलक्रमे', शब्द

आयति आयति प्रापणे दैर्घ्ये', ध

आयत्ति ध 'आयति (त्ति , W) शयने दैर्घ्ये प्रभातागामिकालयो । मर्यादाया तथा स्नेहे वसि (शि) त्वे वासवे (रे) वने (बले) There seems to be a confusion here between आयति and आयत्ति

आयस्त स्तिमित, Vis for तेजित, Vis A

आयोग, Hem अयोग, Hem A and वावृत्ति for व्यापृति रोध=bank, W , B and R I think=attacking, besieging Some read बोध

आर्य Ajaya 'आया च्छन्दसि दुर्गायामार्य सुहृदि सङ्गते सौविदी Mahendra for सविदी, Hem

आलि उदाहृत , Anek for उदाहृता, Anek A

आलीढ सिते Med C for शिते Med A

आवाप पात, Hem A I 2053 पान, Hem I 2698 वपने Med Vis c पचने Med A , Vis B पवने, Med C , I 2698 etc आवाप of course means sowing, but भाण्डपवन 'potter s kiln' seems to be here intended शब्द gives 'पवने भाण्डे' the latter part adopted by W etc , but I am not sure whether Mathuresha is right Ajaya 'अवाप (आवाप) स्यादालवाले प्रक्षेपे विप्रतिस्थले The last word is doubtful W uneven ground आवाप=पारिहार्य, Hem 3 327,=अरिचिन्तन, Mankha 379 'आवाप आलवाले स्यात्प्रक्षेपे वनये तथा । रुढप्रधानयोर्नीतितन्त्रे , in Z Mahendra gives भाण्ड्पचन But comp पवन पातभेदस्तालवालक्रियाविशेष , Mahendra

आविद्ध परावृते, Vis for पराहते, Vis C आविद्ध कुटिले मूर्खे वाच्यलिङ्ग पराहते,' शब्द पराहत=repelled, not disappointed, W

आवेशन परिवेशे, Hem for भूतावेशे, Hem A Hence, disk, W

आशय, Har, A आश्रय, Har पनस, Vis A for मानम, Vis Vis B C पनस Hem , Hem A Med A B C

आशितम्भवा, Med आशितभव , I 2810 etc

आशिस् हितैषिणि, Hem

आसन जीरके, Med for जीवके, Med A

आसार धर्षे, Hem , हर्षे, Vis वर्षे, Hem A , Vis A

आसुतीबल W and Vacaspatya omit वन्यापालक=brothel keeper

आस्था आस्थान=आस्थानी=स्थान

आस्पद Dharani 'आस्पद च प्रभुत्वे स्यात्प्रतिष्ठा कृत्यमास्पदम्'

आस्य मुखान्तर्=मुखमध्य

आह, Hem, Vis A C, Mahendra, Med both अह, Vis

आहार The sense of हार not noted in W, B and R, and Vācaspatya

आहो, Vis etc अहो, Vis A, Hem

इ मुक, Mat for मख, Mat A A क्रोधे, Hem for खेदे, I 2053

इक्षुगधा काबोच', Vis for कासे च, Vis C and कोटथा for क्रोष्टचाम्

इज्य Med appears to use गुरु in the sense of 'venerable' (note त्रिषु) and Tri in the sense of Shukra (note पुमान्)

इति प्रक्रोप्येपदि, Vis for प्रकाशादि, Vis A

इद्ध दीप्त seems to be used in the sense of lighted, not light, W

इध्म, Hem इध्म, I 2698 This verse wanting in Hem A, I 2053 Probably a later addition The meanings are, however, all derivable from the root Compare इध्म

इन्द्र फणिज्झक, I 2053, W, Vacaspatya etc फणिज्जक, I 1539 etc Dharani इन्द्र यज्ञे च योगे च कुटजादित्यरात्रिषु' If रात्रि is the correct reading it is probably used figuratively (see निशा) and not in the sense of night

इष्ट W s Med apparently had a different reading सप्ततन्तु=यज्ञ सत्कार योगे, Mahendra

इध्म (u s 1 144 also ईध्म, Com), Vis, Vis C इघ्म Vis A B

इरा This also इला, Hal

इरिण (u s 2 51) According to A c, also ईरण and ईरिण But he quotes only about ईरिण

इला अघ्न्ययो Hal apparently अघ्न्ययो (अघ्न्या—Cow)

ई, Med इ Med A

ईति प्रजाय=visitation and may also mean bad conflict, affray

ईशान ज्योतिस् seems to be used here in the sense of luminary, not light, W 'रुद्रेऽर्कमार्तण्डे' Vacaspatya

ईश्वर. ईश्वरी, Tri ईश्वरा, Tri A It may be Tri gives गौरी also as a distinct word गौरी and ईश्वरा=शिवा

ईहामृग जन्तौ is a different import वृत्तिमृगे, Vacaspatya

उग्र क्षुद्रया, Med B C क्षुतया, Med A प्रमतया, Med The first is preferable as क्षुद्रा—वण्टकारी [illegible], noted in B and R [illegible] some

उचित दिवस, I 2053 for विदित, Hem [illegible], not in W

उच्चर Hem probably uses [illegible] as one sense against Vis

उच्चिङ्गट, Med etc उच्चुङ्गट, Med C [illegible], Med, 1807 [illegible] I 2810 [illegible], Med A C [illegible] may be correct, but I am not aware of any such name

उच्छ्वास पद्य, Hem for बन्ध, Hem A

उड्डीश, Med A, Vis, Hem उड्डीश, Med चन्द्रिकापतौ, Med for चण्डीशे Hem चण्डिकापतौ, Vis

उत अत्यर्थ of Med is probably a misreading for अप्यर्थ=sense of अपि

उत्क्षेपण Hem leaves out two lines व्यञ्जन, Mahendra for व्यजन

उत्तप्त परिप्लुत=परिप्लव=चञ्चल=uneasy, not 'bathed, washed,' W

उत्थान मलरोगे, Med A for मलवेगे, Med C

उत्थित वृद्धि, Med for वृद्धि, Med A

उत्पल उत्पली, Med A B, W for उत्पला, Med C and पवर्ग with टघा wanting Neither in Vācaspatya औषध Anek A for उत्तम, Anek

उत्फुल्ल उत्ताने, 1807 *e*, W (=*sleeping supinely*), Vacaspatya उत्तान I 2053 etc =flushed up No illustration is coming of the first reading

उत्सर्ग सामान्यन्याय of Vis =सामान्यविधि of Hem =general precept Med probably uses न्याय and सामान्य as different imports, but I know of no use in the former sense I am not certain what distinction Hem and Vis make between त्याग and वर्जन त्याग is probably used in the good sense as in वृषोत्सर्ग

उत्सादन, Hem उच्छादन, Hem A समुल्लेख=scratching, उद्वर्तन=*rubbing* and उद्वाहन=*over using* (?)

उत्सेध कार्ये, Hal संहनन is used in the sense of काय, not killing, slaughtering, W

उद् प्रागल्भ्य and लाभा, Hem I follow Hem A

उदण्डपाल, Vis A etc उद्दण्डपाल, Vis, Mahendra Vācaspatya gives both

उदय उत्पत्ति, Hem for उन्नति, Hem A

उदात्त वृत्य, Med for हृद्य, Med A

उदान 'उदानो वायुभित्सर्पजठरावर्तपक्ष्मसु', शब्द

उदार 'उदानाख्यौ महद्दन्दौ', Anek I follow Anek A (उदर corrected into उदार)

उदास्थित चर is the general term प्रणिधि seems to be used=प्रव्रज्यावसितचर See Vācaspatya

उदित भागते, Med for उद्गत, Med A प्रोक्त, Tri for प्रोक्त, Tri A

उदुम्बर The sense of मेढ्र noticed only in B and R Also उडुम्बर

उद्घाहित उपन्यस्त and उदीर्ण seem to be both used in the sense of cited, brought forward.

उद As W notices only happiness, it is probable he had some other readings

उद्घात उद्ग्रन्थे, Hem I 2693 for उद्गमे, Hem A., I 2053, Vis I 1937 etc. उद्गमो द्रुमभेद, Mahendra (?) Not noted in any पादस्खलन seems to be a बहुव्रीहि and not slipping of a foot, W

उद्धरण=उन्मूलन=uprooting and mostly used figuratively

उद्धान, Med, Vis उद्धान, Hem उद्गत seems to be used=उद्गम and not as an adjective I do not find वमित (vomited) in any

उद्धार ग्रन्त, Med A, Vis A, ग्रन, Med C for ग्रघ, Med, Vis

उद्धृत, Hem A, Vis A, Med उद्वृत्त, some भुक्तोज्झित=refuse, not vomited, W

उद्गूट शूर्पे, Med corrected into सूर्ये, Med A उत्कटे कच्छपे सूर्ये, Med C उमर कच्छपे सूर्ये, I 2810 Tarānātha gives the reading सूर्पे, not सूर्ये

उद्वर्तन घर्षण seems to be used in the sense of rubbing and अपावृत्ति of rolling

उद्वाहन Some give उद्वाहिनी for उद्वाहनी द्विसीत्ये, I 2810 for प्रणीते, 1807 etc B and R quote उदघाटन घटीयन्त्र सलिलोद्वाहन प्रहे ', A 2 10 27 Hem seems to use वराटक in the sense of रज्जु, not cowrie, W, Tarāntaha वटारके, Mahendra for वराटके

उद्वेग Vis A B C, Med agree Vis slightly different Hem A and I 2053 end at उद्वेजने स्यात् उद्वाहुलक without वाहुल 'mail worn on the arm', W

उन्न Med A B C agree about सुरत and Vis A B C about सूरण झोल्ल shews the last reading is quite correct Here सुरत is probably used in the sense of compassionate

उप दाक्षिण्य Mahendra for दक्षिण Hem

उपकार विकीर्ण seems to be used in the sense of scattered, thrown, not full blown, W From कृ

उपकार्य वस्त्रसद्मनि, Vis for राजसद्मनि, Vis A C

उपग्रह अनुकूलवान Hem for अनुकूलने, Hem A

उपचार लञ्चाया Mahendra for सेवाया, Hem A

उपचित दग्ध Med, Hem for दिग्ध I 2810, I 2053 'burnt,' W निदिग्धे, Vacaspatya after A दिग्धो मासल, Mahendra

उपदश मेहनामययोरपि Mahendra

उपधान विशे, Hem विषे Med A B C, Hem A, विशेषे, Hem I 2053 (for विषे च), Vis A B C, Tri Tri A is noted by W and Taranatha but probably arises from Kara's false reading Some read गेण्डु for गण्डु

उपराग ग्रहकल्लोल=राहु, विगान=परीवाद Some Mss give दुर्णय for दुर्नय I have allowed it to stand, as both forms are defensible

उपसत्ति प्रतिपादन=gift, donation, W Doubtful

उपसर्ग प्र+आदि=प्रादि=प्र, परा, etc

उपस्थ 'उपस्थो ना समीपस्थे क्रोडे च योनिशेफयो', शब्द

उपह्वर W's Med apparently had 'car, carriage'.

उपनाह उपनाह, Med उपनाह, Med A etc

उपनिषद् समीपे सदने is perhaps sitting near, not neighbouring mansion, W

उपप्लव विप्लव is probably used in the sense of calamity, not affray

उपरक्त तद्ग्रहे=राहुग्रस्ते

उपसम्पन्न मृतौ, Hem for मृते Hem A निहिते Vis, Vis A, निहिते Vis B for निहते, Vis C

उपाकृत उपद्रुते, I 2053 for उपद्रवे Hem 'portent, W I prefer I 2053

उपोढ 'उपोढ कथितो व्यूढे समासन्ने विवाहिते, ध ऊढ=व्यूढ and विवाहित

उम्, Vis A तुम्, Vis

उम 'उमो नगरघट्टयो' also in I 2698, but not in I 2053 Noted only in *B and R Probably a later addition See* इभ्म

उलप उलुप, some उलप स्मृत, Vis for उलप मत, Vis A C गुल्मियुलप इत्यपि', A 2 4 9

उलूक कुरुविन्दे, Vis for कुरुयोधे, Vis A

उलूखल उदुम्बरे, Hem for उदूखले, Hem A

उल्लाघ, हृष्टे, Vis, Hem A, I 1937 दुष्टे, Hem कृष्णे Med A C, Vis A B (wanting in C), I 2810, I 1539 कृष्ण=कृष्णमरीच, Druma

उषित स्थितवत् =stayed, remained, not fixed, W I do not find उषित in Dharani

उष्ट्र उष्ट्र पशुविशेष स्यादुष्ट्रो वाहारयेऽपि च, ध (?) गोनविका ((from गोनक) =वर्करी=ewer

उष्णक, Hem, Vis, Med उष्मक, A I 4 18 Also ऊष्मक A c ऊष्मन् is the common form of writing उष्मन् *Comp* ऊष्मागम, *A I 4 19 Dharani* leaf 10 is very corrupt

उष्मन् W ऊष्मन्, *Hem wanting in Hem A* उष्मन् *is given in u s IV*, 144, but it is added Mss ऊष्मन् This is the usual form See उष in mādhavīya vṛtti

ऊ भर्वान, Mat for धर्षीन, Mat A नु Vis for ऊ, Vis A (the line incomplete in Vis C) and wanting in I 1937 व्युति, I 1939 व्युति=स्मृति Comp ऊति

ऊन रणोद्याने, Vis for रणोद्योगे, Vis A C, I 1937, I 1537 वुनहीने रणोद्योगे, Vis B Not in W, B and R., and Vacaspatya

ऊम् Vis A कुम् Vis

ऊरी, Med ऊरी, Hal

ऊर्ज, Vis A भर्जा, Vis 'ऊर्जमूर्गाहवयमा प्राणे भार्मिवेऽपि च', शब्द

ऊर्णायु ताणमन्नु is spider s web and here probably used in the sense of spider.

ऊर्द्ध्व समुत्थिते, Mahendra

ऊर्मि It is clear from Med प्रकाश (and प्राकाश्य) is used as a distinct meaning

ऊर्मिका All mss agree about उद्वाहुलक, but not noticed in W, B and R and Vācaspatya The word occurs under उद्वेग

ऊष Wanting in Med C, I 2810 etc

ऊष्मन् निदाघ=sweat, उष्ण=heat, ग्रीष्म=hot season, शषसहा=श, ष, स, and ह the sibilants

ऋ देवाम्बाया, Vis दैत्याम्बाया, Vis A अदित्याम्ब, Vis C

ऋण, Hem ऊण, Hem A जलदुर्गे, Mahendra

ऋतु 'वसन्तादिषु धारयो', Vis सुवीरयो, Vis A but corrected into सुधीरयो, Vis C 'पुवीरयो', I 1539 'पुधीरयो', I 1937 सुवीर=a collyrium, W But सुधीर harmonizes with ऋत and ऋति

ऋद्ध सम्यग्वाते, Vis for सम्पन्नार्थे, Vis A सिद्धान्ते, I 2533 This is probably the correct reading सिद्धान्ते, W, B and R, Tārānatha

ऋद्धि 'ऋद्धि समृद्धौ गौर्यां च वृद्धिनामौषधि (धी) भिदि', शब्द

ऋषभ कोलपुच्छ=bear's tail and कुम्भीरपुच्छ=crocodile's tail, W etc I think a plant शब्द gives गम्भीरपुच्छ 'ऋषभस्तु वलीवर्दे श्रेष्ठे गीते स्वरान्तरे। अष्टवर्गौषधि (धी) मध्ये ऋषभ पर्वतान्तरे', ध ऋषभो वृषभे शृङ्गया शब्दात्परो वरे स्वरे। कर्णरन्ध्रे नक्रपुच्छे', अजय

ॠ, लृ अम्बा, Med for आत्मा, Med A ॠ, लृ, ॡ, are probably later additions in Med

एकाष्ठीला, B and R एकाष्टीला, W from अष्टि=seed, from अस्थि, Vācaspatya but अष्ठि=kernel, W and अष्ठीला in B and R and Vācaspatya 'शिवमल्ली पाशुपत एकाष्ठीलो वुको (वको) वसु', A 2 4 81

एत 'एत कर्बुरवर्णे स्यादागते हरिणे क्वचित्', शब्द

एधतु 'एधतु स्याद्वीतिहोत्रे वर्धिते पुरुषे पुमान्', शब्द

एवम् 'ऽवधारणसमत्वयो', Mahendra

ऐरावत तद्भिदयो Med for नदीभिदा, Med A आदिपु, Vis अद्रिपु, Vis A for अहिपु, Vis C शतह्रदायता, Hem शतह्रदाय वा, Hem A for शतह्रदा यथा, I 2053 This shews विद्युद्भिद्=वज्र ऐरावती विद्युति देवविद्युति', अजय

ओकम् 'ओकन्तु ओक', Hem 'ओकस्तु ओका', Hem A Although there is a word ओक, ओक here is probably wrong, as the word occurs in मान्त Hence, the repetition shews that the second word is ओका, as in A A c quotes ओकस्तु

ओम्, Vis A नुम्, Vis

औ अचो, वापि, I 2544, अथो मायी, Mat तयेश्वर, Mat

औशीर शयनासन, Med A C ने reads better

क वित्ते, Anek for वित्ते, Anek A

ककुभ् सज्ञे, Anek unnecessarily corrected into ज्ञेये, Anek A

ककुभ रोग, Hem for राग, Hem A नग, Tri, Tri A

कक्ष सैरिभ, Vis शैरिभ, Vis A, सौरभ, Vis C वृषे and सार्धे, Vis for तृणे and स्पर्धा, Vis A गुह्यपिधान of Hal =पश्चादञ्चलपल्लव of Vis ग्राहणिका=उद्ग्राहिणी=उद्ग्राहणिका

कक्षावेक्षक फल, Hem for पाल, Hem A

कङ्क, Hem A कव, Hem in वान्त

कङ्कर, Hem, Hem A, I 2053 (तक्रे) कक्र, Vis A कुद्वर, Vis A Vis B चक्रे, Vis C, वक्रे, Vis for तक्रे, I 1539 etc

ककुद्(द) ककुद्वत्, ककुदवत्=like ककुद्, ककुद

कङ्कण 'कङ्कण स्यात्प्रतिसर कङ्कणी क्षुद्रघण्टिका इति भागुरि' अ टी २ ६ ११०

कच See भ्रामक

कचाकु, Vis A etc कुण्ठाकु, Vis कठोकु, I 2810 Wanting in some Med W apparently had different reading

कच्चर, Med, Med A कह्वर, Med C

कच्छुर यामने, Vis for पामरे, Vis C कच्चुर, Hem The first कुच्छुर, Med A Vis uses पामर apparently in the sense of पामसहित पुश्चल is probably used in the sense of rogue=पामर, Tri It can hardly mean 'libidinous', W read शटी for शठी A 2 4 154 'कर्चूरोऽपि शटी गन्धमूली षड्ग्रन्थिकेत्यपि' Some read शठी

कञ्चुक वरमे, Med, Med A for कवचे, Med C, I 2810 *It is not* clear what distinction Vis and Med make between कवच and वारवाण Probably कवच is used in the sense of any armour lit or fig and वारवाण in the sense of iron cuirass कवच also means amulet वर्धापक=नाडीच्छेदक See वर्धापन in Druma वर्मणो, Mahendra for वस्त्रयो, Hem

कञ्चुकिन् मल्ले, जाङ्गलिक, Vis for महल्ले, जोङ्गक, Vis C महल्लक=स्थापत्य=अन्तःपुराध्यक्ष

कञ्ज कञ्ज Anek., for कञ्ज, Anek A

कञ्जार कञ्जारो मयूरो व्यञ्जन च under u s 3 137

कट सिरे, Med for शवे, Med A C शरयो, Tri, Tri A *This may* however, be a correct reading meaning the grass 'कट श्रोणी कलिञ्जे च गजगण्डे शरे तृणे', Dha Here शरे apparently stands for शवे ध्रुवे for शवे and कटा, I 1937 कलिञ्ज=mat कलिञ्ज is probably used in the same sense, but दुम paraphrases 'गुच्छवाटे'

कटक, Med कम्प, Med 1607 नितम्ब of Vis = table land, W

कटप्रावक भृङ्गारकनिगुच्छा, Hem. for भृङ्गारकनिगुच्छो, I 2053

कटम्भरा गाता=red arsenic, वर्षाभू=hog-weed, W गोपा also in Har.

1807 'कटु कटम्भराऽ (also कटम्बरा) शोक्रोहिणी (व्यस्तमपीद नाम, com) कटुरोहिणी', A II 4 85 प्रसारिणी=राजबला, 153

कटाह 'निचये', Har A for 'निरये,' Har I or सूप, कूप in शब्द 'कटाहो द्वीपतैलादिपाकभाजनकर्परे। कूप जातविषाणाग्रमहिषे कूर्मपृष्ठके,' शब्द Jatadhara's कर्बुरे apparently stands for कर्परे

कटित्र Some चर्म for वर्म

कटु लता of Med =प्रियङ्गु of Vis. कटुका=कटुरोहिणी

कठ, Vis A कण्ठ, Vis , Vis C I do not find 'mantra or mystical prayer', W in Hem

कठिन पयो , खट्टिकायाम्, Hem for खयो , खटिकायाम् Hem A स्तम्ब, Med for स्तब्ध, 1807

कठिल्लक पुनर्नवा वर्षाभू=hog weed, W पर्णास=a basil, W

कण कुम्भीरमक्षिका=a large fly said to perch on crocodiles, I 2835, Vis I 1539, 1937 कणोऽतिसूक्ष्मे धान्यांशे कृष्णाजीरकयो कणा। नक्रस्य मक्षिकाया च' This is no doubt the correct reading

कणिका अग्निमन्थ=गणिकारी, a plant

कणीचि, Vis A कणाचि, Vis Comp u s IV 70

कणेरु कणेर, W कणोरु, Hem A कणेरु Vis, Vis A करेणु, Med , corrected into कणेरु, Med A The mistake is palpable as it is रान्त, not णान्त वश्या, Hem for वेश्या, Hem A

कण्टक कण्टकोऽस्त्री क्षुद्रशत्रौ रोमाञ्चे मत्स्यकीकसे। कमस्थाने द्रुमाङ्गे च दोषसूच्यग्रयोरपि', जटा

कण्ठाल, Med A B C, I 2810 कण्ठोल, Med 1807 कण्डोल, W कण्ठान, Vis I 1539, in Druma and B and R is really कण्ठाल, Vis I 1937 Comp कण्डाल, Med , Vis वेणी ,' Med C for 'द्रोणी' I 2810 'कण्ठालस्तु पुमान् गोणीप्रभेदे च क्रमेलके' कण्ठाला जातगोणिका, त्रि २ ६ १६ दधिमन्थनभाण्ड', शब्दकल्प

कत्तृण फञ्जा, Mahendra for कुम्भी, Hem

कथाप्रसङ्ग वातूले, I 2053 for वार्तायाम्, I 2698 वार्ता is the ordinary use

कदम्ब निकुरम्ब is the general reading—also in A W निकुरम्ब only

कदल Both कदली, I 1937 etc ब्राह्मी, Vis for पृश्नी, I 1539 , I 1937 etc. कदला, I 1539

कद्रु Both कद्रु, Vis

कन्तु 'कन्तु कन्दर्पचित्तयो' under u s I 73, W Hem and Hem A , I 2053 do not differ

कन्द 'कन्द किले', Anek for 'कन्दनिके,' Anek A =नवाङ्कुरे, note

कन्दर, Hem A कन्दरेऽङ्कुरे etc, Hem Joined to कर्बुर.

कन्दराल आर्द्रभाण्डे, Med for गर्दभाण्डे, Med A

कन्दल पक्षि, Vis for वृक्ष, Vis A 'कन्दल कन्दली चाति मृगपक्षिविशेषयो।

कन्दल: 'कलहे युद्धे कपाले च कलध्वनौ,' ध. Also अपकारे, शब्द (अपवादे, शब्दकल्प, W. etc.)

कपर्द. कामिनी, Anek. for कांक्विनी, Anek. A. W.'s Med. apparently had 'खण्डपरशौ'.

कपिल. रारतत्रपे, Vis. A. चारतद्रुमे, Vis C. I follows Vis. अरतत्रप=dog, त्रि. शू. ६६. कौन्ती=रेणुका.

कपिश. वशौ and माधुरी, Hem. for श्यावौ, माधवी, Hem. A.

कपीतन कपीतनम् Vis, Vis. A. C. Hence retained

कपोत. कवच, Vis अवक, Vis. C. कचक, I 1539. ववक, Vis A वचक, I. 1937=pigeon.

कबन्ध. Read कवन्ध with it. The Kosakāras seem to be in favour of the latter spelling.

कमठ 'कमठ. कच्छपे प्रोक्त: शल्लकीभाण्डभेदयो', ध. शल्लकी=porcupine, W 'कमठ. कच्छपे वंशे क्लीव भाण्डविशेषके,' शब्द

कम्बल. Probably we are to read सलिलम् for the last कम्बलम् in Anek.

कम्बु कर्चूर=ग्रोषधिभेद, I. 2533=variegated, W and शब्दकल्प. ग्रीवाया नलक of Hem.=ग्रीवानलक of Vis and ग्रीवाविल of Tri (विल, 1807). W. understands ग्रीवायाम् as a distinct meaning

कर. प्रत्याय=प्रति+आय=tax.

करक. लड्डारलड्डयो', Hem. लट्वाकरञ्जयो, Hem. A. लट्वाकरड्डयो, I. 2053 This is the proper reading as लट्वा=करञ्ज. करङ्क=cocoanut hollowed to form a vessel. कुसुम्भे, Tri. 1807, I. 1575. Not in B. and R. etc.

करट. दुर्दुरट, W. and Tārānātha from भट् and कृट् respectively So in k. 2. 1. 33. दुर्दुरूढ in s. k. and Vardhamāna.

करण. 'विद्याच्छत्र कारणम्,' Anek. for 'क्षेत्रं करणम्,' Anek. A. गायनतम क्षेत्र Vis C. साधनक्षेत्र काय Vis. साधनक्षेत्र काय. Vis A. वाडवादौ, Vis. C. वालवादौ, Med. I. 2810. वणिजादौ 1807, ववादौ च कृतावपि, Hem. I. 2053. वाणिजादौ, therefore, appears to be a false reading. वव and बालव are different करण's See द्रुम. स्पृष्ट for स्पष्ट, Mahendra.

करभ. शुकशोष्ट्रौ, Anek. for मूत्रोष्ट्रौ, Anek. A, I. 2544. Hem. perhaps uses मय=camel and उष्ट्र=young camel

करवीर. प्रहृष्टम्, Anek. for प्रहृ.ष्ट, Anek. A.

करहाट. देश, Hem. पुष्प, Hem. A. apparently for पुष्प, Vis. A. etc.

कराल. पूग, Hem. etc. for घूण, I. 2053 etc. कठोरे, I. 2053 कुठारे, I. 2698 probably for कुठेर=basil

कर्क. निम्ने, Med. for तन्ने, Med. A. B, तन्ने Med. C., Hem, Hem. A. कर्क तालिभेदे, Vis. कर्कनने वह्नौ, Vis. A. कर्कजनो वह्नौ, Vis C. corrected into नै with note घर्कटे कर्क is an apparent misreading as the same word is not used in

explaining कर्केतन=मणिविशेष, I 2533 Hem's राशौ shews it does not mean कर्कट See Druma

कर्कट स्त्रिया वालुक्किकाया तु भुजङ्गया शाल्मलीफले,' शब्द 'उर्वारु कर्कटी ज्ञेया कर्कटी शाल्मलीफले', घ Not in जटा ना

कर्कश काम्पिल्ल Med काम्पिल्य, Med A Med C follows Vis

कर्कोटक, Med, Vis, Hem, कर्कटक, Med B, Mahendra

कर्चूर, Med, Med, A Vis, Vis A कर्बूर, Med B Not in Med C, Vis C 'शुण्ठ्या', Med for 'शट्या,' Med A etc

कर्ण पार्थसि Anek पार्थारी, Anek A

कर्णपूर वसन्तयो, Hem etc for वतसयो, Hem A, Med A

कर्णान्दु, Hem [under 3 321, its commentator writes कर्णान्दु according to Vaijayantikara] कर्णेन्दु Med corrected into कर्णान्दु, Med A कर्णेन्दु Vis Vis A The association with अर्धेन्दु leaves no doubt about the form in Vis and I prefer it to कर्णान्दु or कर्णादू as the form of the ornament is like इन्दु not अन्दु, कणपाशी, Mahendra

कर्णिका वराटवीजकोश छटाश=stalk, W See Druma

कर्णिकार शम्पाक, कृतमाल and आरग्वध are=A 2 4 23 4 शम्पाक is also written सम्पाक and शम्याक and आरग्वध अरग्वध and अग्वंध, note

कर्पर Hem etc कर्कर, Hem A

कर्बुर There can be no doubt about this word in Vis, as grouped with गह्वर and not with कर्बुर शिवा=jackal (Durga, W)

कर्बूर पुष्पवृन्ता Vis for कृष्णवृन्ता, Vis C

कर्मकारी, Hem, Hem A, I 2698 It reads better than कर्मकरी, I 2053

कर्ष कर्षक, Hem for कर्षण Hem A

कर्षू, Med etc, कर्ष, Med C and कुल्योत्पखातयो, इष्टिखात (इष्टखात, Druma) is opposed देवखात ऋषि Hem for कृषि, Hem A (compare वार्ता, A) कुल्या here probably stands for the river ऋषिकुल्या 'कर्षू पुमि करीषाग्नौ कर्षूर्नदा स्त्रिया मतेति रभस under u s 1 82

कल W's Vis had apparently different readings

कलम वाक्षरक, Vis काक्षारक Vis A C लाक्षाकर, I 1937 लाक्षारक, I 1539, I 246, I 322 Not in W etc But आक्षारक or क्षारक probably conveys the vernacular use of 'कलम' 'cuttings' of trees

कलम्ब, Med etc कदम्ब, Med C नालीशाके may mean नाल्या and शाके or शाकनाल्या अस्य (शाकस्य) तु नाडिका। कनम्बश्च कडम्बश्च,' अ २ ६ ३४

कलविङ्क कलिङ्गिक, I 1937 कुलिङ्गके, I 1539 etc

कलह मण्डने, युद्धकाले, Med A for भण्डने, युद्धवाट, Med C राद्रयो, Hem, Vis A., राट्यो, Hem A, वाट्यो, Vis C 'कलह खड्गकोषे स्याद्युद्धभण्डनयर्मनु', शब्द Med's युद्धवाटे=युद्धे and वाटे

कलानुनादिन्, I 2053 etc कालानुनादिन्, W रोलम्ब=चञ्चरीक=bee

कलापिन् 'कलापी कोकिले प्लक्षे', ध But कोकिल is doubtful

कलिकार वीतमस्तके, Med A पीतमस्तक=पीतमुण्ड=a bird करञ्जयो Mahendra for करण्डयो, Hem

कलित आत्मनो, Tri for आप्तयो, Tri A 'कलित रोहिते (वेदिते ?) चाप्ते गलिते (गणिते) भेदितेऽपि च'

कल्क 'शमल शकृत्,' A 2 6 67

कल्प प्रणये न्याय्ये, Vis A for प्रलये न्याये, Vis C वित्ते, Anek for चित्ते, Anek. A

कल्पन लुप्तौ, Med for क्लृप्तौ, Med A C कल्पने, 1807 for कतने I 2810 कल्पने *is an apparent misprint, as it is the word to be explained*

कल्माष पाण्डव, Med A for पाण्डर, Med C

कल्य कल्य, Anek for the first कल्याणम्, Anek A

कल्याण स्वर्णे, Med A, *I 2810, I 1539, I 1938* स्वर्गे, Med C, Vis, etc

कवच The first line not in Vis

कवर I 2810 'अथ कवरी पुन । पृथ्वीतुङ्ग्यो वेशवेशे कवर शवल (लवण)र म्नयो,' 'कवर पाठक' under u s 4 154

कशा *Only in Hem Doubtful*

कशेरु Anek and Anek A do not differ

कश्य 'स ध्यावमद्ययो कस्य,' Anek I follow Anek A

काकरूक, Med A (निम्वे corected into नि स्वे), *Hem*, Hem A, *Vis*, *Vis* C काकरुक, Med, Tri, Tri A काकोलूक, Med C काकरूड, Vis A (in कान्त)

काकोल 'काकोल कुम्भकारे च विषभिद्रोणकाकयो । सर्पे नरकभेदे च तथा शूकरभिद्यपि', शब्द

काचवर्तिक, Vis, Vis C काचवर्तक, Vis A, I 1539 गुडुके, Vis C काकस्य, I 1539, I 246 for काचस्य Not in W etc गुडक=गुड=powder (?)

काचिघ शमण्डक Hem for छमण्डक Hem A द्वमण्ड, Vis A but corrected into छमण्ड, Vis C छमण्डल=प्रदेशभेदविशेष, Mahendra (अच्छमण्डके, ms)

काण्ड दलम्, Anek A for जलम्, Anek सुधा, I 2544 for तुला सहसि, I 2810 for रहसि नाडी left out in W etc

कादम्बर सारे, सिधु Hem for सरे, शीधु Hem A

कान्तार काननेऽब्ज, Hem कामनेक्षु, Hem A 'दुर्भरो दर,' Anek. unnecessarily corrected into 'दुर्गम पथ' Anek. A

कान्ति Anek makes 'अभिरूपे बुधे कान्ति' I have followed Anek. A अभिरूपो बुधे कान्ते

कापटिक, *Vis*, कापाटिक, *Vis* A कार्पटिक *Vis* C, कादशासिनि, Vis for कालदेशिनि, Vis A C

काव्य पूतना='राक्षसीभेद', I 2533 (=yellow myrobalan, W)

काश्मीरज, Hem etc कश्मीरज, Hem A and कश्मीरजा for काश्मीरे च

काश्यप, I 2810, I 2053 etc कश्यप, W, Druma In I 1539, कश्यप is a palpable mistake as it is associated with काश्यपी मान Vis for मीन, I 1937, I 2053

कासमर्द, Har कासमद, Har A पटल,' Har and पटहे, Har A The proper reading is probably पटोल (=कासमदन, Druma) कासमर्द=वेपण, Har 98

काहल 'काहला, काहले', Vis 'काहली काहल ' Vis A खले, Hem for स्यात् Hem A It spoils the metre

किङ्किनी Anek, Anek A (but corrected) It may be a variant reading,

किनु स्थाने सादृश्ययुक्तयो ' in जटा refers to the word स्थाने and not to किनु Druma and W

किम्पाक, Vis A C शिफाक, Vis and शफ for कल Vis C फल, Vis A

किरात अल्पतनु of Hem etc =अल्पशरीर of शब्द =स्वल्पदेह of मूरि किराती स्यातकिरातस्त्री या च चामरधारिणी', ध

किरि Anek A, करि, Anek

किर्मी, Vis C, कर्मी, Vis, Vis A पलाले Druma फलाल I 1539

किर्मीर Vis, Vis A C I 1539, I 1937, agree

किल अनुगत, I 2810 for अनुशय, 1807 etc

कीकस कीकस कुल्यमस्थि च', A 2 6 68

कीटक I do not find in Dha कीटक—मागधजाति, W and Druma

कीनाश कर्कशे, पशु Vis for कर्षके उपासु Vis A पशु, Hem for उपासु Hem A a slayer of cattle,' W

कीर्ति Hem and Hem A agree and Med A etc प्रासाद=गृह, I 2533

कीला, Vis A कील, Vis कीला Hem A for कील, Hem

कुकूल अनूक Hal and शङ्कुमुहूर्ते

कुक्कुट कुक्कुट, Vis fo कुक्कुटी Vis A C All the mss agree about तालमध्ये, not in W etc घ कुक्कटस्ताम्रचूड स्यात्कुक्कुटोऽग्निकणेऽपि च। उच्चैर्जजीर्णदन्ते च तालमध्ये च कुक्कुट '

कुक्कुर कुकुर,I 2053

कुचेल पापचेली=विद्धकर्णी=पाठा A 2 4 84-5 विद्धपर्णी, Med A, अवि वर्णी, Hem for विद्धकर्णी Vis A, Hem A

कुज द्रुम=tree, not a kind of tree

कुट 'स्याच्छुटी चित्रमुस्तके,' Vis I follow Vis A W and Druma read मुरा=a perfume I find मुरा=मदिरा I 2533 शिलाकुट्ट=hammer, W and Druma =पुरुष, I 2533 Comp Vis

कुटिल तगरपाद्या Med, Med A for त्वापगाया, Med C

कुट्टार, Med A B I 2810 कुठार Med C, Vis C कुटीर, Hem कुटार,

Hem A, I 2053, Vis, Vis A I 1539, I 1937 (the last कम्वले for केवले)

कुठार, Med C ? I 1937 कुठारु, Hem, Vis, Med I 1539 कुटारु, Vis C

कुड्य 'कुड्य विलेपने भित्तौ क्लीव कौतूहलेऽपि च,' शब्द

कुणि 'अथ तुन्न कुवेरक । कुणि (also तुणि A c) कच्छ कान्तलको नन्दिवृक्ष', A 2 4 127-8 In the sense of कुकर, also कूणि, A c तुनका,, Vis for तुन्नक, Vis A कुक्कुर, Vis A

कुण्डा, Med, कुण्डी, Med A etc

कुण्डकीट चार्वाकोक्तिविशारदे, Mahendra This is preferable

कुण्डलिन् 'कुण्डली चित्रलमृगे सर्पकुण्डलधारिणो,' अजय सेर्प्ये, Mahendra for सर्पे, Hem

कुतप अष्टमोऽह्न कुतपोऽस्त्रियाम्, A 2 7 31 Hence probably Med's general 'अस्त्रिया कुतुप, शब्द, अने

कुथ, Vis etc कुन्थ, Vis C प्रवेण्यास्तरण वण परिस्तोम कुथो द्वयो,' A 2 8 42, कुथ त्रिप्विति बोपालित, A c

कुद्दाल कोविदारे चमरिक कुद्दालो युगपत्रक, A 2 4 22 युगपात्रे, Hem for युगपत्रे, Hem A

कुनटी Not in W, I 2810 etc and probably a later edition 'नेपालदेशजमन शिला इति केचिदिति भरत Druma

कुन्त I have put कुन्ती with कुन्त as this appears to be the view of Vis and Med Panini derives it from कुन्ति=modern Bundi (?)

कुन्तल 'चपके,' Med A B C apparently for 'कूपके (A 2 9 13) Compare Vis, Hem कुन्तल कल्पित केशे जले (जने ?) जनपदान्तरे,' ध

कुन्तान, Vis A C, I 1539 कुनाग, Vis (in नान्त), कुनान I 1937 and कोलके for गोलके of others Not in W etc It agrees with कुहन of Med, but Vis does not regard it as such, as he places it after काञ्चन and not with कुहन

कुन्त्या Anek and Anek A quite agree

कुन्द मुकुन्द=अच्युत=मुरद्विप्=परमेश्वर, I 2533 —olibanum (कुन्दुरु), W

कुमार सहा कुमारी तरणि, A 2 4 73 Some तरुणी for तरणी वरणी I 2053 रामा is also a name of घृतकुमारी रामतरणी=तरणि=कुमारी=घृतकुमारी रामतरणी =सीता, Druma I do not find कुमार—सिन्धुनद in शब्द, Druma

कुम्भ The last line not in Vis पिटर Vis A for पिठर, A 2 9 31

कुम्भकार 'चक्षुष्याकुलाल्यौ तु कुलत्थिका,' A 2 9 102 कुलुत्थिका, Hem A अहो, Hem for स्यात्, Hem A

कुरुण्टक Also कुरुण्डक, A c 4 74 पीतपुष्प is an adj =with yelllow flowers

कुरवक, Hem कुरवङ्क, Hem A अम्लानो for म्लाना, Mahendra

कुरुविन्द Vis A I 1539, I 1937 agree W and Druma may have had different readings

कुर्वाण Not in W, Druma

कुल सद्व, Anek or सद्व Anek A

कुलक 'काकेन्दु, कुलक काकतिन्दुक काकपीलुके' 'वामलूरश्च नाकुश्च वल्मीक पुनपुसकम्,' A 2 4 39, 1 14

कुल्य उष्ट्र, Med A for अष्ट, Med C Contrast मान्ये with अमात्ये of Vis 1807 and I 2810 agree

कुवल कदली, Hem or बदरी, Hem A

कुवेर Tri uses एकपिङ्ग as a name of कुवेर, not 'deformed,' W, Druma

कुशल अभिज्ञे for विज्ञे, Mahendra

कुष्ठ पुष्कर and सुगन्ध are apparently used = उत्पल of A 2 4 126, a drug (a costus, W)

कुष्माण्ड 'कुष्माण्ड पुसि कर्कारौ भ्रूणभेदे गणान्तरे। उमायामपि कुष्माण्डी तथा याग-क्रियान्तरे,' शब्द

कुस्थान Anek, Anek A agree I do not find in I 2544

कुहन कम्पन, I 2810 Comp कुन्तान of Vis

कुहर The proper reading in Ajaya is 'कण्ठशब्दो गलेऽन्तिके' and not कण्ठ-शब्दे गलेऽन्तिके, W, Druma Comp O 253

कुहू कोकिलालापे, Med, Med A for कोकिलालाप, Med C

कूट, Anek A चूडा, Anek आकूटक, Med corrected into अकुशक, Med A उद्भेदक, Med C कूटोऽस्त्रिया स्थिरे राशौ दम्भे च लोहमुद्गरे। जायाया गिरिश्रृङ्गे च सीराङ्गेऽनृतयन्त्रयो', शब्द = Agastya (?), W

कूटपाकल (comp पाकल) कूटपालक, Har, Har A, W

कूप अन्धु = well कूपक = oil vessel मृन्मान = earthen measure = काचपात्र, I 2533

कूपक अच्युताया, Med for चिताया, I 2810

कूष्माण्ड, Vis, Vis C The first कूकाण्ड and द्रोणे for भ्रूणे, Vis A

कृक 'गलतालुकण्ठनामय कृकशब्दार्थौ', Ujjvala (u s 6)

कृच्छ्र 'स्यात्कष्ट कृच्छ्रमाभीलम्,' A I 9 4 'तप,' Vis for पाप, Vis A काष्ठे, Hem कोष्ठे, Hem A सान्तापने, Hem

कृत्त वेष्टित, Druma 'Sought, wished for', W वेष्टित = surrounded from, कृत्, to surround

कृत्य तव्यादि = affixes, chiefly तव्य, अनीय, and य

कृत्स्न 'कष्टे समस्तेऽम्बु', Vis A 'कुक्षौ समस्ते च', Vis B 'कुक्षौ समस्तेऽम्बु', Vis C This is the view of Med Ujjvaladatta also explains कृत्स्न = उदर But what authority for this statement ? and where कृत्स्न is used in the sense of कुक्षि ? A and Hem give only one sense of कृत्स्न Hence I prefer the reading of Vis, Med apparently basing his view on a misreading of Vis कृत्स्न is not = कष्ट, but it may have been mistaken for कृच्छ्र

कृपीट 'कृपीट जठरे नीरे विपिनेन्धनयोरपि,' शब्द

कृपीटपाल, Hem etc कृपीटपान, Har (not Har A) 'केलिपात,' Med for 'केनिपात 'कृपीटपालि (ल ?) पवने नीरधौ केलि (नि?) पातके,' शब्द

कृमि तृणकीटे च, Vis I follow Vis A

कृपि Not in I 2544 and doubtful

कृष्ण व्याप्ते, Vis, व्योमे, Vis A, for व्यासे, Vis C

कृष्णसार शिशिपा, Hem for शिशपा, Hem A

केतु पातारि Mahendra for पातादि, Hem

केनार कपोल Med, Med A Wanting in Med C

केवल The last केवली Hem, I 2053—indistinct in Hem A केवली ज्ञानभेदे Med 1807 So 'astronomical science, Med' W But this is a palpable mistake as only one sense is specified and opposed to other mss

केश पाश Hem for पाश, Hem A शब्द adds 'हरौ Doubtful

केशट उत्कटे, Med A हर्यट, Med C केशट भ्रातरि हरौ स्यादजोत्कटयोरपि,' शब्द शोषणे I 1539 श्लोकणे I 1937 कामदेवस्य शोषणवाण, Druma

केसर Also spelt केशर Hence also केशर in some mss Hem apparently uses तुरङ्गसिंहयो in the sense of 'of the horse and of the lion' and not denoting horse and lion, W

केसरिन् mss agree about the form श्रवणि

कोकनद रक्तके, Hem for रक्तयो Hem A

कोटिर कोटिरु (?) Mahendra

कोट्टार Hem Har etc कोट्टर Har A, Hem A It is clear from Tri नागरे means in the sense of नागर It does not qualify कूपे, W

कोण वाद्यादिनो, Vis or दिवादिनो Vis A लोहिताङ्ग—Saturn, Mahendra=अर्कज, Vis लोहिताङ्ग is however, generally applied to Mars, A 3 25

कोथ शटित=stale, stinking (afflicted with pain W)

कोल चर्व्य, Hem for चव्य, Hem A The first कोला Vis Also 'शस्त्रान्तर, ध

कोश Hem seems to use शिम्बा in the sense of मिमि=पणसादिफलस्यान्त, ध It may be added Dha and Vis give the word under पान्त, Med under शान्त as well as पान्त, Hem gives कोश and alludes to कोष, and the others including शब्द give only कोश Anck doubtful केश, I 2544

कोशातक कचे, Vis A C Med A etc कचे, Hem A कटे, Hem कोशातकी is given in षान्त not नान्त in Vis Moreover वाणिजके should be वाणिजको Hence कोशातकिन् in Vis and Druma appears to be entirely wrong कोशातकिन् in some of the mss

कोपाङ्ग, Har A कोपाङ्गे, Har, 1807 The mistake is palpable as the word occurs in the पाद section कोशाङ्गमितक्ट विदु, हा १७८

कौतुक स्यात, Mahendra for स्याते, Hem

कौमुद कार्तिकक, Vis A C ' कौमुद कार्तिको मास , त्रि १११

कौलीन कौशेयक, Vis for कौलेयक, Vis A =of a good family (the son of a beggar, W)

कौलेयक कार्मुके, Vis A C for कामुके, Vis इन्द्रमहकामुक= dog त्रि शू ६६

कौशिक Med A C 'कोपज,' Vis A C, Hem Hem A 'कोपज्ञ Both correct

क्रम W and Druma seem to read कल्प for कम्प Mss of Med, Vis give कम्प

क्रमुक तून्दस्तु यूप क्रमुको ब्रह्मण्यो ब्रह्मदारु च। तूल च A 2 4 41 2 पट्टिकालोध्र =red lodh भद्रे, Vis for भद्र, Vis A

क्रिया करण, Mahendra for कारण, Hem

क्रोड, Anek A क्रोष्ट, Anek क्रोड, Vis for क्रोडा Vis A रक्षस् of 1807 etc is an apparent mistake for वक्षस्, 'न ना क्रोड भुजान्तर। उरो वत्स च वक्षश्च अ, २ ६ ७७-८

क्रौञ्चादन कौञ्चादान, W घेञ्चुल्या, Med Med A (unnecessarily corrected into चिञ्चुल्या), Vis C, Har घेंचुल्या, Har A पिञ्चुल्या, Vis किञ्चुल्या, Vis A चिञ्चोप्टक, Vis A चिम्बोप्टक, I 1539=घेंचु and चंचका Druma Vis mss agree about 'क्रौञ्चादन'

क्लेश अपि कोपे, 1807 for विपाके, Med A =distress, wrath, anger, W रागादौ, Mahendra for रोगादौ, Hem

क्षत्तृ नियुक्त seems to be used in the sense of employee (occupied engaged, W)

क्षम I do not find क्षमा=night in शब्द ना, W

क्षार धूर्त=black salt (rougue, W) and लवण=salt in general धूर्तलवणे, Mahendra

क्षारक 'क्षारको जालक क्लीवे कलिका कोरक पुमान् अ २ ४ १६

क्षिपण्यु क्षिपण्यु र्वसन्त ' under u s 3 51,

क्षीरदार, Har Har A 'क्षीरदारौ गुडक्षोदे गुडामध्वनिरिप्यत' and क्षीरदारु=इक्षु com I prefer Har as the derivation of क्षीरदार explains the senses and गुडाम does not Besides Har A is utterly unreliable

क्षीराब्धिज For चन्द्रे, Hem A, Hem reads 'शेषे तार्क्ष्ये निगाक्‍र। यमुनादि समूहे च भवेत्' It appears a later addition

क्षुद्र वृहती and व्याघ्री are both names of कण्टकारिका, A 2 4 93 But the use in Vis and Hem shews वृहती is used in the sense of क्षुद्रवार्ताकी

क्षुर 'क्षुरश्छेदनवस्तु स्यात्कोकिलाक्षे च गोक्षुरे। क्षुरोऽप्यग्रिगवादीना सन्वादीना च पादुका,' ध

क्षेत्र भरत, Hem A for भारत, Hem

क्षेत्रिय, Vis etc क्षत्रिय, Vis A सिद्ध, Vis for प्रमाध्य, Vis A

क्षेप ईरण (रण, I 2533) = प्रेरण = sending, discharging विक्षेप = throwing away (time), delay लेपन = plastering etc शब्द also uses विक्षेप and लेपन

क्षेम चण्डा धनहरी क्षेमदुष्पत्रगणहासका ,'A 2 4 128 Vis clearly uses चौरक' in the sense of the perfume and चण्डा of the plant

ख कूर्पग , Mat A for कूर्पर Mat (and ऋधर्ध for ऋद्धि, Mat A) कुणाहल, Vis A , I 1539, I 1937 कुणेहल, Vis C कुलाहल, Vis W , Druma 'राज्ञा कुले खाडा इति भाषा '

खजा मथ्यो , Hem मघो (?), Hem A प्रहस्त is apprently used in the vernacular sense of हाता = ladle W takes a different view 'खजा प्रहस्ते मथे च मारणेऽपि च कुत्रचित्,' शब्द

खट, Har etc घट, Har A

खटिका, Vis A Not in Vis

खड्ग वण्टके, Hem for गण्डके, Hem A

खड्गरीट Med corrected into खञ्जरीट, Med A खञ्जरीट, Hem , Vis , Vis A C खड्गरीन्दि Hem A खड्गरीट, Med C , 'खञ्जने, चारिणो ,' Hem, for फलके, चारिणि, Hem A If the word had been खञ्जरीट, the sense of खञ्जन would have been noted in Vis But there are doubts about the proper form

खड्गिक Vis etc खट्टिक Vis A

खण्डपरशु Chandamalaki, W

खण्डाली,Vis , षण्डाली Med , Med A , Hem As the arrangement is not alphabetical in Vis , the form खण्डाली appears to arise form the Hindustani mode of pronouncing ष as ख

खनक चित्त Vis for श्वभ्र, Vis A श्ववदारक = digger

खपुर , Hem , खपर, I 2053 W' s mss apparently had लगुने for अलसके, लसके = वृक्षभेदे Mahendra

खर वेणी गरा गरी देवताडो जीमूत इत्यपि,'A 2 4 98 Also गरागरी, खरागरी and खरा, गरा and अगरी A c पुरपो मत , Anek

खरालिक, 1807, I 2810, I 1937, etc खुराल्लक, I 1539 खुरालिक, शब्द and W भाण्ड, I 1937 ग्रामणीभण्डि नापितेर भाडि, Druma = barber's case, W I do not find 'poison , W , in Med

खर्जू, Hem A , खर्जु, Hem

खर्जूर फल, क्षुद्र, Anek for वृक्ष, फल, Anek. A I can not regard फल as a misreading for फल, as it is borne out by all the mss of Med and Tri It occurs also in शब्द

खप्प (u s 3 28 and note) चिप्प in Vis etc is probably the better reading

खिह्विर खिह्विरी, Hem खिह्वर खिखीरा, Vis खिह्वर खिड्गीरा, Vis A

खिह्विर शिखिरा, Vis C स्विह्वीर खिखिरा, Hem A वारिधानके, Med corrected into वारिबालके, Med A 'ह्रीवेर वारिबालक', Har 178

खुर, Med B खुर, Med A Comp 'शफ क्लीवे खुर पुमान्', A खुर शफे कोलदले तथा च्छेदनवस्तुनि', शब्द See क्षुर

खेट खट, I 1539 and च सुनिन्दके, सुनन्दके, I 1937 (=बलरामस्य गदा, Druma) स्फारे, Hem स्पुरे, Hem A खेटक=वसुनन्दक, Har 150=वृद्धिजीविक, Com, अर्वत्= low, vile शब्द gives 'घोटके त्रिपु' apparently mistaking the sense of Med I 2533 understands स्फारमृगव्य as one sense, but खेट is popularly used also in the sense of स्फार

खोलक पाक=cooking pot खोला in the vernacular

गञ्ज 'गञ्जा ध्व(ख)नौ सुरागेहे तथा पामरसद्मनि। गञ्ज पुमानवज्ञाते भाण्डागारे तु न स्त्रियाम्,' शब्द I do not find सुराभाण्ड in it

गड 'गडो मत्स्यप्रभेदे स्यात्परिखाव्यववधानयो,' शब्द गड is ordinarily used for ramparts, mud walls and both moats, ditches (परिखा) गुड I 2533

गण चण्डी, Med C for चण्डा, Med A See क्षेम

गण्ड पिटक is apparently used in the sense of boil स्फोटक, I 2533 गजभूपण-बुद्बुद is one word Comp स्यासक

गण्डूप 'उन्नतनाभिस्तु गण्डूपा नापि मुखपूर्तिरिति वोपालित,' A c 3 5 11 गजस्य and प्रसृत्या Mahendra or 'गजास्ये, प्रसृत्या, हे

गति वहद्व्रण (running sore)=नाडीव्रण, I 2533

गदयित्नु 'गदयित्नु शब्द कामुकश्च वावदूकश्च under u s 3 29 कामुके Med, Med A, I 2810, wanting in Med C कार्मुक of Vis =शरासन of I 2053 etc appears to be the better reading

गन्धर्व 'गन्धर्वो गायन प्रोक्त,' गदसिंह

गन्धवती W etc read मुरा 'a perfume' for सुरा Comp गन्धमादनी

गन्धवह, Med C etc गन्धवाह, Med, Med B

गन्धार, Hem गान्धार, Hem A Both found in M

गन्धोली शुण्ठ्यो, Hem for शट्यो, Hem A

गम सदृक्पाठ=reading by (merely) looking

गया, Anek. Not in Anek A

गर See खर गर विषे गरो व्याधौ गरा गिरणमुच्यते,' ध

गर्ग Hem Not in Hem A, I 2533 etc

गर्जन 'स्वनिते युधि,' Hem 'स्तनिते क्रुधे,' Hem A क्रुधि, I 2053 'गर्जन कोपनिनदभर्त्सनोत्तेजनेषु च,' शब्द

गर्त W's Med reads differently

गर्दभ, Tri, Tri A But वृत्ति shews it is गर्दभ

गर्वम्, Med etc गर्व, u s I 155 Med, Med, A C agree

गर्भ 'मध्येऽन्नावपवरके', Mahendra सन्धि=hole (=union, W)

गृष्टि 'विष्वक्सेनप्रिया गृष्टिर्वाराही बदरेत्यपि' A 2 4 151 Also घृष्टि वराहक्रान्ता, Mahendra

गृह 'गृह नाम्नि क्लत्रे च गेहे पुभूम्नि च क्वचित्, शब्द

गृहपति सत्री, I 2053 'भवेद् गृहपतिर्ना तु धर्मे सत्रिगृहस्थयो', शब्द मन्न is probably a false reading

गृह्यं, गुदे, ग्रन्थि, Med पदे, ग्रन्थ, I 2810

गो Med B also gives 'गायत्र्यामपि गम्भीरे जगत्या भुवने जले Anek also gives Har and Tri sligtly modified 'लक्ष्यदृष्टचा प्रयोगदर्शनेन, Mukta अर्जुनी= सौरभेयी=धेनु घृणि=दीधिति=रश्मि

गोकण्टक गोक्षुरं, Hem गोखु, Hem A

गोकील, Har गोकिल, Har A, Hem, Vis, Med A etc (Med makes गोकुले, joined to गोपाल) The metre in Hem shews it can not be गोकील Hence I omit it

गोकुलिक, Med, Hem, W गोकुणिक, I 1937 गोकुणिक, Vis, Vis A, Hem A, I 2053 This is proper reading as the senses shew वधिरे, I 2810

गोजागरिक, Hem, Med, Med A, I 2053 गोजागारिक, Vis A गोजावर्कक, Vis गोजारिकर, Hem A Hem, Hem A, I 2053 agree about भक्ष्यकारके कण्ट कारिके, I 2810 Druma says 'कण्टकारिका but the metre does not admit of the feminine locative कण्डुकारके, I 1539 कन्दकारके, I 246 c कण्ठकारके, I 322 कण्टकारके, Med etc कन्दुकारक=भक्ष्यकारक of Hem is probably the right read ing in Med, Vis

गोण्ड, Vis A गौण्ड, Vis

गोदन्त घिसिते धमितेऽपि च,' Vis A हिंसिते वमितेऽपि च' I 1539 'दशिते वमितेऽपि च,' I 1937 'दमिते हरितेऽपि च,' Vis Not in Vis C Hem, Hem A I 2053 agree 'A fossil substance,' W

गोप Druma reads रक्षिका (W protectress) for रक्तिका, Vis etc See I 2533

गोमुख लेपके, Vis for लेपने, Vis A

गोमेदक, Har A 'गोमेदकेऽपि गङ्गोल,' Har गोमेदक, Hem for गोमेदक' Hem. A 'काके कालेयकेऽपि च,' Vis for 'काकोले पत्रकेऽपि च, Vis A

गोरङ्क लग्न, Med A for नग्न of others

गोल 'गोला मन शिला प्रोक्ता गोला गोदावरी स्मृता। गोल स्याद् गुडके जाराद्विध वाया सुते तथा,' च I do not find ink' in Hem

गोलक चापि, Mahendra for पिण्ड, Hem

गोलोमी वार, Mahendra for वर, Hem

गोष्पद प्रति, Hem for गति, Hem A 'सेविते देशे', Mukuta He quotes as Vis the line from Med

गौतम राजया, Hem for रोचन्या, Hem A. भृत्, Hem. A. for भृत्, Hem I 2053

गौरिल, Med C गोरिल, Med, Med A 'गोरिल गौरित,' Vis C 'गौरिल गौरल,' Vis B

ग्रन्थि ग्रन्थि, Mahendra for second ग्रन्थि, Hem

ग्रन्थिक The second also ग्रन्थिक, Vis I give Vis A

ग्रथित, Med ग्रथित, Med A etc I keep only ग्रथित, as ग्रन्थित is rare although defensible

ग्रस्त पदेऽपि च, Med पदोदित्वे, Med A for पदोदिते, Med C

ग्रहण शब्द, Mahendra for हस्त, Hem

ग्रामणी ग्रामेयाया, Hem for ग्रामेय्या, Hem A, I 2053 Mahendra reads ग्रामिणी भोगिक seems to be used, in the sense of headman, not 'one who only thinks of enjoyment' ग्रामेया=ग्राम्ययोषित, Druma

ग्रामीन सभृते ग्रामे, Med A for सभूते ग्रामे, Med C ग्रामीण ग्रामीन, Vis C (both गामीण, Vis and मुनि) in नान्त Hence it is transferred to णान्त in Vis A

ग्रावन् ग्रावा स्यात्पुसि पाषाणे दृढे पृथ्वीधरेऽपि च,' शब्द

ग्राहव धान्याना Med A, Vis A for व्याधाना, Med C, Vis, Vis C. घात, Hem A, Vis for घाति, Hem, Vis C

ग्लौ Not in I 2810 etc

घ घनेश्वर, Mat A for घनस्वर, Mat

घट कुट=कुम्भ=waterpot घट कुम्भे समाधौ च गोष्ठीघटनयोर्घटा', भूरि (I 2816 सघन for घटना=Indian clock, W)

घट्टना Hem, Hem A घटना Med, Med A C

घन मुदगर Anek for मुद्गर, Anek A

घनरस सस्य, Vis for सम्यक् Vis C

घनसार घनसारस्तु कर्पूरे वृक्षभेदे जलेऽपि च घ

घनाघन चक्रे, Med, Med A for शक्रे, Med C

घर्घर द्वार, Med A for ध्वान, Med C वस्त्रान्तरे त्रिषु Med C for स्वरान्तरेऽपि च Med द्वार, I 2816 but no तुषानल, Druma=a fire of straw W

घात काण्ड=arrow, W May it not mean मघान?

घृणि युद्ध,Hem for मन्यु, Hem A., I 2533

घोर Med C घोरे, Med A Joined to घस्र घोन, Anek A corrected into घोर

घोष गोपाल, माध्वान, and घोषक, Med

घोषयित्नु 'घोषयित्नु पिके पुंसि भूमिदवे च वन्दिनि,' शब्द वन्दिन् seems to be used in the sense of bard, herald,' not 'captive,' W

घ्राण 'घ्रातृप्रेयसो,' Hem 'घ्राणपोतना,' Hem. A. घ्रात=smelled

ङ मत्स्येक, Mat A for मन्मथो, Mat

चत्र मघ च, Anek.

चक्षुष्य कतके, I 2053, कनवे, I, 2698, Hem, Hem, A, चक्षुष्यो, Vis for चक्षुष्या Vis A

चङ्कुर (u s 2 39), Med C, Hem A etc चङ्कर, Med Med, A

चञ्चा, Vis, Vis A C, I 1539 agree about चञ्चो, पूर्णो, I 1937

चञ्चु 'चञ्चु पञ्चाङ्गुलो मण्डवर्धमानव्यडम्बका,' A 2 4 51=एरण्ड

चटु पिचिण्ड, Med 'चटुर्वाले,' Med C 'वटु वाटो' Vis A Tri apparently uses वर्णन in the sense of *praising*

चण्डालिका किन्नराया, Med, Med A C, Vis, Vis, A कन्दराया, Hem, Hem A, Vis C, I 2698 'किन्दराया', I 2053 'चाण्डालिका तु कण्डोलवीणा चण्डालवल्लकी,' अ २ १० ३१ Mukuta writes 'त्रीणि केन्दरा इति ख्यातस्य' Xira writes 'कण्डोलवीणा किन्नराख्या किन्नरा and किन्दरा are, therefore, names of this lute Comp also शब्द 'कटोलवीणा कण्डोली किन्नराह्वयवन्त्रके'

चतुष्को, Med चतुष्की, Med A 'चतुष्की मशहर्यां तु यष्टिभेदे तु न द्वयो,' शब्द

चतुष्पथ चतुर्भागे, Med चतुर्मार्गे, Med A चतुर्मार्गे, I 2810

चतुष्पद 'चतुष्पद स्यात्स्वीकारे,' Vis I give Vis A

चत्वर, Vis A etc चत्वार, Vis

चत्वाल, Hem etc चाञ्चल्य, Hem A गर्वे Vis for गर्भे, Vis A कुण्डल, Hem for कुण्डक, Hem A, I 2053 1807 agrees with Med Not in I 2810 चात्वाल, Mahendra ('गर्भो मध्य)

चन्दन भद्रकाल्या, Med, Med A for कुङ्कुमे च, Med C

चन्द्रिल, Med, Med A C (corrected into चण्डिल in Med A), Hem A, Vis C चण्डिल, Hem, Vis, Vis A ख्याते, Vis A for ख्यातो, Vis C

चाल पारते, I 2053 पारत=पारद

चमस पिण्डके, I 2810 'चमस पर्पटे पात्रे पिष्टभेदे च लड्डुके,' अज

चय 'प्राकारपीठयो । समूहेऽपि,' Hem I give Hem A, I 2533, W has followed Hem चयस्त्वाचयने वृन्दे प्राकारमूलबन्धने,' ध

चर त्रस=जङ्गम, स्पश=चार=spy

चरण 'ग्रध्रो,' I 1539, I 1937 for 'ग्रत्तौ' Vis See रवण

चराचर इप्ट, Hem for इङ्ग, Hem A

चर्चरी 'चर्चरी गीतभेदे च केशभित्करसब्दयोरिति कोशान्तरम्,' A c 3 5 10.

चर्चा चर्ममुञ्जा, Hem A for चर्ममुण्डा, Hem

चर्पट 'चर्पट पर्पटे स्फारे चपेटे विपुलेऽपि च,' शब्द W understands स्फारविपुल as one word=a quantity of bubbles

चर्मन् स्फटे, Hem स्फरे, Hem A, Mahendra प्रज्जल फलक चर्म खेटकावरणस्फुरा,' Hem 3 447 But स्फरा may be the proper reading

चलन चारी I 1539 etc for वारी Vis A etc The first also चलन, Hem A योधिन्या, Med, Med, A, 1807 Wanting in Med C. योधिन्या, I 2810. घर्घर्यां, I 2835 वारि=वारी (in some mss)=गजबन्धनी I 2053 वम्म for वम्त्र

चलनावृत्यो । कम्पे चत्नी चारीभित्, Mahendra ('चारीभेदो भरतशास्त्रप्रसिद्ध'), 'चारी ताण्डवचेष्टाया नृपतिप्रणिधौ पुमान Mankha in Z वारि of Med, W appears to be a mistake

चव्य शतपुष्पयो, Hem A शतपर्वा=तृणविशेष, I 2533 (पर्वयो)

चषक मेघ, Vis for मद्य Vis A, I 1539 मधु of Med therefore=मद्य (honey W) सरक of Hem शीधु or शीधुपान and not सुरापात्र

चामर शाल Med for बाल, Med A

चामरपुष्प Med I 2810 etc काशाम्रकेऽपि च, I 2810

चारक बध here seems to be used in the sense of prison as in चार=मन्चारक attendant grazer Comp भोजक of Tri

चार्वी वृद्धयो Vis for बुद्धयो Vis A

चाल Vis A, etc चत्र, I 1539 वाल I 1937 ताल, Vis

चास भेद Hem for भिदो Hem A भूरि agrees (स्वर्णचूडपक्षि Druma—blue jay, W)

चित चिता छिन्न चुल्लिकाया चिता Vis चितन्नेच्छ चुल्लिकाया, Vis C Joined to शीत चिना छन्न पुलिकाया Vis A Both चिता I 1539 चुल्लिका=funeral pile

चित्र सुपर्णा Vis सुपर्णी Vis A सुपर्णी Vis C गोदुग्धी, Vis गोदुग्धा Vis A C but corrected into गोडुम्बा Vis A

चित्रक चित्रकाये Mahendra for चित्रकारे Hem चित्रका मूसराजिरव चित्रकोऽप्यन्तरो गर Anek I give Anek. A. चञ्चु—एरण्ड A चित्रके is probably the proper reading for चित्रके Tri A चित्रकेऽपि च, I 1575

चित्रभानु चित्रभानुर्वह्निहोत्रे भैरवे भास्वरे पुमान्, शब्द

चित्राटीर Med A B C विन्दुपु विदुभि, I 2810

चिपिट पिच्चट Med A Har पिच्छत Med C पिट्टिन, Med I give Hem A

चिरिण्टी, Med A B C चिरण्टी, Vis A, Hem etc चिरेणाग्ति चिरिण्टी ऊढानूढा वाऽपि गृहस्थिना प्राप्तनवयौवना चिरण्टीयंवे स्वा शानय नपु वन्नु नीसमाया स्ववासिनी सुवासिनी द्रविड देऽपि गृहस्याया परिणीताया,' Mukula

चिलिमीलिका Med C etc चिलमीलिका Med, Med A

चीर. वच्छोन्निका Hem A वच्छरिका Vis वच्छान्निका, Vis A. वर्त्तान्निका, Vis C वच्छान्निका Hem, I 2033, I 1937, वच्छेन्निका, I 1539 वच्छोन्निका is also probably correct Comp वाछुन्नि शब्द gives नेत्रांशुक in its place गल्सत a necklace, V 2 6 105

चीरक विनिम्यानरे, Vis A, Druma. प्रधिनिम्यानरे Vis C. I give Vis Comp cit Not in W

चीवर, Anek चीवरी, Anek. A.

चुल्ली Vis. A. चूनी, Vis

चुल्लकी, Hem etc चुलकी गण्डिकाभेदे', Hem A चुलुकी, Vis, I 2053 चुलकी, Vis A C W also चुलुक, चुलुकिन् चुलुकी and चुलकी are various readings

चूडाल, चूडाली, Hem Vis चूडाला, Hem A Vis, A 'चूडाला चक्रोच्चटा', A 2 4 160

चूर्णी, I 2810 etc चूर्णा, W 'चूर्णानि वासयागा स्यु', A 2 6 134 'द्वे पटवासादिक्षोदस्य', Mukuta, such as abir, Druma

चैत्य, Hem A The first नित्य, Hem वैद्ये, Med विद्ये, Med C वन्द्ये, Med A बिम्बे, I 2810 विप्रे Tri, Tri A for बिम्बो, I 1575 तद्बिम्ब such as Paresh nath, I 2533 अन्तक=remains

चोक्ष, Tri A नोक्ष, Tri

चोड, Vis A This also क्रोड, Vis

चोल, Hem Not in Hem A, I 2053

चोलकिन् चोलन, Hem for चोलकी Hem A विष्कुपर्वन्=bamboo (wrist, W)

चौल चाल, Hem Not in Hem A, I 2053 My correction is a guess

च्युप, I 1937, Ujjvala 'च्युपो वक्त्र under u s 3 24, See छुप

छ Not in I 2810 W s Med probably had another line

छत्रा 'छत्रा मधुरिका मिसि' A 2 4 105=a fennel, W

छदन छादने, Med C च दले, Med A

छद्मन् द्युतिकर्मणि, Hem घ्यातिकर्मणि, Hem A घातिकर्मणि, I 2533=ज्ञानावरणीयादि कर्म

छर्दन अलम्बुष=the राक्षस, Druma

छल्ली, Vis A etc व्रती, Vis

छाया 'छाया स्त्री सूर्यकान्तायामालापाभावविम्बया। उत्काच पालन श्रेणिप्रभामा यायनीषु च', शब्द

छिद्वर, Hem A (u s 3 1) छिदुर, Hem The arrangement in Vis, shews it is छिद्वर Med A C give छिदुर

छिन्न 'वत्सादनी छिन्नरुहा गुडूची (also गुडूची, com) तन्त्रिकामृता, A 2 4 82

छुप, Med A B C 'क्षुप स्युप', Vis B 'क्षुप क्षुप', Vis C 'छुप क्षुप', Med 'क्षुप चुप', Vis 'छुप छुप' Vis A—adopted by Wilson 'छुप च्युप', I 1539 'स्तुप च्युप' I 1937 I adopt the last Comp u s. 3 24

छेर, Vis A The first वेक, Vis 'विटवम्ने, नीडक', Hem I give Hem A षडङ्घ्रि= bee (भृङ्ग) but probably used here in the fig sense of lecherous वक्र—crooked, rogue

ज 'म्यिगजगन्नौ', Mat I give Mat A I 2810 gives ज्र as ज मद s first ज also appears to be ज्र Comp ज and ज्र in W

जकुट वार्ताकुपुष्प etc =flower of the eggplant (egg plant, W)

जगर 'मोमार', Dan — जगर, Druma (armour, W)

28

जाल पाटलीकौषधौ, Med for पटलिकौषधौ, I. 2810=the patal plant (any medicament or drug, W)

जालक, जालिक जालिका is f of जालक जालिक is a different stem Confounded in Tri Med apparently uses जालिन्=juggler, cheat, (comp ग्रामकूट of Vis) and जालोपजीविन्=fisherman

जाहक Some खजा for खट्वा and तुण्डिका for हण्डिका घोघ=घोघ्, Druma (polecat, W)

जिगत्नु v जगनु

जिह्म मङ्गदे, Vis A for मन्दगे, Vis

जिह्वा Not in I 2053, W etc

जिह्वाप कर्मणि, Har for कामुके, Har A

जीर जीरष्व, Hem A

जीव जीव्य च, Vis जीवा च, Vis A C 'जीवा तु जीवित जीव जीवौ कर्णवृहस्पती। जीवो वृक्षप्रभेद स्याज्जीवा जीवन्तिकौषधी', ध

जीवक आशि, Med corrected into आशी, Med A, आश Med C Hem, I 2053, etc agree

जीवन मेदी is used in the sense of the plant, Druma (marrow, W) पुत्रञ्जीवे, Mahendra भवेत्पुत्रे, Hem पुत्रजीव or पुत्रजीव is a tree well known in Madras

जीवपुष्प, Hem, I 2053 etc Not in W

जीवातु धौ, Med for धे, Med I 2810

जीवितेश 'जीवितेश प्राणनाथे यमे विधुविवस्वतो', शब्द

जुहुवान, Med जुहुवाण, Med A Hem तुहुराण, Hem A As the word is णान्त and not नान्त, and as व cannot lingualize न, the word is जुहुराण, as given in Vis, I 2053, etc and explained in u s 2 92

जृम्भा I give Vis C 'जृम्भो हम्या विकारो च', Vis हन्या, I 1937

ज्ञ चान्द्रमसायने, Hem 'ज्ञ स्याद् ब्रह्मणि सौम्ये च पण्डिते च महीसुते', शब्द सौम्य=चान्द्रमसायनि=बुध of Med W's Med probably read सोम for it

ज्यानि जीर्णे, Med for, जीर्णौ, I 2810

ज्येष्ठ, Vis The first श्रेष्ठ, Vis A श्रष्ठ, Vis C

झ 'रवौ झकार कथितो नष्टे झश्चोच्यते बुधै । झकारश्च तथा वायौ नेपथ्ये समुदाहृत', एका 'झो झञ्झापवने नष्टे वस्तुन्यपि मतो बुधै', जटा 'झकार कथितो नष्टे झञ्झावातेऽम्बुवर्षणे', शब्द Wanting in I 2810 and probably a later addition in Med. झष्टीश of Med probably=झञ्झावात of others

झर्झर वाद्ये नदे, Mahendra

'झला आतपोर्मीषु झुलुक्काया झाली', Vis भुला आतपोमौ जालुकाया झाना,' I 1939 काला आतपोमौ झुलुक्काया झाला', I 1537 'जाला आतपोमौ झुलुक्काया झाला', I 216 c 'वाला आतपोमौ झुलुकाया चला', I 322B As the first word

cannot be नानार्थ with one meaning, it is clear the second word is also झला as to be inferred from I 322B झुलुक्काया of I 246 c and I 1937 appears to be the correct reading=झुलुका ? 'झला स्त्रिया दुहितरि स्याद्रूर्म्यातपयोरपि', शब्द If this reading is correct आतपोर्मि=आतप and ऊर्मि and not आतपस्य ऊर्मि, Druma and W It however appears to be opposed to Tri if not to the others

झलरी, झल्लरी, Med A but corrected Both, झल्लरी, Med, Vis A सल्लरी, सिल्लरी, Vis झल्लरी, झिल्लरी, Hem—which is apparently the correct reading हुलुक्के', Med corrected into 'हुण्डुके', Med A 'हुडुक्के,' Vis हुण्डुके,' Vis A See हुडक्क चारचक्रले, Vis 'ऊडुके वालचक्रमे', I 2810

झष I 1937 and 1539 agree about 'वैसारिणि'

झिझिम, Har झिंचिल, Har A I prefer the first as it is an imitative word

झिल्लिका Med A etc झल्लका, Med also झिरलका, A c झिण्ट्या, Med 1807 झिल्या Med A झिञ्झ्या I 2810 I prefer the last as Mukuta writes, 'चत्वारि झिञ्झीतिख्याताया A 2 5 28

झूणि Tri, Vis, Hem रुणि, Med झुणि, Med A झणि, Vis A 'झूणि क्ठिनपुङ्गयो', I 1575 जूणि, I 2533 झणि I 993 ज्यूणि, शब्द

ञ ञकारो गायने प्रोक्तो ञकारो झर्झरध्वनौ, एका ञो गायने घर्घरे च', शब्द

ट टा पृथिव्या ध्वनौ ट स्यात्करङ्के ट नपुसकम ' I 1539 Not in I 1937 etc. An apparent addition, as Maheshvara never indulges in mysticism टङ्कारे च ध्वनौ चापि पृथिव्या टा समीरिता, शब्द जटा s शपथे refers to वट Comp समये of others and not to ट W

टङ्क टङ्कन, Hem Also टङ्क A c v also टङ्ग

टट्टरी झम्पा शब्द लम्पापटह as one word, W Properly लम्पावाद्य and, पटहवाद्य, Druma

टार रङ्ग, Med for लङ्ग, Vis, Hem लङ्ग=catamite, W It is curious, house for horse appears also in I 2835

टुण्टुक, Med, A, I 1937, भूरि, दुन्दव, Vis, Vis A दहव, Vis C but corrected into, टुण्टुक टुण्ठुक, I 1539

ठ 'ठ शिव च बृहद्ध्वाने शून्ये मीताशुमण्डले', शब्द

ड डस्त्रासे शङ्करे ध्वाने दस्युवृन्दे खलेऽपि च', शब्द 'डकार शङ्कर त्रास ध्वनौ भीम निरुच्यत', एका

डिङ्गर डङ्गर is apparently=डाङ्गर=large डिङ्गरा डङ्गर क्षेपे खने धूर्ते च सेवके, शब्द

डिम्बिका मोणक, Med etc for शाणक, I 2810 डिम्बिका कामुकीनीर विम्बशोणकभूरुहे', शब्द Comp, दण्डिका दिण्टा', A, c 2 4 57 शाणक=water fly, W

ढ 'ढकारो निर्गुणेऽपि स्यात् ढक्कायामपि कथ्यते', शब्द 'ढकार कीर्तिता ढक्का निर्गुणे निर्धने मत', एका

ण 'णकार कीर्तितो ज्ञाने निर्णयेऽपि निगद्यते', शब्द 'णकार शुकरे ज्ञाने निश्चये निर्णयेऽपि च', एका

त 'तकारस्तस्करे गर्भे क्रोडे पुच्छे तथा शठे', शब्द

तडाग कटके, Vis

तण्डक Druma considers माया and वहुलक as separate meanings

तण्डुरीण, Med A etc, तण्डुवीण Med

तण्डुलीय तापयो, I 2053 for, ताप्ययो, Hem etc

तया पृष्ठ, Med for पृष्ट

तद्वत्, Vis apparently कच्चित्

तन्त्र 'तन्त्र कारणशास्त्रयोश्च शपथे भैषज्यसिद्धान्तयोर्मुख्यार्थेऽपि परिच्छदेऽपि च तथा तन्त्र कुटुम्बात्मनि। तन्त्र शाकटसूत्रछन्दउभयार्थस्य प्रयुक्तावपि तन्त्री स्यात् विपञ्चि कादिकगुणे स्याद्देहनाडीपु च', ध 'तन्त्र प्रधाने सिद्धान्ते तन्त्रवायपरिच्छदे। कुटुम्बकृत्ये हेतौ स्यादुभयार्थप्रयोजके।। इतिकर्तव्यतौषध्यो श्रुतिशास्त्रान्तरेऽपि च। शास्त्रभेद प्रवन्धे च तन्त्री वीणागुणे स्त्रियाम्। गुडुचीदेहशिरयोर्नदीभिद्युवतीभिदो, शब्द तन्त्र वीणागुणे नाडचा तन्त्र द्वयर्थे परिच्छदे। तन्तुवाये वरे जायौ सिद्धान्ते राष्ट्रवृद्धयो, अज I do not find तन्त्र =weaver in Hem, तन्तुवाय etc being used in the sense of loom It will be noticed शब्द renders औषध=जायु by ओषधि=plant व्यर्थ, Hem for द्वयर्थ, I 2053 करण=निधुवन, Mahendra नद्धचा, Mahendra for, नाडचा, Hem

तन्द्री तन्द्रि, Ujjvala Datta तन्द्रा, A c

तपस्विन् Hem etc The first तरस्विन् in Har

तमाल तापिच्छ A तापिञ्ज A c च तृणद्रुमे, Vis for वरुणद्रुमे, I 1539 etc

तर तरण is probably used in the sense of raft Druma's Med reads 'तरणे कृशानौ' There is no तर in भूरि

तरण्ड Some, वडसी 'तरण्डो भेलके वर्शी (वर्षी, I) मूत्रादिवद्धदारुणि। नौकायाम स्त्रिया कुम्भतुम्वीरम्भादिसञ्चरे, शब्द

तरल 'तरलो भास्वरे हारे हारमध्यमणौ तले। तरला सुरायवाग्वो', अज मद्यमुष्णिका, Mahendra This is perferable उष्णिका=यवागू

तरुण 'एरण्ड उरुवूकश्च रुचकश्चित्रकश्च स', अ २ ४ ५१ (also उरुवुक, रूवूक, रूवुक टी)

तर्क तर्क, Hem for कर्म, I 2533 Vis mss agree कर्मविशेष क्रियाविशेष उपहास इति यावत्, Mahendra

तल्ल वरुणस्त्रिया Hem 1807 for तरुणस्त्रिया, I 2053

तवीष, I 2810 etc This also, तरीष, Med B, W, etc Apparently mis-reading as महोदधि=ग्रन्थि and an unnecessary repetition Compare also 'तविषताविषावब्धौ त्रिदिव चाहतु क्वचित्। स्त्रिया ताविषी तविषी नदी देवकन्या भूमिश्च', under u s I 49.

ताड. अद्रौ, Hem. (=mountain, W.), घोरे for द्रौ=tree (=ताल), घोषे, I. 2533.

तात. 'तातः पितरि पूज्ये स्यादनुकम्प्ये च पुस्ययम्', शब्द. अनुकम्प्य=deserving compassion, such as son.

तातगु. *Vis. mss. agree and the metre requires* जनयित्री.

तातल, Med., 1807, W. etc. but very doubtful. "ततोला मदने तप्ते लोहकूटेऽपरोगयो:', I. 2810. 'तारल तप्तमात्रे स्यात्तायनोऽपि व्रजे मतः', अज. O. 253. 'तारल तप्तमात्रे स्यामनो व्रजे', I 809. मनोजव=father or anybody who acts as a father, I. 2835.

तामस. तामसीति च, Vis apparently for तामसी निशि, Med.

तार्क्ष्य Not in Hem., अश्वसर्पयो , Med W etc. for, अश्वशालयोः, I. 2810 *I prefer the last. Comp.* शब्द 'तार्क्ष्य शाले हरे स्वर्णे गरुडे गरुडाग्रजे । पुमान् रसाञ्जने क्लीव तार्क्ष्यी वनलताभिदि

तालपत्र तारङ्क, Vis.

ताल जटौषधौ, Med 1807. 'उज्झटौषधौ', I. 2810 'झटाऽमलाऽज्झटा ताली शिवा तामलकीति च', A. 2 4. 127.

तालाङ्क, I. 2698 etc. Not in I. 2053.

ताविष Hem. etc तारिष, I. 2810.

तालित 'तालितं तौलितपटे वाद्यभाण्डे गुणे तथा', अज

तिक्तपर्वन्, Hem., Har रक्तपुष्प, Har A

तिक्तशाक. पथसुन्दरे, Mahendra.

तिन्तिड. Some write तित्तिडि etc. I 2810 agrees about डिम्ब (emblic myrobalan W.=affray ?). चुक्र, I.2835 (=acid seasoning). 'तिन्तिडीक च चुक्रं च वृक्षाम्लम्', A. 2. 9. 36. *'अम्लभेदस्य आमसोल इति ख्यातस्य, टी', Xira Svāmi* considers they are different kinds of sauce 'तद्भेदानाहु'. Hem. and Vis. consider they are identical कालदास=inauspicious period ?, W. तिन्तिडी तु, Mahendra, for तिन्तिडीके, Hem

तिमिर ताम्रेऽन्धे, Tri. ताम्रेऽक्ष्णो, 1807 ताम्रगे, I. 993. दृग्गेगे I. 1575 apparently for दृग्रोगे.

तिलक. Hem. etc. give लोम्नि for क्लोम्नि. Comp. A. 2. 6. 65.

तीक्ष्ण 'यवक्षारो यवाग्रजः । पाक्यः', A 2. 9. 108-9.

तीव्र. क्षव. क्षुताभिजननो राजिका कृष्णिकाऽऽसुरी, A. 2. 9. 19.

तुङ्ग. निशा seems to be used in the sense of turmeric (night, W.).

तुत्थ. नील, Med. apparently for नीली

तुम्बुरी, W., I. 332. c. तुबरी, Hem., तम्बरी I. 2053. तुम्बरी, Med., Tri., Vis. मरमर्दयो:, Vis. मरमात्रयो:, I. 1539. मरमार्द्रयो:, I. 1937. मरमात्रयो', I. 322 c. I give मर्द=वितुन्नक (तुद्)=धन्याक.

तुरायण. क्रियाहीन is doubtful. Compare W.

तुलाधार Hem etc तुलाधर, Med

तुषार मकरे, Vis

तूल This also कूल, Vis तुल, Med

तूवर, Hem, Med, Vis C स्वर, Vis स्पर, Vis A शृङ्गारके, Med for शृङ्गे वृषे प्रोढशृङ्गे, Hem for प्रौढाश्शृङ्ग निस्त्रीश, Anek for नि श्मश्रु, I 2089 This word may, however, be नि स्त्रीश=eunuch

तूस्त 'तूस्त पाप जटा च' under u s 3 86 'तूस्त धूलौ जटाया च पापे सूक्ष्मे च न द्वयो', शब्द

तृणशून्य तृणशूल्य, Mahendra

तेजन 'तेजनी तृणपूलके,' Med Compare A, 2 4 84

तैतिल One ms of Ajaya gives तितिल

तोक्म 'हये स्वरे,' Med, हरिस्मरे, I 2810, apparently for हरिद्यवे 'तोक्ममभ्रे हरिन्मात्रे कर्णयोर्मलकेऽपि च, श्रज The use of मात्र leaves some doubt whether अभ्र is=cloud here हरिन्मात्र=anything green (हरितवर्ण, Druma)

तोत्र वल्लभ, Vis for वेणुके quoted by A c

तोदन, Vis A This also रोदन, Vis

त्रपा 'त्रपा स्त्री कुलटाया च स्याल्लज्जाकुलकीर्तिपु', शब्द Druma and W take कुल and कीर्ति separately I understand अकुलकीर्ति as one word=anything bringing disgrace on a family

त्रिगर्त स्त्रियो, Hem apparently for स्त्रिया, I 2053

त्रिपुट तीने, Vis, नीचे, I 1937 for तीर, Hem, Med, I 322 B, त्रिपुटा स्त्री तु सूक्ष्मैलानिवृतामल्लिकासु च। तीरे सतीनके पुसि हस्तभेदे च तालवे', शब्द

त्रिवर्णक त्रिकटु त्र्यूपण व्योप त्रिफला तु कटुत्रिकम्', A 2 10 111 त्र्यूपण is only another form of व्योप

त्रिशिख The second, त्रिलेखा, Vis मण्डलान्तरे, Med

त्रिशङ्कु त्रिशङ्कुर्ना पतङ्गे स्यान्नृपभेदे विडालके, शब्द पतङ्ग=शलभ

त्रोटि खगे of Med =खगान्तरे of Hem =a bird, not bird in general, W, Druma

त्र्यङ्कट, Hem, Hem, A, I 1937 त्र्यङ्कट, Med, Med A त्र्यङ्कट, Med C, I 2810 (धौताञ्चल्या) अङ्कट, Vis A, श्रगट, Vis C, I 2053 शम्पाट, Vis C, I 1539 for शिवय, Vis, I 1937 श्रमट, I 1539 शिप्य, Vis C शव, Vis A, शव्य, I 1539

त्विप् W's Hem apparently read व्यवहारे

थ 'थकारो भयचिह्ने स्याद्रक्षणे (भरणे, O 437) च शिलोच्चये', शब्द

द दकारोऽभ्रे कलत्रे च छेदे दाने च दातरि', एका द कलत्रे खण्डने ना दा दानच्छेद दातृपु', शब्द

दशित जातदशिते, Med A दन्ते, Med C

दण्डयाम, Vis, Vis A C, Hem, Hem A, I 2810 दण्डायाम, Med, Med A C

दण्डार, Hem., A. etc. दण्डर, Hem. शरपत्रके, Har. A. The metre shews वाहन of Har. should be वहन.

दत्त. अर्दिते, Med. C., अर्चिते, Med. A., अविते, I. 2810.

दधि, Hem, Vis. A. Not in Hem A., Vis. सर्जयोः, Med., Med. A. वाससो', Med. C.

दन्तशठ. 'चाङ्गेरी चुक्रिका दन्तशठाऽम्बष्ठाऽम्ललोणिका,' A. 2. 4. 140 (also अम्ललोलिका, com).

दन्तुर. उन्नतिवति, I. 2810

दमन धीरयोः, Med A. C. (with वीरयो. in the first).

दम्भ. 'दम्भ स्यात्कैतवे कल्के साटोपाहङ्कृतावपि', शब्द.

दरद्. 'स्यात्कारण्डे च विहङ्गमे', Med

दर्भ ग्रन्थ here is = ग्रन्थन = stringing, arrangement.

दर्वी. तर्वी, Hem तद्दी, Hem A. 'स्यात्तर्दुर्दारुहस्तकः', A. 2. 9. 34.

दर्श पक्षान्नेऽध्यौ, Hem, I. 2810 for पक्षान्तेष्टौ, I. 2053.

दर्शन 'दर्शन स्वप्नधीज्यासु नेत्रशास्त्रोपलब्धिषु', अज

दल उत्सेधद्रव्ये, Vis उत्सेधाचद्रव्ये, Vis A., उत्सेधावद्रव्ये, I 1539, I. 1937. उत्सेधवद्वस्तुनि., Hem 1807, I 2053, I. 2810 'दल पात्रोत्सेधखण्डपाशशस्त्रीधनेषु च', शब्द. I. prefer Hem. Med., and Shabda seem to be wrong. उत्सेधवद्द्रव्ये, Mahendra. Doubtful.

दशपुर Med A. देशपुर, Med. मुण्डाया, Vis for, मुस्ताया, Vis. A.

दशमीस्थ. मृताशन Druma, (?) = dying, W (?)

दशा. 'दशा वर्तावस्थाया वसनाञ्चलचेतसो', अज

दहन. 'दहने, दुष्टचेतने', Hem, I give Hem. A.

दहर. डिम्भे, Mahendra

दाक्षायणी. दाक्षियिणी, W Neither Med. nor Ratnamālā (O. 441.) give 'दन्ती'

दात्यूह. कलकण्ठके, Hem नीलकण्ठयो, Hem. A. 'दात्यूहश्चातके कालकण्ठपक्षिणि तोयदे', शब्द. कालकण्ठके, Mahendra

दाय. भागार्होपितृरक्तौ, Hal. 'दाय. स्याद्यौतके द्रव्ये लयादिदानयोरपि। विभक्तव्यपितृद्रव्ये दृष्ट सोल्लुण्ठभाषणे', अज.

दायाद 'दायाद सुतसपिण्डयो', Hal.

दिग्ध. प्रवृद्धे विषाक्तेऽग्नौ, Hem. प्रवृद्धे, Hem. A. विषाक्तेषौ, I. 2533. etc., 'स्नेहप्रबन्धयो.', अज. W. adopts अग्नि = fire and प्रबन्ध (?) = a tale.

दिव वने, Hem., W. for दिने, I. 2053

दिवाभीत. कुमुदाकर (the white lotus, W.) is probably used here in the sense of the moon Comp. कुमुदबान्धव.

दिवौकस्. A. seems to use सारङ्ग in the sense of चातक (deer, W.). 'च शब्दान्मृगाश्च', Svāmi. But 'देवाश्च' is probably the correct reading. Comp. A. c.

दीदिवि 'दीदिवि पुंसि गीर्वाणगुरौ भक्ते समुच्छ्रिते', शब्द

दीना, Har A, Med हीना, Har मूषिके, Med, Med A 'दाना स्त्री मूषक', Med C

दीप Only in Med, Med A The first 'चमस्तके' for 'लोचमस्तके' A 2 4 111 gives दीप्य=लोचमस्तक Hence I retain it See next word

दीपक, A, शब्द दीप्यक, A A, Hem Vis, Med All distinguish between दीपक and दीप्यक

दीर्घाध्वग 'करभा स्युः शृङ्खलका दारवैः पादबन्धनैः', A 2 9 75

दुःस्पर्श यासो यवासो दुःस्पर्शो धन्वयास (also, धनुर्यास, com) कुनाशक, A 2 4 91 वासके, Vis

दुन्दुभि विषे, I 2053, विशे, Hem for विषे, I 2810 etc विषे is probably the proper reading Comp Druma 'अक्षे पाशकविषये दानविशेषो विष्ति इति ख्यातं इति केचित्'

दुर्लभ दुरालभा=कच्छुरा, A

दुर्वर्ण वास्तुके, Vis for वालुके, Vis A C

दुष्कव, Vis A, Med C, I 1539 दुःकुव, Vis दुच्छव, Med, A I 2810 तष्कक, Vis C टङ्कुट, I 1937 स्यवकाशके, I 1539, I 1937 ग्रवकाशया, Vis for ग्रवकाशके, Vis A

दृम्भू, Hem Not in Hem A, I 2533 दृन्भू, Druma and W The mss (I 1539, I 1937, I 2810 etc) so clearly write दृम्भू that I cannot accept दृन्भू 'दृन्फ उत्क्लेशे नलोपाभाव दृन्फू सर्पजाति', u s I 95 Bhattoji admits दृन्फू but prefers दृम्भू and also दृन्भू The meaning of snake scarcely follows from 'दृभी ग्रन्थे' चक्रयोः, I, 2810 for वज्रयोः, Med A Taranatha quotes Med in support of, दृन्फू, but there is no such word in फान्त

दृशान, Med A etc (u s 2 90), दशान, Med

दृषद्वती, दृशद्वती, I 2810, W Both forms allowed

देव W apparently reads कुन्निनि for कुष्ठिनि

देवन 'सेवायामपि देवना', शब्द W probably read व्यवसाय (affair, business) for व्यवहार

देवमणि आवर्त=ornament, W=रोमावर्त, Druma=ring of hair, I 2835

देवयु 'देवयुर्ना सुर धर्मशीलेऽभियात्रिकेऽप्यवत्', शब्द

देवमह, Vis A, I 1539, I 1937 (व wanting) दवमहा, Vis C, एवमहा, Vis does not say it is feminine and it cannot be in the first sense निशामृत, Druma

देवसेना इन्द्रवालिका Vis for इन्द्रजाया, I 1539

दम्भ दुर्गम I 2810, 1807, for दुरम, I 2835, I 2533, I 1539 etc

दैत्य Some मुरा for मुरा दैत्या गन्धकुटी मुरा', A 2 4 123 'बीला दैत्या प्रगन्धा च मापरी गन्धमादनी, त्रि 7

दौर्वाण दूर्वाया स्वरसे, Med A, Vis A दूर्वाया सुरसे, Med C, Vis C दूर्वाया, I 2835 मृष्ट=rubbed (clean)

युवन u s I 156, Vis C, I 1539 जुवा, Vis युवा, Vis A, I 1937 अभिगमे Vis A C, I 1539 अभिनवे, Vis अभिनये, I 1937 Comp the root

द्रव्य च निवेद्ये च Vis for चापि विनये Vis A वीर्या, Hem for रीत्या (apparently रीत्या) I 2053

द्रावक प्रोषक Hem for घोषक Hem A, I 2053 मोषक Med A etc द्रावका हृदयग्राहिपाषाणद्रवकारका ' ध, द्रावको रसभेदे स्याद्विदग्धे ग्रावभेदके', शब्द

द्राविड कचूरको द्राविडक काल्पको वेधमुख्यक, A 2 4 135 Some give वेद for वेध and सह्व for सह्वया

द्रुघण द्रुघणा Vis for द्रुहिणे, Vis A

द्रू Vis Vis A Hem A द्रु Hem I 2533 Com u s 2 57 कामरूपिन्= इच्छारूपधर I 2533 Not in Druma W

द्रोण जाभुचाप Vis for आढकाना Vis A शैलभेदे Hem for शैलसन्धौ I 2053, I 2533 काष्ठागाव Tri for काष्ठागारे 1807 Anek gives another unmaterial verse

द्वद्व स समास I 1539 etc agree with Vis

द्विज अथ द्विजा। हरेणू रेणुका कौन्ती कपिला भस्मगन्धिनी, A 2 4 120 भार्गी I 1937 भाण्डा Vis मार्गा I 1539 हञ्जिका (भञ्जिका फञ्जिका) ब्राह्मणी पद्मा भार्गी ब्राह्मणयष्टिका A 2 4 89

द्वितीय द्वयो Mahendra for द्वये Hem This is preferable

घ Not in I 2810 and probably a later addition

धन धन वित्त गोधन च स्नेहपात्रे च न द्वयो शब्द

धनद गुह्यक is here probably used—श्रीद—कुवेर

धमन वस्त्रा Hem for भस्त्रा I 2053

धर वृति Anek for वृति Anek A The second passage wanting in Anek A

धरण धरणोऽहिपतौ (ऽद्रिपतौ 1807) लोके स्तन धान्ये दिवाकरे' I 2053 Not in Hem This is probably धरुण p v Med B also adds this line मानोद्भवयो, Mahendra for मानविशेष Hem

धरुण Vis A This also वरुण, Vis, Vis B C (the last at some distance)

धमराज धमराजो नरपतौ यमे वुद्धे युधिष्ठिरे, शब्द

धषण Hem A धरण Hem

धातु रसादिक Anek for रसादिक, Anek A I 2810 agrees with Med

धामागव देवदारुण्यपि, Vis C देवदाल्यामपि Vis A, Vis देवल्या I 1539 (दा wanting) देवदानी W

धार धारा सेनाग्रगस्कन्धे खड्गादिनिशितानने। द्रवप्रपाते कुम्भादिच्छिद्र यशसि सन्ततौ।

अतिवृष्टौ समूहे च तुरङ्गगतिपञ्चके धार प्रान्ते ग्राम (व?) भेदे ऋणगम्भीरयो पुमान्,' शब्द 'धारा खड्गादिनिशितमुखे सन्ततौ चापि धारा वर्धन्यादेर्विवरपदके सैन्यभागेऽग्रिमे च। धारास्ता स्युस्तुरगगतय पञ्चधा रेचिताद्या धारा ग्रावान्तर(पद)मविश्राममासारवर्षम्', ध Druma's Vis apparently reads सदृशे for स्यादृणे Tri doubtful I 993 निभा for निशा

धारण रुद्र, Vis for बुद्ध, Vis A

धाराङ्कुर, Hem etc धराङ्कुर, Har वाराङ्कुर, Har A (वाताङ्कुर com) Some give नाशीर for नासीर

धाराट 'धाराटश्चातके मेघे तुरङ्गे मत्तहस्तिनि, शब्द

धार्तराष्ट्र ह्वि,I, Hem for ह्वि, सितच्छद=हंस

धी, Med 1807 Not in I, 2810 and probably a later addition

धीर I give Med C Med and 1807 read धीर स्यात्तिपु पण्डिते। स्वच्छन्दे धैर्ययुक्ते च for 'बुधे'

धुत कम्पने, Hem for कम्पिते, Hem A

धुन्धुमार पादालिके, Hem for पदालिके, Hem A, I, 2053 शब्द=मे, वि House lizard, W ज्येष्ठा स्त्री कुड्यमत्स्या च गृहगोधा गृहालिकेति साहसाङ्क', Mukaṭa A 2 5 12 पदालिक=a plant, Mahendra

धुर्, W Med gives धू not धुर्, as it is found in धान्त not रान्त धूश्चिन्ता धूश्च भारेऽग्रे', ध (the second foot is faulty चाश्विनेकदेशयो) Not in I 2810 and probably a later addition

धूत तर्किते of Dharaṇi is doubtful धूते कम्पिततर्किते (भर्त्सिते?)'

धूर्त, खण्डलवण apparently=विड्लवण

धृतराष्ट्र हंसपल्या, Med, Med A, W, Druma, for हंसपद्या, I 2810, Med C, Vis, I 2053 etc हंसपाद्या, Hem A

धेन धेना, Hem धर धीन, Hem A धेनी, I 2053, I 2533 The line स्याद्भारतीभिदि धेनुर्गोमात्रके दोग्ध्र्या गवि,' wanting in the last two

धेनुका इस्यपि, Mahendra for इत्यपि, Hem

धेनुक, Med etc धनुक, Hem

धौम्र, 1807, Med Not in I 2810, W

ध्याम Compare ध्यामन्, u s IV 150 (परिमाण तेजश्च, com)

ध्रुव आद्यौ, Med C, आढ्यौ Med, Med A, आटयो, I 2801 आटि= शरारि=teal Druma apparently reads शरारौ for स्मरारौ in Tri शब्द However gives no such meaning आतौ (=आटौ), Mahendra for शम्भौ

ध्वाङ्क्ष तर्कुक्वे, Vis, तर्कुके, I, 1539, तर्वके, Vis A तर्काट, Med etc for तर्कव, I 2810 'मार्गणोऽर्थी याचनकस्तर्कव', हे ३ ५२ Druma तक्षके (=One of the Nāgas, W) वक्कोन्य, Hem A for काकोन्या Hem वक्वाल्या, Mahendra काकोलिकाया, Vis C वड्कालिकाया, I, 1937 वक्कोलिकाया, others मत्स्याद् seems to be used here =बक and not any bird feeding on fish

ध्वनिनाला, Hem etc ध्वनिलाला, Mahendra

न Not in I 2810 I 2835, द्विरदे for Med, द्विरण्डे (=Ganesh, W) दक्ष, नटो नटी, Mat A वाम, नरी, नदी Mat Eka adds another line apparently from another work शब्द gives in the same verse न, ना, नी नु, and नौ

नकुल कुङ्कुम, Hem for कुक्कुटी, Hem A शब्द=वि 'नकुली शङ्खिनी ज्ञेया नकुल पाण्डवे पशौ', ध कुक्कुटी=silk cotton tree, शङ्खिनी=perfume, W

नख खण्ड, Hem for षण्ड, Hem A =eunuch (न=not, ख=इन्द्रिय part, portion, W)

नग्नक Hem Not in Hem A

नट शोक, Med, Med A शाक, Med C कामुक is a name of the Ashoka 'कपोताङ्घ्रिर्नटी नटी, A 2 4 129 (नली=red arsenic W) Vis probably uses हट्टविलासिनी in double sense

नत पठ्याया Med for पाद्या, Med C

नद Hem I 2053 नाद I 2533 and वहे (also I 2053)=प्रवाहे for ह्रदे, Hem

नदीकान्त जल Tri, Tri A निचुलेज्जलहिज्जला इति रभस', A c 2 4 61 अथ सिन्दुके (also सिन्धुके) । सिन्दवारे-दसुरसौ निर्गुण्डीन्द्राणिकेत्यपि, A 2 4 68 श्रौषधी, Hem for श्रौपधे Hem A, I 2053

नद्ध धद्ध Med Med A corrects उद्वृत्ते into उद्धृते, but the metre does not admit of it Hence I prefer उद्वृत्त of Med, Vis to उद्धृत of Vis A

ननु च Med etc ननु प्रश्ने च दुष्टोक्तौ Hem again Wanting in Hem A

नन्दीवधन, गर्भे Med, भृङ्गे, Med C for भर्गे, Med A

नभस् घने Med for घने Med A, नभा स्याच्छ्रावणे मासि वर्षास्वथ नभोऽम्बरे। घ्राणे पलितशीर्षे च वयोमृणालसूत्रयो ध

नभस Hem I 2053 etc Not in W

नरङ्ग Vis Vis A, C (with पतङ्ग) Hem A, Med A, नराङ्ग, Med. Hem

नरेन्द्र राजिके Tri, 1807 for वार्तिके, I 1575 वार्तिक=intelligencer

नर्तक वेवल Med, Med A C corrected in A वेलक, Vis A खेलक, Hem A W s Med probably वहिणयो for चारणयो

नर्मट, Har निर्मुट, Har A Not in others W gives both and his readings were probably different The only difference I find is कर्पर and खर्पर, which is of no importance Compare हर्मुट, Vis

नमठ, Har etc नर्मट, Hem, Hem A (the mistake palpable from टान्त) चिवुके Med, Med, A, Har A, 'चचुके, Har for चूचुके', I 2810 etc पिङ्ग', Hem 'नर्मठश्चूचुके पिङ्गे परिहासरतेऽपि च', शब्द I take परिहासरत as one word and not like W परिहास and रत separately

नर्मद निर्माल्यो, Hem for नर्माल्यो, Hem A W probably had different reading

नर्मरा v मर्मरा

नल मलिने, Vis for नलिने, Vis A

नलिनी नीलिका, Med A B C, Hem, W नलिका, Vis Vis A B, Hem A I 2053 etc नलिका=नली=नलिनी appears the proper reading See also Vacaspatya

नवफलिका W probably read नवोढाया for नव्ये

नाग नागस्तु Vis, Vis A for नागन्तु Vis C पुस्तके I 2533 (translates करण by इन्द्रिय?)

नागपुष्प Some पञ्चक for चम्पक

नागदन्त It is clear from Hem कुम्भा is not used here in the sense of whore See Vacaspatya

नागर राजकशेरु जलज कन्दविशेष', Xirasvami 'मुस्तो राजकशेरु स्यात्', हा १८३ It will be observed A uses in the neuter Tri Tri A, 1807, I 993 'नार शुण्ठ्या नरौघे च' I give I 1575

नागवारिक, Vis A etc नागचारिक, Vis 'गणस्थराजे गरुडे हस्तिपे राजकुञ्जरे। चित्रमेखलके पुंसि नागरे नागवारिक', शब्द

नागाङ्गना, Hem 1807, Vis नागाञ्चना, Hem A, Vis A C, I 2053 (धीरस्य for द्विरदस्य), I 1539 नागाह्वाना, I 1937 Med, Med A, I 2810 'नागाञ्जनेभसुंदर्यां नागयष्टौ च योषिति' I give Med C with the exception of नागाञ्जना for नागाञ्जनी W नागाञ्चला,नागाञ्जना पत्न्या, Hem for यष्टौ, Hem A, I 2053 सुन्दरिका, Har for मुद्गरिका, Har A नागयष्टि=नागतमनी, Mahendra =भूर्जवृक्ष(?)

नाडी गुण, Vis for व्रण, Vis A Hem, Hem A agree about गुण (=rope, I 2533) (=string, Mahendra)

नादेय काङ्गुष्ठे, Hem A, Vis C Others व्यङ्गुष्ठे Neither in W

नानाध्वनि, Har ध्वनिनाला, Har A, Hem

नाभील, Med etc नार्मल, Vis गाम्भीर्ये, Hem for गर्भाण्डे, Hem A I 2053 etc (गर्भण्ड, W)

नाराच W etc probably had different readings

नारायण अभीरु=शतावरी, A 2 4 101

नाल शाककलम्बके=लशुने, Mahendra Nali shak is well known

नालिका I 2053 agrees

नालीक 'नालीकोऽब्जे शरे शल्ये नालीके पद्मखण्डने', Mahendra

नि अयोभाव, Med for अधोभाव, Med A, दार, Vis for दान Vis A सञ्चय, Mahendra

निःश्रेयस 'निःश्रेयस शुभे मोक्षे विज्ञानुभावभक्तिषु', शब्द

निवर 'निपरस्तु महयामुतुरगे तुपपावर,' Med Med C slightly differs from Med A I follow निमार, Hem

निकुम्भ, Vis निगुम्भ, Vis A दैत्ये, Vis for दत्या, Vis A

निवृत विप्रलम्भे, Med Med A for विप्रलब्धे, Med C

निवृति W apparently read slightly differently

निगम वण्ठे, I 1575 'तुण्डी स्यान्न्यायमारिणी,' त्रि क्ष ३०=ग्रध्वन् of Hem (road, W),

निधुवन क्नीव निधुवन कम्प सुरत नमनेनिषु', शब्द नमनकलि seems to be used as one meaning

निपाक Hem A I 2053 etc निपाव, Hem Not in W, Druma

निभ निभो व्याजे तु पुंनिङ्ग प्रकाशे सदृशे त्रिषु', शब्द

निमित्त Tri mss agree although not in W etc

निम्ब, Vis Not in Vis A C I 1539, I 1937, etc चिरायततिक्तक is apparently used in the sense चिरतिक्त=cireta

नियम मन्त्रणाया Med for यन्त्रणाया Med A

निर नि शेष Mahendra for विशेष Hem

निरामय इडिक्क=वनाज, Hem IV 343

निरूह W apparently read वाक्य for वस्ति But see Druma

निर्ग्रन्थक निपुणे क्षपणे हीने निग्रथिक उदाहृत ', शब्द The first word is probably निर्गुणे Both copies give निग्रथिक not निग्रन्थक

निर्झर Med A Hem Not in Med C निनर Vis, Vis A, Hem A I 2053 2810 निजर Vis C I निणर W Med confounds निवर and निर्झर

निर्दट निदटा वाच्यलिङ्ग स्यात्परापवादशालिनि । दयाशून्ये च तीव्रे च मत्तेऽपि निष्प्रयोजने, शब्द

निदर Med, Med A निरा Med C निवर Hem Vis, Hem, A Vis C, I 2810 निघर Vis A I 1539 निभये निरपत्रप Vis=निभरे कठिनेऽत्रपे Vis C निभय कठिनऽत्रपे Vis A नारे, I 2810 W prefers निभर but the use of *निर्भरे as one of the meanings shews the word is not निर्भर I 2810 shews* Med is also निवर

निर्देश, I 2810 but no निदेश Some only निदेश Some both Hem I, 2053, etc give both

निर्माण काम Hem for कम Hem A, I 2053 विचित्रावयवरचनाहेतु कमभेद, Mahendra

निर्याण यागजापाङ्ग Hem for गजापाङ्गप्र

नियातन मती Vis for मत I 1539

निर्यूह Hem A निव्यूह Vis etc

निर्वाण निर्वाण निवृतावस्तगमने गजमज्जन । सङ्गम निश्चल मोक्षे शून्ये विद्योपदेशने', शब्द निवृत्यो, I 2698 विध्यन्ते (?), I 2053

निर्वाद. 'अपिशब्दाद्वादाभावो निश्चितवादस्च', Xirasvāmi A c 'निर्वाद स्यात्परीवादपरिनिश्चितवादयोरिति विश्व.'. But I. 1539. etc agree about परीवादे and I. 2810. etc. about लोकवादे. Do Vis and Med. want to convey अवाद and परिनिष्ठितवाद ? निर्वादस्त्वयत्नवादे, Mahendra.

निर्वृति, Med. A. etc. निर्वृत्ति, Med. etc निवृनि, Tri

निर्वेश. चेतन, Vis. for वेतन, Vis A.

निर्व्यूह, A., Anek. etc. निर्यूह, I. 542. etc. I retain निर्व्यूह as some mss give it. निर्यूह is preferable.

निवात. The Kosakāras use the word as a subs (adj W.)

निवेश शब्द. adds 'निवेशने'. न्यासे द्रङ्गविवाहयो, Mahendra. ('द्रङ्गो नगर' I do not remember meeting द्रङ्ग anywhere.).

निशमन, Vis. A. C This also निशामन, Vis and स्तुतौ निशामन निदर्शने, Hem. निशमन निशामन., Hem. A. निशामन निशमन, I. 2053 शब्द 'भवेन्निशामन दृष्टौ श्रुतौ विनयनेऽपि च' and 'निशामन वनीवलिङ्गदर्शनालोचयोरपि'

निशा. 'हरिद्रयो रात्रौ', Mahendra

निशाचर. 'निशाचरो राक्षसे स्याच्छृगालेऽप्यहिदिपु। वनजेषु पशुर्वेव कुलटायां निशाचरी', शब्द.

निशीथ. This line wanting in Hem.

निपद्वर. I. 2810 agrees with Med. etc.

निष्कासित प्रथिहते, Med for धिक्कृते, Med. A. उद्दिते, Vis, Vis C. corrected into ग्राहिते, Vis. A.

निष्पाव. Har. A. etc. निष्पाव, Har. 'राजमेषे शरण्डरे', Med for राजमार्गे कड्‌-ङ्गरे, Med A. 'पविङ्गरे। पवने', Vis for कडङ्गरे, पवने, Vis. A. Also कडङ्गर, A c. 2. 9. 22. कडङ्गरे, Hem. for कडङ्गरे, Hem. A. शोरे, Hem. वल्ल, Hem. A. वल्ले, I. 2053. Mss spell शिम्बि etc. both with श and स From the use of वल्ल, it is clear Hem. uses शूर्पवन—शूर्पवात of Har. वल्लो धान्यभेद, Mahendra

निस्. Not in W., Druma, etc. Vis, Med give both निर् and निस्

निस्वन. वल्ले, I 2053 As व and ब are alike, I have no doubt वल्ले is also the proper reading in Hem चल unsteady without मल ([illegible], Xira) [illegible] I. 2693 बल [illegible], Mahendra.

निह्नव 'निह्नव स्यादविश्वासे तथा [illegible]', शब्द

नीप सर्व, Hem for सर्वं, Hem A.

नीवृत Vis, Med A etc. नीवृ, I. 1937, Med etc. '[illegible]', I 1531 etc. '[illegible]', I. 2810 [illegible], I. 1937.

नील [illegible], I 1937 [illegible], 1931 etc (apparently [illegible]) [illegible]

[illegible], comp [illegible] in Druma

नेत्र [illegible], Hem [illegible], I 2053 [illegible]

(नेत्र—a medicinal plant, W.)

पक्ष्मन् सूक्ष्म, Med

पङ्क A. also gives it as अस्त्री

पङ्किल, Har सङ्किल, Har A 'पादालिन्दी तरण्डा नौ' in Har 59 Compare पदार, and 'पदारक स्यात्पोलिन्द' त्रि २ १३

पञ्चनख 'कच्छप शशकादीनामुपलक्षणम्', Mahendra It is doubtful whether Hem intended this

पञ्चम I 2810 agrees with Med etc

पञ्चानन 'पञ्चानन शिवे सिंहे भवेदत्युग्रकेऽपि च', शब्द

पञ्चालिक 'पत्रकृत,' Tri for वस्त्रकृत, Tri A

पट Vis makes लट also पट पुरस्कृति=प्रतिष्ठा of Anek (agreement W)

पटह 'पटहस्तु समारम्भे वाद्यभेदे च हिंसने', शब्द

पटि, Vis etc वटि, Vis C दरलौ, with a note गुग्गुलौ, Vis B द्वाशुले, Vis राम्बुले, corrected into वागुलौ, Vis A वाग्गुलौ, Med B वागुलौ, Med Med A गुग्गुलौ, I 2 810 वाम्बुले, I 1539 वाखुलौ, I 1937 पट्टि and लालाटे, Med C W gives वागुनि and वागुलिक=betel bearer Har 132 gives ताम्बूलदो वागुलिक Har A reads वागुरिक I 2835 'betel carrier.'

पटीर (u s iv 30) It is curious none notices पटीर Ujjvaladatta cites 'पटीर कन्दुक काम पटीरश्चन्दनद्रुम' Druma reads पटीर for पाटीर q v

पटु 'पटु स्तीक्ष्णे स्फुटे दक्षे निष्ठुरे निगदे त्रिपु, जटा

पट्ट लाक्षाप्रसाधन, Vis I follow Vis A So A 2 4 41 पट्टी लाक्षाप्रसादन = red Lodh, com I give Anek. A not Anek. वार पट्ट पट पट्ट पट्ट स्यादधिवासनम्' गर्दसिह

पण शाकाट्टिका, Med corrected into शाकाटिका, Med A शाकटिक, Vis I 2810 शाकाटिका, Vis A आटि is still used for small bundles of vegetables

पतङ्ग सलभानन्तौ, Anek for शलभादित्यौ, Anek A

पताका अङ्क Mahendra (=चिह्न) for अङ्के Hem

पत्र छुरी Hem A for छूरी, Hem पुङ्खस्तु कर्तरी, Hem 3 445 shews छुरी is the correct reading

पत्रोर्ण Mahendra reads पत्तोर्ण

पद प्रदेश, Med, Tri for अपदेश, Med A etc वाक्येक, Hem for वाक्यैक, I 2533

पदार, Hem, Med, Vis C, I 2053 पादार, Vis Vis, A

पद्म भाङ्गी, Vis, for भार्गी, Vis A Comp A 2 4 84 चारटी स्थलकमलिनी under A 2 4 146

पद्य W's Vis apparently read स्तुतौ for सूतौ

परम् The second परम् is मान्त अव्यय I 2810 'नियोगक्षिप्रायाम्' शब्द=Med

परञ्ज, Med A, Hem, I 2053 etc परञ्जे, Hem A पराञ्ज, Har फरञ्जि and खड्गधेनु, Har A

परपुष्ट Med etc apparently use परभृत=कोकिल

परम परम स्यात Vis परम स्यात Vis A C अवारे Hem for ओङ्कारे Hem A

परा Hem A is incomplete हिंसासु I 2698 1807 for पुष्ठघासु, Hem

पराग पराग पुष्परेणौ च धूलिस्नानीयचूर्णयो । चन्दन गिरिभिदे च स्वच्छन्दगमनेऽपि च शब्द

परि निरसन Med Med A I 2810 निवसन Hem Vis Vis A I 2698 शब्द शपयो Med Med A Vis शोकयो Vis A I 2810 etc

परिकर समाचार Med corrected into समारम्भ Med A

परिगत प्राप्ते गात Med व्याप्ते ज्ञात I 2810

परिग्रह परिग्रह कलत्र च मूलस्वीकारयोरपि । नापथे परिवारे च राहुवक्त्रस्थभास्करे ग्रज Anek word is probably प्रतिग्रह

परिज्वन् u s I 158 Med Med A प्रतियज्वन I 2810 परिदवन Vis Vis A I 1539 I 1937 I 216 c प्रदृश्वन Vis C परिच I 322 b परिजमन् Bhattoji and v

परिताप Vis A Druma परिकम्प Vis Vis B Hence fear trembling under परिताप W

परिधाय परिच्छद Med जलस्थान Vis A

परिमल सुरत means in सुरत and is not a different meaning

परिवह परिवह Vis I 1539 I 1937 परिवर्हे Vis A पारिवहे Vis C

परिव्याध द्रुमोत्पल—कर्णिकार V 2 4 60 A 2 4 30 applies परिव्याध to अम्बुवतस not वतस Hem makes no such distinction

परिश्रय Druma W प्रतिश्रय I 2810 Med etc.

परिसार दैवयो Mahendra देवयो Hem

परिप्लुत Med A परिप्लुत Med and स्पन्द Comp V 2 10 40

परीरण Med Med A Vis I 2810 I 322 B I 2053 पारीरण Vis V but corrected परीण Vis C विपरीण Med C (but the mistake clear from position) पारिरण I 1539 पारिण I 1937 Not in Druma and W and Hem

परीष्टि I 2053 I 1539 Hem स्याच्चैव विप्लविट्नी परीणापरिचयया and पपट

पर्कटी Not in W and Druma

पर्ण Vis पर्ण Vis A निपत्र I 2533 निपत्रक पलाश स्यात्किंशुका ग्रन्थ ह ४२०२

पर्पटीण Med Med A I 2810 Vis A पर्पटाण Vis Vis C I 1539 I 1937 I 2053 पर्पटा Med C द्युतम्बर only in I 2810 and पर्पट पर्पट पणपुन्नाग ऽर्वे च मार्ग । तथा पर्पटिका च मृतक द्युतम्बर पुन्नम्बर is probably a sweetmeat

पल पलस्तुला, Anek पल तुला, Anek

पलाश 'पलाशो निर्दये प्रोक्त पलाश किंशुक शटी। पलाशा राक्षसा प्रोक्ता पलाश पत्रमुच्यते,' ध पलाश for पलाश, Mahendra

पलित केशपाशे, Hem for केशपाके, Hem A Hence W's much or ornamented hair

पल्ल अल्पग्राम and ग्रामक seem to be used to denote (पल्लि) parts of a Hindu village

पल्लव The second स्त्री, Med for अस्त्री, Med A रक्त, Vis for अलक्त, Vis A Med, Med A, Tri, Tri A read वने for वले, Vis, Vis A, Vis C, Hem Hem, A, 1 2053 The Bengali न and ल are written alike

पवन कुलाले स्यात, Vis for कुलालस्य, Vis C पवन स्यात्कुम्भकारपाक्स्याने नपुसक्म्।' स्यात्पुमास्तु जगत्प्राणे निष्पावे प्रयतेऽपि च शब्द जगत्प्राण=air

पवित्र W s Vis apparently read घषणे for वर्षणे ओघ, Mahendra for अर्घ, Hem but the exp ओघोपकरणमूर्णातन्तुसन्ततिनिर्मित जैनमुनीना रजोहरणम् shews अर्घ is the correct reading

पश्यत In the Ganaratna Mahodadhi vrtti, Vardhamana writes पश्यतेति पूजाश्चर्ययो —पश्यत माणवको भुक्ते, पश्यत शिशुरपि विद्वान्'

पाशुल Probably some mss read शम्भौ Hence पाशुल पापिहरयो खट्वाङ्गेऽपि च न द्वयो' शब्द

पाशुचामर, Vis A पाशुसञ्चार, Vis पुरोटि पत्रझङ्कारे, त्रि १२ ११ पुरोटि पुरसस्कारे, हा १६४ (=रायभाटि, Druma, =current of river, W)=the place where the rubbish of a village is deposited (?) वर्धापक=नाडीच्छेदक (Comp वर्धापन in Druma) शब्द apprently understands दूर्वान्चिततटीभुवि as three different meanings दूर्वा, अञ्चित, and तटीभू 'स्यात्पाशुचामर दूर्वातटीभूम्यञ्चितेपु च। धूलिगुच्छप्रशसाङ्कपुरोटिपु च न स्त्रियाम्,' but he can be hardly correct पुरोटि नद्यादौ पूरानीत क्चवर Mahendra (क्चवर=sweepings, Childers)

पाक पाक परिणतौ स्याल्या पावके पेचके (पचने?) ऽपि च। केशादीना जराशौक्ल्ये राप्ट्रादिभङ्गभीतिपु,' शब्द

पाक्य, Vis A पाठ्य, Vis

पाचन, Med A B after the first line of पावन पावन, Med C, Hem, Hem A (here पाचनी only with हरीतक्या, which at once shews the mistake), Vis A B C (the last has पाचन in the middle line along with पावन, which also shews the mistake) A 2 4 57 uses पूतना (=पावनी, com) for हरितकी पाचनी रन्धनद्रव्ये पाचन पाचने मतम्, अज in both copies

पाचन पाचाम, Med corrected into पाचल in Med A So in Hem

पाञ्चजन्य पोटगल is said be used here in the sense of a fish

पाटच्च कप्टच, Med etc for कटच, I 2810, I 1539, I 1937

पाटल कुसुम for कुकुम, Mahendra

पाटलिक Not in W, Har, Har A

पाटीर, I 2810, I 2053, I 1539 etc वार्तिक, Hem for वातिक, Hem A वातिको गाड्डिक, Mahendra See पटीर

पाठ स्याते, Med for स्यातो, I 2810

पाण्डु 'पाण्डुर्ना नृपतौ रोगनागभेदसितेपु च,' शब्द

पात्र योग्य=deserving of (fitness, W) नाट्यानुकर्ता=actor and can hardly mean dance

पात्रट कर्पटे कृशे Med B, शब्द, Druma, W पर्पटे कृशे, Med C कर्परे देशे, Med Med A कर्पटे क्लेशे, I 2810

पात्रटीर जरत्पात्रे प्रमाणे, Vis रजतपात्रे पिङ्गले, Vis A C, I 1539 जरत्पात्रे पिङ्गाणे, I 1937, I 322b 'पात्रटीरो लोहकास्येजरत्पात्रे विभावसौ। पिङ्गाशे वायसे कङ्के युवतव्यापारमन्त्रिणि' शब्द युक्तव्यापार also Druma, W latterly, and I 2810 But Hem leaves no doubt मुक्तव्यापार is the correct reading पिङ्गाण also in I 2810 and I 2053 apparently for मिङ्गाण जरत् also in I 2810, I 2053 and must be preferred to रजत् which does not exist जरत् old, rotten

पाथ See पीथ

पादप पादपीठादौ, Med for पादपीठे द्रौ I 2810

पादपाशी खुड्डुकाया Med Druma खुडडकाया, I 2810, खड्डकाया, I 1937 खण्डकाया, Med A, Vis, Vis A, I 1539 I 246 c Hem uses पादपाश = शृङ्खला, iv 295 and=दामाञ्चन, iv 317 W gives दामाञ्जन

पामर स्वस्थ, Vis for खल Vis A

पाय्य Vis A पश्य, Vis पाच्य Vis C

पार कर्करी=गर्गरी

पारशव Mukuta and Maheshvara understand शस्त्र=परदवध

पारायण This is also given as परायण in Med

पारावत लनयो, Vis for फलयो, I 1539 Druma and W understand मर्कट and तिन्दुक as different meanings

पार्वती Mahendra पापती, Hem

पार्थिवी क्षमाया, Vis उमाया, Vis A, I 1539 गङ्गाया, Vis C तुमा (cannot be तूमा), Hem तुवा, Hem A तुगा, I 2053 तु सा, I 2698

पार्पर, I 2810, Hem etc पार्पीर, Med C पर्पर, I 2053 Not in W, Druma कराट, Vis A C जराट, others जराट=heron, I 2835, जराट not in Druma etc

पार्श्व पर्शुगण=पार्श्वास्थिसमूह, Druma वक्रोपाय Mahendra for चत्रोपान, Hem

पार्ष्णि च भूपृष्ठे, Hem for चमूपृष्ठे, Hem A कुम्भ्या, Vis A B (the verse is wanting in C a marginal note in B प्रत्तकुम्भे, Hem, I 2533 कुन्या, Hem A ध 'पार्ष्णि कुत्या (कुन्त्या, W कुम्भ्या?) समाख्याता सेनापृष्ठेऽङ्घ्रिपार्श्वयो'

पालङ्क प्राजिपक्षिणि, Med पाजिपक्षिणि, Med (A corrected into वाजिपक्षिणि), Mahendra

पालि मूका, Vis प्रभेदयो, Med, 1807, Vis for प्रदेशयो, I 2810, I 1539, etc योपिति, Med for योषितो, 1807 etc

पावन व्यासे, Med सिद्धे व्यासे, Hem पावकाष्माशयो, Vis, Hem A I 2053 Vis A B C read सिद्ध and अध्यास अध्यस, I 1539 I have not met पावन in the sense of व्यास अध्यस=सूर्प, Mahendra

पिङ्ग शम्या, Hem गोरोचनामयो, Hem, Vis I give Hem A Hem uses हिङ्गुनाली=हिङ्गु and नाली

पिङ्गल 'करायिका, I 1539 करायिकाया, I 246 c राजिकाया I 1937 करायिकायाम्, Vis A B (wanting in C) किरायिकाया, Hem A वर्णिकाया, Hem, Druma करायिकाया, I 2053, करायिका=वलाका, भूरि पिङ्गलिका=वलाका, भूरि See Druma W's Med probably read चण्डांशौ (=sun)

पिचु 'असुतान्तरे भैरवस्य प्रभेदेऽपि,' Vis

पिच्छ पिच्छ पुच्छे, Vis A C विजयिनेषु Vis चोलिकाफाणिनालयो, Har, W, Druma I prefer Har A The अर्धश्लोकाधिकार shews चोलिका, or कोलिका is not a different word as shewn in some mss वाज=feather 'पत्र पतत्र पिच्छ वाज तनूरुहम्,' हे ४ ३८३ छटावेशवाला, पिच्छलसान्द्रवस्तु, I 2533 कोलिकाकोलि=jujube Nothing new in शब्द ना I 1539, I 246 c agree about विचकिल पिजपिल, I 1937

पिच्छल I 2810 हिज्जिले It agrees about पोतिका 'पिच्छिला शिशपा मोचा पित्तिल विजर(ल) स्मृतम्, ध 'पिच्छिला स्फोटिकावात्यारामावाताम्पुपाव,' हा, 1807, I 1577 c I have given Har. A. स्फोटिका is probably used=पोतिका, वार्ता =egg-plant; वामा=woman and वाताम्पुपाव The passage is, however, very doubtful

पिञ्ज वले चये, Vis for वधे वले, I 1539, I 1937

पिठर पिठरो, Vis for पिठर I 1539

पिण्ड निवासे, Vis for निवापे, Vis A पिण्डतगर, Med for पिण्डीतगर, 1807 etc. 'पिण्ड गन्धरसे गृहाग्निमगुरि स्या (भुवि स्यात् ?) पिण्डमाजीवने जङ्घाया निनिने तयोः कुसुमे दाने पितृत्वे (त्रा ?) ऽपि च। पिण्डो सिह्लकगोनवी च तगरीमर्जूरभेदौ स्मृतौ पिण्डीमान-निरूपणार्थं उत्न्यासस्तथालावुना,' ध 'पिण्डो गृहैकदेशे ना वने योनि च मान्द्रे। पितृदाने स्यात्पिण्डी देहमात्रे गोत्रसिह्लकयोरपि॥ षोड्पुष्पे च पुंसि स्यात्पिण्डमाजीवनोऽन्यो।' शब्द It will be seen पिण्डी=पिण्डीनगर=पिण्डनगर=नगरी पिण्डनगरे तुम्बीमर्जूरभेदयो,' शब्द

पिण्डार I 2053 etc. देरे, I 2810 देरणे गोप

पिण्डिन, Hem पिण्डिल, Hem A पिण्डल, I 2053 Not in W.

पिण्डीतर, Hem, Vis A etc. पिण्डतगर, Vis

पिण्याक Druma and W's Vis read 'प्रतिपत्ते'

पिनाक पिनाकेरे, Hem A, Med etc पिनाकुरे, Vis, I 1536, I 246 c

निरशने, Vis C निरशुले, Hem , I 2053 निरशुले, I 1937 निराकुले, I 322 b Not in शब्द I can not say which is the correct reading

पिशुन सूक्ता, Hem for पूक्ता, Med etc काले, Med for वाके, I 2810

पीडित यन्त्रित, Hem यन्नान्तर्, Mahendra

पीतवावेर, Hem etc पीतवीवेर, Hem A पीतकवेर, Vis C

पीय Hem , I 2533, Med A C, etc (this पाय, W etc , I 2810) पार्थ, Med , 1807

पीयु यूके, I 2810 Some काके for काले See Druma

पीलु व्याज, Vis for गजे, Vis A पिशुले, Med Med A for प्रसूने, I 2810

पीलुपद, Med C फलपादप्रभेदयो , I 2810 पुष्पद्रुमे, Hem 1807 Not in I 2053

पुक्कस कलिका, I 2835 (=bud, W) कालिका, I 2810, Druma, etc

पुङ्ख Hem , I 2533 शराङ्गाश्यनयोरपि, Hem A Not in Druma, W

पुटित अहिपुट, Med for हस्तपुट Med A

पुण्डरीक कोपकार=sugarcane I 2053 also गणधर This word not in Druma, W

पुण्य पावन=purifying, holy (=purity, purification, W)

पुत्रक I 2835 also translates 'pappus of tamarisk' as if the word was झावु not याव भेवे Mahendra

पुनर्वसु पुनवसुर्भभेदे स्याद्द्यो कात्यायने पुमान् । लोकभेदे घनारम्भे गरुडध्वज-शूलिने ,' शब्द

पुरस्तात् Although at first sight अग्रतम् may be taken as the word in A, it must be recollected that the word occurs in तान्त not सान्त

पुरा प्रबन्धयो for प्रतीपयो , Mahendra

पुरु पुरु पुमान्देवलोक्परागनृपभिरसु च । प्रचुरे वाच्यलिङ्ग स्यात्तदीभेदेऽपि च स्त्रियाम्, शब्द

पुल, Hem , 1807 Not in I 2053

पुलक Tri A पुत्रक, Tri गन्धर्वे, Med W etc गल्वर्के, I, 2810 गुच्छाव Vis गल्नर्प, Vis C गल्लक, Hem A अस्सूराज्या, Hem A असुराज्या, Mahendra for असुराज्या Hem , I 2053 मणिकोपे, गन्धर्वे, शब्द गल्वर्क, I 2053 I 1539 तालव= हरिताल असुराजी=राजिवा, W , B and R (?) Not in the synonyms

पुलाक पुलाव, Hem , Hal for पुलाको, Hem A भुक्तमिक्ते, Hal

पुष्कर अम्बुदे, Hem A for अम्बुजे, Hem

पुष्कलक, Vis , Hem , Med पुष्पलक, Mahendra पुष्पलक, Med B , W

पुष्प विकासे, Hem for विक्रसे, Hem A The first spoils the metre विकासि, Med A C

पुष्पक सीसके, Vis कालीये, Vis A कासीसे, Vis C

पुस्त लेख्य, Vis लेप्य, Vis C

पूग All the mss of Med agree, but the last part wanting in W and Druma

पूत रटिते, Vis for शटिते, Vis C (शट विशरणे Comp सडा)

पूतिकाष्ठ, Vis A C देवकाष्ठ, Vis Mss agree, but grammatically it should be पूतिकाष्ठ for the tree and पूतिकाष्ठ for the wood

पूत्यण्ड, Har etc प्रत्यण्ड, Har A

पूर्ण शक्ते, Med for शब्दे, Med C, Vis A B C W apparently admits the first and not the second

पूर्णक 'नासाच्छिदनी तु पूर्णिका,' Tri 2 5 27 छित्या, Hem

पूर्णानक वर्धापने, Med corrected into वर्धापके, Med A पूर्णलिक, 1807 रुद्रामये I 2810

पूर्व स्तुतभेदे, Hem A for श्रुतिभेदे, Hem

पूर्वेद्युस् धर्माहि, Hem, I 2698, 1807 Not in Hem A, I 2053 धर्मवासरे, I 2810, 1807 'पूर्वेद्युरिष्यते प्रात पूर्वेद्यु पूर्ववासर इति रुद्र, A c 3 4, 20

पृतना Hem clearly gives three words पृतना, अनीकिनी and चमू The language of Vis is doubtful Probably he gives पृतना and अनीकिनी only

पृथु मरुति, Med for महति, Med A The first त्वक्पर्ण्यां, corrected into त्वक्पथ्या, Med A वार्या, Vis B वाजी, Vis C for वाप्या, Vis, Vis A चापिका, Hem A for वापिका, Hem, 1807 Not in W, Druma

पृष्ठशृङ्गिन् दशनारौ, Vis दशभीरौ, Vis A 'उरणश्च पृथूदर', हा ८०

पेय श्राणात्थि, Vis, श्राणास्थ, Vis A for श्राणाच्छ Vis C

पेशी सुपक्वकलिके, Med, Med A, Hem (W, blown bud) सुपक्वकलल, Med C सुपक्वकणिके, Hem A, Vis, I 2053 etc अण्डभेदे, Med, Med A, Vis, Vis A मण्डभेदे, Hem, Hem A, Med C, Vis C, I 2810 'सुपक्वा कणिका यत्र सुपक्वान्नविशेष पूरिकाख्य', Mahendra

पौष The last part of Vis, Hem not in W, Druma

प्रकर चत्वरावलौ, Med, Med A Others चत्वरावनौ

प्रकरण प्रस्तावे, Mahendra for विश्रामे

प्रकाण्ड शस्त्रे, Med Vis for शस्ते, Med A etc

प्रक्रिया अधिकार, 1807 for अविकार, Hem A not in W, Druma

प्रख्यात प्रख्यात स्यातहृष्टयो, Vis, A B C (the first two with प्रतीन, the last two with प्रणीत, the last wanting one verse) W has followed this But where प्रख्यात is used in the sense of हृष्ट ? See प्रतीत

प्रग्रह सुवर्णालिमहीरुहे, Med A सुवर्णालुमहीरुहे, I 2810, Med, W I follow Med C, as Hem etc support it सुवर्णो हनिपादपे=कृत्रिमा (?) वृक्षे, Mahendra सुवण is used in the sense of सुवर्णालु

प्रघण प्रवण, Mahendra, for प्रघाण, Hem

प्रचलाक दन्दशूके, Vis, Vis A for वह्निचन्द्रे, Vis C

प्रचलाकिन्. Here चित्रमेखल is used=मयूर.

प्रजनन. प्रगम=उपसर and प्रजन of A. 3. 2. 25.=गव्यादिपु पुंगवादीना प्रथमगमनम् (going well or quickly, W.).

प्रणय. प्रसवे, Med. प्ररारे, Med. A. etc.

प्रणिधि. अनुचरे, Med. (=follower, W.) अर्थने, Med. A. etc.

प्रणिहित, Med A. etc. प्राणिहित, Med.

प्रतिकार, Hem., Hem. A., Vis, Vis. A. B. I. 2053. Not in W, Druma.

प्रतिकृष्ट. द्विरावृत्त्या च, Hem. 1807 etc.

प्रतिक्षिप्त. भेपजे, Hem. for निषिद्धे, Hem. A., 2053.

प्रतिपन्न. विक्रान्त=powerful (overcome, W.) विज्ञाते, Mahendra.

प्रतिबन्ध. कुलाधार', Anek. for कुलाचार, Anek. A.

प्रतिरोधक सौध, Anek. for चोर, Anek. A.

प्रतिष्कश, Med, Med. A. प्रतिस्कश, Vis प्रतिकाश, Vis. A. प्रतिष्ठाश, Hem. See p. VI. 1. 152. Vāmana writes 'वार्तापुरुष: सहाय. पुरोयायी वा प्रतिष्कश इत्यभिधीयते। कशेरिति किम्। प्रतिगत. कशा प्रतिकशोऽश्व.' Nothing new in शब्द. मा,

प्रतिसर. च भूपृष्ठे, Med, Vis for चभूपृष्ठे, Med A etc. मण्डल, Druma.

प्रतिसृष्ट, Hem. etc. प्रतिशिष्ट, Mahendra. प्रत्याख्यात=rejected (celebrated, W.).

प्रतिहत, Med. A. etc. प्रणिहित, Med स्वाधिष्ठे, Hem for विद्विष्टे, Hem. A.

प्रतीक्ष्य प्रतिपाले, Hem for प्रतिपाल्ये, Hem. A.

प्रतीत प्रस्थिते ज्ञात, Hem. प्रथिते जात, Hem. A. सारदे, Hem. for सादरे, Vis., Med

प्रतीहार. प्रतीहार: प्रतिहार्ये, Vis A. C. I give Vis., I. 1937., but it is also corrupt. Vishva might have regarded प्रतीहारी also applicable to male door-keepers, but the language does not convey what is clear in A: v. Below.

प्रतीहारिन्. Under A. 3. 3 169, Maheshvara, explains 'अनन्तरोक्ते प्रतीहारे प्रतीहारीत्यपि शब्द.। स तु पुव्यक्तावपि स्त्रियाम्। ...अयमिन्नन्त इति न भ्रमितव्यम्। रान्तेपु तस्य पाठायोगात्।' In other words, he regards प्रतीहारी is the nominative singular of the feminine stem प्रतीहारी and not of the masculine stem प्रतीहारिन्. But what is his authority for the statement that the feminine प्रतीहारी. is used in the sense of the masculine? As regards the objection about the word being नान्त, it is groundless as it is described secondarily like इला under इडा, A. 3. 3. 42. *Xirasvāmi simply writes 'स्त्रियां प्रतीहारी'.*

प्रत्यय स्वादौ, Hem. स्यादौ, Mahendra. सु=सुप्, p. रन्ध्र=hole, W.=प्रन्तर, Sha

प्रत्यालीढ. धिते, Med for ग्रसिते, Med. A. (=eaten, W.).

प्रत्युद्गमनीय. उपस्थेय=to be attended on (placed near, W.).

प्रधन, Hem. A. etc. प्रधान, Hem. दारण, Med.

प्रधान उद्गमे, Med for उत्तमे, Med A

प्रपञ्च विस्तारे, Med , Hem (=extent, W) against p

प्रपात, Hem A प्रयात, Hem तटे, Med प्रपातस्त्वतटो भृगु , A 2 3 4 Hem V 143-4 प्रपात=तट सौप्तिक=रात्र्यवस्कन्द, 3 464-5

प्रपितामह एव, Med etc for एष , Vis etc

प्रवाल, Vis A etc प्रणाल, Vis

प्रभव Med C has 'प्रभवो जन्महेतौ स्यात्प्रभावे च प्रकीर्तित । आद्योपलब्धयो स्थाने पादुले (अपामूले) मुनिभिद्यपि' आद्योपलब्धयो , Vis आद्योपल धसुस्थाने, Hem Med जन्ममूले for जलमूले, Vis A etc

प्रभाव W's Med apparently reads शान्ति for शक्ति

प्रभूत उद्गत=produced, risen (gone up, W)

प्रमीत मृतौ, Hem for मृते, Hem A

प्रयोग कर्मणि, Hem for कार्मणे, Hem A

प्ररुढ Hem , Med जठरे for जरठे, Hem A , Vis , Vis C जरठ is not used in the sense of जठर=belly, W जठर however, is used in the sense of जरठ Vis , A See शब्दभेद

प्रवण उदर, Med A B for उदार Med C आवर्ने Hem for आयत्त, Hem A आदाक्त, Druma

प्रवारण, Hem etc प्रावारण, I 2053

प्रवृत्ति आवन्त्यादौ, Med , Med B आवत्यादौ, Med A स्रवन्त्यादौ Med C W , Druma अवन्त्यादौ Hem IV 289 मदो दान प्रवृत्तिश्च

प्रवेणि वधयो , Vis for कुथयो , Vis A

प्रष्ठहायन, Med C पृष्ठहायन, Med , Med A Neither in W , Druma

प्रसर शब्द in W , 'assemblage' (?)

प्रसहन, Med C प्रहसन here also Med , A

प्रसाद वाच्यगुण is one word=perspicuity (W takes वाच्य separately)

प्रसू कदली, W , Druma for कन्दली Med etc.

प्रहत, Vis etc प्रहस्त, Hem विजित, Vis विनते, Med for विततं,' Vis A , Med A

प्राक् अनन्तरे, Mahendra for अवान्तर Hem Add ९ उदक्

प्राणक सोनया , Vis A वेनयो , Med C चालया , Med , Med A , शाल्मयो Vis C corrected into वालयो , Vis B 'बालकयवमप्राणि[illegible]गमा ,' A 2 9 101 चोर, Druma=cloth, W

प्राणिद्यूत मुद्रे, Hal

प्रान्त पद्ध्वे, Anek, corrected in Anek. A

प्रास्थम् in मान प्रास्थन् W नम्र, Vis , etc =प्रह्व नम्र Med etc

प्राप्ति The Kosas and W give प्राप्ति also as प्राप्ति, but Vis at considerable intervals. Old manuscripts, however, shew the second word is [illegible] and not

प्राप्ति Compare the root प्रा प्रादेशयो, Med etc for प्रदेशयो, I 2810 etc प्रादेश= प्रदेश, शब्दभेद

प्रार्थित हेतौ, Tri for हतौ, Tri A

प्रासाद, Med A etc प्रसाद, Med

प्रियव 'प्रियव प्रियकोऽपि स्यात्', Anek

प्रेमन् हर्ष, 1807 वर्ष, Med A

प्रैंप उन्मान, Med, 1807 for उन्माद, Druma, Vis

प्रोत, Vis A C प्लोत, Vis

प्रोथ पोथ, Hal in the body श्रश, Tri, 1807 apparently for अश्व

प्लक्ष, Vis यूक्ष, Vis A The first ग्रहस्य for गृहस्य

प्लव, Med मेले for भेले and पपौ for कपौ, Med A कैवर्ती (ति, तं) मुस्तक= मोथा A 2 4 132 com कुलक=several stanzas, W This is doubtful प्लव पलव, त्रि २ १४-५=पलो, Bengali

प्लुत कृति, Anek प्लुति is my guess

फटा दन्त, Med 1807 for दम्भ, Druma कितव, Hem for कैतव, Mahendra

फणा तृस्ना, Anek A for कृष्णा Anek

फर्फरीक फर्फरीक किशलयम् under u s iv 20

फलकिन् इल्लिस with म not श in all फलकिन् is however=फलइ fish as in W

फाणि कलम्ब, Har, Har A करण्ड Hem करम्व, Hem A etc

फाण्ट See p vii 2 18

फाल वाससि फल, Hem for वस्त्राद्यो फाल, Hem A

ब विन्धौ, Med A Not in Med C An interpolation, छगलन्त is doubtful स्थलगण्ड in Druma

वक वकोट शुक्लवायस', त्रि २ ५ २३

वणिज् वाणिज्यके, Med for वाणिजके, Med A

बन्धक वारिण्या, Hem for करिण्या, Hem A

बन्धुर मुर्मुरे and चाङ्ग, Med C for मुकुटे and चङ्ग, Med, Med A चाङ्ग is probably used in the sense of beauty स्त्रीचिह्न, Druma, W Comp चङ्ग, देशी ३ १

बन्धूर Med etc make this also बन्धुर, but शोभने नम्रे after रम्यनम्रयो shews this is a mistake So तयो in Hem, shews the first word is बन्धूर (बन्धर, Hem A)

बर्बटीर घटीपण्ययोरपि, Vis I follow Vis A

बर्बर केशचक्र=केशविन्यास, Mahendra (also बर्बरा for बर्बर) Med probably uses चक्रल as an adj =curly

बल बली, Hem for वला, Hem A बल, Anek., Anek. A

बलभद्रा सहा कुमारी तरणि', A 2 4 73 (a young girl, W)

बलाक, Vis A Not in Vis C, W But compare Ujjvaladatta's quotation from Shāshvata under u s iv 14 (बलाका) This is not in my Sha and in Z Prof Aufrecht finds it in his Vis

वलि वलि, according to u s iv 123 वर्म्म, Anek for चर्म unnecessarily glossed श्लथ Both जराकृति काके, Hal My correction is a guess

वहुक, Vis A B C, Hem, Hem A वाहुक, Med, Med A C and जलखातक for जलखादक of others W adopts जलखानक in the sense of digger I give both readings as Med may have regarded the word as बाहुक from बाहु=arm जलखातक=अम्बुप, a tree ?

बहुफल 'काकोदुम्बरिका फल्गुर्मलयू (पू) र्जघनेफला', A 2 5 61 W apparently read मलप्वा for ग्रामलक्या in Med I prefer it

बाणिजक, Med, Med A C वाणिजिक, W वाणिजके, Vis etc See कोशातक

बाध बुद्धयो, Tri for दु खयो, Tri A

बार्दल मेलानन्दा=inkstand, W But compare मस्या, Hem

बार्वटीर अस्थि=stone

बाल शिष्टौ, Hem for शिशौ, Hem A Some read क्लौ for ह्री मेधौ, Mah and some mss of Vis for मेध्ये I agree with Zachariae this is a better reading Compare खलेवाली

बालक Not in Hem A Med A B C agree Vis regards बालिका as a different stem as it gives it at a different place पिञ्जे ना, Tri पिञ्छोला, Vis A पिञ्छोला, Vis C पिञ्जोला, Hem, Hem A पिञ्जोला पत्रवाह ना, हा २०७ पिञ्छोना=ग्रोपधि, Mahendra

बालेय बालहित, Med, Med A for बलिहित, Med C, Hem etc Med for मृतौ, apparently like the others had in view p v 1 13 मृतौ, Med for मृदौ, Med A

बुक्कस, Hem, I 2053 etc Not in W Commonly पुक्कस कालिकानीन्यो, Mahendra (कालिका=योगिनी)

बुघ्न Hal is doubtful Is तुण्डि=गणेश ?

बोधन बोधिनी, Med A, Vis A, etc (the mistake palpable as it is connected with बोधन, not बोधिन्) Vis gives बोध and गन्धबोधने for बोधि and गन्धदीपने, Vis A

ब्राह्मण स्पृञ्जिका, Med, पञ्जिका, Vis for पञ्जिका, Med, A, Vis A मुक्ता, Vis for स्पृक्का, Vis A

ब्राह्मी 'पञ्जिकायां मञ्जरिका, Vis Vis A for पञ्जिका मञ्जरिका, Vis C हञ्जिका, Hem, Hem A, 1807 It may be a corruption of पञ्जिका The first ब्रह्मी, Druma, W against grammar

भ भ स्यामयूर, Vis I follow Vis A

भक्ति भक्त्यां, Hem A भक्ति विच्छित्ति, Mahendra It may mean fracture

भङ्ग कौटिल्य=crookedness, turning (=cheating, fraud, W)

भटि Vis, Vis A, Vis C agree The verse wanting in Vis B Although the word should not come under नानार्थ, there is no reason to dispute its correctness on this ground as such errors are *found in* all the Kosas

भण्डन खलिकारे, Hem for खलीकारे, Hem, A=maltreatment (wicked ness, W)

मन्द, Med B भद्र, Med, Vis Hem among दान्त's of two syllables The mistake is palpable Not in W, Druma

भद्र वृषभे तु कदम्बके, Med for वृषे मेरुकदम्बके, Med A C मेरुकदम्बयो, Vis मेरुकदम्बके, *Vis A C I have doubts whether W's explanation of* कदम्ब is correct

भरण The difference between Med and Vis mss is noticeable W has followed the former Med C also has भरण कुक्कुरे भृङ्गे भरण तु ध्वने तयो '

भरत भरतात्मजे, Hem, Druma, W for ऋषभात्मजे, Hem A—a proper name, Druma Some दौष्मन्ते for दौष्मन्तौ सञ्चरे, Vis

भरद्वाज Vis, Med, Hem A भारद्वाज Hem and मुनौ जीव for बृहस्पति' W has followed both

भर्मन् भारे, Vis Vis C for भानौ Vis A Druma read नाभौ, (=navel, W)

भल्ल Vis joins भ्रोल्ल to it

भवत भवती, Vis A B C भवन्ती W The form भवान् is doubtful

भसद् भसञ्जघनम्, under u s I 129 भासत्प्रभास्वरे माने, Vis भास्वत्प्रभास्वरे भासे, Vis A सरत्प्रभास्वरे मासे, Vis C भसन् (corrected into भास्वत) प्रभासुरे मासे, Vis B मामयो Mahendra

भस्मक Med C भमक, Med corrected in Med A

भाकूट I understand भात of Vis =after भ (भा) भाल्कूट Mahendra

भाग रूप्यार्धक, Druma=half rupee, W

भागधेय प्रत्याय apparently=कर (comp श्राय) Not in Druma, W

भानु Anek मणि Anek A corrected into घृणि

भार कृष्णौ, Med for विष्णौ, Med A C

भारद्वाज, मुनौ भारद्वाजो नवपिचुमन्दद्रुमेऽपि च,' Hem A (wanting in Hem वनपिचुद्रुम, Mahendra) भरद्वाज, Tri but corrected in Tri A

भार्याटिक Med, Med A, Vis, Hem A भार्यान्त्रिक, Vis A भार्याङ्गिक, Hem मुनिभेदे, Mahendra

भार्यारु भार्योरु Mahendra

भालाङ्क Hem, Har हालाङ्क, Har A भालङ्क Hem A

भावाट W वेश and Druma निवश separately Doubtful

भास, Med , Hem वास, Vis A C The word must be चास, as वास is separately mentioned

भास्वत् दीप्तौ, Hem for दीप्ते, Hem A shear W probably read सूर in this and भास्कर But सूर is also=सूय

भित्ति प्रदेशे, Vis for प्रभेदे, Vis A

भीषण I am inclined to regard शल्लकीरसे=शल्लक्या रसे=शल्लकीद्रवे and not शल्लक्या and रसे But W has adopted the reading of Med and I have not sufficient materials to correct उत्कटे, Mahendra for गाढे, Hem

भुजङ्ग पिङ्गे, Med A for पिङ्गे, Med A

भुण्ड, Har A. भुण्डि, Har Not in W

भुवन, Hem A Hem makes लोकनाकारवाम्बुपु and joins to भावना

भुवयु 'भुवन्यु स्वामिसूर्ययो', under u s 3 51

भूकुटिन् भूकुटी, Anek भूकुण्डी Anek A

भूवेश ग्रवल्गुज, Med , Med A , वल्वल, Vis C for वल्लज Med C and वरवज, Vis , Vis A W gives भूवेशा in the sense of ग्रवल्गुज but the authorities are decidedly in favour of वल्वज

भूतवृक्ष शाकोट, Vis साखोट, Vis A वाकोल Vis C स्योयाव, Vis A

भूतात्मन् देहे 1807, Med B , Med

भूति सम्पक्तौ, Med (corrected in Med A) for सम्पत्ति, Med C

भूतीक, Vis , Med , Hem A भूतिक, A , Hem I prefer भूतीक, as Vis s arrangement is mostly by affixes, while the short इ may be due to copying

कर्पूरवे तृणे, Med Med A for भूस्तृणवत्तृणे, Med C

भूमिका देश, Med for वेश, Med A

भृङ्ग पिङ्ग and भृङ्गी, Med for पिङ्ग and भृङ्ग, Med A मार्कव not in W but Hem IV 253 मार्कव केशरञ्जन केशराज is another name for केशरञ्जन

भृङ्गार वनवालुवे, Vis C. for मनकालुक, Vis , Vis A

भेद द्वैध, Vis for द्वैधे, Vis C

भेरण्ड भेरण्डो and पक्षिणो Vis for भेरण्डा and पक्षिणी, Vis A

भोगवत् नाद्य, Tri , Tri A नाद्यगानयो , 1807, W , Druma But the correct reading is apparently नाट्य

भागिन् वैयामृत्यकरे, Hem A वैयावृत्तिकरे, Hem , (वैयावृत्य is derivable from व्यावृत्ति=debauchery Comp भुजङ्गा गणिकापति , Hem) वैयावृत्यकर, Sha 105 (these verses are wanting in my mss = व्यावहारिक, notes) W seems to derive it from व्यय वैयावृत्तकर परिचारक व्यावहारिक इत्यन्ये, Mahendra

भ्रमणी क्रीडायाम or भ्रातृजायायां, Med , पर्पीन्तु is used in the sense of God

भ्रमरक, Med etc भ्रामरक, Med C निरिञ्चे Vis विरिञ्च Med C विरिञ्चे in others W seems to have read गोमये

भ्रामक I consider the first भ्रमर of Har भ्रामक as the mention of भ्रमर again shews it can not be the same word Har has भ्रमरे joined to कच, but this is also an error, as कच comes under पादाधिकार and *not* अर्धश्लोकाधिकार

भ्रामर, Vis A etc चामर Vis and ग्राम for ग्राव Vis A Hence Wilson's 'village

भ्रूण रज, Anek for अण्डज, Anek A

मङ्गल्य विश्वे and अध पुष्पा Hem for बिल्वे and अध पुष्पी, Hem A

मञ्जरी द्रू रु Med corrected into स्थूल, Med A

मञ्जुल मञ्जुल तु जलाञ्चले, Mahendra जलाञ्चल=शैवल See जलाञ्चल

मणि मणि कूपमुखे वाध (बन्ध ?) गदसिह, अने

मणिक, Anek A मणिक लक्षुरो, Anek

मणिच्छिद्रा मेधाया, Hem A *for* मेदाया, Hem मेदा=a drug (marrow, W)

मण्ड शर Hem A for सार Hem पञ्चागुल= एरण्ड, A 2 4 51

मण्डूक गूढवचस=भेक त्रि १ २ २६ शोणक=a plant (मण्डकपर्ण, A 2 4 56 मण्डूकपर्णी is a different plant नदभेद Mahendra)

मण्डोदक मण्डोदक Vis for मण्डोदक A B C चित्ररोगे, A C for चित्तराग Vis, Vis B, Med, Med A चित्ररागे, Med C आलिम्पनाऽऽस्तपणादीपन मण्डोदक च तत त्रि २ ६ १३

मत सम्मिते Hem सन्धिते Vis for सम्मते, Hem A, Vis A

मति वाञ्छा, Vis A B ह्रीच्छा Vis धीच्छा my guess

मत्सर युधि Vis for क्रुधि Vis A

मत्स्य मीनान्तरे Vis A B C Hem (wanting in Hem A) My correction is a gue s पादप Vis B C for यादवे, Vis, Vis A, Hem

मत्तवारण अवाश्रय Vis C *for* अपाश्रय Hem कुन्द Med B for कुण्ड Med A

मद कृपक Vis, Mahendra for चषक Vis A, Hem चषकवस्तु is one meaning W takes चषक separately

मदकल मत्तेभे, Med, Med A for मत्तेभ Med

मदन राढे, Hem, Hem A It is probably used in the sense *of* माष Hem IV 237

मदयित्नु मद्य is probably used by Vis in the sense of मदजनन

मदार वराह=under u s 3 134

मधु जीवाशोक is regarded as a copulative compound, जीवा=जयन्ती and अशोक

मधुक ज्येष्ठ and मधुक, Vis for यष्ट्या and मधुकौ Vis A C वन्ति Hem वन्दि, Hem A श्रीवद not in W, Druma, apparently name of the bird द्रु is doubtful

मधुपर्णी गाम्भार्यौ Med corrected into गम्भार्यौ, Med A

मधुर मधुवकंटिका, Med A B मधुकुक्कुटिका, Hem , Hem A Vis Vis C for मधुर्वूर्टिका, Med C भेदा, Hem for मेदा, Hem A स्वादौ, Anek for स्वादु, Anek A

मध्य लगनके, Vis नग्नके, Vis C for, नन्तरे, Vis A

मध्यम राका, Mahendra for कन्या, Hem भेदजे, Vis A मन्यजे, Vis C for मध्यजे, Vis A

मन्थ साक्तव=from सक्तु सान्तरे, Tri, Tri A for साक्तवे of others

मन्द रागिणो , Vis for रोगिणो , Vis C पातङ्गि=son of पतङ्ग

मन्दर मन्यरै शैले, Vis for मन्यशैले स्यात, Vis A Some probably मुकुरे for W has also mirror

मन्दुरा समीपार्थे च वस्तुनि, Vis for वासतेय्यन्वितभुवि, Vis C The last मन्दुर , Anek

मरीचि क्षपणे, Vis C for कृपणे, Vis A B I can not decide which is the correct reading

मर्वरा, Vis A , I 1539, I 246 c मर्मरा, Vis, Vis C , I 1937, I 322 b नर्मरा Med , Med A , I 2810 I prefer नर्मरा as the arrangement in Med is alphabetical and there can be no doubt he regarded the word as such It can not be मर्मरा, as the word is separately noticed in Vis It may be मर्वरा, but its derivation is unknown Vis A , I 1539, I 246 c 'दरीभाण्डमुरङ्गानि - भुलासु च', Vis I 1937 'दरीभाण्डमुररानिकुलासु च' (सुरला, Vis C and भास्तु, मुरारि, I 322 b) Med दरी भस्त्रासरलानिष्फलासु च (निष्फलासु च, Med C) I 2810 दरीतानुमुरलानिष्फुला च

मर्मर मर्मर, Vis A for मर्मर , Vis , Vis C

मलय शैलाङ्गे, Med corrected into शैलाशे, Med A

मलिन दोष, Hem, Hem A दुष्ट would be a better reading भषिते, Tri for दूषिते, Vis etc

मल्ल वपाले, Mahendra वपालि(न्) is a low caste, but is probably used here=Shiva

मल्लनाग मल्लनागे, Hem joined to दीर्घाध्वग for मन्तनागो, I 2053

ममृण मतमी स्यात्सुमा धुमा, म ७ ६ २०

महाधन सुवर्ण, Med , Med A for सुवस्त्र, Med C Hence gold in W

महानाद भयानवे, Vis A C for दायानवे, Vis , Vis B , Hem., Hem A

महामात्र मग्रमात्रे, Vis for मध्यमात्रे, Vis A

महामुनि घगस्त्य twice in Vis A B C The second may stand for the tree or the proper reading is ध्याग

महालय, Har A , Med महालयेऽद्रि तीर्थे , Har

महावीर गरुत्मान्, Med , Med A B Med C gives Hem गरुत्मान=श्येन, Druma अराट not in W

महाशङ्ख. अलिक=ललाट, A. 2. 9. 92.

महोदय. स्वाम्य Mahendra for स्वामि=Hem.

माठर. मठरो मुनिशौण्डयोः, under u. s. v. 39. No such word in these Kosas.

माढि पंक्तौ, Med. for भङ्गौ, Med. A. सिवार्चा, Hem. सिरास्तेर्वो, Hem. A.

मातुलानी कलाया, Med. कलापे, Med. A. etc. apparently for कलाय. भङ्गा शस्यशणाह्वय इति रुद्र:, A. c. But भङ्गा and शण are different plants.

मातृ. कात्या, Vis. for काव्या, Vis. A. B. C ब्रह्मण्याद्याः, Vis., Med., Vis. A.C for ब्राह्मीत्याद्या, Vis. B, ब्राह्मण्याद्याः, Med. C., ब्रह्माण्याद्याः, Hem. The use of आदि shews wife or female of Brāhman is not meant. See A. c. 37.

मातृका. करणेश्वरे=करणाना इन्द्रियाणा ईश्वरे आत्मनि, Mahendra.

मात्रा. परिच्छेदे, Hal.

मार. विघ्रे, Hem. for विघ्ने, Hem. A.

मारि. वर्षे *doubtful apparently, from* वृष *under* मार in Vis.

मारीच. याजकद्विजे, Med, Vis. Druma probably for याजकद्विपे. See याजक.

मार्गण पाचक Anek for याचक Anek A.

मार्जार. खट्टाश=खटास् खट्टाश, Vis. खट्टाश, Vis A.

मार्जालीय, Hem., Vis, Med. C, u. s. I. 115. मार्जारीय, Med., Med. A.

माल. माल, Med, Hem for माल, Med. A., Hem., A. गृहे Vis for जने, Vis. C.

मालती काकमाम्या विशालाया, Vis for काकमाच्या विशल्याया, Vis. A. काचमाल्या, Hem.

मास. गोष्ठ, Vis. for गोष्ठे Vis A. Not in W., Druma.

मिद्ध. Med A etc सिद्ध, Med. Both वित्तयो. for निद्रयोः, Vis., Hem., Med. C

मिहिर. वृद्ध, Med, Med A, Vis., Vis. A. वृद्ध, Med. C, Vis. C., Hem., Hem. A.

मीनाम्रीण, Med, Vis., I. 2810., I. 2053, I. 1937. मीनाम्रीण, Vis. A., Med. A.; I. 1539. मीनास्त्रीण, Hem. मलिम्रीण, Hem. A दर्दराम्र, I. 2810. W., *Mahendra.* दर्दुराम्र, Med., Vis., दर्दुराम्न, Med. A., दर्दुरास्त्र, Vis. A., दर्शराम्र, Hem., I. 2698. दर्दराम्र=मीनाम्रीण, शब्दमाला=व्यञ्जनविशेष, Druma=a tree, Mahendra.

मुकुन्द. कुन्दुरु=पोईशाक, A. c. 2. 4. 121. निधिभिद् विष्णु, Med. for पारदे विष्णौ, Med. C.

मुकुर. च कलिद्रुमे वकुले, Vis. for वकुलद्रुमे मुकुरो, Vis. A. C (the last wanting in A.) मङ्कुर इत्यपि केचित् A. c. 2. 6. 140.

मुग्ध. मुग्ध' मौग्ध्ये नवे मूढ इति वैजयन्ती, शि. म. ४७.

मुक्त. Vis. makes. पाप्तमुत्कोचमोचने.

मुनि. कङ्कसेन, Med. वङ्कसेन, Med A corrected into वङ्गसेन. यमिनदीवृद्धपियालवामस्ति किंशुके, Vis. I follow Vis. A. Vis. C. differs from Vis. A. प्रियाल्य for पियाल.

मुनिमेषज आगस्ति, Vis for आगस्त्य, Med Vis A

मुर, Med A पुर, Med

मुर्मुर, Hem etc मुन्मुर, Hem A सूर्ये, Hem for मूर्य, Hem A

मुषित ह्रात, Hem for ह्रते, Hem A

मुष्क, Hem etc शुष्क, Hem A and last foot wanting सहते, Med for सह्राते, Med A

मुष्टि पले, Vis A for फले (=handle) of Vis, Vis C Med A B C

मुहिर, Vis A etc मदिर, Vis

मूल्य वस्त्रे चेतने, Hem for वल्ले वेतने, Hem A

मृग मृगजाया, Vis for मृगयाया, Vis A, Hem A etc

मृगनेत्रा Not in Med C, मृगनेत्री, W

मृगाक्षी विशाला=इन्द्रवारुणी, A 2 4 156

मृणाल Anek A corrects च जलाकुल into कञ्जदण्डक but unnecessarily जलाकुल means नलद Compare A 2 4 164 अभय नलद सेव्यममृणाल जलाशयम' A also gives, अमृणाल, but our authorities shew मृणाल is used in the same sense

मृत्यु अगजरे, Anek for अजगरे, Anek. A

मृत्युफल महाकाल=mango Med A B C agree, but the line is unmetrical and ungrammatical Perhaps the mistake lies in the author

मृत्सा, Vis, Vis, A, Med मृत्स, Med C and कोश्या for काश्या मृत्स्नवासी तु, Hem for मृत्सा वासी सु Mahendra वासी is not in W, but its derivation is simple (comp वासित and is found alike in Vis and Hem)

मृदु तीक्ष्णे, Hem for अतीक्ष्णे, Hem A

मृष्टेरव, Hem, Med, Med A, Vis A, I 2053 मिष्टभुक् Hem A (clearly wrong as it is of three syllables and जान्त) मिष्टेरक, Med C मिष्टेरक, I 2810 मृतेरक, Vis and मृष्टाशिनि वृष्टेरुक, Vis C and मृष्टाशिनि corrected into मृत्माशिनि मुष्टेरक, Vis B मिष्टाशिनि, Vis A B, Med A B स्तिथिचिवे, Hem A I स्तिथिद्विपि, 2053, I 2810 etc

मेघपुष्प नादे स्यात्, Hem for नादेये, Hem A. तु हरे हये, Med for ना हरेर्हये, Med C नादेय=वेतस (=river water, W) and पिण्डाभ्र=ग्रोपधिभेद, Mahendra (वेतसे जले च मेघपुष्प, Mankha in Z) I regard नादेय=यामुन of A=antimony and पिण्डाभ्र=hail

मेघ नेध, Med for कृते for क्रतौ, Med A अनु, Vis and joins मेधि

मेध्य श्राश्रये, Vis A मध्यमाश्रमे, Vis C

मोक्ष जन्, Hal, apparently for अर्जुन and दान for शाल पाटनिर्मोक्षमुष्ककौ, A 2 4 39

मोचक मोक्न्, Mahendra for मोक्ष, Hem

मोरट मोरट, कूर्चिकाया, Vis मद्धोटमूल, Hem for पुष्प, Hem A मद्धोट, Med

मोह मोहो विपर्ययो, Hem for मोहौ विपर्ययौ, Hem A

यज्ञ दानश्च, Anek for दान च, Anek A

यति पाद, Med for पाठ, Med A

यन्त्र Hem not in Hem A

यमल द्वयो, Med C for द्वये, Med, Med A

ययु, Tri A ययु, Tri

यव Not in Hem A

यष्टि भाण्डघा, Vis भाग्य, Vis A for भार्या, Med A etc

याम्य प्राच्या Hem Med for अप्राच्या, Mahendra, Med B

याव Not in Hem A

युग चतुर्थे Hem for चतुर्थे, Hem A

युत Vis clearly writes पृथक् not अपृथक Compare यव and यु to separate and vernacular युदा Med may have tried to improve But we can read युतो युक्ते पृथग्भूते

यूथिमा स्रातके, Vis for म्लानके, Vis A

योग्य *I understand* पुष्य=*the 8th asterism*

योनि ताम्रयो Mahendra for तोययो, Hem

रक्तपाद Hem, Hem A agree Not in W, Druma, *1807* रक्तपाद=शुक, Hem IV 401

रक्ताङ्ग The second also रक्ताङ्ग, Vis, Vis A for रक्ताङ्ग, Vis C

रक्षा रक्षयो, Vis for लाक्षयो, Vis A

रङ्क टङ्क Vis A but corrected मदयो Med Med A for मल्लयो, Med C Hem, Hem A *Vis* Vis A C W adopts first

रङ्गमातृ Vis A C etc रागमातृ Vis रगमात, Med मुञ्जयो, Hem A मुद्यो, Hem for चुन्द्यो Mahendra अथाचुन्दी कुट्टनी सम्भली समा, हे ३ १६७

रजत रजत ह्लद Hem A for रजत हृद, Hem

रञ्जन शुण्डा Med, Med A शुण्डारोचनी=रोचनी, A c 2 4 146 गुण्डा, Mahendra for गुञ्जा Hem

रतनारीच वसीकृतौ, Hem Hem A The last मुनि for द्युनि

रतू (u s I 94 रतूर्देवनदी प्रोक्ता, Com देववाक् च, s k.) रत्न, Med, Med A in the तान्त after रति रतु, Med A रन्तु, Vis A सम्र, Vis रत्नु, Vis C

रमण रामभ=ass W Doubtful Probably the proper reading is 'रवणो रामभे ध्वनौ It should be observed रवण is not in Hem, Hem A रामभ may also mean Kṛṣṇa or Smara *from* रास *and* भा

रमति रमति कालकामयो under u s IV 63

रम्भ वानर, W, Druma for वारण, Med, 1807

रम्य रम्य, Hem for रम्या, Hem A.

रवण, Vis, *I* 1539, *I* 246 *c* चरण, Vis, I 1937

रल्लक, Hem Not in Hem A

रश्मि पक्ष in Med, Med A C W seems to have had पक्ष्म=eyelash

रस हस, Anek B for, हर्ष, Anek, Anek A

रसायन राजव्याधि, Vis for जराव्याधि, Vis A विहङ्गमे, Hem, Hem A apparently for विडङ्गके रसायन=घोल, Hem 3 73

रस्न, (u s 3 12) रस्त, Vis, Vis C (the last वक्षक, for तक्षक) in the नान्त class with रस्न भस्न, Vis A and वेक्षवचण्डयो वृत्स्न again, Vis B Ujjvaladatta explains द्रव्य and Wilson follows it But Vishva's view is more consistent with derivation

राक्षस चण्डा=धनहरी, A 2 4 128

राघव जलधे, Vis जलदे, Vis C जलधौ, Vis A पुस्पान्तरे, Hem A मधुजे Hem

राजबदर रक्तमेलके, Med, Med A for रक्तामलके, Med C

राजवृक्ष सुवर्णालि, Med, Med A (Med C wanting) for सुवर्णालु of Hem Vis etc सुवर्णक, A 2 4 24

राढा विधीयते, Anek for भिधीयते, Anek A

रात्रक The second रात्रिक, Hem A

राधन भाषण, Med, W, Druma I would read तोषण Comp root

राधरङ्कु, Med, A W राधरेव, Med गृधरङ्कु, Vis A corrected into राधरङ्कु राधरङ्कु, Hem, Vis, I 2053 राधेरव, Hem A रोधरङ्कु, Vis C वधिरङ्कु, I 2810 नासारे, Hem for ना सीरे, Hem A, I 2053 Mahendra understands नासीर as one word He seems to be right, if compared with धाराङ्कुर

राम हिङ्गुनद्या, Med, Med A for हिङ्ग लिन्यो, Med C Vis Vis A W considered it made of हिङ्ग and नदी हिङ्गुलिनि, Hem Hem A, 1807, हिङ्गुलिनी not in W, Druma It is apparently=हिङ्गुली, A 2 4 114=रामवेगुन

रामेरस, Vis, etc रामरस, Vis C जागरिके, Vis, Vis A for जागरके, Vis C., Med etc, जागरणे, Med C रससिद्धिरमावाम, Med Med A for वर्मसिद्धे यत्ने रामे, Med C सिद्धि, Vis, Vis A. C रामे गोष्ठया, Mahendra

रिह्वा, रीह्वा, Med, W, See वीह्वा

रीनि रीत्ति, Med The mistake is palpable

रुचक फलपूरो वीजपूरो रुचको मातुलुङ्गके, A 2 4 78

रुदथ रुदथ शिशु, s k

रूप नाणके, Hem, Hem A, Vis नानक, Med A, Vis A मानक, Vis C. मानक, Tri, Tri A Vis मानोक, Vis B, Med A B C., W (this makes ना masculine, but W keeps it neuter) Comp where रूप is used in the sense of नाणक पशुवृत्या, Med A. B C for पशुवृत्यो, Vis A B C.

रूपक नाटकादेनु Mahendra

रेखा सदिन्या, Vis. for सदन्या, Vis A, Hem

रेचनी मतघ्नी, Vis C रोदनी, Vis A गुन्द्रा रोचनका, Hem for गुण्ड्रा रोचनिका, Hem A गुड, Vis गुञ्जा, Vis A गुन्द्रा, Vis C

रेणुका च रेणी, Vis for हरेणी, Vis A

रेरिहाण अम्बरे, Hem, 1807, Med etc असुरे, Med B, W, Druma

रेवती रेवति, Tri, Tri A, W It must be रेवती as it is part of it although रेवति may be of course correct

रवत जयन्तेऽपि सुवर्णोऽली, Hem for उज्जयन्ते सुवर्णाली, Hem A उज्जयन्तो रैवतक, Hem IV 97 सुवर्णालु सुवर्णकरकपात्रिका, Mahendra I think it is the Sonalu tree

रोक कृपण *Hem for* नयण *Hem A*

रोचक काम्पिल्य वर्कशश्चन्द्रो रक्ताङ्गो रोचनीत्यपि A 2 4 146=also रेचनी A c

रोट क्षोभे Med B for क्षोदे Med Med A C *Compare* रोला Not in W, Druma

रोदन राधने, Vis for नदने, Vis A

रोध्र गालव शावरो लोध्र A 2 4 33 Also सावर, com Printed with व *not* व *शावर appears the more correct reading*

रोप रोप रोध्रे, Hem I follow Hem, A

रोपण, 1807 etc रोपाण Mahendra This must be as printed by Zachariae also the reading in Vis (connected with पापाण) *Comp* also शब्दभेद, 'पापाणरोपाणविपाणभीपण Not in W etc पलयो, Med, Med A C I change it into परयो after Vis, Hem as the word would be neuter, if घर्षण signified the act

रोहक Not in Med C

रोहित धीर लोहितचन्दनम् A 2 6 124 लौहितो रोहिते, Hem A रोहितो हारभेदे Hem Hem VI 31 रक्तस्तु रोहित

रोहिणी तडित्कटुम्भरा Med, Med A *for* भभित्कटुमरा, Med C (कटुम्भरा is used—कटुरोहिणी) W gives also lighting गोमयो, Hem A for गान्तरे, Hem

रौद्र रौद्रा, Vis for रौद्री, Vis A

रौहिष (u s I 48), Med Med A Hem A, रोहिष, *Hem*, *Vis* Both Vis A C

लक्षण Hem A, Vis The first लवण, Hem, Vis A सौमित्रे, Vis सौमित्रो, Vis A I give Hem A

लक्ष्मन् स्यात्, Anek for स्याख्या, Anek A

लघिष्ठ मेलके, Hem for भेलके, Hem A

लघु वार्व, Hem for चार्व, Hem A

लङ्ग All the mss पिङ्ग (Med C लिङ्ग) None पिङ्ग

लञ्ज Not in Med, Med A C भञ्ज, I 2533 between राज and लाज

पदकच्छयो, Hem, पङ्कच्छयो, Har, प्रान्तकच्छयो, Har A Hem A, पट्टकच्छयो, Hem A, Vis Vis A C, पट्टे च कच्छे च, I 2053 I 2533 पुच्छ इति जटाधर

Druma लञ्जिका occurs in Hem 3 193=रूपजीव।

लट, Vis A This also पट, Vis Wilson had different reading

लट्वा, Har etc खट्वा, Har A लट्ठा Med ग्रवचे Vis for वाचे, Vis A, Med शिम्या, Har for शिल्या Har A Ujjvala writes लट्वा स्यात्तूलिका शिलीति हारावली। लट्वा तु तूलिका स्याता लट्वा द्यूतेऽपि दृश्यत इति व्याडिरभसौ (u s I 151) This will shew how mss differ लट्वा ग्राम्यचटक, A c 3 5 10

लता शाकयो, Med for शाखयो, Med A सृक्का Hem

लम्बोदर आद्यूने, Hem उघ्मात, Vis I follow Hem A, आद्यून=glutton is defensible उध्माते, Mahendra

ललज्जिह्व, Vis C ललजिह्व, Vis A चलजिह्व Vis

ललना नारी, Med A B, W वारी, Med C नाडि, Vis A B, Mahendra ताडि, Vis C Med may have thought the word was नारी

ललामन् हयपुच्छध्वजे, गुणाधिपे, Anek I follow Anek A

ललित लडिते for ललितो, , Mahendra I prefer हाव for हार अनाचार्योपदिष्ट स्याल्ललितम् रतिचेष्टितम्, A c 1 7 31

लवण अस्थि, Hem, Hem A My correction is a guess रस, Mahendra for बले Hem

लाङ्गल गज, Vis for जल, Vis A

लाङ्गलिन् तृणराजाह्वयस्तालो नालिकेरस्तु लाङ्गली, A 2 4 168

लालाटिक भाव, Med for भाल, Med C

लिप्त भक्त, Med C गुह्य, Vis मुक्त, Vis A etc I was inclined to think मुक्त is used here in the vulgar sense of implicated (लिप्त=दिग्ध under u s 5 55), but लेप shews Kośakāras use it in the sense of eaten

लूतामर्कटक Not in W etc पुत्री—puppet

लेय ज्याया, Hem रोज्या, Hem A

लेखन, Med A खेदन, Med Both छदने, Med C वर्धने (वर्धन=छेदन) and Vis छदने for छेदने, Vis A छदे, Tri for छेदे, Tri A

लेलिह, Vis A etc लेलीलव, Vis, Mahendra

लोचक वर्मणि, Hem for चर्मणि, Hem A निर्मितो Tri Tri A apparently for निर्मतो त्रिपु shews निर्मतो etc are used in the sense of foolish, not folly, W

मान, Vis A C मान, Vis वारण, Vis C दमधूनि, Vis सोम, A c 2 10 25 but the word is मान not रान

सामन मगध, Vis for मदर, Vis A

माहिल वन, Hem for वर्ण

मौहित्य, Vis etc माहित्य, Hem, Hem A

वश. The second वश्य in Anek. B. वातिङ्गणे, Har. A. for कुले वेणौ, Har.

वङ्ग, Vis A. etc. The first तङ्ग, Vis.

वचक्नु. वचक्नु Vis. and with देवन instead of जगत्नु. I give the reading of Vis. A.

वत्स. बालक=a perfume, Mahendra. (=child, pupil. W).

वञ्चथ वञ्चथ, Mahendra. This also वश्थ, Hem. Comp. सर्वमूषक, हे. २. ४०.

वट. गुल, Vis., Vis. B. गुड, Vis A. The first line wanting in Vis C. शुम्बरक्तिकयो , Vis. सुम्बवर्तिकयो , Vis A. शुङ्गवर्तिकयोः, Vis. B. शुल्व (शुल्बं, Svāmi; commonly शुम्ब, A c.) वराटक (वटाकरः, Svāmi.). स्त्री तु रज्जुस्त्रिषु वटी गुणः, अ.र. १०. २७ वर्तिका is also a rope. See the use of वर्ति under वरत्रा

वठर, (u. s. V 39 =मूर्ख, com.), वचर., Med. Med. A. कुक्कुरे for कुक्कुटे, Med C. द्विरदस्कन्धपीठयो । कवटे, Vis. for वटर: शठवेष्टयो । कखटे, Vis. A वरठ शठवल्लयो. । शङ्कटे, Vis C, I. 2810 etc. कुक्कुरे वस्त्रे शठे बठर. शठवस्त्रयोः । कवखटे, I 1937 The Kosakāras apparently derived the word from वञ्च्, to cheat and not वच्, to speak बष्ट=मूर्ख Mahendra for ग्रम्वष्ठ It is more probable '.' has been dropped in copying).

वण्ठर, Vis. वटर, Vis. A बण्ठर, Med. वण्डर, I. 2810.

वण्ड. रण्डा twice in Med वण्डा, Med. A., Vis etc.

वण्डाल, Med B, I 2810 वम्बाल, Med C. वण्ठाल Med, Med. A., Hem. A, I. 2053. वण्ठील, Vis वण्टाल, Hem, Vis. C I prefer वण्ठाल as ट and ठ resemble but not ठ and ड. Med. mss. read नौकाया for नौकस्या, Vis. Hence Wilson's boat. Hem's dual shews नौखनित्र is one word.

वदान्य उदार, Hem for दान, Mahendra.

वधू The Kosakāras apparently adopt u. s. derivation from वह् (I. 85). सूक्ता, Hem. A Vis for पृक्का, Hem. etc

वनश्वन् वन्धाक, Vis. for वञ्चक, Vis. A.

वनिता. शोचित Vis. for सेवित, Vis. A.

वन्दनी. वटी, Druma for कटि. याचन, Druma, Med. B. for माचन

वपा. वल, Tri., Tri. A. apparently for बिल.

वयस्था. पथ्याली, Med. for पथ्याया, Med. A.

वरण. Some of the Vis. mss. make this also वरण.

वरण्ड. शास्त्र Med., Med A for शस्त्र, Med C. (with the second वनण्डा). The second विनण्डा, Vis. वरण्डा, Vis. A. B. C. There is another वरण्ड and as the two words differ in spelling, they are placed in different places. गात्रभेदयोः and यानवद्योः. in हे., A. c. 3. 5. 42. वर्ति is apparently=rope. वतण्डा, Mahendra for वरण्डा, Hem.

वरत्रा, Hem. वलत्रा, Hem. A. वर्ति probably used=वटी=रज्जु.

वराक वराह्, Anek, Anek, A My correction is a guess
वराटक कोर, Hem काशे, Hem A apparently for कोशे
वरासि वरासि स्या खड्गवरे वरासि स्थूलशाटक इति दन्त्यान्तेषु रभस A 8 2 6
116
वराह, Hem A वाराह, Hem and नागके for नाणके Hem A नानके, Vis
A तारके, Vis C Not in Vis मेषे, Tri, Tri A adopted by W As I do not
know of this sense and I know of the older sense of मेघ, I correct it
वरीयस् विस्तारे, Hem for विस्तीर्णे Hem A
वर्वर मर्मणो, Hem A
वर्ण कुप्याया, व्रते, Hem कुथाया मखे, Hem A Anek introduces Sha under
it It is not found in Anek A B वाद्यगुणो, Anek वाद्य (corrected into नाद्य)
मुखे, Anek A for नाद्यमुखे, Anek, B गेया, Anek for ज्ञेया Anek A क्या,
Med for कुथा Med A वा is explained क्लीबे पुंसि च, A c
वर्णक वर्णिका, Har A कर्णिका, Har I need not add I regard वर्णिका as
feminine of वर्णक, not वर्णिक
वर्णविलोडक कुन्तले, Vis A for कुम्भिले, Vis
वर्तक वर्तकी, Med against p वर्तिका, Med B
वर्तन मनिले, Vis for मलने, Vis A C प्रेपण, Med, Med A for पपण,
Med C पिण्डे, Med C, Hem A for पीठे, Med A I prefer मर्दन for वर्तन
in Tri
वर्तस्व, Vis A etc वर्तरीक, Med C वेत्रनीले, Hem A काकनीडे, Hem
काकनीले, I 2053 काकनील—a tree, Mahendra
वर्ति भेषजनिर्माण, Mahendra W, Druma, Tarinatha understand लेखा
as a separate sense, but लेखयो may mean 'the two lines of'
वर्तिका, Har A वर्णिका, Har I prefer the first as वर्ति is used in a similar
sense Har 184 gives वर्तिका=विष्णुलिङ्गी This is from वर्तक
वर्धन कूचिका, Anek, Anek. B कुञ्चिका, Anek. A
वर्धमान गुप्टि, Vis for प्रश्न, Vis C
वर्धित प्रसित, Med corrected into प्रसृत, Med A
वर्ध्र (u s 2 27), Hem वर्ध, Hem, A (the mistake apparent as it is
रान्त) Some वध्र Note the difference in gender
वर्ष मोक्षधातु=जम्बुद्वीप, A. c
वर्षाभू भय महीलना। गण्डुपद विञ्चुनक (also विंचुनुक, किंचिलिक, com)
A I 10 22
वल्लव सूप –सूद=cook.
वल्लुर, Hem, W, Druma वल्लर, Vis, Vis. A Hem A (the association
with वल्लरी shews its correctness) विकर्तने, Vis A for वनान्ते, Vis
वल्लुर, Hem Vis etc The first वल्लूर, Vis A, वल्लर, Med C., वल्लूर,

Med , Med A शाद्वले, and श्रौपधयो , Med , Med A for वनक्षेत्रे, उखरयो , Med C Contrast वाहन with गहन वाहन not in W etc but fully defensible Also वल्लुर, A c

वश Some वरणी for वरिणी The form गवी shews स्त्रीगवी is one word = female cow (and not wife and female cow, W) जन (=लोक), Mahendra for जन्म, Hem

वशिर, वम्भकेषु, Vis for इभवणासु, Vis C

वसन्तदूत अभियुक्ते, Med for अतिमुक्ते, Med A प्रतीताप्यतिमुक्तके, Vis A B C for प्रतीत्य प्यतिमुक्तके, Vis I understad प्रतीतापि i e also प्रतीता

वसु जनाधिप, वक हृदुके, स्याल, Vis धनाधिप, अम्बुक, हाटक, आख्यान, Vis A (partly wanting in Vis C) आख्यान, Tri A I give आरयान, as Hem gives शुष्क

वसुक रौमक, A 2 9 42 वसूकमिति हेमचन्द्र , A c

वस्न, Vis A etc रस्न, Vis वस्त्र, Hem A अविक्रय, Med , Med A for अवक्रय, Med C भृतौ Hem for वेतने, Hem A

वस्वोक्सारा Hem , Med A (corrected into वस्वेकसारा) वस्वोकसारा, Med विस्वौक्सार, Vis A I prefer the first as it is found in use

वहति वहति पवन under u s IV 60

वहतु (u s I 79), Vis A वाहेतु Vis

वागर Med etc वागुर Med C वातचेष्टके, I 2810 वातवेष्टके, Med , Med A वाडवे वृके, Hem , Vis , I 2053 (followed by W), वाडवेष्टके, Med C Hem A , Vis A , C निर्नरे Vis , Vis A , Hem A , I 2053 निर्णये, Hem , Med The last वागर in Vis

वाच् वाग्वाच, Med etc स्त्रियो shews it is dual Comp Med B

वाट वाटिका, Med A for स्यालुटी Med , Med C अण्ड, Hem A for अङ्ग, Hem क्वचा, Hem for क्वचो , Mahendra इकटी or इक्कटी=इत्कटी of Har 178=reed, ikra in the vernacular

वाडव रागनागयो , Vis for रसमानयो , Vis A C

वाणि द्यूति, Vis for व्यूति, Vis A

वातपुडा, W वातकुडा, I 2810 वातखुडा, Hem , Med A , I 2053 वातहुडा Med वात्तखुड, Vis A वातखुड, Vis The evidence is decidedly in favour of वातखुडा वासव्यो , Vis for वामयो , Vis A राजशोणित, Med

वातरायण , Vis A etc वातरोपणम्, Vis

वातरूप, Hem etc वातरप, Hem A वातक्प, I 2810 उत्कचयो , Vis C, Med C उत्कटयो , Med , Med A उत्काचयो , Vis Vis A , Hem , Hem A., I 2053, I 2810

वातिग भद्या, Vis वन्द्या, Vis A B for भण्डे, Vis C चारवादिनि, Vis A चारिवादिनि, Vis B

वामन काण्डे, Hem for स्कन्ठे, Mahendra

वार I follow Vis A C Vis interchanges वारो with द्वारे and वरि with वारो

वारकिन् पर्णाजीव, Druma पर्णीजीव, Med पणजीव, Med B

वारकीर रोलरोधिन्या, Med , Med A बालवन्धिन्या Med C वारग्राहिणि I 2810 वेणिवेधिन्या, Druma, Med B भारग्राहिणि, Med B , W

वारासन, Vis वासासन,Vis C वरासन, Vis A B , W वा सदने from वार+सदन shews वारासन is the proper reading (चासदने Vis) So also शूलाप= who re monger

वारि वन्या, Hem for धद्या, Hem A स्मृत्या, Vis for स्मता, Vis A बालक=ह्रीवेर, A 2 4 122

वारुणी गण्डदूर्वा is probably=गण्डाली or सिता दूर्वा, A 2 4 159

वारण्ड पणिना राजक, Med , doubtfully adopted by W राजके, Med A but corrected into गणिस्थराजके, Hem , Vis (गाणस्थराजवे Med C) गणिस्थराजे I 2053 गणिस्थराज may be=Bherua, the attendant on dancing girls (=a tree, Mahendra)

वारुद, Med , Vis , Hem , I 2053 Not in W Wanting in Hem A

वार्त स्त्रिया, Med A for त्रिपु, Med , Med C वात् for स्यात Mahendra

वार्ताङ्गणस्तु वार्ताङ्गो वार्ताक शाकविल्वक इति रभस under A 2 4 114

वार्दर, Vis , Med , I 2053 वार्दुर, Vis A दर्दुर, Vis C वादर, Hem , Hem C वार्धर, Med C वार्दर, Med A corrected into वादर ग्राम्रबीजे, Vis

वाल्मीव This word is doubtful

वाल्हिक, वाल्हीक, Hem , Hem A Both वाह्लीक, Med , Vis The first वाह्लिक VisA The older spelling is वाह्लिक etc But in the Dhatupatha we have both वल्ह् and वल्ह् u s I 117 gives वाह्लि But it is due to Hindustani mode of inverting, as the word is noticed under the affix ड and there is no root वल्ह् comp also a. p 1 46 com

वागुर (u. s. 1. 39.) वामुरा, Hem. A., Med., Vis. A. etc. वामरा, Hem, 1807. वसुरा and पत्रमा, Anek. वागुरा and वत्रभी, Anek. A.

वाश्र, W. वाम्र, Vis , Vis. A., Med A. वस्त्र, Med. u s. 2 13 gives only वाश्र not वाम्र Ujjvala Datta quotes Vishva as वाश्र Bhattoji follows Ujjvala u. s. वाश्र refers to the Vedic word from वाशृ, to sound But as this derivation does not explain the senses given in Vis., his word is apparently वास्र from वस्, to dwell.

वास्प, all मोह Med , W , Druma मोभे Med C नाग्र, Med A The last appears to be an unnecessary correction for मोभे

वास प्रत्यक्ष प्रत्यक्ष, शब्दभेद

वासन्त यवहित for विटि and मागधी for मागधी, Mahendra

वासर नाग, Med A B C, W राग, Hem Hem A, Vis, Vis A रोग, Vis, C

वि गुण, Med for विनि Med A

विकट कराले, Mahendra for पृथुले, Hem

विकृति रागिते Med for रोगिते Med A असस्कृत, Mahendra for सस्कृत Hem Vis shews the word is सस्कृत not असस्कृत, from वि=well W probably read असस्कृते

विकृति मघादौ Hem for मद्यादौ Hem A

विकेशी पटवर्ति Druma Both doubtful

विगूढ, Vis A etc निगूढ Vis

विग्रह Hem A Hem wants two lines and joins सग्रह s line to it तारण Med, Med A for ना रणे Med C

विघ्नकारिन दशन Med for दशन Med A

विचकिल Med B etc विचिकिल Hem, Vis

विच्छित्ति अङ्गहारे गहावधिच्छदयो Hem I follow Hem A हार Med A for हाव Med C Druma gives हार and अङ्गहार

विच्छिन्न समालब्ध—smeared with unguents Comp विच्छित्ति and समालम्भ

विजय विमान=abode of gods Mahendra (—divine car W)

विट Har etc विटोद्र Har A द्रौ (=tree) Mahendra

वि(वि)डाल The second line only in Vis Vis C खग Vis, Vis A विहग, Vis C The proper reading is probably मृग

वितस Med वीतम Med A Vis C वीतम Vis A वीतम, Vis

वितण्डा कच्ची Med Med A Vis A Hem A I 203 कच्ची Med C कच्छ्री, Vis, Hem कचु and कच्ची W

वितान मत्त Med, Med A for मन्द Med B C वित्त Med for वृत्त, Med A B कदक—उत्नोच Hem 3 345 तुच्छे Hem for तुच्छ Mahendra

वितुन्नक झाटामल Med Med A झटामाना Med C झाटामल or ला, Vis A C, Hem Hem A झाण्टामन or ला Vis घण्टामला A 2 4 127 मयूरक of Med is तुत्थाञ्जन A 2 9 101 वितुन्नक is also—वितुन्न

विदार भगन्दरे Vis for क्षुग न्धयो Vis A C दण्डयो Hem for गन्धयो Hem A

विदिन Wanting in Hem A The proper reading in Vis probably corresponds with Med

विदूपक पनौ Vis for वटौ Vis A

विद्रव युद्धे, Vis for बुद्धौ Vis A

विधा गजासने Med for गजानन Med A वजान Vis for गजान्न Vis A

विधान् विधर्मि Vis for वधर्मि, Vis C

विधान चतन Hem for वेतन Hem. A

विधु हारिपु, Med for विष्णुपु, Med A

विधुर परिश्लेषे, Med प्यविश्लेषे, Hal apparently for प्रविश्लेषे

विधूत, Hem विधुत, Hem A

विनत पटका, Med for पिटका, Med A

विनय क्ला, Med for वला, Med A शिखा, Vis Vis A I would prefer यला

विनिपात दैवत , अवपाने, Hem दैवत , अवपाते, Hem A

विनीत वाणिज्ये, Vis A C

विन्दु अन्यलिङ्ग, Med for अन्यलिङ्ग , Med A C दन्तच्छदे ,Vis दन्तिजाते Vis C दन्तिदाने, Vis A

विन्ध्य तु शौ, Vis for त्रुटौ, Vis C अरुक्=ध्वान्त Not in W etc

विपाक स्वादे, Med (adopted by W), स्वेदे, Med A , सेदे, Med C Hem , Hem A etc agree

विभावरी गुण्ठया, Med , Med A , लुञ्चा, Med C कुञ्चा, Vis लुञ्चा, Vis C लञ्चा, Vis A लुण्डी and गुण्ठी are equivalent terms in the vernacular – bundle, knot W takes a different view

विभु Tri , Tri A agree But I suspect भृत्य is a misreading for नित्य

विमल विमले, Vis for विमल, Vis A C

विमान सप्तभूमिगृहेऽपि च, Mahendra

विम्ब विम्बिकाया, Vis , Vis C for विम्बिकाया Vis A

विनाम भाव, Vis for हाव, Vis A

विनाशिन्, Med , W , Druma I would read the second half 'विनश्वरा नाऽग्निचन्द्रयो '

विनेसनी यथागूरण्णिका श्राणा विलेपी तरना च मा, A 2 9 50

विनोम पट्टने, Med for पट्टने, Med A

विषय भाव, Med A पर्याहारो धान्यादि (ध्यानादि is a misprint), A c

विविर यमुनन्दने, Hem for यमुनन्दन, Hem A गेरूय वमुनन्दन, Har 150 गेटको वमुनन्दन , Har A Both explain these words वृद्धिजीवक W apparently read गेरूय च मुनन्दो He does not quite follow any Kosa about विविर,if my readings are to be trusted and यमुनन्द and वमुनन्दन do not occur in it

विवाद पाषद रवे, Med I follow Med A

विन्यस्या पाद्भनी is apparently used in the sense of पनिन्यिता 'पाद्भनिवर्तनिन्यिता, A 2 4 118) and not in the sense of मद्भपाद्भनी, A

विन्यास नाये, Med C पावक, Hem A A c notices both कनिष्ठक and कनिष्ठक

विन्यिता, Hem etc विन्यस्ता, Har विन्यता corrected into विन्यिता, Har A I would read मर्त्ते in Vis

विपुर Hem Wanting in Hem A

विश्व विश्वदेवेऽपि, Vis I follow Vis A नागर=शुण्ठी

विश्वप्सन्, Hem Vis etc विष्वक्सेने marked as a different word but joined to विलासिन्, Med Med A followed by W विष्वक्सेना, Med C I have retained the reading in Med A, but its origin is clear

विष क्ष्वेडस्तु गरलं विषम्, A 1 8 9 अन्तरोरग, Anek I follow Anek A

विषघ्न विषघ्ना, Hem विषघ्नी, W

विषयिन् रयात shews विषयी of Vis is wrong वेशकार if correct is used=वैषयिक

विष्टर विष्टरोऽश्वत्थ इत्युक्त, गदसिंह

विष्टि विष्टिराज A 1 9 3 द्वे नरके हठात्प्रक्षेपस्य', com प्रेरणे, Tri apparently for प्रेषण

विष्वक्सेनप्रिया The use of त्रायमाणा by Vis and Hem shews they considered the last line of A 2 4 150 agreeing with the next line

विहस्त पण्डके Mahendra for पण्डिते Hem This is preferable W follows Med

विहेडन Hem, Vis विहेमन Hem A विहेठन, Med, Mahendra

वीह्ला, Hem, Hem A I 2533 रिह्ला, Med Med A C (a palpable mistake as it is placed after ल) विशिखा Vis A खखा, Vis वीखा, Vis B C वीखा=गति, Hem VI 136 and com derives it from इख्, to go There is also इख्व्, to go Hence I retain वीह्ला of Hem and वीखा of Vis B C

वीचि Vis etc विचि, Hem Wanting in Hem A

वीजपुष्प मदनक Med A B C दमनक Vis, Vis A C

वीर नले, Med Med A W नले Vis A नत Med C, Vis C, Hem Hem A नत=तगरपादी a plant

वीरुध् Hem A etc विरुध Hem This form is grammatically correct विटप, Vis विरपि, Vis C Vis A has विशुद्धि शमशाखयो'

वृक्षादन वन्धा, Med C for वन्दा, Med A etc क्षुद, Vis for छत्र, Vis C Mss agree about विदारीकन्दक—विदारी 'विदार्यां गन्धकोपधे,' Mahendra

वृजिन क्लेशे in A and A c apparently for वशे रक्तचर्मन—fresh skin, which can be bent

वृत्तान्त प्रकाशयो, Hem for प्रकारया, Hem A प्रकारो भाव, A c

वृत्ति कौशिक्यादौ, Med W corrected into कैशिक्यादौ, Med A

वृद्ध स्थाविर, Hem for स्थविर, Hem. A

वृद्धि कमान्तर =interest (division of time, W)

वृन्त घटाधारा, Vis for घटाधारा,Vis C

वृष कविरच्छा, Vis शुक्र =वृषण, A c (semen, W)

वृषल राजनि, Med, राजिनि, Med A for वाजिनि, Med C

वृष्णि पाण्डवचन्द्रया, Med (the first corrected in Med A) for पापण्डचण्डयो Med C The second दृष्णि, Vis

वृहतिका दारु, Hem for ऊरु, Hem A W probaly read तरु
वेक्ट 'वैकटिको मणिकार', हे ३ ५७४
वेद I doubt whether वृत्त is used here in the sense of metre
वेरट वरटी, Hem for बदरी, Hem A
वेला सेवा, न्तरेध्वनि, Anek for सेवा, न्तरात्मनि, Anek A and the first corrected into शफा 'वेला शिराङ्गुलीच्छेदे वेला द्रोण्यन्तरावनि', गदसिंह
वेश्य, Med A etc वश्य, Med
वेष्टित सकले, Vis A, रसके, Vis, लसवे, Vis C लसक not in W and Druma, but=लासक, Med =वेष्ट, Dha =an attitude in dancing लसके= श्रौपधभेदे, Mahendra (?)
वैतालिक खण्डताल, Hem for खङ्गताल, Hem A Med A unnecessarily corrects खेटिताल into खङ्गताल The last not in W खेड्डेन त्रीडया ताल खेड्डताल, Mahendra
वैदर्भ, Vis A वेदर्भ and विदर्भ, Vis
वैदेहक वन्दिगजयो, Vis for वाणिजके, Vis A
वैरोचन रविविष्णुसुते च, Hem I follow Hem A
वोड्र, Med वोद्र, Med A but corrected
व्यञ्जन अहनि, Med, Med A for हलि, Med C 'स्यात्तेमन तु निष्ठानम्', A 2 9 44 हल्=consonant=कादि
व्यतीपात अपपाने, Hem for अपयाने, Hem A अपयानयो, Vis for अपमानयो, Vis A C adopted by W
व्यलीक व्यङ्गय, Mahendra
व्यवहार 'न्यासेऽपि च पणस्थितौ', Med पण्ये, Med C न्यामे corrected into न्याय्ये, Med A
व्यवहारिका 'समार्जनी बहुकरी वर्धनी च समूहनी', हे ४ ८२
व्यवाय विवाय, Hal शुद्धि of Dha is probably a misreading for उर्ताध
व्याघ्र 'निदिग्धिका स्पृशी व्याघ्री वृहती कण्टकारिका', A 2 4 93 युक्त, Vis for रक्त, Vis A
व्याध शौ, Med C for स्वे, Med Med A notes सेने for से च I do not construe it with विधु, as there is no instance of an explanation preceding in Med
व्याधि वास्य, Vis वाप्य, Vis A घाप्य, Vis C 'व्याधि कुष्ठ पारिभाव्य वाप्य पाकलमुत्पलम्', A 2 4 126 (also व्याप्य, घाप्य, A. c) This shews कुष्ठ is here used in the sense of the plant and not in the sense of leprosy, W
व्याप्ति रम्भ, Vis Med for सम्भ, Med A
व्यायाम व्यायामे, Vis विक्रमे, Vis. A for वियामे, Vis C. Hem, Hem A 'वियामो वियमो यामो यम मयामगमयौ', A 3 2 18 'प्रयामायामव्यायामा', Hem 2 231, 'व्यामव्यायाम यथोषा' 3 264

व्याल विषे, Anek for शठे, Anek A

व्रज गण, Anek for गण, Anek A

व्रीहिराजिक Med etc व्रीहिराजक, Hem 1807 कामलिका=धान्यविशेष Not in W

श, Med B Not in the others Probably a later addition I have kept शी and शा with श, as the writer apparently did not look on them as different stems वृषघ्न, Mat for विषघ्न, Mat A

शकुनि, Med A etc शकुन, Med

शकुन्त Med s भास=vulture=पक्षिभेद of Vis A (पक्ष, Vis) Hem and Vis 's भास=a water fowl विहङ्ग of Vis =bird in general

शकुलादनी पिचुलिका Vis I 2053 किञ्चुलिका, Vis A, Hem कचटके, Har A कञ्चट=काचडादाम शाक Druma W understands किञ्चुलिका=किञ्चुलुक=a worm 'कट्वा मासीपिचुलिका' Mahendra

शक्वर Hem etc शर्कर Med B probably Medini s reading, as he places it after शर्करा

शङ्कु वाल Hem A for जाल Hem कीलाश, Med कीलेश, Med A

शङ्ख नख=नखी, शुक्ति शङ्ख खुर कोलदल नखम' A 2 4 130

शङ्खक, Med A शबूका, Med

शङ्खिल चुत्रायाम Med, Med A श्वेतवन्दायाम्, Med B तुनायाम्, Med C चोरपुष्पी, A, W

शठ धूर्तरके, Hem for धुत्तूरके, Hem A

शणीर, I 1937 Med A B C शशीर, I 2810 शाणीर, Vis A, I 1539 शरीर, Vis शणील Vis C वदरी Med C हर्दुरी Vis अण्डदुरी, Vis C दर्दरी I 2810 दुर्दुरी, I 1539 दुर्दरी I 1937 दर्दरी, Druma, W दर्दुरी, others

शण्ड शाण्डशाण्ढो and सौविदो, Hem I follow Hem A वर्षधरे, Vis corrected into वर्षवरे, Vis A षण्डो गोपतिरिट्=चर', अ २ ६ ६२ (इत्वर, com)

शतघ्नी वृश्चिकाली is probably used in the sense of the shrub (a female scorpion, W)

शतपत्र मयूखयो, Hem for मयूरयो, Hem A राजकीर occurs in all and is apparently=सारस राजकीर not in W etc

शतपर्वा वचा, Med, for तथा, Med A

शतह्रदा वस्त्रे, Med for वज्रे, Med A

शतानीक वृन्दे, Med, Med A for वृद्धे, Med C

शतावरी शठ्याम्, Med corrected in Med A. शच्याम्, Med C 'अभीरुरिन्दीवरी। वरी शतावरी,' अ २ ४ १००

शद्रि, Vis A. etc Thus also ऐद्रि, Vis तडित्वति, Mahendra for तडित्वति, Hem शद्रि शर्करा, u s 4 65

शमी शकनफला, Vis for मक्कुफला, Vis A etc Comp A. 2 4 52 'शमी

शक्तुफला शिवा' (also सक्तफली, A c) 'शिम्बा शमी शमि । शिम्बिश्च,' Hem IV 196 7 वागुजौ Med , Med A (with notes वागुलौ, वागध्वनौ) , वागदलौ, Vis C वाङ्गुलौ, Vis A गुगुलौ, Med C वल्गुलौ, Vis , Hem , Hem A वल्गुलि (ली) is appraently=वागुजि (जी)=वाकुटी, A 2 4 96 See also श्यामा and वल्गुला=वाकुटी, Druma

शम्पाक, Hem सम्पाक, Hem A , Med etc As the word is given among श letters Hema Candra gives the word as शम्पाक, not सम्पाक विपाके, यावके, Hem for वियातें, यावके, Hem A W , Druma adopt Hem , but comparison with सम्पाक will shew the difference चतुरङ्गुल=आरग्वध, A 2 4 23

शम्व, Hem etc शमू Hem A (in बान्त)

शम्बर वित्त, Vis वेत्ते, Vis C , चित्र, Vis A W adopts वित्त I prefer चित्र, as शाम्बरी माया is used in a similar sense अन्तर agree with all Hence a kind of fish, not fish in general

शय पण, Druma (abuse, W) apparently for पाणि, Vis

शयथ निद्रादौ, 1807 for निद्रालौ, Druma

शर दधिसार, Hem for दधिसर, Hem A

शरण्यु, Vis , Vis A C सिरण्यु, Med corrected into सरण्यु, Med A u s 3 81 gives सरण्यु only, not शरण्यु

शरभ शब्द understands करभ=उष्ट्र

शरवाणि, Vis A etc परवाणि, Vis C शिरवाणि, Hem A पापिके Vis A पाण्डवये, Vis पापिष्ठे, Vis C , Med, 1807, etc

शल Med C gives Vis भृङ्गी for भृङ्गि in many

शलाका काष्ठी=काठी शालिका, Vis A This is the Bengali for शारिका काष्ठीषु, Hem for काष्ठीषु , Mahendra

शनि गद , Anek गदा, Anek A Gadasimha reads likewise The first line in गदसिंह 'शलिर्मुख शलि कीर शलि शृङ्ग शलिर्गुद (the last must be गद or गुदम्) This is preferable In Bengali, written like शनि

शल्य कम्बिका=कम्बि=कामि=thin slip of bamboo

शश वोल, A 2 9 104

शशिलेखा वृक्ष, Vis A for वृत्त, Vis C W , Druma give Med I prefer Hem , Vis Comp सोमराजी=वाकुची, A 2 4 95 6

शाङ्कर, Med , Anek शार्कर, Med C शङ्कर, Anek A शार्कर, Vis , Hem etc

शाण्डिल्य 'बिल्वे शाण्डिल्यशैलूषौ मालूरश्रीफलावपि , A 2 4 32

शात, Vis etc शान्त, Vis A

शान्त शर्मवित्ते, Med A भुवन, Vis for भुवन, Vis A

शान्ति सामेऽपि, Vis for शमे च, Vis C

शारि, Vis A सारि, Vis C सारी, Vis

शार्वर शर्करापिण्ड is one word (a ball and candied sugar, W)

शार्कर I do not know of any शाङ्कर or शार्कर metre शक्वरी is sometimes misread शर्करी दुघफेने, Med, 1807

शाद शिप्ये, Hal

शार्ङ्ग शार्ङ्ग, Med 1807 for शार्ङ्गं, Med B etc

शार्दूल Dharani's पक्षि is probably a misreading for पशु, W and Druma

शालार 'क्ट पूर्द्वारि यत् हस्तिनखस्तस्मिन्,' A 2 2 17 (claw of elephant, W)

शालि गन्धोली, Hem for गन्धोती, Hem A

शिखण्डिन्, चित्रामले खे वर्षि, Hem चित्रमेखली वर्हि, Hem A चित्रमेखल probably=चित्रशिखण्डिन् सप्तर्षयो मरीच्यत्रिमुखाश्चित्रशिखण्डिन,' A 1 3 27

शिङ्घाण Med सिङ्घाण Hem Vis Also सिहाण and सिङ्घाण, A c 2 9 98

शिखा, Tri A शिक्षा, Tri joined to लेख

शिल, Med A etc शील Med वुनद्या, Vis corrected into वुनदया, Vis A

शिलाटन तिलाट्टयो Mahendra विलेऽपि, W

शिलीन्ध्र W and Druma, Med करव for कवक Med A etc शिलन्ध्र, Hal

शिल्प Hem etc This also शिल्प, Vis A C शल्प, Vis शिल्प स्रुवे क्रियोचित Mahendra योग्ये Vis Vis A Med A योगे, Med C सौम्ये, Vis C

शिष्प (or ष्प in पान्त) Vis A, I 1937, I 1539, I 254 c शष्प, Vis, पस्य, Vis C *Ujjvala quotes it as* खप्प *But notwithstanding his derivation from* खन् खप्प in u s 3 82 is doubtful

शिल्पिन नापिता Vis नग्निका Vis C for नग्निका, Vis A Med, Med A C agree

शिव सङ्घप्ता Med, Med A *for* मस्तुष्का, Med C यानके, Hem शप्या, Hem A I give Anek. A Anek slightly differs

शिवि Med, Med A C (the last want two verses and the other line about शिवि) also has 'शिवस्तु भर्जपत्रे स्यात् तथादारमहीपतौ' Hem A also शिव not शिवि

शीकर शरले, *1807*, W शरनद्रव, *Druma*

शीतचम्पक 'दिपनर्पणौ Hem for दीपनर्पणे, Hem A Probably some mss had दर्पण for तर्पण, W

शीतल श्रामन, Med, Vis, Vis A C श्रामम, Med C corrected into श्रमन Med A

शीतशिव माणिमन्थ च मिश्रुजे, A. 2 9 42 (also मणिबन्ध, A. c.)

शीवल, Vis A etc शावन, Vis शावन, Vis C

शुक 'शुक यन्त्रे यन्त्राञ्चतनिरम्भया,' Hem, W I follow Hem A शुक of Hem A probably stands for घण्टु स्यानावगुण्ठनामांदीर्घवृन्तवुन्दना। त्वाष्ट्र-म्बारलौ, A 2 4 57 Mahendra reads घण्टु

शुक्त पूत भूत, Hem पूतिभूते, Hem A

शुन्ति Mankha according to Z has मान–दर्पण for दुर्नमिता

शुन्न चास्त्रिया, Med , Med A for 'च स्त्रियाम्,' Med C कर्कटयाम्, Vis

शुण्ड The second also शुण्डा, Hem A

शुभ्रदन्ती, Med A शुभदन्ती, 1807, W

शुषि सुषि, p v 2 107, A 1 8 2 वले for विले, Mankha

शुषिर 'गर्ते वह्नौ', Med corrected into 'नल्यौषधौ', Med A शुषिरा विद्रुमनता कपोताङ्घ्रिर्नटी नली', A 2 4 129 Wanting in Med C

शुष्म 'शुष्ममग्निसमीरयो' under u s I 143 शुष्म and शुष्मन् are both given=युध् in Hem 3 460

शूक 'शृङ्गयो । शुका हस्ते रवे', Hem शुद्गयो । शूका ह्लल्लेरव,' Hem A Cowach' ? Mahendra reads हृल्लेखे श्लोकस्तु

शूकक, Med A , Vis A शूलक, Med शूचक, Vis

शून्य नलिका, Mahendra for तूलिका, Hem

शूर आरभरे, Vis A for आरभटे, Vis C मूर, Vis

शृगाल 'डमर is probably used=flight Comp शृगालिका and शृगाली=विद्रव, Tri 2 8 59 But डमर is also=उपप्लव of Hem 'डिम्बे डमरविप्लवौ,' A 3 2 14

शृगालजम्बू गोडिम्ब, Med , Med A , Hem (the word wanting in Hem A) गोडुम्ब, Vis गोदुग्ध, Vis A C गोडुम्बा, A 2 4 156 'गोदुग्धेति प्रसिद्धिर्वैद्यके', c गोडुम्बे, Mahendra

शृङ्गार राज, Hem for गज, Hem A

शृङ्गारिन् सुवेश is बहुव्रीहि (dress, W)

शैत, Med A etc शूल, Med 'रसाञ्जनम् । रसगर्भं तार्क्ष्यशैलम्', A 2 9 101-2

शैलेय 'भ्रमरो मधुकृद्भृङ्गश्चञ्चरीक शिलीमुख', Hem IV 278

शोण कोकनदे च्छदे, Vis I follow Vis A पङ्कपत्र, Anek. पङ्कसञ्ज, Anek A पङ्कपद=मनूर

शोभा Druma and W probably read some other word

शौण्ड विस्यात, Med , Med A for विस्याते, Med C

शौष्कल Druma reads पणव=price, W

श्याम, Anek. A स्याम, Anek बन्धुली, Vis गुगुली, Vis A वन्धुली, Mahendra (heron) for वागुजी, Hem (=plant) see सामी बाकुली, Vis C Vis probably uses पिक=the singing bird श्यामा, as the feminine use is not otherwise defensible श्यामलता, W for सोमलता, Vis, Hem

श्येन, Hem etc श्यान, Vis श्येने, Vis A. Med apparently uses पाण्डुर in the sense of pale white (pale, W)

श्रमण मुण्डनिका, Vis for मुण्डितिका, Vis A C

श्रवण कृमिद, Vis , Vis A C apparently for कर्णभेद

श्राम मण्डप, Med C for मण्डर, Med A

श्रावण दस्यारी, Druma दस्यार्त, W =इत्यरौ

श्री वेपे रचनायाम Hem for वेषरचनाया, Hem A 'लक्ष्मीसरस्वतीधीत्रिवर्गसम्पद्‍विभूतिशोभासु। उपकरणवेशरचनाविधासु च श्रीरिति प्रथिता' तिथितत्त्वे व्याडि

श्रीवास वृक्षधूप, Vis A for वृकधूप, Vis C शङ्करे, Vis C for पङ्कजे, Vis

श्रुतिक्ट, Hem A etc श्रुतिकण्ठ, Hem, but its position shews it is टान्त not ठान्त पापलोहे, Har, Har A प्राचल्लोहे, Med, Druma प्राचलोहे, Med A, Hem, Vis etc प्रावल्लोह, I 2053 This meaning not in W and प्राञ्चलोह etc not in W, Druma =प्रायश्चित्त in a marginal note in one ms But the use of पापशोधन shews the absurdity of this view Har A glosses छागविशेषे Vis C reads स्मुरिकूट

श्लेष्मघना, among words of four syllables श्लेष्मघ्ना, W and Druma

श्लेष्मघ्न श्लेष्मघ्नी, Hem A श्लेष्मघ्ना, Mahendra श्लेष्मघ्मा, Hem

श्वसुर्य स्वसुर्य and शाल, Hal

ष पीतामज्जा षकारश्च कीर्तितश्च बुधै खर, Mat I give Mat A

षड, Hem, Hem A, Vis खण्ड Vis A C But as खण्ड and षण्ड, are separately given, this cannot be खण्ड or षण्ड in Vishva *and the position* in Hem shews the word must be षड or षण्ड खड Med W

षड्ग्रन्थ सिद्धो षड्ग्रन्थाऽपि प्रकीर्त्यते Vis I follow Vis A

षण्ड, Med *etc* खण्ड Hal This has also *grown from non* distinction between ख and ष

षण्डाली, Vis etc खण्डाली Vis A Both, W सारसी, Vis for सरसी, Vis A

षण्ढ Med *etc* शण्ढ, 1807

षष्ठिहायन, W षष्ठीहायन, Med षष्टिहायन, Med A, Vis, *Vis* A etc Wilson writes षष्ठि sixth' but how ? Compare p V 1 90

स Mat slightly differs from Mat A Med B gives सो जीवेन्द्रे पञ्चवक्त्रे भृगौ भसि निशापतौ। शक्तौ तु सा स्त्रियाम्' and सु सुस्तुप्रसवे गर्भमोचने'

सवदन, Hem, Med, Med A, Vis A सवनन, Vis Hem's *language* clearly shews it is not सवनन सवदन=सवनन, शब्दभेद But it is doubtful whether सवनन is found in *all* the senses of सवदन

सवर, सम्वर शम्वर and मम्बर in different senses, *Med* A (the first शवर in Med and शवर in Hem, but clearly शम्बर as the sense of water *mentioned* under another word of the same form) No सम्बर in Hem Clearly शम्बर in Vis, Vis A This is the form in Nig and not शवर

सवर्त विमोनस। नाशस्तुष वर्षयन्तो भूतावाम वनिद्रुम', A 2 4 58

संविति सविवित्रविवादयो, Hem A प्रतिपत्त्यवसादयो, Hem संवित्तिप्यविवादया, Mahendra The last appears to be the correct reading

सविद मप्रामे, Mahendra for सयमे, Hem

समरण रणारम्भ, Med, *Vis* समारम्भ, Hem Hem A समरारम्भे, Mahendra

समूनि, Tri A सस्मूनि, Tri

ससृष्ट ससर्गे, Med A for सङ्गते, Med C वसन, Med , Med B व्यसन, Vis वमन, Vis C Hem A for चमन, Med , A C , Vis A , Hem W favours वसनादिना, Druma वमनादिना

सस्कार तु, Hem for नु, Hem A

सस्तर स्रस्तर for प्रस्तर, Mahendra

सस्त्याय सनिवेशो स्थानविशेषे, A c (vicinity, W)

सस्था Wanting in Hem A Tri , Tri A agree But the second सस्था probably stands for some other word We can read सस्था समाप्तिक्रतुपु But this is doubtful

सहर्ष, Med A सघर्ष, Med and घृष्टौ for हृष्टौ सहर्ष, Tri and स्पर्धने प्रभञ्जन of Med =पवन of Hem (trituration, W)

सकटाक्ष, Med A , 1807, Vis A , Hem A सकटाक्ष, Hem , W , Druma (but how कटाक्षसहित) वराक्ष is apparently used=धव (not in W , Druma)

सकार-री, I 1937, I 2053, Med A , I 2810 सकार सस्कारी, Hem सकर सकरी, Med , Har , Har A , Vis A , I 1539 शकर शकरी, Vis C सकर सकरा, Vis The arrangement in Vis —the association with कोट्टार etc and not with निकर etc shews the word is सकार—not सकर etc W admits two वपट्कारे for चटत्कारे and नर for नव, Vis Vis A Vis C gives the other readings

सगर सम्या, Hem शस्या , Hem A

सग्रह वृहदुद्रङ्ग not noted by W Druma reads वृहदुत्तुङ्ग and वृहत् separate from उत्तुङ्ग उद्रङ्ग =aerial city Mahendra वृहदुद्धारे वृहत शास्त्रादेरुद्धार सारकर्पणम

सघाटिका, Hem etc साघाटिका, Har घ्राण in Hem , Vis but I have some doubts if it is not घाट

सचारिका Comp सघाटिका

सत् सत्त्वा, Anek for सत्ता, Anek. A

सत्यवत् दर्विक, Med A for दर्वीक, Med C

सन धन, Anek for वनम्

सदाफल स्वन्धफल here not नारिकेल Har 100 or उडुम्बर, शब्दचन्द्रिका It may be कदली or विल्व as in Jaṭādhara

सदेश, Vis A B This also प्रदेश, Vis Comp p VI 2 23 देशयो , Vis

सन्तानिका, Hem A etc शन्तानिक, Hem The position shews the mistake क्षीरपारे, Hem A हीरराजे, Hem , Druma (and W) छुरिकाफन and फेण in Har

सन्धा, Anek A मन्या, Anek.

सन्धान सघट्टिते, Hem सघटने, Mahendra

सन्धि सध्रयो , Hal मुख, Med A for मुख, Med C

सन्धिला नान्द्या for नद्या Mahendra (नान्दी=द्वादशतूर्यनिर्घोष)

सप्तला अथ सप्तला । विमला शातला (also सातला, A c) भूरिफेना चर्मकषेत्यपि, A 2 4 143

सप्तार्चिस् क्रूरचक्षुस्=शनि (evil-eyed, W)

सम् प्रकृति, Vis for प्रहृष्ट, Vis A समुच्चयो, Hem समार्थयो, Mahendra, Med B

समर, Anek समर बुधसङ्घयो, Anek A The sense of सङ्घ follows from the derivation of समर

समर्याद The proper reading in Hem is 'समर्याद तु सन्निधौ' 'मर्यादया च सहिते', Mahendra

समादान समासीन, Hem for समीचीन, Hem A

समाधि नीवाकस्तु प्रयाम स्यात्, A 3 2 23 'द्वे धनधान्यादिषु जनानामादरातिशयस्य', A c

समापन्न समासे, Vis for समाप्ते, Vis A

समिति समयो, Hal सयुजावनो, Anek and सग्राम corrected into सगम, Anek A Hem A, Mahendra add ईर्यादौ, which appears to be a योग term

समीक्षा तत्त्वे, Med, Med A for तत्त्व, Med C

समुत्थान, Hem A समुत्थाने Hem with सवदन

समुदाय, Hem The first सदाय and the second समुदय, Hem A

समुद्धत, Med A etc समुद्धृत, Med Both give समुत्कीर्णे for समुद्गीर्णे and अपनीते for अविनीते, Vis, Hem

सम्पाक तर्कुवे, Vis for तर्कके, Vis A W logician, but under तर्कक also =याचक as in शम्पाक

सम्प्रयोगिन् सप्रयोजने, Med सप्रयोजने, Med A

सप्रहार हतौ is a better reading for गतौ of mss

सम्बर, Anek शम्बर, Anek. A

सम्बोध उत्क्षिप्त, Med क्षेपे, Med C क्षेमे, Med A Probably the original reading is 'सरोधो रोधने क्षेपे,' as in Hem, Vis and the new word has grown by the ordinary confusion of र and व W and Druma adopt क्षेपे The word in Ajaya also appears to be सरोध, not सबोध

सम्भोग शुण्डा—whore etc

सरक अध्वग=wayfarer (road ?, W)

सरल पद्मकाष्ठ, Med, Med A पूतिकाष्ठ, Med C

सर्जरस, Med, Tri सर्वरस, Vis, Hem, W

सर्जू सर्जु, Med, Med A. मजू, Vis सर्जू, Vis A, u s I 82

सर्वौघ, Med A, सर्वाघ, Med and भेदे for वेगे गुद, Vis for गुर, Vis A

सव्य, Hem etc शव्य, Hem A.

सस्यक The language in Vis shews नारिकेलान्तर in a different sense

सह क्रान्ते, Vis for क्षान्ते, Vis A. मादृश्ये, Med for सादृश्य, Med A

सहचर प्रतिविम्बके, झिण्टया, Vis प्रतिबन्धके, झिल्ल्या, Vis A

सहस् प्रास, Hem for मास, Hem A =मार्ग, Med =मार्गशीर्ष, Vis

सहस्रपाद कारुण्ड, Med corrected into कारण्ड, Med A यत्न Med for यज्ञ, Med A

सहस्रवेधिन् सहस्रवेधी चुक्रोऽम्लवेतस शतवेध्यपि, A 2 4 141 रासव Vis for रामठ, Vis A

साधन सिद्धौषधौ, Med A for सिद्धे वधे, Med C सिद्धौषधे वधे, Vis for सिद्धे, वधे, गतौ, Vis A निवर्तन, Med for निर्वर्तन, 1807

साधिष्ठ न्याये, Hem for अत्यार्थे, Hem A

साधु जैनमुनौ, Mahendra

साध्य गणे, Hem, 1807 महाराजिकसाध्याश्च रुद्राश्च गणदेवता', अ १०

सानु नाव, Vis for वने, Vis A

सान्त्व दाक्षिण्य is not cleverness, dexterity, W

सान्द्र घन is here used = thick, not heap, cluster, W

सामज, Anek. समाज, Anek A I give सामज for समाज, Anek, समज, Anek A =सामोत्थ of others

सामुद्र I understand देहलक्षण etc =सामुद्रक palmistry etc देहचिह्न, Druma, W

साय, Hem साद्य, Hem A परे, Hem for शरे, Hem A

सारङ्ग Anek also has सारङ्ग पातको ज्ञेय सारङ्गो वैष्णव धनु । सारङ्ग पर्वतश्चापि सारङ्गो दीप उच्यते Not in Anek A

सारण सरिते Vis for सरिति, Vis A

साल Med etc This also शाल, Vis C Anek corrected in Anek. A प्रकारे, Vis C for प्राकारे, Vis A Vis, Vis A C agree about शङ्कुक शङ्कुतरु= शालवृक्ष, शब्द, Druma

सालसार सालमार Mahendra

साहस द्वेषे, Hem for धार्ष्ट्ये, Hem A Hence hatred, W धाष्टर्ये, Mahendra धार्ष्ट्य is not Paninean

सिंह वासा =वासक, 'वृषोऽटरूप सिंहास्यो वासको वाजिदन्तक', A 2 4 103

सिकता सैकिते, Hem for सैकते, Hem A.

सित Anek. A सिंत, Anek and वृप for बद्ध धवलाया, Med for शर्कराया, Med A दैत्यपुरोहित =Venus, Druma, W

सिद्ध कर्तेधृादिषु, Vis वास्तादिषु, Vis C व्याड्यादिषु, Vis A See सिद्धरस

सिद्धरस धातु, Med, W, Druma for व्याडि, Med C, Vis etc Comp व्याड्यादिषु in सिद्ध

सिद्धार्थ जिनवत्पर्ति, Hem A for जिनपत्तरि, Hem अन्त्यजिनवप्तरि, Mahendra

सिन्दूर रोचना, Hem for रोचनी, Hem A घातकी, Med for धातकी, Med A.

सिर, Hem The second सिर, Hem A among स words

सीता Anek also 'सीता चालकनन्दा च' 'शीता नभ सरिति लाङ्गलपद्धतौ च शीता दशाननरिपो सहधर्मिणी च। शीत स्मृत हिमगुणे च तदन्विते च शीतोऽलसे च बहुवारतरौ च दृष्ट इति तालव्यादौ धरणि', A c 2 9 14 तालव्यादौ or धरणि is, however, not correct, as his arrangement is not by initial letters

सीमा स्थिते, Med for स्थिति, Med A घोटे, Vis for घाटे, Vis A घाट= आघाट of जटा=boundary (nape of the neck, W) मर्यादा of Vis is fig = propriety

सुगम, Anek A मकुर, Anek.

सुदशन सुरी, Hem A for सुरा Hem

सुधा गङ्गेष्टका, Med गङ्गेष्टिका, Med A C, Hem मङ्गोष्टिका Hem A गन्धेष्टका Vis A गर्धलवा Vis C (and साधु) गाङ्गष्ठिका, Vis गाङ्गेष्टिका=a plant, Mahendra=गाङ्गेष्ठी W Druma and W understand गङ्गा and इष्टका, separately Doubtful

सुधासूति Vis, Med A सुधाभृति Med W

सुनन्दा Hem, Hem A agree बाहुबनिन Mahendra बाहुबलिन may mean Kartikeya, but is here probably used =the Jina Vardhamana or Mahavira, whose mother was Devananda

सुनार, Med A, Hem A etc Some शुनार

सुमुख शाख, Med शाक Med A for सूरि Med C (a pot herb, W), सुमुख Vis for सुमुख Vis A

सुप्ति स्पशगता Med for स्पर्शाज्ञता Med A I regard विश्रम्भघातिन of Vis correct Comp मौप्तिकपव in M

सुयामुन, Hem सुप्रामुन Med, C and उत्तरे सुपार्गुन, Vis C and वत्सराज प्रसादेऽभ्यन्तरे ह्यन्तरे Vis A भ्यन्तरे, Vis भ्रान्तरे Med, Med A

सुरताली शिर छदि Med for शिर स्रजि, Med A

सुरभि Some read सुरा for मुरा गन्धोत्पल Med गन्धपन, शब्द in Druma गन्धोपल, Vis etc Comp सौगन्धिक

सुवण च मखान्तरे, Med C for तुमखान्तरे, Med A unnecessarily corrected into तु मखान्तरे क्लीबे Med A C सुवर्णा तु Vis A वित्ते, Hem, Vis A, W for विस्ते, Hem A, Vis 'सुवर्णविस्तौ हेम्नोऽस्त्रे, A 2 9 86 =प्रतीनिगुञ्जाभिस्तुलित सुवर्ण c सुवर्णालु not in W, Druma=a tree

सुपवी Also सुरावी सुमवी, A c 2 4 155

सूक्, Med etc सृक Mahendra, u s 3 41 W gives both मिदिपार मृग स्तुल्यौ, A, 2 8 91

सूक्ष्म कैतवे, Med A (fraud, cheating W) कैतवे, Med for कतवे, Med C.

सूचन गन्धनमपकारप्रयुक्त हिंसात्मक सूचन, काशिका १ ३ ३२

सूची व्यधनी=needle (piercing, W)

सूत्रधार पारिपात्र, Med, Med A for पात्रशिल्पि, Med C नाद्या, Vis for नान्द्य, Vis A

सून व्याच्यदुलूनेषु, Vis, वाच्यववच्छूने, Vis A (wanting in Vis C) वधस्थाने, Med, Med A C

सूनृत, Anek A सुनृत, Anek

सृति, Hem etc मृति, Vis A and गगन for गमन

सृदाकु सृदाकुर्वातसरितो under u s 3 78

सृष्ट निश्रुत, Hem for निश्चित, Hem A

सेतु वरुणो वरण सेतुस्तिक्तशाक कुमारक, A 2 4 25

सेवन W apparently read सेवक for सीवन Med

सेव्य सेव्य सुशीले, Hem सव्यमुशीरे, Hem A

सैकतिक Druma explains मातृयात्रा separately I connect सूत्र with मातृ and यात्रा separately क्षेपणिके=कर्करादौ, Mahendra

सैरिन्ध्री, Med A, Hem etc सैरन्ध्री, Med

सोढृ पोढा, Med मर्षण=forbearing, forgiving (adj)

सौम्य, A, Hem etc (p IV 2 30) सोम्य, some

सौवर्चस् or सौवर्च Anek, Anek A agree Very doubtful

सौवीर 'सौवीरश्च विरोध स्यात्सौवीर कञ्जिक मतम्', Anek I give Anek A छदरे, Vis

स्कन्ध समीक, Vis (=सम्पराय of Med) for समीहा, Vis A C सन्ध of Tri is probably सङ्घ

स्खलित वलिते, Vis, चलिते, Med for छलिते, Vis A and corrected in Med A

स्तनन कुम्भने, मेघ, Vis for कुन्थने, घन, Vis A

स्तम्भ स्तड्डयो, Hal

स्तवक, Vis, Vis A Wanting in Vis C सुभ्र is doubtful We may read स्तुति

स्तोभ, Hem Not in Hem A

स्तोम A c remarks this verse is not universal

स्थाने करणार्थे, Med etc for कारणार्थे, Vis etc

स्थापन पुंसि वने, Med, Med, A for पुंसवने of others Wanting in Med C

स्थासक करक, Hem सरक, Hem A स्फरक, Mahendra Zachariae suggests स्फर for जल But comp Mankha as quoted by him "चर्चाया स्थासको ज्ञेयो हारभेदेऽपि बुद्बुदे, and com

स्थिर वलेऽद्रिषु, Med, Med A for मचले त्रिषु, Med C

स्थूलोच्चय करण्ड, Vis for वरण्ड, Vis A वरण्ड=pimples on the face, W Is it not *houdah* here ?

स्पर्धा सङ्घर्षण, Med for सहर्षण, Med A

स्पश, Hem स्पश, Hal स्पृश, Hem A स्पर्श, Med A 'हेरिको गूढपूरुष', Hem 3 397

स्फार वनक, Med A, W, Druma वरक, Med C परव, Vis फलव, Vis A, u s 2 13 फरक, Vis C स्फरक, Hem, Mahendra (स्फरकादीना वृद्धावारे पित्तलादिमये भूषणे) स्फरक=फलक is apparently the correct reading in Vis, Hem स्फारक, Hem A

स्यन्दन शावे, Anek, Anek A apparently for स्रावे

स्यूत, Vis A C प्रीत, Vis The first two प्रवेशयो apparently for प्रसेवयो The last प्रसूतयो, which also W adopts

स्यूति सवन, Vis for सीवन, Vis A

स्यून, Vis, Vis A यून again Med, मून, Med A corrected into स्योन, W Both under u s 3 9

स्रु, Med, Med A, Vis स्रू Vis A, Hem u s 2 57 स्रवे, Hem, Vis A, Med A B C स्रुवे, Hem A, Vis etc

स्वञ्ज I do not find this in Druma and W

स्वस्तिक रजतानिवे, Vis रजतानवे Vis A corrected into रजतानिवे Vis C.

स्वाप ग्रासन, Vis for प्रशान Vis A

ह् हयानन, Mat for पटानन, Mat A

हंस शीते, Anek. for मिते Anek A प्रपन स्यिन of Hem प्रपन स्यिने [illegible] as second member (preceding W) प्रपन स्यिन (Mahendra) is better

हनु शूलावस्त्रे, Med, Med A भूत्यावस्त्रे Med C

हन्त विवादयो Vis for विषादयो Vis A

हम् अनुनये, Mahendra

हर रासभ, Mahendra for नागर, Hem

हरेणु मालीनस इति माधव, मनीस्व इति मदिनी A c 2 9 16 But मलीनस only in Med not in Med A C

हर्मित, Med A, Med, I 2810 ([illegible]), W हर्मित [illegible], Med C. हर्मित, Vis हर्मित Vis A. C., I 1539, I 1937 [illegible], I 1937 [illegible], I 1539

हर्मुट. Vis Vis. A C. हर्मुट, Vis. B. [illegible] Vis. C. for [illegible], Vis A B

हलाहल, Vis etc [illegible], Vis A C. [illegible] [illegible], Hem [illegible] Hem '[illegible] [illegible]' [illegible]

हसित [illegible], Vis for [illegible] Vis A

हस्त [illegible], Hem [illegible] Hem A apparently for [illegible]

हस्ती [illegible]-[illegible], Mahendra (= Arabian jasmine, W)

हृ [illegible], Hem, [illegible] Mahendra.

हार. रजत, Anek. for रजतं, Anek. A.

हारि. सद्धात, Med. सन्तान, Med. A. सजान, Med C Druma understands कपथिसन्तान as one sense (सन्तान=progeny, W) But this is more than doubtful.

हारीत, Med. A. etc हरीत, Med.

हाल. हले, Med, Med. A. Med. C, 'हाल शालिवाहनपार्थिवे हाला सुरायाम्'. हाल. हले, Med, Med. A. Med. C, 'हाल शालिवाहनपार्थिवे हाला सुरायाम्'. I do not remember meeting हाल=हल, Med, W.

सीत, Hem. for सात, Hem. A

हिंस्र. वसा, Hem for च सा, Hem A त्वेलावली, Med, Med A for काकादनी, Med. C.

हिण्डन, Vis. A. etc. हिण्डिन, Vis. and 'लेखने for खेलने Hence Wilson's 'a writing'.

हिण्डिक, Har. हिण्डक, Har. A I prefer this as it is more grammatical लग्नाचार्य, Druma. =astrologer, W.

हिमजा शटी Druma. (=zedoary, W) for शची, 1807, Hem शढी, Vis, Mahendra. The authors seem to have confounded शटी with वचा, both being पड्ग्रन्था in A 2.4 102, 154 From Roxborough, शटी does not appear to be a Himalayan plant. See हैमवती.

हीर. तैलाम्बुका, Med, Med A पिप्पलिका, Med. C तैलाम्बुक, Druma = Cockroach, W.

हृषित. प्रहुते, Med C प्रणते, Vis. Vis. A. प्रहुते, Med, Med A =disappointed, deceived, W. Doubtful

हिरण्मय. लोकधातु is probably used=ब्रह्माण्ड See वर्ष.

हे, Hem ह, Mahendra This is preferable as हे is not found as an expletive.

हेतु. निमित्तहृदययोर्हेतु, Anek. I give Anek. A

हेरुक, Mahendra, Med. हेरक, Vis In Med A. it is corrected into. हेतुक. This is the reading in Hem, Vis A, Med C. etc

हेहै. हेहे, W. The language in Vis. shews it must be हेहै

हैमवती वचावपि, Tri for वचापि, च, Tri A.

APPENDIX I

APPRECIATIONS OF ANUNDORAM BOROOAH

1 *Sir Gurudas Banerjea* Kt, M A, D L PH D, formerly Vice Chancellor of the Calcutta University, sometime Puisne Judge of the Calcutta High-Court, in a letter to Dr S K Bhuyan dated Narikeldanga Calcutta, January 24, 1912, said

"In compliance with your verbal request made to me yesterday, I have much pleasure in sending you the following note embodying my reminiscences regarding the late Mr Anundoram Borooah

"I became acquainted with Mr Anundoram Borooah as a first year student of the Presidency College in 1865, when I was temporarily appointed as an Assistant Lecturer on Mathematics in that College I came into contact with him almost everyday for a period of one year and the impression he left on my mind was a very favourable one He was very modest and unassuming, and he did his work in the class remarkably well There was no problem in Mathematics simple or difficult, set by me in the class, which Sri Borooah failed to solve He was quick in arriving at his solutions and they were generally simple and ingenious The first year class in the Presidency College that year was a splendid class containing many very brilliant students, such as the late Sri R C Dutt, the late Babu Kartik Chandra Mitra (who afterwards obtained the Premchand Roychand studentship and was for many years a leading pleader of Midnapur), Babu Trailokyanath Bose, for many years a leader of the Dacca Bar, Sri B L Gupta, and Babu Umakali Mukherjee, one of the leading Vakils of the High Court Of these Babu Kartikchandra Mitra Trailokyanath Bose and Umakali Mukherji were exceedingly good in my subject, *and Sri Borooah was unquestionably the brightest of this bright band of young students* It is worthy of note that his class fellows never grudged to admit his superior merit It is a matter of deep regret that his brilliant career of public service was cut off so early

2 *Sri Bolinarayan Borah* C E (Retd), formerly Executive Engineer, Assam in a letter to Dr S K Bhuyan, dated *Rothiemay* Darjeeling November, 19, 1919, said

'I am in receipt of your letter of the 14th instant, in which you ask me to contribute whatever reminiscences I have of the late Sri A Borooah towards the compilation of his biography that you have undertaken as you are under the impression that I was a close friend of his and that therefore I was in a position to tell you many things about him Excuse me saying that you are mistaken in both these respects. I was no personal friend of Sri A. Borooah indeed I hardly ever came in contact with him, and consequently I can tell you very little about him that is not well known

to anybody else He was too great a genius and a too sedentary worker to be a close friend of any man

I met him in school days in Assam for two or three years, but we hardly exchanged a word as he had the habit of being rather reserved exclusive, and too attentive to his books, which unfortunately I was not Since he left Assam after passing the Entrance Examination in 1864 we never met again I was not in Calcutta when he was there, I was not in England when he was there His service was mostly in Bengal and mine in Assam So *except for a little correspondence on business matters* I had never come across him But I knew that he had a great aptitude for Sanskrit studies, for he was known to have been able to recite from memory the whole of Amarkosha even at the early age of 12 or 14 He had an aptitude for Mathematics in 1866 at the First Arts Examination of the Calcutta University and I believe first too in the Indian Civil Service Examination in 1870 In 1869 he won the State Scholarship of £200 a year tenable for 3 years and the Gilchrist Scholarship of £100 a year tenable for 5 years in England having stood first in the respective competitive examinations

Sri Borooah continued his Sanskrit studies even after he had entered Government Service and his monumental work,—the Sanskrit Dictionary besides other Sanskrit works on Grammar will for all time remain as standing evidence of his genius and industry in the philological line It was in his contemplation to take in hand a Comprehensive Dictionary of all the Dialects of Bengal when his career was cut short by an all too early and sudden death

He never married Being wedded to literature alone he devoted to it all his talents all his capacity for work all his energy and all his leisure But let it not be supposed that he never meant to marry For even so early as the age of 24 on his return from England he was said to have shown to a friend the portrait of what he called his intended bride But literature his second love seems to have displaced all other ties from his mind This singleness of purpose was the great characteristic of Sri Borooah The industry and application which it demanded made him lead a too sedentary *life He sought little recreation relief change and variety* He burnt his candle at both ends and had naturally to pay the inevitable penalty His life was a meteoric flash and blaze which burnt up the substance in its lightning course dazzling mankind for a moment and disappearing for ever from view

From the above it may perhaps appear to many that this great man was a mere machine that cannot be credited as having a soul and human sympathy a mere word making and figure calculating machine But it is not so His work in the cause of learned humanity is the best proof of his human feeling His solitude was only the necessary condition of his work He did not live as an ascetic away from mankind He lived and worked among men with men and came in daily contact with them while discharg ing his official duties At home in his private work he was constantly in

company of learned Pandits, and in correspondence with Indian and European scholars He had a few intimate friends too though they must necessarily be few, for he did not seek cheap popularity by playing to the gallery, or by showing himself all over the shop, or by making speeches at the slightest provocation As Emerson said — It is easy in the world to live after the world s opinion it is easy in solitude to live after your own, but the great man is he, who, in midst of the crowd, keeps with perfect sweetness the independence of solitude, '—and I think Sri Anundoram Borooah was just such a great man

"Sri Borooah was an Assamese by birth He has been an examplar to Assamese youths for the last half century and even as such he has done great good to Assam But it would be too provincial to call him Assamese, and claim him for the little region of Assam He really belonged to the region of literature He is claimed by all scholars as belonging to their own class He is claimed by all India as the enricher of her literature He is claimed by Bengal, where he did his life work He is even claimed by the little town of Berhampur, where he possessed a local habitation and where he intended to live and work after retirement from service After satisfying all these claims, the little village of North Gauhati, where he had his parental home, will not have left much for her share Nevertheless he was first an Assamese, and next all else, and it is an Assamese gentleman at last that has now first undertaken to write his biography, in spite of all the claims of all the scholars from London to Berhampore

'Thanking you, Sri Bhuyan, for your courtesy in referring to me for any information I could possibly give you towards the compilation of your biography, and regretting very much that not having ever come in personal contact with its subject, my contribution is necessarily poor and futile '

3 *Prof Cecil Bendall*, M A , Keeper of Oriental Books, British Museum, London, in *The Trubner's Record*, No 245, 1189, recorded

"I have been asked to contribute a notice of the life of Anundoram Vaduya (Borooah) His death is announced in the *Indian Magazine* for March as having been caused by fever and paralysis, but I cannot hear of any obituary notices by his friends, such as might have been expected to appear in the Indian Press I understand that he died as long ago as the beginning of January last Pending fuller information from such quarters, I venture to subjoin the few facts of his life that I have been able to ascertain together with some notice of the useful works by which his name will be long remembered among Sanskritists

'The deceased scholar was born in 1850, being the second son of Gargaram Vaduya and his wife Durlabheswari, of Gauhati (Gawhatty) in Assam Of his family and caste I have no means at hand of ascertaining any further facts, though I think that his caste-name is not uncommon in Assam I may here note in passing that my transcription of his name is taken from the Nagari title-page of his edition of the Mahaviracharita, where his name appears as वड़ुया ।

'I have never heard the name pronounced by an Assami, but probably 'Borooah' is about misleading as 'Oude' and the other popular spellings to which the average resident in India clings with such tenacity He was educated at Presidency College, Calcutta, and graduated B A. at the Calcutta University in 1869

'Proceeding to England as a candidate for the Civil Service, for which he was selected in 1870, he matriculated at the London University in the same year, and entered as a student of the middle Temple, and in 1872 was called to the Bar He revisited England at least once, for I met him in London about 1884 His manner with strangers at least was very reserved and retiring

'Of his career as a civilian which he commenced in Bengal in 1872, I have little or nothing to say At the time of his death he was Joint Magistrate and Deputy Collector of Jessore * But I cannot forbear to remark that his life gives us all an example whether in government service or out of it, to show that a mass of routine work need not crush out literary activity when a man is really in earnest As a rule the Civil Service of India has done little for the literature and science of the country the exceptions to this being chiefly men in the Educational Department But certainly, Anundoram Vaduya's twelve well spent years of service* show him to have been a kindred spirit with administrators like Colebrooke and Burnell among the illustrious dead, and the small band of living workers like Grierson, Fleet and R. C. Temple Vaduya's first work appeared in May 1877, and from its Preface we find that it was commenced about 1873 and announced in March, 1876 This was his Practical English Sanskrit Dictionary', a most original and truly practical work Not content with commencing with such a *magnum opus* as a dictionary he added to its second and third volumes two new and original works viz his Higher Sanskrit Grammar and a list of Sanskrit geographical names illustrated by a valuable prefatory essay Both are thoroughly original works, and rather suffer by being united with the Dictionary, the latter is I believe still a unique contribution to Indian research, though only a small one, the great value of the former (now published separately) may be seen from the frequent references to it in Dr J S Speijer's recent work on the same subject

'In the same year, 1877 appeared the edition of Bhababhuti's Mahavira charita already referred to in passing which was followed in 1878 by the essay on Bhababhuti intended to have formed a part of the same book A third work was completed by Vaduya in 1877, and appeared in 1878 viz his 'Companion to the Sanskrit reading Undergraduates of the Calcutta University ' This consists of criticisms on the commentaries of the two set portions of Kavyas in the University curriculum for 1878, and forms with the works last mentioned, Vaduya's sole contribution to the criticism of

* Mr Borooah was at the time of his death Offg District Magistrate and Collector Noakhali He had then completed 16 years of service

Kavya literature But small in bulk though it is, I cannot but consider it an important contribution to Sanskrit scholarship European editions of Sanskrit classics generally consist of text with, occasionally, a few original explanatory notes, and at best more or less meagre extracts from the great native commentators Indian editors, on the other hand, do not really elucidate either text or commentary, but compose a learned super commentary, which is often, as in the case of Taranatha on the Siddhanta-Kaumudi, obscurer than the work professed to be explained Vaduya takes a most useful middle course, and without being carried away by the authority of Mallinatha or even by that of Amarsingha or Panini, explains both commentary and text This is most useful to the European student There are plenty of helps for Kalidasa and Manu themselves, but for the due understanding of Mallinatha, Govindaraja or Kulluka, to what work can one refer a pupil ? My own acquaintance, such as it is, with these important scholiasts was first derived, in orthodox fashion, from the month of my 'acharya' (Vaduya's teacher too, at Presidency College by the by), who himself was instructed by duly qualified Brahmins, but I question whether the average European student is in a position to study these writers as they deserve Here, then, was a good and new departure worthy of imitation by Sanskritists, in all lands, and especially in India

"Vaduya's remaining works are devoted to the sides of Sanskrit study in which he evidently felt most interest, luxicography, grammar and *ars poetica* To the first mentioned class belongs the work which he was publishing at the time of his death, a new edition of the Amarkosha, with several unpublished commentaries, while with the second and third we may rank his Dhatu Vritti Sara published in 1886, his collections of and the extensive work on Prosody which he published in 1882, under the somewhat eccentric title of Volume the Tenth of a projected Comprehensive Sanskrit Grammar. These substantial volumes, each carefully planned and worked out, might well have occupied the leisure of even a far less busy man for a good twenty years

"But it is not only on the extent of this good scholar's work that I would insist There is something also in its method and spirit that demand our attention We often hear complaints of the effect of Western eudcation in India, that the old learning is passing away giving place to an ungodly and bastard veneer of European instruction (I fear I must proudly call it education), tending to replace the grand old figure of the Pandit of old, by that terrible production of the nineteenth century known as the Babu, the butt of satire both European and native as well Yet Anundoram Vaduya, born near, and educated in Bengal, the hotbed of 'Babu dom', a seeker and a successful seeker of Government employ, the chief prize of this curious educational compromise, never lost his interest in the problems of Sanskrit scholarship

"Evidently well-grounded in Panini (and where, I would ask the advocates of English education for India, can we find a finer educational

Kavya literature But small in bulk though it is, I cannot but consider it an important contribution to Sanskrit scholarship European editions of Sanskrit classics generally consist of text with, occasionally, a few original explanatory notes, and at best more or less meagre extracts from the great native commentators Indian editors, on the other hand, do not really elucidate either text or commentary, but compose a learned super commentary, which is often, as in the case of Taranatha on the Siddhanta Kaumudi, obscurer than the work professed to be explained Vaduya takes a most useful middle course, and without being carried away by the authority of Mallinatha or even by that of Amarsingha or Panini, explains both commentary and text This is most useful to the European student There are plenty of helps for Kalidasa and Manu themselves, but for the due understanding of Mallinatha, Govindaraja or Kulluka, to what work can one refer a pupil ? My own acquaintance, such as it is, with these important scholiasts was first derived, in orthodox fashion, from the month of my 'acharya' (Vaduya's teacher too, at Presidency College by the by), who himself was instructed by duly qualified Brahmins, but I question whether the average European student is in a position to study these writers as they deserve Here, then, was a good and new departure worthy of imitation by Sanskritists, in all lands, and especially in India

"Vaduya's remaining works are devoted to the sides of Sanskrit study in which he evidently felt most interest, luxicography, grammar and *ars poetica* To the first mentioned class belongs the work which he was publishing at the time of his death, a new edition of the Amarkosha, with several unpublished commentaries, while with the second and third we may rank his Dhatu-Vritti Sara published in 1886, his collections of and the extensive work on Prosody which he published in 1882, under the somewhat eccentric title of Volume the Tenth of a projected Comprehensive Sanskrit Grammar These substantial volumes, each carefully planned and worked out, might well have occupied the leisure of even a far less busy man for a good twenty years

"But it is not only on the extent of this good scholar's work that I would insist There is something also in its method and spirit that demand our attention We often hear complaints of the effect of Western eudcation in India, that the old learning is passing away giving place to an ungodly and bastard veneer of European instruction (I fear I must proudly call it education), tending to replace the grand old figure of the Pandit of old, by that terrible production of the nineteenth century known as the Babu, the butt of satire both European and native as well Yet Anundoram Vaduya, born near, and educated in Bengal, the hotbed of 'Babu-dom', a seeker and a successful seeker of Government employ, the chief prize of this curious educational compromise, never lost his interest in the problems of Sanskrit scholarship

"Evidently well grounded in Panini (and where, I would ask the advocates of English education for India, can we find a finer educational

instrument than the great Indian Grammars studied in the light of modern research? Vaidya brought to bear on the criticism of Sanskrit texts something of the spirit of what we understand by classical scholarship. He neither discusses the old scholiasts and grammarians with the slavish obsequiousness of a mere follower of tradition nor yet ignores them like the uninitiated foreign critic but rather weighs one with another and adjusts the results by the standard of modern research.

Such seems to me the character of Vaidya's work, and it is because I so strongly feel the value of his example to all of us oriental students whether European or native that I have ventured to draw out this notice to greater length than I had at first intended.

APPENDIX II

OBITUARY NOTICES ON BOROOAH

1 *Sri Ramesh Chander Dutta*, I C S, C I E, in the Preface to his 'Civilisation of Ancient India', 1888, writes

'Amongst my countrymen the great reformer Raja Rammohan Ray and Dayananda Saraswati turned their attention to Sanskrit Literature and lastly my learned friend Sri Anundoram Borooah of the Bengal Civil Service has published a handy and excellent English Sanskrit Dictionary, and is now engaged in a Sanskrit Grammar of formidable size and erudition"

Sri Dutt adds in a footnote to this passage "Since the above lines were written, the author has received the sad intelligence of the death of the talented scholar His untimely death is a loss to Sanskrit scholarship in this country which will not be easily remedied To the present writer the sorrow is of a personal nature, as he enjoyed the friendship of the deceased for twenty years, and more—since the old College days in this country and in England"

2 *Dr Gurudas Banerjee* M A, D L, as Vice Chancellor of Calcutta University, in his Convocation Speech, 1890, said

"During the year under review we lost by death or retirement eleven of our colleagues in the Senate and the brief retrospect of the past would be incomplete if I were not to record our deep sense of regret for that loss (Then follow references to the death of Reynolds and Kabiruddin Ahmed)

'Sri Anundoram Borooah was a distinguished graduate of this University, and a no less distinguished member of the Civil Service Amidst the engrossing duties of this office, he could find time to plan and partly execute literary works of profound scholarship, and it is a matter of no small regret that untimely death prevented him from completing them"

3 *The Hindu Patriot*, January 21, 1889, wrote

'We deeply regret to announce the death of Sri Anundoram Borooah, C S, on Friday last from fever and paralysis He was a highly cultured man and his scholastic attainments were well known through the country His Sanskrit Grammar and Dictionary were worthy of a scholar, who had made this branch of knowledge a special study As a distinguished public officer he enjoyed the confidence of Government and the good opinion of the people, and gave satisfaction wherever he went He rose to be a District Magistrate when his career was unfortunately cut short His early death is a loss to this country in general and to his service"

4 *The Indian Mirror*, January, 22, 1889, wrote

'We deeply regret to hear of the death of Mr A. Borooah, C.S, on Friday last in Calcutta The number of covenanted civilians among our

countrymen is not very large, and Sri Borooah's loss is a great one indeed. He was a distinguished Sanskrit scholar, and did much to further the cause of Sanskrit learning. His premature death is mourned by the whole native community."

5. *Sir Surendranath Banerjee*, in his autobiography '*A Nation in Making*', 1931, writes:

"Among the Indian candidates who competed with us for the Indian Civil Service in 1869 was another remarkable man whose early death deprived the world of a Sanskrit scholar of great promise—I mean Anundoram Baruah. In regard to him also there was the difficulty about the age to which I have referred; but, the point having been settled in my case, it was no longer raised in his. He came from Assam and distinguished himself at the examinations of the Calcutta University. Having obtained a state scholarship, he went to England to compete for the Indian Civil Service. He secured a place for himself among the successful candidates in 1870. As a member of the Indian Civil Service he combined the duties of an administrator with extraordinary devotion to literature, and at the time of his death, I understand, he was engaged in preparing a dictionary (grammar) of the Sanskrit language which, alas, never saw the light. His was a case of blighted promise which in its fruition would have enriched the world of letters"